

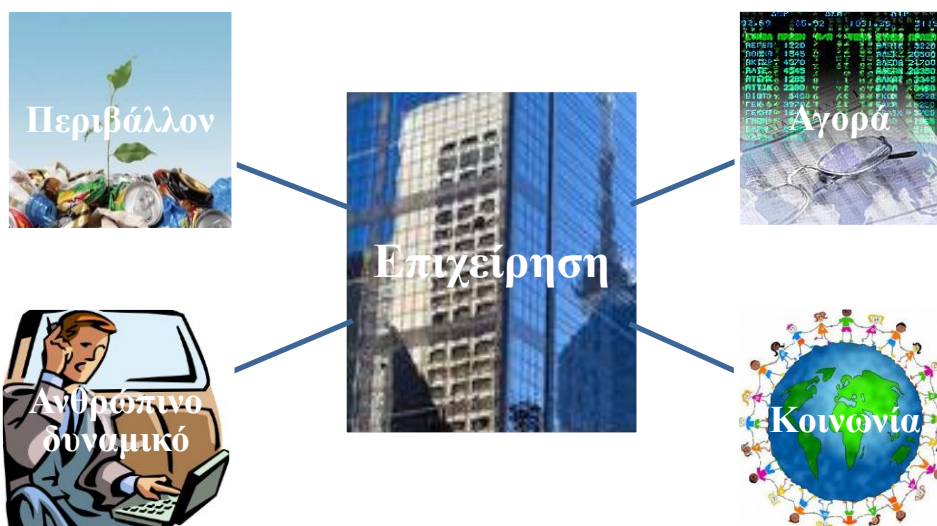

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
Π.Μ.Σ.: ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Μεταπτυχιακή διατριβή

«Πολυκριτήρια Αξιολόγηση της Εταιρικής
Κοινωνικής Ευθύνης και η Επίδρασή της στις
Επιδόσεις των Επιχειρήσεων»

Παναγιωταρά Α. Ελένη - Μαρία

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Δούμπος Μιχαήλ, Επίκ. Καθηγητής (Επιβλέπων)

Ζοπουνίδης Κωνσταντίνος, Καθηγητής

Γρηγορούδης Ευάγγελος, Επίκ. Καθηγητής

XANIA,
2012

Πολυτεχνείο Κρήτης
Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής & Διοίκησης
Π.Μ.Σ.: Επιχειρησιακή Έρευνα

Μεταπτυχιακή διατριβή
«Πολυκριτήρια Αξιολόγηση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης
και η Επίδρασή της στις Επιδόσεις των Επιχειρήσεων»

Διατριβή που υπεβλήθη για τη μερική ικανοποίηση των απαιτήσεων για την
απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης
Υπό την

Παναγιωταρά Α. Ελένη-Μαρία
Διπλ. Μηχανικός Ορυκτών Πόρων

Εικόνα εξώφυλλου: Βασικοί άξονες εφαρμογής της Εταιρικής Κοινωνικής
Ευθύνης.

Χανιά, 2012

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή εκπονήθηκε στο τμήμα Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης του Πολυτεχνείου Κρήτης, στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος ειδίκευσης στον τομέα της Επιχειρησιακής Έρευνας, υπό την επίβλεψη του επίκουρου καθηγητή Μιχαήλ Δούμπου. Την εξεταστική επιτροπή αποτέλεσαν οι κ.κ. Κωνσταντίνος Ζοπουνίδης (καθηγητής) και Ευάγγελος Γρηγορούδης (επίκουρος καθηγητής). Το θέμα της παρούσας διατριβής είναι η «Πολυκριτήρια Αξιολόγηση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και η Επίδρασή της στις Επιδόσεις των Επιχειρήσεων».

Η επιλογή του θέματος πραγματοποιήθηκε έπειτα από πρόταση του διευθύνοντος εταίρου της EuroCharity¹, κ. Μιχάλη Σπανού, λόγω της επικαιρότητας και της σημαντικότητας του ζητήματος της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στο σύγχρονο ανταγωνιστικό επιχειρηματικό περιβάλλον. Για το λόγο αυτό, κρίθηκε αναγκαία η εύρεση μιας μεθόδου μέτρησης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης ώστε να διερευνηθεί η σχέση της με την χρηματοοικονομική επίδοση των ελληνικών επιχειρήσεων. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη αποτελεί ένα καίριο ζήτημα για τη σύγχρονη επιχειρηματική λειτουργία και μια στρατηγική επιλογή των ελληνικών επιχειρήσεων που επιθυμούν να συμβάλλουν στην αειφόρο ανάπτυξη, στην κοινωνική αλληλεγγύη και στη διασφάλιση σχέσεων εμπιστοσύνης με τα ενδιαφερόμενα μέρη, ώστε να βελτιώσουν τη μακροπρόθεσμη κερδοφορία και την ανταγωνιστικότητά τους, λαμβάνοντας υπόψη κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Για την συγκέντρωση των απαιτούμενων πληροφοριών και δεδομένων της παρούσας εργασίας χρησιμοποιήθηκε υλικό από ιστοσελίδες, καθώς και ελληνική, αλλά κυρίως ξένη αρθρογραφία. Για τη μέτρηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης χρησιμοποιήθηκαν πληροφορίες που παρέχονται στους ετήσιους απολογισμούς εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και για την επεξεργασία τους δημιουργήθηκε αλγόριθμος χρησιμοποιώντας την πολυκριτήρια μέθοδο SMAA-2. Ενώ, η οικονομική επίδοση υπολογίστηκε από τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων.

¹ Η EuroCharity είναι μια εταιρεία παροχής υπηρεσιών σε θέματα που σχετίζονται με την εταιρική υπευθυνότητα, την πράσινη οικονομία, την αειφόρο ανάπτυξη και την επιχειρηματική αριστεία (<http://www.eurocharity.gr>).

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν με την καθοδήγηση και την τεχνογνωσία τους τόσο στη συλλογή των δεδομένων, την επεξεργασία και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων όσο και στη συγγραφή της εργασίας αυτής. Η υλοποίησή της δεν θα ήταν επιτυχής χωρίς την βοήθεια αυτών των ανθρώπων.

Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή της παρούσας εργασίας, κ. Μ. Δούμπο, για την ανάθεση του θέματος, την άριστη συνεργασία και την καθοδήγησή του σε κάθε φάση της εξέλιξης της εργασίας, καθώς επίσης για τη δημιουργία του αλγορίθμου που μου παρείχε τη δυνατότητα της επεξεργασίας των δεδομένων και της εξαγωγής των αποτελεσμάτων. Ακόμα, θα ήθελα να τον ευχαριστήσω για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφερε κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών μου. Επίσης, ευχαριστώ θερμά τα μέλη της εξεταστικής επιτροπής και συγκεκριμένα τον κ. Κ. Ζοπουνίδη και τον κ. Ε. Γρηγορούδη για την παροχή συμβουλών και τη συμβολή τους στην περάτωση της εργασίας αυτής, αξιολογώντας την.

Επιπλέον, ιδιαίτερα σημαντική ήταν η συνεργασία με τους ανθρώπους της εταιρείας EuroCharity. Συγκεκριμένα, θα ήθελα να απευθύνω ένα μεγάλο ευχαριστώ στον διευθύνοντα εταίρο της εταιρείας, κ. Μιχάλη Σπανό, για την πρόταση αυτού του αξιόλογου και επίκαιρου θέματος, καθώς και για τις πολύτιμες πληροφορίες που μου παρείχε. Επίσης, ευχαριστώ πολύ τον πρόεδρο κ. Peter Michel Heilmann και το στελεχικό δυναμικό της εταιρείας για την παροχή πληροφόρησης και το ενδιαφέρον τους για τον διαμοιρασμό των ιδεών και εμπειριών τους σχετικά με το ζήτημα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στο ελληνικό επιχειρηματικό περιβάλλον. Παράλληλα, θα ήθελα να τους ευχαριστήσω για την σημαντική εμπειρία και το υλικό που απεκόμισα από τη δυνατότητα που μου παρείχαν να παρακολουθήσω το συνέδριο «Doing good: green economy, green business and the sustainability challenge» (02/10/09) και την ημερίδα με τίτλο «Social Capital Flow» και θέμα «Κοινωνικό χρηματιστήριο, εταιρική υπευθυνότητα, επιχειρηματική υπεραξία» (18/12/09).

Θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στους γονείς μου και την αδερφή μου για τη διαρκή υποστήριξη και την αμέριστη συμπαράστασή τους που επέτρεψαν την επιτυχή διεκπεραίωση των σπουδών μου. Χωρίς τη δική τους βοήθεια οτιδήποτε έχω επιτύχει ως σήμερα θα ήταν ανέφικτο. Τέλος, δεν θα ήταν δυνατό να παραλείψω από τις

ευχαριστίες μου τη συμφοιτήτρια μου Ελένη Πανταζή για την άριστη συνεργασία μας που αφορούσε τη συλλογή των δεδομένων της παρούσας εργασίας, καθώς και τους φίλους και συναδέλφους μου για τα όμορφα φοιτητικά χρόνια που περάσαμε μαζί.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	iii
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	iv
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	vi
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ	x
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	xvi
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
2. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ - ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΕ	5
2.1 Γενικά	5
2.2 Βιβλιογραφική ανασκόπηση και ιστορική εξέλιξη της έννοιας ΕΚΕ	6
2.3 Εννοιολογική προσέγγιση σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο	17
2.4 Συγγενείς έννοιες με την ΕΚΕ	23
2.4.1 Η επιχειρηματική ηθική	24
2.4.2 Η ιδιότητα του εταιρικού πολίτη.....	26
2.4.3 Η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών	28
2.4.4 Η «τριπλή βασική αρχή».....	31
2.4.5 Η εταιρική κοινωνική ανταπόκριση.....	34
2.4.6 Η εταιρική κοινωνική επίδοση.....	35
2.4.7 Η εταιρική αειφορία.....	37
2.4.8 Η εταιρική διακυβέρνηση	39
2.4.9 Η εταιρική υπευθυνότητα	41
3. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΗΣ ΕΚΕ	44
3.1 Γενικά	44
3.2 Εμπόδια για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη	44
3.3 Κρίσιμοι παράγοντες επιτυχίας της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης	47
3.4 Παράγοντες ανάπτυξης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.....	51

3.4.1	Εσωτερικοί παράγοντες	51
3.4.2	Εξωτερικοί παράγοντες.....	51
3.5	Οφέλη της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης	57
3.5.1	Οφέλη για τις επιχειρήσεις.....	58
3.5.2	Οφέλη για το περιβάλλον.....	75
3.5.3	Οφέλη για την τοπική κοινότητα και την ευρύτερη κοινωνία	76
3.6	Κόστος της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης	77
4.	ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΕ	82
4.1	Διαστάσεις της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης	82
4.1.1	Η κοινωνική διάσταση	82
4.1.2	Η περιβαλλοντική διάσταση	87
4.1.3	Η οικονομική διάσταση	88
4.2	Εργαλεία της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης	91
4.2.1	Κοινωνικά Υπεύθυνη Διαχείριση	91
4.2.1.1	Κώδικες δεοντολογίας.....	92
4.2.1.2	Πρότυπα διαχείρισης.....	96
4.2.1.2.1	Πρότυπα για το εργασιακό περιβάλλον.....	97
4.2.1.2.2	Πρότυπα διαχείρισης της ποιότητας.....	99
4.2.1.2.3	Πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης	100
4.2.1.3	Αναφορά.....	101
4.2.2	Κοινωνικά Υπεύθυνη Κατανάλωση	104
4.2.2.1	Σήματα δίκαιου εμπορίου.....	106
4.2.2.2	Κοινωνικά Σήματα	107
4.2.2.3	Περιβαλλοντικά Σήματα	108
4.2.3	Κοινωνικά Υπεύθυνη Επένδυση.....	109
5.	ΜΕΤΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΕ ΜΕ ΠΟΛΥΚΡΙΤΗΡΙΕΣ ΜΕΘΟΔΟΥΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΔΟΣΗ	113
5.1	Γενικά	113

5.2	Βιβλιογραφική ανασκόπηση της μέτρησης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης.....	114
5.3	Σχέση της ΕΚΕ με τις Χρηματοοικονομικές Επιδόσεις.....	124
5.3.1	Γενικά.....	124
5.3.2	Απόψεις σχετικά με τη σχέση ΕΚΕ και Χρηματοοικονομικών Επιδόσεων .	125
5.3.3	Μελέτες που ερευνούν τη σχέση ΕΚΕ και Χρηματοοικονομικών Επιδόσεων	130
5.3.3.1	Κοινωνικά Υπεύθυνη Επένδυση και Χρηματοοικονομική επίδοση	138
5.3.3.2	Επενδύσεις σε έρευνα & ανάπτυξη και χρηματοοικονομική επίδοση	140
5.3.3.3	Επιχειρηματική ηθική, εταιρική διακυβέρνηση και χρηματοοικονομική επίδοση	142
5.4	Πολυκριτήριες μεθοδολογίες λήψης αποφάσεων για την αξιολόγηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης των επιχειρήσεων.....	144
5.4.1	Γενικά.....	144
5.4.2	Εφαρμογές πολυκριτήριων μεθόδων	147
5.4.3	Η μέθοδος SMAA-2.....	152
5.4.3.1	Ολική αποτίμηση των αποδοχών κατάταξης (Holistic Evaluation of Rank Acceptabilities)	156
6.	ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	158
6.1	Γενικά	158
6.2	Δεδομένα	158
6.3	Αποτελέσματα για την εταιρική κοινωνική επίδοση	166
6.3.1	Κοινωνία	167
6.3.2	Πρακτικές εργασίας & αξιοπρεπής εργασία	174
6.3.3	Ανθρώπινα δικαιώματα.....	181
6.3.4	Ευθύνη για τα προϊόντα	188
6.3.5	Περιβάλλον	195
6.3.6	Οικονομικά στοιχεία	202

6.3.7	Συνολικά αποτελέσματα	209
6.3.7.1	Συγκριτική αξιολόγηση των εταιρικών κοινωνικών επιδόσεων ανά κλάδο	226
6.4	Συσχέτιση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης με την χρηματοοικονομική επίδοση των επιχειρήσεων.....	229
7.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	242
7.1	Ανακεφαλαίωση	242
7.2	Συμπεράσματα.....	244
7.3	Προτάσεις	247
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	249
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α.....	273
1.	Κατευθυντήριες Οδηγίες G3 του GRI (Έκδοση 3.0) (www.globalreporting.org)	273
2.	Δείκτες Επίδοσης ΕΚΕ	280
2.1	Δείκτες κοινωνικής επίδοσης.....	280
2.2	Δείκτες περιβαλλοντικής επίδοσης	290
2.3	Δείκτες οικονομικής επίδοσης	296
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β	297
1.	Παρουσίαση των επιχειρήσεων	297
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ	304

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

2.1: Η πυραμίδα της EKE (Carroll, 1991).	10
2.2: Οι τρεις ομόκεντροι κύκλοι που ορίζουν την EKE σύμφωνα με την Επιτροπή Οικονομικής Ανάπτυξης.	11
2.3: Ολική προσέγγιση της EKE - Το μοντέλο PPO (European Commission, 2009).	14
2.4: Τα επτά βασικά θέματα της EKE κατά το πρότυπο ISO 26000 (European Commission, 2009).	23
2.5: Ο καλός εταιρικός πολίτης (Ferguson, 2009).	27
2.6: Τα ενδιαφερόμενα μέρη μιας επιχείρησης (Lawrence, Weber, & Post, 2004).	31
2.7: Ο αντίκτυπος της επιχείρησης σε οικονομικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό επίπεδο (Andriof & Waddock, 2002).	33
2.8: Θέματα Κοινωνικής Υπευθυνότητας στα διεθνή επιστημονικά περιοδικά κατά τη δεκαετία 1998-2007 (Egri & Ralston, 2008).	42
3.1: Οι επιρροές, τα κίνητρα και οι «καταλύτες» της δέσμευσης μιας επιχείρησης με την κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη (Lynes & Andrachuk, 2008).	56
3.2: Κύρια επιχειρηματικά οφέλη μιας επιχείρησης από τη συστηματική διαχείριση της EKE σύμφωνα με την άποψη στελεχών (Economist Intelligence Unit, 2007).	58
4.1: Βασικές συνιστώσες της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (EFQM, 2004).	82
4.2: Πλαίσιο GRI για την έκδοση απολογισμών αειφορίας (GRI, 2006).	103
5.1: Σχέση EKE και χρηματοοικονομικής επίδοσης (Lin, Yang, & Liou, 2009).	141
5.2: Πρώτη και δεύτερη αποδοχή της κατάταξης σε ένα αιτιοκρατικό πρόβλημα δύο κριτηρίων και τριών εναλλακτικών με γραμμική συνάρτηση αξιών (Lahdelma & Salminen, 2001).	155
5.3: Μεταβάρη (metaweights) για συνδυασμό των δεικτών αποδοχής της κατάταξης (Lahdelma & Salminen, 2001).	157
6.1: Διαστάσεις της EKE.	159
6.2: Δείκτες επίδοσης για τη διάσταση της κοινωνίας.	160

6.3: Δείκτες επίδοσης για τη διάσταση των πρακτικών εργασίας και της αξιοπρεπούς εργασίας.....	161
6.4: Δείκτες επίδοσης για τη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	162
6.5: Δείκτες επίδοσης για τη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.	163
6.6: Δείκτες επίδοσης για την περιβαλλοντική διάσταση.....	164
6.7: Δείκτες επίδοσης για την οικονομική διάσταση.	165
6.8: Αθροιστική κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση της κοινωνίας.....	169
6.9: Κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση της κοινωνίας.	169
6.10: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση της κοινωνίας.....	171
6.11: Κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση της κοινωνίας.....	171
6.12: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του τραπεζικού κλάδου στη διάσταση της κοινωνίας.....	172
6.13: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του κλάδου των τηλεπικοινωνιών στη διάσταση της κοινωνίας.	173
6.14: Αθροιστική κατανομή θέσεων των βιομηχανιών στη διάσταση της κοινωνίας.....	174
6.15: Αθροιστική κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.	177
6.16: Κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.	177
6.17: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας. ...	178
6.18: Κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.	179
6.19: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του τραπεζικού κλάδου στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.	179
6.20: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του κλάδου των τηλεπικοινωνιών στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.....	180
6.21: Αθροιστική κατανομή θέσεων των βιομηχανιών στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.....	181

6.22: Αθροιστική κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	184
6.23: Κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	184
6.24: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	185
6.25: Κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	186
6.26: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του τραπεζικού κλάδου στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	186
6.27: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του κλάδου των τηλεπικοινωνιών στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	187
6.28: Αθροιστική κατανομή θέσεων των βιομηχανιών στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	188
6.29: Αθροιστική κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.	190
6.30: Κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.	191
6.31: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.	192
6.32: Κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.	193
6.33: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του τραπεζικού κλάδου στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.	193
6.34: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του κλάδου των τηλεπικοινωνιών στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.	194
6.35: Αθροιστική κατανομή θέσεων των βιομηχανιών στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.	195
6.36: Αθροιστική κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στην περιβαλλοντική διάσταση.	198
6.37: Κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στην περιβαλλοντική διάσταση.	198
6.38: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στην περιβαλλοντική διάσταση.	199

6.39: Κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στην περιβαλλοντική διάσταση.....	200
6.40: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του τραπεζικού κλάδου στην περιβαλλοντική διάσταση.....	200
6.41: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του κλάδου των τηλεπικοινωνιών στην περιβαλλοντική διάσταση.....	201
6.42: Αθροιστική κατανομή θέσεων των βιομηχανιών στην περιβαλλοντική διάσταση.....	202
6.43: Αθροιστική κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στην οικονομική διάσταση.....	205
6.44: Κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στην οικονομική διάσταση.....	205
6.45: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στην οικονομική διάσταση.....	207
6.46: Κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στην οικονομική διάσταση.....	207
6.47: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του τραπεζικού κλάδου στην οικονομική διάσταση.....	208
6.48: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του κλάδου των τηλεπικοινωνιών στην οικονομική διάσταση.....	208
6.49: Αθροιστική κατανομή θέσεων των βιομηχανιών στην οικονομική διάσταση.....	209
6.50: Αθροιστική κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.....	213
6.51: Κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.....	213
6.52: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Coca Cola στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση της κοινωνίας.....	217
6.53: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Coca Cola στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.....	218
6.54: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Coca Cola στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση των πρακτικών εργασίας και της αξιοπρεπούς εργασίας.....	218
6.55: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Coca Cola στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.....	218

6.56: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Πειραιώς στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση των πρακτικών εργασίας και της αξιοπρεπούς εργασίας.	219
6.57: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Πειραιώς στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	219
6.58: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Πειραιώς στις πέντε πρώτες θέσεις στην οικονομική διάσταση.	219
6.59: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Πειραιώς στις πέντε πρώτες θέσεις στην περιβαλλοντική διάσταση.	220
6.60: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Εμπορικής στις πέντε πρώτες θέσεις στην διάσταση της κοινωνίας.	220
6.61: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Εμπορικής στις πέντε πρώτες θέσεις στην διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	221
6.62: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Εμπορικής στις πέντε πρώτες θέσεις στην οικονομική διάσταση.	221
6.63: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη του TITAN στις πέντε πρώτες θέσεις στην διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.	221
6.64: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη του TITAN στις πέντε πρώτες θέσεις στην οικονομική διάσταση.	222
6.65: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη του TITAN στις πέντε πρώτες θέσεις στην περιβαλλοντική διάσταση.	222
6.66: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη του ομίλου Ελληνικά Πετρέλαια στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση της κοινωνίας.	223
6.67: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη του ομίλου Ελληνικά Πετρέλαια στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.	223
6.68: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη του ομίλου Ελληνικά Πετρέλαια στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση των πρακτικών εργασίας και της αξιοπρεπούς εργασίας.	224
6.69: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.	225
6.70: Κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.	225
6.71: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του τραπεζικού κλάδου σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.	226

6.72: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του κλάδου των τηλεπικοινωνιών σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.	227
6.73: Αθροιστική κατανομή θέσεων των βιομηχανιών σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.	227
6.74: Δείκτης RoA για το 2007-2008.	237
6.75: Δείκτης RoA για το 2008-2009.	238
6.76: Δείκτης RoE για το 2007-2008.	238
6.77: Δείκτης RoE για το 2008-2009.	239
6.78: Δείκτης μεταβολής των πωλήσεων για το 2007-2008.	239
6.79: Δείκτης μεταβολής των πωλήσεων για το 2008-2009.	240

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

2.1: Λόγοι εγκατάλειψης της έννοιας EKE (Freeman & Liedtka, 1991).	12
2.2: Συνιστώσες της EKE (Crandall, Parnell, & Spillan, 2010).	15
2.3: Μέτρηση της «τριπλής βασικής αρχής» (triple bottom line) (Hindle2008).	32
3.1: Τα πέντε βασικά σημεία της στρατηγικής της EKE (Lockwood, 2004; IISD, 2007).....	49
3.2: Δημιουργία κοινωνικής προστιθέμενης αξίας (Zairi & Peters, 2002).	77
3.3: Πιθανά οφέλη και κόστη από την εφαρμογή EKE (Hopkins, 2004).	80
6.1: Οι κλάδοι των εξεταζόμενων επιχειρήσεων.	158
6.2: Κατάταξη εταιρειών στη διάσταση της κοινωνίας.	168
6.3: Δείκτης BRA για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις στη διάσταση της κοινωνίας.	169
6.4: Δείκτης BRA για τις πέντε χειρότερες επιχειρήσεις στη διάσταση της κοινωνίας.	170
6.5: Κατάταξη εταιρειών στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.	175
6.6: Δείκτης BRA για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.	176
6.7: Δείκτης BRA για τις πέντε χειρότερες επιχειρήσεις στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.	178
6.8: Κατάταξη εταιρειών στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	182
6.9: Δείκτης BRA για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	183
6.10: Δείκτης BRA για τις πέντε χειρότερες επιχειρήσεις στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	185
6.11: Κατάταξη εταιρειών στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.	189
6.12: Δείκτης BRA για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.	190
6.13: Δείκτης BRA για τις πέντε χειρότερες επιχειρήσεις στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.	192
6.14: Κατάταξη εταιρειών στην περιβαλλοντική διάσταση.	196

6.15: Δείκτης BRA για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις στην περιβαλλοντική διάσταση.....	197
6.16: Δείκτης BRA για τις πέντε χειρότερες επιχειρήσεις στην περιβαλλοντική διάσταση.....	199
6.17: Κατάταξη εταιρειών στην οικονομική διάσταση.	203
6.18: Δείκτης BRA για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις στην οικονομική διάσταση. ..	204
6.19: Δείκτης BRA για τις πέντε χειρότερες επιχειρήσεις στην οικονομική διάσταση...206	
6.20: Κατάταξη εταιρειών σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους στις επιμέρους διαστάσεις.....	210
6.21: Εταιρική κοινωνική επίδοση των εταιρειών στις επιμέρους διαστάσεις.....	211
6.22: Δείκτης BRA για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις σύμφωνα με τη συνολική σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.	212
6.23: Μέσο βάρος των έξι διαστάσεων της ΕΚΕ για την κατάταξη των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στις πέντε πρώτες θέσεις.....	214
6.24: Επιδόσεις των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στα κριτήρια των επιμέρους διαστάσεων.....	216
6.25: Δείκτης BRA για τις πέντε χειρότερες επιχειρήσεις σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.....	225
6.26: Συγκριτική αξιολόγηση των εταιρικών κοινωνικών επιδόσεων ανά κλάδο.....	228
6.27: Χρηματοοικονομικοί δείκτες τετραετίας 2006-2009.....	230
 B.1: COCA-COLA Τρία Έψιλον Α.Ε.	298
B.2: ALPHA BANK	298
B.3: Όμιλος EUROBANK EFG	298
B.4: ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	298
B.5: ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ της Ελλάδος Α.Ε.....	298
B.6: ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	298
B.7: WIND Hellas ΑΕΒΕ	299
B.8: VODAFONE-ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.Ε.Τ.....	299
B.9: COSMOTE.....	299
B.10: ΟΤΕ Α.Ε.....	299
B.11: Όμιλος ΔΕΗ Α.Ε.....	299
B.12: Όμιλος TITAN	299
B.13: Όμιλος Italcementi Α.Ε. (ΧΑΛΥΨ).....	300

B.14: ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ.....	300
B.15: ΓΕΦΥΡΑ ΡΙΟΥ - ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	300
B.16: ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε.....	300
B.17: ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ Α.Ε.....	300
B.18: S&B ΟΡΥΚΤΑ.....	300
B.19: ΧΑΛΚΟΡ Α.Ε.....	301
B.20: Αλουμίνιον της Ελλάδος Α.Β.Ε.Ε.	301
B.21: ΜΕΤΚΑ Α.Ε.	301
B.22: ΔΕΛΦΟΙ- ΔΙΣΤΟΜΟΝ Α.Μ.Ε.....	301
B.23: ΕΛ.Β.Ο Α.Β.Ε.	301
B.24: ENDESA HELLAS Α.Ε.	301
B.25: MOTOR OIL.....	302
B.26: Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε.	302
B.27: ΕΛΒΑΛ Α.Ε.....	302
B.28: ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ Α.Ε.....	302
B.29: ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΖΥΘΟΠΟΪΑ Α.Ε.	302
B.30: ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ Α.Ε.	302
B.31: Όμιλος INTERAMERICAN Α.Ε.....	303
B.32: ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.	303
B.33: Όμιλος KLEEMANN HELLAS Α.Β.Ε.Ε.	303
B.34: ΔΕΣΦΑ Α.Ε.	303
B.35: Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ Α.Ε.	303
B.36: ΟΠΑΠ Α.Ε.....	303
B.37: EXODUS Α.Ε.	304
B.38: Όμιλος ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.	304
B.39: Όμιλος FRIGOGLOSS Α.Β.Ε.Ε.	304
B.40: BLUE STAR FERRIES	304
B.41: ΕΡΤ Α.Ε.	304
Γ.1: Δείκτης BRA για τη διάσταση «Κοινωνία».	305
Γ.2: Δείκτης BRA για τη διάσταση «Πρακτικές Εργασίας και Αξιοπρεπής Εργασία».	306
Γ.3: Δείκτης BRA για τη διάσταση «Ανθρώπινα Δικαιώματα».	307
Γ.4: Δείκτης BRA για τη διάσταση «Ευθύνη για τα Προϊόντα».	308
Γ.5: Δείκτης BRA για τη διάσταση «Περιβάλλον».	309

Γ.6: Δείκτης BRA για τη διάσταση «Οικονομικά Στοιχεία».....	310
Γ.7: Δείκτης BRA για τη Συνολική Επίδοση.....	311
Γ.8: Δείκτης RAI για τη διάσταση «Κοινωνία».....	312
Γ.9: Δείκτης RAI για τη διάσταση «Πρακτικές Εργασίας και Αξιοπρεπής Εργασίας».....	313
Γ.10: Δείκτης RAI για τη διάσταση «Ανθρώπινα Δικαιώματα».....	314
Γ.11: Δείκτης RAI για τη διάσταση «Ευθύνη για τα Προϊόντα».....	315
Γ.12: Δείκτης RAI για τη διάσταση «Περιβάλλον».....	316
Γ.13: Δείκτης RAI για τη διάσταση «Οικονομικά Στοιχεία».....	317
Γ.14: Δείκτης RAI για τη Συνολική Επίδοση.....	318

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη αναφέρεται σε ένα σύνολο εθελοντικών δράσεων που αναλαμβάνει μια επιχείρηση πέρα των όσων επιβάλλονται από τη νομοθεσία για τη στρατηγική διαχείριση και επίλυση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων που προκύπτουν από την επιχειρηματική λειτουργία, δεσμευόμενη με τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη (εργαζόμενοι, μέτοχοι, επενδυτές, πελάτες, καταναλωτές, επιχειρηματικοί συνεργάτες, ανταγωνιστές, δημόσιες αρχές, μη κυβερνητικές οργανώσεις, τοπικές κοινότητες, μέσα μαζικής επικοινωνίας, φυσικό περιβάλλον κ.λπ.). Η δέσμευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη επιτυγχάνεται όταν η επιχείρηση αφουγκράζεται και ικανοποιεί τις ανησυχίες των ατόμων και των ομάδων που επηρεάζουν και επηρεάζονται από τη λειτουργία της. Οι δράσεις αυτές αναπτύσσονται με βάση τέσσερις κύριους άξονες που αφορούν την κοινωνία, το φυσικό περιβάλλον, την αγορά και το ανθρώπινο δυναμικό μιας επιχείρησης (Σχήμα εξώφυλλου).

Κάθε επιχείρηση αποτελεί αναπόσπαστο μέλος της κοινωνίας εντός της οποίας ανήκει και δραστηριοποιείται, με αποτέλεσμα η κάθε επιχειρηματική δραστηριότητα να επηρεάζεται από τις επικρατούσες κοινωνικές συνθήκες της εκάστοτε εποχής. Στο σημερινό οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον υπάρχει έντονο το θέμα της αξιοπιστίας για τον τρόπο που ασκείται η επιχειρηματική δραστηριότητα. Η σημερινή κρίση στην Ελλάδα και την παγκόσμια οικονομία έχει αλλάξει άρδην τα δεδομένα και έχει οδηγήσει τη σύγχρονη επιχειρηματική οντότητα να συνειδητοποιήσει ότι για να διαφοροποιηθεί και να επιβιώσει πρέπει να εγκαταλείψει τις παραδοσιακές αντιλήψεις σχετικά με τον τρόπο επιδίωξης του κέρδους και να στηρίξει τις αποφάσεις της σε γερές βάσεις στρατηγικής που έχουν ως στόχο την κοινωνική ευημερία. Επιπλέον, πλήθος παραγόντων όπως η παγκοσμιοποίηση, οι εξελίξεις στην τεχνολογία και τις επικοινωνίες, η ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, η απελευθέρωση των αγορών καθιστούν αναγκαία την ύπαρξη διαφάνειας και λογοδοσίας, οδηγώντας τις επιχειρήσεις να επαναπροσδιορίσουν τις ευθύνες τους ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν το νέο περιβάλλον που θα διαμορφωθεί μετά την έξοδο από την οικονομική κρίση.

Οι επιχειρήσεις καλούνται όχι μόνο να επιδείξουν, αλλά και να αποδείξουν έμπρακτα τον κοινωνικό ρόλο τους υιοθετώντας μια συστηματική και στρατηγική διαχείριση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης τους, ώστε να παραμείνουν βιώσιμες στο παρόν και να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητα και την κερδοφορία τους στο μέλλον. Η

διαχείριση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης βοηθά τις επιχειρήσεις να εκτιμήσουν καλύτερα το εξωτερικό περιβάλλον και να ρυθμίσουν τη λειτουργία τους σύμφωνα με κανονιστικές διατάξεις, κοινωνικές απαιτήσεις και επιθυμίες που πιθανόν να μην είχαν αντιληφθεί στο παρελθόν. Παράλληλα, με τη διαχείριση και τη μέτρηση της επίδρασής τους στην κοινωνία και το περιβάλλον, οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν την εικόνα τους και να δημιουργήσουν αμοιβαία επωφελείς σχέσεις με τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη καθώς επίσης, να αξιολογήσουν και να διαχειριστούν αποτελεσματικά τους επιχειρηματικούς κινδύνους.

Το σύνολο της επιχειρηματικής κοινότητας έχει πλέον συνειδητοποιήσει την αναγκαιότητα της ένταξης της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στην καθημερινή δραστηριότητά τους, εκδίδοντας ετήσιο κοινωνικό απολογισμό, συμμετέχοντας σε εθνικά και υπερεθνικά δίκτυα συνεργασίας επιχειρήσεων και επιχειρηματικών ενώσεων, υιοθετώντας διεθνή πρότυπα διαχείρισης της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και δείκτες κοινωνικά υπεύθυνων επιχειρήσεων. Όμως, η μέτρηση των εταιρικών επιδόσεων στην κοινωνία και το περιβάλλον δεν μπορεί να προσεγγιστεί εύκολα λόγω της ποιοτικής φύσης και της πολυδιάστατης δομής της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Συνεπώς, η δημιουργία μιας προσέγγισης που αντανακλά όλο το εύρος του οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού αντίκτυπου που προκύπτει από την επιχειρηματική λειτουργία καθίσταται αναγκαία.

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι η ανάπτυξη μεθοδολογίας πολυκριτήριας ανάλυσης που θα εφαρμοστεί σε ένα δείγμα ελληνικών επιχειρήσεων που διαχειρίζονται την εταιρική κοινωνική ευθύνη μεμονωμένα ή με προγραμματισμό (δράση σε βάθος χρόνου) προκειμένου να μετρηθεί η εταιρική κοινωνική ευθύνη τους και να διερευνηθεί η σχέση της με την χρηματοοικονομική επίδοση. Οι επιχειρήσεις θα εξεταστούν με βάση τις πληροφορίες που δημοσιοποιούν στους ετήσιους απολογισμούς εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και κατόπιν θα ταξινομηθούν από την καλύτερη στη χειρότερη με την πολυκριτήρια μέθοδο SMAA-2. Στη συνέχεια, τα οικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων θα αξιολογηθούν με βάση χρηματοοικονομικούς δείκτες (απόδοση ενεργητικού, απόδοση ιδίων κεφαλαίων κ.λπ.) και θα συσχετιστούν με τις επιδόσεις τους στην κοινωνία και το περιβάλλον. Έτσι, θα είναι δυνατό να συμπεραθεί αν υπάρχει μείωση των εταιρικών εξόδων από τότε που οι επιχειρήσεις ξεκίνησαν να εκδίδουν απολογισμό εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

Αρχικά, στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας, επιχειρείται να αποσαφηνιστεί η έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης σύμφωνα με ορισμούς που δόθηκαν από

ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς, αλλά και από διάφορους συγγραφείς και μελετητές του πεδίου της. Παράλληλα, για την καλύτερη κατανόηση της έννοιας παρουσιάζεται η ιστορική εξέλιξή της από την στιγμή που πρωτοεμφανίστηκε ο όρος μέχρι σήμερα και διατυπώνονται οι διάφορες φιλοσοφικές προσεγγίσεις και θεωρίες, καθώς και κάποιες συγγενείς έννοιες που περιγράφουν και επεξηγούν την έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα εμπόδια που σχετίζονται με την ανάπτυξη και την εφαρμογή μιας στρατηγικής εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, καθώς και κάποιοι κρίσιμοι παράγοντες επιτυχίας που συντελούν στην αξιοπιστία μιας στρατηγικής εταιρικής κοινωνικής ευθύνης που έχει υιοθετήσει μια επιχείρηση. Επίσης, προβάλλονται οι παράγοντες που έχουν προωθήσει την ανάπτυξη της ιδέας της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Στη συνέχεια, αναλύονται τα οφέλη, αλλά και το κόστος, που προκύπτουν από την υιοθέτηση και την εφαρμογή σχετικών πρακτικών τόσο για την ίδια την επιχείρηση όσο και για το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και το περιβάλλον.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται οι τρεις διαστάσεις της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική) βάσει των οποίων μια επιχείρηση μπορεί να αναπτύξει τη στρατηγική της με στόχο την κοινωνική ευημερία, την προστασία του περιβάλλοντος και την οικονομική ευρωστία. Σύμφωνα με αυτές τις διαστάσεις διατυπώνονται οι πολιτικές και οι πρακτικές που άπτονται της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Έπειτα, περιγράφονται τα εργαλεία διαχείρισης, μέτρησης, επικοινωνίας και επιβράβευσης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης, τα οποία κατηγοριοποιούνται σε εργαλεία κοινωνικά υπεύθυνης διαχείρισης, εργαλεία κοινωνικά υπεύθυνης κατανάλωσης και εργαλεία κοινωνικά υπεύθυνης επένδυσης.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύεται εκτενώς ένα από τα οφέλη που απορρέει από την εμπλοκή των επιχειρήσεων με την εταιρική κοινωνική ευθύνη, το οποίο είναι η βελτιωμένη οικονομική επίδοση. Είναι αναμφισβήτητο το γεγονός ότι ένας από τους πειστικότερους τρόπους ενθάρρυνσης των διευθυντικών στελεχών μιας επιχείρησης να λάβουν υπόψη τους το θέμα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, είναι να πειστούν και να αποδεχτούν ότι η ενέργεια αυτή θα έχει θετικό οικονομικό αντίκτυπο. Για το λόγο αυτό, αρχικά εξετάζονται οι διάφοροι τρόποι μέτρησης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και στη συνέχεια, επιχειρείται να αποδειχτεί η ύπαρξη της σχέσης μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και της οικονομικής επίδοσης των επιχειρήσεων σύμφωνα με τη βιβλιογραφία. Στο τέλος του κεφαλαίου προβάλλονται κάποιες πολυκριτήριες μεθοδολογίες μέτρησης που έχουν εφαρμοστεί στη

βιβλιογραφία, καθώς επίσης επεξηγείται η πολυκριτήρια μέθοδος SMAA-2 που αναπτύχθηκε για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας ώστε να αξιολογηθεί η εταιρική κοινωνική επίδοση των ελληνικών επιχειρήσεων που εμπλέκονται με το θέμα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

Στο έκτο κεφάλαιο παρατίθενται τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν για την αξιολόγηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της SMAA-2 για την κατάταξη των εξεταζόμενων επιχειρήσεων στις επιμέρους διαστάσεις της ΕΚΕ και συνολικά. Στη συνέχεια, η εκτιμώμενη εταιρική κοινωνική επίδοση συσχετίζεται με τη χρηματοοικονομική επίδοση των επιχειρήσεων προκειμένου να διερευνηθεί η σχέση τους. Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο γίνεται αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την εμπειρική ανάλυση, καθώς και οι προτάσεις για περαιτέρω μελλοντική έρευνα.

2. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ - ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΕ

2.1 Γενικά

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ – CSR, Corporate Social Responsibility) γνωστή και ως εταιρική υπευθυνότητα, εταιρική κοινωνική επίδοση, ιδιότητα του εταιρικού πολίτη, τριπλή προσέγγιση, εταιρική ανταπόκριση, είναι ένα από τα θέματα που βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος στο σύγχρονο επιχειρηματικό κόσμο. Παρά το γεγονός ότι η ΕΚΕ άρχισε να απασχολεί τις οικονομικές οργανώσεις περίπου από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 στην Ευρώπη και πολύ νωρίτερα στις ΗΠΑ και χρησιμοποιείται ευρέως στο δημόσιο διάλογο, δεν υπάρχει ένας διεθνώς αποδεκτός ορισμός για την περιγραφή της (ΟΚΕ, 2003). Αν και έχουν γίνει πολυάριθμες προσπάθειες ώστε να βρεθεί ένας ξεκάθαρος και αμερόληπτος ορισμός της ΕΚΕ, υπάρχει ακόμα σύγχυση ως προς τον καθορισμό της έννοιας αυτής.

Ένας από τους λόγους που η ΕΚΕ δεν έχει ακόμη αποκτήσει κάποιο συγκεκριμένο και παγιωμένο ορισμό είναι ότι πρόκειται για έναν όρο που είναι αρκετά ασαφής, καθώς περικλείει μια ποικιλομορφία διαφορετικών θεμάτων όπως, βιώσιμη ανάπτυξη/ αειφορία (sustainability), εθελοντικός χαρακτήρας της ΕΚΕ και ανάπτυξη σε κοινωνικό, περιβαλλοντικό και οικονομικό επίπεδο (triple bottom line). Επίσης, βασικό χαρακτηριστικό της έννοιας αποτελεί η διαφορετικότητα που παρατηρείται στον ορισμό της ΕΚΕ από περιοχή σε περιοχή, όπως και του είδους των δράσεων που θεωρούνται κάθε φορά αναγκαίες.

Η εν λόγω διαφορετικότητα συνδέεται με τη διαφορετική κουλτούρα, το διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης (αναπτυσσόμενες και βιομηχανικές χώρες), αλλά και τη διαφορετική ιστορική διαδρομή της κάθε χώρας. Αυτά τα στοιχεία συνεπάγονται και διαφορετικές προτεραιότητες των τοπικών πληθυσμών ανά περιφέρεια. Ενώ παράλληλα, κάθε επιχείρηση λειτουργεί σε διαφορετικό κλάδο, έχει διαφορετικό μέγεθος (μεγάλες πολυεθνικές, μικρομεσαίες και μικρές), διαφορετικό γεωγραφικό επίπεδο δράσης (τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό, παγκόσμιο) και διαφορετική ικανότητα προσαρμογής στο κοινωνικό σύνολο μέσα στο οποίο λειτουργεί (ΕΔΕΚΕ, 2008; ΟΚΕ, 2003). Συνεπώς, το πολιτικό-πολιτιστικό-εκπαιδευτικό και εργασιακό σύστημα, το χρηματοοικονομικό περιβάλλον, η φύση της επιχείρησης, τα συστήματα συντονισμού και ελέγχου, καθώς και η δομή της αγοράς αποτελούν τους επτά βασικούς λόγους, για τους οποίους η κοινωνική

υπευθυνότητα διαφέρει από οργανισμό σε οργανισμό, από κλάδο σε κλάδο και από χώρα σε χώρα (Ζοπουνίδης & Μπάλλα, 2010).

Αρκετοί ορισμοί τονίζουν τη δέσμευση των επιχειρήσεων σε αρχές «ηθικής» συμπεριφοράς, ωστόσο, οι περισσότεροι ορισμοί συμφωνούν πως η κοινωνικά υπεύθυνη επιχείρηση λαμβάνει υπόψη της ζητήματα που προκύπτουν από τη λειτουργία της σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη, τα δικαιώματα και την ποιότητα ζωής των εργαζομένων και την ευρύτερη κοινωνία μέσα στην οποία δραστηριοποιείται. Μέσω της ΕΚΕ επιδιώκεται η εθελοντική αυτορρύθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ώστε να εξασφαλίζεται ο σεβασμός για τα ζητήματα αυτά με τη χρήση συστημάτων διαχείρισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, την υποστήριξη τοπικών κοινοτήτων και άλλων επωφελών κοινωνικών πρωτοβουλιών (π.χ. απασχόληση ατόμων από ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού) και τη δημιουργία ενός δίκαιου, ασφαλούς και δημιουργικού εργασιακού περιβάλλοντος (ΥΠΕΚΑ, 2006).

Παρόλα αυτά, υπάρχουν τρεις προσεγγίσεις του ορισμού της ΕΚΕ (Ζοπουνίδης & Μπάλλα, 2010):

- Η *σκεπτικιστική προσέγγιση*, σύμφωνα με την οποία η αφομοίωση οδηγιών κοινωνικής υπευθυνότητας έρχεται σε αντίθεση με την ελευθερία της εταιρείας να ακολουθήσει τη δική της στρατηγική. Αντιμετωπίζει δηλαδή επιφυλακτικά την εφαρμογή της ΕΚΕ.
- Η *«ουτοπική προσέγγιση»* και αναφέρει ότι η κάθε εταιρεία ενδιαφέρεται τόσο για την ικανοποίηση των μετόχων όσο και για τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη. Η επιχειρηματική κοινότητα έχει μια ευρύτερη υποχρέωση, ηθική και νομική, να υπερασπίζεται και να σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Η *ρεαλιστική προσέγγιση* που αναφέρει ότι η εταιρεία οφείλει να διακυβερνάται με ακεραιότητα, να εκπληρώνει τις αποστολές της και να πορεύεται ανάλογα με τις αξίες και τις δεσμεύσεις της απέναντι στους ενδιαφερόμενους της.

2.2 Βιβλιογραφική ανασκόπηση και ιστορική εξέλιξη της έννοιας ΕΚΕ

Πολλοί είναι οι ορισμοί που έχουν αποδοθεί κατά καιρούς στην έννοια της ΕΚΕ από πλήθος αναγνωρισμένων διεθνών φορέων και οργανισμών, καθώς και πηγές προερχόμενες από τη διεθνή βιβλιογραφία και αρθρογραφία. Για παράδειγμα, ο Carroll (1999) αναλύει 25 διαφορετικούς ορισμούς ΕΚΕ, σε ένα άρθρο του με βάση τη

βιβλιογραφία (Godfrey & Hatch, 2006; Carroll, 1999). Κάποιοι από αυτούς παρουσιάζονται ακολούθως, ορίζοντας το σύνολο των στοιχείων και των χαρακτηριστικών της.

Η πρώτη περιεκτική προσέγγιση για την ΕΚΕ έγινε από τον επιχειρηματία Bowen (1953), ο οποίος χαρακτηρίστηκε ως ο πατέρας της ΕΚΕ. Ο ορισμός του αναφέρεται στις υποχρεώσεις των επιχειρηματιών να ακολουθούν πολιτικές, να λαμβάνουν αποφάσεις και να λειτουργούν με τρόπο που να είναι συμβατός με τους στόχους και τις αξίες της κοινωνίας. Ο Bowen αντιλαμβανόταν την ΕΚΕ ως μέρος του ευρύτερου οράματός του για μια καλύτερη Αμερικάνικη κοινωνία στην οποία οι οικονομικοί και κοινωνικοί στόχοι αλληλενισχύονται (Lee, 2008; Carroll, 1999).

Σύμφωνα με την άποψη του Davis (1960), η κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων ορίζεται ως αποφάσεις επιχειρηματιών και δράσεις που λαμβάνονται, εν μέρει, πέρα από το άμεσο οικονομικό ή τεχνολογικό ενδιαφέρον της επιχείρησης. Αργότερα, οι Eells & Walton (1961) όρισαν ότι η ΕΚΕ αναφέρεται σε θέματα τα οποία προκύπτουν όταν οι επιχειρήσεις δίνουν έμφαση σε θέματα κοινωνικού ενδιαφέροντος και γενικά σε αξίες που πρέπει να διέπουν τη σχέση εταιρείας και κοινωνίας (Carroll, 1991).

Η διαφωνία σχετικά με την έννοια της ΕΚΕ εμφανίστηκε το 1962, όταν ο Friedman αντιτάχθηκε της ΕΚΕ, ισχυριζόμενος ότι το δόγμα της κοινωνικής ευθύνης είναι «κυρίως υπονομευτικό», διατυπώνοντας ότι «λίγες τάσεις θα μπορούσαν να υπονομεύσουν τόσο εκτενώς τα αληθινά θεμέλια της ελεύθερης κοινωνίας μας, όπως η αποδοχή από τις επιχειρήσεις μιας κοινωνικής ευθύνης άλλης από τη μεγιστοποίηση όσο το δυνατό του πλούτου των μετόχων τους». Συνεπώς, κατά τον Friedman κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων αποτελεί η αύξηση των κερδών της. Ο McGuire (1963) αναγνώρισε την προτεραιότητα της οικονομικής άποψης, αλλά παράλληλα διεύρυνε τις κοινωνικές ευθύνες των επιχειρήσεων λέγοντας ότι «η ιδέα των κοινωνικών ευθυνών υποθέτει ότι οι επιχειρήσεις δεν έχουν μόνο οικονομικές και νομικές υποχρεώσεις, αλλά και κάποιες προκαθορισμένες ευθύνες προς την κοινωνία που εκτείνονται πέρα από αυτές τις υποχρεώσεις» (Carroll, 1979).

Τη δεκαετία του 1970, οι ορισμοί της ΕΚΕ πολλαπλασιάζονται και συγκεκριμενοποιούνται. Επίσης, όροι όπως η Εταιρική Κοινωνική Ανταπόκριση (Corporate Social Responsiveness) και η Εταιρική Κοινωνική Επίδοση (Corporate Social Performance) χρησιμοποιούνται ευρέως (Valor, 2005). Ο λόγος για τον οποίο το ενδιαφέρον διαφόρων ερευνητών στράφηκε από την κοινωνική ευθύνη προς την κοινωνική ανταπόκριση ήταν ότι η ευθύνη εστιάζεται αποκλειστικά στην ιδέα των

επιχειρηματικών υποχρεώσεων και κινήτρων και ότι οι δράσεις και οι επιδόσεις παραβλέπονταν. Έτσι, προέκυψε το κίνημα που υπερασπιζόταν την έννοια της κοινωνικής ανταπόκρισης, η οποία δίνει έμφαση στις δράσεις, τα προληπτικά μέτρα και την υλοποίηση ενός κοινωνικού ρόλου των εταιρειών (Carroll, 1991).

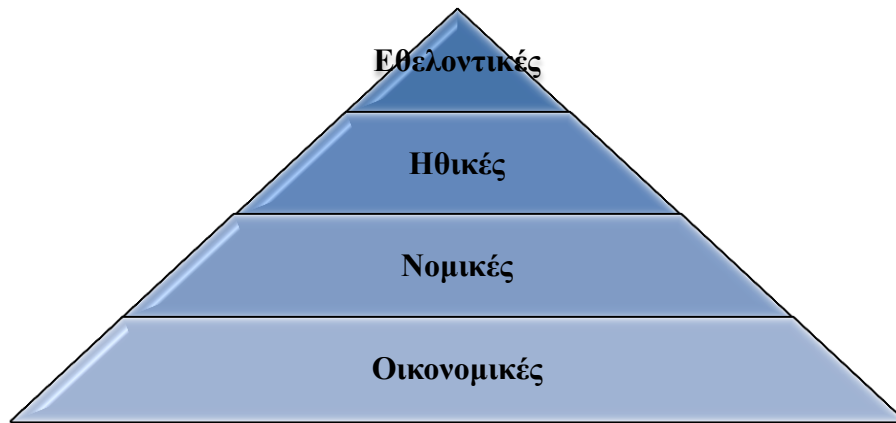
Οι μελετητές οι οποίοι εισήγαγαν την έννοια της κοινωνικής ανταπόκρισης είναι οι Eilbirt & Parket (1973), ο Sethi (1975) και οι Ackerman & Bauer (1976). Οι Eilbirt & (1973) θεωρούν ότι ο καλύτερος τρόπος για την κατανόηση της κοινωνικής ευθύνης έγκειται στη σκέψη της «καλής γειτονίας» (good neighborliness). Η έννοια αυτή αποτελείται από δύο φάσεις, η μια αφορά τη δραστηριότητα που δεν καταστρέφει τη γειτονιά και η άλλη, την εθελοντική ανάληψη του καθήκοντος για τη βοήθεια στην επίλυση γειτονικών προβλημάτων. Συγκεκριμένα, διατυπώνουν ότι κοινωνική ευθύνη σημαίνει την υποχρέωση για ενεργό ρόλο μιας επιχείρησης στη λύση των ευρύτερων κοινωνικών προβλημάτων, όπως είναι φυλετικές διακρίσεις, ρύπανση, μέσα μεταφοράς ή αστική αλλοίωση (Eilbirt & Parket, 1973).

Αργότερα, οι Ackerman & Bauer (1976) κριτίκαραν την έκφραση «κοινωνική ευθύνη» υποστηρίζοντας ότι η δευτερεύουσα ερμηνεία της «ευθύνης» έγκειται στη διαδικασία ανάληψης μιας υποχρέωσης/ καθήκοντος, κάτι το οποίο δίνει έμφαση στο κίνητρο παρά στην επίδοση. Εμβαθύνοντας περισσότερο, πιστεύουν ότι τέτοιο κίνητρο δεν είναι αρκετό λόγω του ότι η ανταπόκριση μιας επιχείρησης στις κοινωνικές απαιτήσεις είναι κάτι πολύ περισσότερο από την απόφαση για το τι θα κάνει. Σε αυτό το σημείο υπάρχει το διοικητικό θέμα της «δράσης βάσει της απόφασης κάποιου» (doing what one has decided).

Σε παρόμοια πλαίσια, ο Sethi (1975) παραθέτει ένα διάγραμμα τριών καταστάσεων όπου ταξινομεί την υιοθέτηση της εταιρικής συμπεριφοράς προς τις κοινωνικές ανάγκες ως: (1) κοινωνική υποχρέωση, (2) κοινωνική ευθύνη, (3) κοινωνική ανταπόκριση. Η κοινωνική υποχρέωση περιλαμβάνει την εταιρική συμπεριφορά σε σχέση με τις πιέσεις της αγοράς ή τους νομικούς περιορισμούς. Η κοινωνική ευθύνη σημαίνει την ανάπτυξη της εταιρικής συμπεριφοράς ως ένα επίπεδο όπου κυριαρχούν οι κοινωνικοί κανόνες, αξίες και προσδοκίες. Ενώ, η κοινωνική ανταπόκριση ανταποκρίνεται στην υιοθέτηση εταιρικής συμπεριφοράς προς τις κοινωνικές ανάγκες, η οποία περικλείει όχι τον τρόπο με τον οποίο οι επιχειρήσεις θα έπρεπε να ανταποκρίνονται στις κοινωνικές πιέσεις, αλλά το είδος του μακροπρόθεσμου ρόλου τους σε ένα δυναμικό κοινωνικό σύστημα. Συνεπώς, η επιχείρηση θα πρέπει να προβλέπει και να προλαμβάνει (Carroll, 1979).

Παράλληλα, υπήρχε και το θέμα της εναρμόνισης του οικονομικού με του κοινωνικού προσανατολισμού των εταιρειών. Ο όρος εταιρική κοινωνική επίδοση εμφανίζεται ως μια περιεκτική και παγκόσμια αποδεκτή ιδέα που εμπεριέχει την εταιρική κοινωνική ευθύνη, κοινωνική ανταπόκριση και όλο το φάσμα των κοινωνικά υπεύθυνων δράσεων που αναλαμβάνονται από τις επιχειρήσεις. Η εστίαση στην κοινωνική επίδοση δίνει έμφαση στις εταιρικές δράσεις και την εκπλήρωση κοινωνικών στόχων. Προς αυτή την κατεύθυνση δόθηκε ένας αναλυτικός ορισμός από τον Carroll (1979), ο οποίος υποστήριξε ότι οι επιχειρήσεις δεν έχουν μόνο οικονομικές και νομικές υποχρεώσεις αλλά και ηθικές και προαιρετικές (εθελοντικές). Έτσι, κατά τον Carroll η κοινωνική ευθύνη της επιχείρησης συγκροτείται από τέσσερα είδη κοινωνικών υποχρεώσεων, οι οποίες μπορούν να απεικονιστούν ως μια πυραμίδα, τη λεγόμενη *Πυραμίδα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης* (Σχήμα 2.1):

- Βάση της πυραμίδας αποτελεί η οικονομική ευθύνη μιας εταιρείας στην οποία στηρίζονται όλες οι άλλες ευθύνες. Όπως αναφέρεται, η εταιρεία είναι πρωταρχικά μια οικονομική οντότητα της οποίας η ίδια η ύπαρξη συνεπάγεται τη δημιουργία κέρδους.
- Ακολουθούν οι νομικές υποχρεώσεις μιας επιχείρησης γιατί για να λειτουργήσει ένας οποιοσδήποτε οργανισμός θα πρέπει να υπακούσει στις προσταγές των θεσπισμένων νόμων που διέπουν την ομαλή λειτουργία της επιχειρηματικής ζωής.
- Έπονται οι ηθικές, οι οποίες αναφέρονται στους άγραφους εκείνους νόμους ηθικής συμπεριφοράς που διέπουν τις εκάστοτε κοινωνικές ομάδες μέσα στις οποίες δραστηριοποιείται μια επιχείρηση. Περιλαμβάνουν εκείνες τις δραστηριότητες και πρακτικές που προσδοκούνται ή απαγορεύονται από την κοινωνία, ακόμα κι αν δεν κωδικοποιούνται στο νόμο.
- Τέλος, στην κορυφή της πυραμίδας του Carroll βρίσκεται η ευθύνη μιας επιχείρησης να προσφέρει εθελοντικά στο κοινωνικό σύνολο υπό μορφή φιλανθρωπικών συνεισφορών. Η ευθύνη αυτή είναι η ανώτερη από όλες γιατί είναι προαιρετική και δεν προστάζεται παρά μόνο από το ηθικό υπόβαθρο των μονάδων που απαρτίζουν το ανθρώπινο δυναμικό μιας εταιρείας. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό γνώρισμα μεταξύ των εθελοντικών και των ηθικών ευθυνών είναι ότι οι πρώτες δεν αναμένονται υπό μια δεοντολογική ή ηθική έννοια (Carroll, 1991).

Σχήμα 2.1: Η πυραμίδα της ΕΚΕ (Carroll, 1991).

Το 1971 η Επιτροπή Οικονομικής Ανάπτυξης (Committee for Economic Development), οργανισμός αποτελούμενος από περίπου 200 επιχειρηματίες και ακαδημαϊκούς, εξέδωσε ένα κείμενο με τίτλο “The Social Responsibility of Business Corporations” το οποίο προσέφερε σημαντικά στην ιδέα της ΕΚΕ. Σε αυτό το κείμενο έγινε προσπάθεια περιγραφής της ΕΚΕ και χρησιμοποιήθηκε η προσέγγιση «τριών ομόκεντρων κύκλων» (Σχήμα 2.2):

- Ο εσωτερικός κύκλος περιλαμβάνει τις βασικές οικονομικές ευθύνες για την επαρκή εκτέλεση της οικονομικής λειτουργίας, όπως την παραγωγή προϊόντων, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την οικονομική ανάπτυξη.
- Ο ενδιάμεσος κύκλος περιέχει την ευθύνη για την οικονομική λειτουργία με ευαισθητοποίηση ως προς τις μεταβαλλόμενες κοινωνικές αξίες και προτεραιότητες (π.χ. σε σχέση με την προστασία και τη διατήρηση του περιβάλλοντος, την πρόσληψη εργαζομένων και τις εργασιακές σχέσεις, τις προσδοκίες των πελατών για πληροφόρηση, τη δίκαιη μεταχείριση και την προστασία από τραυματισμούς των εργαζομένων).
- Ο εξωτερικός κύκλος περικλείει όλες τις νέο-εμφανιζόμενες και ακόμα άμορφες ευθύνες, για τα δεδομένα της συγκεκριμένης περιόδου, τις οποίες οι επιχειρήσεις πρέπει να αναλάβουν για να εμπλακούν ευρέως στην ενεργή βελτίωση του κοινωνικού περιβάλλοντος (όπως φτώχεια και καταστροφή των αστικών περιοχών) (Committee for Economic Development, 1971; Carroll, 1999).

Σχήμα 2.2: Οι τρεις ομόκεντροι κύκλοι που ορίζουν την ΕΚΕ σύμφωνα με την Επιτροπή Οικονομικής Ανάπτυξης.

Τη δεκαετία του 1980, το ενδιαφέρον στράφηκε προς την εμπειρική ανάλυση της έννοιας και την έρευνα των πιθανών οφελών για τις εταιρείες που εμπλέκονται με δραστηριότητες ΕΚΕ (Valor, 2005; Carroll, 1999). Επίσης, η συζήτηση σχετικά με την ΕΚΕ εξελίχθηκε από την εταιρική κοινωνική ανταπόκριση σε υπευθυνότητα και εντιμότητα. Έτσι, ο Frederick (1986) ερμήνευσε την έννοια της ΕΚΕ ως την ικανότητα μιας επιχείρησης να δρα με εντιμότητα και να σχετίζει τις πρακτικές και τα μελλοντικά σχέδια της με μια κουλτούρα ηθικής που εμπεριέχει τις πιο βασικές ηθικές αρχές του ανθρώπινου γένους. Συνεπώς, η ουσία της ΕΚΕ είναι μια ισχυρή αλληλεξάρτηση της επιχείρησης και της κοινωνίας (Heath & Ni, 2008).

Παράλληλα, αυτή την περίοδο, εισήχθη στη συζήτηση η έννοια των ενδιαφερομένων μερών², η οποία αποτελεί ένα από τα βασικά θέματα που περικλείει η έννοια της ΕΚΕ, καθώς η μία συμπληρώνει και ενισχύει την άλλη. Αν και υπάρχουν παλαιότερες αναφορές στην έννοια των ενδιαφερομένων μερών, το βιβλίο του Freeman αποτέλεσε ορόσημο που προκάλεσε τον προβληματισμό σχετικά με αυτό το θέμα. Αρχικά, είχε οριστεί, σε μια έκθεση του Ιδρύματος ερευνών του Στάφορντ (Stanford Research Institute) (1963), ως «τις ομάδες, χωρίς τη στήριξη των οποίων ένας οργανισμός θα παύσει να λειτουργεί». Ο Freeman (1984) επέκτεινε αυτό τον ορισμό διατυπώνοντας ότι πρόκειται για «κάθε ομάδα ή άτομο που επηρεάζει ή επηρεάζεται από την λειτουργία μιας επιχείρησης» (Valor, 2005).

Αυτή την περίοδο, ο Jones (1980) όρισε την ΕΚΕ ως την ιδέα που θεωρεί ότι οι επιχειρήσεις έχουν υποχρέωση προς διάφορες ομάδες της κοινωνίας, εκτός από τους

² βλέπε αναλυτικότερα στην ακόλουθη ενότητα 2.4.3.

μετόχους (stockholders) και η οποία είναι πέρα από τα όσα διατάσσονται από τη νομοθεσία και τις συλλογικές συμβάσεις. Όπως είναι προφανές, η βασική ιδέα αυτού του ορισμού είναι τα ενδιαφερόμενα μέρη μιας επιχείρησης (Jones, Wicks, & Freeman, 2002).

Τη δεκαετία του 1990, οι μελετητές εισήγαγαν ένα νέο όρο: την «ιδιότητα του εταιρικού πολίτη» (corporate citizenship)³, ο οποίος αντικατέστησε τον όρο της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης (Andriof & Waddock, 2002). Ο όρος αυτός χρησιμοποιήθηκε για να «συνδέσει την επιχειρηματική δραστηριότητα με την ευρύτερη κοινωνική λογοδοσία και την εξυπηρέτηση του κοινού συμφέροντος», ενισχύοντας την άποψη ότι μια επιχείρηση είναι μια οντότητα που έχει θέση ισοδύναμη με αυτή του ανθρώπου. Ακόμα συνυπάρχει και πλησιάζει την έννοια των ενδιαφερομένων μερών (Valor, 2005), αφού σαν όρος αφορά τη διαχείριση του συνόλου των σχέσεων μιας επιχείρησης με τις κοινότητες στις οποίες δραστηριοποιείται, σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2001).

Οι Freeman & Liedtka δημοσίευσαν το 1991 μια εργασία, η οποία προσεγγίζει επικριτικά την έννοια της ΕΚΕ και ασπάζονται την άποψη του Friedman (1962) Σε αυτή την εργασία δηλώνουν ότι η ιδέα της ΕΚΕ απέτυχε στη συμβολή για τη δημιουργία της καλής κοινωνίας και διατυπώνουν επτά λόγους για τους οποίους είναι αναγκαία η εγκατάλειψή της (Πίνακας 2.1) (Freeman & Liedtka, 1991).

Πίνακας 2.1: Λόγοι εγκατάλειψης της έννοιας ΕΚΕ (Freeman & Liedtka, 1991).

Λόγοι εγκατάλειψης της έννοιας ΕΚΕ	
1.	Η προέλευση της έννοιας είναι ύποπτη, αφού προέρχεται από τον κλάδο των οικονομικών και δεν εμπεριέχει μεταξύ άλλων, την ιστορία, τη θρησκεία και τον πολιτισμό.
2.	Τα διάφορα μοντέλα της ΕΚΕ εμπεριέχουν την άποψη του Friedman που θεωρεί ότι οι εταιρείες πρέπει μόνο να μεγιστοποιούν τα κέρδη τους.
3.	Η ΕΚΕ δέχεται το κοινό ρητό των επιχειρήσεων «καπιταλισμός: αγάπα τον ή εγκατέλειψε τον».
4.	Η φύση της ΕΚΕ είναι συντηρητική- ξεκινά με την αντιληπτή γνώση και μετά προσπαθεί να «διορθώσει» τις ακούσιες συνέπειες.
5.	Η ΕΚΕ προωθεί την αναρμοδιότητα οδηγώντας τους διευθυντές να εμπλακούν σε πεδία που δεν γνωρίζουν- που είναι, γιατρεία της κοινωνίας από αρρώστιες.
6.	Η ΕΚΕ ασπάζεται την άποψη της «επιχείρησης και κοινωνίας» ως ξεχωριστές έννοιες που κάθε μία έχει μια ξεχωριστή ηθική που συνδέεται με ένα σύνολο ευθυνών.
7.	Η έννοια των δικαιωμάτων και ευθυνών είναι από μόνη της περιοριστική και συχνά άσχετη με την ιδέα που έχουν οι διευθυντές.

³ βλέπε αναλυτικότερα στην ακόλουθη ενότητα 2.4.2.

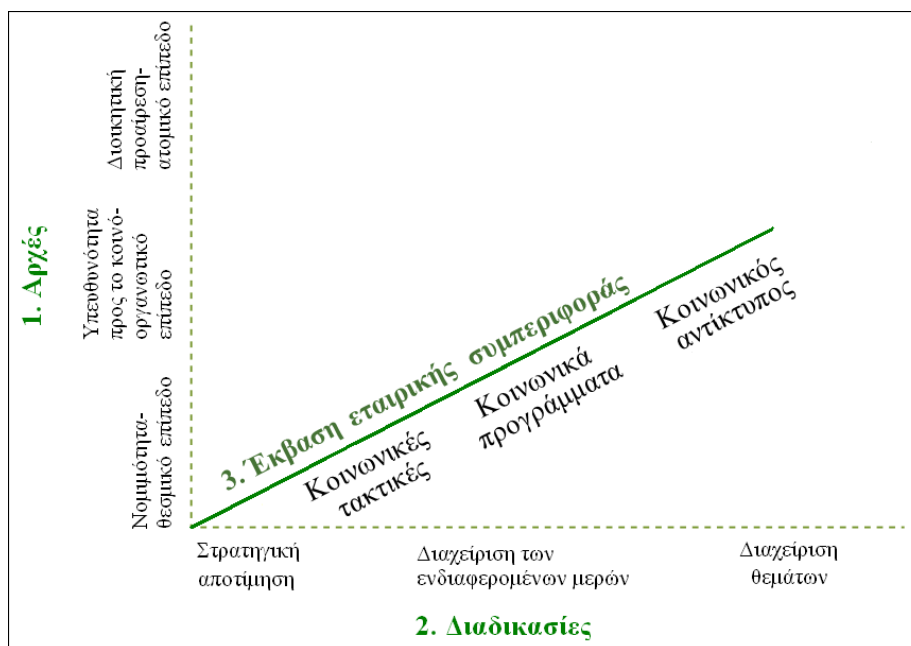
Την ίδια περίοδο, η Wood (1991) διατύπωσε ότι η βασική ιδέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης είναι ότι η επιχείρηση και η κοινωνία συνδέονται άμεσα μεταξύ τους και δεν αποτελούν χωριστές οντότητες, καθώς η κοινωνία προσδοκά μια κατάλληλη εταιρική συμπεριφορά σε συνδυασμό με τα αποτελέσματά της (Wood, 1991; European Commission, 2009). Επίσης, η Wood ανέπτυξε ένα τρισδιάστατο μοντέλο βασισμένο στην προσέγγιση του Carroll σχετικά με την εταιρική κοινωνική επίδοση, το λεγόμενο “PPO model” (Principles, Processes, Outcomes), το οποίο προσεγγίζει ολικά την έννοια της ΕΚΕ και περιλαμβάνει (Σχήμα 2.3):

1. Τις αρχές σε θεσμικό, οργανωτικό και ατομικό επίπεδο (legitimacy, public responsibility, managerial discretion) και τα κίνητρα ΕΚΕ. Στο θεσμικό επίπεδο επιζητείται η νομιμότητα και η άδεια λειτουργίας. Στο οργανωτικό επίπεδο, η κύρια αρχή είναι η λογοδοσία και η διαφάνεια προς την κοινωνία, ενώ στο ατομικό είναι τα κύρια προσωπικά κίνητρα της ομάδας που διοικεί την επιχείρηση.
2. Τις εσωτερικές διαδικασίες που περιλαμβάνουν την ΕΚΕ στην στρατηγική λήψη αποφάσεων (αποτίμηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος όπως ονομάστηκε από την Wood), τη διαχείριση των ενδιαφερομένων μερών και των ζητημάτων της ΕΚΕ όπως το περιβάλλον, τα ανθρώπινα δικαιώματα κ.λπ. (stakeholder management, strategic assessment, issues management).
3. Τα εταιρικά κοινωνικά αποτελέσματα (social impacts, social programs, social policies) και την έκβαση της εταιρικής συμπεριφοράς. Οι πολιτικές ΕΚΕ των επιχειρήσεων είναι αποτελέσματα, αλλά από μόνες τους δεν μπορούν να προκαλέσουν αντίκτυπο. Προκειμένου να επιτευχθεί κοινωνικός αντίκτυπος πρέπει να εφαρμοστούν ειδικά προγράμματα ΕΚΕ (European Commission, 2009).

Αργότερα, ο Andrews (1998)⁴ διατύπωσε ότι ΕΚΕ είναι «η ευφυής και αντικειμενική ανησυχία για την ευημερία της κοινωνίας που περιορίζει τη μεμονωμένη και εταιρική συμπεριφορά από τις καταστρεπτικές δραστηριότητες, ανεξάρτητα από το πόσο άμεσα κερδοφόρες είναι, και οδηγεί σε θετικές συνεισφορές στην ανθρώπινη βελτίωση» (Lantos, 2001). Κατά την άποψη των Bloom & Gundlach (2001), η ΕΚΕ αναφέρεται στις υποχρεώσεις της εταιρείας προς τα ενδιαφερόμενα μέρη της- τους ανθρώπους που επηρεάζονται από τις εταιρικές πολιτικές και πρακτικές της. Αυτές οι

⁴ Kenneth R. Andrews, quoted in L.M. Hartman, Perspectives in Business Ethics (Boston: Irwin McGraw-Hill, 1998), 1998, p. 243.

υποχρεώσεις υπερβαίνουν τις νομικές απαιτήσεις και τα καθήκοντα της επιχείρησης προς τους μετόχους της (shareholders). Η εκπλήρωση αυτών των υποχρεώσεων πρόκειται να ελαχιστοποιήσει οποιαδήποτε ζημιά και να μεγιστοποιήσει το μακροπρόθεσμο ευεργετικό αντίκτυπο της εταιρείας στην κοινωνία (Bloom & Gundlach, 2001, p. 141; Lantos, 2001).

Σχήμα 2.3: Ολική προσέγγιση της ΕΚΕ - Το μοντέλο PPO (European Commission, 2009).

Ο Lantos (2001), υπερασπιζόμενος τις προσεγγίσεις των Andrews (1998), Bloom & Gundlach (2001), διατύπωσε ότι η ΕΚΕ συνεπάγεται την υποχρέωση που πηγάζει από το «κοινωνικό συμβόλαιο» (social contract) μεταξύ επιχείρησης και κοινωνίας για τις εταιρείες ώστε να ανταποκρίνονται στις μακροπρόθεσμες ανάγκες και απαιτήσεις της κοινωνίας, βελτιστοποιώντας τα θετικά αποτελέσματα και ελαχιστοποιώντας τις αρνητικές επιδράσεις των δράσεων τους στην κοινωνία. Εστιάζει στην ελαχιστοποίηση των ζημιών (ηθική ΕΚΕ) και την προώθηση οφελών για την κοινωνία (αλτρουιστική ΕΚΕ όταν η εταιρεία δεν ωφελείται αμοιβαία ή στρατηγική ΕΚΕ όταν η διοίκηση της εταιρείας σχεδιάζει να ωφεληθεί) (Lantos, 2001).

Σύμφωνα με την άποψη των Post et al. (2002), η ΕΚΕ υπερασπίζεται ότι οι επιχειρήσεις πρέπει να βρουν κοινωνικά οφέλη για την κοινωνία όπως και οικονομικά οφέλη για την επιχείρηση. Σε μια μεταγενέστερη εργασία των Carroll & Buchholtz (2003), επαναπροσδιόρισαν ότι η ΕΚΕ αποτελείται από τέσσερα είδη υποχρεώσεων (οικονομικές, νομικές, ηθικές και φιλανθρωπικές) (Πίνακας 2.2) και διατύπωσαν ότι οι

τρεις από αυτές – οικονομική, ηθική και νομική ευθύνη – συνδέονται στενά με την επιχειρηματική ηθική. Επίσης, ανέφεραν ότι οι επιχειρήσεις πρέπει να ικανοποιούν την οικονομική τους υποχρέωση με τέτοιο τρόπο που να είναι κερδοφόρες ενώ λειτουργούν στα πλαίσια του νόμου (Crandall, Parnell, & Spillan, 2010).

Πίνακας 2.2: Συνιστώσες της ΕΚΕ (Crandall, Parnell, & Spillan, 2010).

Συνιστώσες ΕΚΕ	Βασική Σκέψη για την Κατανόηση	Υλοποίηση
Οικονομική	Να είσαι κερδοφόρος	• Μεγιστοποίησε τα έσοδα • Μείωσε τις δαπάνες • Μεγιστοποίησε τα κέρδη • Αύξησε την ευημερία των μετόχων
Νομική	Να υπακούς στον νόμο	• Τήρησε όλους τους νομικούς κανονισμούς • Υποστήριξε τα βιομηχανικά πρότυπα • Υπερασπίσου όλους τους όρους των συμβολαίων και εγγυήσεων
Ηθική	Να αποφεύγεις τις αμφισβητούμενες πρακτικές	• Κάνε πέρα από αυτό που προστάζει ο νόμος υπακούοντας όμως τον νόμο • Απέφυγε τις πρακτικές που μπορεί να είναι ύποπτες, ακόμα και αν είναι νόμιμες • Κάνε το σωστό και να είσαι έντιμος και δίκαιος
Φιλανθρωπική	Να είσαι καλός εταιρικός πολίτης	• Συνείσφερε χρηματικά τα ενδιαφερόμενα μέρη της κοινωνίας • Γίνε καλός πολίτης της κοινωνίας κάνοντάς τη καλύτερη • Ψάξε για τρόπους υποστήριξης της εκπαίδευσης, της υγείας και ανθρωπίνων υπηρεσιών και των τεχνών

Ο Hopkins (2004) συμπεριλαμβάνει την οικονομική άποψη στον ορισμό του, θεωρώντας ότι η οικονομική μελέτη είναι μια «κοινωνική» επιστήμη που περιγράφει χρηματοοικονομικές απόψεις. Άρα, ο όρος «κοινωνική» περιλαμβάνει την οικονομική ευθύνη ως έννοια. Ακόμη, στον ορισμό του συμπεριλαμβάνει το περιβάλλον, το οποίο αποτελεί το τρίτο μέρος της τριπλής προσέγγισης (triple bottom line), θεωρώντας το ως ένα από τα ενδιαφερόμενα μέρη μιας εταιρείας. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρει ότι ΕΚΕ είναι να φέρεσαι με ηθικό ή υπεύθυνο τρόπο στα ενδιαφερόμενα μέρη, τα οποία υπάρχουν εντός και εκτός μιας εταιρείας. Ο όρος «ηθικός ή υπεύθυνος» εννοεί την αντιμετώπιση των ενδιαφερομένων μερών με τέτοιο τρόπο που θεωρείται αποδεκτός από

μια πολιτισμένη κοινωνία. Τέλος, υποστηρίζει ότι ο ευρύτερος στόχος μιας επιχείρησης είναι η δημιουργία όλο και υψηλότερων επιπέδων διαβίωσης για τους ανθρώπους εντός και εκτός αυτής, διασφαλίζοντας παράλληλα την κερδοφορία της (Hopkins, 2004).

Οι Kotler & Lee (2005) όρισαν την EKE ως «μια δέσμευση των επιχειρήσεων για βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας μέσω εθελοντικών πρακτικών και συνεισφορών από τους εταιρικούς πόρους». Όπως πρότεινε ο Rawlins (2005), η EKE εμπίπτει στην έννοια της φράσης «doing well by doing good» που σημαίνει ότι η επιχείρηση με υψηλή EKE είναι εργοδότης επιλογής (έχοντας άριστο χώρο εργασίας), γείτονας επιλογής (η κοινότητα στην οποία ασκεί τις δραστηριότητές της είναι ευχαριστημένη που λειτουργεί εκεί) και πωλητής επιλογής (αποφεύγοντας τον κακό σχεδιασμό των προϊόντων και λαμβάνοντας υπόψη τα θέματα ασφαλείας των προϊόντων – δίνοντας αξία στα προϊόντα). Έτσι, συμπληρώνει ότι η πραγματική πρόκληση για μια επιχείρηση είναι η υπευθυνότητά της πέρα από τα οικονομικά καθήκοντα (Heath & Ni, 2008).

Οι Werther & Chandler (2006) διατυπώνουν ότι η EKE αφορά την άποψη της επιχείρησης και του ρόλου της στην κοινωνία που θεωρεί μια ευθύνη των εταιρειών να επιδιώκουν στόχους σε συνδυασμό με τη μεγιστοποίηση κέρδους και μια ευθύνη των ενδιαφερομένων μερών της εταιρείας να την κρατούν υπεύθυνη και υπόλογη για τις δράσεις της. Ακόμα, θεωρούν ότι η EKE ορίζει την κοινωνία με την ευρύτερη έννοια και σε πολλά επίπεδα, ώστε να περιλαμβάνει όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και τις ομάδες που έχουν ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για την επιχειρηματική λειτουργία. Τέλος, αναφέρουν ότι η EKE είναι μια ρευστή έννοια που αναφέρεται στα «μέσα» και το «τέλος». Δηλαδή, τον τρόπο με τον οποίο μια εταιρεία διανέμει τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της στις αγορές (μέσα) που είναι και ο τρόπος για να διατηρήσει τη νομιμότητα των δράσεων της στην ευρύτερη κοινωνία φέρνοντας στο προσκήνιο τις ανησυχίες των ενδιαφερομένων μερών της (τέλος) (Werther & Chandler, 2006).

Οι Hohnen & Potts (2007) αναφέρουν ότι η EKE είναι ο τρόπος με τον οποίο οι εταιρείες ενσωματώνουν τις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές ανησυχίες στις αξίες τους, τον πολιτισμό τους, τη λήψη αποφάσεων, τη στρατηγική και τις διαδικασίες λειτουργίας τους κατά τρόπο διαφανή και υπεύθυνο. Κατά αυτόν τον τρόπο, οι εταιρείες καθιερώνουν καλύτερες πρακτικές μέσα στην εταιρεία, δημιουργούν τον πλούτο και βελτιώνουν την κοινωνία. Αυτές οι συνιστώσες της EKE συχνά αλληλοσυνδέονται και αλληλοεξαρτώνται και εφαρμόζονται σε οποιοδήποτε μέρος οι εταιρείες δραστηριοποιούνται (Hohnen & Potts, 2007). Ενώ, οι Basu & Palazzo (2008) απέδειξαν ότι η EKE είναι η διαδικασία σύμφωνα με την οποία οι managers μίας επιχείρησης

ενδιαφέρονται για τις σχέσεις τους με τα ενδιαφερόμενα μέρη και τον ρόλο τους για το κοινό καλό, σε συνδυασμό με την συμπεριφορά τους που αφορά την εκπλήρωση και επίτευξη αυτού του ρόλου και των σχέσεων (Heath & Ni, 2008).

2.3 Εννοιολογική προσέγγιση σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο

Σε διεθνές επίπεδο, πολλοί φορείς που δραστηριοποιούνται σε θέματα ΕΚΕ προσπαθούν να οριοθετήσουν την έννοια αυτή. Στους πιο σημαντικούς συγκαταλέγεται το Διεθνές Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (ΔΕΣΒΑ, WBCSD-World Business Council for Sustainable Development), ένας συνασπισμός περίπου 200 επιχειρήσεων-μελών από 20 βασικούς βιομηχανικούς κλάδους σε 35 χώρες. Οι επιχειρήσεις αυτές δεσμεύονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη, μέσω τριών πυλώνων: οικονομική μεγέθυνση, οικολογική ισορροπία και κοινωνική πρόοδος (Watts & Holme, 1999). Έτσι, το ΔΕΣΒΑ μέσα στο πλαίσιο διεξαγωγής έρευνας το 1998, με θέμα τον προσδιορισμό του όρου της ΕΚΕ στο Βέλγιο και την Ολλανδία, διετύπωσε τον εξής ορισμό: «Η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι η διαρκής δέσμευση μιας επιχείρησης να συμπεριφέρεται ηθικά και να συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη, ενώ ταυτόχρονα βελτιώνει την ποιότητα ζωής των εργαζομένων και των οικογενειών τους, καθώς επίσης της τοπικής κοινότητας και της κοινωνίας γενικότερα» (Holme & Watts, 2000; ΟΚΕ, 2003).

Η διεύρυνση της έρευνας και του διαλόγου σε άλλες χώρες σε όλο τον κόσμο επιβεβαίωσε τη διαφορετικότητα της έννοιας του ορισμού αυτού από περιοχή σε περιοχή, όπως και του είδους των δράσεων που θεωρούνται αναγκαίες. Σαν αποτέλεσμα της έρευνας, ο ΔΕΣΒΑ επανακαθόρισε τον αρχικό ορισμό εξαιτίας των αλληλεπιδράσεων από άλλες χώρες και άλλους φορείς σε διεθνές επίπεδο, οριοθετώντας την ΕΚΕ ως εξής: «Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι η δέσμευση των επιχειρήσεων να συμβάλλουν στη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, και να προσπαθούν μαζί με τους εργαζομένους, τις οικογένειές τους, την τοπική κοινωνία και την κοινωνία γενικότερα να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους» (ΟΚΕ, 2003).

Σύμφωνα με τον Business for Social Responsibility (BSR), ένας από τους σημαντικότερους φορείς για την ΕΚΕ σε διεθνές επίπεδο, η ΕΚΕ ορίζεται ως «η δυνατότητα της επιχείρησης να διασφαλίζει συνεχή βιωσιμότητα και ικανοποιητική κερδοφορία, που συνεπάγεται την πραγματοποίηση εμπορικής επιτυχίας, λειτουργώντας με τρόπους που τιμούν τις ηθικές αξίες και σέβονται τους εργαζόμενους, τις τοπικές

κοινωνίες και το φυσικό περιβάλλον» (Tsoutsoura, 2004). Η ΕΚΕ περιλαμβάνει τη μέριμνα και τη συνολική οικονομική ευημερία, την κοινωνική συνοχή και την προστασία του περιβάλλοντος. Μέσω της ΕΚΕ «η κοινωνία απευθύνει τις νομικές, ηθικές, εμπορικές και άλλου είδους προσδοκίες της προς τις επιχειρήσεις, ενώ λαμβάνονται αποφάσεις που με δίκαιο τρόπο εξισορροπούν τα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων μερών». Με απλά λόγια, «η ΕΚΕ περιλαμβάνει τις δράσεις μιας επιχείρησης, τον τρόπο που τις διαπράττει και το πότε και τι λογοδοτεί» (BSR, 2003).

Ο ορισμός που δόθηκε σε μια έρευνα των φορέων Accountability και Business for Social Responsibility σε συνεργασία με την εταιρεία Brody Weiser Burns, συμφωνεί με αυτόν που δόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσον αφορά τον εθελοντικό χαρακτήρα της έννοιας και τονίζει το θέμα του σχηματισμού δημόσιας πολιτικής. Συγκεκριμένα, διατυπώνεται ότι «η ΕΚΕ καλύπτει το γιατί, το πότε και το πώς η επιχείρηση διαχειρίζεται τους κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και οικονομικούς στόχους, επιδόσεις και αποτελέσματα, καθώς και τη μεταξύ τους σχέση. Επίσης, η ΕΚΕ εστιάζει στο γεωγραφικό πεδίο που έχουν οι επιχειρήσεις δικαιώματα και συνεπώς στις επιλογές που κάνουν και δικαιολογούν στα ενδιαφερόμενα μέρη τους, συμπεριλαμβάνοντας το ρόλο τους στη δημιουργία δημόσιας πολιτικής και κανονισμών».⁵

Κατά τη γνώμη της Παγκόσμιας Τράπεζας, ΕΚΕ είναι «ένας όρος που περιγράφει τις υποχρεώσεις της επιχείρησης, για τις οποίες είναι υπόλογη σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη της, σε όλο το φάσμα των λειτουργιών και των δραστηριοτήτων. Οι κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις εξετάζουν, όταν λαμβάνουν αποφάσεις, το πλήρες εύρος της επίδρασής τους στην τοπική κοινωνία, την ευρύτερη κοινωνία και το περιβάλλον, εξισορροπώντας ταυτόχρονα τις ανάγκες των ενδιαφερομένων μερών με την ανάγκη πραγματοποίησης κέρδους» (Παπαδόπουλος, 2007).

Όμως, όπως έχει προαναφερθεί, ο ορισμός που δίδεται σε κάθε χώρα διαφέρει και εξαρτάται από το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης και της μόρφωσης, αλλά και από τις προτεραιότητες που κάθε κοινωνία θέτει. Συγκεκριμένα:

- Στις ΗΠΑ, η ΕΚΕ συνίσταται στο να αναλαμβάνει μία επιχείρηση προσωπική ευθύνη για τις πράξεις της και τις συνέπειες που αυτές έχουν στην κοινωνία. Οι εταιρείες που εφαρμόζουν την ΕΚΕ και οι υπάλληλοί τους πρέπει να

⁵ “Business and Economic Development – The impact of corporate responsibility standards and practices” – A report by “Accountability” and “Business for Social responsibility” with Brody Weiser Burns, June 2003, p.61. Πηγή: <http://www.angelfire.com/journal2/comunicarse/sample.pdf>, Πρόσβαση 20/06/2011.

περάσουν από ένα στάδιο αναπροσαρμογής, να επανεξετάσουν το ρόλο τους, τις ευθύνες τους και να αυξήσουν το επίπεδο υπευθυνότητάς τους.

Η Διεθνής-Αμερικανική Αναπτυξιακή Τράπεζα (IDB Inter-American Development Bank) φαίνεται να υπερασπίζεται την άποψη ότι μόνο η κερδοφόρα ΕΚΕ είναι νόμιμη, λέγοντας ότι: «η ΕΚΕ είναι μια επιχειρηματική προσέγγιση που θεωρεί τον σεβασμό της ηθικής, των ανθρώπων, της κοινωνίας και του περιβάλλοντος ως μια στρατηγική που αυξάνει την προστιθέμενη αξία και βελτιώνει την ανταγωνιστική θέση μιας εταιρείας» (European Commission, 2009).

- Στην Ολλανδία, η ΕΚΕ αφορά την ανάληψη ηγετικής δέσμευσης σε θεμελιακές αξίες και την αναγνώριση των τοπικών και πολιτιστικών διαφορών, όταν πρόκειται για άσκηση πολιτικής σε παγκόσμιο επίπεδο. Είναι η υιοθέτηση της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα και των εργασιακών δικαιωμάτων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας.
- Στην Ταϊβάν, η ΕΚΕ θεωρείται ως η συμβολή μιας επιχείρησης στην ανάπτυξη του φυσικού και ανθρώπινου κεφαλαίου, εκτός από την απόκτηση οικονομικού οφέλους.
- Στη Βραζιλία, η ΕΚΕ έχει την έννοια της δέσμευσης της επιχείρησης να επιδιώκει τη βέλτιστη δυνατή οικονομική ανάπτυξη της κοινότητας, το σεβασμό προς τους εργαζόμενους και την ανάπτυξη των ικανοτήτων τους, την προστασία του περιβάλλοντος και την συμβολή στην ανάπτυξη του πλαισίου εκείνου όπου μπορούν να ευημερήσουν ηθικές επιχειρήσεις (ΟΚΕ, 2003).
- Στην Ελλάδα, σύμφωνα με το Ελληνικό Δίκτυο για την ΕΚΕ, η ΕΚΕ είναι «η οικειοθελής δέσμευση των επιχειρήσεων για ένταξη στις επιχειρηματικές τους πρακτικές κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων, που είναι πέρα από όσα επιβάλλονται από τη νομοθεσία και έχουν σχέση με όλους όσοι άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται από τις δραστηριότητές τους».⁶

Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ) θεωρεί ότι με την έννοια της ΕΚΕ εννοείται «η συστηματική, οργανική και εθελοντική ενσωμάτωση από τις εταιρείες στην επιχειρηματική τους λειτουργία δραστηριοτήτων με κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτιστική διάσταση, με

⁶ CSR Hellas: Ορισμοί, <http://www.csrhellas.org/>, Πρόσβαση 20/06/2011.

ουσιαστική συνεισφορά προς το κοινωνικό σύνολο, σε διάδραση με όλους τους συμμετόχους (stakeholders)». Ο ορισμός αυτός είναι στενά συνδεδεμένος με την έννοια της «τριπλής προσέγγισης» (triple bottom line approach), σύμφωνα με την οποία για να είναι μία εταιρεία βιώσιμη πρέπει να είναι οικονομικά ασφαλής, να ελαχιστοποιεί τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις και να δρα λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικές προσδοκίες (Κυριακόπουλος, 2004).

Ακόμα, σύμφωνα με την γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδος, «η ΕΚΕ θα πρέπει να αποσκοπεί στη βιώσιμη ανάπτυξη με όλες τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους που αυτή έχει. Στις παραμέτρους αυτές περιλαμβάνονται, πέραν των κάθε μορφής οικονομικών παραμέτρων, τα εργασιακά και γενικότερα τα ανθρώπινα δικαιώματα, η αρμονική συνύπαρξη με την τοπική κοινωνία, οι σχέσεις με τους προμηθευτές, τους πελάτες και τους μετόχους και η περιβαλλοντική προστασία». Η βιώσιμη ανάπτυξη, όπως αποδόθηκε στην έκθεση Brundtland της Διεθνούς Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του ΟΗΕ, είναι «η ανάπτυξη που αντιμετωπίζει τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να υπονομεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να αντιμετωπίσουν τις δικές τους ανάγκες» (ΟΚΕ, 2003).

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, στην Πράσινη Βίβλο⁷ (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2001), αλλά και στην Ανακοίνωση για την ΕΚΕ⁸ (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2002), ορίζει την ΕΚΕ ως την έννοια, σύμφωνα με την οποία, οι εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στην αλληλεπίδρασή τους με τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders), καθώς συνειδητοποιούν ολοένα και περισσότερο πως η υπεύθυνη συμπεριφορά οδηγεί σε αειφόρο επιχειρηματική επιτυχία και αξία για τους μετόχους.

Η έννοια αυτή, χωρίς να τροποποιηθεί εν μέρει και χωρίς να συμπληρωθεί με καινούργια στοιχεία, επαναλαμβάνεται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής τον Μάρτιο του 2006⁹ (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2006). Στην ανακοίνωση αυτή διατυπώνεται ότι η ΕΚΕ ανταποκρίνεται σε επιχειρήσεις που αποφασίζουν να

⁷ (COM, 2001, 366)

⁸ (COM, 2002, 347)

⁹ (COM, 2006, 136)

προχωρήσουν πέρα από τις ελάχιστες νομικές υποχρεώσεις που τις βαρύνουν και οι οποίες απορρέουν από συλλογικές συμβάσεις, με σκοπό να ανταποκριθούν στις ανάγκες των κοινωνικών ομάδων. Επίσης, τον Ιούνιο του 2004 στο ευρωπαϊκό πολυμερές φόρουμ για την ΕΚΕ (EU Multi Stakeholder Forum on CSR) επιβεβαιώθηκε αυτός ο ορισμός και διερευνήθηκαν περαιτέρω το πεδίο εφαρμογής και τα όριά του (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2006).

Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία, η έννοια της ΕΚΕ υπερβαίνει την υποχρέωση της εκπλήρωσης των εκάστοτε νομοθετικών απαιτήσεων, επενδύοντας περισσότερο στο ανθρώπινο κεφάλαιο, το φυσικό περιβάλλον και τις σχέσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Ουσιαστικά αποτελεί ένα εθελοντικό εργαλείο, το οποίο πρέπει να αναλαμβάνεται με αξιόπιστο τρόπο και υπευθυνότητα, ούτως ώστε να ενισχύει την εμπιστοσύνη και την πίστη μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών.¹⁰

Επίσης, από την πλευρά του το CSR Wire αναφέρει ότι η ΕΚΕ ευθυγραμμίζει τις κοινωνικές αξίες με τις επιχειρηματικές δραστηριότητες. Εστιάζει στην κοινωνική, περιβαλλοντική και χρηματοοικονομική επίδοση, στη λεγόμενη «τριπλή βασική αρχή». Σκοπό αποτελεί η πραγματοποίηση επιχειρηματικής επιτυχίας έχοντας παράλληλα θετικό αντίκτυπο στην κοινωνία.¹¹ Ομοίως, ο οργανισμός CSR Europe στην προσπάθειά του να ενισχύσει την ΕΚΕ στις επιχειρήσεις, ώστε να επιτύχουν κερδοφορία, αειφορία και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, επισημαίνει ότι η ΕΚΕ αφορά στον τρόπο, με τον οποίο η επιχείρηση βελτιώνει τον κοινωνικό και περιβαλλοντικό της αντίκτυπο, ώστε να προσθέσει αξία τόσο για τους μετόχους όσο και για τα ενδιαφερόμενα μέρη της.¹²

Συνοψίζοντας, όπως παρατηρείται, διάφοροι οργανισμοί έχουν αποδώσει ορισμό στην έννοια της ΕΚΕ και πολλές φορές αυτοί είναι αντικρουόμενοι. Ο ορισμός που δόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν περιλαμβάνει τις καινοτόμες επιχειρησιακές διαδικασίες που εμπίπτουν στη συμμόρφωση με το νόμο. Παράλληλα, κάποιοι ορισμοί δίνουν έμφαση στην ενσωμάτωση της ΕΚΕ στις επιχειρηματικές δράσεις, ενώ άλλοι στην ανάγκη για υπευθυνότητα μέσω λογοδοσίας, π.χ. με αναφορά (European Commission, 2009).

¹⁰ Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία, Εισαγωγή στην εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ), Πηγή: http://osha.europa.eu/el/topics/business-old/csr/index_html, Πρόσβαση: 20/06/2011.

¹¹ CSRwire: The Corporate Social Responsibility Newswire, Πηγή: www.csrwire.com, Πρόσβαση: 20/06/2011.

¹² The European business network for CSR, Πηγή: www.csreurope.org, Πρόσβαση: 20/06/2011.

Η ύπαρξη ωστόσο πολλών και διαφορετικών ορισμών δεν αποτρέπει την ύπαρξη σημείων συναίνεσης. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, αν και διαφοροποιείται ανάλογα με τη χώρα εφαρμογής και τον επιχειρηματικό κλάδο, στην ουσία αυτό που την χαρακτηρίζει είναι κατά πρώτον ο εθελοντικός χαρακτήρας της, όλες οι δράσεις που οι εταιρείες εφαρμόζουν πέρα των όσων προβλέπονται από τη νομοθεσία, η άμεση σχέση της με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και τέλος το γεγονός ότι αποτελεί στρατηγική επιλογή της επιχείρησης και όχι απλά δευτερεύουσα περιστασιακή επιλογή (ΕΔΕΚΕ, 2008).

Το πρόβλημα όμως δεν είναι ο αριθμός των ορισμών από τους οποίους έχει κανείς να επιλέξει, αλλά η συνέπεια του ορισμού της. Έτσι, η έλλειψη ενός συνεπούς ορισμού της έννοιας ΕΚΕ δυσχεραίνει το πεδίο της έρευνάς της, όπως και την εφαρμογή και μέτρησή της (Ferguson, 2009). Όπως διατυπώνει και ο Hopkins (2004), υπάρχει ρευστότητα στην έννοια της ΕΚΕ και αμφιβάλλει αν οι managers την έχουν αντιληφθεί και ερμηνεύσει σωστά πριν πάρουν αποφάσεις, αφού κάποιες εταιρείες χρησιμοποιούν τον όρο «ιδιότητα του εταιρικού πολίτη», άλλες «ηθική επιχείρηση», ενώ άλλες «καλή εταιρική διακυβέρνηση» ή «εταιρική υπευθυνότητα». Έτσι, αυτή η σύγχυση οδήγησε κάποιες εταιρείες να θεωρήσουν την ΕΚΕ αποκλειστικά ως εταιρική φιλανθρωπία, άλλες ως μια νέα επιχειρηματική στρατηγική, ενώ άλλες έχασαν εντελώς το νόημα της (Hopkins, 2004).

Ο Dahlsrud (2008) σε μία προσπάθειά του εύρεσης του βαθμού σύγκλισης των ορισμών που έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί, ανέπτυξε πέντε διαστάσεις ΕΚΕ (περιβαλλοντική, κοινωνική, οικονομική, ενδιαφερόμενα μέρη και εθελοντισμό) μέσω ανάλυσης του περιεχομένου 37 ορισμών. Εξέτασε την συχνότητα που συμπεριλαμβάνονται αυτές οι διαστάσεις στους ορισμούς και κατέληξε στο ότι οι ορισμοί αυτοί μπορεί να χρησιμοποιούν διαφορετικές φράσεις, αλλά συγκλίνουν κατά ένα μεγάλο βαθμό. Επομένως, η σύγχυση που επικρατεί δεν είναι τόσο για τον ορισμό της ΕΚΕ, όσο για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο θα συνταχθεί κοινωνικά σε μια συγκεκριμένη έκφραση, όπως και του τρόπου με τον οποίο μια επιχείρηση θα την λάβει υπόψη στις επιχειρηματικές της στρατηγικές (Dahlsrud, 2008).

Παρόλα αυτά, ο ορισμός με τον οποίο συμφωνεί ένα μεγάλο τμήμα της κοινωνίας πολιτών και του διεθνούς συνδικαλιστικού κινήματος διατυπώνεται στις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες του προτύπου ISO 26000 και έχει το πλεονέκτημα ότι αναπτύχθηκε σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα. Σύμφωνα με το πρότυπο αυτό, η ΕΚΕ ορίζεται ως «η υπευθυνότητα ενός οργανισμού για τις επιπτώσεις των αποφάσεων και των

δραστηριοτήτων του στην κοινωνία και το περιβάλλον, μεταφραζόμενη σε μια διαφανή και ηθική συμπεριφορά που συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης της υγείας και της ευημερίας της κοινωνίας, λαμβάνει υπόψη τις προσδοκίες των ενδιαφερόμενων μερών, σέβεται την ισχύουσα νομοθεσία και είναι συμβατή με τα διεθνή πρότυπα συμπεριφοράς, ενώ παράλληλα ενσωματώνεται στο σύνολο του οργανισμού και εφαρμόζεται στις σχέσεις του» (Hohnen & Potts, 2007; European Commission, 2009). Η κύρια συνεισφορά αυτού του ορισμού πιθανώς να είναι ο προσδιορισμός των κυρίων θεμάτων της ΕΚΕ (Σχήμα 2.4).

Σχήμα 2.4: Τα επτά βασικά θέματα της ΕΚΕ κατά το πρότυπο ISO 26000 (European Commission, 2009).

Στην μεταπτυχιακή αυτή διατριβή, κρίθηκε σκόπιμο όταν αναφέρεται ο όρος «εταιρική κοινωνική ευθύνη» να αποτελεί σημείο αναφοράς ο ορισμός του Ελληνικού Δικτύου για την ΕΚΕ, καθώς άλλωστε αντικείμενο αυτής της εργασίας είναι οι δράσεις των ελληνικών επιχειρήσεων στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι ο ορισμός του Ελληνικού Δικτύου είναι συγκριτικά ο πληρέστερος ή ο πλέον ακριβής, είναι όμως καλύτερα προσαρμοσμένος στα ελληνικά δεδομένα χωρίς να διαφέρει σημαντικά από τους ορισμούς που έχουν ενστερνιστεί οι κύριοι διεθνείς φορείς της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

2.4 Συγγενείς έννοιες με την ΕΚΕ

Η όρος «εταιρική κοινωνική ευθύνη» χρησιμοποιήθηκε σαν μια ομπρέλα για να εισάγει ένα μεγάλο αριθμό ιδεών, εννοιών και τεχνικών. Επομένως, σχετίζεται με κάποιες θεωρίες και όρους, όπως είναι: η επιχειρηματική ηθική (business ethics), η ιδιότητα του

εταιρικού πολίτη (corporate citizenship), η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών (stakeholder theory), η «τριπλή βασική αρχή» (“triple bottom line”), η εταιρική κοινωνική ανταπόκριση (corporate social responsiveness), η εταιρική κοινωνική επίδοση (corporate social performance), η εταιρική αειφορία (corporate sustainability), η εταιρική διακυβέρνηση και εταιρική υπευθυνότητα (corporate responsibility). Αυτοί οι όροι βοηθούν πολύ στην κατανόηση της έννοιας ΕΚΕ και κατά επέκταση στην καλύτερη εφαρμογή της από τις επιχειρήσεις.

2.4.1 Η επιχειρηματική ηθική

Η επιχειρηματική ή εταιρική ηθική έλαβε το ενδιαφέρον των φιλοσόφων στα μέσα της δεκαετίας του 1970 και αντικατοπτρίζει την φιλοσοφία μιας επιχείρησης, η οποία καθορίζει τους βασικούς σκοπούς μιας επιχείρησης. Από μια άποψη, αναφέρεται στην ηθική άποψη που είτε υποδηλώνεται από τη συμπεριφορά είτε εκφράζεται σαφώς, μιας εταιρείας ή ενός ατόμου που εμπλέκεται με την επιχείρηση. Από μια άλλη άποψη, είναι το σύνολο των αρχών ή κινήτρων, τα οποία θα πρέπει να κατευθύνουν τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων, είτε σε συλλογικό είτε σε ατομικό επίπεδο. Σύμφωνα με τη δεύτερη άποψη, υποθέτοντας ότι υπάρχουν διάφοροι τρόποι συμπεριφοράς των ανθρώπων που δρουν σε μια επιχείρηση, η επιχειρηματική ηθική αναφέρεται στον τρόπο που θα έπρεπε να δρουν αυτοί οι άνθρωποι. Μια τρίτη άποψη, η οποία είναι και η πιο κοινά χρησιμοποιούμενη, αναφέρει ότι η επιχειρηματική ηθική είναι ένα πεδίο φιλοσοφικής εξέτασης καθώς αναφέρεται στους φιλοσοφικούς υποστηρικτές της ανθρώπινης ύπαρξης να καταλάβουν τις αρχές της επιχειρηματικής ηθικής, με την ιδέα ότι αυτοί πρέπει να γίνουν η «ηθική» για τις επιχειρήσεις και τους ανθρώπους των επιχειρήσεων (Crisp, 1998).

Αρχικά, η επιχειρηματική ηθική διαμορφώθηκε από την έννοια της κοινωνικής ηθικής και στη συνέχεια ορίστηκε με διάφορους τρόπους. Για τον Crawford (1974), επιχειρηματική ηθική θεωρείται ως ένα μη υποχρεωτικό σύστημα συγκεκριμένων προτύπων συμπεριφοράς. Οι Dirksen & Kroeger (1973), την όρισαν ως μια εμπορική συμπεριφορά που καθοδηγήθηκε από ένα συσσωρευμένο σύνολο κατευθυντήριων οδηγιών, οι οποίες φάνηκαν να είναι απαραίτητες για τη συνεχή διεξαγωγή των εμπορικών σχέσεων. Ο Holt (1998) την όρισε ως τα πρότυπα συμπεριφοράς που θεωρούνται δίκαια και ηθικά από τα άτομα μιας επιχείρησης και λαμβάνουν υπόψη τους την ανθρώπινη ευημερία αυτών που επηρεάζονται από τις απόψεις και τη συμπεριφορά της επιχείρησης. Οι Hoffman & Moore (1990) διατύπωσαν ότι πρόκειται για την

εφαρμοσμένη ηθική (applied ethics) που μελετά την σχέση του τι είναι καλό και δίκαιο για την επιχείρηση. Από την άλλη πλευρά, οι Grace & Cohen (1998) ορίζουν την επιχειρηματική ηθική ως ένα σύνθετο θέμα το οποίο καλύπτει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των επιχειρήσεων, των ατόμων, των βιομηχανιών και της κοινωνίας (Saee, 2009).

Όπως προαναφέρθηκε, υπάρχουν διαφορετικές απόψεις της ηθικής στον επιχειρηματικό κόσμο στα πλαίσια του τι περιλαμβάνει η επιχειρηματική ηθική. Η συστηματική έρευνα στην ηθική προτείνει ότι πρόκειται για την σωστή ή λάθος συμπεριφορά που βασίζεται σε ένα κοινωνικό και ηθικό πρότυπο. Αφορά τις ανθρώπινες σχέσεις, καθήκοντα και υποχρεώσεις, δηλαδή τον τρόπο που σκέφτεται και δρα κάποιος προς τους άλλους, καθώς επίσης τις συνέπειες των αποφάσεων και δράσεών του στις επιδόσεις που αντιτάσσονται του καθαρού κέρδους. Παράλληλα, η ηθική είναι σημαντική διάσταση της διεθνούς διοίκησης των επιχειρήσεων γιατί η ηθική συμπεριφορά για μια χώρα μερικές φορές μπορεί να θεωρηθεί ανήθικη για κάποια άλλη. Η πολυπλοκότητα και η αλληλεξάρτηση που υπάρχει στη διεθνή διοίκηση των επιχειρήσεων, υπάρχει και στο πεδίο της κοινωνικής ευθύνης.

Συνεπώς, η ηθική συμπεριφορά των επιχειρήσεων αποτελεί ένα σημαντικό θέμα για τον παγκόσμιο επιχειρηματικό κόσμο. Οι ανήθικες επιχειρηματικές πρακτικές δεν βοηθούν τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων, καθώς η ανήθικη συμπεριφορά των επιχειρήσεων δημοσιεύεται παγκοσμίως από τα MME και τους εμπλεκόμενους πολίτες. Παραδείγματα ανήθικης επιχειρηματικής συμπεριφοράς αποτελούν: οι κακές συνθήκες εργασίας, ο χαμηλός μισθός των εργαζομένων, η επιβολή υπερωριών, η άγρια (μερικές φορές βάνανση) υποβολή πειθαρχίας και η σωματική τιμωρία, η δωροδοκία, η περιβαλλοντική μόλυνση, οι διακρίσεις στο χώρο εργασίας, η παραβίαση των πνευματικών δικαιωμάτων και ευρεσιτεχνιών και η αθέτηση των υποσχέσεων. Επομένως, οι επιχειρηματίες πρέπει να αποφύγουν τέτοιες πρακτικές και να διεξάγουν τις επιχειρηματικές δραστηριότητές τους με κοινωνικά και ηθικά υπεύθυνο τρόπο παγκοσμίως (Saee, 2009).

Παρόλα αυτά, το να σκεφτεί κανείς ότι η ανάπτυξη του πεδίου της επιχειρηματικής ηθικής θα κάνει τις επιχειρήσεις πιο ηθικές είναι εξωπραγματικό. Η πραγματικότητα έγκειται στην προσπάθεια να γίνει αξιολογική η ανάπτυξη ηθικών θεμάτων σε μια επιχείρηση ή στην ανάπτυξη πρακτικής που θα λαμβάνει υπόψη τις ηθικές διαστάσεις των προβλημάτων, πρακτικών και αποφάσεων. Η ηθική δεν μπορεί να λύσει τα προβλήματα των επιχειρήσεων, ούτε να αντικαταστήσει τα πεδία της επιχειρηματικής εκπαίδευσης. Αντίθετα, η ηθική προβάλλει μια άλλη διάσταση, αποβλέπει

στις μακροπρόθεσμες επιρροές των επιχειρηματικών δράσεων και βοηθά τις επιχειρήσεις να γίνουν αντικειμενικές έτσι ώστε να αποφύγουν καταστροφικά γεγονότα (De George, 1987).

2.4.2 Η ιδιότητα του εταιρικού πολίτη

Οι περισσότεροι ακαδημαϊκοί χρησιμοποιούν τον όρο «ιδιότητα του εταιρικού πολίτη» θεωρώντας πως αποτελεί έναν ευρύτερο όρο που περιλαμβάνει όλα τα θέματα της επιχείρησης και είναι πράγματι συνώνυμος με τον όρο της EKE. Άλλοι συγγραφείς θεωρούν πως πρόκειται για δύο ξεχωριστές έννοιες (Ferguson, 2009), ενώ άλλοι θεωρούν ότι η ερμηνεία της λέξης «ιδιότητα του πολίτη» (citizenship) έκανε τον όρο της «ιδιότητας του εταιρικού πολίτη» πιο επιθυμητό από τον όρο της EKE (Valor, 2005).

Ο όρος αυτός εμφανίστηκε την περίοδο κατά την οποία οι επιχειρήσεις θεωρούνταν ότι είναι υποχρεωμένες ή τουλάχιστον απαιτούνταν από αυτές να «κάνουν καλό στην κοινωνία». Έτσι, στην προσπάθεια να ενσωματωθεί ο όρος της ηθικής στην έννοια της EKE προέκυψε η «ιδιότητα του εταιρικού πολίτη». Παράλληλα, ως όρος θεωρείται ότι συνδέεται με τη διαχείριση της φήμης, τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη διαχείριση του κινδύνου (Andriof & Waddock, 2002).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001) ορίζει ως «ιδιότητα του εταιρικού πολίτη» τη διαχείριση του συνόλου των σχέσεων της εταιρείας με τις κοινότητες στις οποίες δραστηριοποιείται, σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2001). Έτσι, στα πλαίσια της «ιδιότητας του εταιρικού πολίτη», η διεθνής επιχειρηματική συμπεριφορά επηρεάζεται από κανονισμούς, κατευθυντήριες οδηγίες, πρότυπα και κώδικες συμπεριφοράς, τα οποία αναπτύχθηκαν πρόσφατα και προσέδωσαν ένα ρυθμιστικό πεδίο εργασίας στις σχέσεις μεταξύ των διεθνών επιχειρηματικών οργανισμών, κυβερνήσεων και κοινοτήτων σε παγκόσμιο, εθνικό και τοπικό επίπεδο (Andriof & Waddock, 2002).

Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO) θεωρεί ότι «πρόκειται για την με ηθικό και κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο μεταχείριση των ενδιαφερομένων μερών μιας επιχείρησης. Στόχος είναι η δημιουργία όλο και υψηλότερου επιπέδου ζωής, με ταυτόχρονη προστασία της αποδοτικότητας της επιχείρησης και των ενδιαφερομένων μερών της τόσο μέσα όσο και έξω από αυτήν».¹³ Οι Marsden & Andriof (1998) διατυπώνουν ότι η θετική «ιδιότητα του πολίτη» ορίζεται ως η «κατανόηση και διαχείριση των ευρύτερων επιρροών των

¹³ CSR Hellas: Corporate Citizenship, Πηγή: <http://www.csrhellas.org/>, Πρόσβαση: 20/06/2011.

επιχειρήσεων στην κοινωνία για το όφελος των επιχειρήσεων και της κοινωνίας ως σύνολο» (Valor, 2005; Andriof & Waddock, 2002). Ενώ, ο ορισμός που δίνει ο Zadek (2001) δίνει έμφαση σε σχέσεις αξιών με τα ενδιαφερόμενα μέρη και σε μακροπρόθεσμες συναλλαγές, αλλά είναι ελλιπής ως προς τις κοινές αξίες και το καθήκον προς τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Ο Ferguson (2009) ορίζει τον «καλό εταιρικό πολίτη» θεωρώντας ότι η επιχείρηση αποτελεί μια οντότητα αφού έχει δικαιώματα, ισχύ και προνόμια παρόμοια με αυτά ενός φυσικού προσώπου. Επίσης, ως μέρος της κοινωνίας πρέπει να είναι «ενεργός πολίτης» που θα δουλεύει για το καλό της κοινότητάς της κάνοντας οικονομικές συνεισφορές, εθελοντική εργασία, δημόσια υπηρεσία και άλλες τέτοιες προσπάθειες ώστε να βελτιώσει τη ζωή για όλους τους πολίτες. Οι σκέψεις και οι δράσεις που κάνει θα πρέπει να είναι ηθικές, δηλαδή να δρα με υπεύθυνο τρόπο αναλαμβάνοντας και εκπληρώνοντας τις ευθύνες της προς την κοινωνία. Τέλος, η συνύπαρξη καλής διοίκησης και ενός ισχυρού συστήματος αξιών, κατά το οποίο οι ατομικές αξίες της διοίκησης συγκλίνουν με τις εταιρικές, βοηθά έναν οργανισμό να έχει αυτοεπίγνωση όταν θα επιλέξει το είδος του πολίτη που θέλει να εκπροσωπεί (Σχήμα 2.5) (Ferguson, 2009).

Σχήμα 2.5: Ο καλός εταιρικός πολίτης (Ferguson, 2009).

Γενικά, ο όρος «ιδιότητα του εταιρικού πολίτη» δίνει έμφαση στην ιδέα ότι οι επιχειρήσεις έχουν δικαιώματα και καθήκοντα/ ευθύνες ως πολίτες της κοινωνίας. Όμως, επειδή αυτά τα δικαιώματα δεν είναι ισοδύναμα με αυτά του «πραγματικού» πολίτη, κάποιοι μελετητές διαφωνούν με αυτόν τον όρο λέγοντας ότι πρόκειται για μυθοπλασία. Ο Richter (2001) διατυπώνει τους κινδύνους αυτής της προσέγγισης λέγοντας ότι οι επιχειρήσεις δεν είναι πολίτες αλλά «νομικές οντότητες που έχουν ως σκοπό τους να διεξάγουν δραστηριότητες που θα τους αποφέρουν κέρδη εφόσον εκπληρώνουν τα συγκεκριμένα κοινωνικά καθήκοντα. Τα επιχειρησιακά δικαιώματα είναι ένας διακανονισμός μέσω συμβολαίου με την κοινωνία τα οποία μπορεί να χαθούν αν οι επιχειρήσεις δεν συμπεριφέρονται υπεύθυνα». Επίσης, με αυτόν τον όρο τονίζεται ότι οι

επιχειρήσεις είναι δημόσιοι ισχυροί παράγοντες, οι οποίοι έχουν την ευθύνη να σέβονται τα δικαιώματα των πολιτών στην κοινωνία, γεγονός που ίσως οδηγεί αυτόματα τις επιχειρήσεις να αναλάβουν τα ανεκπλήρωτα κυβερνητικά καθήκοντα (Valor, 2005).

Όπως παρατηρείται, ο όρος «ιδιότητα του εταιρικού πολίτη» δεν είναι ξεκάθαρος στη βιβλιογραφία. Οι Matten et al. (2003) πιστεύουν ότι υπάρχουν τρεις οπτικές που υποστηρίζουν την «ιδιότητα του εταιρικού πολίτη»: «η περιορισμένη άποψη» που εξισώνει την ιδιότητα του εταιρικού πολίτη με την φιλανθρωπία ή την εμπλοκή της κοινότητας, «η ισοδύναμη άποψη» που εξισώνει την ιδιότητα του εταιρικού πολίτη με την εταιρική κοινωνική ευθύνη και «η εκτεταμένη άποψη» σύμφωνα με την οποία η ιδιότητα του εταιρικού πολίτη σημαίνει έναν επαναπροσδιορισμό των σχέσεων επιχείρησης – κοινωνίας (Valor, 2005).

2.4.3 Η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών

Η έννοια των ενδιαφερομένων μερών είναι ένας τρόπος με τον οποίο μπορεί να δει κανείς τις επιχειρήσεις και τις δραστηριότητές τους μέσα από τις απόψεις και προτάσεις των ομάδων που την υποστηρίζουν. Πρόκειται για την ιδέα ότι οι ομάδες ή τα άτομα που κρατούν- έχουν (holders) κάποιο ενδιαφέρον (stake) από τη λειτουργία της επιχείρησης, αλληλεπιδρούν με αυτή και συνεπώς επιτρέπουν την λειτουργία της. Από τότε που εισήχθη στη βιβλιογραφία ως έννοια, έχει γίνει μια διάσταση της ζωής των επιχειρήσεων και συνεπώς είναι δύσκολο να μην υπάρχει σε οποιοδήποτε επιχειρηματικό μοντέλο (Andriof & Waddock, 2002).

Η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών είναι μια θεωρία οργανωτικής/ επιχειρηματικής ηθικής που δίνει έμφαση στις ηθικές και δίκαιες απόψεις της διοίκησης. Κατά τον Hummels (1998), αυτή η θεωρία έχει δύο διαστάσεις, τη διαχειριστική (διαχείριση των ατόμων ή ομάδων που έχουν ενδιαφέρον από την επιβίωση της επιχείρησης) και την ηθική θεωρία. Για τον Rowley (1997), η θεωρία περιλαμβάνει τις πολλαπλές αλληλοεξαρτώμενες απαιτήσεις των ενδιαφερομένων μερών και προβλέπει τον τρόπο με τον οποίο οι επιχειρήσεις ανταποκρίνονται στις πολλαπλές επιρροές τους (Sloan, 2005). Επομένως, προκειμένου μια επιχείρηση να πάρει σωστές αποφάσεις πρέπει να λάβει υπόψη τον αντίκτυπο των δραστηριοτήτων της σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (Andriof & Waddock, 2002).

Η ανάπτυξη της θεωρίας των ενδιαφερομένων μερών βασίζεται σε δύο απόψεις: (α) στον προσδιορισμό της έννοιάς τους και (β) στην ταξινόμησή τους σε κατηγορίες που βοηθούν στην κατανόηση των μεμονωμένων σχέσεών τους (Andriof & Waddock, 2002).

Παράλληλα, ως θεωρία περιλαμβάνει τις έννοιες της επιχείρησης και της ηθικής, οι οποίες είναι συνδεδεμένες με τον τρόπο που οι επιχειρήσεις θα έπρεπε να διοικούνται και τον τρόπο που η διοίκηση θα έπρεπε να ενεργεί (Sloan, 2005).

Κατά τον Freeman (1984), ως ενδιαφερόμενο μέρος εννοείται οποιοδήποτε άτομο ή ομάδα ατόμων που μπορούν να επηρεάσουν ή επηρεάζονται από τις επιχειρηματικές δραστηριότητες. Η προσέγγισή του για τα ενδιαφερόμενα μέρη των επιχειρήσεων στρέφεται από την αντίληψη ότι «οι μέτοχοι (shareholders) της εταιρείας αποτελούν το μοναδικό ενδιαφερόμενο μέρος της, το οποίο θέτει σε κάποιο βαθμό κινδύνου την επιτυχία της» και θεωρεί ότι είναι «οι ομάδες οι οποίες έχουν (οικονομικό) ενδιαφέρον ή απαιτήσεις από τις εταιρείες» (Ferguson, 2009). Συνεπώς, όπως διατύπωσε ο White, ένας από τους ιδρυτές του GRI, «η προτεραιότητα στους μετόχους πρέπει να δίνεται λαμβάνοντας υπόψη και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη» (Savitz & Weber, 2006). Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί ότι κάθε εταιρεία έχει διαφορετικά ενδιαφερόμενα μέρη που κάθε ένα έχει συμφέροντα και προσδοκίες από αυτή.

Μετά τον Freeman, διάφοροι μελετητές έδωσαν ορισμό στην έννοια των ενδιαφερομένων μερών. Ανεξάρτητα από την τροποποίηση του ορισμού του, η βασική ιδέα είναι ότι όλοι οι ορισμοί υποστηρίζουν την έκφραση της άποψης των ενδιαφερομένων μερών. Παράλληλα, απαιτείται από τις επιχειρήσεις να ορίσουν το σύνολο των ενδιαφερομένων μερών και να δεσμευτούν με αυτές τις ομάδες ή τους αντιπροσώπους τους με τέτοιο τρόπο ώστε να εκπληρώνουν τις προσδοκίες τους. Έτσι, οι επιλογές της διοίκησης είναι συνάρτηση των επιρροών των ενδιαφερομένων μερών (Andriof & Waddock, 2002).

Τέτοιες ομάδες είναι οι προμηθευτές, οι πελάτες, οι εργαζόμενοι, οι μέτοχοι και η τοπική κοινότητα (Σχήμα 2.6). Παρόλα αυτά, στις μέρες μας οι επιχειρήσεις περιλαμβάνουν περισσότερες ομάδες στη λίστα των ενδιαφερομένων μερών τους, υποστηρίζοντας την άποψη του Freeman ότι τα ενδιαφερόμενα μέρη θέτουν την επιτυχία της επιχείρησης. Σύμφωνα με τη θεωρία των ενδιαφερομένων μερών, όλοι έχουν ένα σημαντικό λόγο για να συνεισφέρουν στην επιτυχία ενός οργανισμού. Για τον καθένα υπάρχει ένα ενδιαφέρον από την επιχειρηματική λειτουργία, όπως (Ferguson, 2009):

- Οι ιδιοκτήτες έχουν ένα οικονομικό ενδιαφέρον από τον οργανισμό και αναμένουν μια ανταπόδοση. Ο κίνδυνος που αντιμετωπίζουν είναι να ζημιωθεί η επένδυσή τους σε χρόνο και χρήμα.

- Οι μέτοχοι έχουν επενδύσει στον οργανισμό με την προσδοκία απόδοσης της επένδυσης σε χρήματα (ROI). Ο κίνδυνος που αντιμετωπίζουν είναι ίδιος με των ιδιοκτητών, καθώς ζημιώνεται η επένδυσή τους αν η επιχείρηση δεν είναι κερδοφόρα.
- Οι πόροι ζωής των εργαζομένων τίθενται σε κίνδυνο αν η επιχείρηση δεν είναι επιτυχημένη, με πιθανώς συναισθηματικά έντονες προσωπικές επιπτώσεις. Επίσης, οι εργαζόμενοι ανησυχούν όλο και περισσότερο σχετικά με θέματα της ευρύτερης κοινωνίας, όπως το περιβάλλον. Έτσι, οι επιχειρήσεις που αγνοούν τέτοιες ανησυχίες θέτουν σε κίνδυνο την ομοφωνία μεταξύ των εταιρικών αξιών και των ατομικών αξιών και συνεπώς κινδυνεύει η ομοφωνία στις εσωτερικές δράσεις.
- Οι προμηθευτές παρέχουν την πρώτη ύλη που καθορίζει την ποιότητα και επιτυχία του προϊόντος. Οι πόροι της ζωής τους εξαρτώνται επίσης από την επιτυχία της επιχειρηματικής λειτουργίας.
- Οι πελάτες συναλλάσσουν πόρους (π.χ. χρήμα) για το προϊόν προσδοκώντας να ωφεληθούν από αυτό. Ο κίνδυνος για αυτούς τίθεται στο γεγονός ότι πιστεύουν τους ισχυρισμούς της εταιρείας πως θα ικανοποιηθούν οι ανάγκες τους. Επίσης, οι πελάτες, όλο και περισσότερο, κρατούν τις εταιρείες υπόλογες και υπεύθυνες ως προς τις κοινωνικές ανάγκες επιζητώντας προϊόντα που ανταποκρίνονται σε τέτοιες ανησυχίες – αγοράζοντας ανακυκλωμένο χαρτί και όχι αγοράζοντας πλαστικά, μπουκάλια ή σακούλες κ.λπ.
- Η τοπική κοινότητα ωφελείται από τους φόρους, καθώς επίσης και από τις οικονομικές και κοινωνικές συνεισφορές των επιχειρήσεων. Η ευημερία της κοινότητας ως σύνολο συχνά εξαρτάται από την επιτυχία της επιχείρησης (Ferguson, 2009).

Άλλες σημαντικές ομάδες που περιλαμβάνονται στα ενδιαφερόμενα μέρη είναι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, οι ακτιβιστές ή οι ρυθμιστικοί/ κανονιστικοί φορείς. Αυτές οι ομάδες, παρόλο που απαιτούν ουσιώδεις εταιρικούς πόρους, κατά τον Ferguson δεν θεωρούνται ως ενδιαφερόμενα μέρη αλλά ως «επηρεαζόμενες ομάδες», αφού δεν μοιράζονται κάποιο κίνδυνο με την επιχείρηση αν αυτή αποτύχει και κλείσει (Ferguson, 2009). Εκτός από την εστίαση στις σχέσεις με τις μεμονωμένες ομάδες των ενδιαφερομένων μερών, είναι απαραίτητο αυτές οι ομάδες να ταξινομηθούν σε

κατηγορίες ανάλογα με το είδος της επιρροής που ασκούν στις επιχειρήσεις (Andriof & Waddock, 2002).

Σχήμα 2.6: Τα ενδιαφερόμενα μέρη μιας επιχείρησης (Lawrence, Weber, & Post, 2004).

Καταλήγοντας, η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών αντιλαμβάνεται ως θεωρία στρατηγικής διαχείρισης. Προσδιορίζοντας τα προβλήματα που θέτουν τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη στην επιχείρηση και εστιάζοντας στις μεταξύ τους σχέσεις, αποτελεί τη βάση για την περιγραφή, εξήγηση και καθορισμό της διοικητικής συμπεριφοράς (Sloan, 2005). Συνεπώς, η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών δεν περιλαμβάνει μόνο την κατανόηση του τύπου που επηρεάζει μια ομάδα την επιχείρηση, αλλά και τον τρόπο που ανταποκρίνεται η επιχείρηση σε αυτές τις επιρροές (όπως αποκαλείται εταιρική δέσμευση). Αν οι επιχειρήσεις κατανοήσουν ότι «τα ενδιαφερόμενα μέρη αποτελούν σημαντικά στοιχεία της ύπαρξης ενός οργανισμού και για το λόγο αυτό θα πρέπει να δώσουν προσοχή στα ενδιαφέροντά τους», τότε θα είναι σε θέση να αναγνωρίσουν το δίκτυο στο οποίο εξαπλώνονται και να δεσμευτούν με τα ανάλογα ενδιαφερόμενα μέρη ώστε να αποφύγουν πιθανές μελλοντικές εκπλήξεις (Andriof & Waddock, 2002).

2.4.4 Η «τριπλή βασική αρχή»

Η θεωρία της «τριπλής βασικής αρχής», ή αλλιώς «τριπλή προσέγγιση» ή «τρίπτυχο» (triple bottom line, TBL), εμπεριέχει την έννοια της αειφορίας καθώς μετρά τον αντίκτυπο των δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης στον κόσμο και βασίζεται στο ενδιαφέρον μιας επιχείρησης να λειτουργεί ως διαχειριστής του περιβάλλοντος, της κοινωνίας και της οικονομίας. Η φράση «τριπλή βασική αρχή» επινοήθηκε από τον

Elkington¹⁴ (1994), ο οποίος πρότεινε ότι οι επιχειρήσεις θα πρέπει να ασχολούνται με τρία διαφορετικά (τελείως ξεχωριστά) βασικά στοιχεία. Το πρώτο είναι η παραδοσιακή μέτρηση του εταιρικού κέρδους (η γραμμή κερδοφορίας “bottom line” του ισολογισμού). Το δεύτερο αφορά το βασικό στοιχείο του «απολογισμού των ανθρώπων» μιας επιχείρησης, δηλαδή τη μέτρηση του βαθμού κοινωνικής υπευθυνότητας μίας επιχείρησης κατά την λειτουργία της. Το τρίτο αποτελεί το βασικό στοιχείο του «απολογισμού του πλανήτη», δηλαδή τη μέτρηση του βαθμού της περιβαλλοντικής υπευθυνότητας μιας επιχείρησης (Hindle, 2008; Elkington, 1997; Brown, 2010).

Η TBL αποτελείται από το κέρδος, τους ανθρώπους και τον πλανήτη και στόχος του είναι ο υπολογισμός της εταιρικής οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής επίδοσης αντίστοιχα (Hindle, 2008). Επίσης, η TBL ανταποκρίνεται στην ιδέα ότι η συνολική επίδοση μιας επιχείρησης πρέπει να υπολογίζεται με βάση τη συνδυασμένη συνεισφορά της στην οικονομική ευημερία, την περιβαλλοντική ποιότητα και το κοινωνικό κεφάλαιο (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2001). Επομένως, η επιχείρηση που υπολογίζει την TBL, λαμβάνει υπόψη της το πλήρες κόστος που προκύπτει από την επιχειρηματική λειτουργία της (Hindle, 2008).

Πίνακας 2.3: Μέτρηση της «τριπλής βασικής αρχής» (triple bottom line) (Hindle2008).

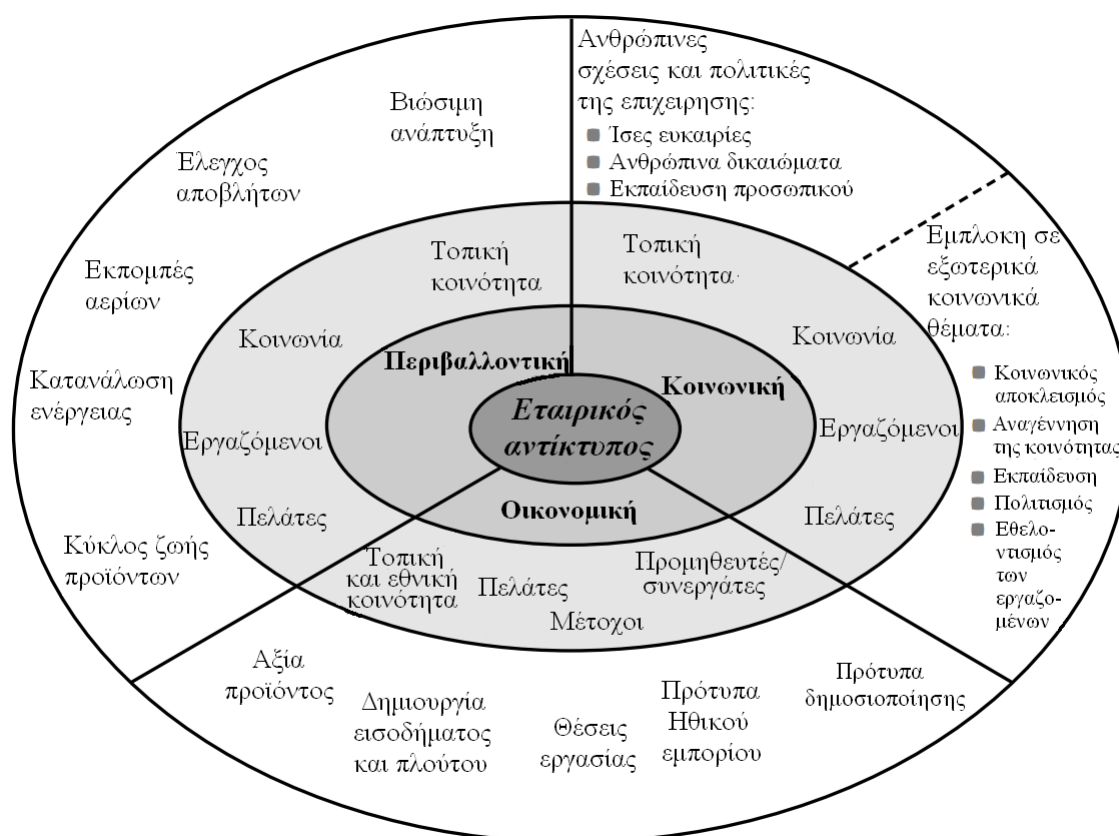
Τυπικές Μετρήσεις	Οικονομικό	Περιβαλλοντικό	Κοινωνικό
	Πωλήσεις, Κέρδη, Απόδοση της επένδυσης (ROI)	Ποιότητα αέρα	Πρακτικές ανθρώπινου δυναμικού
	Φόροι που καταβλήθηκαν	Ποιότητα νερού	Επίδραση στην κοινότητα
	Χρηματικές ροές	Κατανάλωση ενέργειας	Ανθρώπινα δικαιώματα
	Θέσεις εργασίας	Παραγωγή αποβλήτων	Υπευθυνότητα προς το κοινό
	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ

Μια θετική TBL αντικατοπτρίζει μια αύξηση στην προστιθέμενη αξία της επιχείρησης, η οποία περιλαμβάνει την κερδοφορία της, την αξία των μετόχων της και το κοινωνικό, ανθρώπινο και περιβαλλοντικό της κεφάλαιο (Πίνακας 2.3). Κατά μια έννοια, η «τριπλή βασική αρχή» αποτελεί μια ιδιαίτερη έκφανση της εξισορροπημένης καρτέλας αποτελεσμάτων (balanced scorecard), η οποία απεικονίζει με αριθμούς και λέξεις το βαθμό στον οποίο κάθε επιχείρηση δημιουργεί ή όχι αξία για τους μετόχους της και την

¹⁴ Ιδρυτής του βρετανικού φορέα SustainAbility.

κοινωνία. Επομένως, οι επιχειρήσεις θα είναι κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνες μόνο όταν μετρούν τον κοινωνικό και περιβαλλοντικό τους αντίκτυπο (Hindle, 2008).

Παρόλα αυτά, ένα πρόβλημα που προκύπτει από την «τριπλή βασική αρχή» είναι η δυσκολία που παρουσιάζεται στο σχηματισμό άποψης με βάση αυτούς τους τρεις ξεχωριστούς απολογισμούς, λόγω του ότι είναι δύσκολο για μια επιχείρηση να μετρήσει τα κέρδη που προκύπτουν από την κοινωνική και περιβαλλοντική της υπευθυνότητα με την ίδια ευκολία που μετρά τα κέρδη από την οικονομική της επίδοση. Παράλληλα, όπως η αναφορά των οικονομικών αποτελεσμάτων δεν μπορεί να αποδοθεί με ένα νούμερο, έτσι και η περιβαλλοντική και κοινωνική υπευθυνότητα δεν μπορούν να εκτιμηθούν επακριβώς. Επίσης, δεν έχει βρεθεί ακόμα τρόπος που να περιγράφει με ακρίβεια ή συνολικά τα οφέλη για τους καταναλωτές και την κοινωνία χρησιμοποιώντας ένα μόνο νούμερο. Παράλληλα, κάποιοι αριθμοί από μόνοι τους περιλαμβάνουν πολύ εξήγηση, γεγονός που εξηγεί το λόγο για τον οποίο οι περισσότεροι οικονομικοί απολογισμοί περιλαμβάνουν σελίδες επεξεργασίας και ανάλυσης των αποτελεσμάτων (Hindle, 2008).

Σχήμα 2.7: Ο αντίκτυπος της επιχείρησης σε οικονομικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό επίπεδο (Andriof & Waddock, 2002).

Η «τριπλή βασική αρχή» είναι πλέον συνώνυμη με την έννοια της ΕΚΕ, στα πλαίσια του ότι μια επιχείρηση πρέπει να είναι υπεύθυνη και υπόλογη σχετικά με τη συνδυασμένη της επίδοση σε κοινωνικό, περιβαλλοντικό και οικονομικό επίπεδο. Άλλωστε, μια βασική πρόκληση για τους υποστηρικτές της ΕΚΕ αποτελεί η γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των επικρατούντων και παραδοσιακών στόχων των επιχειρήσεων για τη δημιουργία κέρδους και για τη δημιουργία νέων οργανωτικών πεδίων εργασίας και διαδικασιών διοικητικής υποστήριξης που προσεγγίζουν την «τριπλή βασική αρχή» έτσι ώστε οι κοινωνικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές απόψεις να λαμβάνονται υπόψη συνδυαστικά στη λήψη αποφάσεων και τις δραστηριότητες της επιχείρησης. Τέλος, η βασική ιδέα της ΕΚΕ και της «τριπλής προσέγγισης» είναι τα ενδιαφερόμενα μέρη, καθώς ένας οργανισμός πρέπει να υπολογίζει τις σχέσεις του με την κοινότητα και το περιβάλλον και τον αντίκτυπο που προκαλεί η δραστηριότητά του σε αυτές¹⁵, όπως απεικονίζεται στο Σχήμα 2.7.

2.4.5 Η εταιρική κοινωνική ανταπόκριση

Η βασική ιδέα της εταιρικής κοινωνικής ανταπόκρισης προβάλλεται σύμφωνα με την άποψη του Frederick (1994) ως «η ικανότητα των επιχειρήσεων να ανταποκρίνονται στις κοινωνικές πιέσεις», καθώς αποτελεί ένα βελτιωμένο στάδιο της ανάπτυξης της εταιρικής συμπεριφοράς (Husted, 2000). Η έννοια αυτή παρέχει μια πραγματική και αναλυτική άποψη του τρόπου με τον οποίο οι επιχειρήσεις πραγματικά ανταποκρίνονται (ή οφείλουν να ανταποκρίνονται) στις αισθητές αλλαγές του κοινωνικού περιβάλλοντός τους. Κατά αυτή την έννοια, η εταιρική κοινωνική ανταπόκριση δίνει μια αισθητή και επιτεύξιμη προσέγγιση στο ερώτημα του ρόλου που διαδραματίζει μια επιχείρηση στην κοινωνία λόγω του ότι εστιάζεται σε τεχνολογίες, εργαλεία, τεχνικές και διαδικασίες με τις οποίες οι επιχειρήσεις ανταποκρίνονται στις κοινωνικές πιέσεις. Επομένως, ως έννοια όχι μόνο απαιτεί εξειδικευμένες δεξιότητες ως προς τη διαχείριση των ενδιαφερομένων μερών, των δημοσίων σχέσεων και των δημόσιων υποθέσεων, ανταποκρίνεται και στην «ικανότητα των γενικών διευθυντών να αναλύσουν τον κοινωνικό αντίκτυπό τους στις επιχειρηματικές αποφάσεις τους» (Vallentin, 2009; Carroll, 1979).

Η εταιρική κοινωνική ανταπόκριση έχει συσχετιστεί από διάφορους μελετητές με τη δημόσια πολιτική, την έννοια των ενδιαφερομένων μερών, τη διαχείριση κοινωνικών ζητημάτων και την υποβολή συμμόρφωσης με ανακλαστικούς (ενστικτώδεις) κανόνες

¹⁵ What is Corporate Social Responsibility (CSR)?, European Sustainability Academy, Πηγή: http://www.eurosustainability.org/index_files/CSR.htm, Πρόσβαση: 20/06/2011.

(reflexive law). Αρχικά, η εταιρική κοινωνική ανταπόκριση χρησιμοποιήθηκε από τον Strand (1983), ο οποίος την ερμήνευσε ως τη μοντελοποίηση της οργανωτικής προσαρμογής στο κοινωνικό περιβάλλον και υπό αυτή την έννοια προσεγγίστηκε από τους Holmes (1978) και Salbu (1993) ως προσαρμογή στην εταιρική δομή και στρατηγική. Επίσης, προσδιορίστηκε από τους Ibrahim & Parsa (2005) και Sturdivant & Ginter (1977) ως προϊόν της διοικητικής συμπεριφοράς και έχει συσχετιστεί με την οργανωτική/οικονομική επίδοση (Vallentin, 2009).

Παράλληλα, ο Carroll (1979), ο Epstein (1987), οι Wartick & Cochran (1985) και η Wood (1991) υποστήριξαν την ύπαρξη της εταιρικής κοινωνικής ανταπόκρισης στην ευρύτερη έννοια της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης (Vallentin, 2009). Συγκεκριμένα, ο Carroll, στα πλαίσια της έρευνας σχετικά με την εταιρική κοινωνική επίδοση, διατύπωσε πως η εταιρική κοινωνική ανταπόκριση μετριέται ως ο βαθμός στον οποίο η διοίκηση μιας επιχείρησης ανταποκρίνεται στο κοινωνικό σύνολο θεσπίζοντας κάθε μία από τις κοινωνικές ευθύνες της (Heath & Ni, 2008). Επίσης, η εταιρική κοινωνική ανταπόκριση για την Wood αναφέρεται σε «διόδους μέσα από τις οποίες οι επιχειρήσεις εμπλέκονται με το εξωτερικό περιβάλλον» (Husted, 2000).

Παρόλα αυτά, η εμφάνιση της εταιρικής κοινωνικής ανταπόκρισης δεν οδήγησε στην αντικατάσταση της έννοιας ΕΚΕ, γιατί δεν παρέχει καμία καθοδήγηση όσον αφορά τις θετικές εταιρικές αξίες. Ενώ παρέχει πολυφωνία όσον αφορά τις δράσεις στα πλαίσια της ΕΚΕ, προσδιορίζοντας μια εναλλακτική και συμπληρωματική έρευνα στρατηγικής που βοηθά τη μελέτη των κοινωνικών πιέσεων (π.χ. δημόσια γνώμη), δεν παρέχει συγκεκριμένη φιλοσοφία ανταπόκρισης που βασίζεται σε αξίες. Παράλληλα, σύμφωνα με τους Carroll (1979), Frederick (1994) και Wood (1991), η εταιρική κοινωνική ανταπόκριση παρακάμπτει τον προσδιορισμό του περιεχομένου και της ερμηνείας της ΕΚΕ με πιο ακριβείς όρους (Vallentin, 2009).

2.4.6 Η εταιρική κοινωνική επίδοση

Η ιστορία της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης δείχνει ότι ο σκοπός των μελετητών που εισήγαγαν τις έννοιες αυτές στη βιβλιογραφία ήταν να ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να λύσουν αδιάλλακτα κοινωνικά προβλήματα. Το ασαφές και ηθικό θεμέλιο της αρχικής αντίληψης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης ήταν ότι οι επιχειρήσεις πρέπει να λειτουργούν ώστε να αυξήσουν τα οφέλη και να μειώσουν ή να περιορίσουν τις ζημιές που αποφέρουν οι δραστηριότητές τους. Αλλιώς, οι επιχειρήσεις θα αποτύχουν να προσαρμοστούν κατάλληλα στο

περιβάλλον τους, ή θα χάσουν την πρόσβαση σε κρίσιμους πόρους, ή το δικαίωμά τους να διαχειρίζονται τις εσωτερικές διαδικασίες θα αποδοκιμαστεί και ίσως ανατραπεί από τα ενδιαφερόμενα μέρη, ή μπορεί ακόμα να χάσουν τη νομιμότητα και συνεπώς το δικαίωμα να λειτουργούν (Wood, 2010).

Συνεπώς, η εταιρική κοινωνική επίδοση αφορά τις ζημιές και τα οφέλη που πηγάζουν από τις επιχειρηματικές αλληλεπιδράσεις ενός οργανισμού με το ευρύτερο περιβάλλον του, περιλαμβάνοντας τις κοινωνικές, πολιτιστικές, νομικές, πολιτικές, οικονομικές και φυσικές διαστάσεις (Wood, 2010). Όπως επισημαίνουν οι Turban & Greening (1996), η εταιρική κοινωνική επίδοση ορίζεται ως «μια επινόηση που δίνει έμφαση στις ευθύνες που έχει μια εταιρεία προς τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη της, καθώς επίσης στις παραδοσιακές ευθύνες προς τους μετόχους της» (Chen & Delmas, 2010).

Η εταιρική κοινωνική επίδοση έχει εξισωθεί με το «πράττοντας το καλό» (doing good) και όπως επισημαίνει ο Swanson (1995), σε κάθε ορισμό της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το ηθικό κίνητρο. Ενώ, η έρευνα συνεχίστηκε για τη στατιστική σχέση της με την οικονομική επίδοση, έτσι ώστε να αιτιολογηθεί ο λόγος για τον οποίο οι διευθυντές οφείλουν να δώσουν προσοχή στην εταιρική κοινωνική επίδοση. Για το λόγο αυτό, η μέτρηση και η λειτουργικότητα της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης έχει μελετηθεί με διάφορους τρόπους. Κατά τον Preston (1990a) υπάρχουν δύο βασικές προσεγγίσεις για την αξιολόγηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης: 1) εστίαση στη διαδικασία και 2) εστίαση στα αποτελέσματα. Ο Clarkson (1995) υιοθετώντας τη δεύτερη προσέγγιση που επισημάνθηκε από τον Preston (1990a), δήλωσε ότι «Επίδοση είναι ό,τι μετριέται. Η επίδοση μπορεί να μετρηθεί και να αξιολογηθεί». Αυτή η εστίαση στα αποτελέσματα απασχόλησε τους μελετητές που αξιολόγησαν τη σχέση μεταξύ εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και οικονομικής επίδοσης (Husted, 2000).

Η Wood (1991) όρισε την εταιρική κοινωνική επίδοση έτσι ώστε να περιλαμβάνει τα αποτελέσματα, την εταιρική κοινωνική ευθύνη και την εταιρική κοινωνική ανταπόκριση. Συγκεκριμένα, η Wood συνθέτοντας τις προηγούμενες εργασίες των Carroll (1979), Wartick & Cochran (1985), όρισε την εταιρική κοινωνική επίδοση ως ένα σύνολο τριών στοιχείων: α) αρχών κοινωνικής υπευθυνότητας, β) διαδικασιών κοινωνικής ανταπόκρισης και γ) πολιτικών, προγραμμάτων και αποτελεσμάτων όπως αυτά σχετίζονται με τις κοινωνικές σχέσεις των εταιρειών (Wood, 1991; Husted, 2000). Έτσι, η Wood ανέπτυξε ένα σύνολο περιγραφικών κατηγοριών της επιχειρηματικής δραστηριότητας, το οποίο εστιάζει στις επιδράσεις και τα αποτελέσματα για την

κοινωνία, τα ενδιαφερόμενα μέρη και την ίδια την επιχείρηση (αναλυτικότερα στην ενότητα 2). Τα είδη των σχετικών αποτελεσμάτων καθορίζονται από τους δεσμούς της επιχείρησης όπως ορίστηκαν από τις δομικές αρχές της ΕΚΕ (Wood, 2010).

Ο Husted (2000) προτείνει ότι η εταιρική κοινωνική επίδοση αναφέρεται στην ικανότητα της επιχείρησης να ικανοποιήσει ή να υπερβεί τις προσδοκίες των ενδιαφερομένων μερών που αφορούν κοινωνικά ζητήματα. Όμως, ένας βασικός και καθοριστικός παράγοντας αυτής της ικανότητας είναι ο συνδυασμός των κοινωνικών ζητημάτων με τις αντίστοιχες στρατηγικές και δομές τους. Οι στρατηγικές και οι δομές μαζί βοηθούν την επιχείρηση να προσαρμοστεί με το κοινωνικό περιβάλλον της και αποτελούν αυτό που ορίζεται στη βιβλιογραφία ως εταιρική κοινωνική ανταπόκριση. Κατά αυτό τον τρόπο, ο Husted υποστηρίζοντας την εστίαση στα αποτελέσματα, ορίζει την εταιρική κοινωνική επίδοση ως το βαθμό κατά τον οποίο οι προσδοκίες αυτές που αφορούν την ίδια τη διοίκηση ή άλλα ενδιαφερόμενα μέρη ικανοποιούνται. Συμπερασματικά, όταν η ικανοποίηση των ενδιαφερομένων μερών είναι υψηλή, τότε και η εταιρική κοινωνική επίδοση είναι υψηλή (Husted, 2000).

Αυτή η συγκριτική θεωρία που πρότεινε ο Husted (2000) ερευνά τη σχέση στρατηγικών, δομών και σχέσεων, όπως αυτή έχει αναπτυχθεί στη βιβλιογραφία της διοίκησης των επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία αυτή, η επιλογή της ανταγωνιστικής στρατηγικής εξαρτάται από τις ευκαιρίες της αγοράς, ενώ η δομή υποστηρίζει τη στρατηγική να επιτύχει οργανωτικούς στόχους. Επομένως, η στρατηγική και η δομή που προσαρμόζουν καλά τις ευκαιρίες της αγοράς θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερη οικονομική επίδοση. Παρόμοια, ο Husted υποστήριξε ότι οι κατάλληλα προσαρμοσμένες στρατηγικές και δομές με τα κοινωνικά ζητήματα θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερη κοινωνική επίδοση. Αλλά, οι δύο αυτές προσεγγίσεις διαφέρουν στο ότι η επιχείρηση αντιμετωπίζει διάφορα κοινωνικά ζητήματα και για το λόγο αυτό απαιτείται μια κατάλληλη στρατηγική και δομή για το κάθε ζήτημα (Husted, 2000).

2.4.7 Η εταιρική αειφορία

Ο όρος της αειφορίας προέρχεται από τις βασικές ανησυχίες σχετικά με την κοινωνία και την ανάγκη της για ασφάλεια (δηλαδή να ζει ελεύθερη, χωρίς κινδύνους που περιορίζουν την επιδίωξη αγαθών) (Brown, 2010). Η έννοια της αειφορίας, ή αλλιώς βιώσιμης ανάπτυξης, τράβηξε το ενδιαφέρον των μελετητών κατά τη δεκαετία του 1980, όπου τότε τα έθνη έπρεπε να βρουν τρόπους να αναπτύξουν τις οικονομίες τους χωρίς να καταστρέφουν το περιβάλλον ή να θυσιάζουν την ευημερία των μελλοντικών γενεών.

Από τη δεκαετία του 1980, ο όρος αυτός έχει εντυπωσιάσει για διάφορους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς λόγους και για τον επιχειρηματικό κόσμο υποδηλώνει την ιδέα ότι «αειφόρα επιχείρηση είναι αυτή που δημιουργεί κέρδη για τους μετόχους της ενώ παράλληλα προστατεύει το περιβάλλον και βελτιώνει τη ζωή των ατόμων με τα οποία αλληλεπιδρά». Επομένως, η επιχείρηση οφείλει να λειτουργεί έτσι ώστε τα ενδιαφέροντά της να διασταυρώνονται με τα ενδιαφέροντα της κοινωνίας και του περιβάλλοντος, συνεισφέροντας στη βιώσιμη ανάπτυξη. Κατά αυτό τον τρόπο, μια αειφόρα επιχείρηση βρίσκει την άριστη ευκαιρία να γίνει πιο επιτυχημένη στο μέλλον από ό,τι είναι σήμερα και να παραμείνει επιτυχημένη όχι μόνο για μήνες ή ακόμα και χρόνια, αλλά για δεκαετίες ή γενεές (Savitz & Weber, 2006).

Η εταιρική αειφορία δεν είναι απλά θέμα καλής ιδιότητας του εταιρικού πολίτη κατά την οποία μια επιχείρηση αποκομίζει κέρδη μειώνοντας τις επιβλαβείς εκπομπές του εργοστασίου της ή παρέχει οφέλη υγειονομικής φροντίδας στους εργαζομένους της. Επίσης, η εταιρική αειφορία δεν αποτελεί μόνο θέμα επιχειρηματικής ηθικής, κάνοντας το σωστό ακόμα και αν προκύπτει συγκεκριμένο ηθικό δίλημμα κατά την επιχειρηματική λειτουργία. Η εταιρική αειφορία είναι μια βασική αρχή έξυπνης διαχείρισης, κάτι το οποίο μια επιχείρηση μπορεί εύκολα να παραβλέψει και να το θεωρήσει δεδομένο σε ένα κόσμο όπου η οικονομική βασική αρχή συχνά αντιμετωπίζεται ως ο μόνος τρόπος μέτρησης της επιτυχίας της. Αλλά, αν οι επιχειρήσεις, ακόμα και αυτές που έως σήμερα θεωρούνται επιτυχημένες, δεν λάβουν υπόψη τις αρχές της αειφορίας θα προσγειωθούν απότομα στην πραγματικότητα. Η αειφορία έχει γίνει πιο σημαντική από ποτέ λόγω του ότι οι επιχειρήσεις έχουν μπει στην εποχή της λογοδοσίας και συνεπώς, θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές αλλαγές του ευρύτερου περιβάλλοντός τους (Hindle, 2008).

Οι αειφόροι οργανισμοί και κοινωνίες δημιουργούν και ζουν με ενδιαφέρον παρά εξαντλώνοντας το κεφάλαιό τους. Στα πλαίσια αυτά, το κεφάλαιο περιλαμβάνει φυσικούς πόρους (νερό, αέρας, πηγές ενέργειας, τρόφιμα), ανθρώπινους και κοινωνικούς πόρους (από δέσμευση των εργαζομένων μέχρι και υποστήριξη της κοινότητας) και οικονομικούς πόρους (άδεια λειτουργίας, δεκτική αγορά, νομική και οικονομική υποδομή). Μια εταιρεία που αναγνωρίζει τις αρχές της αειφορίας θα καταφέρει να επιβιώσει, καθώς η αειφορία δεν απαιτεί απαραίτητα από τις επιχειρήσεις να μη λαμβάνουν υπόψη την κερδοφορία τους ή να δεχτούν μείωση των οικονομικών αποτελεσμάτων τους (Savitz & Weber, 2006).

Στην πράξη, η αειφορία αντιλαμβάνεται ως τέχνη για επιχειρηματική δραστηριότητα σε ένα αλληλοεξαρτώμενο κόσμο. Με την ευρύτερη έννοια, η αειφορία αφορά ό,τι έχει να κάνει με την έννοια της αλληλεξάρτησης, η οποία μπορεί να πάρει διάφορες μορφές. Επομένως, η αειφορία σέβεται την αλληλεξάρτηση μεταξύ των ζώντων οργανισμών και το περιβάλλον τους και σημαίνει τη λειτουργία μιας επιχείρησης με τρόπο που προκαλεί ελάχιστη ζημιά στους ζώντες οργανισμούς και η οποία δεν εξαντλεί, αλλά αποκαθιστά και εμπλουτίζει το περιβάλλον. Τέλος, μια αειφόρα επιχείρηση οφείλει να είναι ικανή να μετρά, τεκμηριώνει και αναφέρει μια θετική απόδοση της επένδυσης (ROI) και στις τρεις βασικές διαστάσεις (οικονομική, περιβαλλοντική, κοινωνική- triple bottom line), καθώς επίσης τα αντίστοιχα οφέλη που δέχονται τα ενδιαφερόμενα μέρη της (Savitz & Weber, 2006).

2.4.8 Η εταιρική διακυβέρνηση

Η εταιρική διακυβέρνηση καλείται περισσότερο από ποτέ να διαδραματίσει έναν από τους σπουδαιότερους ρόλους στην οργάνωση μιας επιχείρησης. Αν και ως πρακτική δεν εμφανίζει κοινά γνωρίσματα στην παγκόσμια εφαρμογή της, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ως έννοια αποτελείται από ένα πλέγμα κανόνων με τους οποίους η επιχείρηση ελέγχεται και διοικείται, ενώ εξετάζοντας τις επιμέρους πτυχές της αποτελεί ίσως μια ασπίδα διαφάνειας για το σύνολο των μετόχων καθώς αυτοί δεν αντιμετωπίζονται ως απρόσωπα μέλη από τη διοίκηση, αλλά ως συνέταιροι που εμπιστεύτηκαν τα κεφαλαία τους σε αυτή.

Πλήθος ωστόσο ορισμών έχει δοθεί για την αποτύπωση του όρου της εταιρικής διακυβέρνησης. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (Οργανισμό Οικονομικής Ανάπτυξης και Συνεργασίας), «η υπεύθυνη εταιρική διακυβέρνηση αποτελεί το κλειδί για την εξασφάλιση σταθερότητας και ενότητας στο σύνολο των επιχειρήσεων καθώς και τη βάση για υγιή και διαφανή οικονομικά συστήματα αποτελώντας ένα σύστημα ελέγχου και παρακολούθησης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων».¹⁶ Επίσης, όπως διατυπώνεται στον κανονισμό της Ελληνικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (2006), ο ρόλος της εταιρικής διακυβέρνησης είναι η εξισορρόπηση των οικονομικών και κοινωνικών στόχων μεταξύ των προσωπικών, ατομικών και ευρύτερων επιχειρηματικών στόχων και συμφερόντων. Επομένως, χρειάζεται στενή συνεργασία, αμοιβαία εμπιστοσύνη και

¹⁶ Organisation for Economic Co-operation and Development (2004), “OECD Principles of Corporate Governance”, Πηγή: <http://www.oecd.org/dataoecd/32/18/31557724.pdf>, Πρόσβαση: 20/09/2011.

διαφάνεια μεταξύ εταιρείας, μετόχων και ενδιαφερομένων μερών (πιστωτές, χρηματοοικονομικούς αναλυτές, εποπτικές αρχές κ.α.).¹⁷

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η επιχείρηση αποτελεί ένα σύνολο μηχανισμών μέσω των οποίων διαφορετικά ενδιαφερόμενα μέρη μπορούν να συμβάλλουν στην επίτευξη του γενικού καλού, οι Monks & Minow (1995) θεωρούν ότι η εταιρική διακυβέρνηση αναφέρεται στη σχέση μεταξύ αυτών των διαφορετικών μερών και το πώς αυτή καθορίζει τη γενική κατεύθυνση αλλά και την απόδοση της επιχείρησης. Οι Shleifer & Vishny (1996), ωστόσο υποστηρίζουν ότι η εταιρική διακυβέρνηση είναι το σύνολο των μηχανισμών μέσω των οποίων οι μέτοχοι εξασφαλίζουν ότι οι επενδύσεις τους έχουν μια συγκεκριμένη απόδοση. Όσο πιο σωστά εκτελείται η διακυβέρνηση μιας επιχείρησης τόσο ευκολότερα επιτυγχάνεται η είσοδός της σε αγορές με μεγαλύτερες ευκαιρίες για κέρδος και προοπτικές εξέλιξης. Παράλληλα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι μέσω της εταιρικής διακυβέρνησης επιτυγχάνεται η εναρμόνιση των πιθανών αντικρουόμενων συμφερόντων, η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας, καθώς επίσης και η ρύθμιση των σχέσεων της διοίκησης, των μετόχων και των εργαζομένων εξασφαλίζοντας έτσι τη διαφάνεια, την έγκυρη πληροφόρηση και κυρίως τη προστασία όλων των εμπλεκόμενων μερών (Turnbull, 1997).

Τέλος, η εταιρική διακυβέρνηση, όπως και η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο και έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον σηματοδοτούν μία νέα επιχειρηματική αντίληψη που δεν επιβάλλεται δια νόμου, αντίθετα, δημιουργεί συγκριτικό πλεονέκτημα για την επιχείρηση, που καλείται να επαναπροσδιορίσει ή και να διαμορφώσει την επιχειρηματική της στρατηγική. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι η εταιρική διακυβέρνηση συνδέεται άμεσα με την ΕΚΕ σε ό,τι αφορά, την αυτοδέσμευση των επιχειρήσεων, καθώς και την προσπάθειά τους μέσω αυτών των διαφορετικών εταιρικών πρακτικών να δημιουργήσουν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για διαφάνεια, αλλά ταυτόχρονα και για συνεχή, ανοικτό και εποικοδομητικό διάλογο με τους άμεσα ενδιαφερομένους για την επιχειρηματική δραστηριότητα. Ενώ ταυτόχρονα, η υιοθέτηση των αρχών τους αποτελεί μια επένδυση για την επιχείρηση καθώς μπορούν να θεωρηθούν ως εργαλείο ανάπτυξης και μακροπρόθεσμης προοπτικής για μια επιχείρηση.¹⁸

¹⁷ Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, ΕΚ 12/2006, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης και η Κοινωνική Ευθύνη των Επιχειρήσεων, Πηγή: <http://www.cysec.gov.cy/>, Πρόσβαση: 20/09/2011.

¹⁸ Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, ΕΚ 12/2006, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης και η Κοινωνική Ευθύνη των Επιχειρήσεων, Πηγή: <http://www.cysec.gov.cy/>, Πρόσβαση: 20/09/2011.

2.4.9 Η εταιρική υπευθυνότητα

Μια από τις πιο πρόσφατες αντιλήψεις για την έννοια και τη λειτουργία της ΕΚΕ τείνει να καθιερωθεί τα τελευταία έτη, κερδίζοντας προαπιστές σε παγκόσμιο επίπεδο, και αφορά την απλοποίηση του όρου ΕΚΕ. Αρχικά, σε άρθρο του Webb (2002) στο περιοδικό “Ethical Corporation” αναφέρεται ότι «προτιμάται ο όρος “εταιρική υπευθυνότητα” λόγω του ότι είναι απλούστερος και πιο κατανοητός, δεν απέχει πολύ από τον όρο ΕΚΕ που δεν είναι ικανοποιητικός και λαμβάνει υπόψη την περιβαλλοντική και χρηματοοικονομική απόδοση μιας επιχείρησης». Μεταγενέστερα, οι Ward & Smith (2006) ασπάζονται αυτή τη θεωρία προτείνοντας την παράλειψη της παραμέτρου «Κοινωνική» ή “Social” από τον ορισμό της έννοιας ΕΚΕ ή CSR αντίστοιχα. Πιο συγκεκριμένα, στο περιοδικό του διεθνούς ινστιτούτου για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, αναφέρονται στην «εξάλειψη του Κ» ή “drop the S” υπερασπίζοντας την με την άποψη ότι «όσο υπάρχει το Κ, η ΕΚΕ θα θεωρείται επιπρόσθετο στοιχείο μιας επιχείρησης και όχι ταυτόσημο και αυθύπαρκτο με αυτή» (Hopkins, 2004).

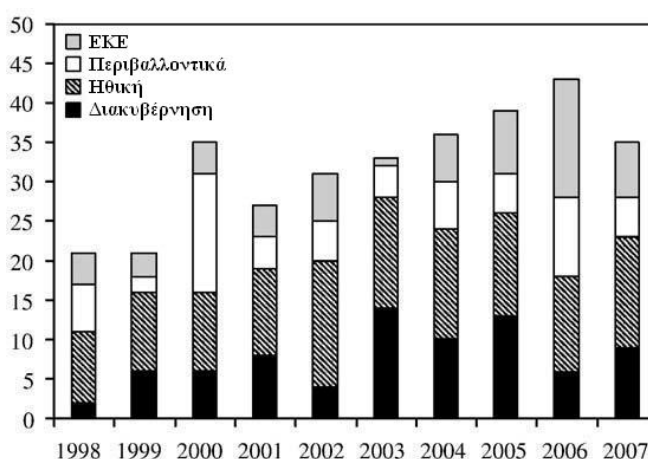
Επιπλέον, μία άποψη που εκφράζουν και δικαιολογούν την παραπάνω σύγχρονη αντίληψη είναι το γεγονός ότι «η ύπαρξη της παραμέτρου “κοινωνική”, υπονοεί ότι η ΕΚΕ δεν αφορά άμεσα τομείς όπως το περιβάλλον, αλλά δίνει έμφαση στο κομμάτι που αφορά την κοινωνία, ενώ ασχολείται μόνο έμμεσα με όλα τα άλλα ζητήματα». Ακόμα, υποστηρίζουν ότι «πρέπει να καταργηθεί ο όρος ΕΚΕ έτσι ώστε οι κοινωνικές ευθύνες να αποτελούν βασικό στοιχείο μιας επιχείρησης». Όμως, «το πρόβλημα με την αντίληψη της ΕΚΕ είναι η παράμετρος της “υπευθυνότητας” ή “responsibility”, η οποία την παρουσιάζει ως κάποια πρακτική marketing». Καταλήγοντας, υποστηρίζουν ότι «η έννοια “ιδιότητα του εταιρικού πολίτη” (corporate citizenship) είναι λιγότερο αμφιλεγόμενη, ενώ η ΕΚΕ είναι ένας ξεπερασμένος όρος καθώς καμία από τις παραμέτρους της έχει νόημα και αξία» (Ward & Smith, 2006).

Από την άλλη, ο Hopkins (2004) αντιτίθεται σε αυτή την θεωρία λέγοντας ότι «υιοθετώντας τον όρο “εταιρική υπευθυνότητα” έναντι του “εταιρική κοινωνική ευθύνη” αλλάζει η φύση της έννοιας». Προσθέτει, επίσης, ότι «η παράμετρος “κοινωνική” περιλαμβάνεται στον όρο έτσι ώστε να ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να αναγνωρίσουν τις κοινωνικές τους ευθύνες, όπως και τις συνήθειες επιχειρηματικές τους “ευθύνες”. Συγκεκριμένα, η κύρια ευθύνη μιας επιχείρησης είναι να παράγει κέρδη προς όφελος των μετόχων της, κάτι το οποίο περιγράφει πολύ καλά η “εταιρική υπευθυνότητα”. Όμως, περιλαμβάνοντας την παράμετρο “κοινωνική” δίνεται έμφαση στον συνυπολογισμό και

άλλων θεμάτων, όπως η ευρύτερη οικονομία, τα ενδιαφερόμενα μέρη γενικότερα (όχι μόνο οι μέτοχοι) και το περιβάλλον» (Hopkins, 2004).

- *Εταιρική Υπευθυνότητα τη δεκαετία (1998-2007)*

Στο σημείο αυτό κρίθηκε σκόπιμο να παρατεθεί μια πρόσφατη έρευνα που έγινε από τους Egri & Ralston (2008) για την εκτίμηση της κατάστασης της εταιρικής υπευθυνότητας (ΕΥ) την τελευταία δεκαετία (1998-2007). Οι μελετητές αυτοί, έπειτα από βιβλιογραφική ανασκόπηση των ερευνών που σχετίζονται με την ΕΥ σε διεθνή περιοδικά διοίκησης επιχειρήσεων, προσδιόρισαν 321 σχετικά άρθρα. Αυτά τα αρχεία κατηγοριοποιήθηκαν και ταξινομήθηκαν ανάλογα με το κυρίαρχο θέμα ΕΥ, σε τέσσερις κατηγορίες: 1) εταιρική κοινωνική ευθύνη, 2) περιβαλλοντική υπευθυνότητα, 3) ηθική και 4) διακυβέρνηση (Σχήμα 2.8). Επίσης, ταξινομήθηκαν σύμφωνα με το προσανατολισμό τους σε θεωρητικά και εμπειρικά, ενώ οι εμπειρικές μελέτες ταξινομήθηκαν περαιτέρω σύμφωνα με τη μεθοδολογία και τη διεθνοποίηση (χώρες που περιλαμβάνονται στη μελέτη). Επομένως, βάσει αυτής της έρευνας παρέχεται ο βαθμός της διάδοσης της ΕΥ στα διεθνή περιοδικά, η ανάδειξη των κυριότερων θεμάτων της, η έμφαση που δίνεται στην εμπειρική έναντι της θεωρητικής έρευνας και η διεθνής κάλυψη σε αυτά τα αρχεία.

Σχήμα 2.8: Θέματα Κοινωνικής Υπευθυνότητας στα διεθνή επιστημονικά περιοδικά κατά τη δεκαετία 1998-2007 (Egri & Ralston, 2008).

Από τα συμπεράσματα της έρευνας προέκυψε πρώτον, ότι τα διεθνή επιστημονικά περιοδικά διοίκησης επιχειρήσεων έχουν επικεντρώσει την έρευνα σε θέματα ηθικής και διακυβέρνησης, πολύ περισσότερο από την κοινωνική ευθύνη και την περιβαλλοντική υπευθυνότητα. Δεύτερον, τα εμπειρικά άρθρα που επεξεργάζονται τη θεωρία έχουν

σημαντικά υπερβεί σε αριθμό τα άρθρα που προσφέρουν θεωρία στο σύνολο των διεθνών περιοδικών. Τρίτον, οι μεθοδολογίες της εμπειρικής έρευνας ΕΥ στα διεθνή περιοδικά περιέχουν τόσο ποσοτικές (μελέτες βασισμένες στην έρευνα) όσο και ποιοτικές (μελέτες περίπτωσης) μεθοδολογίες. Τέταρτον, η εμπειρική έρευνα έχει επικεντρωθεί περισσότερο στην ΚΥ των δυτικών εθνών (Ηνωμένες πολιτείες, Καναδά και Δυτική Ευρώπη), παρά στα φτωχότερα έθνη της Κεντρικής και Ευρώπης, Λατινικής Αμερικής, Αφρικής και Ασίας.

Το κύριο συμπέρασμα αυτής της έρευνας είναι ότι τα θέματα ΕΥ δεν έχουν παρουσιαστεί εκτεταμένα στη διεθνή βιβλιογραφία της διοίκησης επιχειρήσεων κατά την περασμένη δεκαετία. Συνεπώς, η μελέτη των Egri & Ralston που διενεργήθηκε με σκοπό να επικεντρωθεί στα κενά που βρέθηκαν από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας της ΕΥ, παρουσιάζει ένα ειδικό θέμα που αφορά την εξέταση των θεμάτων κοινωνικής και περιβαλλοντικής υπευθυνότητας στο διεθνές επιχειρηματικό περιβάλλον.

Έτσι, οι Egri & Ralston επέλεξαν τέσσερα αρχεία που εξετάζουν αυτά τα θέματα και επισήμαναν ότι οι πόροι και οι δυνατότητες μιας εταιρείας μπορούν να καθορίσουν την υιοθέτηση των συστημάτων περιβαλλοντικής υπευθυνότητας, καθώς επίσης η κινητοποίηση των εταιρειών προς την υιοθέτησή τους έχει σημαντική επίδραση στην εταιρική επίδοση. Επίσης, η εθνική και η οργανωτική κουλτούρα παίζουν σημαντικό ρόλο στο σχηματισμό απόψεων σχετικά με τις εταιρικές κοινωνικές και περιβαλλοντικές ευθύνες και την ενημέρωση των εταιρικών δράσεων ΕΥ. Για κάθε επιχείρηση υπάρχουν διάφορα κίνητρα και απόψεις σχετικά με την επίδοση της εταιρικής υπευθυνότητάς τους. Ακόμα, οι κοινοποιήσεις που αφορούν την ΕΚΕ πρέπει να ενσωματώνονται σε απολογισμούς διανοητικού κεφαλαίου, δηλαδή σε μη οικονομικές αναφορές που παρέχονται από τις επιχειρήσεις προς τα ενδιαφερόμενα μέρη. Τέλος, η υιοθέτηση μιας προσέγγισης για την ανάπτυξη της κοινότητας είναι όλο και πιο απαραίτητη για τις μεταλλευτικές βιομηχανίες ώστε να αποκτήσουν μια κοινωνική άδεια λειτουργίας (Egri & Ralston, 2008).

3. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΗΣ ΕΚΕ

3.1 Γενικά

Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερες ελληνικές επιχειρήσεις αναγνωρίζουν την ευθύνη που τους αναλογεί απέναντι στην κοινωνία και το περιβάλλον. Για το λόγο αυτό, ακολουθούν πρακτικές ΕΚΕ αναπροσαρμόζοντας και διευρύνοντας τις στρατηγικές, τους στόχους αλλά και τις πηγές κερδοφορίας τους προς αυτήν την κατεύθυνση (Καλούμενος, 2011). Αρκετές διοικήσεις μεγάλων αλλά και μικρότερων εταιρειών δείχνουν με τις πράξεις τους να έχουν αντιληφθεί ότι δεν μπορούν να αγνοήσουν τις επιδράσεις που επιφέρει η ΕΚΕ στην επιχειρηματική δραστηριότητα και λαμβάνουν υπόψη τους τα ζητήματα της ΕΚΕ στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Οι ενέργειες των επιχειρήσεων που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων έχουν ως αποτέλεσμα αυτές να αποκτούν πολλαπλά οφέλη.

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται να παρουσιαστεί η πλήρης εικόνα που προκύπτει από την υιοθέτηση μιας στρατηγικής ΕΚΕ, με πιθανό σκοπό να υποβοηθηθούν τα διευθυντικά στελέχη στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Αρχικά, θα παρουσιαστούν τα εμπόδια που σχετίζονται με την ανάπτυξη και την εφαρμογή μιας στρατηγικής εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, καθώς και κάποιοι κρίσιμοι παράγοντες επιτυχίας που συντελούν στην αξιοπιστία μιας στρατηγικής εταιρικής κοινωνικής ευθύνης που έχει υιοθετήσει μια επιχείρηση. Επίσης, θα επισημανθούν οι παράγοντες που έχουν προωθήσει την ανάπτυξη της ιδέας της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Τέλος, θα αναλυθούν τα οφέλη, αλλά και το κόστος, που προκύπτουν από την υιοθέτηση και την εφαρμογή σχετικών πρακτικών τόσο για την ίδια την επιχείρηση όσο και για το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και το περιβάλλον.

3.2 Εμπόδια για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Πολλοί παράγοντες μπορούν να εμποδίσουν την ανάπτυξη και εφαρμογή μιας στρατηγικής ΕΚΕ. Κάποια από αυτά τα εμπόδια δημιουργούνται από τις πολυπλοκότητες που εμπεριέχει αυτή η διαδικασία. Όσα περισσότερα είναι τα ενδιαφερόμενα μέρη μιας επιχείρησης, η επιχείρηση έχει να αντιμετωπίσει ευρύτερη εφοδιαστική αλυσίδα, πιο πολύπλοκες κοινωνικές προσδοκίες και δύσκολες προκλήσεις. Άλλα εμπόδια σχετίζονται με την εφαρμογή μίας στρατηγικής ΕΚΕ στις ανταγωνιστικές κεφαλαιαγορές και με την

έλλειψη δεξιοτήτων, εμπειρίας και πόρων (προσωπικό και οικονομικοί πόροι). Πιο συγκεκριμένα, τέτοιοι παράγοντες είναι (European Multistakeholder Forum on CSR, 2004):

- *Αοριστία (ή Ανυπαρξία) ορίων της ΕΚΕ*: Όσο και αν είναι απαραίτητος ο έλεγχος ολόκληρης της εφοδιαστικής αλυσίδας, οι εταιρείες δεν είναι σε θέση να ελέγχουν όλους όσους εμπλέκονται στην παραγωγή και τη διάθεση των προϊόντων ή των υπηρεσιών τους και πολύ περισσότερο τους υπεργολάβους.
- *Πολυπλοκότητα της έννοιας της ΕΚΕ*: Όχι μόνο τα όρια, αλλά και η ίδια η έννοια της ΕΚΕ είναι πολύπλοκη. Μια επιχείρηση δεν μπορεί να επικεντρωθεί μόνο στον τομέα του περιβάλλοντος και να ισχυριστεί ότι εφαρμόζει κοινωνικά υπεύθυνες πρακτικές. Χρειάζεται να επεκταθεί και στον εργασιακό χώρο, την υγιεινή και ασφάλεια των εργαζομένων, τα ανθρώπινα δικαιώματα κ.λπ. Κάτι τέτοιο αποτελεί μεγάλο εγχείρημα, ειδικά για τις μικρότερες επιχειρήσεις, αποτελώντας έναν επιπλέον λόγο για τη μη εφαρμογή τέτοιων αρχών.
- *Εμπλοκή διαφόρων ομάδων συμφερόντων*: Καθώς οι επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να δουλεύουν ταυτόχρονα με διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη που έχουν διαφορετικά συμφέροντα και νοοτροπίες, αποτελεί μια δύσκολη διαδικασία ο συνδυασμός όλων των (αντικρουόμενων πολλές φορές) ομάδων συμφερόντων και ημερήσιων διατάξεων. Παράλληλα, δεν υπάρχει ομοφωνία ανάμεσα στα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη σχετικά με την κατάλληλη έννοια που θα λαμβάνει υπόψη την παγκόσμια διάσταση της ΕΚΕ, ιδίως την ποικιλομορφία των πλαισίων εσωτερικής πολιτικής ανά τον κόσμο.
- *Πολυπλοκότητα εταιρικών δομών*: Όταν αναφερόμαστε σε πολυεθνικές επιχειρήσεις, αποτελεί πρόβλημα η πολυπλοκότητα της δομής τους. Καθώς τα διάφορα τμήματα της εταιρείας είναι διασκορπισμένα σε όλο τον πλανήτη, είναι δύσκολο να ακολουθηθεί μια ενιαία πολιτική, εξαιτίας των διαφορετικών συνθηκών κάτω από τις οποίες λειτουργεί το καθένα.
- *Αδυναμία μέτρησης επίπτωσης ΕΚΕ & Απουσία χειροπιαστών αποτελεσμάτων*: Οι κεφαλαιαγορές συχνά επικεντρώνονται στους δείκτες βραχυπρόθεσμης χρηματοοικονομικής απόδοσης. Τέτοιοι δείκτες μπορούν να επηρεάσουν την εφαρμογή μιας στρατηγικής ΕΚΕ σε μια επιχείρηση, η οποία για να πραγματοποιηθεί απαιτεί κάποιο αξιόλογο χρονικό διάστημα. Όμως, ο ρυθμός του μετασχηματισμού και οι μακροπρόθεσμες θετικές επιδράσεις δεν πρέπει να

υποτιμηθούν. Συνεπώς, είναι δύσκολος ο προσδιορισμός αποτελεσμάτων και του βαθμού βελτίωσης των επιχειρήσεων έπειτα από την υιοθέτηση και την εφαρμογή πρακτικών ΕΚΕ. Άλλωστε, κάτι τέτοιο είναι πιθανότερο να ωφελήσει τις επιχειρήσεις μόνο ως προς τη φήμη και την απήχυσή τους στο κοινό. Έτσι, καθώς δεν υπάρχει μέτρο σύγκρισης, πολλές εταιρείες θεωρούν τα οφέλη αμελητέα ή ακόμα και ανύπαρκτα, ενώ τα αντίστοιχα κόστη αυξημένα και έτσι δεν ωθούνται προς αυτή την κατεύθυνση.

- *Έντονος ανταγωνισμός:* Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες λειτουργούν οι επιχειρήσεις σήμερα είναι συνθήκες έντονου ανταγωνισμού. Στόχος όλων είναι η επίτευξη της αύξησης των κερδών με ταυτόχρονη μείωση των εξόδων – βασική απαίτηση των επενδυτών και μετόχων τους. Όμως, η εφαρμογή πρακτικών ΕΚΕ συνεπάγεται επιπρόσθετο κόστος για το οποίο δεν υπάρχει αντίκρισμα με χειροπιαστό αποτέλεσμα. Για το λόγο αυτό, οι επιχειρήσεις συχνά επιλέγουν να μην εφαρμόσουν τέτοιου είδους πρακτικές, όταν ο ανταγωνισμός είναι μεγάλος, απλά και μόνο για τον περιορισμό του συνολικού κόστους λειτουργίας τους. Παράλληλα, δεν είναι εύκολη η εφαρμογή μιας στρατηγικής ΕΚΕ ταυτόχρονα με τις άλλες επιχειρηματικές προτεραιότητες με ισορροπημένο τρόπο.
- *Δυσκολίες στην επικοινωνία και τη διαφάνεια:* Η σωστή επικοινωνία και η διαφάνεια αποτελούν απαραίτητα στοιχεία για την ανάπτυξη της κοινωνικής ευθύνης από μια επιχείρηση. Είναι όμως δύσκολη η επίτευξή τους, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις μεγάλων επιχειρήσεων, όπου τα στοιχεία/δεδομένα είναι συνήθως μη συγκρίσιμα και αποσπασματικά λόγω της γεωγραφικής θέσης, της χρονικής περιόδου και του μεγέθους της επιχείρησης. Επίσης, δεν αρκεί η μονόδρομη αναφορά και παρουσίασή τους στους ενδιαφερόμενους αλλά και η συμμετοχή των διαφόρων ενδιαφερομένων μερών στο διάλογο. Παράλληλα, σε τομείς της ΕΚΕ που άπτονται των λειτουργιών παραγωγής μιας επιχείρησης, όπου και πρέπει να διατηρείται το απόρρητο, είναι δύσκολη η δημοσίευση στοιχείων, αποτελεσμάτων και πρακτικών, όπως απαιτείται από τον όρο της διαφάνειας. Παράλληλα, δεν υπάρχουν γενικώς αποδεκτά εργαλεία για το σχεδιασμό, τη διαχείριση και την κοινοποίηση των πρακτικών ΕΚΕ.

Άλλα εμπόδια που αναφέρονται, περιλαμβάνουν την απουσία κατάλληλων συμβουλευτικών αρχών ή υπηρεσιών για τις επιχειρήσεις, τη δυσκολία συλλογής των κατάλληλων πληροφοριών από μια εταιρεία για τη συνεχή βελτίωση των πρακτικών της,

την έλλειψη υποστήριξης από τις κυβερνητικές και δημόσιες αρχές, την έλλειψη συνέπειας στις δημόσιες πολιτικές, την έλλειψη τεχνογνωσίας σε σχετικά θέματα από τα στελέχη των επιχειρήσεων καθώς και την έλλειψη χρηματοοικονομικών πόρων ώστε να δεσμευτούν με μια στρατηγική ΕΚΕ.

3.3 Κρίσιμοι παράγοντες επιτυχίας της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Τα τελευταία χρόνια, τα άυλα περιουσιακά στοιχεία (οι εταιρικές αξίες, το ανθρώπινο και πνευματικό κεφάλαιο, η φήμη, το εμπορικό σήμα) έχουν γίνει όλο και πιο σημαντικά για τους οργανισμούς. Οι επιχειρήσεις που επιδεικνύουν καλή (έντιμη και υπεύθυνη) εικόνα ως εταιρικοί πολίτες (corporate citizenship) είναι πιθανό να κερδίσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Στη συνέχεια παρουσιάζονται μερικοί κρίσιμοι παράγοντες επιτυχίας (critical success factors) της ΕΚΕ που συντελούν στην αξιοπιστία μιας στρατηγικής ΕΚΕ που έχει υιοθετήσει μια επιχείρηση (Lockwood, 2004).

Κάποιοι από αυτούς τους παράγοντες βασίζονται στις ειδικές ικανότητες των επιχειρήσεων και τη θετική προσέγγισή τους ως προς την ΕΚΕ, όπως η δέσμευση των ανώτερων στελεχών, η εμπλοκή όλων των εργαζομένων και η υιοθέτηση επιχειρηματικού μοντέλου. Άλλοι παράγοντες εξαρτώνται από το ευνοϊκό εργασιακό περιβάλλον, το οποίο παρακινεί την αληθινή στάση και τις πρακτικές ως προς την ΕΚΕ όπως η αμοιβαία εμπιστοσύνη, η εμπλοκή όλων των ενδιαφερομένων μερών και η ευελιξία (European Multistakeholder Forum on CSR, 2004).

- *Η δέσμευση των ανώτερων στελεχών του οργανισμού, αλλά και ολόκληρου του οργανισμού.* Η ηγεσία ενός οργανισμού απαιτείται να εμπνέει και να κινητοποιεί τον καθένα μέσα σε ένα οργανισμό και να διασφαλίζει την ευρύτερη κατανόηση των οφελών και επιπτώσεων από τη συστηματική διαχείριση της ΕΚΕ. Η υποστήριξη από την ανώτερη διοίκηση είναι κρίσιμος παράγοντας για την επιτυχία της ΕΚΕ σε έναν οργανισμό.
- *Η εξασφάλιση ότι το όραμα και οι αξίες της προσέγγισης ΕΚΕ ενσωματώνονται στην επιχείρηση και την κουλτούρα της.*
- *Ενσωμάτωση της ΕΚΕ στην εταιρική στρατηγική και η μετατροπή της σε πράξη μέσα από την καθημερινή λειτουργία.* Αν και δεν είναι ακόμα ορατό, αλλά είναι απαραίτητη η συνέπεια μεταξύ της εταιρικής κουλτούρας, των βασικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (core business) και των πρωτοβουλιών ΕΚΕ. Συγκεκριμένα, είναι απαραίτητη η ενσωμάτωση της προσέγγισης της ΕΚΕ και

των συνδεδεμένων με αυτήν πρακτικών και εργαλείων στην εταιρική στρατηγική, τις βασικές διαδικασίες και πολιτικές διαχείρισης, καθώς και στην καθημερινή επιχειρηματική πρακτική. Κάτι τέτοιο μπορεί να συνεπάγεται υιοθέτηση υπαρχόντων συστημάτων ΕΚΕ ή υιοθέτηση ή και ανάπτυξη νέων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εργαζόμενοι χρειάζεται να κατανοήσουν πλήρως τις δεσμεύσεις της επιχείρησης, καθώς αντιμετωπίζουν προκλήσεις σχετικά με την ΕΚΕ στην καθημερινή τους δραστηριότητα. Συνεπώς, είναι σημαντικό να μεταφραστεί η ΕΚΕ σε μια κατανοητή γλώσσα για όλους τους εργαζομένους έτσι ώστε να μπορούν να αντιληφτούν πως η εργασία τους μπορεί να συνεισφέρει στην στρατηγική ΕΚΕ της επιχείρησης και πως οι δράσεις τους επηρεάζουν τη φήμη της επιχείρησης. Επίσης, είναι απαραίτητη η εμπλοκή των εργαζομένων και των αντιπροσώπων τους στην ανάπτυξη και την εφαρμογή προγραμμάτων ΕΚΕ.

- *Ο καθορισμός κατάλληλων στόχων που σχετίζονται με τον πυρήνα των δραστηριοτήτων της επιχείρησης (core business), η ανάπτυξη ενός συγκροτημένου σχεδίου για την επίτευξή τους, η αξιολόγηση της προόδου τους καθώς και η κατάλληλη μετάδοση της πληροφορίας προς τα ενδιαφερόμενα μέρη της επιχείρησης.*
- *Σύλλογη επαρκών δεδομένων και επικοινωνία της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης.* Η αυξημένη ανάγκη/ απαίτηση για διαφάνεια ανταποκρίνεται στην ενσωμάτωση ενός ευρύ συνόλου κοινωνικών και περιβαλλοντικών δεικτών, πέρα από τους χρηματοοικονομικούς δείκτες, στην επικοινωνία της ΕΚΕ. Επίσης, απαιτείται η μετάδοση πληροφοριών σχετικά με την προσέγγιση, τη στρατηγική, τους στόχους ή τις δράσεις ΕΚΕ με ουσιαστικό και διαφανή τρόπο. Τέτοιου είδους επικοινωνία βοηθά στη μεγιστοποίηση των οφελών που σχετίζονται με τους κρίσιμους παράγοντες υιοθέτησης πρακτικών ΕΚΕ (π.χ. παροχή κατάρτισης και καινοτομίας, αύξηση της αξιοπιστίας της επιχείρησης και ανάπτυξη σχέσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη).

Η επικοινωνία της ΕΚΕ μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω μιας αξιόπιστης δημόσιας αναφοράς, γνωστή και ως λογοδοσία και διαφάνεια (accountability and transparency) στα πλαίσια της ΕΚΕ. Αυτή η αναφορά, η οποία εκδίδεται από μία επιχείρηση σε τακτές χρονικές περιόδους και είναι προσβάσιμη από όλους, έχει μετατραπεί σταδιακά σε δημόσιο ζήτημα. Έτσι, αποτελεί θέμα ενασχόλησης των

διευθυντών ανθρώπινου δυναμικού (HR leaders), οι οποίοι πρέπει να θυμούνται τα βασικά σημεία μιας στρατηγικής ΕΚΕ (Πίνακας 3.1). Οι μεγάλες επιχειρήσεις αρχίζουν να δημοσιεύουν εταιρικές πληροφορίες, που αρχικά θεωρούνταν «ευαίσθητες» προς δημοσίευση, σχετικά με τις πρακτικές των προμηθευτών και του ανθρώπινου δυναμικού τους.

Πίνακας 3.1: Τα πέντε βασικά σημεία της στρατηγικής της ΕΚΕ (Lockwood, 2004; IISD, 2007).

<i>Βασικά σημεία Στρατηγικής ΕΚΕ</i>
1. Μια κατανοητή στρατηγική ΕΚΕ, που βασίζεται στην ηθική, την ακεραιότητα, τις αξίες και τη μακροπρόθεσμη δέσμευση, προσφέρει επιχειρηματικά οφέλη στις εταιρείες και συμβάλλει θετικά στην ευημερία της κοινωνίας.
2. Μια στρατηγική ΕΚΕ παρέχει την ευκαιρία να καταδειχθεί το ανθρώπινο πρόσωπο της επιχείρησης.
3. Μια ισχυρή στρατηγική ΕΚΕ απαιτεί δέσμευση για ανοικτό διάλογο και εποικοδομητικές συνεργασίες και συνέργιες με την κυβέρνηση σε διάφορα επίπεδα, όπως με Διακυβερνητικές Οργανώσεις (IGO - Intergovernmental organization), Μη Κυβερνητικές οργανώσεις (NGO – nongovernmental organizations) και τις τοπικές κοινότητες.
4. Στην εφαρμογή των στρατηγικών ΕΚΕ, οι εταιρείες πρέπει να αναγνωρίσουν και να σεβαστούν τις τοπικές και πολιτιστικές διαφορές, διατηρώντας υψηλά και διεθνή πρότυπα και πολιτικές.
5. Οι επιχειρήσεις ανταποκρίνονται στις τοπικές διαφορές με τη λήψη συγκεκριμένων πρωτοβουλιών.

Παρόλα αυτά, λίγες επιχειρήσεις παρέχουν εύρωστες μετρήσεις της απόδοσης τους και ακόμα λιγότερες εκδίδουν *απολογισμό πιστοποιημένο* από κάποια *ανεξάρτητη* ελεγκτική αρχή (Lockwood, 2004). Στην Ελλάδα, το 19% περίπου των επιχειρήσεων εκδίδουν ετήσια αναφορά ΕΚΕ, η πλειοψηφία των οποίων έχει διεθνή δραστηριότητα (Παναγιώτου & Αραβώση, 2008) και μόνο το 3% προχώρησε εθελοντικά σε κάποιας μορφής ανεξάρτητο έλεγχο και επαλήθευση των συναφών εκθέσεων και μη οικονομικών στοιχείων που δημοσιοποιεί (Το Βήμα, 2010).

- Η *επιχείρηση να είναι «ανοιχτή» στη μάθηση, τη βελτίωση και την καινοτομία.*
- Η *εμπιστοσύνη* δεν είναι μόνο ένας παράγοντας επιτυχίας για τις σχέσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη, αλλά είναι απαραίτητη για τους εργαζόμενους και για όλη την επιχείρηση εξολοκλήρου ώστε να εμπιστευτούν τις σχετικές διαδικασίες της ΕΚΕ. Η εμπιστοσύνη σε αυτές τις διαδικασίες εξαρτάται από την ύπαρξη καλά καθορισμένων στόχων.

- Η *δέσμευση με τα εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη* (συμπεριλαμβανομένων των τοπικών ενδιαφερομένων μερών στις χώρες που δεν ανήκουν στην ΕΕ), η κατανόηση των απόψεων και των προσδοκιών τους, η διάθεση να μάθει η επιχείρηση από αυτούς, η σωστή και επαρκής επικοινωνία με αυτούς για τα σχετικά ζητήματα, τους στόχους και την πρόοδο που έχει σημειωθεί. Επίσης, η διάθεση συμφωνίας και ασυμφωνίας που συμβάλλει στην ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης όπου η επιχείρηση και τα ενδιαφερόμενα μέρη της είναι πρόθυμα για συνεργασία ώστε να επιτύχουν τους στόχους της.
- Η *εμπλοκή των εργαζομένων και των εκπροσώπων τους* στην ανάπτυξη και την εφαρμογή της ΕΚΕ, δηλαδή σε προγράμματα, δράσεις και πρωτοβουλίες.
- Η *μάθηση από τους ομοίους του κλάδου* και ο διαμοιρασμός της εμπειρίας από τις πρωτοβουλίες των κλαδικών επιχειρήσεων και των διαφόρων ενδιαφερομένων μερών μέσω δικτύων, παραδειγμάτων καλών πρακτικών, συγκριτικής αξιολόγησης (benchmarking) και προθυμίας για επίλυση προβλημάτων, καινοτομίας και βελτίωσης ως αποτέλεσμα αυτής της μάθησης.
- Η *διαθεσιμότητα εργαλείων και πρωτοβουλιών από διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη*. Δηλαδή, η διαθεσιμότητα εύκολα προσβάσιμων και εξειδικευμένων συμβουλών και κατάλληλων, αποτελεσματικών και αξιόπιστων εργαλείων και πρωτοβουλιών, από τα οποία η επιχείρηση μπορεί να μάθει κατά την ανάπτυξη της προσέγγισής της αλλά και κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της στρατηγικής ΕΚΕ, είναι ένας ακόμα κρίσιμος παράγοντας.

Τα εργαλεία και πρότυπα ΕΚΕ, όπως τα διεθνή πρότυπα εργασίας της ΔΟΕ¹⁹, οι κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ²⁰ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, την παγκόσμια πρωτοβουλία αναφοράς (GRI), το σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου (EMAS), τα πρότυπα SA8000 και AA1000 μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως οδηγοί ή πηγές έμπνευσης για την εφαρμογή της ΕΚΕ στις καθημερινές πρακτικές μιας επιχείρησης.

- Ειδικά για τις αναπτυσσόμενες χώρες, η *ύπαρξη ενός κατάλληλου νομικού περιβάλλοντος* που ενισχύει τη συμμόρφωση με τα θεμελιώδη πρότυπα και η παρουσία ισχυρών οργανισμών της κοινωνίας πολιτών (civil society), όπως σωματεία εργαζομένων και ΜΚΟ ως ενδιαφερόμενα μέρη και πιθανοί εταίροι.

¹⁹ Διεθνής Οργάνωση Εργασίας

²⁰ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

- Υψηλό επίπεδο ενημέρωσης μεταξύ καταναλωτών και επενδυτών για τα θέματα ΕΚΕ και τις επιλογές των επιχειρήσεων που ανταποκρίνονται στα θέματα αυτά.

3.4 Παράγοντες ανάπτυξης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Οι παράγοντες που έχουν προωθήσει την ανάπτυξη της ΕΚΕ συνίστανται σε παράγοντες που προέρχονται από το εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης και σε άλλους από το εξωτερικό περιβάλλον της. Αυτοί οι παράγοντες σχετίζονται με την ανάγκη για άντληση οικονομικών οφελών και διάφορων άλλων αποτελεσμάτων, την ανάγκη για οικοδόμηση μιας θετικής εταιρικής εικόνας, την ανάγκη για συμμόρφωση με τους διάφορους διεθνείς κανονισμούς, την εκτίμηση ότι η εστίαση σε θέματα κοινωνικής υπευθυνότητας μπορεί να είναι μια περιοχή υψηλής κερδοφορίας που ενδυναμώνει τις επιχειρήσεις να αντλήσουν ένα βιώσιμο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Zairi & Peters, 2002). Οι δυνάμεις αυτές έχουν βοηθήσει σε διαφορετικό βαθμό η καθεμία στην προώθηση της ιδέας της ΕΚΕ και διαφέρουν ανάλογα με την επιχείρηση (European Multistakeholder Forum on CSR, 2004).

3.4.1 Εσωτερικοί παράγοντες

Αυτοί οι παράγοντες μπορούν να ομαδοποιηθούν επιμέρους σε δύο γενικές κατηγορίες. Ο πρώτος εσωτερικός παράγοντας αναφέρεται στην εταιρική κουλτούρα, αξίες και νοοτροπίες, ειδικά αν η ΕΚΕ αποτελεί μία από τις αξίες των επενδυτών και των ανώτερων στελεχών της επιχείρησης. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου ανώτερα στελέχη της διοίκησης αποφάσισαν ότι η ΕΚΕ είναι το πιο «σωστό» πράγμα που μπορεί να κάνει η επιχείρηση (the “right” thing to do), ώστε να ενισχύσουν την άποψή τους και να ενσωματώσουν περιβαλλοντικές και κοινωνικές αξίες στην επιχειρηματική πρακτική, χωρίς να υπολογίσουν αν αποτελεί επιχειρηματικό θέμα. Οι άλλοι παράγοντες βασίζονται σε θέματα που αφορούν την επιχείρηση όπως: ελαχιστοποίηση του επιχειρηματικού κινδύνου και μεγιστοποίηση των ευκαιριών, εξασφάλιση της «άδειας λειτουργίας» και της φήμης, μακροπρόθεσμη επιχειρηματική επιτυχία και δημιουργία αξίας για τους μετόχους (European Multistakeholder Forum on CSR, 2004).

3.4.2 Εξωτερικοί παράγοντες

Υπάρχουν τέσσερις εξωτερικοί παράγοντες ανάπτυξης της ΕΚΕ: παράγοντες της αγοράς, κοινωνικοί, κυβερνητικοί και η παγκοσμιοποίηση. Οι παράγοντες αυτοί αναλύονται παρακάτω (Moon, 2007).

i. Παράγοντες της αγοράς

Οι καταναλωτές, οι εργαζόμενοι, οι επενδυτές, οι προμηθευτές και οι πελάτες μιας επιχείρησης αποτελούν τους επιμέρους παράγοντες της αγοράς που συνεισφέρουν με ποικίλους τρόπους στην ανάπτυξη της ΕΚΕ και επηρεάζουν σε διαφορετικό βαθμό την κάθε επιχείρηση (Moon, 2007). Ο αυξημένος ακτιβισμός και οι προσδοκίες των διαφόρων ενδιαφερομένων μερών έχουν συντελέσει στην εταιρική δέσμευση για ηθική και κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά. Οι ομάδες των ακτιβιστών βάζουν στο στόχαστρο επιχειρήσεις που θεωρούν κοινωνικά ανεύθυνες μέσω δράσεων όπως δημόσιες διαδηλώσεις, δημόσιες αποκαλύψεις σκανδάλων, μποϊκοτάζ, ψηφίσματα των μετόχων, ακόμα και επιθέσεις στους δικτυακούς τόπους των εν λόγω επιχειρήσεων (BSR, 2003).

Συγκεκριμένα, οι απαιτήσεις των καταναλωτών για τον ρόλο και τις ευθύνες των επιχειρήσεων αλλάζουν δραματικά και μαζί με αυτές αλλάζουν και οι προτεραιότητες των εταιρειών (Γαλάνης, 2007α). Συνεπώς, οι καταναλωτές προωθούν την ανάπτυξη της ΕΚΕ μέσω θετικών και αρνητικών αντιδράσεων. Οι έρευνες αγοράς μαρτυρούν ότι οι καταναλωτές υποστηρίζουν τα κοινωνικά υπεύθυνα αγαθά και υπηρεσίες. Μια μερίδα καταναλωτών δέχεται να πληρώσει αυξημένες τιμές για αγαθά και υπηρεσίες που θεωρούνται κοινωνικά υπεύθυνα, όπως καλλυντικά που δεν έχουν δοκιμαστεί σε ζώα και οργανικά τρόφιμα. Επιπλέον, συχνά οι καταναλωτές αντιδρούν μαζικά σε κοινωνικά ανεύθυνες επιχειρήσεις (Moon, 2007).

Επιπρόσθετα, οι εργαζόμενοι, και ιδιαίτερα τα άτομα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, με τη συμπεριφορά τους ενθαρρύνουν τους οργανισμούς να είναι κοινωνικά υπεύθυνοι και επιλέγουν να εργαστούν σε επιχειρήσεις αξιολογώντας την εταιρική φήμη, την ύπαρξη σχέσεων μεταξύ της εταιρείας και της τοπικής κοινότητας και την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής. Παράλληλα, οι επενδυτές πλέον επιλέγουν στρατηγικές κοινωνικά υπεύθυνων επενδύσεων για να αποφύγουν επενδύσεις οι οποίες συγκρούονται με τις ηθικές αξίες τους ή γιατί πιστεύουν ότι είναι καλύτερη μια επένδυση σε επιχειρήσεις που είναι κοινωνικά υπεύθυνες (European Multistakeholder Forum on CSR, 2004). Έτσι, ο αριθμός των επενδυτών που επιλέγουν κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις αυξάνεται σταδιακά στις ΗΠΑ, την Αγγλία και την ηπειρωτική Ευρώπη (Moon, 2007).

Αρκετοί κοινωνικά υπεύθυνοι επενδυτές χρησιμοποιούν τη διαδικασία ψηφισμάτων των μετόχων ώστε να πιέσουν τις επιχειρήσεις να αλλάξουν πολιτική και να δραστηριοποιηθούν με περισσότερα θέματα ΕΚΕ (BSR, 2003). Επιπλέον, κυρίαρχα επενδυτικά κεφάλαια και χρηματιστήρια αξιών ενδιαφέρονται ολοένα και περισσότερο

για συντελεστές κινδύνου και διακυβέρνησης, τους οποίους πολλές επιχειρήσεις διευθετούν στα πλαίσια ΕΚΕ (Moon, 2007).

Τέλος, οι επιχειρήσεις πλέον είναι υπόλογες για τις πρακτικές των επιχειρηματικών συνεργατών τους όλης της εφοδιαστικής αλυσίδας, ειδικά για τις πρακτικές των προμηθευτών τους που αφορούν τη διαχείριση του οικοσυστήματος, τις εργασιακές συνθήκες και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (BSR, 2003). Οι επιχειρηματικοί πελάτες (ιδιαίτερα στις αγορές επώνυμης λιανικής) επιβάλλουν σε πολλές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα στις μικρομεσαίες και σε αυτές που ανήκουν σε παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες, πρότυπα ΕΚΕ στα συστήματα διασφάλισης και ελέγχου της εφοδιαστικής αλυσίδας. Έτσι, όλοι αυτοί οι παράγοντες μπορεί να συντελέσουν στη βελτίωση της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά θέματα (Moon, 2007).

ii. Κοινωνικοί παράγοντες

Παρόλο που οι κοινωνικοί παράγοντες εκδηλώνονται κυρίως από τη συμπεριφορά των καταναλωτών, των εργαζόμενων και των επενδυτών, αξίζει να σημειωθεί ότι οι πιο μαζικοί και έντονοι εκδηλώνονται από τις πιέσεις των μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ), την προσοχή από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τις γενικές κοινωνικές προσδοκίες και τις επιχειρηματικές συνεργασίες/ συνέργιες για την ΕΚΕ (Moon, 2007).

Οι ΜΚΟ ελέγχουν και αποτιμούν τον περιβαλλοντικό και κοινωνικό αντίκτυπο των επιχειρήσεων και προωθούν βελτιώσεις (European Multistakeholder Forum on CSR, 2004). Ειδικότερα, δραστηριοποιούνται αναδεικνύοντας την κοινωνική ανευθυνότητα των επιχειρήσεων. Παραδόξως, αυτό ορισμένες φορές έχει οδηγήσει τις ΜΚΟ να συνεργαστούν με επιχειρήσεις για την προώθηση, την ανάπτυξη και την εφαρμογή δράσεων ΕΚΕ. Τα ΜΜΕ φέρνουν στο φως της δημοσιότητας περιπτώσεις εταιρικής κοινωνικής ανευθυνότητας, συχνά συνεργαζόμενα με τις ΜΚΟ. Τέλος, το κοινό εστιάζει σε θέματα ΕΚΕ όπως αποτυπώνεται σε δημοσκοπήσεις της κοινής γνώμης (Moon, 2007).

iii. Κυβερνητικοί παράγοντες

Πολλές κυβερνήσεις έχουν εκδηλώσει σημαντικό ενδιαφέρον για την προώθηση της ΕΚΕ με πρωτοπόρο την βρετανική κυβέρνηση που διαθέτει υπουργείο που είναι αρμόδιο για την ΕΚΕ, καθώς και μια ποικιλία πολιτικών και πρωτοβουλιών για την παρότρυνση των επιχειρήσεων να είναι περισσότερο κοινωνικά υπεύθυνες (Moon, 2007). Στην Ευρώπη γενικότερα, η ΕΚΕ αποτελεί εξέχον ζήτημα τόσο για την επιχειρηματική

όσο και για την πολιτική ατζέντα (ημερήσια διάταξη). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει θέσει την ΕΚΕ στον πυρήνα της ανταγωνιστικής της στρατηγικής εκδίδοντας την Πράσινη Βίβλο και μια επακόλουθη ανακοίνωση σχετικά με τον ορισμό της έννοιας και με τα βήματα που πρέπει οι επιχειρήσεις, οι κυβερνήσεις και η κοινωνία των πολιτών να ακολουθήσουν, έτσι ώστε να ξεκαθαρίσουν τη δέσμευσή τους προς την ΕΚΕ (BSR, 2003).

Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι δραστηριότητες ΕΚΕ εκτείνονται πέρα από τις κρατικές απαιτήσεις. Σε πρώτη φάση, οι κυβερνήσεις μπορούν να παροτρύνουν τους οργανισμούς να ασχοληθούν με περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα. Επίσης, μπορούν να παρέχουν οργανωσιακή υποστήριξη και διευκολύνσεις για ανάληψη δραστηριοτήτων κοινωνικής υπευθυνότητας. Τέλος, οι κυβερνήσεις μπορούν να επιβάλλουν ένα «χαλαρό» ρυθμιστικό πλαίσιο προκειμένου να ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να επιδείξουν κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά (Moon, 2007).

iv. Παγκοσμιοποίηση

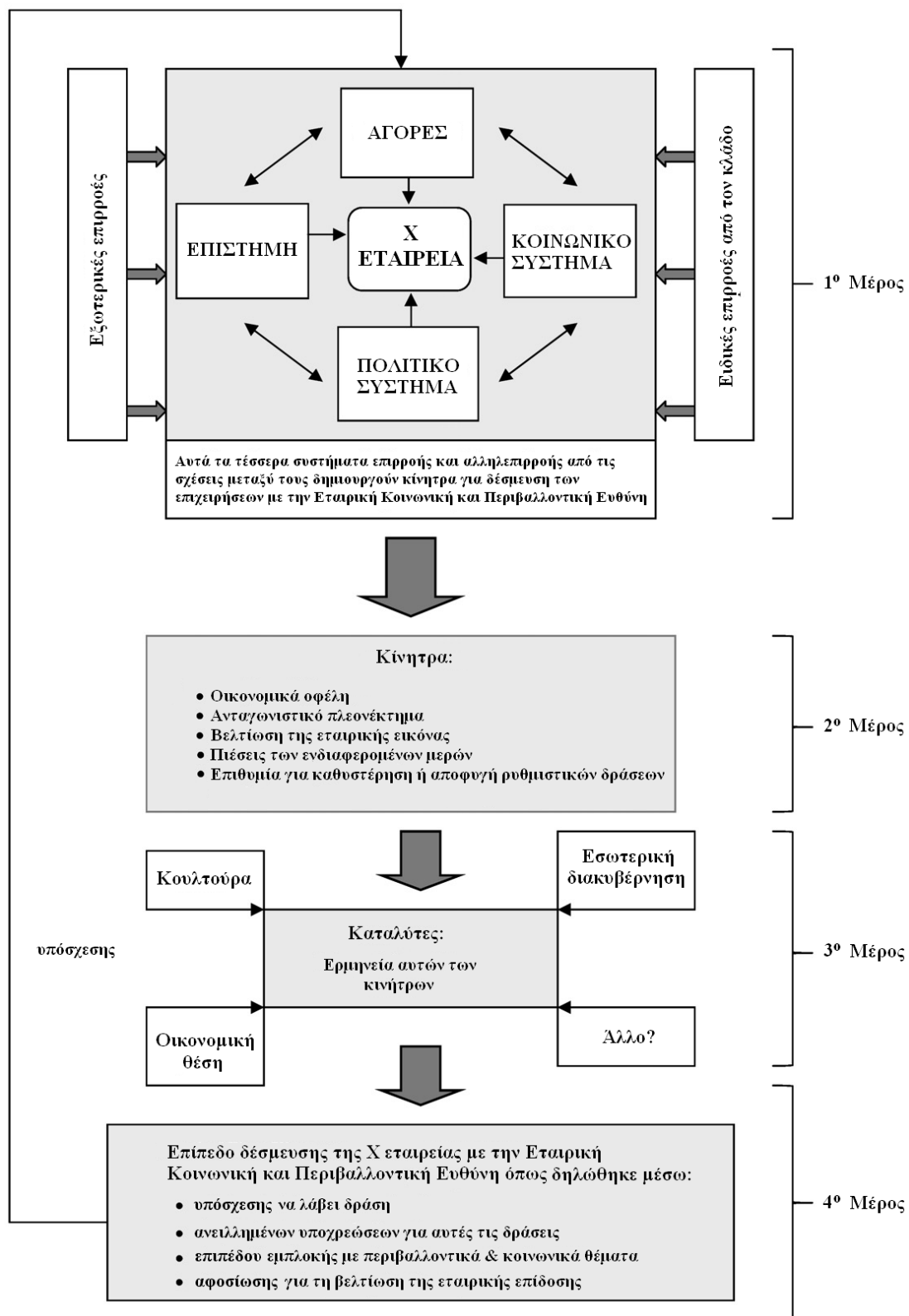
Η παγκοσμιοποίηση συχνά θεωρείται ως επιχειρηματική ευκαιρία για την εκμετάλλευση υποανάπτυκτων αγορών εργασίας, κοινωνικών προτύπων και διαθέσιμων φυσικών πόρων. Παραδόξως, η παγκοσμιοποίηση επέφερε νέους κανόνες για την επιχειρηματική νομιμότητα εκτός συνόρων και οδήγησε αρκετές επιχειρήσεις στη διαχείριση και αναφορά της ΕΚΕ ώστε να επωφεληθούν των κινδύνων και ευκαιριών της αγοράς σε παγκόσμιο επίπεδο (Moon, 2007). Παράλληλα, οι αυξανόμενες κοινωνικές απαιτήσεις για διαφάνεια κατέστησαν επιτακτική την ανάγκη για μέτρηση, αξιολόγηση, δημόσια αναφορά και συνεχή βελτίωση της κοινωνικής, περιβαλλοντικής και οικονομικής επίδοσης των επιχειρήσεων (BSR, 2003).

Μεμονωμένα, οι επιχειρήσεις αναπτύσσουν εταιρικούς κώδικες για την καλύτερη διάρθρωση και εμπέδωση του μοντέλου ΕΚΕ από τις διάφορες χώρες όπου δραστηριοποιούνται και την παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα τους. Σε μαζικό επίπεδο, οι επιχειρήσεις απευθύνονται σε οργανισμούς για την βελτίωση της ΕΚΕ τους, όπως το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) και το διεθνές φόρουμ επιχειρηματικών στελεχών (International Business Leaders Forum). Επίσης, κάποιες επιχειρήσεις κάνουν ένα βήμα παραπέρα δημοσιεύοντας την παγκόσμια ΕΚΕ τους, μέσω του προτύπου GRI (Moon, 2007). Τέλος, οι επιχειρήσεις – ηγέτες αναζητούν ποικίλους τύπους εξωτερικού ελέγχου και πιστοποίησης με σκοπό να αυξήσουν την αξιοπιστία της διαφάνειας τους (BSR, 2003).

Καταλήγοντας, οι λόγοι για τους οποίους μια επιχείρηση επιλέγει (ή όχι) να δεσμευτεί με την εταιρική κοινωνική και/ή περιβαλλοντική ευθύνη (ΕΚΠΕ) πρέπει να εντοπίζονται, έτσι ώστε να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη κατάλληλων μηχανισμών που διασφαλίζουν ότι η ΕΚΠΕ είναι ένα σημαντικό θέμα στη λήψη αποφάσεων της επιχείρησης. Επίσης, τα κίνητρα που οδηγούν μια επιχείρηση να δεσμευτεί με κοινωνικά και/ή περιβαλλοντικά θέματα μπορούν να αποδοθούν σε εσωτερικές, κλαδικές και εξωτερικές πιέσεις (Lynes & Andrachuk, 2008).

Κατά αυτό τον τρόπο, οι Lynes και Andrachuk (2008) ανέπτυξαν ένα μοντέλο (Σχήμα 3.1) που απεικονίζει τον τρόπο που μια επιχείρηση αρχικά επεξεργάζεται και ερμηνεύει τα κίνητρα που προέρχονται από τις εξωτερικές και κλαδικές επιρροές και έπειτα, λαμβάνει αποφάσεις ανάλογα με το επίπεδο δέσμευσης ως προς τα κοινωνικά και/ή περιβαλλοντικά θέματα. Το μοντέλο αυτό αποτελείται από τέσσερα μέρη (Lynes & Andrachuk, 2008):

- 1ο. Εισάγει τέσσερα ευρεία εξωτερικά και κλαδικά συστήματα επιρροής (σύστημα αγοράς, σύστημα επιστήμης κοινωνικό σύστημα και πολιτικό σύστημα) που επηρεάζουν τον τρόπο λειτουργίας μιας επιχείρησης.
- 2ο. Καταγράφει τα πιθανά κίνητρα για τη δέσμευση μιας επιχείρησης με την ΕΚΕΠΥ που βασίζονται στον συνδυασμό των τεσσάρων προαναφερθέντων συστημάτων επιρροής. Τα κίνητρα αυτά διαφέρουν ανάλογα με την επιχείρηση, καθώς επίσης κάποια από αυτά σχετίζονται με την κοινωνική παρά με την περιβαλλοντική ευθύνη.
- 3ο. Προτείνει τρόπους με τους οποίους τα κίνητρα ενεργοποιούνται σε μια επιχείρηση μέσω διαφόρων «καταλυτών», όπως είναι η εσωτερική διακυβέρνηση, η οικονομική θέση, η κουλτούρα βάσει της οποίας λειτουργεί η επιχείρηση. Οι καταλύτες λειτουργούν ως μέσο ενθάρρυνσης/αποθάρρυνσης της ΕΚΠΕ.
- 4ο. Παρουσιάζει το προκύπτον επίπεδο δέσμευσης με την ΕΚΕΠΥ που καταδεικνύει μια επιχείρηση βασισμένη στην ερμηνεία που έχει δώσει στα μέρη 1-3 του μοντέλου.

Σχήμα 3.1: Οι επιρροές, τα κίνητρα και οι «καταλύτες» της δέσμευσης μιας επιχείρησης με την κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη (Lynes & Andrachuk, 2008).

3.5 Οφέλη της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Στη σημερινή οικονομία της πληροφορίας στοιχεία όπως οι σχέσεις εντός και εκτός της επιχείρησης, τα εμπορικά σήματα και η καλή φήμη είναι σημεία κλειδιά για την ανταγωνιστικότητά της. Καμία επιχείρηση σήμερα δεν μπορεί να θεωρεί δεδομένη τη λειτουργία της στο μέλλον (Ζοπουνίδης & Λεμονάκης, 2007). Ειδικά σε μια κρίσιμη οικονομική συγκυρία, όπως αυτή της παγκόσμιας κρίσης, η κοινωνική υπευθυνότητα που καλούνται να επιδείξουν οι επιχειρήσεις είναι συνυφασμένη με τη βιωσιμότητά τους. Το κοινωνικά υπεύθυνο προφίλ που θα καλλιεργήσει μια επιχείρηση βρίσκεται σε συνάρτηση με την εταιρική φήμη που αυτή θα αποκτήσει και σε τελική ανάλυση με τα κέρδη που θα αποκομίσει (Στυλιανίδης, 2009).

Παρόλα αυτά, η ΕΚΕ πρέπει να θεωρείται «ταξίδι» και όχι «προορισμός» (CSRwire, 2010) που αποδίδει πολύπλευρα μακροπρόθεσμα αλλά σημαντικά οφέλη (Μέτοχος & Επενδύσεις, 2006). Η εταιρική πρακτική σαφώς και δεν πρέπει να εξαντλείται μόνο σε μέτρα οικονομικής ανάπτυξης και χρηματοοικονομικής αποδοτικότητας. Αυτό άλλωστε υπαγορεύεται και από το γεγονός ότι τα αποτελέσματα από την άσκησή της μπορούν να έχουν επίδραση έξω από τα εθνικά σύνορα και να επηρεάσουν συνολικά (θετικά ή αρνητικά) τόσο την επιχείρηση όσο και την κοινωνία ευρύτερα (Ζοπουνίδης & Λεμονάκης, 2007). Έτσι, οι επιχειρήσεις δεν πρέπει να επικεντρώνονται αποκλειστικά στην άμεση αποδοτικότητα, αφού η μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα και τα μακροχρόνια κέρδη προκύπτουν συχνά από δράσεις - πρωτοβουλίες κοινωνικού χαρακτήρα που βραχυπρόθεσμα είναι δαπανηρές (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2006; Lawrence, Weber, & Post, 2004).

Η σύγχρονη επιχείρηση, παράλληλα με την οικονομική της λειτουργία και την επιδίωξη της κερδοφορίας, θα πρέπει να λειτουργεί κατά τρόπο που συμβάλει στην αντιμετώπιση κρίσιμων κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων, δημιουργώντας ταυτόχρονα οικονομική και κοινωνική προστιθέμενη αξία (Orlitzky, Schmidt, & Rynes, 2003). Κατά αυτό τον τρόπο, οφέλη θα αποκομίσουν τόσο η ίδια η επιχείρηση, η οποία γίνεται πιο ανταγωνιστική, ανθεκτική σε περιόδους κρίσης και θελκτική για τους καταναλωτές, τους επενδυτές και τους ικανούς εργαζόμενους, όσο και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο²¹ (Smith, 2007). Άλλωστε, τα στελέχη μιας επιχείρησης δεν πρέπει να ξεχνούν τα λόγια του φιλόanthρωπου επιχειρηματία Ken Dayton στο βιβλίο του «The

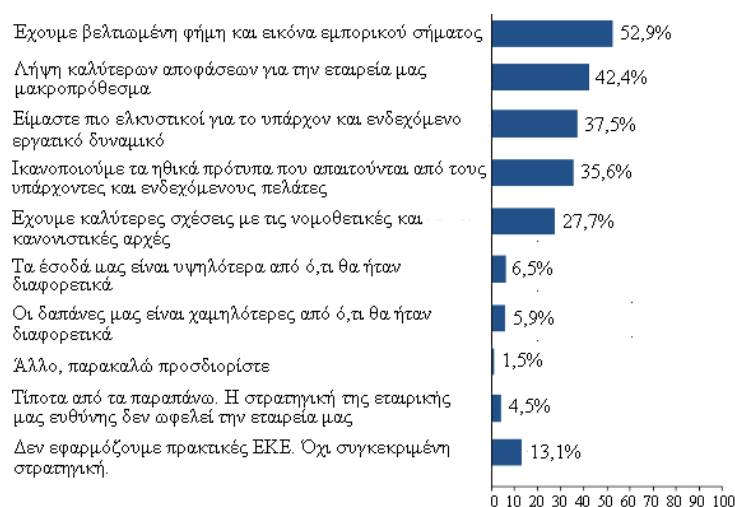
²¹ Ελληνικό Δίκτυο για την ΕΚΕ, CSR Hellas: Συχνές ερωτήσεις, Πηγή: http://www.csrhellas.org/portal/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=224&Itemid=197&lang, Πρόσβαση: 03/02/2011.

Stages of Giving» τη δεκαετία του 80: «Εάν η επιχείρηση δεν εξυπηρετεί την κοινωνία, η κοινωνία δεν θα ανεχτεί τα κέρδη μας ή ακόμα και την ύπαρξή μας».

Πιο συγκεκριμένα, τα οφέλη που καρπώνονται οι ίδιες οι επιχειρήσεις, αλλά παράλληλα η κοινωνία και το περιβάλλον (σε επίπεδο τριπλής βασικής αρχής - triple bottom line), έχουν πείσει τις πιο σημαντικές επιχειρήσεις της Ευρώπης να υιοθετήσουν ένα μοντέλο ανάπτυξης και διαχείρισης της ΕΚΕ. Αρκετά από τα οφέλη που σχετίζονται με πρωτοβουλίες προώθησης σκοπού (cause promotions) αφορούν προωθητικές ενέργειες (marketing) και είναι: το αυξημένο κύρος της επωνυμίας της επιχείρησης, η εδραίωση της προτίμησης/ αφοσίωσης των καταναλωτών και η αύξηση των πωλήσεων. Άλλα οφέλη απορρέουν από την παροχή ευκαιριών στους πελάτες και τους εργαζόμενους για να συνεισφέρουν στη διεκπεραίωση των πρωτοβουλιών αυτών, αναπτύσσοντας νέες και ισχυρές σχέσεις με κοινοτικούς οργανισμούς (Kotler & Lee, 2005). Αυτά περιγράφονται συνοπτικά στη συνέχεια (Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας, 2005; International Institute for Sustainable Development, 2010).

3.5.1 Οφέλη για τις επιχειρήσεις

Σχετική έρευνα του Economist (Global Business Barometer: corporate responsibility - 2007), στην οποία συμμετείχαν 1122 στελέχη επιχειρήσεων από την Ευρώπη (42%), την Ασία (23%) και τη Βόρεια Αμερική (19%), έδειξε ότι η φήμη και η εικόνα του εμπορικού σήματος αποτελεί βασικό όφελος για τις επιχειρήσεις (Σχήμα 3.2). Παρακάτω θα αναλυθούν τα οφέλη των επιχειρήσεων όπως αυτά προκύπτουν από τη συστηματική διαχείριση της ΕΚΕ και θα ισχυροποιηθούν βάσει ανάλογων ερευνών που έχουν διεξαχθεί τα τελευταία χρόνια.

Σχήμα 3.2: Κύρια επιχειρηματικά οφέλη μιας επιχείρησης από τη συστηματική διαχείριση της ΕΚΕ σύμφωνα με την άποψη στελεχών (Economist Intelligence Unit, 2007).

- *Βελτίωση χρηματοοικονομικής επίδοσης και μακροπρόθεσμη κερδοφορία*

Η ύπαρξη σχέσης μεταξύ κοινωνικά υπεύθυνων επιχειρηματικών πρακτικών και θετικής χρηματοοικονομικής επίδοσης της εταιρείας (corporate financial performance) αποτελεί αμφιλεγόμενο ζήτημα για την επιχειρηματική και επενδυτική κοινότητα (BSR, 2003). Κατά γενική ομολογία, η ΕΚΕ θεωρείται ότι μπορεί μακροπρόθεσμα να αποφέρει σημαντικά έσοδα για την επιχείρηση και να αυξήσει την αποδοτικότητα και κερδοφορία της με ανάληψη ανάλογων πρωτοβουλιών. Αξίζει να σημειωθεί ότι, στην Ελλάδα, το 47% των μικρών επιχειρήσεων αποδίδουν μόλις το 0,5% του ετήσιου κέρδους τους σε ενέργειες ΕΚΕ, τη στιγμή που κάποιες από τις μεγάλες επιχειρήσεις αποδίδουν μέχρι και το 55% του ετήσιου κέρδους τους σε δράσεις ΕΚΕ (Ξακούστου, 2010). Τέτοιες πρωτοβουλίες μπορεί να αφορούν:

- την επανεξέταση της χρήσης των πόρων που συμβάλλει στην αύξηση της αποδοτικότητάς τους (μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και νερού, καλύτερη διαχείριση των αποβλήτων, επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση κ.λπ.) (Heslin, 2008),
- την ύπαρξη καλού εργασιακού περιβάλλοντος και την προσφορά παροχών ικανοποίησης στους εργαζομένους που συμβάλλουν στην παραγωγικότητά τους (Heslin, 2008),
- την ικανοποίηση των σημαντικότερων ενδιαφερομένων μερών για τη λειτουργία της επιχείρησης και τη δημιουργία επωφελών σχέσεων (win – win relationships) (Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας, 2005),
- τη μείωση των εξόδων (λειτουργικών, πάγιων και χρηματοδοτικών),
- την αποδοτικότερη διαχείριση των κινδύνων.

Κατά αυτό τον τρόπο, μια επιχείρηση όχι μόνο μπορεί να ελαττώσει τις δαπάνες, αλλά μπορεί να οδηγηθεί στον προσδιορισμό νέων ευκαιριών αγοράς και να προσελκύσει νέους επενδυτές, εργαζόμενους, καταναλωτές και γενικά να βελτιώσει την άποψη της κοινής γνώμης (ETAT A.E., 2008). Παράλληλα, τα οικονομικά οφέλη μπορεί να είναι ευκολότερο να τύχουν κοινωνικής νομιμοποίησης όταν η επιχείρηση επιδεικνύει και κοινωνική προσφορά, δηλαδή όταν τα εταιρικά οφέλη συνυπάρχουν με τα κοινωνικά οφέλη. Ακόμα, οι κυβερνήσεις μειώνουν τη φορολογία που επιβάλλουν στις επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν δραστηριότητες κοινωνικού ή περιβαλλοντικού χαρακτήρα (Sharma, 2005).

Αν και η έρευνα αυτή έχει ξεκινήσει από τη δεκαετία του 1970, τις τελευταίες δύο δεκαετίες γίνεται όλο και πιο έντονη προσπάθεια εύρεσης της σχέσης μεταξύ εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και χρηματοοικονομικής επίδοσης μέσω διεξαγωγής μιας σειράς εμπειρικών μελετών πάνω στο συγκεκριμένο θέμα (αναλυτικότερα στο κεφάλαιο 5). Οι Margolis & Walsh (2003), εξετάζοντας 127 σχετικές εμπειρικές μελέτες που διεξήχθησαν το χρονικό διάστημα 1972-2002, διατυπώνουν ότι η πλειοψηφία των μελετών (περίπου το 50%) έδειξε θετική σχέση μεταξύ εταιρικής κοινωνικής δράσης και οικονομικής επίδοσης, ενώ λίγες ήταν αυτές που έδειξαν αρνητική σχέση (Banerjee, 2008). Το London Business School επιβεβαιώνει αυτά τα ευρήματα εξετάζοντας 80 μελέτες για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, από τις οποίες οι 42 έδειξαν θετική επίδραση, οι 19 δεν έδειξαν κάποια σχέση, οι 15 έδειξαν μεικτά αποτελέσματα και μόνο οι 4 έδειξαν αρνητική επίδραση.

Ακόμα, σε έρευνα του Πανεπιστημίου Harvard, αποδείχθηκε ότι οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με όλους όσους επηρεάζονται από τις δραστηριότητές τους (stakeholders) έχουν τέσσερις φορές μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης από εκείνες που είναι επικεντρωμένες μόνο στους μετόχους τους.²² Παρόμοια επιβεβαίωση έκανε και η Duhé (2009) εξετάζοντας τις βαθμολογίες που είχαν πάρει 706 εταιρείες σχετικά με τη φήμη τους (America's Most Admired Companies scores) στο περιοδικό Fortune για χρονικό διάστημα 21 ετών. Συγκεκριμένα, κατέληξε ότι η κερδοφορία και η βιωσιμότητα μιας επιχείρησης σχετίζεται άμεσα με τη φήμη της, χαρακτηριστικά γνωρίσματα της οποίας αποτελούν η καλή διαχείριση, η ορθότητα των οικονομικών στοιχείων (sound finances) και η εκπλήρωση των προσδοκιών όλων των ενδιαφερομένων μερών, όχι μόνο των μετόχων της (Duhé, 2009).

Σε μια πιο πρόσφατη μελέτη, προκειμένου να αυξηθεί ο βαθμός βεβαιότητας (degree of certainty) του αποτελέσματος, εφαρμόστηκε μετα-ανάλυση (meta-analysis) 52 μελετών που αξιολογούν αυτή τη σχέση και βρέθηκε ότι υπάρχει θετική συσχέτιση. Συγκεκριμένα, τα πορίσματα έδειξαν ότι η εταιρική αξία στα πλαίσια της κοινωνικής και περιβαλλοντικής υπευθυνότητας είναι πιθανό να αποσβέσει το κόστος από τις επενδύσεις σε δράσεις που αφορούν την ΕΚΕ (Hopkins, 2004). Επίσης, οι δείκτες εταιρικής κοινωνικής επίδοσης που αφορούν τη φήμη συσχετίζονται περισσότερο με την χρηματοοικονομική επίδοση παρά οι υπόλοιποι κοινωνικοί δείκτες (Orlitzky, Schmidt, &

²² Ελληνικό Δίκτυο για την ΕΚΕ, CSR Hellas: Συχνές ερωτήσεις, Πηγή: http://www.csrhellas.org/portal/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=224&Itemid=197&lang, Πρόσβαση: 03/02/2011.

Rynes, 2003). Άλλωστε, όπως αποδείχτηκε και από άλλη έρευνα, το ενδιαφέρον για κοινωνική υπευθυνότητα αποπληρώνει μακροπρόθεσμα την επιχείρηση και υπάρχει άμεση σύνδεση με τα αποτελέσματα που προκύπτουν σε επίπεδο τριπλής βασικής αρχής (triple bottom results) (Zairi & Peters, 2002).

- *Μειωμένες λειτουργικές δαπάνες*

Συχνά το κόστος υλοποίησης της ΕΚΕ που προκύπτει κατά την εταιρική χρήση λογίζεται ως έξοδα, ενώ στην πραγματικότητα θα έπρεπε να θεωρείται ως επένδυση στην ανταγωνιστικότητά της επιχείρησης, αυξάνοντας τη δυνατότητά της να προσλαμβάνει τα δεδομένα της παγκόσμιας αγοράς και να προσαρμόζεται κατάλληλα στις νέες εξελίξεις (Ζοπουνίδης & Λεμονάκης, 2007). Κάποιες πρωτοβουλίες ΕΚΕ, αν και στην αρχή μπορεί να φαίνονται κοστοβόρες, είναι δυνατό να μειώσουν δραματικά τα λειτουργικά έξοδα (BSR, 2003). Η ΕΚΕ προσφέρει ευκαιρίες για μείωση του κόστους λειτουργίας των επιχειρήσεων στο παρόν αλλά και στο μέλλον, αυξάνοντας την λειτουργική αποδοτικότητα (Brine, Brown, & Hackett, 2007).

Για παράδειγμα, οι πρωτοβουλίες που στοχεύουν στη βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης, όπως η μείωση των εκπομπών αερίων που συμβάλλουν στην παγκόσμια κλιματική αλλαγή, ο περιορισμός της χρήσης χημικών προϊόντων ή η ελαχιστοποίηση της κατανάλωσης πόρων και ενέργειας, μειώνουν τις λειτουργικές δαπάνες και αποφέρουν όχι μόνο οικονομικά, αλλά και κοινωνικά - περιβαλλοντικά οφέλη. Επίσης, οι πρωτοβουλίες που αφορούν την ανακύκλωση, μειώνουν το κόστος της διαχείρισης αποβλήτων καθώς ελαχιστοποιούνται και δημιουργούν έσοδα από την πώληση ανακυκλωμένων υλικών (BSR, 2003). Ακόμα, ο συνδυασμός του βελτιωμένου κύκλου ζωής των προϊόντων και της καλύτερης διαχείρισης πρώτων υλών και αποβλήτων συμβάλλουν στη μείωση των λειτουργικών εξόδων (Emerald Group Publishing Limited, 2005).

Στα πλαίσια της διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων, πρωτοβουλίες που αφορούν τον ευέλικτο προγραμματισμό (ευελιξία ωραρίου εργασίας, αμοιβής κ.λπ.) του ανθρώπινου δυναμικού, άλλα και προγράμματα βελτίωσης της ποιότητας ζωής στον εργασιακό χώρο και ισορροπίας επαγγελματικής και προσωπικής ζωής συντελούν στη μείωση συστηματικών απουσιών και τη διατήρηση των εργαζομένων (BSR, 2003). Επίσης, όταν τα κίνητρα μιας επιχείρησης για την επιλογή ΕΚΕ είναι πραγματικά και συμφωνούν με τα κίνητρα των εργαζομένων, μπορεί να οδηγήσουν σε διαθεσιμότητα των εργαζομένων να αποδεχτούν χαμηλότερους μισθούς ακόμα και να δουλέψουν εθελοντικά (Becchetti,

Rocco, & Hasan, 2009). Κατά αυτό τον τρόπο, η επιχείρηση εξοικονομεί χρήματα μέσω αυξημένης παραγωγικότητας και μείωσης του κόστους πρόσληψης και εκπαίδευσης (BSR, 2003).

- *Βελτίωση εταιρικής εικόνας και διαχείριση φήμης*

Στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον, η αξία του εμπορικού σήματος και η φήμη είναι ίσως από τα πιο σημαντικά περιουσιακά στοιχεία κάθε επιχείρησης, καθώς θεωρείται ότι η βαρύτητα που δίνει μια επιχείρηση σε αυτή την αξία ισοδυναμεί με χρυσό. Οι επιχειρήσεις λειτουργούν σε μια αγορά που έχει άποψη και ο τρόπος που κρίνονται οι επιχειρήσεις από τους πελάτες, τους προμηθευτές και την ευρύτερη κοινότητα έχει επίδραση στην κερδοφορία και την επιτυχία τους (Brine, Brown, & Hackett, 2007). Συνεπώς, συχνά αποτελεί τον πρώτο λόγο που αναφέρεται από τη διοίκηση μιας επιχείρησης για την ενασχόληση με την ΕΚΕ (ΕΔΕΚΕ, 2007; Emerald Group Publishing Limited, 2005).

Η φήμη είναι μια δυναμική και πολυδιάστατη έννοια βασισμένη πάνω στη γνώση των πράξεων του παρελθόντος και την απεικόνιση των μελλοντικών προσδοκιών. Στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, η φήμη βασίζεται στην υπόθεση ότι όλοι μέσα στην οργάνωση μιας επιχείρησης γνωρίζουν και τηρούν πολιτικές που αναφέρονται στην ποιότητα των προϊόντων, την επίδραση στο περιβάλλον, τη διαχείριση της εφοδιαστικής αλυσίδας, τη διακυβέρνηση, τη διανομή και το marketing (Παπαδόπουλος, 2009).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η φήμη θεωρείται απαραίτητη για την καθιέρωση σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ επιχείρησης και ενδιαφερόμενων μερών και αποτελεί το θεμέλιο λίθο για την οικοδόμηση αξιών, όπως εμπιστοσύνη, αξιοπιστία, ποιότητα και συνέπεια (IISD, 2007; Lawrence, Weber, & Post, 2004; Hopkins, 2004). Η ΕΚΕ αποτελεί το μέσο με το οποίο οι επιχειρήσεις διαχειρίζονται και επηρεάζουν συμπεριφορές και αντιλήψεις των ενδιαφερομένων μερών, οικοδομώντας τη φήμη τους και καθιστώντας τα οφέλη των θετικών σχέσεων να αποφέρουν εταιρικό πλεονέκτημα (Brine, Brown, & Hackett, 2007). Για το λόγο αυτό, οι επιχειρήσεις επιδιώκουν την ενδυνάμωση και αναγνώριση του εμπορικού σήματός τους μέσω ενός κοινωνικά υπεύθυνου προφίλ. Σε μια σχετική έκθεση του Business Ethics Corporate Social Responsibility δημοσιεύεται ένας κατάλογος με τους 100 καλύτερους εταιρικούς πολίτες, όπου οι επιχειρήσεις ταξινομούνται με βάση τα κοινωνικά αποτελέσματα σχετικά με το ενδιαφέρον για το

περιβάλλον, τις πελατειακές σχέσεις, τις σχέσεις υπαλλήλων και την ποικιλομορφία (Lockwood, 2004).

Οι επιχειρήσεις ξοδεύουν τεράστια ποσά για να υποστηρίξουν άλλες μορφές των άυλων περιουσιακών τους στοιχείων, αλλά συχνά αγνοούν τις συνέπειες που το κοινωνικό προφίλ μπορεί να έχει στα επιχειρηματικά τους αποτελέσματα (Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας, 2005). Η εταιρική φήμη δεν μπορεί να θεωρηθεί δεδομένη, χρειάζεται χρόνια και ειλικρινείς προσπάθειες και πρακτικές από την επιχείρηση για να οικοδομηθεί, αλλά μπορεί να χαθεί σε μικρό χρονικό διάστημα αν η εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων μερών και της κοινής γνώμης χαθεί (Duhé, 2009; Hopkins, 2004). Ακόμα, οι επιχειρήσεις πρέπει να αφουγκράζονται τις κοινωνικές ανησυχίες όχι μόνο των μετόχων τους, αλλά και όλων των ενδιαφερομένων μερών τους (Duhé, 2009).

Η φήμη, αν και άυλη, είναι ορατή σε καταναλωτές, Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (ΜΜΕ) και λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη και συνεπώς είναι δυνατόν είτε να ενδυναμώσει είτε να υπονομεύσει τη δημόσια θέση μιας επιχείρησης στην τοπική κοινωνία όπου δραστηριοποιείται. Αυτό υποστηρίζεται στη μεγαλύτερη παγκόσμια έρευνα σχετικά με τις προσδοκίες του κοινού που πραγματοποιήθηκε από την εταιρεία Environics International το 1999 (Millennium Poll on Corporate Social Responsibility) σε 25.000 άτομα από 23 χώρες και έξι ηπείρους. Συγκεκριμένα, δύο στους τρεις ερωτηθέντες απαιτούν από τις επιχειρήσεις να υπερβούν τον παραδοσιακό τους ρόλο που ήταν η κερδοφορία και να συμβάλουν σε ευρύτερους κοινωνικούς σκοπούς (Lockwood, 2004). Παράλληλα, σύμφωνα με αυτή την έρευνα, αποδείχτηκε ότι η φήμη μιας επιχείρησης σχετίζεται περισσότερο με την κοινωνική της ευθύνη (56%) παρά με την ποιότητα ή τη φήμη των προϊόντων της (40%) (Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας, 2005).

Σε μια σχετική έρευνα, το 2001, (*Corporate Social Responsibility Monitor 2001: Global Public Opinion on the Changing Role of Companies*) που έγινε από την εταιρεία Environics International σε 20.000 καταναλωτές από 20 χώρες, αποδεικνύεται ότι ο δεύτερος πιο σημαντικός παράγοντας επιρροής του κοινού σε σχέση με μια επιχείρηση είναι η εταιρική φήμη/ ποιότητα (40%) με πρώτο παράγοντα την κοινωνική υπευθυνότητα της επιχείρησης (49%) (BSR, 2003).

- *Εξασφάλιση «κοινωνικής» άδειας λειτουργίας*

Μια ισχυρή πολιτική ΕΚΕ μπορεί να οικοδομήσει πιστότητα, αξιοπιστία και αυξημένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων μερών στο εμπορικό σήμα και την

επωνυμία της επιχείρησης²³ που συνεπάγεται την εξασφάλιση «κοινωνικής» άδειας συνεχούς λειτουργίας (social license to operate) για την επιχείρηση (European Multistakeholder Forum on CSR, 2004; Hopkins, 2004). Οι επιχειρήσεις που αποτυγχάνουν να διαχειριστούν τις ευθύνες τους προς την κοινωνία γενικότερα κινδυνεύουν να χάσουν την άδεια λειτουργίας τους. Με την έννοια αυτή εννοείται αφενός η επίσημη λήψη άδειας λειτουργίας από τις αρχές και αφετέρου η γενική αποδοχή εκ μέρους όλων των ενδιαφερόμενων μερών της επίδρασης που έχουν οι δράσεις μιας επιχείρησης στους ανθρώπους, την κοινωνία και το περιβάλλον. Πρόκειται για χορήγηση στην επιχείρηση ενός άγραφου δικαιώματος να λειτουργήσει (Brine, Brown, & Hackett, 2007).

Με την εξάπλωση της παγκοσμιοποίησης οι υπεύθυνες επιχειρήσεις θεωρούν τη βελτίωση της ικανότητας απόκτησης «άδειας λειτουργίας» σαν προαπαιτούμενο για την είσοδό τους σε μία αγορά ή με άλλα λόγια σαν διεθνή επιχειρηματική visa. Η επικέντρωση σε αυτόν τον τομέα βελτιώνει τις σχέσεις με ρυθμιστικές αρχές, καταναλωτές και τοπικές κοινότητες. Η μη λήψη της «άδειας λειτουργίας» μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση κόστους, καθυστερήσεις επενδύσεων, εύνοια των ανταγωνιστών, μποϊκοτάζ κ.λπ. (Παπαδόπουλος, 2009; Brine, Brown, & Hackett, 2007).

- *Πρόβλεψη, αξιολόγηση και αποτελεσματική διαχείριση των πιθανών επιχειρηματικών κινδύνων*

Σήμερα οι επιχειρήσεις θεωρούνται όλο και πιο υπεύθυνες για τις πράξεις τους. Παράλληλα, η ικανότητα να διοικούν σε ένα περιβάλλον κινδύνων συνοδεύεται με την ικανότητα να ενεργούν υπεύθυνα. Ως εκ τούτου, η επιθυμία των επιχειρήσεων να βελτιώσουν τη διαχείριση του κινδύνου τους αποτελεί ισχυρό παράγοντα αποδοχής πρακτικών ΕΚΕ (Γεωργοπούλου, 2005). Η ΕΚΕ προσφέρει πιο αποτελεσματική διαχείριση του κινδύνου, βοηθώντας τις επιχειρήσεις να μειώσουν αναπόφευκτες ζημιές, να προσδιορίσουν νέα αναδυόμενα ζητήματα και να ηγηθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Brine, Brown, & Hackett, 2007).

Οι επιχειρήσεις που επιδιώκουν ανάλογες πρωτοβουλίες, εμπλέκονται ενεργά σε διάλογο και συνεργασία με ευρύτερο κοινωνικό σύνολο (περισσότερα ενδιαφερόμενα μέρη) αποκτώντας καλύτερη εικόνα για τους πιθανούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν (Emerald Group Publishing Limited, 2005; Hopkins, 2004). Παράλληλα, έχουν τη

²³ Ελληνικό Δίκτυο για την ΕΚΕ, CSR Hellas: Συχνές ερωτήσεις, Πηγή: http://www.csrhellas.org/portal/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=224&Itemid=197&lang, Πρόσβαση: 03/02/2011.

δυνατότητα να χειριστούν καλύτερα μια πιθανή κρίση και να εξέλθουν ταχύτερα και με μικρότερες απώλειες από αυτήν (Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας, 2005). Ο ανοικτός διάλογος μπορεί, εναλλακτικά, να βοηθήσει στην καλύτερη διαχείριση των τάσεων και προσδοκιών, βοηθώντας έτσι τις επιχειρήσεις να εντοπίσουν νέες ευκαιρίες στην αγορά μέσα από την καλύτερη κατανόηση των προσδοκιών και απαιτήσεων της κοινωνίας.

Χάρη στην πρόβλεψη των κινδύνων, η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής ΕΚΕ συντελεί στην καλύτερη διαχείριση των κρίσεων ή ακόμη και στην αποτροπή τους, ιδίως όταν πρόκειται για κίνδυνο κακοδιαχείρισης και για τεχνολογικούς και βιομηχανικούς κινδύνους. Για παράδειγμα, τα ατυχήματα είναι λιγότερα όταν το προσωπικό εργάζεται με ασφάλεια, επειδή έχει λάβει τη σωστή κατάρτιση και έχουν γίνει οι δέουσες επενδύσεις. Έτσι, οι πρακτικές ΕΚΕ μπορούν να οδηγήσουν σε μετρήσιμη μείωση των παρατηρούμενων ή των προβλεπόμενων κινδύνων (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2006).

Σύμφωνα με δήλωση ενός συμβούλου της PwC στην Ελλάδα «Η παγκόσμια οικονομική κρίση έχει ως αποτέλεσμα τον αυστηρότερο έλεγχο των πρακτικών διαχείρισης κινδύνου των εταιρειών». Πορίσματα από την Παγκόσμια Έρευνα Εσωτερικού Ελέγχου της PwC για το 2010 στην οποία συμμετείχαν πάνω από 2.000 στελέχη από 55 χώρες, ανάμεσα στις οποίες και η Ελλάδα, έδειξαν ότι η εκτίμηση και η διαχείριση επιχειρηματικού κινδύνου αποτελεί κεντρικό ζήτημα για τα ανώτερα διοικητικά στελέχη εταιρειών από όλους τους κλάδους λόγω των αυξημένων απαιτήσεων όλων των ενδιαφερομένων μερών (Insurance Daily, 2010).

Συγκεκριμένα, έδειξε ότι το 57% των ανταποκριθέντων προσδιορίζουν την συνολική διαχείριση κινδύνου και την κανονιστική συμμόρφωση, ενώ μόνο το 14% δεν σχεδιάζει να ασχοληθεί με αυτό. Επίσης, το 13% των στελεχών επιθυμούν να αναβαθμίσουν τη δυνατότητα συνολικής διαχείρισης κινδύνου, ώστε να είναι καλύτερα προετοιμασμένοι για το γεμάτο προκλήσεις επιχειρηματικό περιβάλλον που πλέον διαμορφώνεται. Τέλος, το 35% παρέχει ακριβή αλλά κυρίως πρακτική πληροφόρηση και προτάσεις για τη διαχείριση του επιχειρηματικού κινδύνου (PricewaterhouseCoopers, 2010).

- *Εκμάθηση και Καινοτομία*

Για τις εταιρείες- ηγέτες η καινοτομία και η ΕΚΕ εξελίσσονται όλο και πιο έντονα, ενώ αρκετοί συγγραφείς πιστεύουν ότι η εκμάθηση και η καινοτομία αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την μακροπρόθεσμη επιβίωση και ανάπτυξη οποιασδήποτε

εταιρείας (Magnusson, 2008; Emerald Group Publishing Limited, 2005; Brine, Brown, & Hackett, 2007). Οι επιχειρήσεις, εξετάζοντας σε βάθος τα κοινωνικά-περιβαλλοντικά προβλήματα και αναζητώντας λύσεις για αυτά, μπορούν να βρουν νέο έδαφος για καινοτομίες, συνεργαζόμενες με φορείς, με τους οποίους στο παρελθόν δεν είχαν σκεφτεί να έρθουν σε επαφή. Έτσι, η ΕΚΕ αποτελεί ένα μέσο για τις επιχειρήσεις να ανταποκριθούν σε περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς κινδύνους, τους οποίους μπορούν να μετατρέψουν σε επιχειρηματικές ευκαιρίες (Brine, Brown, & Hackett, 2007).

Επιπρόσθετα, οι επιχειρήσεις μπορούν να βρουν και να αναπτύξουν νέα επιχειρηματικά μοντέλα, νέα προϊόντα και νέες υπηρεσίες εφαρμόζοντας ιδέες που επιδρούν θετικά στο περιβάλλον ή στην κοινωνία (Emerald Group Publishing Limited, 2005). Συνεπώς, η εφαρμογή δράσεων-προγραμμάτων στα πλαίσια της ΕΚΕ και κατά επέκταση η δέσμευση και ο διάλογος με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη μπορεί να δημιουργήσει προοπτικές εξέλιξης και να αποτελέσει οδό για εισαγωγή καινοτομιών σε μια εταιρεία. Στις μέρες μας, οι πιο επιτυχημένες επιχειρήσεις είναι οι πλέον καινοτόμες, αν αναλογιστεί κανείς ότι η καινοτομία αποτελεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (ΕΔΕΚΕ, 2007; Smith, 2007).

Οι δραστηριότητες ΕΚΕ προσφέρουν την ευκαιρία στις επιχειρήσεις να μάθουν μέσα από προγράμματα και να χρησιμοποιήσουν αυτές τις γνώσεις για την ενδυνάμωση των βασικών ικανοτήτων τους, ενώ παράλληλα βελτιώνουν τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνθήκες (Heslin, 2008). Για πολλές επιχειρήσεις, η διαχείριση της γνώσης (knowledge management) είναι η κύρια επενδυτική προτεραιότητά τους, γιατί θεωρείται ότι η επίδοσή της σχετίζεται πολύ με το πνευματικό κεφάλαιο μιας εταιρείας, το οποίο συντελεί στην καινοτομία και την χρηματοοικονομική επιτυχία της. Η αποτελεσματική διαχείριση της γνώσης συμβάλλει στην ανάπτυξη καινοτομιών, μειώνει τη διάρκεια των προγραμμάτων και βελτιώνει την ποιότητα των προϊόντων και την ικανοποίηση των πελατών. Τέλος, η αυξημένη γνώση είναι βασικός παράγοντας για τη συνεχή ικανότητα μιας επιχείρησης να καινοτομεί και να είναι ανταγωνιστική (Magnusson, 2008).

Τα αποτελέσματα της σχετικής έρευνας «Hellas 1000: Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα», που διεξήχθη το 2006 από τον ΣΕΒ και την συμβουλευτική εταιρεία McKinsey & Company, αποκαλύπτουν ότι οι επενδύσεις σε Έρευνα & Ανάπτυξη έχουν μεγάλη απόδοση ιδίως αν αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της στρατηγικής μιας επιχείρησης. Συγκεκριμένα, οι επιτυχημένες επιχειρήσεις έχουν περισσότερες δυνατότητες ανανέωσης του χαρτοφυλακίου των προϊόντων/υπηρεσιών και

αντλούν κατά μέσο όρο το 46% του κύκλου εργασιών από νέα προϊόντα ενώ οι λιγότερο επιτυχημένες μόνο το 36%. Το μεγαλύτερο ποσοστό επιτυχίας (50%) εμφανίζουν οι ελληνικές επιχειρήσεις που επιλέγουν στρατηγικά την παραγωγή κορυφαίων καινοτομιών. Οι ελληνικές επιχειρήσεις υποστηρίζουν ότι η E&A αποτελεί από τις σημαντικότερες παραμέτρους για την απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος (Εθνικό Παρατηρητήριο για τις Μικρομεσαίες επιχειρήσεις, 2010).

- *Αύξηση της παραγωγικότητας και της ποιότητας*

Οι προσπάθειες μιας επιχείρησης στα πλαίσια της ΕΚΕ να βελτιώσει τις συνθήκες εργασίας, να ελαχιστοποιήσει τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο ή να αυξήσει την συμμετοχή των εργαζομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, συνήθως οδηγούν σε αυξανόμενη παραγωγικότητα και μειωμένους ρυθμούς πραγματοποίησης σφαλμάτων. Για παράδειγμα, οι επιχειρήσεις που βελτιώνουν τις συνθήκες εργασίας και τις πρακτικές εργασίας με τους προμηθευτές παρουσιάζουν συχνά μείωση στην παραγωγή εμπορευμάτων που είναι ελαττωματικά ή δεν μπορούν να πωληθούν (BSR, 2003).

- *Αύξηση πωλήσεων (μεριδίου αγοράς), αφοσίωση πελατών και καλύτερη ανταπόκριση στις ανάγκες τους*

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, κυρίως, στις ανεπτυγμένες χώρες του εξωτερικού οι καταναλωτές άρχισαν να γίνονται ολοένα και πιο ευσυνείδητοι περιβαλλοντικά και κοινωνικά. Οι πιο «υποψιασμένοι» καταναλωτές άρχισαν να πληθαίνουν και να εμφανίζονται ως μία νέα δύναμη, οπαδοί μίας νέας τάσης, του λεγόμενου «πράσινου καταναλωτισμού». Σταδιακά, η ανάπτυξη του «πράσινου καταναλωτισμού» οδήγησε σε ένα πιο διευρυνόμενο σκεπτικό κατανάλωσης, την «ηθική κατανάλωση», η οποία αντανάκλα τον προβληματισμό των καταναλωτών σε σχέση με τα προβλήματα που προκύπτουν από το «ανήθικο» εμπόριο (Ξακούστου, 2010).

Οι καταναλωτές άρχισαν να δείχνουν την προτίμησή τους, φαινόμενο που κάθε μέρα εντείνεται, προς επιχειρήσεις που δέχονται και συντονίζονται με τις δικές τους αξίες. Η παροχή προϊόντων και υπηρεσιών προς τους καταναλωτές, με τρόπο αποτελεσματικό, δεοντολογικό και φιλικό προς το περιβάλλον, αναμένεται να είναι πιο προσοδοφόρος καθώς μπορεί να βελτιώσει τη φήμη μιας επιχείρησης και να της προσδώσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Παράλληλα, η φήμη μιας επιχείρησης είναι θεμελιώδης στην προσέλκυση νέων πελατών και αντίστροφα, η αυξανόμενη εισροή πελατών επεκτείνει τη φήμη της. Κατανοώντας τις επιθυμίες και ανάγκες των πελατών

και παρέχοντας προϊόντα και υπηρεσίες ανώτερης ποιότητας, ασφαλείας, αξιοπιστίας και εξυπηρέτησης, η επιχείρηση οικοδομεί σχέσεις διαρκείας και εμπιστοσύνης με τους καταναλωτές (ΕΔΕΚΕ, 2007).

Είναι κατανοητό ότι οι πρωτοβουλίες ΕΚΕ αυξάνουν τον αριθμό των πελατών σε υπάρχουσες αγορές, αλλά μπορούν να «ανοίξουν την πόρτα» και σε νέες αγορές, ιδιαίτερα σε αναπτυσσόμενες οικονομίες. Οι κυβερνήσεις και οι απλοί πολίτες αντιδρούν καλύτερα όταν πρόκειται να «υποδεχτούν» κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις με γνωστή θετική συνεισφορά στην κοινωνία. Επίσης, οι υπεύθυνες επιχειρήσεις που επιτυγχάνουν να εισχωρήσουν σε φτωχά κράτη βοηθούν στην αντιμετώπιση της φτώχειας και βελτιώνουν τις τοπικές οικονομίες και παράλληλα δημιουργούν νέους αγοραστές για τα προϊόντα/υπηρεσίες τους. Όπως έχει προαναφερθεί, οι καταναλωτές δέχονται θετικά τις προσπάθειες των οργανισμών που ασχολούνται με περιβαλλοντικά και κοινωνικά θέματα με αποτέλεσμα να προτιμούν τα προϊόντα/ υπηρεσίες τους (Heslin, 2008).

Αρκετές μελέτες έχουν δείξει ότι το μέγεθος της αγοράς μεγαλώνει για προϊόντα και υπηρεσίες που προέρχονται από κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις. Οι επιχειρήσεις πλέον πρέπει να ικανοποιούν όχι μόνο τα βασικά καταναλωτικά κριτήρια όπως τιμή, ευελιξία, ποιότητα, διαθεσιμότητα και ασφάλεια, αλλά και κριτήρια που αφορούν άλλες αξίες όπως καλές εργασιακές συνθήκες (sweatshop-free), καταπολέμηση της παιδικής και καταναγκαστικής εργασίας, ελαχιστοποίηση του περιβαλλοντικού αντίκτυπου και αποφυγή χρήσης γενετικά τροποποιημένων υλικών ή συστατικών στα προϊόντα τους (BSR, 2003).

Όπως έδειξαν τα ευρήματα μιας πρόσφατης έρευνας «Κοινωνικό Βαρόμετρο Α.Σ.Β.Ι.-2010» που πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 1524 Ελλήνων πολιτών, οι παράγοντες που αφορούν την υπευθυνότητα μιας εταιρείας απέναντι στην προστασία του περιβάλλοντος και τον τρόπο διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού της, παρουσιάζουν μια δυναμική που στο μέλλον είναι πολύ πιθανό να αποκτήσει ιδιαίτερη βαρύτητα στην κρίση τους. Προς το παρόν έδειξε ότι κυριαρχούν οι παραδοσιακοί παράγοντες, όπως η ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων/υπηρεσιών και η ποιότητα του τρόπου εξυπηρέτησης των πελατών. Ακόμα, σύμφωνα με τα ευρήματα αυτά, το κοινωνικό-περιβαλλοντικό έργο (21,5%) αποτελεί ένα σταθερό λόγο επιλογής στη στάση των πολιτών-καταναλωτών αν είχαν να επιλέξουν μεταξύ δύο προϊόντων με την ίδια τιμή (VPRC, 2010).

Σύμφωνα με άλλη έρευνα «Cone Corporate Citizenship Study» (2002), το 91% των Αμερικανών καταναλωτών που θα μάθαιναν για τις αρνητικές πρακτικές ΕΚΕ μιας

εταιρείας θα άλλαζαν εταιρεία, το 85% θα μετέφεραν την πληροφορία στην οικογένεια και τους φίλους, το 83% θα αρνούνταν να επενδύσουν σε αυτήν την εταιρεία, το 80% θα αρνούνταν να δουλέψουν για αυτή και το 76% δεν θα αγόραζαν ξανά (μποϊκόταραν-boycott) τα προϊόντα της (BSR, 2003). Ανάλογη έρευνα που διενήργησε το 2000 το CRS Europe έδειξε ότι το 70% των Ευρωπαίων καταναλωτών αναγνώρισε ευθέως τη σημασία που έχουν κατά την αγορά οι δεσμεύσεις των επιχειρήσεων - παραγωγών έναντι της κοινωνίας, ενώ 1 στους 5 δήλωσε πρόθυμος να πληρώσει παραπάνω για ένα προϊόν που προέρχεται από «ευαισθητοποιημένη» εταιρεία (Μέτοχος & Επενδύσεις, 2006).

- *Βελτίωση της ικανότητας προσέλκυσης και διατήρησης ανθρώπινου δυναμικού*

Με το αναμενόμενο υψηλό ποσοστό ανεργίας στα επόμενα χρόνια, η προσέλκυση, η ανάπτυξη, η δραστηριοποίηση και η διατήρηση των δεξιοτήτων είναι και θα συνεχίσουν να είναι πολύ σημαντικά. Σήμερα, η ΕΚΕ επηρεάζει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μιας επιχείρησης μέσω δύο βασικών παραγόντων αξίας: 1) φήμη/ εμπορικό σήμα επιχείρησης και 2) ανθρώπινο δυναμικό (Lockwood, 2004). Η εταιρική φήμη συμβάλλει στην προσέλκυση ταλαντούχων και εξειδικευμένων εργαζομένων, ενώ ενδυναμώνει τα αισθήματα ευθύνης, περηφάνιας, εμπιστοσύνης και αφοσίωσης που συντελούν στην παραμονή και την παραγωγικότητα αυτών των εργαζομένων. Δεδομένου ότι το 80% της αξίας αρκετών εταιρειών είναι το πνευματικό κεφάλαιο, η παραμονή του μέσω σωστού χειρισμού των εσωτερικών ενδιαφερομένων μερών της γίνεται όλο και πιο αναγκαία (Hopkins, 2004).

Πρόσφατες έρευνες αποδεικνύουν ότι η ΕΚΕ είναι ένας δυναμικά σημαντικός παράγοντας για την προσέλκυση και διατήρηση ενός ταλαντούχου εργατικού δυναμικού (Brine, Brown, & Hackett, 2007). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με μελέτη που έγινε από τον όμιλο Cherenson το 2001 διαπιστώθηκε ότι 78% των ερωτηθέντων θα προτιμούσαν να εργάζονται για μια επιχείρηση η οποία έχει εξαιρετική φήμη και τους πληρώνει μισθό που καλύπτει τις ανάγκες τους. Μόνο το 17% είπε ότι θα εργαζόταν για μια επιχείρηση με υψηλούς μισθούς αλλά πενιχρή φήμη. Ανάλογη έρευνα που έγινε σε αποφοίτους του Stanford MBA έδειξε ότι 97% ήταν διατεθειμένοι να χάσουν κάποια οικονομικά οφέλη για να εργαστούν σε μια εταιρεία με καλή φήμη ως προς την ΕΚΕ. Όπως είπε και ο

διευθύνων σύμβουλος μιας πολυεθνικής επιχείρησης «οι άνθρωποι δεν θέλουν να αισθάνονται αμηχανία όταν χρειαστεί να πουν για ποιόν εργάζονται».²⁴

Παράλληλα, η ΕΚΕ συμβάλλει στην υποκίνηση των εργαζομένων να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους, καθώς και στην ενθάρρυνσή τους να επιδιώξουν την μάθηση για να βρουν καινοτόμους τρόπους ώστε όχι μόνο να μειώσουν τις δαπάνες αλλά και να καθορίσουν και να εκμεταλλευτούν νέες ευκαιρίες μεγιστοποίησης οφελών. Κατά αυτόν τον τρόπο, οι επιχειρήσεις που αναπτύσσουν δράσεις ΕΚΕ, για να υποστηρίξουν τις ανάγκες και τα συμφέροντα των εργαζομένων τους (π.χ. προσφέροντας καλές συνθήκες εργασίας), αλλά και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου, αντιμετωπίζουν λιγότερες δυσκολίες στην εύρεση και τη διατήρηση εργατικού δυναμικού, το οποίο συντελεί σε μείωση του κόστους πρόσληψης, αλλά και του κόστους εκπαίδευσης και ανάπτυξης του προσωπικού. Άρα, αυτές οι επιχειρήσεις επιτυγχάνουν καλύτερη επίδοση στα πλαίσια της ποιότητας και διανομής που συντελεί σε υψηλότερα επίπεδα παραγωγικότητας (BSR, 2003; Sharma, 2005; Brine, Brown, & Hackett, 2007).

Οι εργαζόμενοι επιθυμούν να συμμετέχουν σε εταιρείες που δεν προσφέρουν μόνο μια ενδιαφέρουσα και ανταποδοτική καριέρα, αλλά συνεισφέρουν έμπρακτα στη βελτίωση του περιβάλλοντος και την καταπολέμηση κρίσιμων κοινωνικών προβλημάτων (Ζοπουνίδης & Λεμονάκης, 2007). Σύμφωνα με το «Κοινωνικό Βαρόμετρο A.S.B.I.-2010», περισσότεροι από 8 στους 10 εργαζόμενους στον Ιδιωτικό και Δημόσιο τομέα υποστηρίζουν ότι είναι αρκετά έως πολύ σημαντικό για αυτούς η εταιρεία ή ο οργανισμός στον οποίο εργάζονται να διαθέτει κοινωνικό ή περιβαλλοντικό έργο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η άποψη «πολύ σημαντικό» ενισχύθηκε κατά 13% συγκριτικά με τα περσινά αποτελέσματα.

Η ικανοποίηση και η αφοσίωση των εργαζομένων επέρχεται όταν οι αξίες μιας επιχείρησης αντικατοπτρίζουν τις δικές τους, οπότε περιορίζονται οι απουσίες του προσωπικού και οι αποχωρήσεις από την επιχείρηση (Emerald Group Publishing Limited, 2005; Sharma, 2005). Ακόμα και όταν η ένταξη στην αγορά εργασίας είναι δύσκολη, οι υποψήφιοι εργαζόμενοι αξιολογούν τις δράσεις ΕΚΕ μιας εταιρείας για να καθορίσουν αν τους ταιριάζει. Για παράδειγμα, μια έρευνα (The Aspen Institute Initiative for Social Innovation through Business) που διεξήχθη την χρονική περίοδο 1999-2001 έδειξε ότι περισσότεροι από τους μισούς σπουδαστές MBA θα έψαχναν για άλλη εργασία, αν

²⁴ Ελληνικό Δίκτυο για την ΕΚΕ, CSR Hellas: Συχνές ερωτήσεις, Πηγή: http://www.csrhellas.org/portal/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=224&Itemid=197&lang, Πρόσβαση: 03/02/2011.

διαπίστωναν ότι οι αξίες τους δεν συμφωνούν με την επιχείρηση στην οποία δούλευαν (BSR, 2003).

- *Μειωμένη ρυθμιστική εποπτεία*

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά μιας υγιούς προσέγγισης ΕΚΕ είναι η συνεργασία με τις τοπικές αρχές για ανάληψη πρωτοβουλιών αναφορικά με την αναγνώριση και την αποφυγή εμποδίων σχετικών με θέματα νομικής συμμόρφωσης. Άλλο χαρακτηριστικό είναι η υιοθέτηση κατάλληλου θεσμικού πλαισίου που εγγυάται τη συμμόρφωση με τους ελάχιστους κανόνες και πρότυπα της αγοράς όπως αυτά διαμορφώνονται σε σχέση με το είδος και το εύρος της επιχειρηματικής δραστηριότητας (Ζοπουνίδης & Λεμονάκης, 2007).

Συνεπώς, μια επιχείρηση που υιοθετεί κοινωνικά υπεύθυνες πρακτικές στην επιχειρηματική της πολιτική αποκτά πλεονέκτημα, το οποίο είναι η συμμόρφωση με το υπάρχον και μελλοντικό κανονιστικό πλαίσιο σε τομείς όπως η προστασία του περιβάλλοντος, τα εργασιακά δικαιώματα και η παροχή πληροφοριών (Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας, 2005). Κατά αυτό τον τρόπο, οι επιχειρήσεις αυτές συμμορφώνονται όχι μόνο με τη νομοθεσία αλλά και πέραν αυτής, βελτιώνουν τις σχέσεις τους με τους εθνικούς και τοπικούς κυβερνητικούς φορείς που συνεπάγεται ευμενέστερη νομική αντιμετώπιση (BSR, 2003) και αποφυγή νομικών κυρώσεων (Hopkins, 2004).

Στην Αμερική, για παράδειγμα, ομοσπονδιακές και κρατικές υπηρεσίες που εποπτεύουν περιβαλλοντικούς κανονισμούς και κανονισμούς περί υγείας και ασφάλειας στο χώρο εργασίας έχουν επίσημα προγράμματα που αναγνωρίζουν και επιβραβεύουν τις επιχειρήσεις που έχουν λάβει προληπτικά μέτρα για τη μείωση του αρνητικού αντίκτυπου τους στο περιβάλλον και την υγεία και ασφάλεια. Σε πολλές περιπτώσεις, τέτοιες εταιρείες υπόκεινται σε λιγότερες επιθεωρήσεις, ελέγχους γραφειοκρατικές διαδικασίες και μπορεί, μάλιστα, να δέχονται προνομιακή μεταχείριση όταν ζητούν άδειες λειτουργίας ή άλλων μορφών κυβερνητικές άδειες. Οι κατευθυντήριες οδηγίες της Αμερικής (U.S. Federal Sentencing Guidelines) επιτρέπουν τη μείωση ή ακόμα και την κατάργηση ποινών και προστίμων με την προϋπόθεση ότι μια εταιρεία είναι κοινωνικά υπεύθυνη (ή αλλιώς «καλός εταιρικός πολίτης») και εφαρμόζει πρόγραμμα ηθικής συμπεριφοράς (BSR, 2003).

- *Πρόσβαση σε κεφαλαιαγορές*

Η πρόσβαση μιας επιχείρησης σε κεφάλαια είναι κρίσιμης σημασίας καθώς της επιτρέπει να αναπτυχθεί και να εκμεταλλευθεί έγκαιρα τις ευκαιρίες της αγοράς. Ειδικά στη σημερινή εποχή, έχει γίνει δημόσιο ζήτημα λόγω της ανάπτυξης των κοινωνικά υπεύθυνων επενδύσεων (Socially Responsible Investing – SRI) που αποδεικνύει ότι η ΕΚΕ γίνεται ένα βασικό μέτρο λήψης αποφάσεων των επενδυτών (Lockwood, 2004) και ενισχύει την πρόσβαση των υπεύθυνων επιχειρήσεων στο κεφάλαιο που ίσως να μην ήταν διαθέσιμο με άλλο τρόπο (BSR, 2003; Hopkins, 2004). Η επενδυτική κοινότητα αντιλαμβάνεται όλο και περισσότερο την ΕΚΕ ως συγγενή έννοια με τη διαχείριση του μακροπρόθεσμου κινδύνου και τις πρακτικές καλής διακυβέρνησης (Brine, Brown, & Hackett, 2007).

Οι επιχειρήσεις που έχουν υψηλή κοινωνική επίδοση, δημοσιοποιώντας αυτή την πληροφορία προς τα ενδιαφερόμενα μέρη τους, μπορούν να βελτιώσουν τις σχέσεις τους με τους πιστωτές και επενδυτές και να διαχειριστούν την εμπιστοσύνη τους. Παράλληλα, μπορούν να ενταχτούν σε διάφορους χρηματιστηριακούς δείκτες αξιολόγησης εταιρειών, όπως FTSE4Good, Dow Jones Sustainability Indexes, Domini 400 Social Index, με βάση τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιδόσεις τους (Lockwood, 2004; Hopkins, 2004). Έτσι, οι επιχειρήσεις αποκτούν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που διευκολύνει την πρόσβασή τους σε εγχώριες και διεθνείς κεφαλαιαγορές και ενδυναμώνει το εμπορικό σήμα τους στην προσέλκυση επενδύσεων (Orlitzky, Schmidt, & Rynes, 2003). Αντίθετα, αν οι εταιρικές πρακτικές δεν είναι ούτε υπεύθυνες ούτε βιώσιμες, η φήμη της επιχείρησης διακυβεύεται, με αποτέλεσμα οι επενδυτές και δανειστές να την θεωρήσουν ως αυξανόμενα επικίνδυνα και να έχει σοβαρά προβλήματα στην άντληση κεφαλαίων. Στην έρευνα των Hill και Knowlton (2006) αποδεικνύεται ότι οι αναλυτές θέτουν τόση σημασία στην εταιρική φήμη όσο και στη χρηματοοικονομική επίδοση (Brine, Brown, & Hackett, 2007).

Στο παρελθόν οι δανειστές και επενδυτές δεν χρησιμοποιούσαν κοινωνικά υπεύθυνα κριτήρια για την επιλογή της επιχείρησης στην οποία θα επένδυαν. Όμως, υπό τις συνθήκες που επικράτησαν μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση, για την ανάκτηση της εμπιστοσύνης των πολιτών στις χρηματοπιστωτικές αγορές, είναι απαραίτητη η κατεύθυνση των επενδύσεων σε επιχειρήσεις με κοινωνικές και ηθικές αξίες (EOKE, 2011). Για το λόγο αυτό, η αειφόρος επιχειρηματική δραστηριότητα πρέπει να στραφεί όχι απλά στην προσέλκυση και πραγματοποίηση επενδύσεων, αλλά στην προσέλκυση και πραγματοποίηση υπεύθυνων επενδύσεων. Με άλλα λόγια, σε επενδύσεις που λαμβάνουν

υπόψη τους εκτός από τις τρεις κλασικές παραμέτρους (απόδοση, κίνδυνος και δυνατότητα ρευστοποίησης) και μια τέταρτη, αυτή του ESG (περιβάλλον, κοινωνία και διακυβέρνηση) (Σπανός, 2011).

Για τους παραπάνω λόγους, η χρηματοοικονομική κοινότητα δεν εξετάζει μονάχα την οικονομική επίδοση αλλά και την κοινωνική επίδοση των επιχειρήσεων, μέσα από τους απολογισμούς ΕΚΕ και το προφίλ κινδύνου (risk profile) των επιχειρήσεων (Lockwood, 2004), καθώς δεν θέλουν να ρισκάρουν τη φήμη τους (Emerald Group Publishing Limited, 2005). Συγκεκριμένα, οι κατά επάγγελμα «υπεύθυνοι» επενδυτές (ιδιώτες και θεσμικοί) υιοθετούν κριτήρια ESG (Ethical, Social, Governance) στις επενδυτικές αποφάσεις και στη σύνθεση του επενδυτικού τους χαρτοφυλακίου, ενώ συνυπολογίζουν και τις αποφάσεις των μετόχων των εταιρειών σε θέματα περιβάλλοντος, κοινωνίας και διακυβέρνησης (Σπανός, 2011).

Σύμφωνα με την πέμπτη διετή έκθεση του Φόρουμ για τις Κοινωνικά Υπεύθυνες Επενδύσεις (Social Investment Forum) τα κεφάλαια υπό διαχείριση για κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις στις Η.Π.Α. αυξήθηκαν κατά 258% από \$639 δις το 1995 σε \$2,29 τρις το 2005 ενώ τα συνολικά κεφάλαια υπό διαχείριση αυξήθηκαν με μικρότερους ρυθμούς, κατά 249% από \$7 τρις σε \$24,4 τρις για την ίδια περίοδο (Χρήμα, 2007). Επίσης, σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις (2010) του European Sustainable Investment Forum (Eurosif), τα επενδυτικά κεφάλαια υπό διαχείριση σε υπεύθυνες επενδύσεις παγκοσμίως, ξεπερνούν πλέον τα 7,5 τρις ευρώ, ενώ μόνο στην Αμερική σύμφωνα με εκτιμήσεις (2010) του Social Investment Forum Foundation τα αντίστοιχα κεφάλαια ξεπερνούν τα \$3 τρις. (Σπανός, 2011).

- *Αναγνώριση των ενδιαφερομένων μερών (stakeholder groups)*

Τα ενδιαφερόμενα μέρη μιας επιχείρησης μπορεί να είναι εργαζόμενοι και εργατικά σωματεία, πελάτες, καταναλωτές, μέτοχοι, επενδυτές, αναλυτές, προμηθευτές, συνεργάτες, μέσα μαζικής ενημέρωσης, κυβερνήσεις και κρατικοί φορείς, μη κυβερνητικές οργανώσεις και ακτιβιστές, τοπικές κοινότητες και η κοινωνία γενικότερα. Η συστηματική προσέγγιση αποκαλύπτει συχνά ενδιαφερόμενα μέρη που η εταιρεία αγνοούσε στο παρελθόν και διαστάσεις του ενδιαφέροντός τους, που αν και σημαντικές, δεν είχαν γίνει κατανοητές στο παρελθόν (Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας, 2005).

- *Οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ της επιχείρησης και του εξωτερικού της περιβάλλοντος*

Μια επιχείρηση μπορεί να οικοδομήσει σχέσεις εμπιστοσύνης με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, μέσα από τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών για τα ζητήματα κοινωνικής ευθύνης (Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας, 2005). Κατά αυτό τον τρόπο, ένας οργανισμός λειτουργεί αποτελεσματικότερα αναπτύσσοντας αμοιβαίες επωφελείς σχέσεις εμπιστοσύνης με τους πελάτες, προμηθευτές, εργαζόμενους, συνέταιρους και την κοινωνία γενικότερα. Αρκετά είναι τα μοντέλα επιχειρηματικής αριστείας που δίνουν έμφαση στη μείωση των συνολικών δαπανών και τη δημιουργία μακροχρόνιων σχέσεων που βασίζονται στην αφοσίωση και την αμοιβαία εμπιστοσύνη με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Άλλωστε, η βελτίωση της επιχειρηματικής απόδοσης είναι εφικτή μέσω ομαδικής εργασίας, συνέργειας, ανταλλαγής καλών πρακτικών, εμπειριών και πληροφοριών και συγκριτικής αξιολόγησης μεταξύ των επιχειρήσεων (benchmarking). Το ομαδικό πνεύμα μεταξύ των επιχειρήσεων και οργανισμών παίζει σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη όλων (Sharma, 2005).

- *Βελτίωση εταιρικής διακυβέρνησης*

Μια επιχείρηση είναι δυνατό να βελτιώσει την εταιρική διακυβέρνησή της μέσω της καλύτερης κατανόησης των σημαντικών ζητημάτων που αντιμετωπίζει στους τομείς της εργασίας, του περιβάλλοντος και της κοινωνικής προσφοράς, αλλά και μέσα από τη συστηματική θεώρηση των συναφών με τα θέματα αυτά διαδικασιών που ακολουθεί (Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας, 2005).

- *Πρόσθετο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα*

Σε ένα άκρως ανταγωνιστικό περιβάλλον, η ανάγκη για διαφοροποίηση αποτελεί σημαντικό παράγοντα επιχειρηματικής επιτυχίας. Τα τελευταία χρόνια, η έννοια της ΕΚΕ συνεχίζει να αναγνωρίζεται ως η πρακτική εκείνη που μπορεί να δώσει προστιθέμενη αξία στις δραστηριότητες μιας επιχείρησης και παράλληλα να τη διαφοροποιήσει από το ανταγωνιστικό της περιβάλλον (Γαλάνης, 2007α). Συνεπώς, οι επιχειρήσεις που καθιστούν την εταιρική κοινωνική ευθύνη ως αναπόσπαστο μέρος της καθημερινής επιχειρηματικής πρακτικής τους έχουν τη δυνατότητα να προβλέψουν και να αντιμετωπίσουν κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα που ενδέχεται να έχουν επίδραση στην ανταγωνιστικότητά τους και τελικά, να βελτιώσουν την οικονομική,

κοινωνική και περιβαλλοντική της επίδοση (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2006).

Κατά αυτό τον τρόπο, μια επιχείρηση αποκτά ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις αγορές τις οποίες κινείται (Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας, 2005), καθώς γίνεται πιο ανθεκτική σε μια αιφνίδια κρίση της αγοράς και αυξάνει την πιθανότητα προσέλκυσης και διατήρησης πελατών, επενδυτών και εργαζομένων. Παράλληλα, μπορεί να διατηρήσει και να βελτιώνει τη φήμη της, να οικοδομήσει σχέσεις εμπιστοσύνης με όλους όσους επηρεάζονται από αυτή αλλά και που μπορούν να επηρεάσουν τις δραστηριότητές της (Μέτοχος & Επενδύσεις, 2006). Τέλος, η ΕΚΕ μπορεί να οδηγήσει τους καταναλωτές μακριά από τους ανταγωνιστές και συνεπώς να αυξήσει την κερδοφορία της επιχείρησης (Brine, Brown, & Hackett, 2007).

3.5.2 Οφέλη για το περιβάλλον

Μια επιχείρηση για να θεωρείται ότι είναι κοινωνικά υπεύθυνη πρέπει να λειτουργεί υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος και της διαφύλαξης των φυσικών πόρων, δηλαδή με δράσεις που συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη. Έτσι, το περιβάλλον μπορεί να ωφεληθεί πολλαπλά από τις περιβαλλοντικά υπεύθυνες δράσεις μιας επιχείρησης, αφού προστατεύονται οι φυσικοί πόροι του, χρησιμοποιούνται οι ανανεώσιμες πηγές του και παραμένει αναλλοίωτο για τις επόμενες γενιές.

Συγκεκριμένα, το περιβάλλον επωφελείται από τις εταιρικές δράσεις που αφορούν την εφαρμογή συστημάτων και εργαλείων περιβαλλοντικής διαχείρισης στα εργοστάσια των επιχειρήσεων, περιλαμβάνοντας την αποτίμηση του κύκλου ζωής, την οικο-σήμανση και τα περιβαλλοντικά πρότυπα. Ακόμα, μπορεί να επωφεληθεί από τις εταιρικές προσπάθειες εξοικονόμησης ενέργειας και πόρων και ελαχιστοποίησης αποβλήτων και εκπομπών, καθώς η επιχείρηση αναλαμβάνει μεγαλύτερη δράση για την ανακύκλωση των παραπροϊόντων και αποβλήτων της, κατασκευάζει προϊόντα με αντοχή και λειτουργικότητα και χρησιμοποιεί ευρύτερα ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Τέλος, στα πλαίσια προστασίας του περιβάλλοντος, μια κοινωνικά υπεύθυνη επιχείρηση συμμετέχει ενεργά σε περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες όπως δεντροφύτευση, περιβαλλοντική αποκατάσταση, προστασία υδάτων²⁵ (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2007).

²⁵ Business and Sustainable Development, Corporate social responsibility (CSR): Current issues, Πηγή: <http://www.iisd.org/business/issues/sr.aspx>, Πρόσβαση: 28/02/2011.

3.5.3 Οφέλη για την τοπική κοινότητα και την ευρύτερη κοινωνία

Οι επιχειρήσεις από τη φύση τους προσφέρουν οφέλη στην κοινωνία επενδύοντας στην τοπική κοινότητα όπου δραστηριοποιούνται, δημιουργώντας υποδομές και νέες θέσεις εργασίας. Ακόμα, υποστηρίζουν την τοπική κοινότητα όχι μόνο μέσω φιλανθρωπικών παροχών (δωρεές και χορηγίες), αλλά κυρίως συνεισφέροντας στην εκπαίδευση και στην αντιμετώπιση διαφόρων κοινωνικών προβλημάτων (φτώχειας, κοινωνικού αποκλεισμού, έλλειψη πρόνοιας κ.λπ.) και εφαρμόζοντας εθελοντικά προγράμματα στον εργασιακό χώρο. Παράλληλα, οι άνθρωποι ως καταναλωτές, απολαμβάνουν πλέον ασφαλή και ποιοτικά προϊόντα ή υπηρεσίες από τις επιχειρήσεις, κάτι που οικοδομεί σταδιακά μια σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ τους. Κατά αυτό τον τρόπο, βελτιώνεται η ποιότητα και το επίπεδο ζωής της τοπικής κοινωνίας²⁶ (Γαλάνης, 2007β).

Ο εθελοντισμός στον εργασιακό χώρο πολλαπλασιάζει τα οφέλη αυτά, επεκτείνοντας κυρίως το εταιρικό όραμα στην κατεύθυνση της πραγματικής συμβολής των εταιρειών στην ανάπτυξη της κοινωνικής ευημερίας. Η εφαρμογή τέτοιων ενεργειών, που στηρίζονται στην εθελοντική συμμετοχή των εργαζομένων, δίνουν την ευκαιρία σε μια επιχείρηση να βοηθήσει ενεργά στα κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα της κοινότητά της, ενώ παράλληλα προσφέρει ουσιαστικές δυνατότητες ανάπτυξης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της. Άλλωστε, μια επιχείρηση που προσφέρει εργασία χωρίς διακρίσεις και φροντίζει για την εκπαίδευση, την ανάπτυξη και την ψυχική ισορροπία των εργαζομένων, παράγει ολοκληρωμένες προσωπικότητες που προάγουν το προσωπικό, εταιρικό και κοινωνικό συμφέρον. Συνεπώς, μια τοπική κοινότητα και γενικότερα η κοινωνία ωφελούνται πολλαπλώς από την ύπαρξη κοινωνικά υπεύθυνων επιχειρήσεων (Γαλάνης, 2007β).

Οι βασικοί παράγοντες για τη δημιουργία βέλτιστης προστιθέμενης αξίας στην κοινωνία και τις κοινότητες στις οποίες δραστηριοποιείται η επιχείρηση είναι η ισχυρή δέσμευση με την εταιρική και κοινωνική διακυβέρνηση έχοντας ανοιχτό διάλογο με τα εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη και έχοντας καθορίσει τον τρόπο επίτευξης της περιβαλλοντικής αειφορίας. Ο Nelson (1998) προτείνει μια προσέγγιση που βασίζεται σε τρία στοιχεία για την οικοδόμηση κοινωνικής προστιθέμενης αξίας και δίνει παραδείγματα πρακτικής για τον τρόπο διεξαγωγής τους, όπως παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα (Πίνακας 3.2) (Zairi & Peters, 2002).

²⁶ Business and Sustainable Development, Corporate social responsibility (CSR): Current issues, Πηγή: <http://www.iisd.org/business/issues/sr.aspx>, Πρόσβαση: 28/02/2011.

Πίνακας 3.2: Δημιουργία κοινωνικής προστιθέμενης αξίας (Zairi & Peters, 2002).

Προσέγγιση	Παράδειγμα εφαρμογής
1. Αποτελεσματική και ηθική επιδίωξη βασικών επιχειρηματικών δράσεων	• Λήψη περιβαλλοντικά και κοινωνικά υπεύθυνων αποφάσεων • Επένδυση στην υπεύθυνη παραγωγή, λαμβάνοντας υπόψη την καταπολέμηση της φτώχειας • Δημιουργία θέσεων εργασίας στην τοπική κοινότητα • Πληρωμή φόρων και δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (royalties) • Εφαρμογή κοινωνικών πρακτικών ανθρωπίνων πόρων • Υιοθέτηση διεθνών αναγνωρισμένων επιχειρηματικών προτύπων • Υποστήριξη τεχνολογίας
2. Κοινωνική επένδυση και φιλανθρωπία	• Προσφορά προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην ευρύτερη κοινωνία • Υποστήριξη προγραμμάτων εθελοντισμού των εργαζομένων για κοινωνικά υπεύθυνες πρωτοβουλίες • Προγράμματα επιχειρηματικής εκπαίδευσης • Κοινοτικά προγράμματα δράσης στον τομέα της υγείας • Χορηγίες στήριξης κοινοτικής ανάπτυξης • Κινητοποίηση πόρων και αστική ανάπτυξη
3. Συμβολή στη δημόσια πολιτική (public policy)	• Αποφυγή εμποδίων στην ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα και στην υπεύθυνη ξένη επένδυση • Συνεισφορά σε κοινωνικές και περιβαλλοντικές πρακτικές σε τομείς όπως η εκπαίδευση, κατάρτιση, τοπική οικονομική ανάπτυξη, απασχόληση και περιβαλλοντική διαχείριση • Υποστήριξη προόδου για καλή διακυβέρνηση, περιλαμβάνοντας τις πρωτοβουλίες ενάντια στη διαφθορά και τα πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα

3.6 Κόστος της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Κάθε επιχειρηματική δραστηριότητα συνοδεύεται από κόστος, αλλά και από οφέλη. Η κοστολόγηση βάσει δραστηριοτήτων (activity-based costing), το οποίο είναι ένα εργαλείο management που διευκολύνει τη λήψη αποφάσεων μιας επιχείρησης, στηρίζεται στην ιδέα ότι η παραγωγή προϊόντων και η παροχή υπηρεσιών περιλαμβάνουν δραστηριότητες οι οποίες καταναλώνουν πόρους, όπως χρήμα ή χρόνο εργασίας. Το κόστος που σχετίζεται με δράσεις ΕΚΕ μπορεί να υπολογιστεί προσδιορίζοντας τις δραστηριότητες της επιχείρησης που αφορούν την ΕΚΕ, αλλά και τις δραστηριότητες που δεν μπορεί να αναλάβει η επιχείρηση λόγω της δέσμευσής της με τις δράσεις ΕΚΕ (π.χ. κόστος ευκαιρίας). Οι δράσεις ΕΚΕ μπορεί να οδηγήσουν σε αυξημένες χρηματικές δαπάνες και σε μείωση των χρηματικών εισροών (Sprinkle & Maines, 2010).

Το κόστος που σχετίζεται με τις χρηματικές δωρεές περιλαμβάνει τις ταμειακές ροές μείον τη μείωση των φόρων. Συγκεκριμένα στις Η.Π.Α., οι φιλανθρωπικές

συνεισφορές είναι αφαιρετέες για φόρους μέχρι 10% του φορολογητέου εισοδήματος. Για τις περισσότερες επιχειρήσεις είναι απίθανο ότι οι συνεισφορές θα υπερβούν αυτό το ποσοστό. Έτσι, αν δωρίσει ένας οργανισμός 2 εκατ. ευρώ στους «Γιατρούς χωρίς σύνορα», υποθέτοντας έναν εταιρικό φόρο της τάξης του 35%, τότε το καθαρό κόστος θα είναι 1,3 εκατ. ευρώ. Αναφορικά με τις δωρεές σε είδος, οι χρηματικές εκροές θα είναι ίσες με το κόστος των προϊόντων (υλικά, εργασία, γενικά λειτουργικά έξοδα (overhead)) μείον τα φορολογικά οφέλη. Σε αρκετές περιπτώσεις, η φοροαπαλλαγή ισοδυναμεί με το κόστος των προϊόντων συν 50% του χαμένου κέρδους. Έτσι, αν μια επιχείρηση δωρίσει προϊόντα αξίας 4 εκατ. ευρώ, αυτά τα προϊόντα έχουν αγοραστική αξία 6 εκατ. ευρώ. Υποθέτοντας έναν εταιρικό φόρο της τάξης του 35%, το καθαρό κόστος για την επιχείρηση θα ισοδυναμεί με 2,25 εκατ. ευρώ.

Επιπρόσθετα, οι επιχειρήσεις πρέπει να λάβουν υπόψη το κόστος ευκαιρίας που σχετίζεται με τις χρηματικές δωρεές και με τις δωρεές σε είδος. Για παράδειγμα, αν μια δωρεά της τάξης των 2 εκατ. δολαρίων μπορεί να χρησιμοποιηθεί για άλλο πρόγραμμα που αποδίδει κέρδος της τάξης του 12%, τότε αυτό το κόστος (απώλεια κέρδους μετά φόρων) πρέπει να συνυπολογιστεί. Παρομοίως, οι δωρεές σε είδος έχουν παρόμοιο κόστος ευκαιρίας, το οποίο θα περιλάμβανε μια μείωση στις πωλήσεις ίσως όχι στην κυρίως αγορά, αν υποθέσουμε ότι η δωρεά δεν περιορίζει το απόθεμα, αλλά σε αυτούς που έγινε η δωρεά, οι οποίοι διαφορετικά θα αγόραζαν αυτό το προϊόν.

Όσον αφορά την συνεισφορά σε εργασιακό χρόνο, δεν υπάρχουν φορολογικά οφέλη έναντι των μισθών που παίρνουν οι εργαζόμενοι. Οι μισθοί αφαιρούνται από το φορολογητέο εισόδημα των επιχειρήσεων άσχετα με το εάν οι εργαζόμενοι συνεισφέρουν εθελοντικά στον εργασιακό τους χρόνο. Όταν οι εργαζόμενοι συνεισφέρουν εθελοντικά είναι σχεδόν σίγουρο ότι υπάρχει ένα κόστος το οποίο σχετίζεται με τη μείωση της παραγωγικότητας, υποθέτοντας ότι απαιτείται χρόνος για αυτό το σκοπό και δεν υπάρχουν πολλοί εργαζόμενοι. Αν οι εργαζόμενοι συμμετέχουν σε εθελοντικά προγράμματα όταν δεν υπάρχει αρκετή δουλειά ώστε να τους κρατάει όλους απασχολημένους, τότε το κόστος ευκαιρίας είναι μηδαμινό και συνεπώς η συμμετοχή των εργαζομένων σε εθελοντισμό είναι οικονομικότερη από τη δωρεά χρημάτων ή προϊόντων.

Επίσης, είναι πιθανό να χρειαστεί πρόσληψη επιπρόσθετου προσωπικού ώστε να καλυφτεί ο χαμένος χρόνος και η παραγωγικότητα. Για κάθε 2000 ώρες εθελοντισμού απαιτείται η πρόσληψη ενός εργαζόμενου. Αυτή ίσως είναι η οικονομικότερη λύση όσον αφορά τις απώλειες εσόδων. Το κόστος της πρόσληψης εργαζομένων περιλαμβάνει το

κόστος που σχετίζεται με την απόκτηση αφοσιωμένων εργαζομένων σε προσπάθειες ΕΚΕ. Για παράδειγμα, το κόστος που προέρχεται από την ανάθεση εργαζομένων να προσδιορίζουν και να συντονίζουν δράσεις ΕΚΕ και να συντάσσουν δελτία τύπου και εκτενείς αναφορές. Οι μισθοί αυτών των εργαζομένων πρέπει να ληφθούν υπόψη. Τέλος, το κόστος «εργασίας» περιλαμβάνει το κόστος που προκύπτει από τη συνεργασία με εταιρείες παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών.

Το κόστος που σχετίζεται με περιβαλλοντικές δράσεις ΕΚΕ μπορεί να εκτιμηθεί συγκρίνοντας το κόστος των «πράσινων» προσεγγίσεων με αυτό των «παραδοσιακών» προσεγγίσεων. Για παράδειγμα, το κόστος της παραγωγής προϊόντων από ανακυκλωμένες πρώτες ύλες μπορεί να συγκριθεί με το αντίστοιχο κόστος από νέες πρώτες ύλες. Το αυξημένο κόστος από τη χρήση ανακυκλωμένων προϊόντων μπορεί να εκταθεί σε όλη την παραγωγική διαδικασία (π.χ. μεγαλύτερο κόστος εργασίας ή ελαττωματικών προϊόντων μπορεί να σχετίζεται με τη χρήση ανακυκλωμένων υλικών). Αξίζει να σημειωθεί ότι το κόστος των φιλικά περιβαλλοντικών προσεγγίσεων μπορεί να είναι πραγματικά χαμηλότερο από το αντίστοιχο των παραδοσιακών προσεγγίσεων, που συντελεί σε όφελος παρά σε κόστος.

Οι οργανισμοί επίσης πρέπει να λάβουν υπόψη το ενδεχόμενο τα προγράμματα ΕΚΕ που εφαρμόζουν να έχουν αρνητική επίδραση στους πελάτες και τους εργαζομένους τους. Για παράδειγμα, αρκετά πολυκαταστήματα ζητούν από τους πελάτες να συνεισφέρουν σε φιλανθρωπίες. Τέτοιες παρακινήσεις μπορεί να φέρουν τους πελάτες σε δύσκολη θέση και να τους προδιαθέσει αρνητικά, αυξάνοντας την πιθανότητα οι καταναλωτές να προτιμήσουν άλλη επιχείρηση. Το ερώτημα αν οι καταναλωτές ενθαρρύνουν ή αποφεύγουν τέτοια προγράμματα ΕΚΕ είναι ένα θέμα που πρέπει να ερευνηθεί για να εξακριβωθεί αν μια επιχείρηση που εφαρμόζει τέτοια προγράμματα έχει κέρδη ή απώλειες. Ακόμα, οι επιχειρήσεις που παρακινούν τους εργαζομένους να συνεισφέρουν εθελοντικά πρέπει να μελετούν τις επιδράσεις των προσπαθειών των εργαζομένων ή να εξετάζουν την παραγωγικότητα γύρω από τέτοιες προσπάθειες.

Τέλος, άλλο κόστος που πρέπει να ληφθεί υπόψη αλλά ίσως είναι δύσκολο να εκτιμηθεί είναι η σχέση μεταξύ του μεγέθους συνεισφοράς των επιχειρήσεων σε προσπάθειες ΕΚΕ και των οφελών που αποκομίζουν, δηλαδή το αντίκρισμα για τα χρήματα που ξοδεύτηκαν (bang for the buck). Θεωρείται ότι η σχέση μεταξύ οφελών και κόστους είναι κοίλη συνάρτηση που δείχνει ότι τα κέρδη μειώνονται όσο αυξάνεται το επίπεδο της ΕΚΕ. Έτσι, οι επιχειρήσεις πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι προσπάθειές τους

στα πλαίσια της ΕΚΕ ταιριάζουν με την αποστολή τους και με την προσφορά προϊόντων/ υπηρεσιών (Sprinkle & Maines, 2010).

Συνοψίζοντας, η συστηματική διαχείριση της ΕΚΕ συνεπάγεται οφέλη, τα οποία είναι κυρίως μακροπρόθεσμα, αλλά επιφέρει και αρνητικές επιπτώσεις στη λειτουργία μιας επιχείρησης (Πίνακας 3.3). Ως αρνητικές επιδράσεις θεωρούνται κάποιες οικονομικές δαπάνες ή επιπρόσθετες προσπάθειες που πρέπει να καταβληθούν βραχυπρόθεσμα από μια επιχείρηση προκειμένου να απολαύσει τα οφέλη από τις δράσεις ΕΚΕ (Hopkins, 2004).

Πίνακας 3.3: Πιθανά οφέλη και κόστη από την εφαρμογή ΕΚΕ (Hopkins, 2004).

Ενδιαφερόμενα μέρη	Οφέλη	Κόστος
Διευθυντές	Περισσότεροι ανεξάρτητοι μη εκτελεστικοί διευθυντές	Περισσότερες συναντήσεις και ενημερώσεις
	Περισσότερη γνώση και συζήτηση για ηθικά ζητήματα που αυξάνει την εμπιστοσύνη προς στους εργαζόμενους	Συναντήσεις για συζήτηση, εκθέσεις
	Καλύτερες πολιτικές υπευθυνότητας που υποκινούν	Αυξημένη εκπαίδευση για θέματα ηθικής
Μέτοχοι	Αυξημένες επενδύσεις από συνταξιοδοτικά κεφάλαια με κοινωνικά υπεύθυνα κριτήρια	Ένα ελάχιστο εφαρμογής ΕΚΕ σε όλες τις δραστηριότητες της επιχείρησης όπως αυξημένα έξοδα εκθέσεων, περισσότερη διαφάνεια και εξωτερική επικοινωνία κ.λπ.
Εργαζόμενοι	Καλύτερες πολιτικές υπευθυνότητας που υποκινούν	Αυξημένη εκπαίδευση για θέματα ηθικής
	Καλύτερη ηθική συμπεριφορά από τους ανώτερους που οδηγεί σε μεγαλύτερη παραγωγικότητα	Περισσότερη ενδο- επικοινωνία
	Καλές εργασιακές σχέσεις, λιγότερες απεργίες	Περισσότερη προσπάθεια για τις εργασιακές σχέσεις
	Καλύτερες συνθήκες εργασίας	
	Μεγαλύτερη προσέλκυση ικανών στελεχών και νέων	Χρειάζεται καλύτερες πολιτικές ανθρωπίνων δικαιωμάτων
	Μειωμένα έξοδα προσλήψεων	
Πελάτες-καταναλωτές	Στροφή στην ηθική κατανάλωση	Οι τιμές των προϊόντων/ υπηρεσιών μπορεί να αυξηθούν βραχυπρόθεσμα
	Λιγότερες διαφωνίες	
	Βελτιωμένη φήμη	
	Καλύτερη ποιότητα προϊόντων/ υπηρεσιών	
Εργολάβοι-προμηθευτές	Καλύτερης ποιότητας προμήθειες	Οι τιμές των προμηθειών μπορεί να αυξηθούν βραχυπρόθεσμα
	Λιγότερη αρνητική επίδραση στην κοινή γνώμη	

Τοπική κοινότητα	Πιο πρόθυμη να αποδεχτεί νέες επενδύσεις	Απαιτείται συνεχής επικοινωνία με τοπική κοινωνία
	Βελτιωμένη εικόνα	
Κυβέρνηση	Περισσότερη εμπιστοσύνη στην επιχείρηση	Τα κόστη προσαρμογής στους νέους κανονισμούς μπορεί να αυξηθούν
	Λιγότερες νομικές διαμάχες, όχι νέα πιθανά δυσμενή νομοθετική ρύθμιση	
	Περισσότερο ευνοϊκό εμπορικό καθεστώς	
	Πιο πρόθυμη να δεχτεί επέκταση ή συρρίκνωση	
Περιβάλλον	Λιγότερες νομικές διαμάχες	Επενδύσεις για έλεγχο περιβαλλοντικών επιδράσεων
	Βελτιωμένη εικόνα	

4. ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΕ

4.1 Διαστάσεις της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αλλά και το Συμβούλιο της Λισαβόνας έχουν διατυπώσει την άποψη ότι η ΕΚΕ έχει τρεις κύριες διαστάσεις: την κοινωνική, την περιβαλλοντική και την οικονομική. Βάσει των τριών αυτών διαστάσεων, οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις μπορούν να αναπτύξουν τη στρατηγική τους για την ΕΚΕ. Συνεπώς, μια κοινωνικά υπεύθυνη εταιρεία έχει θέσει προτεραιότητα την κοινωνική δικαιοσύνη, την οικονομική αποτελεσματικότητα και την προστασία του περιβάλλοντος (Σχήμα 4.1).

Σχήμα 4.1: Βασικές συνιστώσες της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (EFQM, 2004).

4.1.1 Η κοινωνική διάσταση

Η κοινωνική διάσταση αφορά την πολιτική που εφαρμόζει μία επιχείρηση ως προς τους ανθρώπινους πόρους που απασχολεί, αλλά και ως προς το ευρύτερο κοινωνικό κεφάλαιο. Οι κοινωνικά υπεύθυνες πρακτικές σε μια επιχείρηση συνδέονται κυρίως με θέματα που αφορούν την επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό, την υγεία και την ασφάλεια στο χώρο εργασίας καθώς και τη διαχείριση της αλλαγής (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2001). Αναφορικά με τη διαχείριση των ανθρωπίνων πόρων (human resources management), η ικανοποίηση των εργαζομένων και κατ' επέκταση η παραμονή τους στον εργασιακό χώρο συνδέεται στενά με την πελατεία και συνεπώς με την κερδοφορία καθώς επίσης, οι εργαζόμενοι λειτουργούν ως ένα «παράθυρο της επιχείρησης προς την κοινωνία» (Willmot, 2001). Οι βασικές πολιτικές που άπτονται της ΕΚΕ είναι:

- Η δέσμευση των ανωτάτων στελεχών για εφαρμογή της ΕΚΕ και η μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή των εργαζομένων και των εκπροσώπων τους σε ένα διάλογο διπλής κατεύθυνσης και ενεργού συμμετοχής για παροχή πληροφοριών σχετικά με την υλοποίηση της ΕΚΕ.
- Η ενθάρρυνση για επαγγελματική κατάρτιση και η προώθηση της δια βίου εκπαίδευσης για όλους τους εργαζόμενους, ανεξάρτητα από την ιεραρχική κατάταξή τους. Η επαγγελματική κατάρτιση αποβλέπει στην αύξηση των δυνατοτήτων και τη βελτίωση των ικανοτήτων των ανθρώπινων πόρων και την προετοιμασία τους για προσαρμογή στην οποιαδήποτε διοικητική αλλαγή.

Η εκπαίδευση του προσωπικού δεν θεωρείται πια ένα επιπλέον κόστος αλλά παράγοντας αύξησης της ανταγωνιστικότητας της επιχείρησης. Όπως διατυπώνει ο οικονομικός διευθυντής της Elmec Sport, Νίκος Ζαχαράτος, «Οι άνθρωποι κάνουν την επιχείρηση». Το εργατικό δυναμικό πρέπει να θεωρείται ως βασικός πυρήνας μιας επιχείρησης και τα χρήματα που δαπανώνται στον τομέα αυτό αποτελούν κέρδος για την εταιρεία (CFO Agenda, 2011). Η επιτυχία μιας επιχείρησης βασίζεται στην παραγωγικότητα των εργαζομένων κι αυτή με την σειρά της στην υψηλής ποιότητας εκπαίδευση. Για να παραμείνει μια επιχείρηση ανταγωνιστική οφείλει να εκμεταλλευθεί την τεχνολογία προκειμένου να εκπαιδεύσει τους εργαζομένους της ταχύτερα, οικονομικότερα και αποτελεσματικότερα.

- Η κατάρτιση και η επιμόρφωση των υπαλλήλων και των διοικητικών στελεχών σχετικά με τα θέματα ΕΚΕ, προκειμένου να αποκτήσουν τις αναγκαίες δεξιότητες και ικανότητες, θα συμβάλλει στην ένταξη της ΕΚΕ στην καθημερινή διαχείρισή τους, εμπλέκοντας όλη την εφοδιαστική αλυσίδα.
- Η διαμόρφωση κατάλληλων συνθηκών εργασίας. Ήδη, ορισμένες χώρες δημοσιεύουν καταλόγους με τους καλύτερους εργοδότες, που προσφέρουν κατάλληλους χώρους εργασίας. Αυτή η δημοσίευση οδηγεί στην προσέλκυση ικανών και εξειδικευμένων στελεχών από την αγορά εργασίας, γεγονός που είναι ακόμη πιο σημαντικό στις περιπτώσεις και στους κλάδους όπου οι ελλείψεις δεξιοτήτων αποτελούν πρόβλημα.
- Η συστηματική επικοινωνία διοίκησης – εργαζομένων με αμφίδρομη κατεύθυνση για παροχή όλων των απαραίτητων πληροφοριών και ενημέρωσης για πάσης φύσεως αλλαγές που διενεργούνται. Καθώς επίσης, η ενίσχυση της συμμετοχής

εκπροσώπων των εργαζομένων σε εταιρείες του ίδιου ομίλου εταιρείας σε διαδικασίες διαχείρισης μεταβολών.

- Η εφαρμογή πολιτικής ισότητας και ποικιλομορφίας στο χώρο εργασίας που συνεπάγεται τη διαδικασία πρόσληψης χωρίς περιορισμούς και διακρίσεις, δίνοντας τη δυνατότητα απασχόλησης σε κοινωνικά αποκλεισμένα άτομα και γενικότερα σε άτομα μειονεκτικών ομάδων (άτομα διαφορετικής φυλής, γυναίκες, μακροχρόνια άνεργοι, άτομα με ειδικές ανάγκες, μεγάλα σε ηλικία άτομα). Ουσιαστικά, πρόκειται για πολιτική καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Η δίκαιη αμοιβή και η ίση μεταχείριση στην εξέλιξη μεταξύ ανδρών και γυναικών. Παράλληλα, δίνεται συχνά προσοχή ώστε οι απολαβές των ανώτερων στελεχών να μην είναι υπερβολικές και συγκεκριμένα, δυσανάλογες σε σχέση με των λοιπών εργαζομένων. Κάτι τέτοιο δεν εμπίπτει στο πνεύμα της ΕΚΕ, καθώς η εταιρεία φαίνεται να μην συμμερίζεται τις ανάγκες και τις ανησυχίες της κοινωνίας (Willmot, 2001).
- Η παραχώρηση αρμοδιοτήτων και εξουσιών στους εργαζόμενους.
- Η ισορροπία μεταξύ εργασίας, οικογένειας και προσωπικής ζωής και γενικότερα προάσπιση μιας αξιοπρεπούς ζωής και όχι απλά επιβίωσης.
- Η δημιουργία υποδομών παιδικής φύλαξης και μέριμνας για τους εργαζόμενους.
- Η συμμετοχή των εργαζομένων στα κέρδη των επιχειρήσεων και η παροχή μεριδίων του μετοχικού κεφαλαίου στο ανθρώπινο δυναμικό.
- Η παροχή υψηλού επιπέδου ασφάλειας και υγείας στην εργασία είτε εφαρμόζοντας το πρότυπο OHSAS είτε άλλες ισοδύναμες πρακτικές και συστήματα. Αν και οι προσεγγίσεις αυτού του θέματος έγκειται σε νομοθετικά και εκτελεστικά μέτρα, οι εταιρείες, οι κυβερνήσεις και οι κλαδικές οργανώσεις έχουν διαμορφώσει ειδικά κριτήρια για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων. Αυτά τα κριτήρια περιλαμβάνονται σε εθελοντικά συστήματα πιστοποίησης και επισήμανσης για προϊόντα και είδη εξοπλισμού (π.χ. σουηδικό σύστημα επισήμανσης TCO Labelling Scheme) και θεωρούνται συμπληρωματικά προς τις δραστηριότητες νομοθεσίας και ελέγχου από τις δημόσιες αρχές. Το θέμα της πιστοποίησης σε θέματα υγείας και ασφάλειας της εργασίας έχει επεκταθεί και στο σύστημα προμηθειών και της ανάθεσης έργου σε τρίτες εταιρίες, δηλαδή σε εργολάβους.

- Η αξιολόγηση όλων των εναλλακτικών λύσεων, σε περιόδους κρίσεων και έντονου ανταγωνισμού, και η επιλογή της λύσης που μειώνει την ανάγκη για απολύσεις. Η ευρύτητα διαδεδομένη αναδιάρθρωση που συντελείται στην Ευρώπη προκαλεί την ανησυχία όλων των υπαλλήλων και άλλων ενδιαφερομένων μερών. Η αναδιάρθρωση με τρόπο κοινωνικά υπεύθυνο σημαίνει ότι εξισορροπούνται και λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα και οι ανησυχίες όλων εκείνων που θίγονται από τις αλλαγές και τις αποφάσεις.
- Η ενεργός εποπτεία και η διαχείριση υπαλλήλων που απουσιάζουν από την εργασία λόγω αναπηρίας ή τραυματισμού. Οι εταιρείες πρέπει να αναλάβουν το μερίδιο ευθύνης που τους αναλογεί προκειμένου να εξασφαλίσουν την απασχολησιμότητα του προσωπικού τους.

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη εκτείνεται πέρα από την εταιρεία στην τοπική κοινότητα και αφορά ένα ευρύ σύνολο ενδιαφερομένων μερών οι οποίοι είναι όχι μόνο οι εργαζόμενοι και οι μέτοχοι αλλά και οι επιχειρηματικοί εταίροι, οι προμηθευτές, οι πελάτες, οι δημόσιες αρχές και οι ΜΚΟ που εκπροσωπούν τις τοπικές κοινότητες ή ασχολούνται με το περιβάλλον. Σε ένα κόσμο πολυεθνικών επενδύσεων και παγκόσμιων εφοδιαστικών αλυσίδων, η εταιρική κοινωνική ευθύνη πρέπει να επεκταθεί πέρα από τα σύνορα της Ευρώπης. Η ταχεία παγκοσμιοποίηση έχει ενθαρρύνει τη συζήτηση του ρόλου και την ανάπτυξη της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Έτσι, η ανάπτυξη εθελοντικών πρακτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μπορεί να θεωρηθεί ότι συμβάλλει σε αυτό. Αναφορικά με την ευρύτερη κοινωνική πολιτική, οι επιχειρήσεις μπορούν να εφαρμόσουν αρκετές κατευθυντήριες γραμμές της ΕΚΕ, όπως είναι (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2001):

- Η αύξηση της απασχόλησης και η μείωση της ανεργίας σε τοπικό επίπεδο. Υποστηρίζοντας την τοπική ανάπτυξη και τις ενεργούς στρατηγικές για την αγορά εργασίας μέσω της συμμετοχής σε τοπικές συμπράξεις απασχόλησης ή/και κοινωνικής ένταξης, οι εταιρείες μπορούν να μειώσουν τον κοινωνικό και τοπικό αντίκτυπο.
- Η υποστήριξη της μετάβασης των νέων από τη δευτεροβάθμια ή την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην εργασία, με την παροχή θέσεων επαγγελματικής κατάρτισης.
- Ο καθορισμός των αναγκών για επαγγελματική κατάρτιση, μέσω της στενής συνεργασίας με τοπικούς φορείς που καταρτίζουν προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

- Η ενίσχυση του τοπικού κοινωνικού κεφαλαίου και η προώθηση της κοινωνικής συνοχής. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη χρηματοδότηση σχεδίων για την ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας.
- Η χρήση των εργαλείων της κοινωνίας των πληροφοριών στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου μέσω δημιουργίας περιεκτικών δικτύων του Διαδικτύου και μέσων για τη διευκόλυνση της επικοινωνίας και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ οργανισμών και ατόμων που δραστηριοποιούνται στον κοινωνικό διάλογο. Ο κοινωνικός διάλογος σε όλα τα επίπεδα είναι ένα σημαντικό μέσο για αλλαγή διαχείρισης μέσω συνεργασίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή , 2004).
- Η παροχή προϊόντων και υπηρεσιών που χρειάζονται ή επιθυμούν οι καταναλωτές και ο σχεδιασμός τους με τρόπο αποτελεσματικό, δεοντολογικό και φιλικό προς το περιβάλλον. Έτσι, οι εταιρείες οικοδομούν σχέσεις διαρκείας με τους πελάτες, εστιάζοντας όλη την οργάνωσή τους στην κατανόηση των αναγκών και των επιθυμιών των πελατών και παρέχοντάς τους ανώτερη ποιότητα, ασφάλεια, αξιοπιστία και εξυπηρέτηση. Κατά αυτό τον τρόπο, οι εταιρείες αυξάνουν την μακροπρόθεσμη κερδοφορία τους.
- Η εφαρμογή της αρχής του σχεδιασμού για όλους, δηλαδή ο σχεδιασμός των προϊόντων και υπηρεσιών έτσι ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων των καταναλωτών με μειονεξίες. Σύμφωνα με αυτή την λογική, προάγεται η δεοντολογία και ο σεβασμός προς όλα τα μέλη της κοινωνίας.
- Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί σημαντική διάσταση της ΕΚΕ τόσο μέσα στο χώρο εργασίας όσο και έξω από αυτόν. Ειδικά η διάσταση αυτή αφορά τις διεθνείς δραστηριότητες των πολυεθνικών επιχειρήσεων και τις παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες. Είναι πολύ σημαντικό οι διεθνείς εταίροι να συμμορφώνονται με τις βασικές αξίες των διεθνών Οργανώσεων, όπως είναι η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, ο ΟΗΕ και ο ΟΟΣΑ, σε κράτη όπου υπάρχουν κατάφωρες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι ένα ιδιαίτερο πολύπλοκο θέμα, το οποίο θέτει πολιτικά, νομικά και ηθικά διλήμματα. Οι εταιρείες με διεθνείς δραστηριότητες οφείλουν να υιοθετούν το ίδιο επίπεδο κοινωνικής ευθύνης στη νέα χώρα εγκατάστασής τους, ανάλογο με εκείνο που εφαρμόζουν στη χώρα προέλευσής τους. Όμως, αντιμετωπίζουν προκλήσεις σχετικά με την εξασφάλιση ότι οι επιχειρηματικοί

τους εταίροι συμμορφώνονται με τις βασικές αξίες τους και τους τρόπους προσέγγισης κρατών με ευρείες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

- Η κατάργηση της παιδικής ή καταναγκαστικής εργασίας και η συνδρομή στην αντιμετώπιση της φτώχειας των παιδιών των αναπτυσσόμενων και φτωχών χωρών, διευκολύνοντας την πρόσβασή τους στην εκπαίδευση.

4.1.2 Η περιβαλλοντική διάσταση

Η περιβαλλοντική διάσταση αφορά τον αντίκτυπο όλων των επιχειρήσεων στο φυσικό περιβάλλον και συγκεκριμένα στα έμβια και μη έμβια φυσικά συστήματα, συμπεριλαμβανομένων των οικοσυστημάτων, της γης, του αέρα και των υδάτων. Η περιβαλλοντική υπευθυνότητα περιλαμβάνει τη λήψη μέτρων και την αποτελεσματική διαχείριση του περιβαλλοντικού αντίκτυπου και των φυσικών πόρων. Η περιβαλλοντική διαχείριση μιας εταιρείας που εφαρμόζει Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη μπορεί να περιλαμβάνει τις ακόλουθες προσεγγίσεις και στρατηγικές (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2001):

- Τον περιορισμό κατανάλωσης πόρων και τη μείωση ρυπογόνων εκπομπών (π.χ. αέρια θερμοκηπίου κ.λπ.) και αποβλήτων, που ευθύνονται για τη μόλυνση του περιβάλλοντος, μπορούν να μειώσουν τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο. Οι μεμονωμένες εταιρείες έχουν καταλήξει ότι η μειωμένη χρήση μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένη αποδοτικότητα και ανταγωνιστικότητα.
- Τη χρήση τεχνολογίας και συστημάτων παραγωγής που είναι φιλικά στο περιβάλλον.
- Την ανάληψη επενδύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος. Οι περιβαλλοντικές επενδύσεις χαρακτηρίζονται από την Ε.Ε. ως επενδύσεις διπλού κέρδους, επειδή προκύπτει όφελος τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για το περιβάλλον.
- Την επισκόπηση του κύκλου ζωής των προϊόντων μέσω της Ολοκληρωμένης Πολιτικής των Προϊόντων (ΟΠΠ), η οποία λαμβάνει υπόψη τον αντίκτυπο τους σε όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους. Στον περιβαλλοντικό τομέα, η ΟΠΠ μπορεί να θεωρηθεί ως ένα ισχυρό υπάρχον πλαίσιο για την προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.
- Την εφαρμογή του κοινοτικού σχεδίου διαχείρισης και ελέγχου στον τομέα του περιβάλλοντος (EMAS) ISO 19000, το οποίο ενθαρρύνει τις εταιρείες να

δημιουργήσουν οικειοθελώς συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου, προκειμένου να επιτύχει αποτελεσματική διαχείριση των περιβαλλοντικά ενεργών δεικτών που άπτονται των περιβαλλοντικών επιδόσεών της.

- Την ενθάρρυνση της εφοδιαστικής αλυσίδας στο πλαίσιο της προσέγγισης ΟΠΠ ώστε να επιδιώξουν την κοινωνική ευθύνη τόσο σε διεθνές επίπεδο όσο και στην Ευρώπη. Οι εταιρείες θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την περιβαλλοντική, κοινωνική και ηθική επίδοση των προϊόντων που προμηθεύονται καθόλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους.
- Την ευρύτερη χρήση των ευρωπαϊκών και διεθνών εργαλείων που συνδέονται με τη διαχείριση και το προϊόν. Οι επενδύσεις και οι δραστηριότητες των εταιρειών σε τρίτες χώρες μπορούν να έχουν άμεση επίδραση στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη σε αυτές τις χώρες.

4.1.3 Η οικονομική διάσταση

Έχει καταστεί πλέον κοινά αποδεκτό από τις επιχειρήσεις ότι η βιώσιμη επιχειρηματική επιτυχία και η αξία της επιχείρησης για τους μετόχους δεν επιτυγχάνονται με τη μεγιστοποίηση του βραχυχρόνιου κέρδους και της άμεσης απόδοσης, αλλά με υπεύθυνη συμπεριφορά, η οποία προωθεί την οικονομική ευημερία, αυξάνει το βαθμό ανταγωνιστικότητας, ενώ εξασφαλίζει την προστασία του περιβάλλοντος και προωθεί την κοινωνική ευαισθησία. Τέτοιες ενέργειες, που συνδυάζουν την οικονομική δραστηριότητα με την υπευθυνότητα σε θέματα περιβαλλοντικής και κοινωνικής ανησυχίας, πραγματοποιούν αρκετές ευρωπαϊκές εταιρίες. Ο λόγος για τον οποίο πράττει μια εταιρεία κατά αυτό τον τρόπο έγκειται στο γεγονός ότι η φήμη της στον τόπο εγκατάστασής της, η εικόνα της ως εργοδότη και ως παραγωγού αλλά και ως παράγοντα στην τοπική κοινωνία επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητά της. Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων δράσεων θα μπορούσαν να αναφερθούν τα παρακάτω (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2001):

- Η πρόληψη και η προσαρμογή της εταιρείας στις αλλαγές του οικονομικού περιβάλλοντος όπως αυτές προκύπτουν από τις εθνικές και παγκόσμιες συγκυρίες και συνθήκες, είναι μια δεδομένη ικανότητα για την Κοινωνικά Υπεύθυνη Εταιρεία. Η πρόβλεψη της αλλαγής, αφενός, διευκολύνει τις επιχειρήσεις να επωφεληθούν πλήρως από τις αλλαγές της αγοράς και, αφετέρου, βελτιώνει

επίσης τη διαδικασία διαχείρισης μεταβολών με προσδιορισμό των αναγκών επαγγελματικών προσόντων.

- Η υποστήριξη της τοπικής ανάπτυξης, μέσω της συμμετοχής σε τοπικές συμπράξεις απασχόλησης και κοινωνικής ένταξης, μειώνοντας τον κοινωνικό και τοπικό αντίκτυπο, που μπορούν να προκληθούν από αναδιαρθρώσεις μεγάλης κλίμακας.
- Η στενή συνεργασία με επιχειρηματικούς εταίρους μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στη μείωση της πολυπλοκότητας των διαδικασιών, στη μείωση των διαχειριστικών δαπανών και του κόστους, αλλά και στην αύξηση της ποιότητας των προϊόντων ή υπηρεσιών. Η επιλογή των προμηθευτών δεν γίνεται πάντα αποκλειστικά μέσα από διαγωνισμούς προσφορών.
- Η χρηματοδότηση τοπικών αθλητικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων και οι δωρεές φιλανθρωπικών δραστηριοτήτων (π.χ. για την προστασία του περιβάλλοντος) βοηθούν την επιχείρηση να αναπτύξει θετικές σχέσεις με την τοπική κοινότητα και συνεπώς, να επιτύχει συσσώρευση κοινωνικού κεφαλαίου. Τέτοια πολιτική ακολουθούν κυρίως οι πολυεθνικές επιχειρήσεις που επιδιώκουν την ένταξη των θυγατρικών εταιριών τους σε διάφορες διεθνείς αγορές. Η ανάπτυξη σχέσεων οικειότητας με τοπικούς φορείς, αλλά και η γνώση των παραδόσεων και των πλεονεκτημάτων της τοπικής κοινωνίας αποτελούν κεφάλαιο για τις επιχειρήσεις, από το οποίο μπορούν να αποκομίσουν οικονομικό όφελος.
- Εκτός από τη χρηματοδότηση διαφόρων εκδηλώσεων, που θεωρείται πολιτική ήπιας μορφής, υπάρχει και η χρηματοδότηση έργων υποδομής και άμεσων επενδύσεων σε σχέδια που ωφελούν συγκεκριμένες περιφέρειες και τοπικές οικονομίες, ιδίως τις οικονομικά μειονεκτούσες περιοχές, παρέχοντας τη δυνατότητα για οικονομική ανασυγκρότηση και ανάπτυξη.
- Η μεταφορά καινοτομίας και τεχνολογίας στις τοπικές κοινωνίες οδηγούν σε μία πιο ισόρροπη οικονομική και κατ' επέκταση κοινωνική ανάπτυξη μεταξύ των ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών.
- Η ανταλλαγή εμπειριών και ορθής πρακτικής μεταξύ εταιρειών, τομέων και χωρών αποτελεί ένα σημαντικό μέσο για την περαιτέρω ανάπτυξη της έννοιας πρακτικών και μέσων της ΕΚΕ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποτελεί η προώθηση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στην περιοχή στην οποία έχουν εγκατασταθεί οι θυγατρικές μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων με στόχο την υποστήριξη νέων

εταιρειών και τοπικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) να ενσωματώσουν κοινωνικά υπεύθυνες πρακτικές στην καθημερινή δραστηριότητά τους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω πρακτικών που περιλαμβάνουν καθοδήγηση και επίβλεψη σχεδίων ΕΚΕ ή παροχή βοήθειας για την υποβολή εκθέσεων κοινωνικού περιεχομένου και για τη διάδοση των καλύτερων πρακτικών τους που αφορούν την εταιρική κοινωνική ευθύνη.

- Η επιλογή επιχειρηματικών εταίρων και προμηθευτών και η δημιουργία οικονομικών συνασπισμών οδηγούν σε σχέσεις οικονομικής συμμαχίας, η οικοδόμηση των οποίων μακροπρόθεσμα μπορεί να οδηγήσει σε αλληλεπίδραση των διοικητικών και επιχειρηματικών πρακτικών μεταξύ των εταίρων και των προμηθευτών τους σε όλη την αλυσίδα εφοδιασμού.
- Η λήψη μέτρων για την καταπολέμηση της διαφθοράς και η λειτουργία με πλήρη διαφάνεια είναι δύο βασικές συνιστώσες της υγιούς οικονομικής δραστηριότητας. Τα ενδιαφερόμενα μέρη απαιτούν την αποτελεσματική διαφάνεια όσον αφορά τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιδόσεις των εταιρειών. Αυτή η δράση αποτελεί ισχυρό πόλο προσέλκυσης επενδυτών ειδικά αν αναφέρεται σε εισηγμένες επιχειρήσεις απόλυτης διαφάνειας και συνεπάγεται την αυξημένη εμπιστοσύνη των μετόχων.
- Η συμμόρφωσή των πολυεθνικών επιχειρήσεων με διεθνώς αποδεκτά πρότυπα, μπορεί να εξασφαλίσει ότι οι διεθνείς εμπορικές σχέσεις τους υλοποιούνται με πιο βιώσιμο και διαφανή τρόπο. Για το λόγο αυτό, είναι σημαντικό η περαιτέρω προώθηση της ΕΚΕ, εντός και εκτός των συνόρων της Ε.Ε, να βασιστεί σε διεθνή πρότυπα και συμφωνηθέντα εργαλεία (π.χ. κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ) ώστε να αποφευχθεί η διασυννοριακή οικονομική εγκληματικότητα.
- Η εγγραφή μιας εταιρείας σε χρηματιστηριακό δείκτη δεοντολογικών αρχών μπορεί να αυξήσει την αξιολογική κατάταξή της, αποφέροντας απτά οικονομικά οφέλη. Οι κοινωνικοί δείκτες του χρηματιστηρίου είναι χρήσιμα εργαλεία αναφοράς, επειδή δείχνουν τη θετική επίδραση που έχει η λεπτομερής ανάλυση των χρηματοοικονομικών επιδόσεων με κοινωνικά κριτήρια.
- Η ανάληψη κοινωνικά υπεύθυνων επενδύσεων, δηλαδή η τοποθέτηση κεφαλαίων σε εταιρίες που εφαρμόζουν κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνες πολιτικές, συμβάλλει στην ελαχιστοποίηση των χρηματοοικονομικών κινδύνων, στην έγκαιρη πρόληψη κρίσεων, και στη δημιουργία ισχυρής φήμης για την εταιρεία.

4.2 Εργαλεία της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τις ευρύτερες επιδράσεις της επιχειρηματικής λειτουργίας στην κοινωνία έχει συντελέσει στην εξάπλωση εργαλείων διαχείρισης, μέτρησης, επικοινωνίας και επιβράβευσης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης. Τα κύρια εργαλεία της ΕΚΕ είναι οι κατευθυντήριες οδηγίες, οι κώδικες δεοντολογίας που ορίζουν τις αρχές της εταιρικής συμπεριφοράς, τα συστήματα διαχείρισης, τα εργαλεία ελέγχου και επικοινωνίας και οι μεθοδολογίες εξέτασης των επενδύσεων μέσω φιλτραρίσματος (screening).

Πράγματι, τα εργαλεία της ΕΚΕ παίζουν σημαντικό ρόλο γιατί παρέχουν καθοδήγηση και συγκριτική αξιολόγηση της αειφόρας επίδοσης των επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα να ενισχύουν την αποτελεσματική προώθηση της ΕΚΕ. Τα εργαλεία αυτά καθιερώνουν τα ελάχιστα επίπεδα επίδοσης, βοηθούν τις επιχειρήσεις να διαχειριστούν την ποιότητα των διαδικασιών, των συστημάτων και των επιδράσεών τους και ενθαρρύνουν τις καλύτερες πρακτικές. Είναι πλέον φανερό ότι έχουν γίνει ένα σημαντικό μέρος του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, αφού οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν κάποια αναγνωρισμένα εργαλεία ΕΚΕ αυξάνονται, καθώς αναγνωρίζουν τα οφέλη που προκύπτουν από τη χρήση τους. Σύμφωνα με την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τα εργαλεία της ΕΚΕ κατηγοριοποιούνται στις τρεις ακόλουθες ομάδες (εργαλεία κοινωνικά υπεύθυνης διαχείρισης, εργαλεία κοινωνικά υπεύθυνης κατανάλωσης και εργαλεία κοινωνικά υπεύθυνης επένδυσης) (European Commission, 2004).

4.2.1 Κοινωνικά Υπεύθυνη Διαχείριση

Τα εργαλεία που περιλαμβάνονται στην κατηγορία της κοινωνικά υπεύθυνης διαχείρισης αφορούν πρότυπα επίδοσης και διαχείρισης που χρησιμοποιούνται από τις επιχειρήσεις ώστε να ενσωματώσουν τις αξίες ΕΚΕ στις στρατηγικές και τη λειτουργία τους και να βελτιώσουν την επίδοσή τους. Συγκεκριμένα, η κοινωνικά υπεύθυνη διαχείριση περιλαμβάνει εργαλεία, όπως είναι οι κώδικες δεοντολογίας, τα πρότυπα διαχείρισης και αναφοράς της αειφορίας, τα οποία είτε παρουσιάζουν εκτενώς τις αρχές για υπεύθυνη συμπεριφορά ή παρέχουν τις διαδικασίες και τα στάδια για την εφαρμογή της ΕΚΕ ή παρέχουν δείκτες και μεθοδολογίες μέτρησης για την αξιολόγηση και τη δημοσιοποίηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης.

Αυτά τα εργαλεία είναι αλληλένδετα και συμπληρωματικά καθώς το ένα ενισχύει το άλλο προκειμένου να μεταφραστούν οι αρχές σε πρακτικές. Για παράδειγμα ένας κώδικας δεοντολογίας χρειάζεται να υποστηριχτεί από ένα σύστημα διαχείρισης ορίζοντας τους στόχους, τις διαδικασίες, τους ρόλους και τις ευθύνες. Παράλληλα, τα συστήματα διαχείρισης συνήθως περιλαμβάνουν μηχανισμούς μέτρησης και αναφοράς που επιτρέπουν την αξιολόγηση των διαδικασιών και τον καθορισμό των στόχων προς βελτίωση (European Commission, 2004).

4.2.1.1 Κώδικες δεοντολογίας

Στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία, οι κώδικες δεοντολογίας έχουν πολλαπλασιαστεί πολύ γρήγορα λόγω του αυξανόμενου δημόσιου ενδιαφέροντος σχετικά με τον κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο και την ηθική συμπεριφορά των επιχειρήσεων. Ένας κώδικας δεοντολογίας είναι μια επίσημη κατάσταση των αρχών που διέπουν μια συγκεκριμένη εταιρική συμπεριφορά. Οι κώδικες μπορούν να διευθετήσουν ένα μεγάλο εύρος θεμάτων ΕΚΕ, όπως τα ανθρώπινα και εργασιακά δικαιώματα, η χρήση δυνάμεων ασφαλείας για εκβιασμό, η δωροδοκία, η διαφθορά, τα θέματα υγείας και ασφάλειας που σχετίζονται με τη χρήση ενός προϊόντος και τα περιβαλλοντικά πρότυπα (π.χ. εκπομπές αερίων). Οι κώδικες που υπάρχουν είναι (European Commission, 2004):

- Εταιρικοί κώδικες που υιοθετούνται μονομερώς από τις επιχειρήσεις.
- Κλαδικοί κώδικες που υιοθετούνται από ομάδες επιχειρήσεων ενός συγκεκριμένου βιομηχανικού κλάδου.
- Διεθνείς και ευρωπαϊκοί κώδικες που διαπραγματεύονται από «κοινωνικούς συνέταιρους».
- Κώδικες πολλών ενδιαφερομένων μερών που υιοθετούνται ως αποτέλεσμα συνδυασμένων πρωτοβουλιών από τις επιχειρήσεις, τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και τις ΜΚΟ.

Για παράδειγμα, ο κώδικας ETI (Ethical Trade Initiative Base Code) αναφέρεται σε μια «πρωτοβουλία για το ηθικό εμπόριο» που αναπτύχθηκε από ένα συνασπισμό επιχειρήσεων, εργατικών σωματείων και ΜΚΟ, των οποίων ο στόχος είναι η προώθηση της χρήσης ενός συνόλου προτύπων που στοχεύουν στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας στην παγκόσμια εφοδιαστική και παραγωγική αλυσίδα. Τα μέλη της ETI συνεργάζονται ώστε να καθορίσουν και να προωθήσουν καλές πρακτικές για την εφαρμογή των κωδικών δεοντολογίας χρησιμοποιώντας μεθόδους

ελέγχου και επαλήθευσης. Η ETI χρηματοδοτείται από μέλη με την υποστήριξη του τμήματος για τη διεθνή ανάπτυξη (Department for International Development - DFID) του Ηνωμένου Βασιλείου.

Επίσης, οι εταιρείες που είναι μέλη της ETI συμμορφώνουν τους κώδικες δεοντολογίας τους με τον κώδικα της ETI και τους εφαρμόζουν στις διεθνείς εφοδιαστικές αλυσίδες τους. Έτσι, οι εταιρείες αυτές πρέπει να συνεργαστούν με προμηθευτές έχοντας αξιολογήσει τις εργασιακές πρακτικές τους και έχοντας συζητήσει με αυτούς τον τρόπο με τον οποίο ο κώδικας μπορεί να εφαρμοστεί σε μια συγκεκριμένη χώρα και ένα συγκεκριμένο βιομηχανικό κλάδο. Έπειτα, οι εταιρείες αναπτύσσουν ένα πρόγραμμα εσωτερικού ελέγχου και επαλήθευσης (European Commission, 2004).

- Πρότυποι κώδικες που αναπτύσσονται από συνδικαλιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ ή άλλους οργανισμούς και χρησιμεύουν ως πρότυπο αναφοράς για την ανάπτυξη ενός εταιρικού κώδικα.

Για παράδειγμα, οι «Αρχές Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για τις επιχειρήσεις» της Διεθνούς Αμνηστίας. Η Διεθνής Αμνηστία έχει δημιουργήσει μια λίστα αρχών σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα ώστε να βοηθήσει τις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Αυτές οι αρχές βασίζονται στα ακόλουθα διεθνή πρότυπα: την διεθνή διακήρυξη περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων (UDHR), τους κανόνες συμπεριφοράς της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ - ILO), τις βασικές αρχές των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τη χρήση βίας και πυροβόλων όπλων, τον «κώδικα δεοντολογίας των αξιωματούχων επιβολής του νόμου» των Ηνωμένων Εθνών και την «τριμερή διακήρυξη αρχών για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική πολιτική» της ΔΟΕ.

Οι αρχές της Διεθνούς Αμνηστίας περιλαμβάνουν εταιρικές πολιτικές σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τους κανόνες ασφαλείας, τη δέσμευση με την κοινότητα, την ελευθερία από τις διακρίσεις και την υποδούλωση, την υγεία και την ασφάλεια, την ελευθερία των συναλλαγών. Επίσης, περιλαμβάνουν την ελευθερία της συλλογικής διαπραγμάτευσης, τις δίκαιες συνθήκες εργασίας και τους μηχανισμούς ελέγχου της αποτελεσματικότητας της συμμόρφωσης όλων των λειτουργιών με τους κώδικες δεοντολογίας και τα διεθνή πρότυπα σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Άλλο παράδειγμα αποτελεί το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών (UN global compact - GC) που εισήχθη το 1999 από τον γενικό γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, τον Kofi Annan. Πρόκειται για μια πρωτοβουλία που περιλαμβάνει δέκα αρχές σχετικές με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα εργασιακά δικαιώματα και το περιβάλλον. Προκειμένου να συμμετάσχει μια επιχείρηση σε αυτή την πρωτοβουλία πρέπει να δεσμευτεί ότι θα ενσωματώσει τις δέκα αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου στην αποστολή και τις δράσεις της, καθώς επίσης να ενημερώσει τους εργαζόμενους, μετόχους, πελάτες και προμηθευτές της σχετικά με τις αρχές. Έπειτα, από τις επιχειρήσεις που έχουν γίνει μέλη του Οικουμενικού Συμφώνου ζητείται να δημοσιοποιούν την πρόοδο της εφαρμογής των δέκα αρχών στον ετήσιο απολογισμό τους.

Οι αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου ανταποκρίνονται στην υποστήριξη και το σεβασμό προς την προστασία των διεθνώς διακηρυγμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη διασφάλιση ότι οι επιχειρήσεις δεν είναι ένοχες για παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την αντίθεση προς τη διαφθορά, τη δωροδοκία και τον εκβιασμό, την υιοθέτηση των τεσσάρων βασικών προτύπων εργασίας, την υποστήριξη μιας προληπτικής προσέγγισης για τις περιβαλλοντικές αλλαγές, την ανάληψη πρωτοβουλιών για την προώθηση μιας καλύτερης περιβαλλοντικής ευθύνης, την ενθάρρυνση της ανάπτυξης και εξάπλωσης των φιλικών περιβαλλοντικών πρωτοβουλιών. Σκοπός του Οικουμενικού Συμφώνου είναι να προσδιορίσει και να προωθήσει καλές πρακτικές, χωρίς τα Ηνωμένα Έθνη να ελέγχουν και να αποτιμούν την επίδοση των συμμετεχόντων επιχειρήσεων (European Commission, 2004).

- Διακυβερνητικοί κώδικες που διαπραγματεύονται από διεθνείς οργανισμούς.

Για παράδειγμα, οι «κατευθυντήριες οδηγίες για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις» του ΟΟΣΑ (OECD Guidelines for multinational enterprises), οι οποίες αποτελούν μέρος της «διακήρυξης περί διεθνών επενδύσεων και πολυεθνικών επιχειρήσεων» που υιοθετήθηκε το 1976 ώστε να διευκολύνει την άμεση επένδυση μεταξύ των μελών του ΟΟΣΑ. Οι οδηγίες αυτές είναι μη δεσμευτικές υποδείξεις που διατέθηκαν από τα κράτη-μέλη του ΟΟΣΑ προς τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και παρέχουν εθελοντικές αρχές για υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά σε συνδυασμό με τις πολιτικές και τους νόμους των χωρών στις οποίες λειτουργούν οι επιχειρήσεις (European Commission, 2004). Η τελευταία αναθεώρηση των οδηγιών

πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2011 με σκοπό να προσαρμοστούν στην τρέχουσα πραγματικότητα και να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητά τους ως μηχανισμός για την εταιρική λογοδοσία (OECD, 2011).

Τα θέματα που καλύπτονται από τις οδηγίες του ΟΟΣΑ αφορούν τις εργασιακές και τις βιομηχανικές σχέσεις όπως είναι τα τέσσερα κύρια εργασιακά πρότυπα, η υγεία και η ασφάλεια, οι εργασιακές συνθήκες, η εκπαίδευση των εργαζομένων, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η υπεύθυνη διαχείριση της εφοδιαστικής αλυσίδας και η αντίληψη στις βιομηχανικές αλλαγές. Επίσης, οι οδηγίες αυτές καλύπτουν και ευρύτερα θέματα που αφορούν την ηθική συμπεριφορά, όπως είναι η αντίσταση στη δωροδοκία και τον εκβιασμό, η προστασία των καταναλωτικών συμφερόντων, οι δίκαιες πρακτικές προώθησης και ενημέρωσης και θέματα που σχετίζονται με τη δημοσιοποίηση, τη φορολογία, τον ανταγωνισμό και το περιβάλλον (European Commission, 2004; OECD, 2011).

Άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η «τριμερής διακήρυξη αρχών για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική πολιτική» της ΔΟΕ (ILO Tripartite declaration of principles concerning multinational enterprises and social policy). Οι αρχές που διέπουν αυτό το διεθνές εργαλείο υιοθετήθηκαν από την ΔΟΕ το 1997 και αναθεωρήθηκαν για τελευταία φορά τον Ιούλιο του 2006. Το εργαλείο αυτό δεν είναι νομικά δεσμευτικό και προσφέρει κατευθυντήριες οδηγίες στις πολυεθνικές επιχειρήσεις, τις κυβερνήσεις και τους οργανισμούς εργαζομένων σχετικά με την απασχόληση (ίσες ευκαιρίες, ασφάλεια των εργαζομένων), την εκπαίδευση, τις εργασιακές συνθήκες και τις βιομηχανικές σχέσεις (π.χ. μισθοί, οφέλη, ελάχιστο όριο ηλικίας, υγεία και ασφάλεια, συνδικαλισμός και ελευθερία της συλλογικής διαπραγμάτευσης, εξέταση παραπόνων, διευθέτηση βιομηχανικών διαφωνιών).

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι κώδικες τείνουν να επικεντρώνονται στους κλάδους που αφορούν τα καταναλωτικά αγαθά (ενδυμασία, υποδήματα, παιχνίδια), τα τρόφιμα και αναψυκτικά, την εξόρυξη και την λιανική πώληση και εφαρμόζονται κυρίως στις επιχειρήσεις που λειτουργούν διεθνώς και ειδικά σε χώρες όπου οι δημόσιες αρχές δεν επιβάλλουν τα ελάχιστα πρότυπα. Όμως, οι κώδικες μπορούν μόνο να συμπληρώσουν και όχι να αντικαταστήσουν την εθνική και διεθνή νομοθεσία ή τον κοινωνικό διάλογο και την συλλογική διαπραγμάτευση.

Τέλος, οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν τον κώδικα δεοντολογίας ως ένα εσωτερικό διαχειριστικό εργαλείο ώστε να εκφράσουν τις αξίες και τα ηθικά πρότυπα στα οποία

υποβάλλεται η επιχειρηματική λειτουργία τους, να επηρεάσουν τις πρακτικές των παγκόσμιων επιχειρηματικών συνεργατών τους και να πληροφορήσουν τους καταναλωτές σχετικά με τις αρχές που ακολουθούν για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών που κατασκευάζουν ή πωλούν. Κάποιες επιχειρήσεις υιοθετούν τους κώδικες ως άμεση ανταπόκριση στις δημόσιες πιέσεις (ΜΜΕ, ομάδες καταναλωτών, ακτιβιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων) ή στις πιέσεις των συνδικαλιστικών οργανώσεων, των δημόσιων αρχών, των μετόχων ή των ανταγωνιστών (European Commission, 2004).

4.2.1.2 Πρότυπα διαχείρισης

Τα πρότυπα, τα συστήματα ή τα πλαίσια διαχείρισης αποτελούν εσωτερικά εργαλεία για τις επιχειρήσεις ή άλλους οργανισμούς ώστε να ενσωματώσουν τις αξίες τους στην καθημερινή τους δραστηριότητα. Πιο συγκεκριμένα, τα συστήματα διαχείρισης αναφέρονται σε ένα σύνολο διαδικασιών και προδιαγραφών που χρησιμοποιούνται από έναν οργανισμό προκειμένου να διαχειριστεί μια διαδικασία ή μια δραστηριότητα που αφορά την ποιότητα, το περιβάλλον, την υγεία και την ασφάλεια ή το χώρο εργασίας. Τα πρότυπα των συστημάτων διαχείρισης αναπτύχθηκαν από φορείς θέσπισης προτύπων έπειτα από συζητήσεις με τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη. Τα πρότυπα διακρίνονται σε πρότυπα διαδικασιών (process standards) που εστιάζουν στον τύπο της διαδικασίας και τα στάδια εφαρμογής και σε πρότυπα επίδοσης (performance standards) που περιλαμβάνουν τη μέτρηση και την αναφορά της επίδοσης και της προόδου.

Τα συστήματα διαχείρισης βοηθούν στη βελτίωση της στρατηγικής διαχείρισης της ΕΚΕ και βελτιώνουν την κοινωνική επίδοση, υπευθυνότητα και διαφάνεια των επιχειρήσεων. Επίσης, τα συστήματα αυτά βοηθούν στον καθορισμό και τη διαχείριση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών κινδύνων, τη δραστική και συστηματική εμπλοκή των ενδιαφερομένων μερών και τη συνολική επιχειρηματική αποδοτικότητα μέσω μιας αιτιολογημένης επιλογής και ανάλυσης των πληροφοριών σχετικά με την επιχειρηματική λειτουργία και τις επιδράσεις της. Ακόμα, τα πρότυπα διαχείρισης με βάση τα οποία πιστοποιείται μια επιχείρηση μπορεί να φανούν χρήσιμα εργαλεία για συγκριτική αξιολόγηση και επικοινωνία της διαχειριστικής επίδοσης (European Commission, 2004).

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι αρκετά πρότυπα ΕΚΕ έχουν καθιερωθεί προκειμένου να ομογενοποιηθούν και να γίνουν πιο αξιόπιστα συγκρίσιμες οι διαφορετικές απόψεις σχετικά με την ΕΚΕ που υπάρχουν στην κάθε χώρα και κλάδο. Επίσης, πολλά πρότυπα λαμβάνουν υπόψη τοπικά, εθνικά και κλαδικά χαρακτηριστικά

προκειμένου οι επιχειρήσεις να ανταποκριθούν σε συγκεκριμένα προβλήματα. Κάποια πρότυπα είναι μονοθεματικά (π.χ. εστιάζονται στην περιβαλλοντική επίδοση ή στην εταιρική διακυβέρνηση), ενώ άλλα εξετάζουν ένα εύρος θεμάτων ΕΚΕ. Η πλειοψηφία των προτύπων ΕΚΕ προϋποθέτει την εθελοντική ανάπτυξη και εφαρμογή πολιτικών και πρακτικών από τις επιχειρήσεις και τη δέσμευση με συγκεκριμένα πρότυπα επίδοσης που αφορούν τα θέματα της ΕΚΕ. Ένας περιορισμένος αριθμός προτύπων έχει σχεδιαστεί για να παρέχει καθοδήγηση στις επιχειρήσεις που θέλουν να δημοσιεύσουν την κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική επίδοση. Σε πολλές περιπτώσεις, αυτά τα πρότυπα αναφοράς και επίδοσης είναι συμπληρωματικά (BSR, 2003).

Η ανάπτυξη των προτύπων της ΕΚΕ αναπαριστά ένα νέο πεδίο εταιρικής διακυβέρνησης. Τα πρότυπα παρέχουν οδηγίες για το ποιες περιοχές και πώς μια υπεύθυνη επιχείρηση θα πρέπει να δρα ως προς τις προσδοκίες των ενδιαφερομένων μερών της. (Giannarakis, Litinas, & Sariannidis, 2011). Οι επιχειρήσεις αναπτύσσουν συστήματα εφαρμογής, μέτρησης και αξιολόγησης των δράσεων ΕΚΕ προκειμένου να αποδείξουν απτά στα ενδιαφερόμενα μέρη την υπευθυνότητα και την ορθή πρακτική τους σε θέματα ΕΚΕ. Στα πλαίσια αυτά, οι επιχειρήσεις ορίζουν τους στόχους, τις διαδικασίες, τους ρόλους και τις ευθύνες τους, εκπαιδεύονται, καθώς επίσης μετρούν και δημοσιοποιούν την πρόοδο των επιδόσεων τους. Συνήθως, όμως, τα συστήματα διαχείρισης χρησιμοποιούνται από μεγάλους οργανισμούς που χρειάζονται να συστηματοποιήσουν τις δράσεις τους. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι οι οργανισμοί που υιοθετούν πρότυπα διαχείρισης δεν σημαίνει ότι σίγουρα θα έχουν καλή επίδοση, ούτε ότι αποποιούνται των ευθυνών τους ως προς την εκπλήρωση των νομικών υποχρεώσεών τους (European Commission, 2004).

4.2.1.2.1 Πρότυπα για το εργασιακό περιβάλλον

- **Social Accountability 8000 (SA 8000)**

Το Social Accountability 8000 (SA 8000) είναι ένα διεθνές πρότυπο και μια διαδικασία ελέγχου για τις συνθήκες εργασίας στο εργασιακό περιβάλλον που εκδόθηκε για πρώτη φορά από τον Διεθνή Οργανισμό Κοινωνικής Ευθύνης (Social Accountability International, SAI) το 1998, αναθεωρήθηκε το 2001 και εκδόθηκε για τρίτη φορά το 2008. Σκοπός του είναι η παροχή βοήθειας στους οργανισμούς να αναπτύξουν και να διαχειριστούν τα συστήματα κοινωνικής υπευθυνότητας στις εγκαταστάσεις τους και στις εγκαταστάσεις των προμηθευτών τους. Το πρότυπο SA 8000 βασίζεται στα πρότυπα της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO) και της συνθήκης του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα

δικαιώματα (UN Human Rights Convention), καθώς επίσης στα πρότυπα για τον έλεγχο της ποιότητας (ISO 9000) και τα πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης (ISO 14000) του Διεθνούς Οργανισμού Τυποποίησης (ISO) (<http://www.sa-intl.org/>).

- **ILO–OSH 2001 (ΔΟΕ - Κατευθυντήριες οδηγίες για τα συστήματα διαχείρισης της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία)**

Οι κατευθυντήριες οδηγίες της ΔΟΕ για τα συστήματα διαχείρισης της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία υιοθετήθηκαν τον Απρίλιο του 2001, έπειτα από δύο χρόνια ανάπτυξης και διεθνούς αναθεώρησης από αξιολογητές. Οι οδηγίες ILO–OSH 2001 παρέχουν ένα μοναδικό διεθνές πρότυπο που είναι συμβατό με άλλα πρότυπα και οδηγίες των συστημάτων διαχείρισης. Επίσης, το σύστημα διαχείρισης ILO–OSH 2001 δηλώνει ότι η υγεία και η ασφάλεια στην εργασία πρέπει να είναι αναπόσπαστο κομμάτι της διοίκησης των επιχειρήσεων. Η εφαρμογή του δεν απαιτεί πιστοποίηση, αλλά δεν αποκλείει την πιστοποίηση ως μέσο αναγνώρισης της καλής πρακτικής αν το επιθυμεί η χώρα που εφαρμόζει τις οδηγίες αυτές. Οι κατευθυντήριες οδηγίες του ILO–OSH 2001 παρέχουν καθοδήγηση για την εφαρμογή της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία σε εθνικό και οργανωτικό επίπεδο (<http://www.ilo.org/>).

- **OHSAS 18001**

Το OHSAS 18001 είναι ένα διεθνές πρότυπο σύστημα διαχείρισης της επαγγελματικής υγείας και ασφάλειας (EYA), το οποίο βασισμένο στο BS 8800²⁷ αναπτύχθηκε το 1999 από 13 οργανισμούς τυποποίησης και διεθνείς φορείς πιστοποίησης. Στόχος του είναι η παροχή μιας δομημένης προσέγγισης για την αποφυγή και τη διαχείριση των κινδύνων της EYA. Το OHSAS 18001 μπορεί να χρησιμοποιηθεί από οποιοδήποτε οργανισμό άσχετα με το μέγεθος, τη φύση των δραστηριοτήτων και την τοποθεσία του. Η έμφαση του προτύπου έγκειται στις προληπτικές και προστατευτικές πρακτικές προσδιορίζοντας τις πηγές των κινδύνων και στην αξιολόγηση και τον έλεγχο των επαγγελματικών κινδύνων. Η πιστοποίηση κατά OHSAS 18001 είναι διαθέσιμη για κάθε επιχείρηση που θέλει να περιορίσει μακροπρόθεσμα τους κινδύνους της EYA (<http://www.ohsas-18001-occupational-health-and-safety.com/>).

²⁷ Το BS 8800 είναι ένα έγγραφο με κατευθυντήριες οδηγίες για τη διαχείριση της επαγγελματικής υγείας και ασφάλειας, το οποίο εκδόθηκε το 1996 από τον Βρετανικό Οργανισμό Τυποποίησης (BSI).

4.2.1.2.2 Πρότυπα διαχείρισης της ποιότητας

- **ISO 9000**

Η οικογένεια προτύπων ISO 9000 εκδόθηκε το 1987 από το Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και αναπαριστά μια διεθνή ομοφωνία σχετικά με τις καλές πρακτικές διαχείρισης, οι οποίες αναπαριστώνται με ένα σύνολο τυποποιημένων απαιτήσεων του συστήματος για την αποτελεσματική διαχείριση της ποιότητας. Το σύστημα διαχείρισης ISO 9000 λαμβάνει υπόψη όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά ενός προϊόντος ή μίας υπηρεσίας που χρειάζονται προκειμένου να ικανοποιηθούν οι προσδοκίες των πελατών σχετικά με την ποιότητα. Η αποτελεσματική εφαρμογή του συστήματος διαχείρισης της ποιότητας ISO 9000 μπορεί να ελεγχθεί εσωτερικά από τον ίδιο τον οργανισμό, αλλά και εξωτερικά από τους πελάτες του ή από ανεξάρτητους φορείς πιστοποίησης (http://www.iso.org/iso/iso_9000_essentials.htm).

- **Μοντέλο επιχειρηματικής αριστείας του EFQM**

Το Ευρωπαϊκό Μοντέλο Επιχειρηματικής Αριστείας αναπτύχθηκε το 1991 από το ευρωπαϊκό ίδρυμα για τη διαχείριση της ποιότητας (European Foundation for Quality Management, EFQM). Το μοντέλο αυτό αποτελεί ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για τη βελτίωση της ποιότητας, το οποίο στοχεύει στη βελτίωση των αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων λαμβάνοντας υπόψη τον αντίκτυπο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην κοινωνία και παρέχοντας στους εργαζομένους ένα καλύτερο εργασιακό περιβάλλον και στους πελάτες την καλύτερη δυνατή ποιότητα των προϊόντων ή υπηρεσιών. Το μοντέλο αυτό είναι ένα πρακτικό εργαλείο αυτό-αξιολόγησης που βοηθά τους διευθυντές των επιχειρήσεων να θέσουν σε ισχύ τις αρχές της διαχείρισης της ολικής ποιότητας (Total Quality Management) στα πλαίσια των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τους και στις σχέσεις με τους εργαζομένους, τους μετόχους, τους πελάτες και τις κοινότητες στις οποίες λειτουργούν, καθώς επίσης τους επιτρέπει να μετρήσουν το επίπεδο της επιχειρηματικής αριστείας τους (<http://www.efqm.org/>).

- **AA(AccountAbility)1000 - Το πλαίσιο δέσμευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη**

Το πρότυπο του πλαισίου υπευθυνότητας AA1000 (AA1000 AccountAbility Framework Standard) δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1999 από τον οργανισμό AccountAbility. Το AA1000 είναι ένα εργαλείο που σχεδιάστηκε για να βελτιώσει την κοινωνική υπευθυνότητα και την επίδοση των οργανισμών μέσω ενσωμάτωσης της δέσμευσης των οργανισμών με τα ενδιαφερόμενα μέρη στη λήψη αποφάσεων και την

καθημερινή δραστηριότητά τους. Η βασική αρχή που το διέπει είναι το δικαίωμα των ενδιαφερομένων μερών να ακούγονται και η υποχρέωση των οργανισμών να ανταποκρίνονται²⁸. Τα κύρια στάδια της διαδικασίας του πλαισίου είναι ο σχεδιασμός, η μέτρηση, ο έλεγχος και η αναφορά καθώς και η εμπλοκή των ενδιαφερομένων μερών σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Το πλαίσιο AA1000 μπορεί να χρησιμοποιηθεί από οποιοδήποτε οργανισμό και σχεδιάστηκε για εσωτερικό, αλλά και για εξωτερικό έλεγχο (<http://www.accountability.org/standards/index.html>).

- **ISO 26000 Standard for Social Responsibility**

Το ISO 26000 είναι ένα διεθνές πρότυπο κοινωνικής υπευθυνότητας, το προσχέδιο του οποίου αναπτύχθηκε το 2010 από τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO). Σκοπός του ISO 26000 είναι η παροχή οδηγιών προς όλους τους οργανισμούς ώστε να συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, να ενισχύσουν τις επιδόσεις τους και να αναλάβουν εθελοντικές πρωτοβουλίες υπερβαίνοντας τις νομικές υποχρεώσεις τους. Παράλληλα, στόχος του είναι η προώθηση μιας κοινής αντίληψης σχετικά με το πεδίο της κοινωνικής υπευθυνότητας, η αύξηση της εμπιστοσύνης και της ικανοποίησης μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, καθώς και η συμπλήρωση (όχι αντικατάσταση) των άλλων ήδη υπαρχόντων εργαλείων και πρωτοβουλιών ΕΚΕ (ISO, 2009). Με την εφαρμογή του προτύπου θεωρείται ότι ένας οργανισμός λαμβάνει υπόψη κοινωνικές, περιβαλλοντικές, νομικές, πολιτιστικές, πολιτικές και οργανωτικές ανησυχίες, καθώς επίσης τις αλλαγές στο οικονομικό περιβάλλον, ενώ παραμένει συνεπής με τους διεθνείς κανόνες συμπεριφοράς (http://www.iso.org/iso/social_responsibility).

4.2.1.2.3 Πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης

- **ISO 14000**

Η σειρά προτύπων και κατευθυντήριων οδηγιών ISO 14000 δημοσιεύτηκε το 1996 από τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και αφορούν την περιβαλλοντική διαχείριση. Στόχους τους είναι βοηθήσουν τους οργανισμούς να αναπτύξουν μια δομημένη προσέγγιση για τον έλεγχο του αντίκτυπου των δραστηριοτήτων, προϊόντων και υπηρεσιών τους στο περιβάλλον. Το ISO 14004 παρέχει τις κατευθυντήριες οδηγίες για τα στοιχεία και την εφαρμογή ενός συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης (ΣΠΔ), ενώ το ISO 14001 καθορίζει τις προϋποθέσεις ενός ΣΠΔ που απαιτούνται από ένα οργανισμό που επιθυμεί να πιστοποιηθεί στο θέμα αυτό καθορίζοντας τα περιβαλλοντικά

²⁸ CSR Hellas: Πρότυπα, Πηγή: <http://www.csrhellas.org>, Πρόσβαση: 05/10/2011.

στοιχεία των δραστηριοτήτων του, αλλά και των προϊόντων και των υπηρεσιών που προσφέρει (http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/).

- **EMAS (Eco-management and audit scheme)**

Το Κοινοτικό Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Οικολογικού Ελέγχου (EMAS) είναι ένα εθελοντικό σχέδιο κανονισμού περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου που δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1995 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ο κανονισμός EMAS αναθεωρήθηκε το 2001 και μπορεί να εφαρμοστεί σε ιδιωτικούς και δημόσιους οργανισμούς όλων των τομέων οικονομικής δραστηριότητας, με τις προϋποθέσεις της υιοθέτησης μιας περιβαλλοντικής πολιτικής, της εμπλοκής του προσωπικού για την εφαρμογή του και της ενσωμάτωσης του ISO 14001 ως σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης (ΣΠΔ). Στόχος του EMAS είναι η προώθηση της συνεχούς βελτίωσης της περιβαλλοντικής επίδοσης των οργανισμών και η πληροφόρηση των ενδιαφερομένων μερών (http://ec.europa.eu/environment/emas/about/summary_en.htm).

4.2.1.3 Αναφορά

Η εταιρική αναφορά αειφορίας (ή αλλιώς έκθεση αειφορίας, ή απολογισμός αειφορίας) καλύπτει την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική επίδοση ενός οργανισμού και έχει αναπτυχθεί λόγω της κοινωνικής απαίτησης για αυξημένη υπευθυνότητα και διαφάνεια των επιχειρήσεων. Τα βασικά ενδιαφερόμενα μέρη όχι μόνο προσδοκούν από τις επιχειρήσεις να λάβουν υπόψη τον κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπό τους, αλλά επιθυμούν να ενημερώνονται και για τον τρόπο που δρουν ως προς την κοινωνία και το περιβάλλον. Μεταξύ των κυριότερων κινήτρων που ωθούν μια επιχείρηση να δημοσιοποιήσει τις επιδόσεις της είναι οι πιέσεις που δέχεται από τα ενδιαφερόμενα μέρη και τους μετόχους της, η νομική συμμόρφωση, το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και οι δημόσιες σχέσεις.

Η κοινωνική και η περιβαλλοντική αναφορά αποτελεί εργαλείο επικοινωνίας που προορίζεται για τα ενδιαφερόμενα μέρη μιας επιχείρησης και ένα εργαλείο διαχείρισης που βοηθά μια επιχείρηση να προσεγγίσει πιο συστηματικά τη βιώσιμη ανάπτυξη, να μετρήσει την πρόοδο της προσέγγισής της και να ορίσει τις στρατηγικές και τους στόχους που θα την βοηθήσουν να βελτιώσει τις επιδόσεις της. Η αναφορά αειφορίας αναπτύχθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1970 ως συμπληρωματικό έγγραφο των ετήσιων απολογισμών. Έτσι, από αναφορά των εταιρικών επιδόσεων στους τομείς του περιβάλλοντος και της υγείας και της ασφάλειας έχει εξελιχθεί σε εταιρική αναφορά της

«τριπλής βασικής αρχής» της βιώσιμης ανάπτυξης που εμπεριέχει κοινωνικές και ηθικές έννοιες στα περιβαλλοντικά ζητήματα.

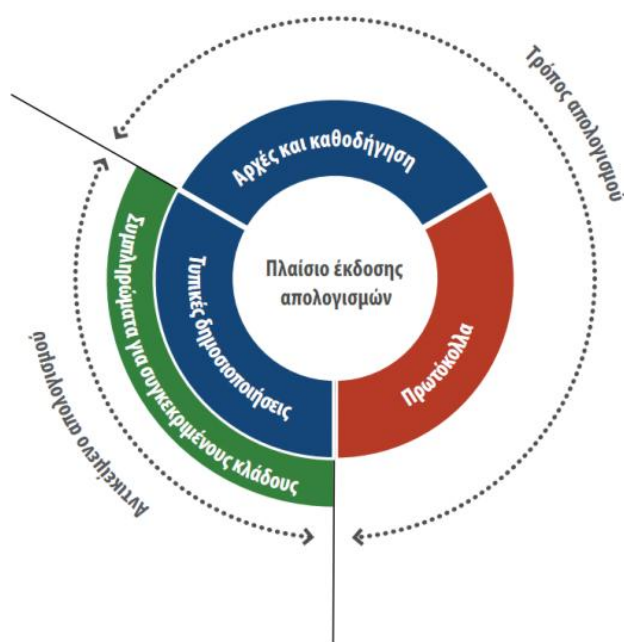
Η αναφορά αειφορίας αποτελεί το τελικό έγγραφο, αλλά για να πραγματοποιηθεί απαιτούνται τρία στάδια αναφοράς. Το πρώτο είναι η λογιστική ή η μέτρηση που αφορά τη συλλογή και την αξιολόγηση των δεδομένων προκειμένου να μετρηθεί η κοινωνική και η περιβαλλοντική επίδοση. Η μέτρηση αυτών των επιδόσεων βασίζεται στην ανάπτυξη βασικών δεικτών επίδοσης ώστε να ποσοτικοποιηθούν οι ποιοτικές πληροφορίες που περιλαμβάνονται στην έκθεση αειφορίας, οι οποίες δυσκολεύουν τη μέτρηση (δες αναλυτικότερα στο κεφάλαιο 5 για τη μέτρηση της ΕΚΕ). Τα άλλα δύο στάδια αφορούν τον έλεγχο και τη διασφάλιση που αναφέρονται στην επαλήθευση και την αξιολόγηση της δεδομένης πληροφορίας στον απολογισμό.

Στις αναφορές αειφορίας που είχαν αρχικά εκδοθεί, υπήρχαν ελάχιστες προσδιορισμένες παράμετροι σχετικά με το περιεχόμενο και τη δομή τους. Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει προσπάθειες για την ανάπτυξη δεικτών και μεθόδων αξιολόγησης, καθώς και για την απόκτηση αντικειμενικών και συγκρίσιμων μετρήσεων. Σε αυτά τα πλαίσια, διάφοροι οργανισμοί έχουν αναπτύξει πρότυπα και κατευθυντήριες οδηγίες για την κοινωνική και την περιβαλλοντική μέτρηση, αναφορά και διασφάλιση. Αυτά τα πρότυπα μπορεί να είναι εθελοντικά ή υποχρεωτικά, μονοθεματικά ή πολυθεματικά και να αφορούν είτε τις διαδικασίες ή τις επιδόσεις των επιχειρήσεων (European Commission, 2004).

- **Global Reporting Initiative (GRI)**

Η GRI είναι μια πρωτοβουλία ενός δικτύου πολλών ενδιαφερομένων μερών, των οποίων η αποστολή είναι η ανάπτυξη και η διάδοση ενός διεθνούς πλαισίου κατευθυντήριων οδηγιών για την έκδοση απολογισμών αειφορίας (Σχήμα 4.2). Το πρώτο σύνολο κατευθυντήριων οδηγιών για την έκδοση απολογισμών αειφορίας παρουσιάστηκε ως σχέδιο προτεινόμενου προτύπου το 1999 (GRI, 2005). Η νεότερη έκδοση που αποτελεί την τρίτη γενιά των κατευθυντήριων οδηγιών δημοσιεύτηκε το 2006 και ονομάστηκε «κατευθυντήριες οδηγίες G3» (Beatty, 2006). Οι κατευθυντήριες οδηγίες G3 έχουν πλέον καθιερωθεί ως το διεθνές πρότυπο σε θέματα κοινωνικής υπευθυνότητας (European Commission, 2009) που βοηθά τους οργανισμούς στην παρουσίαση των εταιρικών επιδόσεων τους και προωθεί τη συγκρισιμότητα των απολογισμών αειφορίας (<http://www.globalreporting.org/ReportingFramework/G3Guidelines/>).

Οι κατευθυντήριες οδηγίες GRI προορίζονται για εθελοντική χρήση από οποιονδήποτε οργανισμό και περιγράφουν την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική διάσταση των δραστηριοτήτων, των προϊόντων και των υπηρεσιών των οργανισμών. Το GRI έχει κατηγοριοποιήσει τους δείκτες επίδοσης σύμφωνα με αυτές τις διαστάσεις σε οικονομικούς, περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς. Οι κοινωνικοί δείκτες έχουν κατηγοριοποιηθεί περαιτέρω σε δείκτες επίδοσης για τις πρακτικές εργασίας, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την κοινωνία και την ευθύνη για τα προϊόντα (GRI, 2006). Οι δείκτες αυτοί παρουσιάζονται στο Παράρτημα Α1 της παρούσας εργασίας.

Σχήμα 4.2: Πλαίσιο GRI για την έκδοση απολογισμών αειφορίας (GRI, 2006).

- **Πρότυπο διασφάλισης AA1000AS**

Το AA1000AS είναι ένα διεθνές πρότυπο διασφάλισης για κοινωνικό και περιβαλλοντικό απολογισμό που αναπτύχθηκε από τον Οργανισμό Κοινωνικής και Ηθικής Λογοδοσίας (Institute of Social and Ethical Accountability) και δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 2003. Στόχος του προτύπου είναι η παροχή καθοδήγησης σχετικά με τη διασφάλιση της αξιοπιστίας και της ποιότητας των απολογισμών αειφορίας. Το AA1000AS επανεκδόθηκε το 2008 βελτιώνοντας την ευθυγράμμιση των μη χρηματοοικονομικών πτυχών της αειφορίας με την χρηματοοικονομική επίδοση και αντικατέστησε όλες τις προηγούμενες σχετικές εκδόσεις που είχαν δημοσιευτεί από τον AccountAbility. Η διασφάλιση AA1000AS (2008) παρέχει ένα συνολικό τρόπο αξιολόγησης της υπευθυνότητας του οργανισμού ως προς τη διαχείριση, την επίδοση και την αναφορά θεμάτων βιωσιμότητας, μέσω της αξιολόγησης της τήρησης των αρχών

υπευθυνότητας AA1000 (AA1000APS) από τον οργανισμό και της ποιότητας των δημοσιευμένων πληροφοριών επίδοσης της βιωσιμότητας (AccountAbility, 2008).

- **Πρωτοβουλία του BITC για την αναφορά των εταιρικών επιδράσεων**

Το βρετανικό επιχειρηματικό δίκτυο της EKE «Business in the Community» (BITC) δημοσίευσε τον Ιούλιο του 2003 ένα σύνολο δεικτών ως μια βάση και ένα σημείο αναφοράς για τη μέτρηση και την αναφορά των κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιδράσεων των επιχειρήσεων. Οι δείκτες αφορούσαν τις επιδράσεις στο χώρο εργασίας, στην αγορά, στο περιβάλλον και στην κοινότητα και είχαν διαχωριστεί σε 27 βασικούς δείκτες που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από όλους τους οργανισμούς που επιθυμούσαν να εκδώσουν απολογισμό, σε 6 «προχωρημένους» δείκτες που θεωρούνταν πιο δύσκολο να μετρηθούν και 17 κλαδικούς δείκτες που δεν ήταν σχετικοί για όλες τις επιχειρήσεις (<http://www.bitc.org.uk/>).

4.2.2 Κοινωνικά Υπεύθυνη Κατανάλωση

Οι καταναλωτές ενδιαφέρονται για τους τρόπους που παράγονται και προωθούνται τα προϊόντα, καθώς και για τους τρόπους που προσφέρονται οι υπηρεσίες. Για το λόγο αυτό, έχουν αναπτυχθεί κοινωνικά, «δίκαιου εμπορίου» και περιβαλλοντικά σήματα από ιδιώτες κατασκευαστές, βιομηχανικούς κλάδους, ΜΚΟ, οργανισμούς πολλών ενδιαφερομένων μερών και δημόσιες αρχές. Τα σήματα είναι εργαλεία που αφορούν την κοινωνικά υπεύθυνη κατανάλωση, βασίζονται στην αγορά και προωθούν μια πιο δίκαιη και βιώσιμη ανάπτυξη από πλευράς ζήτησης, επηρεάζοντας τις επιλογές των καταναλωτών, των πωλητών, των κατασκευαστών, των εμπόρων και άλλων ενδιαφερομένων μερών. Επίσης, τα σήματα παρέχουν έναν άμεσο τρόπο μετάφρασης των ανησυχιών σε θετικές δράσεις και δημιουργούν νέες ευκαιρίες αγοράς για τους παραγωγούς και τους πωλητές καθορίζοντας τις επιλογές των υπεύθυνων καταναλωτών.

Τα σήματα μπορεί να καλύπτουν ένα μόνο θέμα όπως η παιδική εργασία ή η προστασία των δασικών περιοχών, ή περισσότερα θέματα όπως οι συνθήκες εργασίας, το δίκαιο και αλληλέγγυο εμπόριο, η ανάπτυξη της κοινότητας, η προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων. Κάποια σήματα εφαρμόζονται μόνο σε συγκεκριμένους κλάδους, όπως η παραγωγή χειροποίητων χαλιών. Συγκεκριμένα, τα σήματα είναι σύμβολα που αναγράφονται στη συσκευασία των προϊόντων, στα ράφια ή στα παράθυρα των καταστημάτων προκειμένου να πιστοποιήσουν ότι η παραγωγή και η προώθησή τους έχουν σεβαστεί ένα σύνολο κριτηρίων. Τα κριτήρια των σημάτων έχουν αναπτυχθεί έτσι

ώστε να ενδυναμώνουν τα χαρακτηριστικά των παραγωγικών συστημάτων και τον τρόπο των συναλλαγών που λαμβάνονται υπόψη.

Τα κριτήρια και οι απαιτήσεις των σημάτων ορίζονται από τους οργανισμούς σήμανσης όπως ο Οργανισμός Σήμανσης του Δίκαιου Εμπορίου (Fair Trade Labelling Organization) και το Συμβούλιο Διαχείρισης Δασών (Forest Stewardship Council). Η συμμόρφωση με αυτά τα κριτήρια των παραγωγών και των εμπόρων μπορεί να πιστοποιηθεί είτε από τον οργανισμό σήμανσης ή από ένα φορέα διαχείρισης που έχει εξουσιοδοτηθεί από τον οργανισμό σήμανσης. Έτσι, οι παραγωγοί δεσμεύονται να συμμορφωθούν με κριτήρια όπως είναι η απαγόρευση της παιδικής εργασίας, ο σεβασμός του δημοκρατικού συστήματος λήψης αποφάσεων σχετικά με το δίκαιο εμπόριο ή η εφαρμογή πρακτικών αειφόρας διαχείρισης των δασών. Ενώ, οι έμποροι και οι λιανοπωλητές συνήθως δεσμεύονται να παρέχουν δίκαιες και προσανυξημένες πληρωμές στο σύστημα δίκαιου εμπορίου και να χρηματοδοτούν κοινωνικά προγράμματα (π.χ. για αποκατάσταση των παιδιών των εργαζομένων).

Τα κοινωνικά σήματα και τα σήματα δίκαιου εμπορίου δεν παρέχουν πληροφορίες για τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά ενός προϊόντος, ούτε για τις συνθήκες παραγωγής και εμπορίας. Επίσης, τα σήματα εφαρμόζονται κυρίως σε εισαγόμενα προϊόντα και απευθύνονται σε καταναλωτές των ανεπτυγμένων χωρών και σε παραγωγούς των αναπτυσσόμενων χωρών, αλλά έχουν διαφορετική εστίαση. Το σχέδιο της κοινωνικής σήμανσης αναφέρεται σε σήματα ή συστήματα πιστοποίησης που βεβαιώνουν τη συμμόρφωση των επιχειρήσεων με τα διεθνή πρότυπα εργασίας είτε σε επίπεδο εργοστασίου (π.χ. με το πρότυπο SA8000) ή καθόλη την παραγωγική αλυσίδα του προϊόντος (π.χ. με το κοινωνικό σήμα Belgian Social Label). Ενώ, οι πρωτοβουλίες του δίκαιου και αλληλέγγυου εμπορίου έχουν μια αναπτυξιακή προσέγγιση, με μια ευρύτερη εστίαση στην κοινότητα και στη βιώσιμη ανάπτυξη. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα σήματα δίκαιου εμπορίου αναφέρουν στα κριτήριά τους τα βασικά πρότυπα εργασίας και συνεπώς, συνδυάζουν την έννοια του δίκαιου εμπορίου με την έννοια του ηθικού εμπορίου (European Commission, 2004).

Παρά τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των συστημάτων πιστοποίησης των διαφόρων σημάτων, η διαδικασία πιστοποίησης συνήθως περιλαμβάνει τα ακόλουθα στάδια (European Commission, 2004):

- Αρχικά, οι παραγωγοί δεσμευόμενοι να συμμορφωθούν με τα κριτήρια των σημάτων υποβάλλουν αίτηση για πιστοποίηση.

- Στη συνέχεια πραγματοποιείται μια αρχική αξιολόγηση και μια προκαταρκτική επίσκεψη προκειμένου να ελεγχθεί η συμμόρφωση με τα κριτήρια και να εξεταστούν οι περιοχές που χρειάζονται βελτίωση.
- Έπειτα πραγματοποιούνται ο ακριβής έλεγχος, ο οποίος περιλαμβάνει μια επίσκεψη στο εργοστάσιο, η επανεξέταση των αρχείων και των εγγράφων (π.χ. οι όροι και οι συνθήκες εργασίας, το μισθοδοτικό μητρώο, το μητρώο υγείας και ασφάλειας) και συνεντεύξεις με τους εργαζομένους.
- Ο φορέας πιστοποίησης αξιολογεί αν ο αιτώντας ανταποκρίνεται στα κριτήρια των σημάτων, συνάπτει σύμβαση για τη χορήγηση άδειας χρήσης του σήματος και τον περιλαμβάνει στα εθνικά ή διεθνή μητρώα των φορέων πιστοποίησης.
- Η σύμβαση συνήθως χορηγείται για μια συγκεκριμένη περίοδο (π.χ. για τρία χρόνια) και προβλέπει περιοδικούς ελέγχους και επιθεωρήσεις.

4.2.2.1 Σήματα δίκαιου εμπορίου

- **Διεθνής Οργάνωση Σήμανσης Δίκαιου Εμπορίου (Fair-trade labelling organizations - FLO International)**

Η Διεθνής Οργάνωση Σήμανσης Δίκαιου Εμπορίου (FLO International) είναι ένας διεθνής οργανισμός τυποποίησης και πιστοποίησης του δίκαιου εμπορίου που αποτελείται από 17 εθνικούς οργανισμούς σήμανσης. Η FLO International ιδρύθηκε το 1997 ώστε να συντονίζει εθνικές πρωτοβουλίες πιστοποίησης του δίκαιου εμπορίου, να αναπτύξει πρότυπα διεθνή κριτήρια δίκαιου εμπορίου για κάθε προϊόν και να ελέγξει πιο αποτελεσματικά τη συμμόρφωση των παραγωγών και των εμπόρων με τα κριτήρια του δίκαιου εμπορίου (<http://www.fairtrade.net>).

- **Διεθνής Ομοσπονδία Εναλλακτικού Εμπορίου (International Federation for Alternative Trade - IFAT)**

Η Διεθνής Ομοσπονδία Εναλλακτικού Εμπορίου (IFAT) είναι ένα δίκτυο οργανισμών εναλλακτικού εμπορίου και παραγωγών στην Αφρική, την Ασία, την Αυστραλία, την Ιαπωνία, την Ευρώπη, την Βόρεια και τη Νότια Αμερική που δημιουργήθηκε το 1989 ως ένα forum για την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με θέματα δίκαιου εμπορίου. Οι στόχοι της IFAT είναι η παροχή ευκαιριών δικτύωσης, η πληροφόρηση και η τεχνική υποστήριξη, η βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά και η δέσμευση με εκπαιδευτικές, διαφημιστικές και προωθητικές δραστηριότητες (European Commission, 2004).

- **Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιου Εμπορίου (European Fair Trade Association - EFTA)**

Η Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιου Εμπορίου (EFTA) είναι μια ένωση 12 εισαγωγέων από εννιά Ευρωπαϊκές χώρες (8 κράτη μέλη -Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Ισπανία, Ηνωμένο Βασίλειο - και Ελβετία). Η EFTA ιδρύθηκε το 1987 για να κάνει τις εισαγωγές πιο αποτελεσματικές και αποδοτικές, να παρέχει ανταλλαγή πληροφοριών και συμβουλών για τα προϊόντα και τους παραγωγούς, να ενθαρρύνει τη συνεργασία, να αυξήσει την ενημέρωση των αποφασίζόντων και του κοινού (<http://www.eftafairtrade.org/>).

- **Δίκτυο Ευρωπαϊκών Παγκόσμιων Καταστημάτων (Network of European World Shops - NEWS!)**

Το Δίκτυο Ευρωπαϊκών Παγκόσμιων Καταστημάτων (Network of European World Shops - NEWS!) ιδρύθηκε το 1994 και συγκεντρώνει τις ομοσπονδίες των World Shops σε 13 ευρωπαϊκές χώρες (συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη πλην του Λουξεμβούργου, της Πορτογαλίας και της Ελλάδας. Μέλος είναι επίσης η Ελβετία). Στόχος του NEWS! είναι η ευαισθητοποίηση των καταναλωτών μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων, ο συντονισμός της συνεργασίας των World Shops της Ευρώπης, η ανταλλαγή πληροφοριών και η οργάνωση εκστρατειών ενημερότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο (<http://www.worldshops.org/>).

- **Ένωση Διεθνών Οργανισμών Δίκαιου Εμπορίου FINE**

Το FINE είναι μια άτυπη διεθνής δομή που ένωσε όλους τους οργανισμούς δίκαιου εμπορίου όπως EFTA, IFAT και FLO. Η FINE σχηματίστηκε το 1998 και έχει στόχο τον επιμερισμό της πληροφόρησης, το συντονισμό των δραστηριοτήτων και την κατάληξη σε κοινά κριτήρια (European Commission, 2004).

4.2.2.2 Κοινωνικά Σήματα

- **Belgium Social Label**

Το Belgium Social Label είναι ένα εθελοντικό σήμα κοινωνικής ευθύνης που αναπτύχθηκε το 2001 και απευθύνεται στις επιχειρήσεις που επιθυμούν να πιστοποιήσουν τα προϊόντα τους. Με το σήμα αυτό διασφαλίζεται ότι η παραγωγική αλυσίδα των προϊόντων σέβεται τις οκτώ βασικές συμβάσεις της ΔΟΕ (ILO) (European Commission, 2004).

- **Rugmark label**

Το σήμα Rugmark δημιουργήθηκε το 1994 και προορίζεται για ένα προϊόν (χαλιά και τάπητες), μιας περιοχής παραγωγής (ινδική υποήπειρος) και αφορά ένα θέμα (απαγόρευση της παιδικής εργασίας) (European Commission, 2004).

- **Flower Label Program (FLP)**

Το Flower Label Program (FLP) αναπτύχθηκε το 1998 και διασφαλίζει δίκαιες συνθήκες για την εργασία και το περιβάλλον στον κλάδο της ανθοκομίας. Το FLP προωθεί την παραγωγή ανθέων θέτοντας τα πρότυπα στις ανθοκομικές καλλιέργειες για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος, τα οποία περιλαμβάνουν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα σύμφωνα με την ΔΟΕ, τις κατάλληλες συμβάσεις εργασίας, τα θέματα υγείας και ασφάλειας, την υπεύθυνη συμπεριφορά προς τους φυσικούς πόρους και το περιβάλλον και τη μη χρήση τοξικών λιπασμάτων και χημικών ουσιών (<http://www.fairflowers.de/>).

4.2.2.3 Περιβαλλοντικά Σήματα

- **EU eco-label**

Το EU eco-label είναι ένα εθελοντικό οικολογικό σήμα που αναπτύχθηκε το 1992 από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε να ενθαρρύνει την παραγωγή και την κατανάλωση πράσινων προϊόντων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στόχος του EU eco-label είναι η προώθηση του σχεδιασμού, της παραγωγής, της πώλησης και της χρήσης καταναλωτικών προϊόντων και υπηρεσιών που έχουν μειωμένο αντίκτυπο σε όλο τον κύκλο ζωής τους και η πληροφόρηση των καταναλωτών σχετικά με την περιβαλλοντική ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών (<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>).

- **Forest Stewardship Council (FSC)**

Το Συμβούλιο Διαχείρισης Δασών (FSC) είναι ένας διεθνής, μη κερδοσκοπικός οργανισμός που ιδρύθηκε το 1993. Το FSC έχει δημιουργήσει ένα διεθνές σχέδιο σήμανσης των δασοκομικών προϊόντων, το οποίο παρέχει εγγύηση ότι τα προϊόντα προέρχονται από ένα δάσος που έχει αξιολογηθεί και πιστοποιηθεί ότι η διαχείρισή του έχει πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τα οικονομικά, τα κοινωνικά και τα περιβαλλοντικά πρότυπα (<http://www.fsc.org/>).

- **Pan-European Forestry Certification (PEFC)**

Το Πανευρωπαϊκό Σχέδιο Πιστοποίησης για την Αειφόρα Διαχείριση των Δασών (PEFC) είναι μια εθελοντική πρωτοβουλία ιδιωτικού τομέα που δημιουργήθηκε το 1999 ώστε να προωθήσει την αειφόρα διαχείριση των δασών σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο. Αυτή η πρωτοβουλία προσφέρει ένα παγκόσμιο πλαίσιο για την αμοιβαία αναγνώριση των αξιόπιστων εθνικών ή τοπικών δασικών σχεδίων πιστοποίησης, τα οποία έχουν αναπτυχθεί για να ανταποκρίνονται στις διεθνείς απαιτήσεις της αειφόρας διαχείρισης των δασών. Το PEFC βασίζεται σε ανεξάρτητο εξωτερικό έλεγχο και σε πιστοποίηση τοπικού επιπέδου (<http://www.pefc.org/>).

4.2.3 Κοινωνικά Υπεύθυνη Επένδυση

Η κοινωνικά υπεύθυνη επένδυση (ΚΥΕ) έχει λάβει μεγάλη δημοσιότητα για τους επενδυτές, γιατί συνδυάζει τους οικονομικούς στόχους τους (π.χ. κερδοφορία και ασφάλεια της επένδυσης) με τις ανησυχίες τους σχετικά με τις επιδράσεις μιας επένδυσης στην κοινωνία και το περιβάλλον. Όταν η πίεση για την ενσωμάτωση της αειφορίας στις επενδυτικές αποφάσεις προέρχεται άμεσα από τους ιδιοκτήτες ή τους μετόχους των επιχειρήσεων, η ΚΥΕ αναπαριστά ένα δυναμικό τρόπο για άμεση αλλαγή της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων, μεταφράζοντας τις αξίες σε θετική δράση και προωθώντας την κοινωνική και περιβαλλοντική πρόοδο.

Βασικά, υπάρχουν δύο ειδών αγοράς ΚΥΕ που συνδέονται με τους διαφορετικούς τύπους των κοινωνικά υπεύθυνων επενδυτών. Το πρώτο είδος αφορά την ΚΥΕ των καταναλωτών ή των πωλητών (consumer or retail SRI) που αναφέρεται στις επενδύσεις των ιδιωτών (π.χ. προσωπικές συντάξεις) που πραγματοποιούνται σύμφωνα με τις προσωπικές αξίες τους. Το δεύτερο είδος αφορά την θεσμική ΚΥΕ (institutional SRI) που αναφέρεται στις επενδύσεις που πραγματοποιούνται μέσα από ένα πλαίσιο ΚΥΕ (π.χ. χρησιμοποιώντας μεθόδους εξέτασης των ΚΥΕ) από φορείς όπως τα συνταξιοδοτικά ταμεία, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, οι τράπεζες, οι επιχειρήσεις διαχείρισης κεφαλαίων και οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις.

Οι δύο κύριες προσεγγίσεις για τους θεσμικούς επενδυτές να ακολουθήσουν τις κοινωνικές και τις περιβαλλοντικές αξίες τους είναι μέσω φιλτραρίσματος (screening) των επιχειρήσεων ή μέσω δέσμευσης των μετόχων (European Commission, 2004).

- Το *φιλτράρισμα* αφορά τον συνυπολογισμό ή τον αποκλεισμό των μετοχών σε επενδυτικά χαρτοφυλάκια που έχουν ηθικό, κοινωνικό ή περιβαλλοντικό

υπόβαθρο. Οι θεσμικοί επενδυτές επιλέγουν (φιλτράρουν) να επενδύσουν σε μια επιχείρηση είτε μέσω εξέτασης αρνητικών κριτηρίων (ηθικό φιλτράρισμα), όπως είναι ο αποκλεισμός των επιχειρήσεων με συγκεκριμένα είδη προϊόντων (πολεμικός εξοπλισμός, πυρηνική ενέργεια, πορνογραφικό υλικό), είτε μέσω εξέτασης θετικών κριτηρίων, όπως είναι η επιλογή των επιχειρήσεων με βάση την αξιολόγηση των κοινωνικών και των περιβαλλοντικών επιδόσεών τους.

Η διαδικασία του φιλτραρίσματος και η αξιολόγηση απαιτούν εντατική έρευνα και συνήθως πραγματοποιούνται από μια ειδικευμένη ερευνητική ομάδα²⁹, τμήματα ΚΥΕ των τραπεζών, επιχειρήσεις διαχείρισης κεφαλαίων και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Οι μη-οικονομικοί αναλυτές διεξάγουν την έρευνα και την αξιολόγηση των ηθικών, των κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιδόσεων των επιχειρήσεων χρησιμοποιώντας διαφορετικά κριτήρια, μεθοδολογίες και μονάδες μέτρησης. Για τη λήψη των επενδυτικών αποφάσεων, συνήθως τα κοινωνικά και τα περιβαλλοντικά κριτήρια σταθμίζονται μαζί με την χρηματοοικονομική επίδοση των επιχειρήσεων.

- *Η δέσμευση ή ο ακτιβισμός των μετόχων:* Οι κοινωνικά υπεύθυνοι επενδυτές μπορούν να χρησιμοποιήσουν το ρόλο τους ως μέτοχοι για να υπερασπιστούν τις κοινωνικές και τις περιβαλλοντικές ανησυχίες, καθώς και να επιχειρήσουν να επηρεάσουν την εταιρική συμπεριφορά μέσω διαλόγου με τη διοίκηση της επιχείρησης, καθορίζοντας τις αποφάσεις των μετόχων στις ετήσιες συναντήσεις ή ακόμα και για την πώληση των μετοχών (divestment).

Υπάρχουν διάφορα προϊόντα και εργαλεία ΚΥΕ, μερικά εκ των οποίων περιγράφονται ακολούθως (European Commission, 2004):

- Τα *πράσινα, κοινωνικά και ηθικά κεφάλαια* είναι τα αμοιβαία κεφάλαια που χρησιμοποιούν ηθικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά φίλτρα (screens) για την επιλογή του χαρτοφυλακίου. Όλα και περισσότερα τέτοια κεφάλαια είναι διαθέσιμα για τους ιδιώτες επενδυτές στην ευρωπαϊκή λιανική αγορά των ΚΥΕ (European SRI retail market).
- Πολλά από τα *συνταξιοδοτικά ταμεία* επενδύουν μέρος των χρημάτων τους σύμφωνα με κοινωνικά υπεύθυνα κριτήρια. Διάφορα κράτη μέλη (Βέλγιο, Γερμανία, Γαλλία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) έχουν υιοθετήσει

²⁹ Ethibel, Βέλγιο; Imug, Γερμανία; FundacionEcologiayDesarrollo, Ισπανία; Avanzi, Ιταλία; Triodos, Ολλανδία; EIRIS, Ηνωμένο Βασίλειο; Pirc, Ηνωμένο Βασίλειο.

κοινοποιήσεις κανονισμών που απαιτούν από τα συνταξιοδοτικά ταμεία να δηλώσουν αν και πώς να λαμβάνουν υπόψη τους τα κοινωνικά, περιβαλλοντικά και ηθικά κριτήρια στις επενδυτικές αποφάσεις τους. Αν και αυτή η νομοθέτηση δεν υποχρεώνει τους διαχειριστές των συνταξιοδοτικών ταμείων να υιοθετήσουν πολιτικές KYE, αυξάνει όμως τη διαφάνεια του θέματος.

- Αρκετοί είναι οι δείκτες που έχουν αναπτυχθεί για την αειφορία και την ηθική επένδυση, όπως ο Dow Jones Sustainability Index (DJSI), ο FTSE4 Good, ο Domini 400 Social Index και ο Ethibel Sustainability Index (ESI).

Αυτοί οι δείκτες σχεδιάστηκαν για την απεικόνιση και τη συγκριτική αξιολόγηση της επίδοσης των μετοχικών κεφαλαίων και αφορούν τις επενδύσεις σε επιχειρήσεις που προσπαθούν να γίνουν πιο αειφόρες. Οι δείκτες μπορούν να διαδραματίσουν ένα χρήσιμο ρόλο στην κατανόηση της σχέσης μεταξύ των κεφαλαίων KYE και της χρηματοοικονομικής επίδοσης και συνεπώς, διευκολύνουν την υιοθέτηση της KYE. Κάποιοι κοινωνικοί δείκτες βασίζονται σε κριτήρια αποκλεισμού (π.χ. δεν περιλαμβάνουν τις βιομηχανίες καπνού, αλκοόλ, όπλων, πυρηνικής ενέργειας), ενώ άλλοι εστιάζουν στη συνολική επίδοση EKE μιας επιχείρησης (European Commission, 2004).

Συγκεκριμένα, ο DJSI είναι ένας από τους πιο αξιόπιστους δείκτες για την κοινωνικά υπεύθυνη επένδυση. Συγκεκριμένα, πρόκειται για ένα δείκτη απόδοσης των κοινών μετοχών που αξιολογούνται με βάση συγκεκριμένα κριτήρια. Η διαδικασία της αξιολόγησης περιλαμβάνει οικονομικά (εταιρική διακυβέρνηση, διαχείριση κινδύνου και κρίσεων, κώδικες συμπεριφοράς), κοινωνικά (ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού, προσέλκυση και διατήρηση ταλέντων, πρακτικές και αναφορά για τα κοινωνικά θέματα) και περιβαλλοντικά (περιβαλλοντική επίδοση, δημοσιοποίηση στοιχείων) κριτήρια για τη βιώσιμη ανάπτυξη και περικλείει γενικά κριτήρια, αλλά και κριτήρια που αφορούν συγκεκριμένους κλάδους. Η κύρια πηγή πληροφόρησης για την αξιολόγηση είναι το ερωτηματολόγιο SAM, το οποίο συμπληρώνεται από τις επιχειρήσεις.

Ο FTSE4 Good είναι ένας δείκτης που αντιπροσωπεύει την καλή πρακτική ως προς την EKE σε διεθνές επίπεδο και παρέχει τόσο στους επενδυτές όσο και στους αναλυτές ένα χρήσιμο εργαλείο και πρότυπο αναφοράς (benchmark) κοινωνικά υπεύθυνης επένδυσης.³⁰ Αυτός ο δείκτης αξιολογεί την επίδοση των

³⁰ FTSE4Good Index Series: Inclusion Criteria, Πηγή: www.ftse4good.com, Πρόσβαση: 15/10/2011.

επιχειρήσεων σχετικά με κριτήρια ΕΚΕ που αφορούν την εργασία ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη, την ανάπτυξη καλών σχέσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη, την υποστήριξη των παγκόσμιων ανθρώπινων δικαιωμάτων, τη διασφάλιση της υπεύθυνης εφοδιαστικής αλυσίδας, τα εργασιακά πρότυπα και την καταπολέμηση της δωροδοκίας. Ο FTSE4 Good αποκλείει από τις διαδικασίες αξιολόγησης τις επιχειρήσεις παραγωγής καπνού και πυρηνικής ενέργειας.

Το ESI αξιολογεί την κοινωνική επίδοση καλύπτοντας διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη όπως εργαζόμενοι, πελάτες, προμηθευτές και περιβάλλον. Διάφοροι κλάδοι αποκλείονται από τη διαδικασία αξιολόγησης όπως οι οργανισμοί παραγωγής πολεμικού εξοπλισμού, τυχερών παιγνίων, πυρηνικής ενέργειας, καπνού, επικίνδυνων αποβλήτων και γενετικά τροποποιημένων προϊόντων (Giannarakis, Litinas, & Sariannidis, 2011).

Ο Domini 400 Social Index (μετονομάστηκε ως FTSE KLD 400 Social Index τον Ιούλιο του 2009) είναι ένας δείκτης κεφαλαιοποίησης των κοινών μετοχών των επιχειρήσεων, οι οποίες ικανοποιούν συγκεκριμένα κριτήρια που αφορούν την κοινότητα, την ποικιλομορφία, τις εργασιακές σχέσεις, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η εταιρική διακυβέρνηση και η ασφάλεια των προϊόντων και των υπηρεσιών. Οι μεταβλητές που λαμβάνονται υπόψη είναι ο αριθμός των μετοχών που διαπραγματεύονται, η τιμή, το αποτέλεσμα και το ποσοστό συμμετοχής της κάθε επιχείρησης στο συνολικό κεφάλαιο (ως βάρη των κριτηρίων)³¹.

³¹ FTSE KLD 400 Social Index, Πηγή: http://www.ftse.com/chinese/Indices/FTSE_KLD_Index_Series/, Πρόσβαση: 20/10/2011.

5. ΜΕΤΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΕ ΜΕ ΠΟΛΥΚΡΙΤΗΡΙΕΣ ΜΕΘΟΔΟΥΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΔΟΣΗ

5.1 Γενικά

Στη σημερινή εποχή, τα ενδιαφερόμενα μέρη ενδιαφέρονται όλο και περισσότερο για την κοινωνική υπευθυνότητα των επιχειρήσεων και συνεπώς δημιουργείται η ανάγκη ύπαρξης μεθόδων ελέγχου, αξιολόγησης και μέτρησης της κοινωνικής και περιβαλλοντικής επίδοσης. Συγκεκριμένα, οι επενδυτές χρησιμοποιούν όλο και περισσότερο φίλτρα κοινωνικά υπεύθυνης επένδυσης (SRI screens) στις επενδυτικές τους αποφάσεις, τα οποία είναι κριτήρια κοινωνικής ευθύνης και είναι ανάλογα με τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές προτιμήσεις τους (Chatterji, Levine, & Toffel, 2009). Παρόμοια, όλο και περισσότεροι καταναλωτές αγοράζουν προϊόντα με οικολογική σήμανση, τα οποία υποδεικνύουν ένα χαμηλό περιβαλλοντικό και κοινωνικό αντίκτυπο από τις επιχειρηματικές δράσεις. Επίσης, κάποιες επιχειρήσεις αναπτύσσουν κοινωνικά υπεύθυνες πρακτικές ώστε να προωθήσουν πιο αειφόρες εφοδιαστικές αλυσίδες. Παρόλα αυτά και παρόλο τον όγκο της βιβλιογραφίας, η μέτρηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης έχει αποδειχθεί προβληματική γιατί αναπαριστά ένα μεγάλο εύρος οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού αντίκτυπου που προκαλείται από την επιχειρηματική λειτουργία (Chen & Delmas, 2010).

Η βασική δυσκολία που σχετίζεται με τη μέτρηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης είναι η πολυδιάστατη δομή της που περιορίζει τη δημιουργία μιας προσέγγισης που αντανακλά όλο το εύρος της. Όπως επισήμαναν οι Hirsch & Levin (1999), η εταιρική κοινωνική επίδοση είναι «μια ευρεία έννοια ή ιδέα που χρησιμοποιείται ασαφώς για να περιγράψει και να υπολογίσει ένα ευρύ σύνολο ποικίλων φαινομένων». Σε αντίθεση με τις μετρήσεις της οικονομικής επίδοσης μιας επιχείρησης, οι οποίες είναι σαφώς ορισμένες και άμεσα διαθέσιμες (μετρήσεις αγοράς που εστιάζουν στην απόδοση του χρηματιστηρίου ή λογιστικές μετρήσεις, όπως απόδοση ενεργητικού (ROA), απόδοση επένδυσης (ROI) κ.λπ.), οι μετρήσεις της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης που περιλαμβάνουν την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη διαφάνεια των απολογισμών της κοινωνικής και περιβαλλοντικής επίδοσης κ.α. δεν είναι εύκολο να

προσεγγιστούν. Συνεπώς, λόγω της ποιοτικής φύσης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης, η αξιολόγησή της αναφέρεται κυρίως σε «ήπιες» μετρήσεις (soft measures) που σχετίζονται με πρακτικές διαχείρισης, παρά σε «ισχυρότερες» μετρήσεις (harder measures), όπως είναι τόνοι εκπομπών CO₂ ή τοξικών διαρροών (Chen & Delmas, 2010).

5.2 Βιβλιογραφική ανασκόπηση της μέτρησης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης

Σύμφωνα με τον Carroll (2000), η εταιρική κοινωνική επίδοση πρέπει να υπολογίζεται γιατί αποτελεί σημαντικό ζήτημα για την επιχείρηση και την κοινωνία. Κατά την άποψη των Kok et al. (2001) και Sirgy (2002), εκτιμώντας την εταιρική κοινωνική επίδοση, οι επιχειρήσεις έχουν την ευκαιρία να προσδιορίσουν τις δυνάμεις και αδυναμίες τους τροποποιώντας τις στρατηγικές τους και προσδιορίζοντας τις ευκαιρίες για βελτίωση (Giannarakis, Litinas, & Sariannidis, 2011). Το πρόβλημα είναι αν μπορούν να αναπτυχθούν έγκυρες και αξιόπιστες μετρήσεις. Πράγματι, η ακαδημαϊκή και επιχειρηματική κοινότητα έχουν πραγματοποιήσει αξιόλογες προσπάθειες για τη μέτρηση των κοινωνικά υπεύθυνων δράσεων αναπτύσσοντας μεθόδους μέτρησης, οι οποίες σχεδόν όλες τους έχουν κάποιους περιορισμούς. Επομένως, δεν υπάρχει ένας βέλτιστος τρόπος για τη μέτρηση των κοινωνικά υπεύθυνων δράσεων (Turker, 2009).

Οι Waddock & Graves (1997) επισήμαναν τις δυσκολίες της μέτρησης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και αξιολόγησαν εναλλακτικές μεθόδους, όπως ερευνητικά εργαλεία υποχρεωτικής επιλογής (forced-choice survey instruments), δείκτες και κλίμακες φήμης, ανάλυση περιεχομένου εγγράφων, μετρήσεις συμπεριφοράς και αντίληψης και μελέτες περίπτωσης (Turker, 2009). Παρόμοια, ο Goodpaster (2003) επισήμανε τις δυσκολίες που προκύπτουν λόγω δημιουργίας μιας υποκειμενικής μέτρησης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικές ερμηνείες των αποτελεσμάτων. Ενώ, οι Igalens & Gond (2005) διέκριναν πέντε διαφορετικές προσεγγίσεις για την εκτίμηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης, οι οποίες είναι: μετρήσεις που βασίζονται στην ανάλυση του περιεχομένου των ετήσιων απολογισμών, δείκτες που αφορούν την μόλυνση του περιβάλλοντος, μετρήσεις αντίληψης που προκύπτουν από ερευνητικά εργαλεία (π.χ. ερωτηματολόγια), δείκτες εταιρικής φήμης και δεδομένα που παράγονται από οργανισμούς που μετρούν την εταιρική κοινωνική επίδοση (Giannarakis, Litinas, & Sariannidis, 2011).

Οι Maignan & Ferrell (2000) ταξινόμησαν τις εναλλακτικές μεθόδους σε τρεις κύριες προσεγγίσεις: αξιολογήσεις των ειδικών (expert evaluations), μονοθεματικούς και πολυθεματικούς δείκτες (single- and multiple-issue indicators) και έρευνες για τη διοίκηση των οργανισμών (managers surveys). Κατά τους Wolfe & Aupperle (1991) όσον αφορά την προσέγγιση πολλαπλών δεικτών δεν υπάρχει ένας μόνο τρόπος εκτίμησης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης, γιατί υπάρχουν διαφορετικές μέθοδοι αξιολόγησης. Παρόλα αυτά, υπάρχουν περιπτώσεις επιχειρήσεων που προτιμούν τη διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης προκειμένου να προστατέψουν την αξιολογή εσωτερική πληροφόρηση που μπορεί να επηρεάσει τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματά της (Turker, 2009; Giannarakis, Litinas, & Sariannidis, 2011).

Ο Hino (2006) διακρίνει δύο μεθόδους μέτρησης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης που έχουν υιοθετηθεί από προηγούμενες μελέτες. Η πρώτη μέθοδος αφορά τη μέτρηση του κάθε στοιχείου της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης ξεχωριστά και η δεύτερη μέθοδος είναι η μέτρηση όλων των στοιχείων της ΕΚΕ συλλογικά. Επίσης, όπως επισήμανε ο Hino (2006), προκύπτουν δυσκολίες από τη συνολική ταξινόμηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης γιατί επηρεάζεται από τη διαφορά που προκαλείται από τον κάθε βιομηχανικό κλάδο. Για παράδειγμα, μια κατασκευαστική εταιρεία έχει μια πιο ουσιαστική υπευθυνότητα απέναντι στο φυσικό περιβάλλον από μια χρηματοπιστωτική. Για τη μέτρηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης, προτείνει τη χρήση ερευνητικών μεθοδολογιών, δεικτών και αξιολογήσεων φήμης, αναλύσεων περιεχομένου εγγράφων και δεδομένων που παρέχονται από εξωτερικούς φορείς.

Η αθροιστική μέτρηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης πραγματοποιείται με δύο μεθοδολογίες. Η πρώτη αφορά την αθροιστική μεθοδολογία που απονέμει ίση στάθμιση σε όλες τις κατηγορίες της ΕΚΕ (σχέσεις με την κοινότητα, περιβαλλοντική επίδοση, ανθρώπινα δικαιώματα κ.λπ.). Για παράδειγμα, οι Hillman & Keim (2001) χρησιμοποίησαν ίση στάθμιση γιατί όπως διατύπωσαν «η βιβλιογραφία πρέπει να προσδιορίσει μια κατάταξη της σημαντικότητας των διάφορων κατηγοριών ΕΚΕ για τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη και θέματα». Όμως, αυτή η μεθοδολογία θεωρεί ότι όλα τα κριτήρια είναι ίδιας ή παρόμοιας σημαντικότητας. Η δεύτερη μεθοδολογία αφορά τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τις προτιμήσεις των ενδιαφερομένων μερών προκειμένου να απονεμηθούν βάρη στην κάθε κατηγορία. Αυτή η μεθοδολογία άθροισης χρησιμοποιήθηκε στις μελέτες των Ruf et al. (1998) και Waddock & Graves (1997) (Chen & Delmas, 2010) και θα αναλυθεί περαιτέρω σε ακόλουθη ενότητα της παρούσας διατριβής (§ 5.3).

Ενώ, για τον Turker (2009) οι προσεγγίσεις που θεωρούνται εφαρμόσιμες για την μέτρηση της ΕΚΕ είναι οι βάσεις δεδομένων ή δείκτες φήμης, οι μονοθεματικοί και πολυθεματικοί δείκτες, η ανάλυση περιεχομένου των εταιρικών δημοσιεύσεων, οι κλίμακες μέτρησης της ΕΚΕ σε ατομικό αλλά και σε οργανωτικό επίπεδο (Turker, 2009; Giannarakis, Litinas, & Sariannidis, 2011). Κάθε μια από αυτές τις προσεγγίσεις προσπαθεί να αντιμετωπίσει τη συνολική δομή της ΕΚΕ με διαφορετικό τρόπο, προσφέροντας στην αποσαφήνιση της έννοιας και της μέτρησης της ΕΚΕ. Παρόλα αυτά, κάθε μια έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, τα οποία περιγράφονται παρακάτω (Sharfman, 1996).

- **Βάσεις δεδομένων και δείκτες φήμης**

Οι βάσεις δεδομένων και οι δείκτες φήμης είναι από τις πιο ευρέως χρησιμοποιούμενες μεθόδους για την αξιολόγηση των εταιρικών κοινωνικών δράσεων. Η βάση δεδομένων Kinder, Lydenberg και Domini (KLD), ο δείκτης Fortune και η βάση δεδομένων κοινωνικής επένδυσης του Καναδά (Canadian Social Investment Database, CSID) είναι γνωστά παραδείγματα αυτής της μεθόδου (Turker, 2009). Από άποψη των ασαφών ορίων και της πολυδιάστατης φύσης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης, η βάση δεδομένων KLD θεωρείται ως το καλύτερο ερευνητικό πρότυπο που υπάρχει έως τώρα λόγω του ότι καλύπτει όλες τις διαστάσεις της επίδοσης που ενδιαφέρουν τα ενδιαφερόμενα μέρη (Chen & Delmas, 2010; Scholtens, 2008).

Η KLD ταξινομεί τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Αμερική βάσει διαφόρων δεικτών, οι οποίοι απεικονίζουν τις θετικές και αρνητικές πρακτικές ΕΚΕ και σχετίζονται με οκτώ χαρακτηριστικά κοινωνικών δράσεων (σχέσεις με την κοινότητα, σχέσεις με τους εργαζόμενους, περιβάλλον, ποιότητα προϊόντων, συμπεριφορά προς τις γυναίκες και τις μειονότητες, στρατιωτικές συμβάσεις, πυρηνική ενέργεια και Νότια Αφρική) (Turker, 2009; Sharfman, 1996). Συγκεκριμένα, το σύστημα αξιολόγησης KLD αποτελείται από μετρήσεις δυνάμεων (strengths)³² και αδυναμιών (concerns)³³ εταιρικής κοινωνικής επίδοσης που αντικατοπτρίζουν τις θετικές και αρνητικές συμπεριφορές των

³² Οι περιβαλλοντικές δυνάμεις KLD: 1) ωφέλιμα προϊόντα και υπηρεσίες, 2) πρόληψης ρύπανσης, 3) ανακύκλωση, 4) καθαρή ενέργεια (ή εναλλακτικά καύσιμα), 5) επικοινωνίες, 6) ιδιοκτησίες, εργοστάσια και εξοπλισμός, 7) άλλα πλεονεκτήματα, όπως συστήματα διαχείρισης, εθελοντικά προγράμματα, άλλες προληπτικές περιβαλλοντικές δράσεις (Lawrence, Weber, & Post, 2004).

³³ Οι περιβαλλοντικές αδυναμίες KLD: 1) επικίνδυνα απόβλητα, 2) ρυθμιστικά προβλήματα, 3) χημικά που καταστρέφουν το όζον, 4) εκπομπές ουσιών, 5) γεωργικά χημικά, 6) κλιματική αλλαγή, 7) άλλα μειονεκτήματα, όπως η επιχείρηση να είναι περιβαλλοντικά αμφισβητήσιμη (Lawrence, Weber, & Post, 2004).

επιχειρήσεων αντίστοιχα (Chen & Delmas, 2010; Becchetti, Rocco, & Hasan, 2009).

Επίσης, η KLD χρησιμοποιεί ένα συνδυασμό αξιολογήσεων, όπως οικονομικές καταστάσεις, άρθρα των εταιρειών στο δημόσιο τύπο, ακαδημαϊκά περιοδικά (ειδικά νομικά περιοδικά) και κυβερνητικές εκθέσεις, προκειμένου να αξιολογήσει την εταιρική κοινωνική επίδοση (Tsoutsoura, 2004). Η έκδοση του 2007 της KLD έχει την αποτίμηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης 3000 αμερικάνικων εταιρειών σε 21 θέματα τα οποία ταξινομούνται σε τέσσερις κύριες διαστάσεις: περιβάλλον, κοινωνία, διακυβέρνηση και αμφισβητήσιμη επιχειρηματική εμπλοκή (Chen & Delmas, 2010).

Οι Ruf et al. (1998) ανέπτυξαν μια κλίμακα για να αξιολογήσουν την σημασία των οκτώ διαστάσεων της KLD και βρήκαν ότι τα χαρακτηριστικά της KLD συμπίπτουν με τις νομικές, ηθικές, και διακριτικές διαστάσεις του μοντέλου του Carroll (1979). Εντούτοις, οι Maignan & Ferrell (2000) βρήκαν αυτούς τους δείκτες ανεπαρκείς να αξιολογήσουν όλες τις επιχειρήσεις και δήλωσαν ότι η KLD και ο δείκτης Fortune «υστερούν στο γεγονός ότι τα στοιχεία τους δεν είναι βασισμένα σε θεωρητικά επιχειρήματα» (Turker, 2009). Παρόλο που τα παραπάνω κριτήρια δεν στηρίζονται σε συγκεκριμένη θεωρία, χρησιμοποιούνται από την επενδυτική κοινότητα ως φίλτρα της κοινωνικής επίδοσης των επιχειρήσεων (Sharfman, 1996).

Όμως, όπως έχει προαναφερθεί, όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη δίνουν σημασία στην κοινωνική και περιβαλλοντική επίδοση των επιχειρήσεων και συνεπώς, οι κοινωνικές αξιολογήσεις πρέπει να παρέχουν επαρκή διαφάνεια. Για το λόγο αυτό, η KLD χρησιμοποιήθηκε από τους Chatterji et al. (2009) προκειμένου να αποτιμηθούν οι κοινωνικές αξιολογήσεις και ειδικά, ο βαθμός κατά τον οποίο οι ευρύτατα χρησιμοποιούμενες αξιολογήσεις της KLD παρέχουν διαφάνεια για την παρελθοντική και την ενδεχόμενη μελλοντική περιβαλλοντική επίδοση. Τα αποτελέσματα της μελέτης τους είναι σύμφωνα με ένα μεγάλο εύρος βιβλιογραφίας που βρίσκει χαμηλή εγκυρότητα στις μετρήσεις των συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης. Οι αξιολογήσεις KLD δεν χρησιμοποιούν βέλτιστα τα δημόσια διαθέσιμα στοιχεία, καθώς προσδιορίζουν καλά τις επιχειρήσεις με τη χειρότερη περιβαλλοντική επίδοση (όχι κανονικοποιημένη), που σημαίνει ότι ίσως είναι χρήσιμες στους ακτιβιστές ή σε άλλα ενδιαφερόμενα μέρη που επιδιώκουν να στοχοποιήσουν τέτοιες εταιρείες (Chatterji, Levine, & Toffel, 2009).

Συγκεκριμένα, από τη μελέτη αυτή βρέθηκε ότι οι αξιολογήσεις των KLD αδυναμιών είναι αρκετά καλές περιλήψεις (αθροίσεις) της περιβαλλοντικής επίδοσης του παρελθόντος (π.χ. τα υψηλότερα επίπεδα μόλυνσης του παρελθόντος προβλέπουν τις ολικές περιβαλλοντικές KLD αδυναμίες). Επιπλέον, οι επιχειρήσεις με τις περισσότερες

KLD αδυναμίες έχουν ελαφρώς, αλλά στατιστικά σημαντικά, περισσότερες παραβιάσεις περιβαλλοντικής και ρυθμιστικής συμμόρφωσης τα τελευταία έτη. Αντίθετα, οι περιβαλλοντικές KLD δυνάμεις (strengths) δεν προβλέπουν ακριβώς τα επίπεδα ρύπανσης ή τις παραβιάσεις συμμόρφωσης. Επομένως, η ερμηνεία των αξιολογήσεων της KLD για την πρόβλεψη των μελλοντικών εκπομπών και κυρώσεων (αδυναμιών) είναι πολύ χειρότερη από την ερμηνεία των παρελθοντικών αδυναμιών. Που σημαίνει ότι η KLD δεν αθροίζει βέλτιστα τα ιστορικά δεδομένα, όσον αφορά το πως σταθμίζει την παρελθοντική επίδοση συναρτήσει της περιβαλλοντικής ποιότητας (Chatterji, Levine, & Toffel, 2009).

Μια άλλη γνωστή βάση δεδομένων είναι η CSID, η οποία χρησιμοποιήθηκε από τους Mahoney & Thorne (2005) και υπολογίζει το άθροισμα των μέσων όρων των καθαρών δυνάμεων και αδυναμιών (net strength and weakness) για κάθε μια από τις ακόλουθες επτά διαστάσεις: κοινότητα, ποικιλομορφία, σχέσεις με τους εργαζομένους, περιβάλλον, διεθνείς δράσεις, πρακτικές προϊόντων και επιχείρησης και εταιρική διακυβέρνηση. Αν και αυτή η βάση δεδομένων απεικονίζει κάποιες βασικές σχέσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη, καταγράφει μόνο τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον Καναδά. Προφανώς, εκτός από άλλους περιορισμούς, το σημαντικότερο πρόβλημα με αυτές τις βάσεις δεδομένων είναι το περιορισμένο πεδίο αξιολόγησής τους, αφού σχεδιάστηκαν μόνο για να αξιολογήσουν τις επιχειρήσεις σε κάποιων χωρών (Turker, 2009).

Όπως παρατηρείται, οι βάσεις δεδομένων KLD και CSID είναι παρόμοιες, αφού και οι δύο χρησιμοποιούν ένα αναλυτικό σύνολο κατατάξεων για τις διάφορες διαστάσεις της ΕΚΕ. Παράλληλα, η KLD υπολογίζει παρόμοια τα βασικά κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα και χρησιμοποιεί παρόμοια κλίμακα κατάταξης με την CSID. Η σημαντική διαφορά των δύο αυτών βάσεων δεδομένων έγκειται στη διαφορετική χώρα δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων που εξετάζει η κάθε μια (Thorne, Mahoney, & Bobek, 2010).

Από την άλλη, ο δείκτης φήμης Fortune αποτελεί ένα συστηματικό εργαλείο αξιολόγησης κοινωνικά υπεύθυνων συμπεριφορών που βασίζεται στην άποψη των ανώτατων διοικητικών στελεχών, διευθυντών και αναλυτών (Turker, 2009; Hino, 2006). Συνεπώς, πρόκειται για έναν υποκειμενικό δείκτη αξιολόγησης (Tsoutsoura, 2004), ο οποίος προσδιορίζεται από οκτώ κριτήρια και μια κλίμακα που αποτελείται από 11 βαθμολογίες (0 = αδύναμο, 10 = άριστο). Οι κατηγορίες στις οποίες εξετάζονται οι επιχειρήσεις είναι η ικανότητα για καινοτομία, ικανότητα στην πρόσληψη προσωπικού

και η οικονομική φερεγγυότητα. Αυτός ο δείκτης παρέχεται από το περιοδικό Fortune το οποίο διεξάγει ετήσια έρευνα εταιρικής φήμης και κατατάσσει τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις που ανήκουν σε διάφορους κλάδους κυρίως από τη Βόρεια Αμερική σε μια ιεραρχημένη λίστα που βασίζεται σε αξιολογήσεις φήμης. Οι επιχειρήσεις αυτές σταθμίζονται ανάλογα με τα συνολικά ετήσια έσοδά τους (Schäfer, Beer, Zenker, & Fernandes, 2006).

Ο στόχος του φορέα που τον εισήγαγε (Fortune 500 Index) είναι η μετατροπή των κριτηρίων του δείκτη φήμης σε ένα δείκτη κεφαλαιαγοράς. Συνεπώς, ο δείκτης φήμης Fortune ανταποκρίνεται στους επενδυτές, στα ΜΜΕ και στις οικονομικές υπηρεσίες. Το αποτέλεσμα της αξιολόγησης ανταποκρίνεται στη καλύτερη επιχείρηση της κατηγορίας (Schäfer, Beer, Zenker, & Fernandes, 2006). Σύμφωνα με τους Abbott & Monsen (1979), ένας δείκτης φήμης μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για να παράγει νέες κλίμακες για τη μέτρηση εταιρικών κοινωνικών δράσεων (Turker, 2009). Επίσης, αυτός ο δείκτης έχει χρησιμοποιηθεί στις έρευνες των McGuire et al. (1988) και των Preston & O'Bannon (1997) (Hino, 2006).

- **Μονοθεματικοί και πολυθεματικοί δείκτες**

Μια δεύτερη εναλλακτική μέθοδος είναι η χρήση των μονοθεματικών και πολυθεματικών δεικτών (Turker, 2009). Ένα παράδειγμα μονοθεματικού δείκτη αποτελεί η επίδοση των επιχειρήσεων στον έλεγχο της ρύπανσης, που δημοσιεύτηκε από το Council of Economic Priorities (CEP) και έχει χρησιμοποιηθεί από διάφορους μελετητές, όπως Bragdon & Marlin (1972), Chen & Metcalf (1984), Freedman & Jaggi (1982). Το εταιρικό έγκλημα που χρησιμοποιήθηκε από τους μελετητές Baucus & Baucus (1997), Davidson & Worrell (1990), καθώς επίσης η εταιρική φιλανθρωπία από τους Galaskiewicz & Burt (1991), Wang & Coffey (1992), είναι ακόμα δύο δείκτες κοινωνικά υπεύθυνων συμπεριφορών (Sharfman, 1996; Turker, 2009).

Όπως επισήμαναν οι Maignan & Ferrell (2000), η μονοδιάστατη φύση (unidimensionality) αυτής της μεθόδου αποτελεί ένα σημαντικό περιορισμό (Turker, 2009). Επίσης, οι Rowley & Berman (2000) επέκριναν τις μελέτες που προσεγγίζουν την εταιρική κοινωνική επίδοση χρησιμοποιώντας μια μονοδιάστατη μέτρηση για δύο λόγους. Πρώτον, η μονοδιάστατη μέτρηση δεν μπορεί να αναπαραστήσει την πλήρη δομή της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης, καθώς προκύπτουν προβλήματα εγκυρότητας. Δεύτερον, αυτό το γεγονός κάνει τη σύγκριση και την ενοποίηση των διάφορων μελετών εξαιρετικά δύσκολη. Συνεπώς, οι ερευνητές χρειάζεται να συνδυάσουν τις μετρήσεις της

εταιρικής κοινωνικής επίδοσης ώστε να αξιολογήσουν τη συνολική εταιρική κοινωνική επίδοση των επιχειρήσεων (Chen & Delmas, 2010).

Επομένως, οι μελετητές μπορούν να προτιμήσουν να χρησιμοποιήσουν έναν συνδυασμό τέτοιων δεικτών. Εντούτοις, ακόμη και με τη χρήση ενός πολυθεματικού δείκτη, αυτή η προσέγγιση ακόμα έχει περιορισμένη δυνατότητα να απεικονίσει όλη τη δομή της ΕΚΕ. Ένα επιπλέον γεγονός που περιορίζει τη χρήση αυτής της μεθόδου από τους ερευνητές είναι ότι αυτοί οι δείκτες δεν εστιάζονται παγκοσμίως, καθώς εκθέτουν μόνο τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων σε έναν περιορισμένο αριθμό χωρών (Turker, 2009).

- **Ανάλυση περιεχομένου εγγράφων**

Μια άλλη μέθοδος που χρησιμοποιείται στη βιβλιογραφία είναι η ανάλυση περιεχομένου των εταιρικών δημοσιεύσεων (π.χ. ετήσιοι εταιρικοί απολογισμοί), την οποία υιοθέτησαν οι Abbott & Monsen (1979) στη μελέτη τους (Turker, 2009). Αυτή η μέθοδος χρησιμοποιήθηκε και από τους Cochran & Wood (1984) συνδυαστικά με τους δείκτες φήμης προκειμένου να αξιολογηθεί η εταιρική κοινωνική επίδοση (Hino, 2006). Αυτή η μέθοδος μπορεί επίσης να παρέχει τη δυνατότητα να παραχθούν νέες μετρήσεις για τις εταιρικές κοινωνικές δράσεις. Κατά την άποψη των Gray et al. (1995), η ενημέρωση σχετικά με την ΕΚΕ έχει γίνει ευκολότερα προσβάσιμη (ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια) λόγω της αυξανόμενης προσοχής που δίνουν οι επιχειρήσεις στην κοινωνική δημοσιοποίηση, δηλαδή στις πληροφορίες που παρέχουν οι επιχειρήσεις σχετικά με τις πρακτικές τους που αφορούν το περιβάλλον, την κοινότητα, τους εργαζομένους και τους καταναλωτές. Ο αυξανόμενος όγκος της βιβλιογραφίας στην εταιρική κοινωνική υποβολή έκθεσης (corporate social reporting) έχει αυξήσει τη χρήση της ανάλυσης περιεχομένου ως μια μέθοδο μέτρησης της ΕΚΕ (Turker, 2009).

Σύμφωνα με τους Ruf et al. (1998), αυτή η μέθοδος έχει μια αντικειμενική κατάταξη των επιχειρήσεων αφού μόλις επιλεγούν τα κοινωνικά χαρακτηριστικά, η διαδικασία της αξιολόγησης είναι τυποποιημένη. Εντούτοις, σύμφωνα με τους McGuire et al. (1988), οι πληροφορίες που δίνονται σε μια εταιρική έκθεση μπορεί να είναι διαφορετικές από τις πραγματικές εταιρικές δραστηριότητες. Οι επιχειρήσεις μπορούν να παραπλανήσουν τους πιθανούς αναγνώστες αυτών των εκθέσεων προκειμένου να δημιουργηθεί μια ευνοϊκότερη εικόνα για αυτές (Turker, 2009). Επίσης, η μέθοδος αυτή εξαρτάται πολύ από τον σκοπό για τον οποίο έχουν δημιουργηθεί αρχικά αυτά τα έγγραφα (Hino, 2006). Παράλληλα, δεν υπάρχει τρόπος που να καθορίζει εμπειρικά αν τα

δεδομένα της κοινωνικής επίδοσης που αποκαλύπτονται από τις επιχειρήσεις είναι καλά ή κακά παρουσιασμένα, αφού ελάχιστες επιχειρήσεις πιστοποιούν τους απολογισμούς ΕΚΕ από εξωτερικούς φορείς (Tsoutsoura, 2004).

Επομένως, η αξιοπιστία των εταιρικών εκθέσεων πιθανόν να αποτελεί έναν σημαντικό περιορισμό. Προηγούμενες μελέτες που εστιάζουν στην αξιοπιστία των εταιρικών περιβαλλοντικών κοινοποιήσεων (corporate environmental disclosures) αποδεικνύουν ότι δεν υπάρχει καμία ουσιαστική σχέση μεταξύ του περιεχομένου αυτών των εκθέσεων και της πραγματικής επίδοσης. Τέτοιες μελέτες έχουν πραγματοποιηθεί από τους Freedman & Wasley (1990), Ingram & Frazier (1980), Rockness (1985), Wiseman (1982). Σύμφωνα με τους Ingram & Frazier (1980), η ειρωνεία είναι ότι οι επιχειρήσεις που είχαν χαμηλή επίδοση παρείχαν τις πιο μακροχρόνιες περιβαλλοντικές κοινοποιήσεις.

- **Κλίμακες μέτρησης της ΕΚΕ σε ατομικό αλλά και σε οργανωτικό επίπεδο**

Η τέταρτη μέθοδος, σύμφωνα με τον Turker (2009), είναι η χρήση κλιμάκων που μετρούν την αντίληψη των ανθρώπων σχετικά με την ΕΚΕ. Κατά την άποψη των Smith & Blackburn (1988), μια από τις ευρύτατα χρησιμοποιημένες κλίμακες αναπτύχθηκε από τον Aupperle (1984) για να μετρήσει τις ατομικές αξίες των διευθυντών σχετικά με την ΕΚΕ σύμφωνα με το τετραδιάστατο πρότυπο του Carroll. Κατά την άποψη των Ruf et al. (1998), αυτή η κλίμακα είναι η πρώτη σοβαρή προσπάθεια για την κατανόηση της πολυδιάστατης φύσης της ΕΚΕ. Αν και η κλίμακα είναι κατάλληλη για τη διερεύνηση των κοινωνικά υπεύθυνων αξιών των διευθυντών, δεν είναι χρήσιμος τρόπος για την απόκτηση πληροφοριών σχετικά με τις κοινωνικά υπεύθυνες συμπεριφορές των οργανισμών. Επιπλέον, τα εργαλεία υποχρεωτικής επιλογής της κλίμακας εμφανίζονται επίσης ως ένας περιορισμός. Όπως δηλώνει ο Peterson (2004), «αυτό το εργαλείο δεν είναι χρήσιμο για την εκτίμηση της επίδοσης ενός οργανισμού στις τέσσερις συνιστώσες ξεχωριστά, που συνεπάγεται ότι δεν είναι χρήσιμο για την αξιολόγηση της εταιρικής επίδοσης από τους εργαζόμενους που θεωρούν την επιχείρηση στην οποία δουλεύουν ως ιδιαίτερα υπεύθυνη ή ανεύθυνη και στις τέσσερις συνιστώσες της ΕΚΕ» (Turker, 2009).

Προκειμένου να μετρηθεί η στάση των διευθυντών απέναντι στην κοινωνική υπευθυνότητα, οι Quazi & O'Brien (2000) κατασκεύασαν μια κλίμακα βασισμένη σε σχετικές προηγούμενες μελέτες του Davis (1973), του Orpen (1987) και του Ostlund (1977). Σε αυτή τη μελέτη, η κλίμακα βασίζεται σε ένα διδιάστατο μοντέλο που περιλαμβάνει την έκταση της εταιρικής υπευθυνότητας και το εύρος των αποτελεσμάτων

των εταιρικών κοινωνικών υποχρεώσεων. Αν και αυτή η κλίμακα είναι χρήσιμη για την εξέταση των αντιλήψεων των διευθυντών σχετικά με την ΕΚΕ στα διαφορετικά πολιτιστικά και οικονομικά περιβάλλοντα, δεν έχει ως σκοπό να μετρήσει την εταιρική εμπλοκή με τις κοινωνικά υπεύθυνες δραστηριότητες.

Σύμφωνα με τους Singhapakdi et al. (1996), μια άλλη γνωστή κλίμακα είναι η Perceived Role of Ethics and Social Responsibility (PRESOR) που στοχεύει στη μέτρηση των αντιλήψεων των διευθυντών σχετικά με το ρόλο της ηθικής και κοινωνικής υπευθυνότητας για την επίτευξη της επιχειρηματικής αποτελεσματικότητας. Όπως οι κλίμακες του Aupperle (1984) και των Quazi & O'Brien (2000), η PRESOR εστιάζει επίσης στη μέτρηση των ατομικών αξιών, παρά στη μέτρηση των κοινωνικά υπεύθυνων δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων. Επιπλέον, στη μελέτη του Etheredge (1999) παρέχεται μια δομημένη επαναληψιμότητα (constructive replication) της PRESOR και τα αποτελέσματα δεν επιβεβαίωσαν την αρχική παραγοντική δομή των εργαλείων.

Παρά την εξάπλωση των κλιμάκων για τη μέτρηση της ατομικής αντίληψης σχετικά με την ΕΚΕ, η βιβλιογραφία δεν παρέχει επαρκή αριθμό κλιμάκων για τη μέτρηση της ΕΚΕ σε οργανωτικό επίπεδο. Η σημαντικότερη κλίμακα της βιβλιογραφίας σε αυτήν την κατηγορία αναπτύχθηκε από τους Maignan & Ferrell (2000) και βασίζεται στην έννοια της ιδιότητας του εταιρικού πολίτη (corporate citizenship). Σε αυτήν την μελέτη, η ιδιότητα του εταιρικού πολίτη ορίστηκε ως ο βαθμός στον οποίο οι επιχειρήσεις εκπληρώνουν τις οικονομικές, νομικές, ηθικές και διακριτικές ευθύνες που τους επιβάλλονται από τα ενδιαφερόμενα μέρη τους. Συνεπώς, η μελέτη εμπεριείχε την εννοιολογική συμβολή του μοντέλου του Carroll (1979), καθώς επίσης τη θεωρία των ενδιαφερομένων μερών. Σύμφωνα με αυτή τη διατύπωση της έννοιας, οι συντάκτες ανέπτυξαν μια κλίμακα της ιδιότητας του εταιρικού πολίτη και την εξέτασαν εμπειρικά σε δύο ανόμοια υπόβαθρα κουλτούρας. Όμως, ο κύριος περιορισμός της κλίμακας αυτής είναι ότι εξετάζει μόνο τρία βασικά ενδιαφερόμενα μέρη (πελάτες, εργαζόμενους και κοινό). Οι Maignan & Ferrell (2000) τόνισαν ότι αυτά τα ενδιαφερόμενα μέρη δεν είναι τα μόνα που μπορούν να επιβάλουν ευθύνες στις επιχειρήσεις και των οποίων η ευημερία μπορεί να επηρεαστεί άμεσα (Turker, 2009).

Προκειμένου να μετρηθεί η ΕΚΕ με βάσει τις ευθύνες μιας επιχείρησης προς τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη, ο Turker (2009) ανέπτυξε μια κλίμακα, μέσω μιας συστηματικής διαδικασίας ανάπτυξης κλίμακας. Η μελέτη του αντιλαμβάνεται την έννοια της ΕΚΕ βασισμένη στον αποκλεισμό του οικονομικού στοιχείου και στην ενσωμάτωση της θεωρίας των ενδιαφερομένων μερών και των νομικών ευθυνών των επιχειρήσεων. Η

έρευνα στηρίχθηκε στην άποψη των εργαζομένων και συνεπώς, το αποτέλεσμα της έρευνας αντικατοπτρίζει την αυξανόμενη ανταπόκριση και υπευθυνότητα αυτών. Παρόλα αυτά, η συγκεκριμένη εργασία αποτελεί μια σημαντική συμβολή στη βιβλιογραφία, καθώς καμία από τις προηγούμενες μελέτες είχε αντιμετωπίσει το ζήτημα της ΕΚΕ από αυτή την οπτική.

- **Άλλες προσεγγίσεις για τη μέτρηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης**

Μια άλλη προσέγγιση για τη μέτρηση της ΕΚΕ είναι η χρήση δεικτών ΕΚΕ όπως είναι ο εθνικός δείκτης εταιρικής υπευθυνότητας (Corporate Responsibility Index, CRI) που αναπτύχθηκε το 2002 στην Αγγλία από την Business in the Community και διαχειρίζεται στην Αυστραλία από την St James Ethics Centre. Πρόκειται για ένα εργαλείο συγκριτικής αξιολόγησης που βοηθά τις επιχειρήσεις να μετρήσουν, ελέγξουν, δημοσιοποιήσουν και βελτιώσουν τον αντίκτυπό τους στην κοινωνία και το περιβάλλον.³⁴ Έτσι, οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε αυτό το δείκτη αξιολογούνται ως προς την εταιρική τους υπευθυνότητα, η οποία περιλαμβάνει εξέταση του τρόπου με τον οποίο η εταιρική υπευθυνότητα μεταφράζεται από στρατηγική σε δεσπόζουσα επιχειρηματική πρακτική και του τρόπου με τον οποίο οι κίνδυνοι ελέγχονται και διαχειρίζονται. Κατά αυτό τον τρόπο, εξετάζεται η ανταπόκριση των επιχειρήσεων και έπειτα δημοσιεύονται τα αποτελέσματά τους. Ένας περιορισμός αυτού του δείκτη είναι ο μικρός αριθμός των επιχειρήσεων που περιλαμβάνει (Brine, Brown, & Hackett, 2007).

Ο Gjølberg (2009) εισήγαγε μια άλλη προσέγγιση που αφορά τη μέτρηση της επίδοσης των προτύπων της ΕΚΕ σε εθνικό επίπεδο χρησιμοποιώντας διάφορα πρότυπα και πρωτοβουλίες όπως είναι οι διεθνείς χρηματιστηριακοί δείκτες αειφορίας DJSI και FTSE4Good, η παγκόσμια λίστα των 100 πιο αειφόρων επιχειρήσεων (Global 100 Most Sustainable Corporations), η συμμετοχή στο Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) και το Διεθνές Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (WBCSD), οι πρακτικές αειφοράς αναφοράς στην KPMG Sustainability Reporting Survey και την παγκόσμια πρωτοβουλία αναφοράς (GRI) και η πιστοποίηση με το πρότυπο ISO14001. Έτσι, ο Gjølberg κατασκεύασε ένα εθνικό δείκτη ΕΚΕ για κάθε μια από τις 20 χώρες που επεξεργάστηκαν στην έρευνά του, προκειμένου να μετρήσει την επίδοση των εταιρικών πρακτικών και δράσεων (Giannarakis, Litinas, & Sariannidis, 2011).

³⁴ Corporate Responsibility Index, Πηγή: <http://www.corporate-responsibility.com.au/>, Πρόσβαση: 11/09/2011.

Παρόμοια προσέγγιση υιοθέτησαν οι Giannarakis et al. (2011) προκειμένου να αξιολογήσουν την εταιρική κοινωνική επίδοση με βάση ευρέως αποδεκτά πρότυπα ΕΚΕ σε εθνικό επίπεδο. Για το σκοπό αυτό, κατασκευάστηκε ένας εθνικός δείκτης προτύπων ΕΚΕ για κάθε χώρα, με βάση τις επιχειρήσεις που ικανοποιούν συγκεκριμένα πρότυπα. Η μέτρηση που διεξήγαγαν οι Giannarakis et al. περιελάμβανε τα ίδια πρότυπα με τον Gjølberg με τη διαφορά ότι οι πρώτοι εξαίρεσαν το KPMG Sustainability Reporting Survey και περιέλαβαν τρία ακόμα πρότυπα (Accountability Rating, Ethibel Sustainable Index (ESI), SA8000), τα οποία θεωρούνται κρίσιμα για την αξιολόγηση των προτύπων ΕΚΕ. Η αξιολόγηση τους, λοιπόν, βασίζεται σε εννιά διεθνή πρότυπα που καλύπτουν όλες τις απόψεις της ΕΚΕ και εστιάζεται σε χώρες που παρέχονται από World Economic Forum προκειμένου να τυποποιήσουν έναν διεθνή δείκτη μέτρησης της ΕΚΕ, τον επονομαζόμενο Global Competitive Index (GCI).

5.3 Σχέση της ΕΚΕ με τις Χρηματοοικονομικές Επιδόσεις

5.3.1 Γενικά

Για αρκετές δεκαετίες, οι κοινωνικές πιέσεις προς τις επιχειρήσεις να δεσμευτούν με την ΕΚΕ έχουν αυξηθεί. Πολλοί διευθυντές έχουν ανταποκριθεί σε αυτές τις πιέσεις, αλλά κάποιοι έχουν αντισταθεί επικαλούμενοι την αλληλεπίδραση μεταξύ της κοινωνικά υπεύθυνης συμπεριφοράς και της κερδοφορίας. Το θέμα που έχει προκύψει λοιπόν, είναι ο βαθμός στον οποίο τα διευθυντικά στελέχη των επιχειρήσεων πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες στη λήψη αποφάσεων, παρά να επικεντρώνονται στη μεγιστοποίηση των βραχυπρόθεσμων λογιστικών κερδών (Brine, Brown, & Hackett, 2007). Αυτή η διαφωνία ώθησε τους ερευνητές να εξετάσουν τη σχέση μεταξύ της ΕΚΕ και της χρηματοοικονομικής επίδοσης προκειμένου να αξιολογήσουν την εγκυρότητα αυτών των σκέψεων (Lin, Yang, & Liou, 2009).

Η σχέση μεταξύ της κοινωνικής ευημερίας και της εταιρικής κερδοφορίας αποτελεί ένα από τα κύρια ερευνητικά θέματα της κοινωνικής υπευθυνότητας (Lin, Yang, & Liou, 2009). Στην ακαδημαϊκή έρευνα η ΕΚΕ έχει γίνει θέμα ενδιαφέροντος, καθώς πολλές θεωρητικές απόψεις έχουν προταθεί για τη σχέση μεταξύ της οικονομικής και της κοινωνικής επίδοσης και αρκετές μελέτες ερευνούν αυτή τη σχέση χρησιμοποιώντας διαφορετικές μεθοδολογίες για τη μέτρηση των επιδόσεων (Scholtens, 2008; Brine, Brown, & Hackett, 2007).

Όπως είναι αναμενόμενο δεν υπάρχει ομοφωνία στις εμπειρικές έρευνες λόγω ύπαρξης διαφόρων απόψεων, οι οποίες μερικές φορές είναι αντικρουόμενες, σχετικά με την αλληλεπίδραση της κοινωνικής και της χρηματοοικονομικής επίδοσης. Παράλληλα, τα αποτελέσματα των μελετών μπορεί να ποικίλουν (θετική, αρνητική ή ουδέτερη σχέση) λόγω διαφόρων σημαντικών θεωρητικών και εμπειρικών περιορισμών. Για παράδειγμα, ένας περιορισμός των εμπειρικών μελετών είναι οι ατελείς αναλύσεις παλινδρόμησης (regression analysis) που εξετάζουν την σχέση της χρηματοοικονομικής επίδοσης και της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης. Άλλοι περιορισμοί είναι οι ανεπαρκώς ελεγμένες μεταβλητές, οι οποίες θα πρέπει να μετριάζουν την επίδραση της ΕΚΕ στην οικονομική επίδοση και η έλλειψη ομοφωνίας για τη μεθοδολογία μέτρησης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης (Lin, Yang, & Liou, 2009; Scholtens, 2008; Tsoutsoura, 2004; Fauzi, 2009).

5.3.2 Απόψεις σχετικά με τη σχέση ΕΚΕ και Χρηματοοικονομικών Επιδόσεων

Αρχικά, η άποψη του Friedman (1970) προτείνει μια αρνητική σχέση, καθώς η κοινωνική υπευθυνότητα περιλαμβάνει κόστη και συνεπώς χειροτερεύει την ανταγωνιστική θέση μιας επιχείρησης (Scholtens, 2008). Σύμφωνα με την άποψή του, η κύρια ευθύνη μιας επιχείρησης είναι η δημιουργία πλούτου και τα μόνα ενδιαφέροντα που πρέπει να λαμβάνει υπόψη της κατά τη λήψη αποφάσεων είναι οι μέτοχοί της. Οι αποφάσεις που λαμβάνει μια επιχείρηση δεν πρέπει να περιλαμβάνει τις ηθικές και τις προαιρετικές ευθύνες γιατί μπορεί να βλάψουν την οικονομική επίδοσή της (Lin, Yang, & Liou, 2009; Kang, Lee, & Huh, 2010). Παρόμοια άποψη που διατυπώθηκε από τους Aupperle et al. (1985) είναι ότι οι κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις έχουν ανταγωνιστικό μειονέκτημα, γιατί υφίστανται κόστη τα οποία εμπίπτουν άμεσα στην κερδοφορία τους και μειώνουν τα οφέλη τους, ενώ αυτά μπορούν να αναληφθούν από ιδιώτες ή από την κυβέρνηση (Tsoutsoura, 2004).

Άλλη σχετική άποψη που προτάθηκε από τον Brummer (1991) και τον Jensen (2001) είναι ότι οι κοινωνικοί περιορισμοί προς τις επιχειρήσεις και η κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά αντιπαρατίθενται με τη μεγιστοποίηση της αξίας (Scholtens, 2008). Επίσης, ο Ullman (1985) και ο Vance (1975) υποστηρίζουν ότι οι κοινωνικά υπεύθυνες πρωτοβουλίες μιας επιχείρησης δημιουργούν πρόσθετα κόστη, τα οποία μπορεί να αποτελούν ένα οικονομικό μειονέκτημα για αυτή συγκριτικά με τις λιγότερο

κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις. Ο Preston (1990b) υιοθετεί μια αντίθετη άποψη θεωρώντας ότι τα κοινωνικά ζητήματα μπορεί να είναι τόσο σημαντικά όσο και οι παράγοντες της αγοράς που καθορίζουν την μακροπρόθεσμη επιτυχία και συνεπώς θα πρέπει να τους αποδίδεται η ίδια προσοχή (Lin, Yang, & Liou, 2009).

Κατά την άποψη του Williamson (1964) και των Jensen & Meckling (1976), μπορεί να υπάρξει αρνητική σχέση μεταξύ της κοινωνικής και της οικονομικής επίδοσης, όταν οι διευθυντές εκπληρώνουν τους δικούς τους στόχους, οι οποίοι μπορεί να αντιπαρατίθενται με τους στόχους των μετόχων και των άλλων ενδιαφερομένων μερών (Scholtens, 2008). Σύμφωνα με τους McGuire et al. (1988), λαμβάνοντας υπόψη ότι η εταιρική κοινωνική επίδοση αναπαριστά τη διοικητική προαίρεση, η εθελοντική υιοθέτηση κοινωνικών και περιβαλλοντικών πρακτικών εξαρτώνται κατά πολύ από τη διάθεση των πόρων (excess funds). Με αυτή τη λογική, η θεωρία της καλής διοίκησης προτείνει την ύπαρξη μιας θετικής σχέσης μεταξύ της ΕΚΕ και της οικονομικής επίδοσης (Orlitzky, Schmidt, & Rynes, 2003).

Εντούτοις, ο Sethi (1979) διαφωνεί λέγοντας ότι οι επιχειρήσεις θα θεωρήσουν την κοινωνική υπευθυνότητα πάνω από την οικονομική επίδοση όταν αναζητούν νομιμότητα και δέχονται πιέσεις από τα ενδιαφερόμενα μέρη (Scholtens, 2008). Κατά αυτή την άποψη, η θετική σχέση που παρέχουν κάποιες μελέτες μπορεί να οφείλεται στις βελτιωμένες σχέσεις των επιχειρήσεων με κάποια βασικά ενδιαφερόμενα μέρη, όπως οι τράπεζες, επενδυτές και κυβερνητικοί φορείς ή στη λήψη περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένων αποφάσεων για μείωση των αποβλήτων που συντελεί σε χαμηλότερο κόστος της επιχειρηματικής λειτουργίας (Lin, Yang, & Liou, 2009).

Σύμφωνα με τον Spicer (1978), οι θεσμικοί επενδυτές αναγνωρίζουν την πιθανότητα του αυξημένου κινδύνου και/ή των χαμηλότερων αποδόσεων μιας επένδυσης σε επιχείρηση που έχει προδιάθεση για περιβαλλοντικά προβλήματα και δεν ανταποκρίνεται στις κοινωνικές πιέσεις ούτε συμμορφώνεται με τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις (Trotman & Bradley, 1981). Γενικά, οι κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν μικρότερο κίνδυνο αρνητικών συμβάντων, αφού είναι λιγότερο πιθανό αυτές οι επιχειρήσεις να πληρώσουν υψηλά πρόστιμα για την υπερβολική μόλυνση του περιβάλλοντος, να έχουν δικαστικές υποθέσεις εναντίον τους ή να αντιμετωπίσουν κοινωνικά αρνητικά συμβάντα που θα είναι καταστροφικά για τη φήμη τους (Tsoutsoura, 2004).

Οι Preston & O'Bannon (1997) υποστήριζαν ότι μια λογιστική μεταφορά των διαθέσιμων κεφαλαίων (accrual of funds) προς επένδυση στην κοινωνική επίδοση μπορεί

να οδηγήσει σε ασθενέστερη οικονομική επίδοση εξαιτίας της αρνητικής συνέργειας. Διαφορετικά, οι McWilliams & Siegel (2001) διατύπωσαν ότι η ισορροπία της αγοράς (market equilibrium) ίσως απαλείψει το κόστος που προκύπτει από την κοινωνικά υπεύθυνη εταιρική συμπεριφορά (Scholtens, 2008). Μια επιχείρηση που προσπαθεί να μειώσει τα πιθανά κόστη λειτουργίας της έχοντας κοινωνικά ανεύθυνη συμπεριφορά (π.χ. αρνούμενη να λάβει μέτρα για την πρόληψη της ρύπανσης), αυτόματα θα δεχτεί υψηλότερα εμφανή κόστη (Orlitzky, Schmidt, & Rynes, 2003). Οι McWilliams & Siegel (2001) υποστήριζαν ότι οι επιχειρήσεις επενδύουν σε κοινωνικές δράσεις επειδή θέλουν να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις των ενδιαφερομένων μερών τους (Scholtens, 2008).

Η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών του Freeman (1984) προτείνει μια θετική σχέση μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και της εταιρικής οικονομικής επίδοσης. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, ο Freeman (1984), οι Donaldson & Preston (1995), ο Jones (1995) και οι Porter & Van der Linde (1995) θεωρούν ότι ικανοποιώντας τα συμφέροντα των ενδιαφερομένων μερών θα συντελέσει σε ανάπτυξη της χρηματοοικονομικής επίδοσης της επιχείρησης (Orlitzky, Schmidt, & Rynes, 2003; Scholtens, 2008). Οι υποστηρικτές αυτής της θεωρίας πιστεύουν ότι οι επιχειρήσεις διευρύνουν τις απόψεις τους που σχετίζονται με τη λήψη αποφάσεων και τις δράσεις πέρα από τους μετόχους, προς άλλα ενδιαφερόμενα μέρη όπως οι πελάτες, οι εργαζόμενοι, οι προμηθευτές και οι κοινότητες. Σύμφωνα με τους Bird et al. (2007), οι δράσεις EKE, οι οποίες περικλείουν όλες τις απαιτήσεις των ενδιαφερομένων μερών, μπορούν να βελτιώσουν την εταιρική αξία μέσω μείωσης των εξόδων, βελτίωσης της εταιρικής φήμης και αποφυγής μελλοντικών κανονιστικών δράσεων που θα θέσουν σημαντικά κόστη στην επιχείρηση (Kang, Lee, & Huh, 2010; Cruz, 2009).

Όμως, ο Jensen (2001) προσπάθησε να διευθετήσει τη διαφωνία μεταξύ των δύο αντίθετων απόψεων (του Friedman (1970) και του Freeman (1984)) προτείνοντας τη «διαφωτισμένη» θεωρία των ενδιαφερομένων μερών (enlightened stakeholder theory). Η θεωρία αυτή ισχυρίζεται ότι μια επιχείρηση δεν μπορεί να μεγιστοποιήσει την μακροπρόθεσμη αξία της αν αγνοεί τα συμφέροντα των διαφόρων μερών. Σύμφωνα με τους Post et al. (2002), η ικανότητα μιας επιχείρησης να δημιουργεί αιεφόρο πλούτο με την πάροδο του χρόνου και η μακροπρόθεσμη αξία της καθορίζονται από την σχέση της με τα εσωτερικά και τα εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη. Αν η EKE συνεισφέρει στη μεγιστοποίηση της εταιρικής αξίας μπορεί να είναι μια κατάλληλη εταιρική στρατηγική (όπως προτείνει η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών) και όχι εκμετάλλευση του

πλούτου των μετόχων ώστε να ωφεληθούν άλλες ομάδες (όπως θεωρεί οι υποστηρικτές της θεωρίας του Friedman) (Kang, Lee, & Huh, 2010).

Από την άλλη, η θεωρία «εντολέα-εντολοδόχου» μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών (stakeholder-agency theory) διαφωνεί λέγοντας ότι οι πιθανές και σαφείς διαπραγματεύσεις και συνάψεις συμβολαίου που συνεπάγονται από τις αμοιβαίες και αμφίπλευρες σχέσεις μεταξύ διοίκησης και ενδιαφερομένων μερών χρησιμεύουν ως μηχανισμοί ελέγχου και ενδυνάμωσης που εμποδίζουν τους διευθυντές να εκτρέψουν την προσοχή τους από τους ευρύτερους οικονομικούς στόχους της επιχείρησης (Orlitzky, Schmidt, & Rynes, 2003).

Εντούτοις, σύμφωνα με την ανάλυση των Freeman & Evan (1990) που εξετάζουν την επιχείρηση ως προς τα συμβόλαια (firm-as-contract analysis), η υψηλή εταιρική επίδοση προκύπτει όχι μόνο από την ικανοποίηση και των δύο αμφίπλευρων σχέσεων, αλλά και από τον συντονισμό και την προτεραιότητα που δίνεται στα πολύπλευρα συμφέροντα των ενδιαφερομένων μερών. Αυτά τα στρατηγικά βήματα μπορεί να είναι αναγκαία για τη μείωση της πιθανότητας να καταναλώσει μια επιχείρηση σημαντικούς εταιρικούς πόρους όπως είναι ο χρόνος, το εργατικό δυναμικό και το κεφάλαιο. Με άλλα λόγια, η υψηλή εταιρική οικονομική επίδοση ενισχύει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μιας επιχείρησης σταθμίζοντας και προσδιορίζοντας τις απαιτήσεις των διαφόρων ενδιαφερομένων μερών (Orlitzky, Schmidt, & Rynes, 2003).

Στην περίπτωση της ισορροπίας της αγοράς, τα κόστη και τα κέρδη της κοινωνικά υπεύθυνης συμπεριφοράς θα αντισταθμιστούν. Αυτή είναι η βάση για μια ουδέτερη αλληλεπίδραση μεταξύ της χρηματοοικονομικής και της κοινωνικής επίδοσης (Scholtens, 2008). Όμως, σύμφωνα με την άποψη του Ullman (1985) η μη ύπαρξη κάποιας σημαντικής σχέσης μεταξύ της κοινωνικής και της χρηματοοικονομικής επίδοσης μπορεί να οφείλεται στην ύπαρξη πολλών μεταβλητών που μεσολαβούν μεταξύ τους και καθιστούν δύσκολο τον προσδιορισμό αυτής της σχέσης (Tsoutsoura, 2004). Ακόμη, σύμφωνα με τους Bowman & Haire (1975), Moore (2001) και Barnett & Salomon (2002), υπάρχει η άποψη ότι η σχέση τους είναι αρκετά σύνθετη. Όπως υπέδειξαν οι Barnett & Salomon (2002), μπορεί να υπάρχει μια (ανεστραμμένη) U-shaped σχέση μεταξύ τους (Scholtens, 2008).

Τέλος, υπάρχουν αμφιλεγόμενες απόψεις σχετικά με την κατεύθυνση της αιτιότητας της σχέσης μεταξύ της εταιρικής χρηματοοικονομικής επίδοσης και της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης. Οι Waddock & Graves (1997) και Dean (1998) προτείνουν δύο θεωρίες προκειμένου να απαντήσουν το ερώτημα ποια από τις δύο

επιδόσεις ηγείται της άλλης. Η πρώτη αφορά τη θεωρία της περίσσειας των πόρων (slack resources theory) (Tsoutsoura, 2004). Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, μια επιχείρηση πρέπει να είναι σε καλή οικονομική κατάσταση έτσι ώστε να συνεισφέρει στην εταιρική κοινωνική επίδοσή της, γιατί η ΕΚΕ απαιτεί κάποιο κεφάλαιο που προκύπτει από την οικονομική επίδοση. Άρα, η θεωρία της περίσσειας των πόρων προτείνει ότι η χρηματοοικονομική επίδοση ηγείται της κοινωνικής επίδοσης. Η δεύτερη θεωρία αφορά την καλή διαχείριση (good management theory) και θεωρεί ότι μια επιχείρηση που αντιλαμβάνεται από τα ενδιαφερόμενα μέρη της ότι έχει καλή φήμη θα αποκτήσει καλή οικονομική κατάσταση. Επομένως, η θεωρία της καλής διαχείρισης προτείνει ότι η κοινωνική επίδοση ηγείται της οικονομικής επίδοσης (Fauzi, 2009).

Οι Preston & O'Bannon (1997) και Carroll & Buchholtz (2003) ισχυρίζονται ότι υπάρχουν τρεις τουλάχιστον διαφορετικές απόψεις ή υποθέσεις επί του θέματος αυτού. Μια άποψη αφορά την υπόθεση της θετικής συνέργειας (positive synergy hypothesis), η οποία ισχυρίζεται ότι υπάρχει μια σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και της οικονομικής επίδοσης. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, αυτοί οι δύο παράγοντες επηρεάζουν ο ένας τον άλλο, αλλά είναι δύσκολο να επιβεβαιωθεί ποιος έπεται του άλλου (Hino, 2006).

Μια δεύτερη άποψη είναι ότι η καλή χρηματοοικονομική επίδοση καθιστά την επιχείρηση ικανή να συμπεριφέρεται με υπεύθυνο ή ηθικό τρόπο (Scholtens, 2008). Αυτή η άποψη αφορά την υπόθεση των διαθέσιμων πόρων (available funding hypothesis) (Hino, 2006). Η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι υπάρχει μια θετική σχέση μεταξύ ΕΚΕ και οικονομικής επίδοσης (Orlitzky, Schmidt, & Rynes, 2003). Με άλλα λόγια, οι επιχειρήσεις που έχουν σταθερή οικονομική επίδοση, έχουν περισσότερους διαθέσιμους πόρους να επενδύσουν στους τομείς κοινωνικής επίδοσης (όπως σε περιβαλλοντικά ζητήματα, σχέσεις με τους εργαζομένους και την κοινότητα). Έτσι, οι οικονομικά εύρωστες επιχειρήσεις μπορούν να επενδύσουν σε δράσεις που έχουν έναν μακροπρόθεσμο στρατηγικό αντίκτυπο αποκτώντας κατά αυτό τον τρόπο καλύτερη δημόσια εικόνα και βελτιωμένες σχέσεις με την κοινότητα. Απεναντίας, οι επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα κατανέμουν τους πόρους τους σε βραχυπρόθεσμα προγράμματα (Tsoutsoura, 2004).

Η τρίτη άποψη σχετικά με την κατεύθυνση της αιτιότητας της σχέσης αυτής αφορά την υπόθεση του κοινωνικού αντίκτυπου (social impact hypothesis) (Hino, 2006) και θεωρεί ότι η καλή περιβαλλοντική και κοινωνική επίδοση μπορεί να συντελέσει στην καλή χρηματοοικονομική επίδοση λόγω της αποδοτικής χρήσης των πόρων και της

δέσμευσης με το εργατικό δυναμικό και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη (Scholtens, 2008). Που σημαίνει ότι, η χρηματοοικονομική επίδοση εξαρτάται από την καλή ή κοινωνικά υπεύθυνη επίδοση, γιατί η υπεύθυνη συμπεριφορά μιας επιχείρησης επιβραβεύεται στα από τα ενδιαφερόμενα μέρη βελτιώνοντας τη φήμη της. Όμως, σύμφωνα με τους McGuire et al. (1988), η προγενέστερη χρηματοοικονομική επίδοση μιας επιχείρησης συσχετίζεται με την εταιρική κοινωνική υπευθυνότητα ισχυρότερα από ό,τι η επακόλουθη χρηματοοικονομική της επίδοση (Hino, 2006).

Σύμφωνα με τους Waddock & Graves (1997), η ανταπόκριση των επιχειρήσεων στις προσδοκίες των ενδιαφερομένων μερών πριν οι σχέσεις τους γίνουν προβληματικές αποδεικνύεται ως μια προληπτική δράση για αποφυγή προβλημάτων ή αντιδικιών στο μέλλον που θα τους κόστιζαν εκατομμύρια (Tsoutsoura, 2004). Επίσης, κατά τον Bowman (1980), οι επιχειρήσεις που υιοθετούν προληπτικά την ΕΚΕ ώστε να δεσμευτούν με πρακτικές διαχείρισης, όπως είναι η περιβαλλοντική αξιολόγηση και η διαχείριση των ενδιαφερομένων μερών τείνουν να προβλέπουν ή να μειώνουν τους ενδεχόμενους κινδύνους (πιθανοί κυβερνητικοί κανονισμοί, δυσφορία των εργαζομένων ή περιβαλλοντική καταστροφή) (Cruz, 2009). Τέλος, όπως έχει αναφερθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο αυτής της διατριβής, οι κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις δέχονται διάφορα οφέλη (βελτίωση της φήμης τους, καλύτερη διαχείριση του κινδύνου, εμπιστοσύνη των πελατών, πρόληψη νομικών κυρώσεων κ.λπ.) που συντελούν στην οικονομική ευρωστία τους.

5.3.3 Μελέτες που ερευνούν τη σχέση ΕΚΕ και Χρηματοοικονομικών Επιδόσεων

Σύμφωνα με τους Margolis & Walsh (2003), η πρώτη μελέτη που ερευνά τη σχέση μεταξύ της ΕΚΕ και της χρηματοοικονομικής επίδοσης δημοσιεύτηκε το 1971 από τον Narver, ενώ από το 1971 έως 2001 έχουν δημοσιευτεί συνολικά εκατόν είκοσι δύο μελέτες. Το σύνολο των εμπειρικών μελετών, σύμφωνα με την Tsoutsoura (2004), μπορεί να διακριθεί σε δύο βασικούς τύπους.

Ο πρώτος τύπος των εμπειρικών μελετών χρησιμοποιεί μεθοδολογία ανάλυσης επιχειρηματικών γεγονότων (event study methodology) για να εκτιμήσει τη βραχυπρόθεσμη χρηματοοικονομική επίδραση (έκτακτες αποδόσεις) όταν οι επιχειρήσεις εμπλέκονται με κοινωνικά υπεύθυνες ή ανεύθυνες δράσεις. Τα αποτελέσματα αυτών των μελετών ποικίλουν. Συγκεκριμένα, η μελέτη των Wright & Ferris, 1997 (1997) έδειξε μια

αρνητική σχέση, της Posnikoff (1997) εμφάνισε μια θετική σχέση, ενώ των Teoh et al. (1999) δεν παρουσίασε ότι υπάρχει κάποια σχέση μεταξύ της ΕΚΕ και της χρηματοοικονομικής επίδοσης. Άλλες μελέτες που διερευνώνται στη μελέτη των McWilliams & Siegel (1997) είναι επίσης αντιφατικές όσον αφορά τη σχέση της ΕΚΕ και των βραχυπρόθεσμων οικονομικών εσόδων (Tsoutsoura, 2004).

Ο δεύτερος τύπος των εμπειρικών μελετών εξετάζει τη σχέση μεταξύ κάποιων μετρήσεων της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και των μετρήσεων της μακροπρόθεσμης χρηματοοικονομικής επίδοσης, χρησιμοποιώντας λογιστικές και χρηματοοικονομικές μετρήσεις κερδοφορίας. Αυτές οι μελέτες παρέχουν επίσης ανάμικτα αποτελέσματα. Για παράδειγμα, οι Cochran & Wood (1984) εντόπισαν μια θετική σχέση μεταξύ της κοινωνικής υπευθυνότητας και της χρηματοοικονομικής επίδοσης έπειτα από έλεγχο της ηλικίας των περιουσιακών στοιχείων των επιχειρήσεων. Οι Aupperle et al. (1985), υιοθετώντας την μεθοδολογία έρευνας με ερωτηματολόγιο προκειμένου να αποτιμήσουν την συμπεριφορά του διευθύνοντα συμβούλου (θεωρώντας τη ως μεταβλητή για τη μέτρηση της ΕΚΕ), δεν επισήμαναν κάποια σημαντική σχέση μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και της εταιρικής απόδοσης του ενεργητικού προσαρμοσμένη στον κίνδυνο (risk adjusted return on assets) (Tsoutsoura, 2004).

Επίσης, οι Waddock & Graves (1997) βρήκαν σημαντικές θετικές σχέσεις μεταξύ ενός δείκτη εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και κάποιων μετρήσεων της οικονομικής επίδοσης, όπως απόδοση του ενεργητικού τον επόμενο χρόνο (Tsoutsoura, 2004). Η μέτρηση της ΕΚΕ έγινε μέσω ενός σύνθετου δείκτη που παρέχεται από την Kinder, Lydenberg, Domini & Co (KLD) και βασίζεται σε πέντε παράγοντες σχετικούς με τα ενδιαφερόμενα μέρη και τρεις παράγοντες σχετικούς με την ανταπόκριση προς τις εξωτερικές πιέσεις. Συγκεκριμένα, οι συγγραφείς αυτοί διατύπωσαν ότι η εταιρική κοινωνική επίδοση συσχετίζεται θετικά με την προηγούμενη οικονομική επίδοση αλλά και με την μελλοντική οικονομική επίδοση, που σημαίνει ότι όχι μόνο κοινωνική επίδοση έπεται της οικονομικής επίδοσης, αλλά την προωθεί κιόλας (Hino, 2006).

Στον δεύτερο τύπο των εμπειρικών μελετών εμπίπτει και η μελέτη της Tsoutsoura (2004), η οποία εξέτασε το πρόσημο (θετικό, αρνητικό ή ουδέτερο) της σχέσης μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και της οικονομικής επίδοσης χρησιμοποιώντας εμπειρικές μεθόδους (βάση δεδομένων KLD και Domini 400 Social Index για τη μέτρηση της ΕΚΕ και λογιστικές μετρήσεις για την οικονομική επίδοση). Τα δεδομένα της μελέτης περιελάμβαναν τις επιχειρήσεις που συγκαταλέγονταν στον δείκτη S&P 500 την περίοδο 1996-2000. Τα αποτελέσματα απέδειξαν ότι το σύμβολο της σχέσης είναι

θετικό και στατιστικά σημαντικό, που υποστηρίζει την άποψη ότι η κοινωνικά υπεύθυνη εταιρική επίδοση συσχετίζεται με μια σειρά οικονομικών οφελών. Όμως, όπως επισημαίνει η Tsoutsoura, η ερμηνεία των αποτελεσμάτων αυτών εξαρτάται από την κατεύθυνση της αιτιότητας της σχέσης μεταξύ της ΕΚΕ και της κερδοφορίας, κάτι το οποίο δεν διερευνάται σε αυτή τη μελέτη.

Οι μελέτες που χρησιμοποιούν τις μετρήσεις της απόδοσης στο χρηματιστήριο επίσης επιδεικνύουν ποικίλα αποτελέσματα. Η έρευνα των Guerard et al. (1988) δεν εμφάνισε κάποια σχέση μεταξύ της ΕΚΕ και της εταιρικής επίδοσης, σε αντίθεση με τις έρευνες των Moskowitz (1972), Parket & Eilbirt (1975) και Sturdivant & Ginter (1977) που έδειξαν ότι η κοινωνική υπευθυνότητα σχετίζεται θετικά με την οικονομική επίδοση μιας επιχείρησης (Lin, Yang, & Liou, 2009). Συγκεκριμένα, οι Parket & Eilbirt (1975) βρήκαν μια θετική σχέση μεταξύ του αριθμού των πωλήσεων και του βαθμού δραστηριότητας ΕΚΕ, διατυπώνοντας ότι «οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις μπορεί να είναι ή να αισθάνονται ότι αποτελούν στόχο και έτσι να βρίσκουν αναγκαίο να κάνουν εμφανείς προσπάθειες να δεσμευτούν με την ΕΚΕ» (Trotman & Bradley, 1981).

Όμως, ο Vance (1975) επανεξέτασε την μελέτη του Moskowitz (1972) επεκτείνοντας τη χρονική περίοδο της ανάλυσης από έξι μήνες σε τρία χρόνια και διέψευσε τα αποτελέσματά του υποστηρίζοντας μια αρνητική σχέση μεταξύ ΕΚΕ και χρηματοοικονομικής επίδοσης. Εντούτοις, οι Alexander & Buchholz (1978) βελτίωσαν την ανάλυση του Vance αξιολογώντας την απόδοση μιας ίδιας ομάδας μετοχών στο χρηματιστήριο αλλά δεν κατέληξαν σε αποτέλεσμα (Tsoutsoura, 2004). Όμως, σε μια πρόσφατη μελέτη των Hill et al. (2007), όπου διερευνάται η επίδραση της ΕΚΕ στην οικονομική επίδοση με βάση τις μετρήσεις της αγοράς, παρέχεται ένα θετικό αποτέλεσμα για το μακροπρόθεσμο ορίζοντα (Fauzi, 2009).

Η πλειοψηφία των μελετών βρίσκουν μια θετική σχέση μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και της εταιρικής οικονομικής επίδοσης. Για παράδειγμα, οι Roman et al. (1999) υπέδειξαν την ύπαρξη μιας γενικής θετικής σχέσης έπειτα από την ανασκόπηση των μελετών που εξέτασαν. Από την ανασκόπηση τους προέκυψε ότι οι 33 προτείνουν μια θετική σχέση, οι 14 καμία σχέση ή δεν κατέληγαν σε κάποιο συμπέρασμα και μόνο οι 5 εντόπιζαν μια αρνητική σχέση. Οι Preston & O'Bannon (1997) χρησιμοποιώντας το δείκτη εταιρικής φήμης Fortune αποτίμησαν την εταιρική κοινωνική επίδοση με βάση τρεις μεταβλητές (αξιολόγηση των ευθυνών προς την κοινότητα και το περιβάλλον, ικανότητα επιλογής και διατήρησης ικανών εργαζομένων, ποιότητα των

προϊόντων και υπηρεσιών) και βρήκαν μια θετική σχέση μεταξύ αυτών των τριών μεταβλητών και της απόδοσης του ενεργητικού (ROA) (Hino, 2006).

Έπειτα από παρατήρηση πολλών εμπειρικών μελετών που συσχετίζουν την κοινωνική με τη χρηματοοικονομική επίδοση (127 δημοσιευμένες μελέτες για την περίοδο 1972-2002), οι Margolis & Walsh (2001) παρατήρησαν ότι η εταιρική κοινωνική επίδοση επεξεργάζεται ως ανεξάρτητη μεταβλητή στις περισσότερες από αυτές. Αυτή η μεταβλητή χρησιμοποιείται για να προβλέψει ή να προηγηθεί της χρηματοοικονομικής επίδοσης. Περίπου το 50% των μελετών έδειξε μια θετική σχέση μεταξύ των δύο επιδόσεων, το 25% καμία σχέση (κανένα συμπέρασμα), το 20% παρείχε ανάμικτα αποτελέσματα και το 5% μια αρνητική σχέση. Η μειονότητα των μελετών επεξεργάζεται την εταιρική κοινωνική επίδοση ως εξαρτημένη μεταβλητή. Τα δύο τρίτα αυτών έδειξαν θετική σχέση μεταξύ της κοινωνικής και της χρηματοοικονομικής επίδοσης. Οι Margolis & Walsh ήταν πολύ επιφυλακτικοί με τα προκύπτοντα αποτελέσματα της ανασκόπησής τους, λόγω ύπαρξης σοβαρών μεθοδολογικών ανησυχιών για κάποιες από αυτές τις μελέτες. Οι κύριες επισημάνσεις τους αναφέρονται στη μέτρηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, στις διάφορες μετρήσεις που χρησιμοποιούνται για την αποτίμηση της χρηματοοικονομικής επίδοσης και στην κατεύθυνση και τους μηχανισμούς της αιτιότητας (Scholtens, 2008).

Επίσης, οι Orlitzky, Schmidt, & Rynes (2003) αναλύοντας 52 μελέτες έπειτα από 30 χρόνια έρευνας διεξήγαγαν μια μετα-ανάλυση (meta-analysis) προκειμένου να αξιολογήσουν και να επιβεβαιώσουν τη σχέση μεταξύ της κοινωνικής και της οικονομικής επίδοσης των επιχειρήσεων. Από τα αποτελέσματα της μετα-ανάλυσης φάνηκε ότι η εταιρική κοινωνική επίδοση και η χρηματοοικονομική επίδοση είναι θετικά συσχετισμένες σε διάφορα περιβάλλοντα και τομείς. Επίσης, η σχέση αυτή επαληθεύτηκε μέσω της διασποράς των αποτελεσμάτων και βρέθηκε ότι είναι στατιστικά αξιόλογη (Orlitzky, Schmidt, & Rynes, 2003).

Συγκεκριμένα, τα πορίσματα της έρευνας των Orlitzky, Schmidt, & Rynes (2003) έδειξαν ότι η εταιρική κοινωνική επίδοση συσχετίζεται περισσότερο με τις μετρήσεις της εταιρικής οικονομικής επίδοσης που βασίζονται στην λογιστική (accounting-based measures of CFP) παρά με τους δείκτες που βασίζονται στην αγορά (market-based indicators), καθώς επίσης, ότι οι δείκτες εταιρικής κοινωνικής επίδοσης που αναφέρονται στη φήμη συσχετίζονται περισσότερο με την χρηματοοικονομική επίδοση παρά οι άλλοι δείκτες (Orlitzky, Schmidt, & Rynes, 2003). Αξίζει να σημειωθεί ότι η μετα-ανάλυση έδειξε υψηλότερη συσχέτιση μεταξύ της χρηματοοικονομικής επίδοσης και της εταιρικής

διαχείρισης της περιβαλλοντικής επίδοσης μιας επιχείρησης (Brine, Brown, & Hackett, 2007; Scholtens, 2008).

Πολλές μελέτες έχουν διεξαχθεί προκειμένου να καθοριστεί η κατεύθυνση της αιτιότητας της σχέσης της κοινωνικής και της χρηματοοικονομικής επίδοσης. Αυτές οι μελέτες χρησιμοποιούν μεταβλητές της προγενέστερης και της τρέχουσας εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και οικονομικής επίδοσης προκειμένου να εξετάσουν τη σχέση μεταξύ της προηγούμενης κοινωνικής επίδοσης και της τρέχουσας οικονομικής επίδοσης (υπόθεση κοινωνικού αντίκτυπου) και τη σχέση μεταξύ της προγενέστερης οικονομικής επίδοσης και της τρέχουσας κοινωνικής επίδοσης (υπόθεση των διαθέσιμων πόρων). Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχουν δυο μέθοδοι για την εξέταση της αιτιότητας της σχέσης EKE και οικονομικής επίδοσης. Η μια μέθοδος χρησιμοποιείται όταν τα δεδομένα της EKE είναι διαθέσιμα για την έρευνα της αιτιότητας και αφορά την ανάλυση χρονοσειρών (time-series analysis) και η άλλη μέθοδος χρησιμοποιείται για να εξαχθεί ένα συμπέρασμα από τα χαρακτηριστικά των μεταβλητών της οικονομικής επίδοσης. Έτσι, η θετική σχέση της οικονομικής επίδοσης με την περίσσεια πόρων αποδεικνύει ότι υποστηρίζεται η υπόθεση των διαθέσιμων πόρων (Hino, 2006).

Οι Griffin & Mahon (1997) ανασκόπησαν συνολικά 51 μελέτες που εξέταζαν την σχέση της EKE και της οικονομικής επίδοσης προκειμένου να καθορίσουν το θέμα της κατεύθυνσης αυτής της σχέσης (Fauzi, 2009). Για την ανάλυσή τους χρησιμοποίησαν τον δείκτη της KLD, τον δείκτη φήμης Fortune και άλλους σχετικούς δείκτες με την EKE ως μεταβλητές της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης. Από την ανάλυση τους συμπέραναν ότι οι μετρήσεις της οικονομικής επίδοσης μπορεί να προκαθορίσουν το αποτέλεσμα της σχέσης μεταξύ της EKE και της οικονομικής επίδοσης. Ένα άλλο θέμα που επισήμαναν είναι ότι η διακλαδική ανάλυση που πραγματοποίησαν ίσως δεν είναι αξιόπιστη λόγω του ότι διαφορετικές επιχειρήσεις δέχονται διαφορετικές πιέσεις που επηρεάζουν την εταιρική κοινωνική επίδοση (Hino, 2006).

Μια πρόσφατη μελέτη που πραγματοποιήθηκε από τον Scholtens (2008) εξετάζει την κατεύθυνση της αιτιότητας της σχέσης μεταξύ EKE και οικονομικής επίδοσης διερευνώντας το ερώτημα αν η χρηματοοικονομική επίδοση προηγείται της κοινωνικής επίδοσης ή ισχύει το αντίστροφο. Για τον σκοπό αυτό, ο Scholtens συσχέτισε τη χρονική στιγμή της χρηματοοικονομικής επίδοσης με την αντίστοιχη της κοινωνικής επίδοσης εφαρμόζοντας την απλή μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS) με διάσπαρτες χρονικές υστερήσεις και την αιτιότητα κατά Granger. Το γενικό συμπέρασμα της έρευνας είναι η θετική και σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ της οικονομικής και της κοινωνικής

επίδοσης. Συγκεκριμένα, αποδείχτηκε ότι η χρηματοοικονομική επίδοση (κίνδυνοι και έσοδα) σε γενικά πλαίσια προηγείται της κοινωνικής επίδοσης (δυνάμεις και αδυναμίες) πολύ πιο συχνά από ότι συμβαίνει το αντίστροφο. Εντούτοις, η μορφή της αλληλεπίδρασης της χρηματοοικονομικής επίδοσης με την κοινωνική επίδοση διαφέρει ανάλογα με το θέμα της ΕΚΕ (σχέσεις με την κοινότητα, σχέσεις με τους εργαζομένους, ποικιλομορφία, περιβάλλον, χαρακτηριστικά προϊόντος).

Για παράδειγμα, στην περίπτωση των δυνάμεων του προϊόντος και των χρηματοοικονομικών εσόδων βρέθηκε ότι η κοινωνική επίδοση προηγείται της χρηματοοικονομικής επίδοσης. Ενώ, ο χρηματοοικονομικός κίνδυνος προηγείται των αδυναμιών του προϊόντος. Αυτό το γεγονός δίνει την εντύπωση ότι η καλή ποιότητα του προϊόντος θα αυξήσει την ελκυστικότητα και τη φήμη του προϊόντος, το οποίο μεταφράζεται σε υψηλότερη αξία της επιχείρησης. Όσον αφορά το θέμα των σχέσεων με τους εργαζομένους, τα έσοδα και οι δυνάμεις αυτού του θέματος αλληλοεπηρεάζονται χωρίς να υπάρχει ξεκάθαρη κατεύθυνση της αιτιότητας. Το ίδιο συμβαίνει και για το θέμα του περιβάλλοντος. Όμως, η εμπλοκή με την κοινότητα και η ποικιλομορφία προκαλούνται από την χρηματοοικονομική επίδοση. Συνεπώς, τα έσοδα φαίνεται να προηγούνται των κοινωνικών δυνάμεων (Scholtens, 2008).

Άλλη έρευνα που διεξήχθη από τον Hino (2006) εξετάζει τα κοινωνικά θέματα που περιλαμβάνονται στην ΕΚΕ, την σχέση μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και της οικονομικής επίδοσης στο ιαπωνικό περιβάλλον, αλλά και την κατεύθυνση της αιτιότητας της σχέσης αυτής. Για τις ανάγκες της μέτρησης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης υιοθετήθηκε η μεθοδολογία έρευνας με ερωτηματολόγιο βασισμένη στην αντίληψη των ενδιαφερομένων μερών προκειμένου να ερευνηθούν μέσω ποσοτικής ανάλυσης οι πραγματικές δράσεις ΕΚΕ. Τα αποτελέσματα του Hino έδειξαν ότι υπάρχει μια (στατιστικά σημαντική) θετική σχέση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης με τον δείκτη μετοχικού κεφαλαίου (equity capital ratio) και τον αριθμό των εργαζομένων. Όμως, δεν βρέθηκε κάποια σχέση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης με την απόδοση του ενεργητικού (ROA) και τον ρυθμό ανάπτυξης των πωλήσεων.

Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι τα αποτελέσματα του Hino σχετικά με τον δείκτη μετοχικού κεφαλαίου συμφωνούν με αυτά των προηγούμενων ερευνητών McGuire et al. (1988) και Waddock & Graves (1997), οι οποίοι βρήκαν ότι ο δείκτης υποχρεώσεων προς ενεργητικό έχει αρνητική σχέση με την κοινωνική επίδοση. Όμως, αυτός ο δείκτης έχει αντίθετα χαρακτηριστικά από τον δείκτη μετοχικού κεφαλαίου που είναι ο λόγος των

ιδίων κεφαλαίων προς το συνολικό κεφάλαιο. Όταν η τιμή του δείκτη μετοχικού κεφαλαίου είναι υψηλή, υποδηλώνει την σταθερότητα και την προαίρεση της διοίκησης.

Ακόμα, στην έρευνα του Hino επισημάνθηκε ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι σε πλεονεκτική θέση στα πλαίσια της ΕΚΕ, γιατί έχουν αρκετούς πόρους. Συγκεκριμένα, λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά των μεταβλητών της εταιρικής οικονομικής επίδοσης, τα αποτελέσματα υποστήριξαν την υπόθεση των διαθέσιμων πόρων που θεωρεί ότι η περίσσεια πόρων (slack resources) καθιστά μια επιχείρηση ικανή να φέρεται υπεύθυνα. Σύμφωνα με αυτή την υπόθεση, η καλή οικονομική κατάσταση μιας επιχείρησης συντελεί στην καλή εταιρική κοινωνική επίδοσή της. Για το λόγο αυτό, προτείνεται στους διευθυντές των μικρών επιχειρήσεων να εκφράσουν το ενδιαφέρον τους στο κάθε ενδιαφερόμενο μέρος και να εφαρμόζουν στρατηγικά την ΕΚΕ (Hino, 2006).

Οι Brine et al. (2007) διεξήγαγαν μια μελέτη στην οποία εξέτασαν το βαθμό στον οποίο η υιοθέτηση της ΕΚΕ από τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Αυστραλία συνεισφέρει στη χρηματοοικονομική επίδοσή τους. Αρχικά, οι Brine et al. προσδιόρισαν τα οικονομικά κίνητρα των επιχειρήσεων για εθελοντική υιοθέτηση της ΕΚΕ και στη συνέχεια μέτρησαν την ΕΚΕ προσδιορίζοντας τις επιχειρήσεις που δημοσιοποιούν απολογισμό αειφορίας. Οι μελετητές αυτοί, θεώρησαν τις επιχειρήσεις που δημοσιοποιούν απολογισμό αειφορίας ότι είναι κοινωνικά υπεύθυνες και υιοθετούν την ΕΚΕ. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας δεν εμφάνισαν κάποια στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της υιοθέτησης της ΕΚΕ και της χρηματοοικονομικής επίδοσης. Όμως, τα ατελέσφορα αποτελέσματα αυτής της έρευνας προέκυψαν έπειτα από διάφορους περιορισμούς, ένας εκ των οποίων πιθανώς να είναι η έλλειψη μιας αξιόπιστης μέτρησης της ΕΚΕ (Brine, Brown, & Hackett, 2007).

Σε μια πρόσφατη μελέτη του Fauzi (2009) διερευνάται η σχέση μεταξύ της ΕΚΕ και της οικονομικής επίδοσης χρησιμοποιώντας την ανάλυση περιεχομένου των ετήσιων εταιρικών απολογισμών για τη μέτρηση της ΕΚΕ. Στη μελέτη αυτή εξετάστηκαν τρεις μεταβλητές οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν τη σχέση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και της οικονομικής επίδοσης και αυτές είναι το μέγεθος της επιχείρησης, η οικονομική μόχλευση (financial leverage) και ο βιομηχανικός κλάδος. Όμως, τα αποτελέσματα της μελέτης, βασισμένα στη θεωρία της περίσσειας των πόρων και τη θεωρία της καλής διαχείρισης, έδειξαν ότι η εταιρική κοινωνική επίδοση δεν επιδρά στην οικονομική επίδοση. Μόνο η οικονομική μόχλευση φάνηκε ότι μπορεί να μετριάσει τη σχέση της κοινωνικής και της οικονομικής επίδοσης, αλλά σύμφωνα με τη συνολική ανάλυση ο

Fauzi κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η σχέση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και της οικονομικής επίδοσης είναι ψευδής (Fauzi, 2009).

Παρά το αυξανόμενο ενδιαφέρον για την ΕΚΕ από τους διάφορους βιομηχανικούς κλάδους, λίγες είναι οι μελέτες που εξετάζουν τη σχέση μεταξύ των δράσεων ΕΚΕ και της χρηματοοικονομικής επίδοσης των επιχειρήσεων που ανήκουν στον ξενοδοχειακό και τουριστικό κλάδο (hospitality industry). Ο Kirk (1995) μελέτησε τις περιβαλλοντικές πρακτικές και δράσεις των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων στην Αγγλία εφαρμόζοντας τη μεθοδολογία έρευνας με ερωτηματολόγιο και κατέληξε ότι ο ξενοδοχειακός κλάδος εμπλέκεται με περιβαλλοντικά ζητήματα με σκοπό την άμεση χρηματική ανταμοιβή (π.χ. μέσω της διαχείρισης της ενέργειας και των αποβλήτων) και λόγω κυβερνητικών απαιτήσεων. Όμως, η μελέτη αυτή εστιάζεται μόνο στα περιβαλλοντικά θέματα και δεν συσχετίζει τις πραγματικές περιβαλλοντικές δράσεις των ξενοδοχείων με την οικονομική τους επίδοση. Οι García & Armas (2007) συσχέτισαν τις δράσεις ΕΚΕ των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων με την απόδοση του ενεργητικού (ROA) και βρήκαν ότι υπάρχει θετική σχέση μεταξύ τους. Αλλά στην έρευνα αυτή, η μέτρηση των δράσεων ΕΚΕ βασιζόταν στην αντίληψη των διευθυντών, κάτι το οποίο μπορεί να επηρεάζει την εγκυρότητα των μετρήσεων (Kang, Lee, & Huh, 2010).

Οι Lee & Park (2009) μέτρησαν τις επιδράσεις των δράσεων ΕΚΕ ξεχωριστά για τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και τα καζίνο στα πλαίσια της κερδοφορίας και της εταιρικής αξίας και βρήκαν διαφορετική σχέση για τα καζίνο και τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα, η σχέση μεταξύ των δράσεων ΕΚΕ και της κερδοφορίας (και της εταιρικής αξίας) για τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις είναι θετική, ενώ για τα καζίνο η σχέση αυτή δεν υφίσταται. Σε άλλη σχετική μελέτη που διεξήχθη από τον Nicolau (2008) εφαρμόστηκε η ανάλυση επιχειρηματικών γεγονότων (event study) που εξετάζει τις έκτακτες αποδόσεις (abnormal returns) δύο ξενοδοχείων στην Ισπανία με 26 ανακοινώσεις που αφορούν την ΕΚΕ κατά την περίοδο 1996-2006. Η μελέτη αυτή βρήκε θετικές έκτακτες αποδόσεις και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ΕΚΕ παρέχει προστιθέμενη αξία στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις (Kang, Lee, & Huh, 2010).

Η μελέτη των Lee & Park (2009) μέτρησε τις δράσεις ΕΚΕ αθροιστικά, χωρίς να διαφοροποιήσει τις επιδράσεις των θετικών και των αρνητικών δράσεων ΕΚΕ. Κατά την άποψη των Kang et al. (2010), αυτός ο χειρισμός μπορεί να είναι προβληματικός ως προς τα αποτελέσματα της θετικότητας και της αρνητικότητας, γιατί ο βαθμός επίδρασης των θετικών και αρνητικών δράσεων μπορεί να διαφέρει. Έτσι, οι Kang et al. μέτρησαν ξεχωριστά τις επιδράσεις των θετικών και αρνητικών δράσεων ΕΚΕ στην εταιρική

οικονομική επίδοση για τα ξενοδοχεία, τα καζίνο, τα εστιατόρια και τις αεροπορικές επιχειρήσεις.

Τα αποτελέσματα της μελέτης των Kang et al. (2010) ήταν διαφορετικά για τον κάθε βιομηχανικό κλάδο που εξετάστηκε. Συγκεκριμένα, για τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια φάνηκε μια θετική επίδραση των θετικών δράσεων ΕΚΕ (και καμία επίδραση των αρνητικών δράσεων ΕΚΕ) στην εταιρική αξία, αλλά δεν αναδείχτηκε κάποια σημαντική επίδραση των θετικών και αρνητικών δράσεων ΕΚΕ στην κερδοφορία των επιχειρήσεων. Αντιθέτως, για τις αεροπορικές επιχειρήσεις βρέθηκε να υπάρχει μια αρνητική επίδραση των θετικών δράσεων ΕΚΕ (και καμία επίδραση των αρνητικών δράσεων ΕΚΕ) στην κερδοφορία, ενώ οι αρνητικές δράσεις ΕΚΕ έχουν αρνητική επίδραση (και καμία επίδραση οι θετικές δράσεις ΕΚΕ) στην εταιρική αξία. Έτσι, οι Kang et al. (2010) αποδεικνύουν ότι η ΕΚΕ βοηθά στη βελτίωση της εταιρικής αξίας, αν τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια αυξήσουν τις κοινωνικά υπεύθυνες δράσεις τους ή οι αεροπορικές επιχειρήσεις μειώσουν τις κοινωνικά ανεύθυνες δράσεις τους. Ενώ για τα καζίνο δεν βρέθηκε να υπάρχει κάποια σχέση μεταξύ των δράσεων ΕΚΕ και της οικονομικής επίδοσης (Kang, Lee, & Huh, 2010).

5.3.3.1 Κοινωνικά Υπεύθυνη Επένδυση και Χρηματοοικονομική επίδοση

Η σχέση της κοινωνικής και της χρηματοοικονομικής ανάλυσης παίζει έναν επίσης σημαντικό ρόλο στην ανάλυση της κοινωνικά υπεύθυνης επένδυσης (ΚΥΕ). Από πλευράς χαρτοφυλακίου, η ΚΥΕ περιορίζει τον αριθμό των επενδυτικών επιλογών και συνεπώς μειώνει το βαθμό διαφοροποίησης των επενδύσεων. Οι Bauer et al. (2005) και Bello (2005) μελετώντας το προαναφερθέν θέμα, κατέληξαν ότι τα χαρακτηριστικά του κινδύνου και της απόδοσης αυτών των κοινωνικά υπεύθυνων επενδυτικών χαρτοφυλακίων δεν διαφέρουν σημαντικά από τις συμβατικές επενδύσεις σε ομόλογα (Scholtens, 2008).

Πιο συγκεκριμένα, οι Bauer et al. (2005) συμπέραναν ότι η σύγκριση των στρατηγικών των ηθικών και των παραδοσιακών επενδυτικών κεφαλαίων δεν οδηγεί σε ξεκάθαρα αποτελέσματα (δεν κυριάρχησε κάποιο από τα δύο), αλλά παρατήρησαν μια σταδιακή αύξηση της απόδοσης από τους διαχειριστές ηθικών επενδύσεων. Όμως, σύμφωνα με τους Barnea & Rubin (2010), η απόφαση για επένδυση στην ΕΚΕ είναι αρνητικά συσχετισμένη με την αξία των μετόχων αν οι διευθυντές μιας επιχείρησης ενδιαφέρονται να επενδύσουν στην ΕΚΕ (ειδικά όταν το μερίδιο ιδιοκτησίας που έχουν

είναι χαμηλό) παραπάνω από ένα επίπεδο προκειμένου να βελτιώσουν τη φήμη τους (Becchetti, Rocco, & Hasan, 2009).

Οι Geczy et al. (2005) συμπέραναν ότι το κόστος της KYE εξαρτάται από την άποψη των επενδυτών. Οι κοινωνικά υπεύθυνοι επενδυτές, οι οποίοι δεν πιστεύουν ότι τα αμοιβαία κεφαλαία μπορούν να υπεραποδώσουν (αποδώσουν πάνω από το μέσο όρο της αγοράς) στα πλαίσια του μοντέλου αποτίμησης κεφαλαιακών στοιχείων (Capital Asset Pricing Model), δεν αντιμετωπίζουν απώλεια ευκαιριών από την επένδυσή τους σε αμοιβαία κεφάλαια KYE. Αντίθετα, ένας επενδυτής που πιστεύει στο τρισδιάστατο μοντέλο των Fama & French (1995) μπορεί να αντιμετωπίσει μια απώλεια ευκαιρίας της τάξης των 30 βαθμών το μήνα (Scholtens, 2008). Επομένως, οι μελέτες των Bauer et al. (2005) και Geczy et al. (2005) αποκαλύπτουν ότι οι επενδυτές ενδιαφέρονται για πρωτοβουλίες KYE, κάτι το οποίο τεκμηριώθηκε από το αποτέλεσμα της αυξημένης ροής των κεφαλαίων στον κλάδο των ηθικά διαχειρισμένων αμοιβαίων κεφαλαίων (Becchetti, Rocco, & Hasan, 2009).

Η μελέτη των Becchetti et al. (2009) διερευνά την σχέση μεταξύ της ΕΚΕ και της εταιρικής επίδοσης εφαρμόζοντας ανάλυση επιχειρηματικών γεγονότων για το διάστημα 1990-2004 και μετρώντας την αντίληψη και τις προσδοκίες των οικονομικών επενδυτών. Συγκεκριμένα, αυτοί οι μελετητές εξέτασαν την ενδεχόμενη σχέση μεταξύ των πρωτοβουλιών ΕΚΕ και της αλλαγής στην αγοραστική αξία ή τις κινήσεις των τιμών των επιχειρήσεων που ακολουθούν/ απορρίπτουν τις δράσεις ΕΚΕ. Για το σκοπό, χρησιμοποιείται ένας από τους πιο δημοφιλείς χρηματιστηριακούς δείκτες κοινωνικής υπευθυνότητας, ο ονομαζόμενος Domini 400 Social Index, προκειμένου να αξιολογηθεί ο αντίκτυπος μιας σειράς γεγονότων στην χρηματοοικονομική αγορά, όπως είναι η είσοδος ή έξοδος από αυτό το δείκτη. Αυτή η αλλαγή της ένδειξης στο δείκτη απεικονίζεται στις έκτακτες αποδόσεις των επιχειρήσεων στην κεφαλαιαγορά.

Οι Becchetti et al. (2009) ανιχνεύοντας την αντίδραση του χρηματιστηρίου στις εισόδους και εξόδους των επιχειρήσεων από το χρηματιστηριακό δείκτη τόνισαν δύο κύρια αποτελέσματα. Το πρώτο επισημαίνει μια σημαντική ανοδική τάση στις απόλυτες τιμές των έκτακτων αποδόσεων των γεγονότων, άσχετα με το γεγονός της αλλαγής της ένδειξης (είσοδος/ έξοδος) στο δείκτη. Το δεύτερο αφορά την ύπαρξη μιας σημαντικής αρνητικής επίδρασης στις έκτακτες αποδόσεις μετά την έξοδο από το δείκτη Domini, η οποία παραμένει αρνητική και μετά τη ρύθμιση της διαταραχής της οικονομικής αποτυχίας και των εποχικών διακυμάνσεων του χρηματιστηρίου. Από αυτά τα αποτελέσματα της μελέτης μπορεί να συμπεραθεί ότι η ποινή της εξόδου από την

κοινωνική υπευθυνότητα εξαρτάται από την αντίδραση των ηθικά φιλτραρισμένων επενδύσεων παρά από μια αναμενόμενη διαταραχή της αξίας των μετόχων. Έτσι, η EKE οδηγεί τις επιχειρήσεις να επανεστιάσουν τους στρατηγικούς στόχους τους από τη μεγιστοποίηση της αξίας των μετόχων στη μεγιστοποίηση των στόχων του ευρύτερου συνόλου των ενδιαφερομένων μερών (Becchetti, Rocco, & Hasan, 2009).

Άλλες μελέτες σχετικές με την επίδοση των κοινωνικά υπεύθυνων επενδυτικών προϊόντων και τους δείκτες αειφορίας δημοσιεύονται από τους επενδυτικούς αναλυτές και τους διαχειριστές επενδύσεων προκειμένου να προσελκύσουν επενδυτές και να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή. Για παράδειγμα, η AMP Capital Investors δημοσίευσε το 2005 μια ανάλυση της μεθόδου αξιολόγησης της EKE που χρησιμοποιεί για να διαχειρίζεται το Αειφόρο Μετοχικό Κεφάλαιο της Αυστραλίας (Sustainable Future Australian Share Fund). Η AMP εφαρμόζοντας τη μέθοδο αξιολόγησής της σε 300 περίπου εισηγμένες εταιρείες της Αυστραλίας και αναλύοντας την οικονομική τους επίδοση για μια δεκαετία, προσδιόρισε ότι οι εταιρείες με την υψηλότερη αξιολόγηση EKE υπεραπέδωσαν έναντι των εταιρειών με τη χαμηλότερη αξιολόγηση EKE με πάνω από 3% το χρόνο για πάνω από 4 και 10 χρόνια (Brine, Brown, & Hackett, 2007).

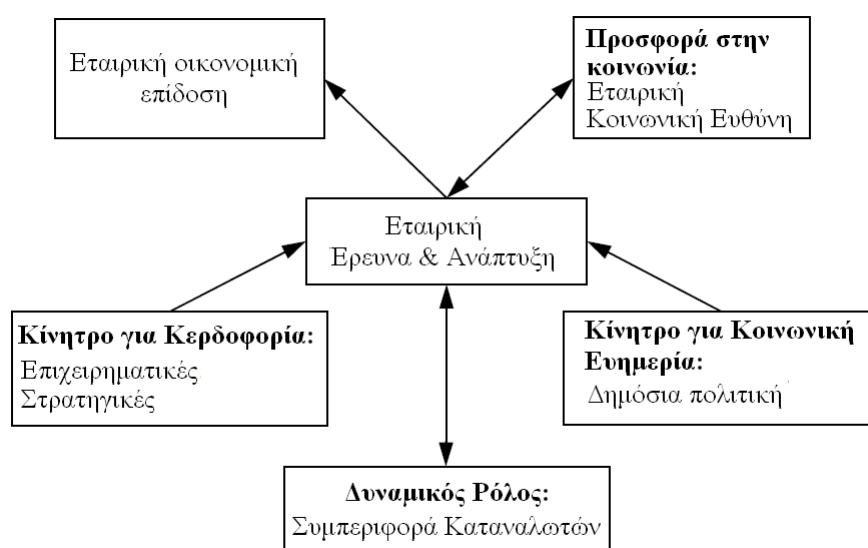
Παρομοίως, οι δείκτες αειφορίας Dow Jones Sustainability Indexes (DJSI), οι οποίοι περιλαμβάνουν 300 εταιρείες από 22 χώρες που διευθύνουν τις βιομηχανίες τους στα πλαίσια της εταιρικής αειφορίας, ανέφεραν ότι το 2003 ο διεθνής δείκτης αειφορίας DJSI World Index υπεραπέδωσε της αγοράς. Συγκεκριμένα, το 2003 ο δείκτης αυτός αυξήθηκε κατά 23,1%, ενώ οι διεθνείς δείκτες Dow Jones World Index και Morgan Stanley Capital International (MSCI) World Index αυξήθηκαν κατά 22,7% και 21,2% αντίστοιχα (Brine, Brown, & Hackett, 2007).

5.3.3.2 Επενδύσεις σε έρευνα & ανάπτυξη και χρηματοοικονομική επίδοση

Ένας περιορισμός των εμπειρικών μελετών που ερευνούν τη σχέση της EKE και της χρηματοοικονομικής επίδοσης είναι ότι κάποιες από αυτές χρησιμοποιούν οικονομετρικά μοντέλα που παραλείπουν μεταβλητές, οι οποίες έχουν αποδειχτεί σημαντικοί καθοριστικοί παράγοντες της κερδοφορίας. Σύμφωνα με θεωρητικές έρευνες, μια τέτοια μεταβλητή είναι η επένδυση σε έρευνα και ανάπτυξη, η οποία συνδέεται με τη μακροπρόθεσμη βελτίωση της οικονομικής επίδοσης. Για παράδειγμα, η μελέτη των Lichtenberg & Siegel (1991) παρουσιάζει μια ισχυρή θετική συσχέτιση μεταξύ της επένδυσης σε έρευνα και ανάπτυξη και της βελτίωσης της παραγωγικότητας. Επίσης, οι μελέτες των Ben-Zion (1984), Guerard et al. (1987), Guerard et al. (1988) και Hall (1999)

επισημαίνουν μια παρόμοια θετική σχέση μεταξύ της έρευνας και ανάπτυξης, της κερδοφορίας, των μακροπρόθεσμων κερδών για τους μετόχους και άλλων προσεγγίσεων που αφορούν τη μακροπρόθεσμη χρηματοοικονομική επίδοση.

Αυτή η κρίσιμη μεταβλητή επεξεργάστηκε και στη μελέτη των Lin et al. (2009) με σκοπό να διερευνηθεί η σχέση της ΕΚΕ με την χρηματοοικονομική επίδοση των επιχειρήσεων. Κατά την άποψή τους, η έρευνα και ανάπτυξη πρέπει να θεωρείται ως μια μορφή επένδυσης στο τεχνικό κεφάλαιο. Η επένδυση στο τεχνικό κεφάλαιο συντελεί στη βελτίωση της γνώσης, σε καινοτόμα προϊόντα και διεργασίες και συνεπώς σε βελτίωση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνάς τους, η σχέση της ΕΚΕ και της χρηματοοικονομικής επίδοσης αναπαριστάται στο Σχήμα 5.1. Όπως παρατηρείται η συμπεριφορά των καταναλωτών, οι επιχειρηματικές στρατηγικές και η δημόσια πολιτική συντελούν στην εταιρική χρηματοοικονομική επίδοση και στην προσφορά προς την κοινωνία μέσω της έρευνας και ανάπτυξης.

Σχήμα 5.1: Σχέση ΕΚΕ και χρηματοοικονομικής επίδοσης (Lin, Yang, & Liou, 2009).

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Lin et al. (2009) ότι αν και οι κοινωνικά υπεύθυνες δράσεις δεν αυξάνουν την άμεση κερδοφορία των επιχειρήσεων, συντελούν όμως στη μείωση του κινδύνου που αφορά την ζημιά του εμπορικού σήματος μακροπρόθεσμα. Αυτό σημαίνει ότι η ΕΚΕ λειτουργεί ως μια πολιτική ασφάλειας. Παράλληλα, δεδομένης της μακροπρόθεσμης βιώσιμης ανάπτυξης, οι επιτυχημένες επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη αποδίδουν μακροπρόθεσμα. Συνεπώς, η ΕΚΕ μπορεί να μην έχει αρκετή θετική επίδραση στη βραχυπρόθεσμη οικονομική επίδοση, έχει όμως αξιοσημείωτο μακροπρόθεσμο οικονομικό πλεονέκτημα (Lin, Yang, & Liou, 2009).

5.3.3.3 Επιχειρηματική ηθική, εταιρική διακυβέρνηση και χρηματοοικονομική επίδοση

Οι Neal & Cochran (2008), έπειτα από ανασκόπηση διαφόρων μελετών που έχουν δημοσιευτεί πρόσφατα σε οικονομικά περιοδικά, δηλώνουν πως το σύνολο αυτών συμφωνεί με την ιδέα ότι οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν τις αρχές καλής επιχειρηματικής ηθικής και καλής εταιρικής διακυβέρνησης επιβραβεύονται από τις χρηματοοικονομικές αγορές. Ενώ, οι επιχειρήσεις που έχουν ανεπαρκή ηθική και εταιρική διακυβέρνηση τιμωρούνται από αυτές. Παράλληλα, επισημαίνουν ότι η βιβλιογραφία που ασχολείται με το θέμα της ΕΚΕ εστιάζεται στον τρόπο συμπεριφοράς των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές, τους εργαζομένους και το φυσικό περιβάλλον, παραβλέποντας συνήθως ένα από τα βασικά ενδιαφερόμενα μέρη των επιχειρήσεων που είναι οι μέτοχοί τους. Ως εκ τούτου, η μελέτη τους εστιάστηκε στον αντίκτυπο των επιχειρήσεων προς τους μετόχους τους, όπως αυτός εκφράζεται μέσα από τις πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης (Neal & Cochran, 2008).

Συγκεκριμένα, οι Neal & Cochran (2008) εξετάζοντας τη μελέτη των Jain & Rezaee (2006) συμπέραναν ότι η καλή εταιρική διακυβέρνηση αξιολογείται θετικά στο χρηματιστήριο και ότι οι επενδυτές είναι πρόθυμοι να πληρώσουν περισσότερα για μια επιχείρηση που υιοθετεί αρχές καλής διακυβέρνησης. Σε μια άλλη μελέτη που εξετάστηκε, οι Gompers et al. (2003) μέτρησαν την ποιότητα της εταιρικής διακυβέρνησης των επιχειρήσεων (βάσει της ικανότητας των μετόχων να παρακολουθήσουν και να ελέγξουν τη διοίκηση μιας επιχείρησης) και έπειτα την συσχέτισαν με την κερδοφορία, την λειτουργική απόδοση και τα έσοδα των επιχειρήσεων από τις μετοχές.

Τα αποτελέσματά των Gompers et al. (2003) έδειξαν ότι οι επιχειρήσεις που είχαν πολύ ανεπαρκή διακυβέρνηση υποαπέδωσαν (είχαν κακή απόδοση) της αγοράς με 3,5% το χρόνο, ενώ εκείνες που είχαν πολύ καλή διακυβέρνηση υπεραπέδωσαν της αγοράς με 5% το χρόνο. Οι ίδιοι ερευνητές εξετάζοντας άλλες μετρήσεις απόδοσης βρήκαν ότι οι επιχειρήσεις που εξασκούσαν καλή διακυβέρνηση ανέφεραν υψηλότερα περιθώρια συνολικού κέρδους, μεγαλύτερη αύξηση στις συνολικές πωλήσεις και υψηλότερη απόδοση ιδίων κεφαλαίων (ROE). Συνοψίζοντας, το συμπέρασμα που εξάγεται από αυτή τη μελέτη είναι ότι η ανεπαρκής διακυβέρνηση τείνει να δημιουργήσει ανεπαρκή εταιρική απόδοση, ενώ η καλή τείνει να δημιουργήσει καλή απόδοση. Άρα, η καλή

εταιρική διακυβέρνηση αξιολογείται θετικά από τις χρηματοοικονομικές αγορές (Neal & Cochran, 2008).

Ο Yermack (2006) εξέτασε την αξιολόγηση της εταιρικής διακυβέρνησης στα χρηματιστήρια μέσα από την άποψη των προβλημάτων «εντολέα-εντολοδόχου» (agency problems). Αυτά τα προβλήματα δημιουργούνται λόγω συγκρουόμενων συμφερόντων μεταξύ των μετόχων και της διοίκησης μιας επιχείρησης και αποτελούν μια από τις δυσκολίες διακυβέρνησης. Σύμφωνα με την ιδέα ότι η χρήση αεροσκάφους από τους διευθυντές μιας επιχείρησης είναι ένας δείκτης μέτρησης των προβλημάτων αυτών και μια μέτρηση της ποιότητας της εταιρικής διακυβέρνησης, ο Yermack βρήκε ότι οι επιχειρήσεις με αεροσκάφος είναι πιο πιθανό να αναφέρουν μεγάλες λογιστικές διαγραφές και κέρδη που είναι σημαντικά κάτω από τα προβλεπόμενα των αναλυτών.

Αυτός ο τρόπος αντίδρασης της αγοράς προς την ποιότητα της εταιρικής διακυβέρνησης παρατηρήθηκε και από τη μελέτη των Giannetti & Simonon (2006). Τα αποτελέσματα της μελέτης τους έδειξαν ότι η δομή της εταιρικής διακυβέρνησης επηρεάζει τη μορφή της ιδιοκτησίας των ιδίων κεφαλαίων. Μετά από έλεγχο κάποιων παραγόντων, όπως μέγεθος και μερίσματα που είναι πιθανό να επηρεάσουν την ιδιοκτησία, οι Giannetti & Simonon βρήκαν ότι οι μικροί ιδιώτες επενδυτές και ξένοι επενδυτές οι οποίοι είναι πιο πιθανό να απαλλοτριωθούν έχουν μικρότερα οικονομικά συμφέροντα από τις επιχειρήσεις που έχουν ανεπαρκή διακυβέρνηση. Παρόμοια, οι μεγάλοι εγχώριοι επενδυτές που είναι πιθανό να λάβουν οφέλη από την απαλλοτρίωση είναι πιο πιθανό να έχουν υψηλότερα οικονομικά συμφέροντα.

Μια διεθνής έρευνα του Lang (2003), στην οποία γίνεται σύγκριση των λογιστικών συστημάτων και προτύπων, έδειξε ότι τα πρότυπα των χωρών (Αμερική, Αγγλία, Αυστραλία και Καναδά) που βασίζονται στο νόμο παρέχουν στους επενδυτές μια πιο διαφανή εικόνα της επιχειρηματικής λειτουργίας, σε σχέση με τα πρότυπα των χωρών (Δυτική Ευρώπη) που βασίζονται σε κώδικες. Επίσης, ο Lang απέδειξε ότι τα πρότυπα της Αμερικής παρέχουν στους επενδυτές μέγιστη προστασία, καθώς αυτά τα πρότυπα είναι τα πιο ενημερωτικά. Αυτή είναι μια αξιολογή παρατήρηση γιατί αργότερα οι Klapper & Love (2004) βρήκαν ότι οι επιχειρήσεις σε χώρες με υψηλό βαθμό προστασίας προς τους επενδυτές εμφανίζουν υψηλότερη απόδοση ενεργητικού. Αυτό σημαίνει ότι το νόμιμο περιβάλλον είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την εταιρική διακυβέρνηση και την κερδοφορία των επιχειρήσεων.

Το πιο ενδιαφέρον αποτέλεσμα των Klapper & Love είναι για τις επιχειρήσεις με καλή διακυβέρνηση που βρίσκονται σε χώρες με φορείς χαμηλής προστασίας των

μετόχων. Για τις επιχειρήσεις αυτές η θετική επίδραση της εταιρικής διακυβέρνησης στην κερδοφορία είναι πολύ ισχυρότερη. Ακόμα, οι Ball et al. (2000) απέδειξαν ότι οι χώρες, των οποίων το νομικό σύστημα βασίζεται στους νόμους της Αγγλίας, τείνουν να εμφανίζουν μια ισχυρότερη συσχέτιση ανάμεσα στα αναφερόμενα κέρδη και την αντίδραση της τιμής της μετοχής. Αυτό μπορεί να ερμηνευτεί ως μια μέτρηση της ενημερότητας που προσφέρουν οι λογιστικές δημοσιοποιήσεις.

Συνοψίζοντας, οι εμπειρικές μελέτες που εξετάστηκαν από τους Neal & Cochran (2008) έδειξαν ότι η εταιρική διακυβέρνηση, η οποία είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ΕΚΕ, παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην κερδοφορία των επιχειρήσεων που υιοθετούν τέτοιες αρχές. Όχι μόνο οι χρηματοοικονομικές αγορές δίνουν σημασία στην εταιρική διακυβέρνηση των επιχειρήσεων, αλλά επιβραβεύουν την καλή διακυβέρνηση και τιμωρούν την ανεπαρκή (Neal & Cochran, 2008).

5.4 Πολυκριτήριες μεθοδολογίες λήψης αποφάσεων για την αξιολόγηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης των επιχειρήσεων

5.4.1 Γενικά

Οι πιο πρόσφατες εμπειρικές μελέτες που αξιολογούν την εταιρική κοινωνική επίδοση εφαρμόζουν απλά γραμμικά αθροίσματα (σταθμισμένα ή μη) των δεδομένων της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης ώστε να παράγουν ένα αθροιστικό αποτέλεσμα εταιρικής κοινωνικής επίδοσης είτε για ένα συγκεκριμένο υποσύνολο κριτηρίων της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης είτε για ολόκληρη τη δομή της, επιλέγοντας από τους διάφορους δείκτες μέτρησης. Όμως, τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την παραδοσιακή προσέγγιση άθροισης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης (γραμμική παλινδρόμηση ελαχίστων τετραγώνων) δεν μπορούν να συγκριθούν και να ερμηνευτούν γιατί αγνοούν την ποιοτική φύση των δεδομένων της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης (Chen & Delmas, 2010).

Παράλληλα, οι μεθοδολογίες αυτές προϋποθέτουν τον καθορισμό των βαρών στις διάφορες διαστάσεις της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και είναι ευαίσθητες στις αλλαγές των αθροιστικών βαρών, καθιστώντας τις προβληματικές ως μεθόδους σύνθεσης. Σύμφωνα με ανάλυση των μελετών που έχουν δημοσιευτεί σε διεθνή περιοδικά σχετικά με τον τύπο της μεθόδου σύνθεσης που χρησιμοποιούν, βρέθηκε ότι από τις 43 δημοσιεύσεις, οι 26 χρησιμοποιούν ίσα βάρη, η εννιά άνισα βάρη και οι άλλες

οκτώ μελέτες δεν χρησιμοποιούν αθροιστικές μεθόδους για την αξιολόγηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης (Chen & Delmas, 2010). Όμως, αυτές οι μελέτες μπορεί να οδηγήσουν σε ατελέσφορα συμπεράσματα ή μη αξιόπιστα αποτελέσματα (Chen & Delmas, 2010; Orlitzky, Schmidt, & Rynes, 2003). Αυτοί οι τύποι προσεγγίσεων μπορεί να ήταν κατάλληλοι αν τα βάρη δίνονταν εξωγενώς, έτσι ώστε τα ενδιαφερόμενα μέρη ως αξιολογητές να μπορούν να σταθμίσουν τις διάφορες διαστάσεις της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης σύμφωνα με τις προσωπικές προτιμήσεις τους ή σύμφωνα με τον τρόπο που τους έχει υποδειχθεί (Chen & Delmas, 2010).

Για παράδειγμα, οι ΜΚΟ μπορεί να έχουν μια συγκεκριμένη στάθμιση που να βασίζεται στις προτεραιότητες των μελών τους. Όμως, για τους διευθυντές, οι οποίοι δέχονται διάφορες πιέσεις από τα ενδιαφερόμενα μέρη, η επιλογή των βαρών είναι αμφιλεγόμενη. Συγκεκριμένα, μια βασική ομάδα ενδιαφερομένων μερών (π.χ. πελάτες) μπορεί να έχει απόψεις που αντικρούονται με αυτές που έχει μια άλλη βασική ή δευτερεύουσα ομάδα (π.χ. εργαζόμενοι) σχετικά με την ίδια εταιρική κοινωνική πολιτική μιας επιχείρησης. Επιπλέον, το ζήτημα αυτό γίνεται ακόμα πιο δύσκολο, αν ληφθεί υπόψη ότι τα χαρακτηριστικά και οι προτιμήσεις των ενδιαφερομένων μερών μπορεί να αλλάζουν δραματικά ανάλογα με τις καταστάσεις και τον χρόνο, δίνοντας έτσι διαφορετική προτεραιότητα σε κατηγορίες της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης. Συνεπώς, είναι προτιμότερο τα βάρη να δίνονται εξωγενώς (Chen & Delmas, 2010).

Σύμφωνα με την άποψη διαφόρων μελετητών, οι μέθοδοι πολυκριτήριας ανάλυσης ενισχύουν τη διαφάνεια της διαδικασίας αλλά η πολυκριτήρια λήψη αποφάσεων με αντικειμενικές συναρτήσεις (κριτήρια απόφασης) που έχουν ίσα βάρη μπορεί να μην αναδεικνύει τις προτιμήσεις των ενδιαφερομένων μερών. Για το λόγο αυτό, οι Choo et al. (1999) παρέχουν ερμηνεία των κριτηρίων και των ρόλων τους στα πολυκριτήρια μοντέλα λήψης αποφάσεων. Επίσης, οι Dong & Nagurney (2001) και Nagurney & Ke (2006) εισήγαγαν τα βάρη που εξαρτώνται από την κατάσταση για την μοντελοποίηση ενός προβλήματος λήψης αποφάσεων με δύο κριτήρια στα πλαίσια ενός οικονομικού δικτύου. Οι Nagurney et al. (2002) χρησιμοποίησαν μεταβλητά βάρη για την πολυκριτήρια λήψη αποφάσεων στην μελέτη ισορροπίας του δικτύου της εφοδιαστικής αλυσίδας (Cruz, 2009). Όμως, η έρευνα σχετικά με τη διαχείριση των ενδιαφερομένων μερών και της κοινωνικής συμμετοχής έχει επισημάνει ότι δεν υπάρχει διεθνώς αποδεκτή στάθμιση ή σειρά προτεραιότητας των κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων γιατί η συμπεριφορά του κάθε ενδιαφερόμενου μέρους (π.χ. σύνθεση των ενδιαφερομένων

μερών, αντίληψη και προτίμηση) είναι δυναμική και μπορεί να αλλάζει με την πάροδο του χρόνου (Chen & Delmas, 2010).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να διασαφηνιστεί ότι ένας κλασικός τρόπος σύνθεσης των κριτηρίων συνίσταται στον προσδιορισμό μιας συνάρτησης πολλών μεταβλητών (κριτηρίων) $u(g_1, g_2, \dots, g_n)$, τέτοια ώστε u :

$$u[g(a)] \geq u[g(b)] \Leftrightarrow a \succcurlyeq b \quad 5.1$$

Η σχέση $\succcurlyeq$ είναι μια ολική προδιάταξη επί του συνόλου εναλλακτικών λύσεων (δράσεων) A και $a \succcurlyeq b$ σημαίνει «η επιλογή/δράση a προτιμάται ή είναι αδιάφορη της b ». Αυτό σημαίνει ότι όσο μεγαλύτερη είναι η αξία μιας δράσης, τόσο πιο ψηλά βρίσκεται η δράση στην ολική κατάταξη. Μια τέτοια συνάρτηση ονομάζεται στη βιβλιογραφία, είτε συνάρτηση αξίας ή αξιών (value function), όταν όλες οι αξιολογήσεις των δράσεων στα κριτήρια είναι αβέβαιες, είτε συνάρτηση χρησιμότητας (utility function), όταν σε κάποια κριτήρια (τουλάχιστον ένα) οι αξιολογήσεις είναι αβέβαιες, αλλά με πιθανότητα γνωστές (πιθανοτικά κριτήρια).

Η συνάρτηση αξιών, της οποίας ο ρόλος είναι η σύνθεση των πολλαπλών κριτηρίων $g_1, g_2, \dots, g_n$ σε ένα μοναδικό κριτήριο, εκφράζει την ολική αξία μιας δράσης $a \in A$. Το ζητούμενο για έναν αναλυτή είναι ο προσδιορισμός της αναλυτικής μορφής της συνάρτησης $u(g) = u(g_1, g_2, \dots, g_n)$, η οποία μοντελοποιεί την ολική προτίμηση ενός αποφασίζοντος. Οι πιο απλές μορφές που μπορεί να πάρει η συνάρτηση αξιών είναι η γραμμική και η προσθετική. Η γραμμική συνάρτηση αξιών είναι το δημοφιλέστερο μοντέλο σύνθεσης κριτηρίων και ονομάζεται μέθοδος σταθμισμένου μέσου. Η αξία μιας δράσης $a \in A$ υπολογίζεται από τον τύπο:

$$u[g(a)] = \sum_{i=1}^n p_i g_i(a) \quad 5.2$$

όπου, $p_i, i=1, \dots, n$ είναι θετικοί πραγματικοί αριθμοί που εκφράζουν τους συντελεστές βαρύτητας των κριτηρίων.

Μια προσθετική συνάρτηση αξιών ορίζεται μέσα από τις σχέσεις:

$$u(g) = \sum_{i=1}^n p_i u_i(g_i), \quad 5.3$$

$$u_i(g_i^*) = 0, u_i(g_i^*) = 1, 0 \leq u_i(g_i) \leq 1 \text{ για κάθε } i \quad 5.4$$

$$\text{και } \sum_{i=1}^n p_i = 1 \quad 5.5$$

όπου, $u_i(g_i), i=1, \dots, n$ είναι μη φθίνουσες μερικές συναρτήσεις αξίας, κανονικοποιημένες μεταξύ 0 και 1, g_i^* και g_i^* είναι το χειρότερο και καλύτερο επίπεδο της κλίμακας του κριτηρίου g_i και $p_i, i=1, \dots, n$ οι συντελεστές βαρύτητας των περιθώριων συναρτήσεων με άθροισμα τη μονάδα. Το προσθετικό μοντέλο χαρακτηρίζεται από διαφορετικές

συνθήκες από εκείνες που χαρακτηρίζουν το γραμμικό μοντέλο. Η έννοια που δεσπόζει στη θεωρία είναι η προτιμησιακή ανεξαρτησία των κριτηρίων (Σίσκος, 2008).

Μέσω των πολυκριτήριων μεθόδων επιτυγχάνεται η σύνθεση ενός μεγάλου όγκου πληροφοριών και δεδομένων, κάτι το οποίο είναι πολύ χρήσιμο για τη μέτρηση και αξιολόγηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης. Λαμβάνοντας υπόψη την πολυδιάστατη φύση της ΕΚΕ και την ανάγκη ύπαρξης μιας συνολικής μέτρησης για την αξιολόγηση της κοινωνικής επίδοσης των επιχειρήσεων, διάφοροι μελετητές έχουν προσπαθήσει να την προσεγγίσουν μέσω πολυκριτήριων μεθόδων. Οι μέθοδοι που έχουν χρησιμοποιηθεί στη βιβλιογραφία για το σκοπό αυτό, θα περιγραφούν στην ακόλουθη ενότητα. Επίσης, στα πλαίσια της παρούσας διατριβής γίνεται προσπάθεια αξιολόγησης των κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων των ελληνικών επιχειρήσεων υπό το πρίσμα πολλών κριτηρίων (περιβάλλον, κοινωνία, ποιότητα προϊόντων κ.λπ.) προκειμένου να αποκτηθεί μια κατάταξη αυτών των επιχειρήσεων μέσω της πολυκριτήριας μεθόδου SMAA-2.

5.4.2 Εφαρμογές πολυκριτήριων μεθόδων

Σε μια έρευνα που αναπτύχθηκε από τους Ruf et al. (1998) χρησιμοποιήθηκε μια πολυκριτήρια μεθοδολογία άθροισης των κατηγοριών της ΕΚΕ με στάθμιση της κάθε διάστασης της KLD ανάλογα με τις προτιμήσεις των διοικητικών στελεχών, υπαλλήλων, λογιστών και ΜΚΟ (Chen & Delmas, 2010). Η πολυκριτήρια μέθοδος που εφαρμόστηκε είναι η αναλυτική ιεραρχική διαδικασία (Analytic Hierarchy Process - AHP) και ο σκοπός των μελετητών ήταν η ανάπτυξη μιας κλίμακας για την αξιολόγηση της σημαντικότητας των οκτώ διαστάσεων της KLD (Turker, 2009).

Οι Bendheim et al. (1998) χρησιμοποίησαν το προγραμματιστικό μοντέλο μιας πολυκριτήριας μεθόδου, της Περιβάλλουσας Ανάλυσης Δεδομένων (Data Envelopment Analysis- DEA), με σκοπό να προσδιορίσουν τις καλύτερες πρακτικές ΕΚΕ που σχετίζονται με τη διαχείριση των σχέσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Στην ανάλυση τους, οι μεταβλητές εξόδου ορίστηκαν από το αθροιστικό αποτέλεσμα των πέντε κατηγοριών της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης. Ενώ, οι μεταβλητές εισόδου αναπαρίσταναν ψευδομεταβλητές (dummy variables). Για παράδειγμα, όλες οι επιχειρήσεις είχαν την ίδια τιμή εισόδου. Αν και οι μελετητές αυτοί χρησιμοποίησαν τα θέματα της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης ως εκροές του μοντέλου, δεν διαφοροποίησαν τις δυνάμεις και τις αδυναμίες της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης (Chen & Delmas, 2010).

Η DEA χρησιμοποιήθηκε και στη μελέτη των Belu & Manescu (2009), οι οποίοι εξέτασαν τους δείκτες ΕΚΕ ως προς την απόδοση του ενεργητικού των επιχειρήσεων. Οι μελετητές αυτοί χρησιμοποίησαν το μοντέλο της DEA για να παρουσιάσουν μια πιο γενική ανάλυση του συνολικού αντικτύπου της ΕΚΕ στην χρηματοοικονομική επίδοση και βρήκαν ότι υπάρχει μια ισχυρή και θετική σχέση μεταξύ της στρατηγικής ΕΚΕ και της οικονομικής αποδοτικότητας, η οποία παραμένει και μετά από τον έλεγχο της παρελθοντικής οικονομικής επίδοσης. Κάτι το οποίο σημαίνει ότι η ΕΚΕ δεν θα κάνει μια οικονομικά αναποτελεσματική επιχείρηση ξαφνικά αποτελεσματική, αλλά θα αυξήσει την ενδεχόμενη κερδοφορία των επιχειρήσεων που είναι αποτελεσματικές.³⁵

Οι Chen & Delmas (2010) λαμβάνοντας υπόψη τη διαφορετική επίδραση των δυνάμεων και των αδυναμιών στο αποτέλεσμα και τη δυσκολία στη σύνθεση των πολλαπλών δεικτών μέτρησης (metrics) της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης, διεξήγαγαν μια μελέτη που βασίζεται στην DEA για την αξιολόγηση των αποδοτικότητας των επιχειρήσεων. Η μελέτη αυτή παρουσιάζει την πρώτη εφαρμογή του μοντέλου DEA για τον υπολογισμό ενός μόνο δείκτη αποδοτικότητας για συγκριτική αξιολόγηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης, ο οποίος παίρνει τιμές από 0 έως 1 (η τιμή 1 αναπαριστά τις αποδοτικές επιχειρήσεις), χρησιμοποιώντας διατάξιμα δεδομένα³⁶ (ordinal data) από τη βάση δεδομένων KLD.

Σύμφωνα με την πολυκριτήρια μέθοδο DEA, οι αποδοτικές επιχειρήσεις είναι αυτές που χρησιμοποιούν ελάχιστες εισροές για να παράγουν μέγιστες εκροές. Στη μελέτη Chen & Delmas (2010), οι αδυναμίες της KLD (παράγοντες που πρέπει να ελαχιστοποιηθούν) αποτελούν τις εισροές του μοντέλου, ενώ οι δυνάμεις (παράγοντες που πρέπει να μεγιστοποιηθούν) αναπαριστούν τις εκροές. Επίσης, η DEA είναι ανεξάρτητη καθορισμού αντικειμενικού βάρους για τις εισροές και τις εκροές, αφού τα βάρη παράγονται αυτόματα μέσω μιας διαδικασίας βελτιστοποίησης έτσι ώστε σε κάθε επιχείρηση να απονέμονται «βέλτιστα βάρη» που μεγιστοποιούν την αποδοτικότητά της σε σχέση με τις άλλες επιχειρήσεις του δείγματος.

Η εμπειρική ανάλυση των Chen & Delmas έδειξε ότι η DEA είναι πιο αξιόπιστη (robust) και έχει διάφορα πλεονεκτήματα έναντι των άλλων γραμμικών μεθοδολογιών άθροισης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης που έχουν χρησιμοποιηθεί στην περισσότερη βιβλιογραφία. Πρώτον, η DEA παράγει έναν αναλογικό δείκτη, ο οποίος

³⁵ Bellotti, M., “Mathematical Models of CSR, CSR – Final Paper”, Πηγή: <http://www.smallhandsfund.org/csr/CSR-final.pdf>, Πρόσβαση: 15/09/2011.

³⁶ Διατάξιμα είναι τα ποιοτικά δεδομένα για τα οποία σημασία έχει η σειρά (ή κατάταξη) και όχι οι διαφορές μεταξύ τους, οι οποίες δεν υπολογίζονται.

υπολογίζει τη μοναδιαία παραχώρηση (trade-off) των δεικτών μέτρησης της θετικής και της αρνητικής εταιρικής κοινωνικής επίδοσης. Δεύτερον, δεν απαιτεί *a priori* (εκ των προτέρων) κατατάξεις ή καθορισμό των βαρών για τα διάφορα κριτήρια της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης, κάτι το οποίο αποτελούσε πρόβλημα για τις προηγούμενες μεθοδολογίες.

Τέλος, τα αποτελέσματα της DEA έχουν άμεση και εύκολη ερμηνεία (ποια είναι η εταιρική κοινωνική επίδοσή σου συγκριτικά με τη βέλτιστη της κατηγορίας?) και αναπαριστούν την απόσταση μιας επιχείρησης από το όριο αποδοτικότητας και το βαθμό στον οποίο μια επιχείρηση μπορεί να μειώσει τις τρέχουσες αδυναμίες της. Γενικά, η DEA μπορεί να περιλαμβάνει ήπιες (soft) και ισχυρές (hard) μετρήσεις επίδοσης (δηλαδή ακέραιες μονάδες περιβαλλοντικών δεδομένων, π.χ. ολικές εκπομπές CO₂ και SO₂), οπότε μπορεί να εφαρμοστεί στο σύνολο των διαφορετικών μετρήσεων για την αξιολόγηση της εταιρικής κοινωνικής αλλά και της περιβαλλοντικής επίδοσης. Αυτά τα χαρακτηριστικά βοηθούν τη σύγκριση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης μεταξύ των επιχειρήσεων τόσο του ίδιου κλάδου όσο και από διαφορετικό (Chen & Delmas, 2010).

Οι Cruz & Wakolbinger (2008) ανέπτυξαν ένα μοντέλο για την ανάλυση των βέλτιστων επιπέδων των δράσεων ΕΚΕ ενός πολυεπίπεδου δικτύου εφοδιαστικής αλυσίδας που αποτελείται από κατασκευαστές, πωλητές και καταναλωτές. Η ανάλυση του μοντέλου συμβάλλει στην κατανόηση του αντικτύπου των δράσεων ΕΚΕ στη μακροπρόθεσμη οικονομική επίδοση και στην αναγνώριση των παραγόντων³⁷ που επηρεάζουν το ιδανικό επίπεδο των δράσεων ΕΚΕ εντός και εκτός της επιχείρησης. Το μοντέλο περιλαμβάνει τη συμπεριφορά των αποφασίζοντων στην εφοδιαστική αλυσίδα, τη δομή της εφοδιαστικής αλυσίδας καθώς επίσης οργανωτικούς παράγοντες στις συναρτήσεις κόστους και κινδύνου. Οι κατασκευαστές και οι πωλητές είναι οι αποφασίζοντες που αποφασίζουν για την παραγωγή τους και τις ποσότητες που θα συνδιαλλαγούν καθώς επίσης τον αριθμό των δράσεων ΕΚΕ που θέλουν να αναλάβουν προκειμένου να μεγιστοποιήσουν το κέρδος, να ελαχιστοποιήσουν τις εκπομπές και τον κίνδυνο στο μακροπρόθεσμο μέλλον.

Το μοντέλο αυτό επιτρέπει τη διερεύνηση της αλληλεπίδρασης των διαφορετικών αποφασίζοντων στο δίκτυο της εφοδιαστικής αλυσίδας και τον υπολογισμό του προκύπτοντος υποδείγματος ισορροπίας των εκροών των προϊόντων, των συνδιαλλαγών, των τιμών των προϊόντων και των επιπέδων των δράσεων ΕΚΕ. Η ανάλυση της

³⁷ Οι παράγοντες αυτοί είναι: διαφορετικοί στόχοι των επιχειρήσεων, νομικοί και οργανωτικοί παράγοντες και διαφορές μεταξύ των χωρών.

επίδρασης του κόστους της ΕΚΕ στο επίπεδο επένδυσης στην ΕΚΕ έδειξε ότι όσο το κόστος των δράσεων ΕΚΕ αυξάνει, οι επιχειρήσεις έχουν μικρότερο κίνητρο για να επενδύσουν στην ΕΚΕ. Όμως, σύμφωνα με τους McWilliams & Siegel (2001), το ιδανικό επίπεδο της ΕΚΕ πρέπει να καθορίζεται από μια ανάλυση μακροπρόθεσμου κόστους-οφέλους. Στο βραχυπρόθεσμο μέλλον, το κόστος της ΕΚΕ μπορεί να φαίνεται υψηλό, αλλά αυτό το κόστος θα είναι μικρότερο μακροπρόθεσμα αν ληφθεί υπόψη το κόστος της ευθύνης για μόλυνση, συμμόρφωση με τους κανονισμούς, χρήση επικίνδυνων υλικών, παραγωγή επικίνδυνων αποβλήτων, θέματα υγιεινής και ασφάλειας.

Επίσης, στα πλαίσια της μελέτης των Cruz & Wakolbinger (2008) πραγματοποιήθηκαν αριθμητικά παραδείγματα, από τα οποία προέκυψε ότι το καλύτερο συνολικά αποτέλεσμα μπορεί να μην επιτυγχάνεται αν το κάθε μέλος της εφοδιαστικής αλυσίδας καθορίζει τα βέλτιστα επίπεδα της ΕΚΕ βασισμένο στα προσωπικά κόστη και οφέλη, γιατί οι δράσεις ΕΚΕ συντονίζονται μεταξύ διαφορετικών επιχειρήσεων της εφοδιαστικής αλυσίδας. Σύμφωνα με τους Johnson (2001) και Norrman & Jansson (2004), ο αυξημένος συντονισμός μεταξύ των επιχειρήσεων της εφοδιαστικής αλυσίδας οδηγεί σε πολλά πρόσθετα θετικά οφέλη που προκύπτουν από τη συνεργασία για μείωση των αποβλήτων, περιβαλλοντικές καινοτομίες κ.λπ. (Cruz & Wakolbinger, 2008).

Το μοντέλο υποστήριξης αποφάσεων του Cruz (2009) περιλαμβάνει τις προκλήσεις, τις ευκαιρίες και τους περιορισμούς που αντιμετωπίζουν οι διευθυντές όταν αποφασίζουν σχετικά με το επίπεδο της επένδυσης σε δράσεις ΕΚΕ και την επιλογή των συνεργατών (κατασκευαστές και πωλητές) δεδομένων του κόστους συναλλαγής με αυτούς, της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης τους και της αντιλαμβανόμενης επικινδυνότητας.

Συγκεκριμένα, στα πλαίσια της έρευνας του Cruz (2009) αναπτύχθηκε ένα πολυκριτήριο σύστημα λήψης αποφάσεων για το δίκτυο της εφοδιαστικής αλυσίδας που περιλαμβάνει τις οικονομικές και κοινωνικές δράσεις των κατασκευαστών, των πωλητών και των καταναλωτών που σχετίζονται με την αγορά ζήτησης. Τα μοντέλα που παρείχαν αυτό το σύστημα συσχέτισαν βέλτιστα τη μεγιστοποίηση του καθαρού κέρδους, την ελαχιστοποίηση των εκπομπών (αποβλήτων) και την ελαχιστοποίηση του κινδύνου με τα βάρη που συσχετίζονται με περιβαλλοντικά κριτήρια και κριτήρια κινδύνου να είναι διακριτά και μεταβλητά για τον κάθε αποφασίζοντα. Η μελέτη του Cruz καθιστά δυνατή την προσομοίωση διαφορετικών σεναρίων ανάλογα με το βαθμό ενδιαφέροντος που έχουν οι αποφασίζοντες για τα περιβαλλοντικά ζητήματα, τον κίνδυνο και την ΕΚΕ γενικότερα.

Στα πλαίσια της μελέτης του Cruz (2009) πραγματοποιήθηκαν αριθμητικά παραδείγματα, τα αποτελέσματα των οποίων έδειξαν ότι η επένδυση σε κοινωνικά υπεύθυνες δράσεις καθιστά ικανή τη μεγιστοποίηση του κέρδους, την ελαχιστοποίηση του κινδύνου και του περιβαλλοντικού αντίκτυπου. Η ΕΚΕ ενδεχομένως μπορεί να μειώσει τις αναποτελεσματικότητες της παραγωγής, το κόστος και τον κίνδυνο και ταυτόχρονα να αυξήσει τις πωλήσεις, την πρόσβαση στα κεφάλαια, στις νέες αγορές και την αναγνώριση του εμπορικού ονόματος, γεγονότα τα οποία συντελούν στην κερδοφορία της επιχείρησης. Επομένως, το προκύπτον μοντέλο υποστήριξης αποφάσεων για το δίκτυο της εφοδιαστικής αλυσίδας επιτρέπει στους αποφασίζοντες να εκτιμήσουν τον αντίκτυπο των δράσεων ΕΚΕ στους βασικούς στόχους τους, το κέρδος, το περιβάλλον και τον κίνδυνο. Επίσης, καθορίζει τα επίπεδα ισορροπίας της κοινωνικά υπεύθυνης επένδυσης μεταξύ των αποφασιζόντων, καθώς και τα επίπεδα των συναλλαγών και των τιμών των προϊόντων (Cruz, 2009).

Οι Yehya & Dutta (2008) μοντελοποίησαν ένα σύστημα λήψης αποφάσεων που ενσωματώνει τις προκλήσεις, τις ευκαιρίες και τους περιορισμούς που αντιμετωπίζουν οι διευθυντές όταν αποφασίζουν σχετικά με ένα πρόγραμμα κοινωνικής διαχείρισης. Ο κύριος στόχος της μελέτης τους είναι η δημιουργία ενός εργαλείου που βοηθά τους διευθυντές να αποφασίσουν στρατηγικά ποια είναι τα καλύτερα προγράμματα ΕΚΕ που εναρμονίζουν τα συμφέροντα των μετόχων και των άλλων ενδιαφερομένων μερών και συνεπώς επηρεάζουν θετικά την κοινωνική ευημερία και την κερδοφορία της επιχείρησης. Μέσω μεγιστοποίησης της αξίας των ενδιαφερομένων μερών και των μετόχων (μεγιστοποίηση συνάρτησης χρησιμότητας), αυτό το μοντέλο προσπαθεί να πραγματοποιήσει ένα σενάριο win-win που πρότειναν οι Porter & Kramer (2002). Επίσης, η μελέτη υιοθετεί την άποψη των Falck & Heblich (2007) που θεωρεί ότι η ΕΚΕ είναι μια επιχειρηματική στρατηγική που έχει ως στόχο το «πράττοντας καλά» μέσω της «πράξης του καλού».

Το προτεινόμενο μοντέλο των Yehya & Dutta (2008) χρησιμοποιεί τεχνικές επιχειρησιακής έρευνας και συγκεκριμένα ακέραιο γραμμικό προγραμματισμό, όπου οι μεταβλητές απόφασης είναι ακέραιες, ενώ η αντικειμενική συνάρτηση και η συνάρτηση των περιορισμών είναι γραμμικού τύπου. Στα μοντέλα επιχειρησιακής έρευνας, οι λύσεις δίνουν προτεραιότητα στις αξίες των μεταβλητών απόφασης που βελτιστοποιούν (μεγιστοποιούν ή ελαχιστοποιούν) την αξία της αντικειμενικής συνάρτησης, ενώ ικανοποιούν όλους τους προκαθορισμένους περιορισμούς. Η εκροή αναπαριστά μια λύση που αναφέρεται ως βέλτιστη εφικτή λύση. Τα μοντέλα αυτά παίρνουν διαφορετικές

μορφές ανάλογα με τη φύση των μεταβλητών, την αντικειμενικά συνάρτηση και τους περιορισμούς.

Το γενικό πρόβλημα που λύθηκε από το μοντέλο διαχείρισης ΕΚΕ είναι: 1) πόροι που μια επιχείρηση επιθυμεί να επενδύσει στην ΕΚΕ, 2) αριθμός των ενδιαφερομένων μερών που επηρεάζονται από την εφαρμογή των προτεινόμενων προγραμμάτων ΕΚΕ, 3) επίπεδα ικανοποίησης αυτών των ενδιαφερομένων μερών πριν την εφαρμογή των προγραμμάτων ΕΚΕ, 4) αναμενόμενα επίπεδα ικανοποίησης των ενδιαφερομένων μερών μετά την εφαρμογή των προγραμμάτων ΕΚΕ, 5) το κόστος της εφαρμογής αυτών των προγραμμάτων, 6) η αξία που απονέμει η επιχείρηση για την ικανοποίηση των ενδιαφερομένων μερών. Αυτό το μοντέλο προτείνει τη μεγιστοποίηση της εκμετάλλευσης που ορίζεται στην αντικειμενική συνάρτηση μέσω δημιουργίας ενός συνόλου προγραμμάτων ΕΚΕ στα οποία μπορεί η επιχείρηση να επενδύσει (Yehya & Dutta, 2008).

Η προτεινόμενη μέθοδος της παρούσας διατριβής για την αξιολόγηση και ταξινόμηση των ελληνικών επιχειρήσεων με βάση την εταιρική κοινωνική επίδοσή τους είναι η πολυκριτήρια μέθοδος SMAA-2, η οποία αναλύεται ακολούθως. Η συγκεκριμένη είναι μια μέθοδος που κατατάσσει τις επιχειρήσεις (εναλλακτικές) από την καλύτερη στη χειρότερη και είναι ανεξάρτητη καθορισμού βάρους στα κριτήρια με τα οποία αξιολογούνται οι εναλλακτικές.

5.4.3 Η μέθοδος SMAA-2

Η στοχαστική πολυκριτήρια ανάλυση αποδοχής (Stochastic Multicriteria Acceptability Analysis, SMAA) είναι μια πολυκριτήρια μέθοδος υποστήριξης αποφάσεων για πολλαπλούς αποφασίζοντες σε διακριτά προβλήματα. Στην SMAA, οι αποφασίζοντες δεν χρειάζεται να εκφράσουν σαφώς και απόλυτα τις προτιμήσεις τους μεταξύ των κριτηρίων επιλογής. Αντίθετα, η μέθοδος βασίζεται στην εύρεση του διαστήματος βαρών έτσι ώστε να περιγραφούν οι αξιολογήσεις που θα κάνουν μια εναλλακτική να προκριθεί ως η καλύτερη επιλογή. Οι ανακριβείς και αβέβαιες αξίες των κριτηρίων αναπαρίστανται από κατανομές πιθανοτήτων για τις οποίες η μέθοδος υπολογίζει παράγοντες εμπιστοσύνης που περιγράφουν την αξιοπιστία της ανάλυσης. Η ανάλυση αυτή παρέχει δείκτες αποδοχής για τις εναλλακτικές, περιγράφοντας τους συνδυασμούς προτιμήσεων οι οποίοι μπορούν να κάνουν μια εναλλακτική να προκριθεί

ως η καλύτερη επιλογή (Lahdelma, Hokkanen, & Salminen, 1998; Lahdelma & Salminen, 2001).

Η SMAA-2 είναι μέθοδος που επεκτείνει την αρχική SMAA, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις κατατάξεις στην ανάλυση. Σε περιπτώσεις όπου η «καταλληλότερη» (elitistic) SMAA μπορεί να εκτιμήσει μεγάλη αποδοχή μόνο για πολλές εναλλακτικές χωρίς κατά κύριο λόγο επαρκή υποστήριξη, η πιο ολική ανάλυση της SMAA-2 μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να προσδιορίσει καλές συμβιβαστικές υποψηφιότητες. Έτσι, αναπτύχθηκε η μέθοδος SMAA-2, επεκτείνοντας την ανάλυση αποδοχής σε σύνολα διανυσμάτων βαρών για κάθε κατάταξη από την καλύτερη προς τη χειρότερη για κάθε εναλλακτική απόφασης. Οι εκτιμώμενες αποδοχές των κατατάξεων μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον προσδιορισμό ενδεχόμενων συμβιβαστικών εναλλακτικών σε περιπτώσεις όπου οι αρχικοί δείκτες αποδοχής αποτύχουν να επιλύσουν το πρόβλημα. Οι αποδοχές των κατατάξεων μπορούν να συνδυαστούν χρησιμοποιώντας τα επανομαζόμενα μετα-βάρη (metaweights) σε ολικούς δείκτες αποδοχής (holistic acceptability indices), περιγράφοντας τη συνολική αποδοχή για κάθε εναλλακτική (Lahdelma & Salminen, 2001).

Η SMAA-2 έχει αναπτυχθεί για διακριτά στοχαστικά πολυκριτήρια προβλήματα λήψης αποφάσεων με πολλούς αποφασίζοντες. Εφαρμόζει αντίστροφη ανάλυση του εύρους βαρών για να περιγράψει για κάθε εναλλακτική το είδος των προτιμήσεων που την έκαναν την πιο προτιμητέα ή την έβαλαν σε κάποια ειδική κατάταξη. Το πρόβλημα απόφασης αναπαρίσταται ως ένα σύνολο m εναλλακτικών $\{x_1, x_2, \dots, x_m\}$ που αξιολογούνται στα πλαίσια n κριτηρίων. Οι προτιμήσεις των αποφασιζόντων αναπαρίστανται από μια συνάρτηση χρησιμότητας ή αξιών $u(x_i, w)$. Η συνάρτηση αξιών αναπαριστά τις επιδόσεις των εναλλακτικών σε μια προκαθορισμένη αριθμητική κλίμακα χρησιμοποιώντας ένα διάνυσμα βαρών w για να ποσοτικοποιήσει τις υποκειμενικές προτιμήσεις των αποφασιζόντων.

Η SMAA-2 αναπτύχθηκε για περιπτώσεις όπου ούτε οι διαστάσεις των κριτηρίων ούτε των βαρών είναι γνωστές. Αβέβαια και ανακριβή κριτήρια αναπαρίστανται από στοχαστικές μεταβλητές ξ_{ij} με συνδυασμένη συνάρτηση πιθανότητας $f_x(\xi)$ στο διάστημα $X \subseteq \mathbb{R}^{m \times n}$. Οι άγνωστες ή μερικώς γνωστές προτιμήσεις των αποφασιζόντων αναπαρίστανται από μια κατανομή βαρών με συνδυασμένη συνάρτηση πιθανότητας $f_w(w)$ στο εφικτό διάστημα βαρών W . Η ολική έλλειψη της προτίμησης αναπαριστάται από μια ομοιόμορφη κατανομή βαρών στο W , που είναι, $f_w(w)=1/\text{vol}(W)$. Το διάστημα

βαρών μπορεί να προσδιοριστεί ανάλογα με τις ανάγκες, αλλά τυπικά, τα βάρη είναι μη αρνητικά και κανονικοποιημένα ώστε να αθροίζουν στη μονάδα:

$$W = \left\{ w \in \mathbb{R}^n : w \geq 0 \left| \sum_{j=1}^n w_j = 1 \right. \right\} \quad 5.6$$

Η συνάρτηση αξιών χρησιμοποιείται για να καθορίσει τα στοχαστικά κριτήρια και τις κατανομές βαρών σε κατανομές αξιών $u(\xi_i, w)$. Βασισμένη σε κατανομές αξιών, η κατάταξη της κάθε εναλλακτικής καθορίζεται ως ένας ακέραιος από την καλύτερη κατάταξη (=1) προς τη χειρότερη (=m) στα πλαίσια της συνάρτησης κατάταξης:

$$\text{rank}(i, \xi, w) = 1 + \sum_{k=1}^m \rho(u(\xi_k, w) > u(\xi_i, w)) \quad 5.7$$

όπου $\rho(\text{true}) = 1$ και $\rho(\text{false}) = 0$. Έτσι, η SMAA-2 βασίζεται στην ανάλυση στοχαστικών συνόλων των πλεονεκτικών βαρών της κατάταξης $W_i^r(\xi)$:

$$W_i^r(\xi) = \{w \in W \mid \text{rank}(i, \xi, w) = r\} \quad 5.8$$

Κάθε βάρος $w \in W_i^r(\xi)$ συντελεί σε τέτοιες τιμές για διαφορετικές εναλλακτικές, που η εναλλακτική x_i αποκτά κατάταξη r .

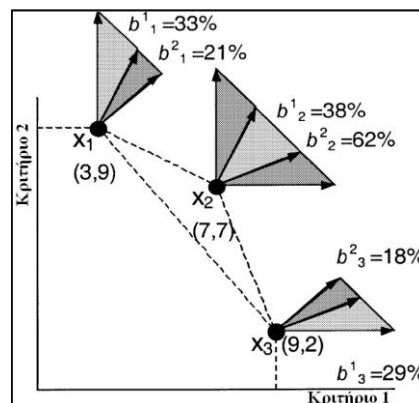
Η πρώτη μέτρηση της SMAA-2 είναι ο δείκτης αποδοχής της κατάταξης (rank acceptability index - RAI) b_i^r , ο οποίος μετρά τις διαφορετικές προτιμήσεις (βάρη) που οδηγούν στην κατάταξη της x_i στη θέση r . Είναι το ποσοστό όλων των εφικτών βαρών που κάνουν μια εναλλακτική αποδεκτή για μια συγκεκριμένη κατάταξη. Ο δείκτης b_i^r υπολογίζεται αριθμητικά ως ένα πολυδιάστατο ολοκλήρωμα από τις κατανομές των κριτηρίων και των συντελεστών στάθμισης, όπως φαίνεται ακολούθως:

$$b_i^r = \int_{\xi \in X} f_X(\xi) \int_{w \in W_i^r(\xi)} f_W(w) dw d\xi \quad 5.9$$

Οι καλύτερες εναλλακτικές είναι αυτές με τις υψηλότερες αποδοχές για τις καλύτερες κατατάξεις. Ψάχνοντας για συμβιβαστικές λύσεις, πρέπει να αποφευχθούν οι εναλλακτικές με υψηλές αποδοχές για τις χειρότερες κατατάξεις. Συνεπώς, οι δείκτες αποδοχής της κατάταξης ανήκουν στο διάστημα $[0, 1]$, όπου το 0 δείχνει ότι η εναλλακτική ποτέ δεν θα αποκτήσει μια δεδομένη κατάταξη και το 1 δείχνει ότι θα αποκτήσει τη δεδομένη κατάταξη με κάθε επιλογή από τα βάρη.

Τα πλεονεκτικά βάρη της κατάταξης και οι δείκτες αποδοχής της κατάταξης απεικονίζονται στο ακόλουθο σχήμα, το οποίο αναπαριστά ένα αιτιοκρατικό πρόβλημα δύο κριτηρίων και τριών εναλλακτικών με γραμμική συνάρτηση αξιών. Τα πλεονεκτικά

πρώτα βάρη της κατάταξης (W_i^1) απεικονίζονται με ανοικτό γκρι που συνορεύει με τα πλεονεκτικά δεύτερα βάρη της κατάταξης (W_i^2) με το σκούρο γκρι. Βασιζόμενοι μόνο στην πρώτη αποδοχή της κατάταξης, δεν είναι δυνατό να υποστηριχτεί αν υπερτερεί κάποια εναλλακτική έναντι κάποιας άλλης. Υποθέτοντας ότι η χρησιμοποιημένη κατάταξη των βαρών ταιριάζει με τις προτιμήσεις των αποφασιζόντων, δεν θα κερδίσει καμία εναλλακτική. Όταν διερευνώνται συμβιβαστικές λύσεις αποδεχόμενοι την πρώτη και δεύτερη κατάταξη των εναλλακτικών, είναι φανερό ότι η μεσαία εναλλακτική είναι μια πολύ ισχυρή υποψηφιότητα, γιατί μπορεί να αποκτήσει την πρώτη ή τη δεύτερη κατάταξη με κάθε διάνυσμα βάρους ($b_1^1 + b_2^2 = 100\%$), ενώ μόνο το 54% μπορεί να υποστηρίξει την εναλλακτική x_1 και 47% την x_3 . Η x_2 παραμένει η ισχυρότερη συμβιβαστική υποψηφιότητα όσον αφορά τις κατανομές των βαρών που χρησιμοποιήθηκαν στους υπολογισμούς (Σχήμα 5.2). Όταν το πρόβλημα αποτελείται από πολλαπλά κριτήρια και εναλλακτικές, οι δείκτες αποδοχής της κατάταξης μπορούν καλύτερα να απεικονιστούν με ένα τρισδιάστατο γράφημα στηλών.

Σχήμα 5.2: Πρώτη και δεύτερη αποδοχή της κατάταξης σε ένα αιτιοκρατικό πρόβλημα δύο κριτηρίων και τριών εναλλακτικών με γραμμική συνάρτηση αξιών (Lahdelma & Salminen, 2001).

Ο πρώτος δείκτης αποδοχής της κατάταξης b_i^1 ονομάζεται δείκτης αποδοχής (acceptability index) α_i . Ο δείκτης αποδοχής είναι ενδιαφέρον, γιατί είναι μη μηδενικός για στοχαστικά αποτελεσματικές εναλλακτικές (εναλλακτικές που είναι αποτελεσματικές με κάποιες τιμές για τις μετρήσεις των στοχαστικών κριτηρίων) και μηδενικός για μη αποτελεσματικές εναλλακτικές. Ο δείκτης αποδοχής όχι μόνο προσδιορίζει τις αποτελεσματικές εναλλακτικές, αλλά μετρά και το σθένος της αποτελεσματικότητας θεωρώντας την αβεβαιότητα των κριτηρίων και των προτιμήσεων των αποφασιζόντων.

Οι αποδοχές της κατάταξης μπορούν να χρησιμοποιηθούν άμεσα στην πολυκριτήρια αξιολόγηση των εναλλακτικών. Για μεγάλα προβλήματα, προτείνεται η

επαναληπτική διαδικασία, όπου οι k καλύτερες αποδοχές της κατάταξης (k best ranks (kbr) acceptabilities - BRA) αναλύονται για κάθε θέση της κατάταξης k :

$$\alpha_i^k = \sum_{r=1}^k b_i^r \quad 5.10$$

Ο δείκτης α_i^k είναι η μέτρηση των διαφορετικών αξιολογήσεων που οδηγούν στην κατάταξη της εναλλακτικής x_i σε κάποια από τις k καλύτερες επιλογές. Το διάστημα βάρους που οδηγεί στην κατάταξη μιας εναλλακτικής στις πρώτες k καλύτερες επιλογές μπορεί να περιγραφεί στα πλαίσια του διανύσματος μέσου βάρους, w_i^k . Το διάνυσμα μέσου βάρους (central weight vector) w_i^k είναι το προσδοκώμενο κέντρο βάρους (centroid) των συντελεστών στάθμισης που οδηγούν στην κατάταξη της εναλλακτικής x_i στις καλύτερες k επιλογές. Το διάνυσμα μέσου βάρους αναπαριστά τις προτιμήσεις μιας «τυπικής» διαδικασίας λήψης αποφάσεων υποστηρίζοντας αυτή την εναλλακτική. Τα μέσα βάρη των διαφορετικών εναλλακτικών μπορούν να παρουσιαστούν στους αποφασίζοντες έτσι ώστε να τους βοηθήσουν να καταλάβουν πως τα διαφορετικά βάρη ανταποκρίνονται σε διαφορετικές επιλογές με το μοντέλο προτίμησης. Το διάνυσμα μέσου βάρους υπολογίζεται αριθμητικά ως το ακόλουθο πολυδιάστατο ολοκλήρωμα:

$$w_i^k = \int_X f(\xi) \sum_{r=1}^k \int_{w_i^r(\xi)} f(w) w dw d\xi / \alpha_i^k \quad 5.11$$

Ο παράγοντας εμπιστοσύνης (confidence factor) p_i^k είναι η πιθανότητα η εναλλακτική x_i να καταταχθεί στις πρώτες k θέσεις της αξιολόγησης με βάση το διάνυσμα μέσου βάρους. Ο παράγοντας εμπιστοσύνης υπολογίζεται ως το ακόλουθο ολοκλήρωμα:

$$p_i^k = \int_{\xi: \text{rank}(\xi, w_i^k) \leq k} f(\xi) d\xi \quad 5.12$$

Οι παράγοντες εμπιστοσύνης μπορούν παρομοίως να υπολογιστούν για κάθε δεδομένο διάνυσμα βάρους. Οι παράγοντες εμπιστοσύνης υπολογίζουν αν οι μετρήσεις των κριτηρίων είναι αρκετά ακριβείς για να διακρίνουν τις αποτελεσματικές εναλλακτικές (Lahdelma & Salminen, 2001; Lahdelma & Tervonen, 2007).

5.4.3.1 Ολική αποτίμηση των αποδοχών κατάταξης (Holistic Evaluation of Rank Acceptabilities)

Το πρόβλημα της σύγκρισης των εναλλακτικών στα πλαίσια των αποδοχών της κατάταξης τους είναι ακόμα ένα πολυκριτήριο πρόβλημα απόφασης. Μια

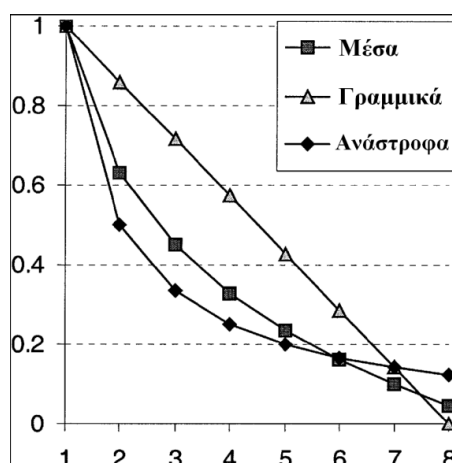
συμπληρωματική προσέγγιση είναι ο συνδυασμός των αποδοχών των κατατάξεων σε δείκτες ολικής αποδοχής α_i^h για κάθε εναλλακτική χρησιμοποιώντας τον ακόλουθο τύπο:

$$\alpha_i^h = \sum_r \alpha^r b_i^r \quad 5.13$$

Όπου τα α^r ονομάζονται μεταβάρη (metaweights). Υπάρχουν αρκετές πιθανές επιλογές για τα μεταβάρη. Ο δείκτης αποδοχής της SMAA μπορεί να αντιμετωπιστεί ως μια ξεχωριστή περίπτωση του δείκτη ολικής αποδοχής όπου $\alpha = (1, 0, \dots, 0)$, ενώ εάν τεθεί $\alpha = (1, 2, \dots, m)$, τότε ο ολικός δείκτης αποδοχής ταυτίζεται με την αναμενόμενη κατάταξη για κάθε εναλλακτική.

Τα μεταβάρη είναι μη αρνητικά, κανονικοποιημένα και δεν αυξάνονται όταν αυξάνεται η κατάταξη (π.χ. $\alpha^1 \geq \alpha^2 \geq \dots \geq \alpha^m \geq 0$). Μια καλή επιλογή μεταβαρών θα μπορούσε να κυμανθεί μεταξύ της περίπτωσης $\alpha = (1, 0, \dots, 0)$ που αντιστοιχεί στον αρχικό δείκτη αποδοχής της απλής μεθόδου SMAA και της περίπτωσης $\alpha = (1, 1, \dots, 1)$ η οποία δεν διαφοροποιεί τις διάφορες κατατάξεις που λαμβάνουν οι εναλλακτικές. Οι πιθανές επιλογές που ανταποκρίνονται στη θεώρηση αυτή είναι τα γραμμικά βάρη $\alpha^r = (m-r)/(m-1)$, τα ανάστροφα βάρη $\alpha^r = 1/r$ και τα κεντρικά βάρη $\alpha^r = \sum_{i=r}^m 1/i / \sum_{i=1}^m 1/i$.

Το Σχήμα 5.3 απεικονίζει τις διαφορές των γραμμικών, ανάστροφων και μέσων βαρών για 8 κατατάξεις. Παρατηρείται ότι τα γραμμικά βάρη δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα στις μέτριες κατατάξεις, ενώ τα ανάστροφα και μέσα βάρη δίνουν έμφαση στις καλύτερες κατατάξεις. Τα ανάστροφα βάρη, συγκριτικά με τα μέσα βάρη, κατανέμουν τα βάρη πιο ομοιόμορφα στις χειρότερες κατατάξεις (Lahdelma & Salminen, 2001).

Σχήμα 5.3: Μεταβάρη (metaweights) για συνδυασμό των δεικτών αποδοχής της κατάταξης (Lahdelma & Salminen, 2001).

6. ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

6.1 Γενικά

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της στοχαστικής πολυκριτήριας ανάλυσης αποδοχής (Stochastic Multicriteria Acceptability Analysis, SMAA-2), τα οποία βασίζονται σε 57 δείκτες επίδοσης ΕΚΕ (κριτήρια) για την κατάταξη των 41 επιχειρήσεων στις διάφορες διαστάσεις της ΕΚΕ και συνολικά. Στόχος ήταν η αξιολόγηση των εταιρικών επιδόσεων στην ΕΚΕ που θα συγκριθούν μεταγενέστερα με τα οικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων, ώστε να εντοπιστεί η μεταξύ τους σχέση.

6.2 Δεδομένα

Οι επιχειρήσεις που εξετάστηκαν αφορούν εταιρείες και ομίλους που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα σε διάφορους κλάδους (Πίνακας 6.1) και αξιολογήθηκαν σχετικά με τις δράσεις τους ΕΚΕ, όπως αυτές αναγράφονταν στον πιο πρόσφατο απολογισμό ΕΚΕ που είχε εκδοθεί κατά τη διάρκεια του έτους 2008. Κάποια σημαντικά χαρακτηριστικά αυτών των επιχειρήσεων παρουσιάζονται στο Παράρτημα Β1 (π.χ. έτη λειτουργίας, χώρες δραστηριοποίησης, καθεστώς ιδιοκτησίας κ.λπ.).

Πίνακας 6.1: Οι κλάδοι των εξεταζόμενων επιχειρήσεων.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΣ – ΤΕΧΝΙΚΑ ΈΡΓΑ	ΤΡΑΠΕΖΕΣ
COCA-COLA Τρία Έγυλλον Α.Ε.	Αλουμίνιον της Ελλάδος Α.Β.Ε.Ε.	ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε.	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.
ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΑ Α.Ε.	ΔΕΛΦΟΙ- ΔΙΣΤΟΜΟΝ Α.Μ.Ε	ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ Α.Ε.	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
Όμιλος ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.	S&B ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ	ΓΕΦΥΡΑ ΡΙΟΥ- ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
	ΕΛΒΑΛ Α.Ε.	METKA Α.Ε.	ALPHA BANK
	ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ Α.Ε.		Όμιλος EUROBANK EFG
	ΧΑΛΚΟΡ Α.Ε.		

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΨΥΞΗ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	ΧΡΗΜΑΤ/ΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
Όμιλος FRIGOGLOSS Α.Β.Ε.Ε.	EPT Α.Ε.	ENDESA HELLAS Α.Ε.	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ Α.Ε.
	ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ Α.Ε.	Όμιλος ΔΕΗ Α.Ε.	

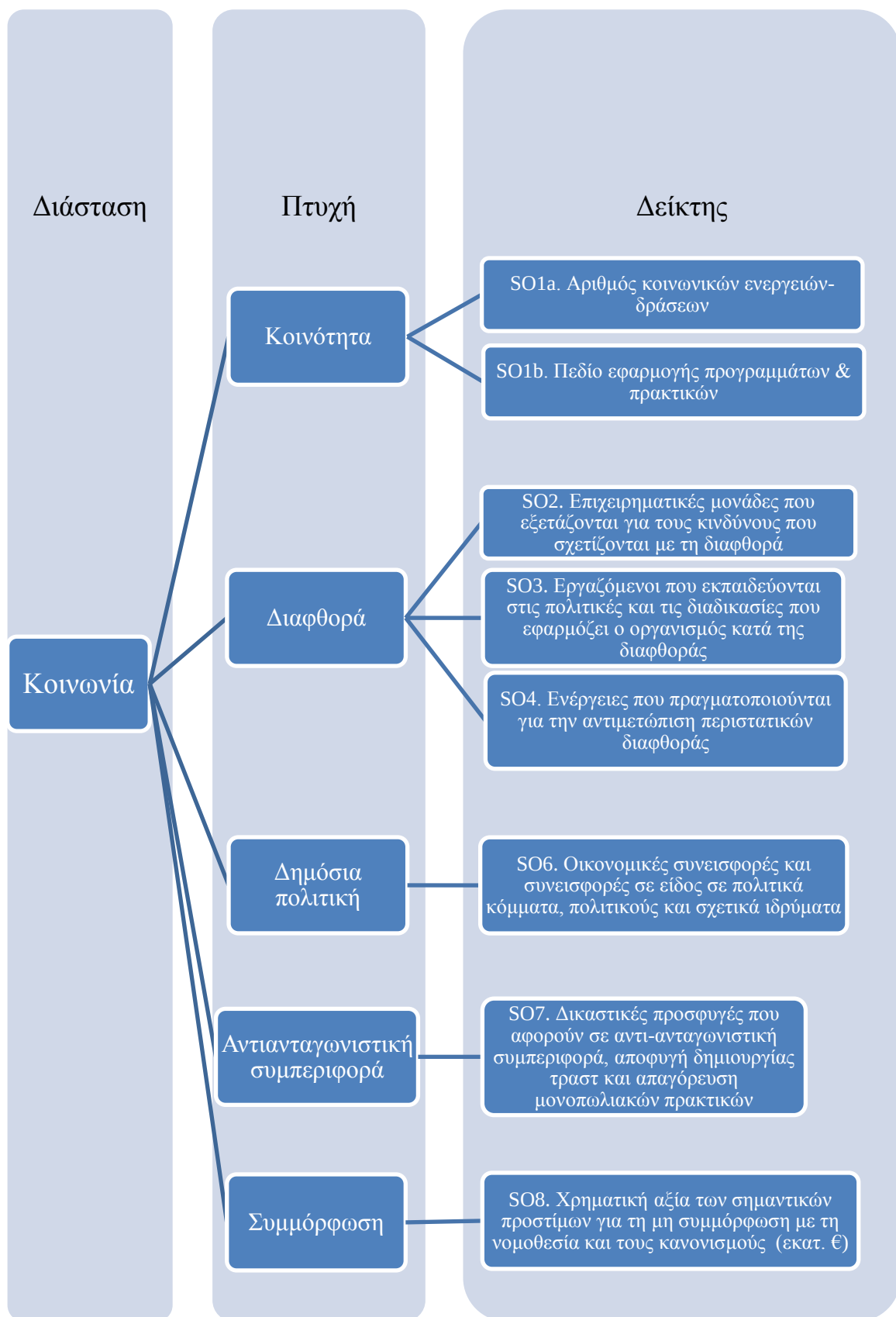
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΣΙΜΕΝΤΩΝ	ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΗ & ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ	ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
Όμιλος TITAN	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε.	COSMOTE	ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.
ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ	MOTOR OIL	ΟΤΕ Α.Ε.	BLUE STAR FERRIES
Όμιλος Italcementi Α.Ε. (ΧΑΛΥΨ)	ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ Α.Ε.	VODAFONE-ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.Ε.Τ.	
		WIND Hellas AEBE	

ΤΥΧΕΡΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ
ΟΠΑΠ Α.Ε.	Όμιλος KLEEMANN HELLAS ABEE	ΕΛ.Β.Ο Α.Β.Ε.	Όμιλος INTERAMERICAN Α.Ε.	EXODUS Α.Ε.

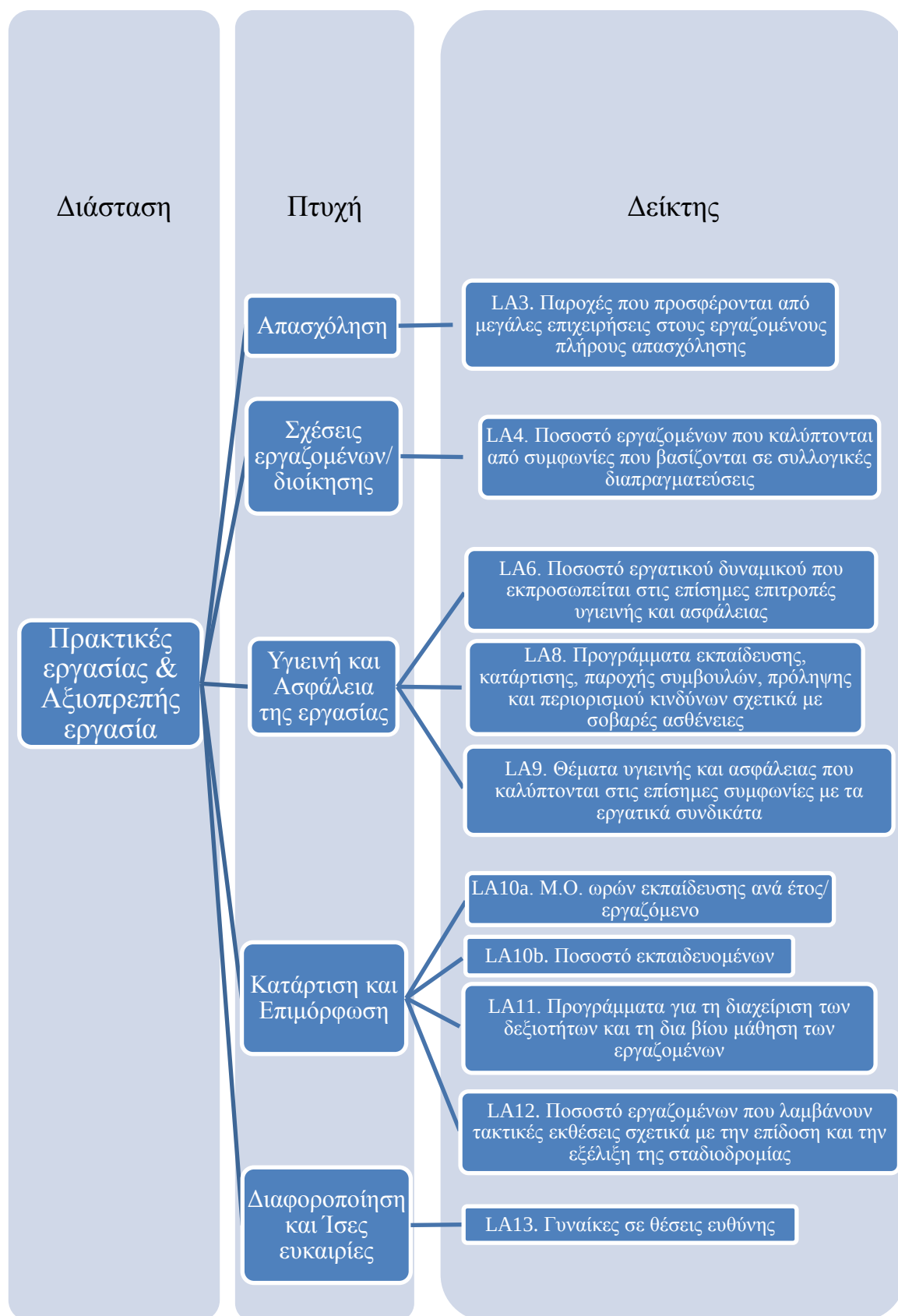
Οι δείκτες επίδοσης ΕΚΕ που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα εργασία για την αξιολόγηση των εξεταζόμενων επιχειρήσεων αφορούν τις έξι διαστάσεις της ΕΚΕ (κοινωνία, πρακτικές εργασίας & αξιοπρεπής εργασία, ανθρώπινα δικαιώματα, ευθύνη για τα προϊόντα, περιβάλλον και οικονομικά στοιχεία- Σχήμα 6.1) σύμφωνα με την Παγκόσμια Πρωτοβουλία Αναφοράς (GRI) και παρουσιάζονται στα Σχήματα 6.2 - 6.7. Οι δείκτες αυτοί αποτελούν μέρος των δεικτών GRI (Παράρτημα Α1) και η επιλογή τους πραγματοποιήθηκε με βάση την πληρότητα των δεδομένων στους παρεχόμενους απολογισμούς ΕΚΕ και με στόχο την πλήρη απεικόνιση της δομής της ΕΚΕ. Επιπλέον, οι δείκτες αυτοί επιλέχθηκαν με τέτοιο τρόπο ώστε να μην υπάρχουν δύο ή και παραπάνω δείκτες με παρεμφερή έννοια αξιολόγησης.

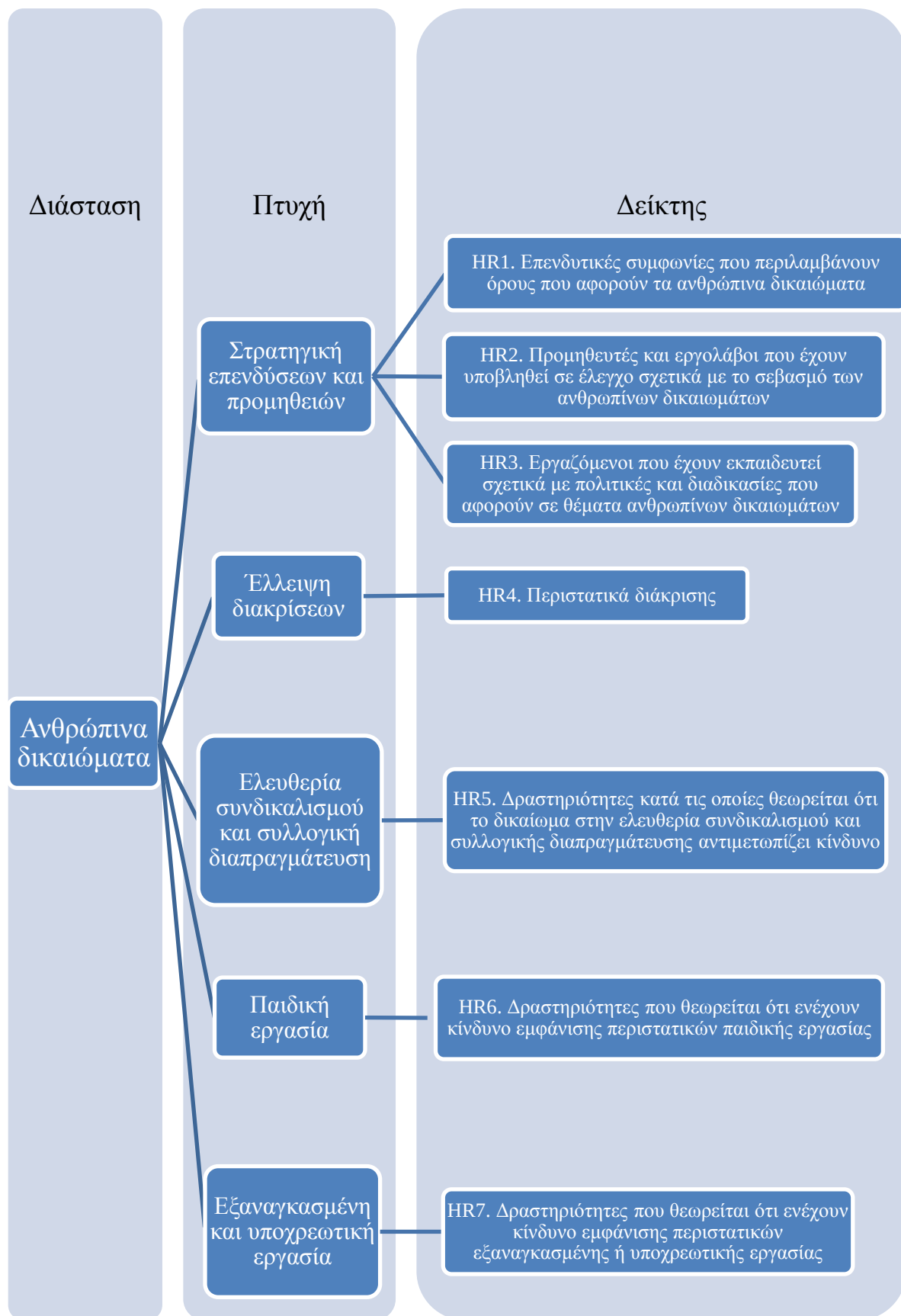
Σχήμα 6.1: Διαστάσεις της ΕΚΕ.

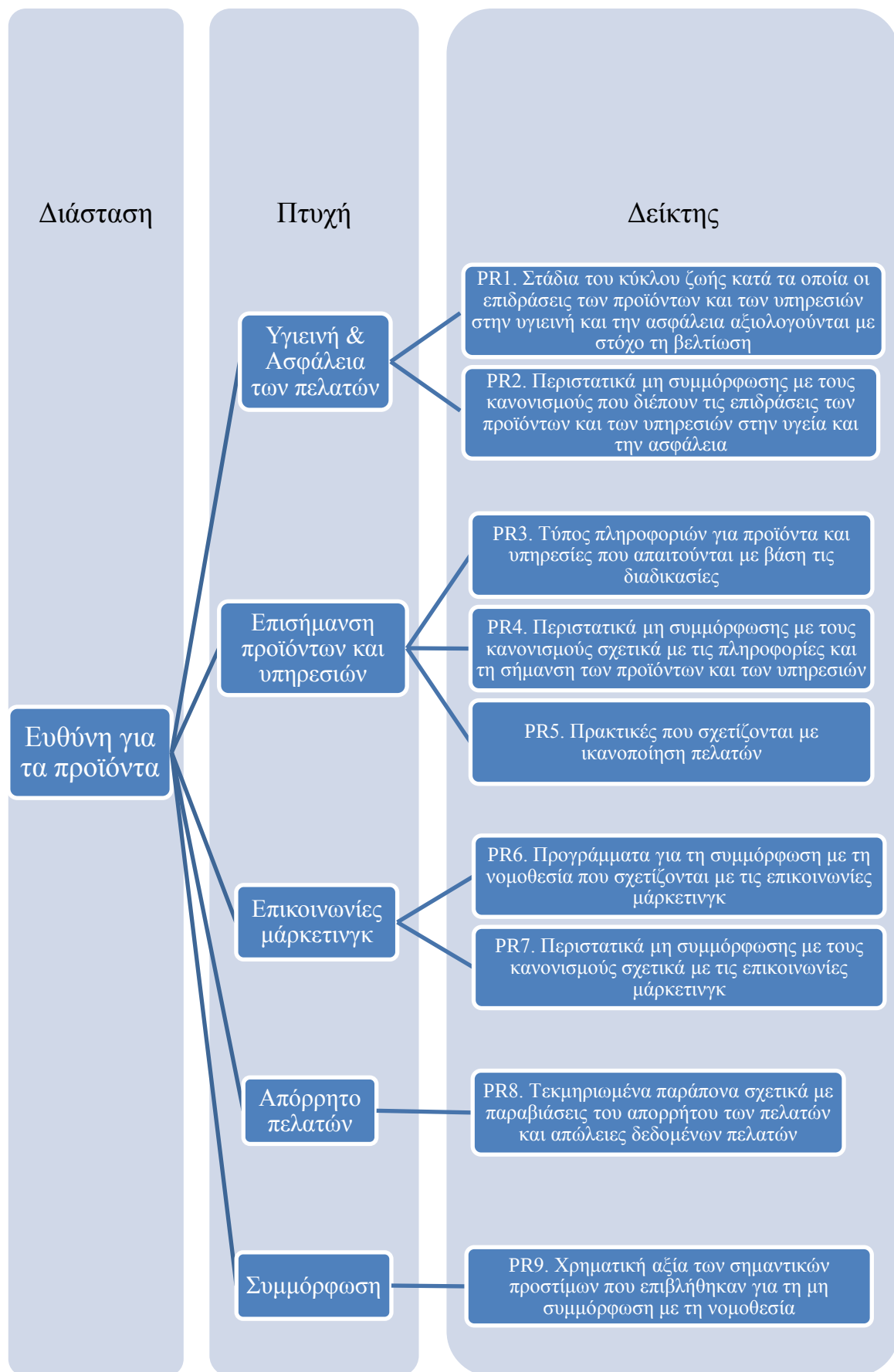
Σχήμα 6.2: Δείκτες επίδοσης για τη διάσταση της κοινωνίας.

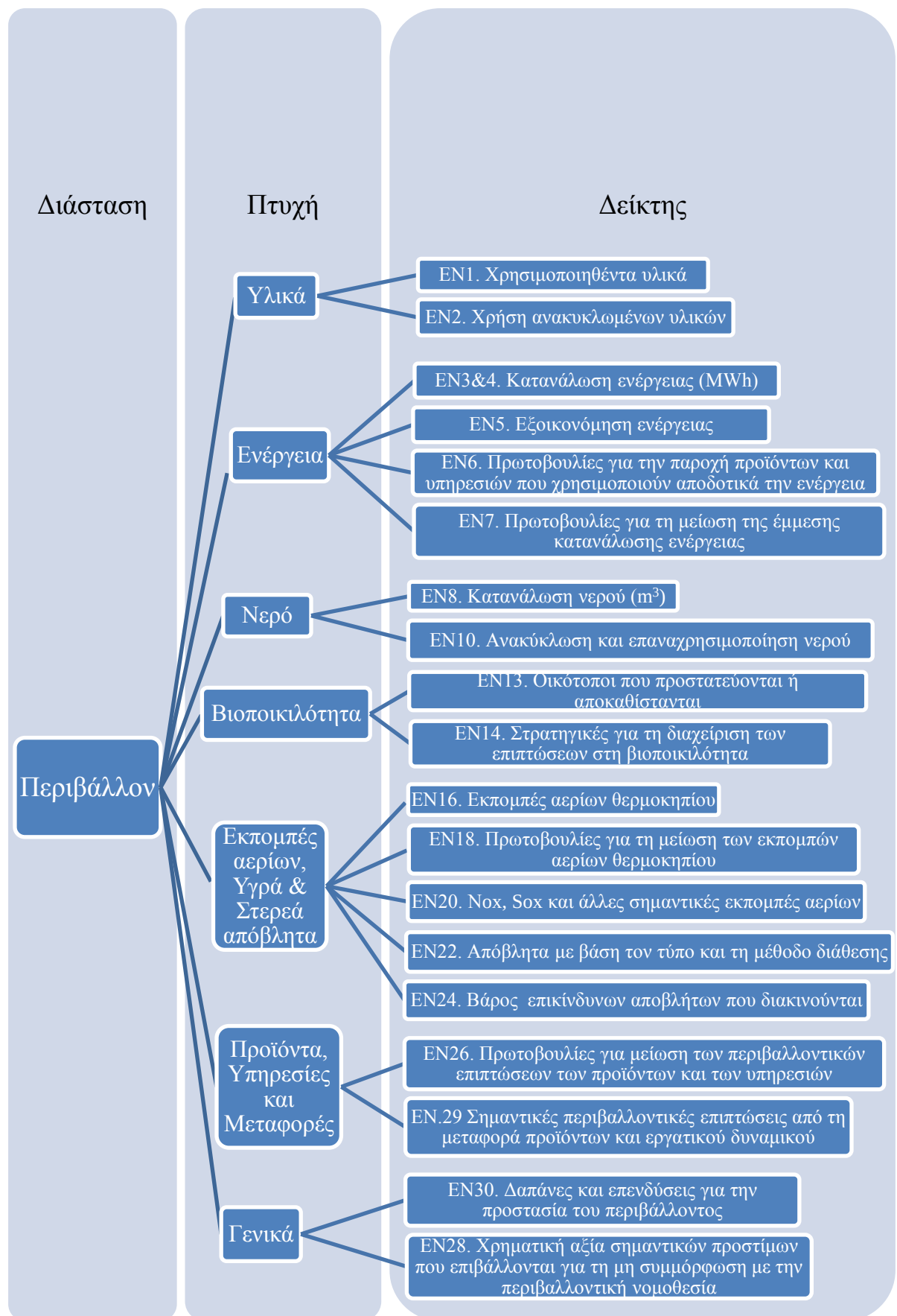
Σχήμα 6.3: Δείκτες επίδοσης για τη διάσταση των πρακτικών εργασίας και της αξιοπρεπούς εργασίας.

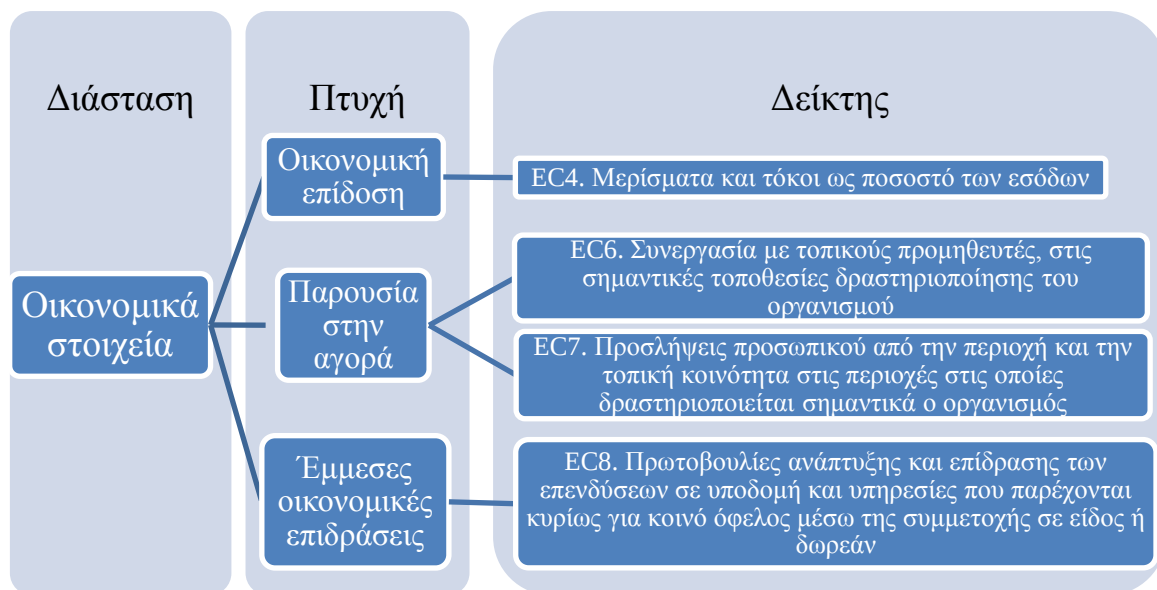
Σχήμα 6.4: Δείκτες επίδοσης για τη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σχήμα 6.5: Δείκτες επίδοσης για τη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.

Σχήμα 6.6: Δείκτες επίδοσης για την περιβαλλοντική διάσταση.

Σχήμα 6.7: Δείκτες επίδοσης για την οικονομική διάσταση.

Η αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής επίδοσης των εξεταζόμενων επιχειρήσεων έγινε με χρήση λογιστικών μεγεθών (accounting-based measures) και πιο συγκεκριμένα με χρηματοοικονομικούς δείκτες. Για τον σκοπό αυτό υπολογίστηκαν σύμφωνα με τις Εξισώσεις 6.1 – 6.3, οι δείκτες απόδοσης του ενεργητικού (Return on Assets- RoA), απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων (Return on Equity- RoE) και μεταβολής των πωλήσεων. Οι RoA και RoE είναι δείκτες αποδοτικότητας και ειδικότερα, ο RoA δίνει μια εκτίμηση της λειτουργικής αποδοτικότητας και ο RoE δείχνει την αποδοτικότητα των μετόχων. Η μεταβολή των πωλήσεων είναι ένας δείκτης που μετρά τη μεγέθυνση της επιχείρησης, δηλαδή το βαθμό επιτυχίας της στην προσέλκυση νέων πελατών. Συνεπώς, η μονοτονία αυτών των δεικτών, που αποτελούν τα κριτήρια για την αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής επίδοσης των επιχειρήσεων, είναι αξιόλογα.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι η οικονομική διάσταση της ΕΚΕ δεν αφορά τις χρηματοοικονομικές επιδόσεις των επιχειρήσεων, αλλά περισσότερο εστιάζεται στις οικονομικές επιπτώσεις των δράσεων ΕΚΕ στο περιβάλλον της επιχείρησης. Αντίθετα με τους τρεις αυτούς δείκτες, στόχος είναι να εξεταστεί η σχέση των δράσεων ΕΚΕ με την κερδοφορία και αποδοτικότητα των επιχειρήσεων, η οποία αποτελεί βασικό συστατικό των χρηματοοικονομικών τους επιδόσεων.

Ο υπολογισμός αυτών των δεικτών έγινε με βάση τα χρηματοοικονομικά στοιχεία που εμπεριέχονται στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων. Όμως, τα στοιχεία αυτά διαφέρουν για τις εταιρείες του χρηματοοικονομικού χώρου (π.χ. τράπεζες) που ακολουθούν διαφορετικά λογιστικά πρότυπα από τις άλλες εξεταζόμενες

επιχειρήσεις. Επομένως, για τα κριτήρια της χρηματοοικονομικής επίδοσης δεν εφαρμόστηκε η μέθοδος SMAA-2 λόγω της ετερογένειας των επιχειρήσεων.

$$RoA (\%) = \frac{\text{Κέρδη προ φόρων και τόκων}}{\text{Σύνολο Ενεργητικού}} * 100 \quad (6.1)$$

$$RoE (\%) = \frac{\text{Καθαρά κέρδη προ φόρων}}{\text{Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων}} * 100 \quad (6.2)$$

$$\text{Μεταβολή πωλήσεων (\%)} = \frac{\text{Πωλήσεις τρέχουσας} - \text{Πωλήσεις προηγούμενης}}{\text{Πωλήσεις προηγούμενης χρήσης}} * 100 \quad (6.3)$$

6.3 Αποτελέσματα για την εταιρική κοινωνική επίδοση

Τα αποκτηθέντα αποτελέσματα από την εφαρμογή της μεθόδου SMAA-2 αφορούν την κατάταξη των επιχειρήσεων στις επιμέρους διαστάσεις (κατηγορίες) και συνολικά σύμφωνα με το δείκτη αποδοχής (Holistic Acceptability, HA), ο οποίος κυμαίνεται στο διάστημα [0, 1] και απεικονίζει τις καλύτερες επιχειρήσεις (όσο υψηλότερη είναι η τιμή του τόσο καλύτερη είναι η επιχείρηση). Τα αποτελέσματα προέκυψαν από την εξέταση 10.000 εναλλακτικών σεναρίων για τη μορφή της προσθετικής συνάρτησης αξιολόγησης (συντελεστές παραχώρησης και μερικές συναρτήσεις αξιών). Αξίζει να σημειωθεί ότι τα κριτήρια (δείκτες επίδοσης EKE) που εξετάστηκαν αφορούν ποιοτικές και ποσοτικές μεταβλητές. Έτσι, για λόγους συγκρισιμότητας των δεδομένων του δείγματος, αποφεύχθηκε η χρήση απόλυτων μεγεθών και χρησιμοποιήθηκε κλίμακα αξιολόγησης για κάθε κριτήριο, η οποία παρατίθεται στο Παράρτημα Α2.

Επίσης, από τη μέθοδο SMAA-2 αποκτήθηκαν οι δείκτες αποδοχής της κατάταξης (Rank Acceptability Index, RAI), οι k καλύτερες αποδοχές της κατάταξης (Best Rank Acceptabilities, BRA) και τα διανύσματα μέσων βαρών (Central Weight Vector, CWV). Οι δείκτες BRA αφορούν τα ποσοστά των σεναρίων για τα βάρη των κριτηρίων που εξετάστηκαν και κατέταξαν κάθε επιχείρηση έως τη θέση k της κατάταξης, ενώ οι RAI τα ποσοστά των σεναρίων όταν κάποια επιχείρηση πήρε μία συγκεκριμένη θέση. Τέλος, τα CWV αναφέρονται στα μέσα βάρη των κριτηρίων όταν κάποια επιχείρηση κατατάχθηκε σε μία συγκεκριμένη θέση.

6.3.1 Κοινωνία

Σε αυτό το σημείο παρουσιάζεται η εκτιμώμενη κατάταξη των επιχειρήσεων στη διάσταση ΕΚΕ που αφορά την κοινωνία, όπως προκύπτει από την εφαρμογή της μεθόδου SMAA-2. Για την συγκεκριμένη διάσταση εξετάστηκαν οκτώ δείκτες επίδοσης της κατηγορίας αυτής (Σχήμα 6.2). Αξίζει να σημειωθεί ότι σε αυτή τη διάσταση κάποιες θέσεις της κατάταξης περιλαμβάνουν περισσότερες από μία εταιρείες, λόγω του ότι αυτές οι εταιρείες απέκτησαν ακριβώς την ίδια τιμή στο δείκτη αποδοχής ΗΑ και κατά συνέπεια η διάσταση αυτή περιλαμβάνει 28 θέσεις.

Ο Πίνακας 6.2 παρουσιάζει τη σειρά κατάταξης των εταιρειών/ομίλων στη διάσταση της κοινωνίας για το έτος 2008, σύμφωνα με το δείκτη ΗΑ. Ακολούθως επιλέχθηκαν να εξεταστούν η καλύτερη και η χειρότερη πεντάδα της κατάταξης που αφορούν τις εταιρείες/ομίλους που κατέλαβαν τις πέντε πρώτες θέσεις και τις πέντε τελευταίες θέσεις της κατάταξης, αντίστοιχα. Επίσης, επιλέχθηκαν να εξεταστούν οι επιδόσεις των επιχειρήσεων ανάλογα με τον κλάδο στον οποίο ανήκουν έτσι ώστε να είναι εφικτή η σύγκριση ανά κλάδο.

Από τον Πίνακα 6.2 παρατηρείται ότι η καλύτερη εταιρεία στη διάσταση της κοινωνίας είναι η Coca Cola και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Αθηναϊκή Ζυθοποιία, η ΑΓΕΤ Ηρακλής, η Εμπορική τράπεζα και ο όμιλος TITAN. Οι εταιρείες αυτές είναι λογικό να έχουν καλή επίδοση στη διάσταση της κοινωνίας αφού έχουν αναπτύξει τμήματα που διαχειρίζονται τα θέματα ΕΚΕ. Αυτή η σειρά κατάταξης επιβεβαιώνεται από τον δείκτη BRA (Πίνακας 6.3 και Σχήμα 6.8) εξετάζοντας το ποσοστό των εξεταζόμενων σεναρίων για το οποίο οι πέντε πρώτες επιχειρήσεις κατατάχθηκαν έως τις δέκα πρώτες θέσεις.

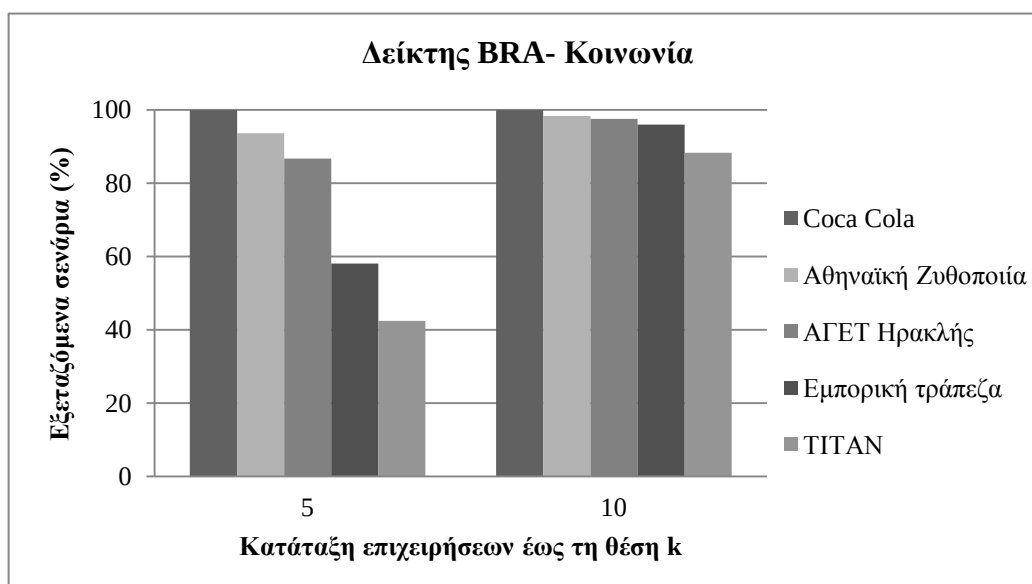
Επίσης, αυτή η σειρά μπορεί να επιβεβαιωθεί και από τον δείκτη RAI (Σχήμα 6.9 και Παράρτημα Γ - Πίνακας Γ.8) σύμφωνα με τον οποίο, η Coca Cola κατατάσσεται στην πρώτη θέση για το 100% των σεναρίων που εξετάστηκαν και όπως είναι αναμενόμενο, καμία άλλη επιχείρηση δεν βρέθηκε στη θέση αυτή (0% σεναρίων). Η Αθηναϊκή Ζυθοποιία κατατάσσεται έως την 2^η θέση για το 72,4% των εξεταζόμενων σεναρίων. Αυτό το ποσοστό των σεναρίων κατέταξε την Αθηναϊκή Ζυθοποιία στη δεύτερη θέση γιατί είναι μεγαλύτερο από τα αντίστοιχα ποσοστά των ακόλουθων εταιρειών της κατάταξης. Με την ίδια λογική, η ΑΓΕΤ Ηρακλής κατατάσσεται έως την 3^η θέση για το 61,5%, η Εμπορική τράπεζα έως την 4^η θέση για το 42,6% και ο όμιλος TITAN έως την 5^η θέση για το 42,5% των εξεταζόμενων σεναρίων.

Πίνακας 6.2: Κατάταξη εταιρειών στη διάσταση της κοινωνίας.

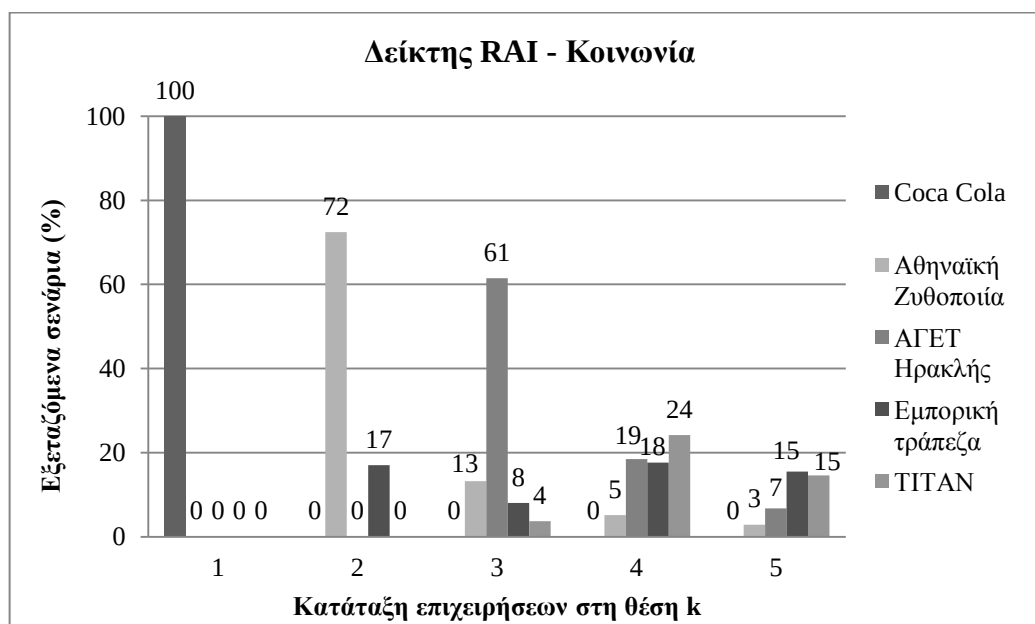
ΚΑΤΑΤΑΞΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ
1	COCA-COLA Τρία Έγμιλον Α.Ε.	1,0000
2	ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΑ Α.Ε.	0,7114
3	ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ	0,5947
4	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,5329
5	Όμιλος TITAN	0,4582
6	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε.	0,4330
7	VODAFONE-ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.Ε.Τ.	0,4072
8	ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.	0,4071
9	ALPHA BANK	0,4044
10	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ της Ελλάδος Α.Ε.	0,3695
11	COSMOTE	0,3651
12	ΟΤΕ Α.Ε.	0,3003
13	Όμιλος FRIGOGLOSS A.B.E.E.	0,2937
14	ΟΠΑΠ Α.Ε.	0,2905
15	EPT Α.Ε.	0,2532
16	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ Α.Ε.	0,2409
17	Όμιλος INTERAMERICAN Α.Ε.	0,2292
18	Όμιλος Italcementi Α.Ε. (ΧΑΛΥΨ)	0,2228
19	MOTOR OIL	0,2013
20	EXODUS Α.Ε.	0,1825
21	Όμιλος EUROBANK EFG	0,1630
	S&B ΟΡΥΚΤΑ	0,1630
22	WIND Hellas Α.Β.Ε.Ε.	0,1565
23	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,1435
24	Όμιλος ΔΕΗ Α.Ε.	0,1395
	ΓΕΦΥΡΑ ΡΙΟΥ-ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	0,1395
	ENDESA HELLAS Α.Ε.	0,1395
	Όμιλος KLEEMANN HELLAS Α.Β.Ε.Ε.	0,1395
	Όμιλος ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.	0,1395
25	BLUE STAR FERRIES	0,1388
26	ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε.	0,1132
	ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ Α.Ε.	0,1132
	Αλουμίνιον της Ελλάδος Α.Β.Ε.Ε.	0,1132
	METKA Α.Ε.	0,1132
	ΔΕΛΦΟΙ- ΔΙΣΤΟΜΟΝ Α.Μ.Ε.	0,1132
	ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ Α.Ε.	0,1132
	ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ Α.Ε.	0,1132
	ΔΕΣΦΑ Α.Ε.	0,1132
27	ΧΑΛΚΟΡ Α.Ε.	0,1042
	ΕΛΒΑΛ Α.Ε.	0,1042
28	ΕΛΒΟ Α.Β.Ε.	0,0956

Πίνακας 6.3: Δείκτης BRA για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις στη διάσταση της κοινωνίας.

Ποσοστό σεναρίων ως προς τη θέση k			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Κατάταξη επιχειρήσεων	1	Coca Cola	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	2	Αθηναϊκή Ζυθοποιία	0,0	72,4	85,7	90,8	93,6	96,1	97,0	97,6	98,0	98,3
	3	ΑΓΕΤ Ηρακλής	0,0	0,0	61,5	80,0	86,7	91,0	94,5	95,9	97,0	97,5
	4	Εμπορική τράπεζα	0,0	17,0	25,1	42,6	58,1	66,7	77,0	86,3	93,6	96,0
	5	TITAN	0,0	0,0	3,7	27,9	42,5	53,5	63,6	77,7	83,5	88,3

Σχήμα 6.8: Αθροιστική κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση της κοινωνίας.

Σχήμα 6.9: Κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση της κοινωνίας.

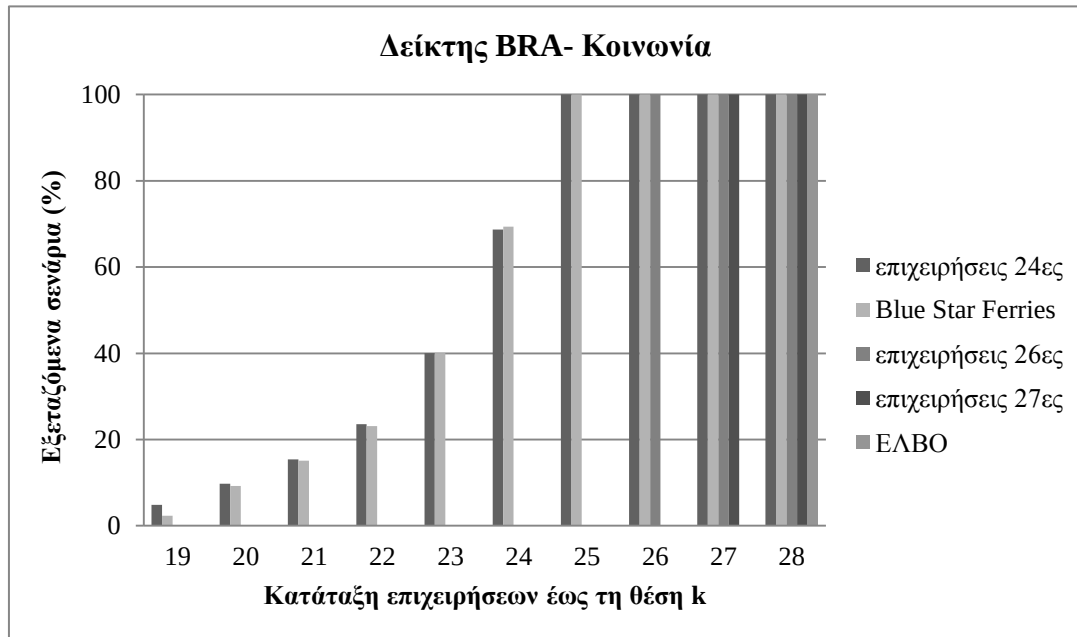
Όσον αφορά την τελευταία πεντάδα της κατάταξης στη διάσταση της κοινωνίας, σύμφωνα με τον Πίνακα 6.2, τις πέντε τελευταίες θέσεις καταλαμβάνουν οι όμιλοι ΔΕΗ, Kleemann και Νηρέυς και οι εταιρείες Γέφυρα Ρίου- Αντιρρίου, Endesa, Blue Star Ferries, Άκτωρ, Αττική Οδός, Αλουμίνιον της Ελλάδος, ΜΕΤΚΑ, Δελφοί Δίστομον, Σωληνουργία Κορίνθου, ΚΕΔ, ΔΕΣΦΑ, ΧΑΛΚΟΡ, ΕΛΒΑΛ και ΕΛΒΟ. Από τον Πίνακα 6.4, όπου αναγράφονται τα ποσοστά των εξεταζόμενων σεναρίων για τα οποία οι πέντε τελευταίες επιχειρήσεις κατατάχθηκαν έως τις δέκα τελευταίες θέσεις, επιβεβαιώνεται αυτή η σειρά κατάταξης.

Πίνακας 6.4: Δείκτης BRA για τις πέντε χειρότερες επιχειρήσεις στη διάσταση της κοινωνίας.

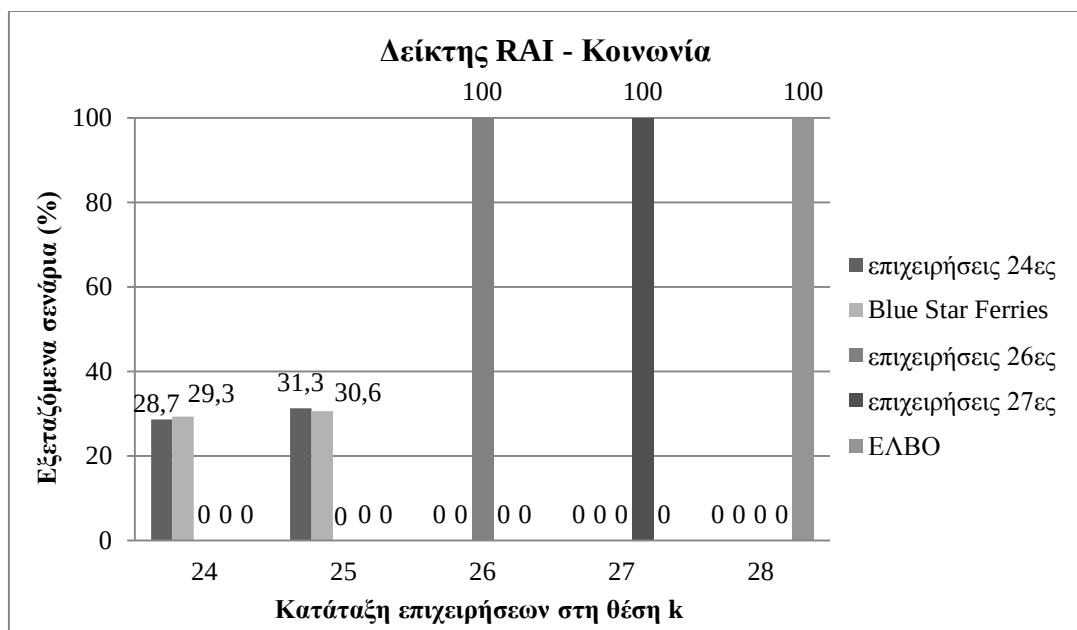
Ποσοστό εξεταζόμενων σεναρίων ως προς τη θέση k											
		19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Κατάταξη επιχειρήσεων	24	ΔΕΗ	4,8	9,7	15,4	23,6	40,1	68,7	100,0	100,0	100,0
		Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου	4,8	9,7	15,4	23,6	40,1	68,7	100,0	100,0	100,0
		Endesa Hellas	4,8	9,7	15,4	23,6	40,1	68,7	100,0	100,0	100,0
		Kleemann Hellas	4,8	9,7	15,4	23,6	40,1	68,7	100,0	100,0	100,0
		Νηρέυς	4,8	9,7	15,4	23,6	40,1	68,7	100,0	100,0	100,0
	25	Blue Star Ferries	2,3	9,2	15,1	23,2	40,1	69,4	100,0	100,0	100,0
	26	Άκτωρ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	100,0
		Αττική Οδός	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	100,0
		Αλουμίνιον της Ελλάδος	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	100,0
		ΜΕΤΚΑ Α.Ε.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	100,0
		Δελφοί-Δίστομον	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	100,0
		Σωληνουργία Κορίνθου	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	100,0
		Κ.Ε.Δ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	100,0
		ΔΕΣΦΑ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	100,0
	27	ΧΑΛΚΟΡ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
		ΕΛΒΑΛ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
	28	ΕΛΒΟ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100

Πιο συγκεκριμένα, από το Σχήμα 6.10 και τον Πίνακα 6.4 παρατηρείται ότι οι όμιλοι ΔΕΗ, Kleemann, Νηρέυς και οι εταιρείες Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου και Endesa κατατάσσονται έως την 22^η θέση για μεγαλύτερα ποσοστά σεναρίων από τα αντίστοιχα της Blue Star Ferries, γεγονός το οποίο κατέταξε τις προαναφερθείσες εταιρείες και ομίλους πριν από την Blue Star Ferries. Ενώ, οι εταιρείες που ακολουθούν στην

κατάταξη (Άκτωρ, Αττική Οδός, Αλουμίνιον της Ελλάδος, ΜΕΤΚΑ, Δελφοί-Δίστομον, Σωληνουργία Κορίνθου, ΚΕΔ και ΔΕΣΦΑ) δεν μπορούν να καταταγούν έως την 25^η θέση και κατατάσσονται στην 26^η θέση για το 100% των σεναρίων. Από το Σχήμα 6.11 παρατηρείται ότι οι εταιρείες ΧΑΛΚΟΡ και ΕΛΒΑΛ κατατάσσονται στην 27^η θέση για το 100% των σεναρίων ενώ, η ΕΛΒΟ δεν κατατάσσεται σε αυτή τη θέση και λαμβάνει την τελευταία θέση της κατάταξης για το 100% των σεναρίων.

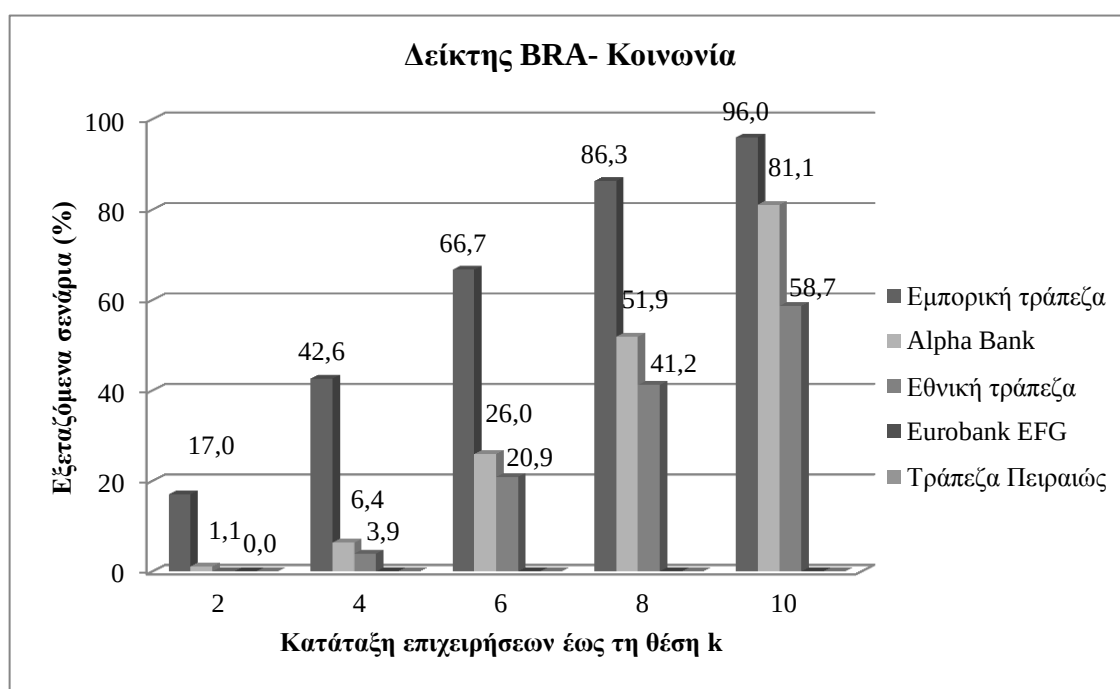
Σχήμα 6.10: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση της κοινωνίας.

Σχήμα 6.11: Κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση της κοινωνίας.

Στο σημείο αυτό κρίνεται απαραίτητο να αξιολογηθούν οι επιδόσεις των επιχειρήσεων στη διάσταση της κοινωνίας με βάση τον κλάδο που ανήκουν, με στόχο τη σύγκριση τους. Για το λόγο αυτό, επιλέχθηκαν να εξεταστούν ξεχωριστά οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών που ανήκουν στους κλάδους των τραπεζών και των τηλεπικοινωνιών και οι βιομηχανίες παραγωγής τσιμέντων, ενέργειας, πετρελαιοειδών και φυσικού αερίου.

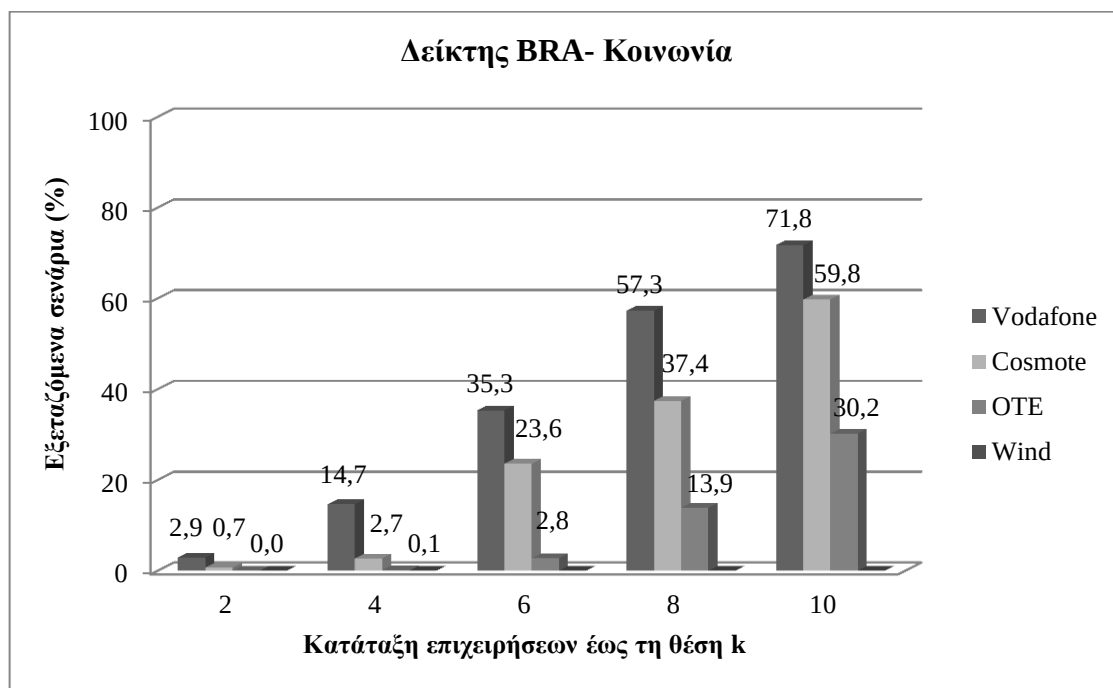
Οι επιχειρήσεις που εξετάστηκαν για τον τραπεζικό κλάδο είναι η Εμπορική τράπεζα, η Alpha bank, η Εθνική τράπεζα, η Eurobank και η τράπεζα Πειραιώς, οι οποίες σύμφωνα με τον Πίνακα 6.2 έλαβαν την 4^η, 9^η, 10^η, 21^η και 23^η θέση της κατάταξης, αντίστοιχα. Σύμφωνα με το Σχήμα 6.12, η Εμπορική τράπεζα κατατάσσεται έως τη 10^η θέση για το 96% των σεναρίων, η Alpha για το 81,1% και η Εθνική για το 58,7%. Όμως, η Eurobank και η τράπεζα Πειραιώς δεν κατατάσσονται έως τη θέση αυτή. Επιπλέον, η Εμπορική τράπεζα κατατάσσεται έως τη δεύτερη θέση για το 17% και η Alpha bank για 1,1% των σεναρίων, ενώ η Εθνική τράπεζα δεν κατατάσσεται έως τη θέση αυτή. Άρα, η επίδοση της Εμπορικής τράπεζας στη διάσταση της κοινωνίας είναι πολύ καλή συγκριτικά με τις αντίστοιχες των άλλων επιχειρήσεων που ανήκουν στον τραπεζικό κλάδο.

Σχήμα 6.12: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του τραπεζικού κλάδου στη διάσταση της κοινωνίας.

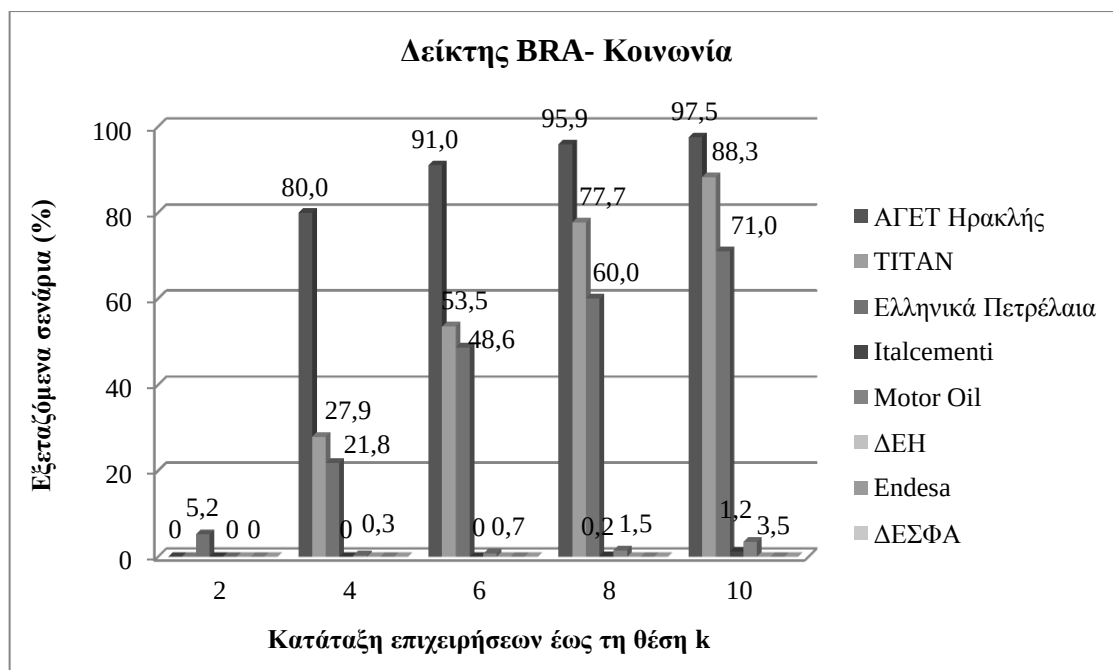
Οι επιχειρήσεις που εξετάστηκαν για τον κλάδο των τηλεπικοινωνιών είναι η Vodafone, η Cosmote, η OTE και η Wind, οι οποίες σύμφωνα με τον Πίνακα 6.2 έλαβαν

την 7^η, 11^η, 12^η και 22^η θέση της κατάταξης, αντίστοιχα. Σύμφωνα με το Σχήμα 6.13, η Vodafone κατατάσσεται έως τη 10^η θέση για το 71,8% των σεναρίων, η Cosmote για το 59,8% και η OTE για το 30,2%. Η Wind δεν κατατάσσεται έως τη θέση αυτή. Επίσης, η OTE δεν βρέθηκε ποτέ έως τη 2^η θέση, ενώ η Vodafone κατατάσσεται έως αυτή τη θέση για το 2,9% και η Cosmote για το 0,7% των σεναρίων που εξετάστηκαν. Επομένως, η επίδοση της Vodafone στη διάσταση της κοινωνίας είναι συγκριτικά καλύτερη από τις αντίστοιχες των άλλων επιχειρήσεων που ανήκουν στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών.

Σχήμα 6.13: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του κλάδου των τηλεπικοινωνιών στη διάσταση της κοινωνίας.

Οι επιχειρήσεις που εξετάστηκαν για τον κλάδο των βιομηχανιών παραγωγής τσιμέντων, πετρελαιοειδών, φυσικού αερίου και ενέργειας είναι: ΑΓΕΤ Ηρακλής, TITAN, Ελληνικά Πετρέλαια, Italcementi, Motor Oil, ΔΕΗ, Endesa και ΔΕΣΦΑ. Σύμφωνα με τον Πίνακα 6.2, η ΑΓΕΤ Ηρακλής κατατάχθηκε στην 3^η θέση, ο όμιλος TITAN στην 5^η, ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια στην 6^η, ο όμιλος Italcementi στην 18^η, η Motor Oil στην 18^η, ο όμιλος ΔΕΗ και η Endesa στην 24^η και η ΔΕΣΦΑ στην 26^η θέση της κατάταξης. Σύμφωνα με το Σχήμα 6.14, η ΑΓΕΤ Ηρακλής κατατάσσεται έως τη 10^η θέση για το 97,5% των σεναρίων που εξετάστηκαν, ο TITAN για το 88,3%, ο Ελληνικά Πετρέλαια για το 71%. Ο Italcementi και η Motor Oil κατατάσσονται έως αυτή τη θέση για πολύ μικρότερα ποσοστά σεναρίων (μόλις 1,2% και 3,5% αντίστοιχα). Η ΔΕΗ, η Endesa και η ΔΕΣΦΑ δεν βρέθηκαν ποτέ έως την 10^η θέση.

Σχήμα 6.14: Αθροιστική κατανομή θέσεων των βιομηχανιών στη διάσταση της κοινωνίας.

6.3.2 Πρακτικές εργασίας & αξιοπρεπής εργασία

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η εκτιμώμενη κατάταξη των επιχειρήσεων στη διάσταση της ΕΚΕ που αφορά τις πρακτικές εργασίας και την αξιοπρεπή εργασία, όπως προκύπτει από την εφαρμογή της μεθόδου SMAA-2. Για την συγκεκριμένη διάσταση εξετάστηκαν δέκα δείκτες επίδοσης της κατηγορίας αυτής (Σχήμα 6.3). Σε κάποιες θέσεις της κατάταξης περιλαμβάνονται περισσότερες από μία εταιρείες, λόγω του ότι αυτές οι εταιρείες απέκτησαν ακριβώς την ίδια τιμή στο δείκτη αποδοχής ΗΑ και κατά συνέπεια η διάσταση αυτή περιλαμβάνει 39 θέσεις.

Στον Πίνακα 6.5 παρουσιάζεται η σειρά κατάταξης των εταιρειών/ομίλων στη διάσταση των πρακτικών εργασίας και της αξιοπρεπούς εργασίας για το έτος 2008, σύμφωνα με το δείκτη ΗΑ. Ακολούθως επιλέχθηκαν να εξεταστούν η καλύτερη και η χειρότερη πεντάδα της κατάταξης που αφορούν τις εταιρείες/ομίλους που κατέλαβαν τις πέντε πρώτες θέσεις και τις πέντε τελευταίες θέσεις της κατάταξης, αντίστοιχα. Επίσης, επιλέχθηκαν να εξεταστούν οι επιδόσεις των επιχειρήσεων ανάλογα με τον κλάδο στον οποίο ανήκουν έτσι ώστε να είναι εφικτή η σύγκριση ανά κλάδο.

Πίνακας 6.5: Κατάταξη εταιρειών στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.

ΚΑΤΑΤΑΞΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΑΞΙΟΠΡΕΠΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑ
1	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,8830
2	COCA-COLA Τρία Έψιλον Α.Ε.	0,6817
3	ΟΤΕ Α.Ε.	0,5953
4	ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΑ Α.Ε.	0,4330
5	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε.	0,4196
6	Όμιλος FRIGOGLOSS Α.Β.Ε.Ε.	0,4169
7	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,4092
8	MOTOR OIL	0,3783
9	S&B ΟΡΥΚΤΑ	0,3774
10	Όμιλος ΔΕΗ Α.Ε.	0,3698
11	COSMOTE	0,3548
12	ALPHA BANK	0,3280
13	Όμιλος KLEEMANN HELLAS-ABEE	0,3266
14	ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ	0,2977
15	Όμιλος Italcementi Α.Ε. (ΧΑΛΥΨ)	0,2763
16	Όμιλος TITAN	0,2538
17	VODAFONE-ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.Ε.Τ.	0,2497
18	ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.	0,2275
19	EXODUS Α.Ε.	0,2076
20	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ της Ελλάδος Α.Ε.	0,2071
21	Όμιλος EUROBANK EFG	0,1762
22	Όμιλος INTERAMERICAN Α.Ε.	0,1667
23	ΕΛΒΑΛ Α.Ε.	0,1530
24	ΟΠΑΠ Α.Ε.	0,1517
25	WIND Hellas AEBE	0,1306
26	ΧΑΛΚΟΡ Α.Ε.	0,1132
27	ENDESA HELLAS Α.Ε.	0,1049
28	Αλουμίνιον της Ελλάδος Α.Β.Ε.Ε.	0,0989
	METKA Α.Ε.	0,0989
	ΔΕΛΦΟΙ- ΔΙΣΤΟΜΟΝ Α.Μ.Ε	0,0989
29	ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ Α.Ε.	0,0982
30	ΔΕΣΦΑ Α.Ε.	0,0976
31	ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ Α.Ε.	0,0952
32	ΓΕΦΥΡΑ ΡΙΟΥ-ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	0,0940
33	ΕΛ.Β.Ο Α.Β.Ε.	0,0784
34	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ Α.Ε.	0,0625
35	Όμιλος ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.	0,0604
36	BLUE STAR FERRIES	0,0555
37	ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ Α.Ε.	0,0322
38	EPT Α.Ε.	0,0309
39	ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε.	0,0174

Όπως παρατηρείται από τον Πίνακα 6.5, η καλύτερη εταιρεία στη διάσταση των πρακτικών εργασίας και της αξιοπρεπούς εργασίας είναι η τράπεζα Πειραιώς και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Coca Cola, η ΟΤΕ, η Αθηναϊκή Ζυθοποιία και ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια. Αυτή η σειρά κατάταξης επιβεβαιώνεται από τον δείκτη BRA (Πίνακας 6.6 και Σχήμα 6.15) εξετάζοντας το ποσοστό των εξεταζόμενων σεναρίων για το οποίο οι πέντε πρώτες επιχειρήσεις κατατάχθηκαν έως τις δέκα πρώτες θέσεις. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι επιχειρήσεις αυτές έχουν διακριθεί σε διαγωνισμούς (π.χ. Best Workplaces) για τις καλές πρακτικές εργασίας που εφαρμόζουν και για το καλό εργασιακό περιβάλλον που προσφέρουν στο ανθρώπινο δυναμικό τους

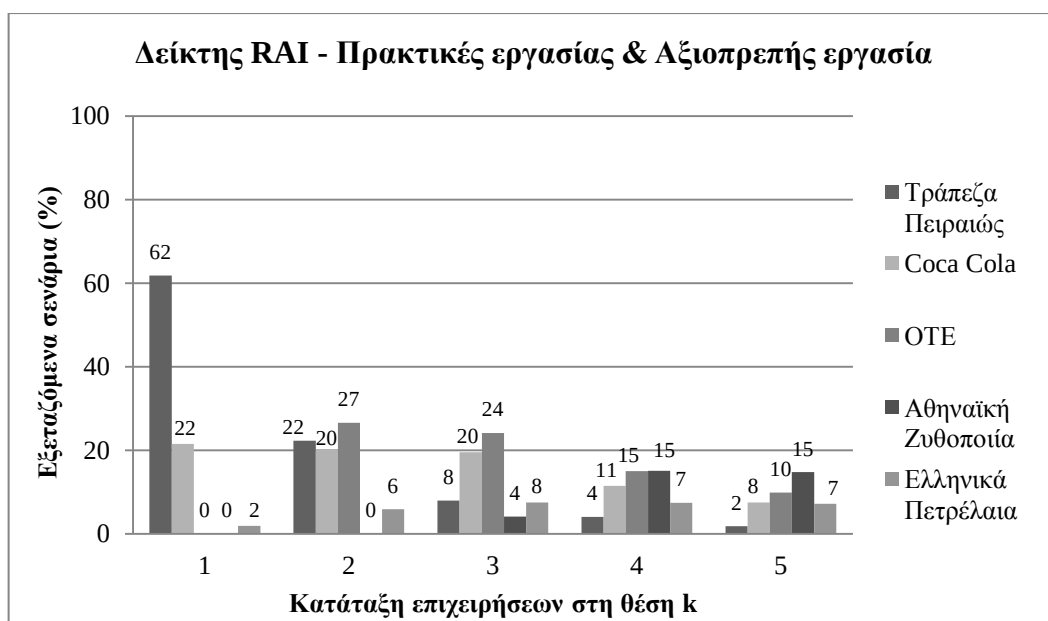
Επίσης, αυτή η σειρά μπορεί να επιβεβαιωθεί από το δείκτη RAI (Σχήμα 6.16 και Παράρτημα Γ – Πίνακας Γ.9) σύμφωνα με τον οποίο η τράπεζα Πειραιώς βρίσκεται στην 1^η θέση της κατάταξης για το 61,9% των σεναρίων που εξετάστηκαν, ποσοστό το οποίο είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο οποιασδήποτε άλλης επιχείρησης. Η Coca Cola έχοντας το μεγαλύτερο ποσοστό σεναρίων από τις ακόλουθες εταιρείες της κατάταξης, βρίσκεται έως την 2^η θέση για το 41,8% των σεναρίων. Με την ίδια λογική, η ΟΤΕ κατατάσσεται έως την 3^η θέση για το 50,7% των σεναρίων. Η Αθηναϊκή Ζυθοποιία κατατάσσεται στην 4^η θέση γιατί όπως παρατηρείται στο Σχήμα 6.16, αυτό ισχύει για μεγαλύτερο ποσοστό σεναρίων από το αντίστοιχο του ομίλου Ελληνικά Πετρέλαια. Ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια κατατάσσεται έως την 10^η θέση για το 62,7% των σεναρίων, το οποίο είναι μικρότερο από τα αντίστοιχα των άλλων εταιρειών που ανήκουν στην καλύτερη πεντάδα της κατάταξης. Για το λόγο αυτό, ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια κατατάσσεται στην 5^η θέση για το 7% των σεναρίων που εξετάστηκαν.

Πίνακας 6.6: Δείκτης BRA για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.

			Ποσοστό σεναρίων ως προς τη θέση k									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Κατάταξη επιχειρήσεων	1	Τράπεζα Πειραιώς	61,9	84,2	92,1	96,2	98,1	98,9	99,3	99,6	99,9	100,0
	2	Coca Cola	21,5	41,8	61,4	72,8	80,3	85,8	89,9	93,0	95,3	97,1
	3	ΟΤΕ	0,0	26,6	50,7	65,7	75,6	82,7	87,3	90,9	93,6	95,9
	4	Αθηναϊκή Ζυθοποιία	0,0	0,0	4,2	19,2	34,0	45,5	55,8	64,9	72,6	79,5
	5	Ελληνικά Πετρέλαια	1,9	7,8	15,3	22,8	30,0	37,2	43,8	50,5	56,4	62,7

Σχήμα 6.15: Αθροιστική κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.

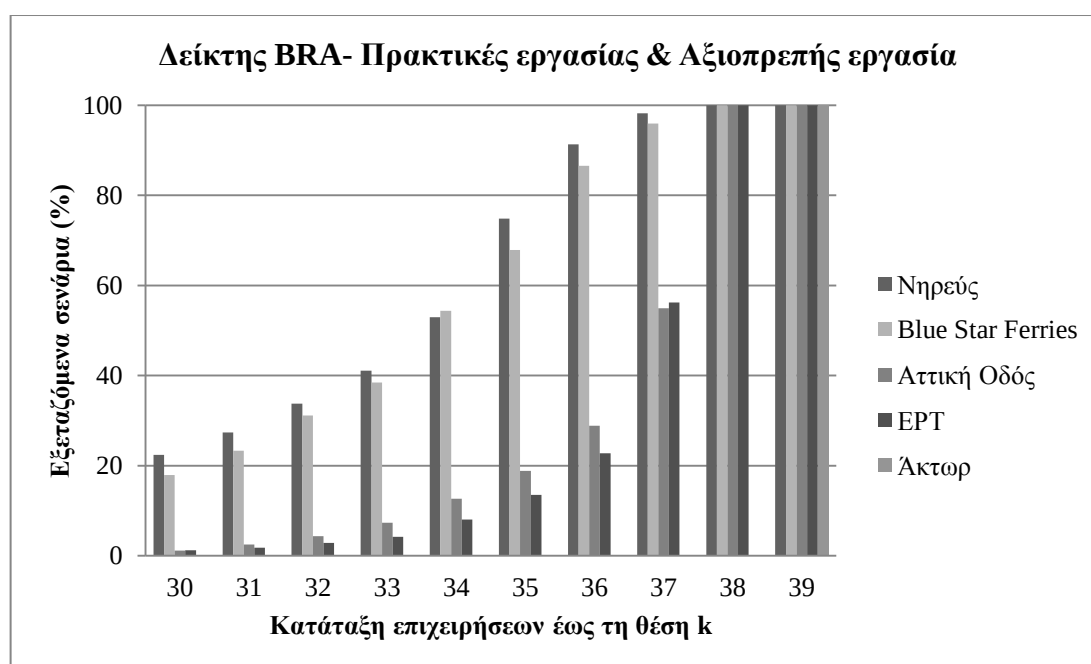
Σχήμα 6.16: Κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.

Όσον αφορά την τελευταία πεντάδα της κατάταξης στη διάσταση των πρακτικών εργασίας και της αξιοπρεπούς εργασίας, σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5, τις πέντε τελευταίες θέσεις καταλαμβάνουν κατά φθίνουσα σειρά ο όμιλος Νηρέυς και οι εταιρείες Blue Star Ferries, Αττική Οδός, ΕΡΤ και Άκτωρ. Από τον Πίνακα 6.7 και το Σχήμα 6.17, όπου αναγράφονται τα ποσοστά των εξεταζόμενων σεναρίων για τα οποία οι πέντε τελευταίες επιχειρήσεις κατατάχθηκαν έως τις δέκα τελευταίες θέσεις, αλλά και από Σχήμα 6.18, επιβεβαιώνεται αυτή η σειρά της κατάταξης.

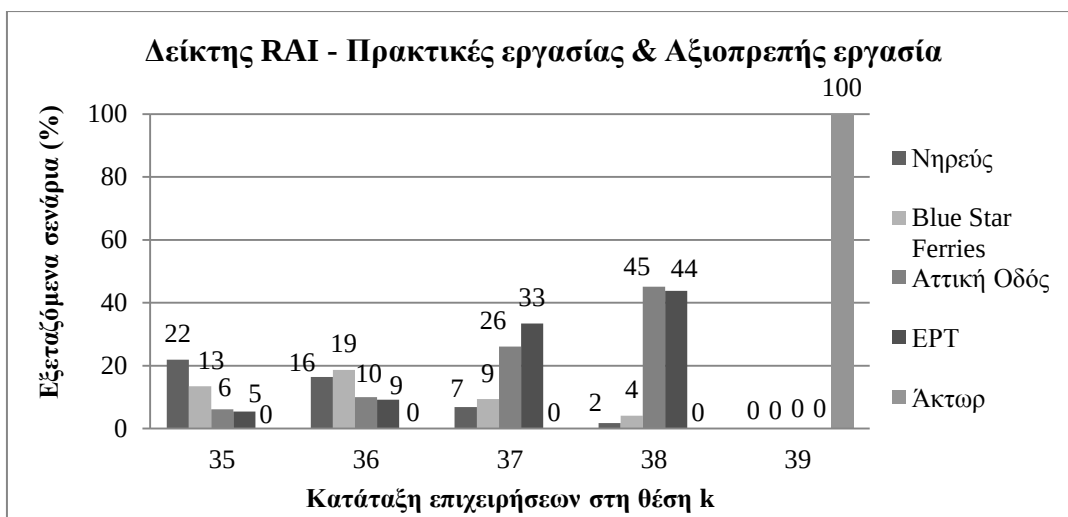
Πιο συγκεκριμένα, από το Σχήμα 6.17 παρατηρείται ότι ο όμιλος Νηρεύς κατατάσσεται έως την 35^η θέση για μεγαλύτερο ποσοστό σεναρίων από τα αντίστοιχα των ακόλουθων εταιρειών της κατάταξης. Η Blue Star Ferries κατατάσσεται έως την 36^η για το 86,5% των σεναρίων και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Αττική Οδός, η EPT και η Άκτωρ για το 28,9%, το 22,8% και το 0%, αντίστοιχα. Αν και από το Σχήμα 6.18 παρατηρείται ότι η κατάταξη της Αττικής Οδού στην 37^η θέση ισχύει για μικρότερο ποσοστό σεναρίων από το αντίστοιχο της EPT, η Αττική Οδός κατατάσσεται στην 37^η θέση γιατί έχει μεγαλύτερο ποσοστό σεναρίων έως την 36^η θέση από τις ακόλουθές της εταιρείες. Η EPT κατατάσσεται έως την 38^η θέση για το 100% των σεναρίων ενώ, η Άκτωρ δεν κατατάσσεται έως αυτή τη θέση και λαμβάνει την τελευταία θέση για το 100% των σεναρίων.

Πίνακας 6.7: Δείκτης BRA για τις πέντε χειρότερες επιχειρήσεις στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.

Ποσοστό εξεταζόμενων σεναρίων ως προς τη θέση k												
Κατάταξη επιχειρήσεων			30	31	32	33	34	35	36	37	38	39
	35	Νηρεύς	22,4	27,4	33,8	41,1	52,9	74,9	91,3	98,2	100,0	100,0
	36	Blue Star Ferries	17,9	23,3	31,2	38,5	54,4	67,9	86,5	95,9	100,0	100,0
	37	Αττική Οδός	1,2	2,5	4,4	7,4	12,7	18,8	28,9	54,9	100,0	100,0
	38	EPT	1,2	1,8	2,8	4,2	8,1	13,5	22,8	56,2	100,0	100,0
	39	Άκτωρ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0

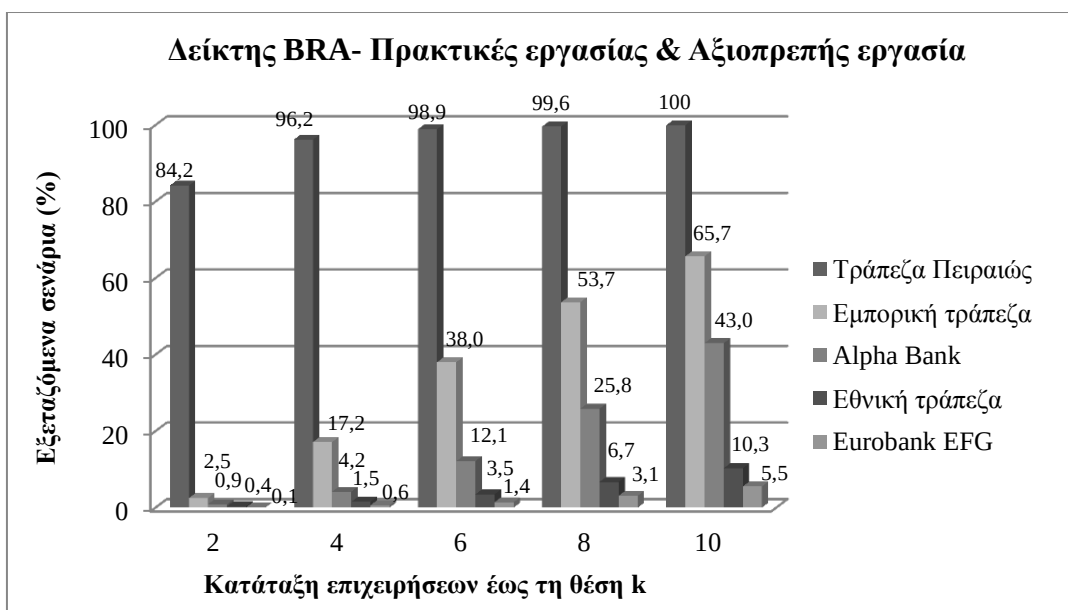

Σχήμα 6.17: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.

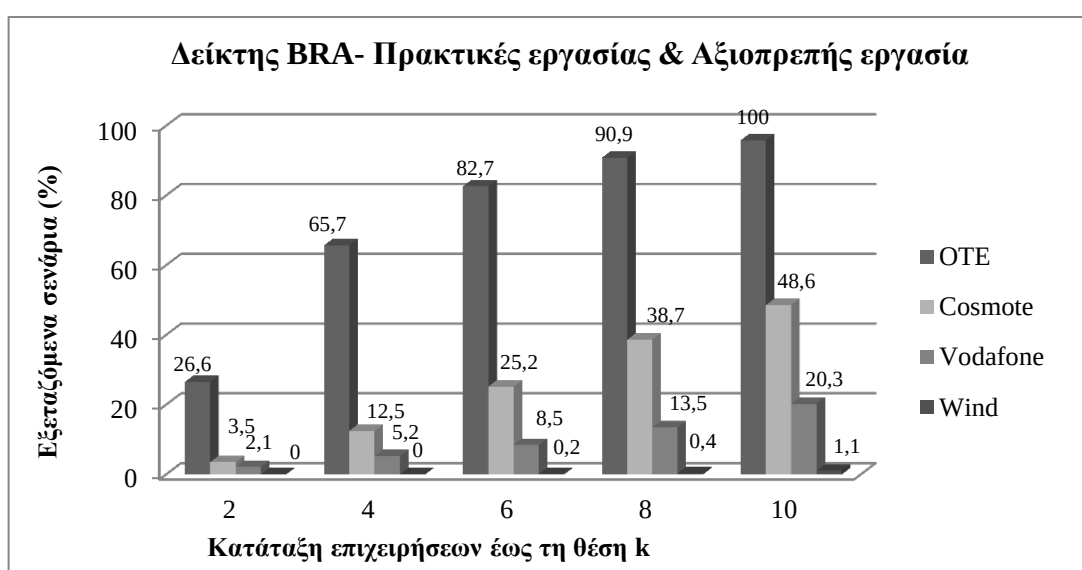
Σχήμα 6.18: Κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.

Όσον αφορά τον τραπεζικό κλάδο, σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5, η τράπεζα Πειραιώς κατατάσσεται στην 1^η θέση και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Εμπορική τράπεζα στην 7^η, η Alpha bank στην 12^η, η Εθνική τράπεζα στην 20^η και η Eurobank στην 21^η θέση της κατάταξης. Σύμφωνα με το Σχήμα 6.19, η Πειραιώς κατατάσσεται έως τη 10^η θέση για το 100% των σεναρίων, η Εμπορική για το 65,7%, η Alpha για το 43%, η Εθνική για το 10,3% και η Eurobank για το 5,5%. Όπως είναι φανερό, η επίδοση της τράπεζας Πειραιώς στη διάσταση των πρακτικών εργασίας και της αξιοπρεπούς εργασίας είναι η καλύτερη συγκριτικά με τις αντίστοιχες των άλλων επιχειρήσεων που ανήκουν στον τραπεζικό κλάδο.

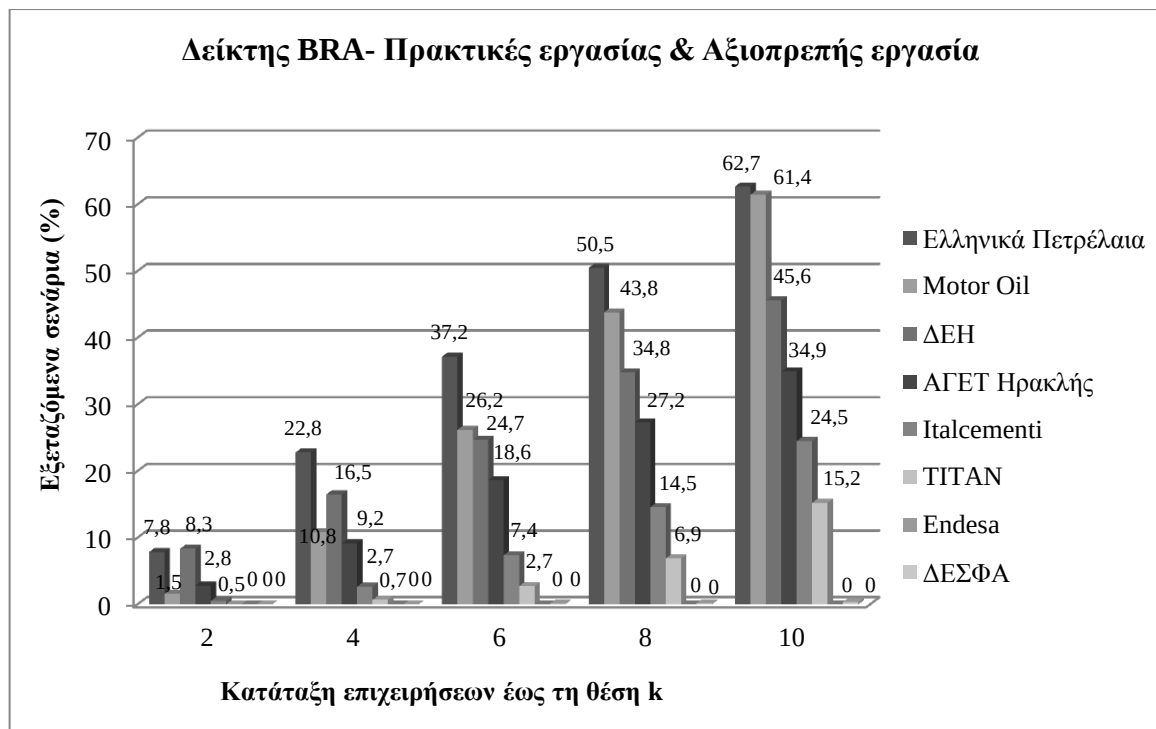
Σχήμα 6.19: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του τραπεζικού κλάδου στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.

Για τον κλάδο των τηλεπικοινωνιών, σύμφωνα με τον Πίνακα 6.5, η OTE, η Cosmote, η Vodafone και η Wind, έλαβαν την 3^η, 11^η, 17^η και 25^η θέση της κατάταξης, αντίστοιχα. Από το Σχήμα 6.20 παρατηρείται ότι η OTE κατατάσσεται έως τη 10^η θέση για το 100% των σεναρίων, η Cosmote για το 48,6%, η Vodafone για το 20,3% και η Wind για το 1,1%. Επίσης, η Wind δεν βρέθηκε ποτέ έως την 4^η θέση, ενώ η OTE κατατάσσεται έως αυτή τη θέση για το 65,7% των σεναρίων, η Cosmote για το 12,5% και η Vodafone για το 5,2%. Επομένως, η επίδοση της OTE στη διάσταση των πρακτικών εργασίας και της αξιοπρεπούς εργασίας είναι συγκριτικά καλύτερη από τις αντίστοιχες των άλλων επιχειρήσεων που ανήκουν στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών.

Σχήμα 6.20: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του κλάδου των τηλεπικοινωνιών στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που εξετάστηκαν για τον κλάδο των βιομηχανιών παραγωγής τσιμέντων, πετρελαιοειδών, φυσικού αερίου και ενέργειας, η κατάταξή τους στη διάσταση των πρακτικών εργασίας και της αξιοπρεπούς εργασίας είναι κατά φθίνουσα σειρά: Ελληνικά Πετρέλαια στην 5^η θέση, Motor Oil στην 8^η, ΔΕΗ στην 10^η, ΑΓΕΤ Ηρακλής στην 14^η, Italcementi στην 15^η, TITAN στην 16^η, Endesa στην 27^η και ΔΕΣΦΑ στην 30^η. Σύμφωνα με το Σχήμα 6.21, ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια κατατάσσεται έως τη 10^η θέση για το 62,7% των σεναρίων που εξετάστηκαν, η Motor Oil για το 61,4%, ο όμιλος ΔΕΗ για το 45,6%, η ΑΓΕΤ Ηρακλής για το 34,9%, ο όμιλος Italcementi για το 24,5%, ο TITAN για το 15,2%, ενώ η Endesa και η ΔΕΣΦΑ δεν βρέθηκαν ποτέ έως τη 10^η θέση. Επομένως, ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια είχε την καλύτερη επίδοση στη διάσταση αυτή συγκριτικά με τις άλλες επιχειρήσεις αυτού του κλάδου.

Σχήμα 6.21: Αθροιστική κατανομή θέσεων των βιομηχανιών στη διάσταση των πρακτικών εργασίας & της αξιοπρεπούς εργασίας.

6.3.3 Ανθρώπινα δικαιώματα

Σε αυτό το σημείο παρουσιάζεται η εκτιμώμενη κατάταξη των επιχειρήσεων στη διάσταση ΕΚΕ που αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως προκύπτει από την εφαρμογή της μεθόδου SMAA-2. Για την συγκεκριμένη κατηγορία εξετάστηκαν επτά δείκτες επίδοσης της κατηγορίας αυτής (Σχήμα 6.4). Αξίζει να σημειωθεί ότι σε αυτή τη διάσταση κάποιες θέσεις της κατάταξης περιλαμβάνουν περισσότερες από μία εταιρείες, λόγω του ότι αυτές οι εταιρείες απέκτησαν ακριβώς την ίδια τιμή στο δείκτη αποδοχής ΗΑ και κατά συνέπεια η διάσταση αυτή περιλαμβάνει 18 θέσεις.

Ο ακόλουθος Πίνακας 6.8 παρουσιάζει τη σειρά κατάταξης των εταιρειών/ομίλων στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για το έτος 2008, σύμφωνα με το δείκτη ΗΑ. Ακολούθως θα εξεταστούν η καλύτερη και η χειρότερη πεντάδα της κατάταξης που αφορούν τις εταιρείες/ομίλους που κατέλαβαν τις πέντε πρώτες θέσεις και τις πέντε τελευταίες θέσεις της κατάταξης, αντίστοιχα. Επίσης, επιλέχθηκαν να εξεταστούν οι επιδόσεις των επιχειρήσεων ανάλογα με τον κλάδο στον οποίο ανήκουν έτσι ώστε να είναι εφικτή η σύγκριση ανά κλάδο.

Πίνακας 6.8: Κατάταξη εταιρειών στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

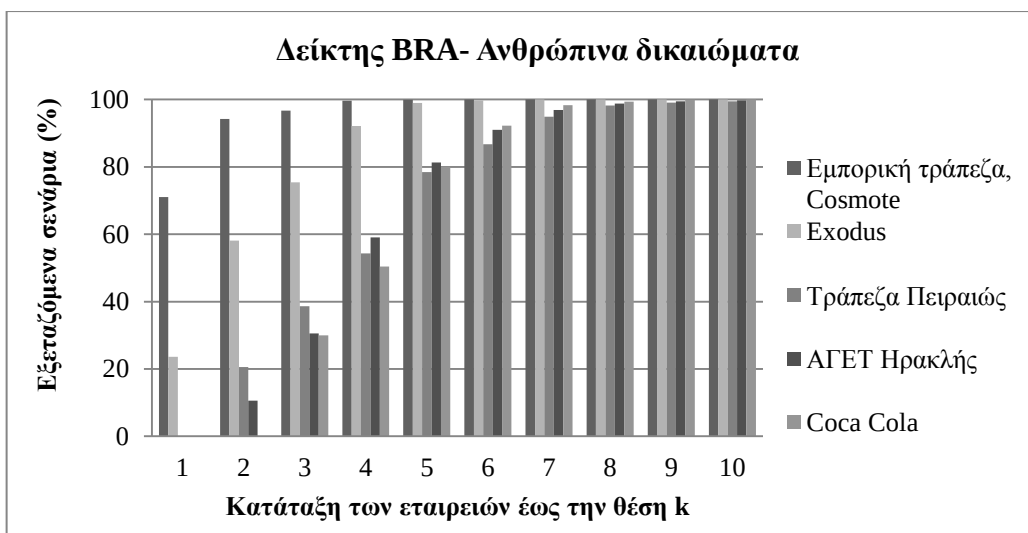
ΚΑΤΑΤΑΞΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
1	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,9232
	COSMOTE	0,9232
2	EXODUS A.E.	0,7496
3	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,5833
4	ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ	0,5724
5	COCA-COLA Τρία Έψιλον Α.Ε.	0,5553
6	Όμιλος Italcementi Α.Ε. (ΧΑΛΥΨ)	0,4869
7	ΟΤΕ Α.Ε.	0,4263
	Όμιλος ΔΕΗ Α.Ε.	0,4263
	S&B ΟΡΥΚΤΑ	0,4263
	MOTOR OIL	0,4263
	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε.	0,4263
	EPT Α.Ε.	0,4263
8	ΟΠΑΠ Α.Ε.	0,4164
9	Όμιλος FRIGOGLOSS A.B.E.E.	0,3923
10	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ της Ελλάδος Α.Ε.	0,3343
	Όμιλος INTERAMERICAN Α.Ε.	0,3343
11	ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.	0,3306
12	Όμιλος KLEEMANN HELLAS-ABEE	0,3258
13	ALPHA BANK	0,2799
14	Όμιλος TITAN	0,2663
15	ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε.	0,2551
16	WIND Hellas AEBE	0,2431
17	VODAFONE-ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.Ε.Τ.	0,2210
18	Όμιλος EUROBANK EFG	0,2006
	ΓΕΦΥΡΑ ΡΙΟΥ-ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	0,2006
	ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ Α.Ε.	0,2006
	ΧΑΛΚΟΡ Α.Ε.	0,2006
	Αλουμίνιον της Ελλάδος Α.Β.Ε.Ε.	0,2006
	METKA Α.Ε.	0,2006
	ΔΕΛΦΟΙ- ΔΙΣΤΟΜΟΝ Α.Μ.Ε	0,2006
	ΕΛ.Β.Ο Α.Β.Ε.	0,2006
	ENDESA HELLAS Α.Ε.	0,2006
	ΕΛΒΑΛ Α.Ε.	0,2006
	ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ Α.Ε.	0,2006
	ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΑ Α.Ε.	0,2006
	ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ Α.Ε.	0,2006
	ΔΕΣΦΑ Α.Ε.	0,2006
	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ Α.Ε.	0,2006
	Όμιλος ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.	0,2006
	BLUE STAR FERRIES	0,2006

Από τον Πίνακα 6.8 παρατηρείται ότι την πρώτη θέση της κατάταξης καταλαμβάνουν η Εμπορική τράπεζα και η Cosmote, αφού απέκτησαν ακριβώς την ίδια τιμή στο δείκτη αποδοχής ΗΑ. Αυτές οι εταιρείες είχαν την καλύτερη επίδοση στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συγκριτικά με τις άλλες επιχειρήσεις και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Exodus, η τράπεζα Πειραιώς, η ΑΓΕΤ Ηρακλής και η Coca Cola. Αυτή η σειρά κατάταξης επιβεβαιώνεται από τον δείκτη BRA (Πίνακας 6.9 και Σχήμα 6.22) και από τον δείκτη RAI (Σχήμα 6.23 και Παράρτημα Γ – Πίνακας Γ.10).

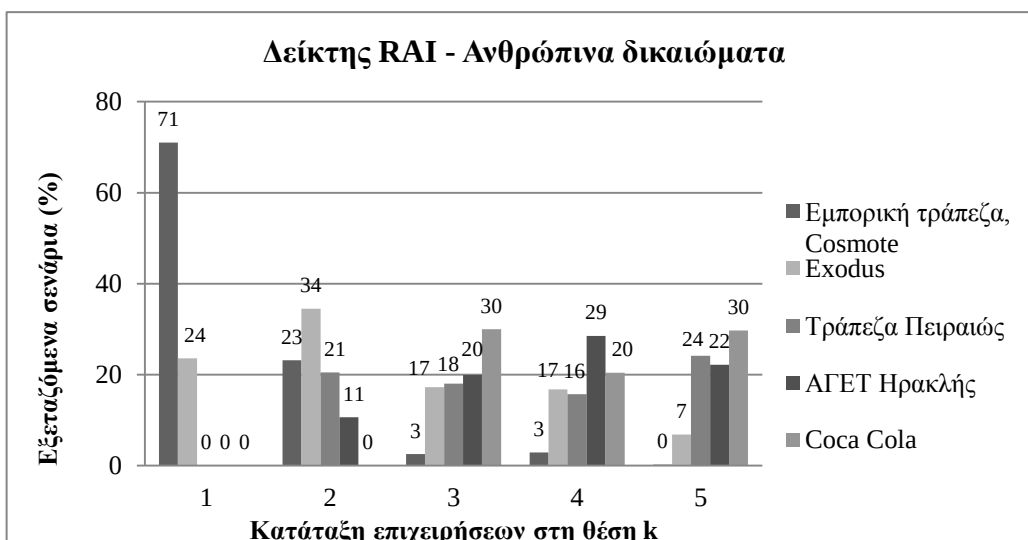
Από το Σχήμα 6.23 παρατηρείται ότι η Εμπορική τράπεζα και η Cosmote κατατάσσονται στην 1^η θέση για το 71,1% των σεναρίων που εξετάστηκαν, το οποίο είναι μεγαλύτερο από τα αντίστοιχα των ακόλουθων εταιρειών της κατάταξης. Η Exodus κατατάσσεται στην 2^η θέση για το 34% των σεναρίων. Η τράπεζα Πειραιώς αν και δεν είχε το μεγαλύτερο ποσοστό σεναρίων από τα αντίστοιχα των ακόλουθων εταιρειών που την κατέταξαν στην 3^η θέση (Σχήμα 6.23), βρέθηκε σε αυτή τη θέση γιατί κατατάχθηκε έως την 1^η θέση για το 23,6% σεναρίων (Πίνακας 6.9). Με την ίδια λογική, η ΑΓΕΤ Ηρακλής κατατάχθηκε στην 4^η θέση για το 29% και Coca Cola στην 5^η θέση για το 30% των σεναρίων που εξετάστηκαν.

Πίνακας 6.9: Δείκτης BRA για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

			Ποσοστό σεναρίων ως προς τη θέση k									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Κατάταξη επιχειρήσεων	1	Εμπορική τράπεζα	71,1	94,2	96,8	99,7	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
		Cosmote	71,1	94,2	96,8	99,7	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	2	Exodus	23,6	58,1	75,4	92,2	99,0	99,7	100,0	100,0	100,0	100,0
	3	Τράπεζα Πειραιώς	0,0	20,5	38,6	54,3	78,5	86,7	94,9	98,3	99,1	99,5
	4	ΑΓΕΤ Ηρακλής	0,0	10,6	30,6	59,1	81,3	91,0	96,9	98,8	99,5	99,8
	5	Coca Cola	0,0	0,0	30,0	50,4	80,1	92,3	98,3	99,4	99,9	100,0

Σχήμα 6.22: Αθροιστική κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

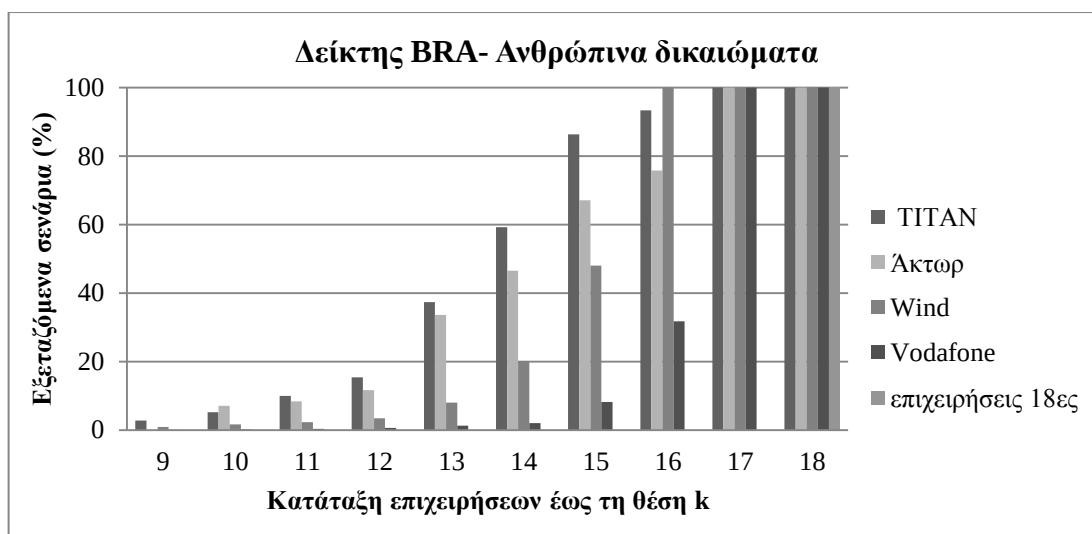

Σχήμα 6.23: Κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

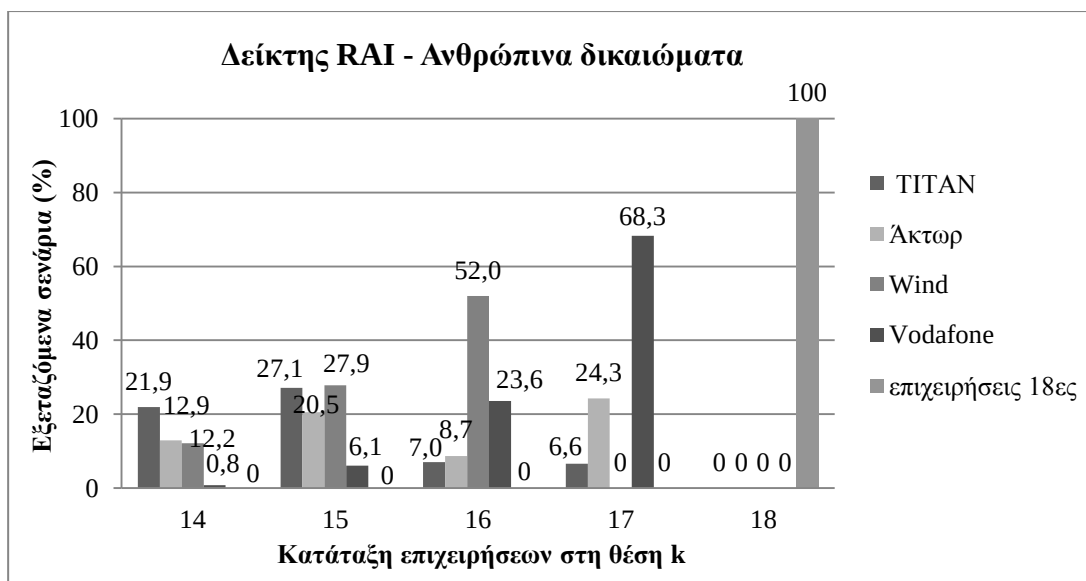
Στην τελευταία πεντάδα της κατάταξης ανήκουν ο όμιλος TITAN, η Άκτωρ, η Wind, η Vodafone, η Eurobank, η Γέφυρα Ρίου- Αντιρρίου, η Αττική Οδός, η ΧΑΛΚΟΡ, η Αλουμίνιον της Ελλάδος, η METKA, η Δελφοί- Δίστομον, η ΕΛΒΟ, η Endesa, η ΕΛΒΑΛ, η Σωληνουργία Κορίνθου, η Αθηναϊκή Ζυθοποιία, η ΚΕΔ, η ΔΕΣΦΑ, οι όμιλοι Ελληνικά Χρηματιστήρια και Νηρέυς (Πίνακας 6.8). Από τον Πίνακα 6.10 και το Σχήμα 6.24 παρατηρείται ότι ο όμιλος TITAN κατατάσσεται έως την 14^η θέση για το 59,3% των σεναρίων, η Άκτωρ για το 46,5%, η Wind για το 20,2% και η Vodafone για το 2,1 %. Οι επιχειρήσεις της τελευταίας θέσης στην κατάταξη δεν μπορούν να καταταγούν έως την 17^η θέση και κατατάσσονται στην 18^η θέση για το 100% των σεναρίων που εξετάστηκαν.

Πίνακας 6.10: Δείκτης BRA για τις πέντε χειρότερες επιχειρήσεις στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

			Ποσοστό εξεταζόμενων σεναρίων ως προς τη θέση k									
			9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Κατάταξη επιχειρήσεων	14	TITAN	2,8	5,2	10,0	15,4	37,3	59,3	86,4	93,4	100,0	100,0
	15	Άκτωρ	0,0	7,0	8,4	11,7	33,6	46,5	67,1	75,8	100,0	100,0
	16	Wind	0,9	1,6	2,3	3,4	8,0	20,2	48,1	100,0	100,0	100,0
	17	Vodafone	0,1	0,1	0,4	0,6	1,3	2,1	8,2	31,7	100,0	100,0
	18	Eurobank EFG	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Αττική Οδός	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		ΧΑΛΚΟΡ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Αλουμίνιον της Ελλάδος	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		METKA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Δελφοί-Δίστομον	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		ΕΛΒΟ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Endesa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		ΕΛΒΑΛ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Σωληνοουργεία Κορίνθου	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Αθηναϊκή Ζυθοποιία	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		ΚΕΔ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		ΔΕΣΦΑ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Ελληνικά Χρηματιστήρια	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Νηρεύς	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0

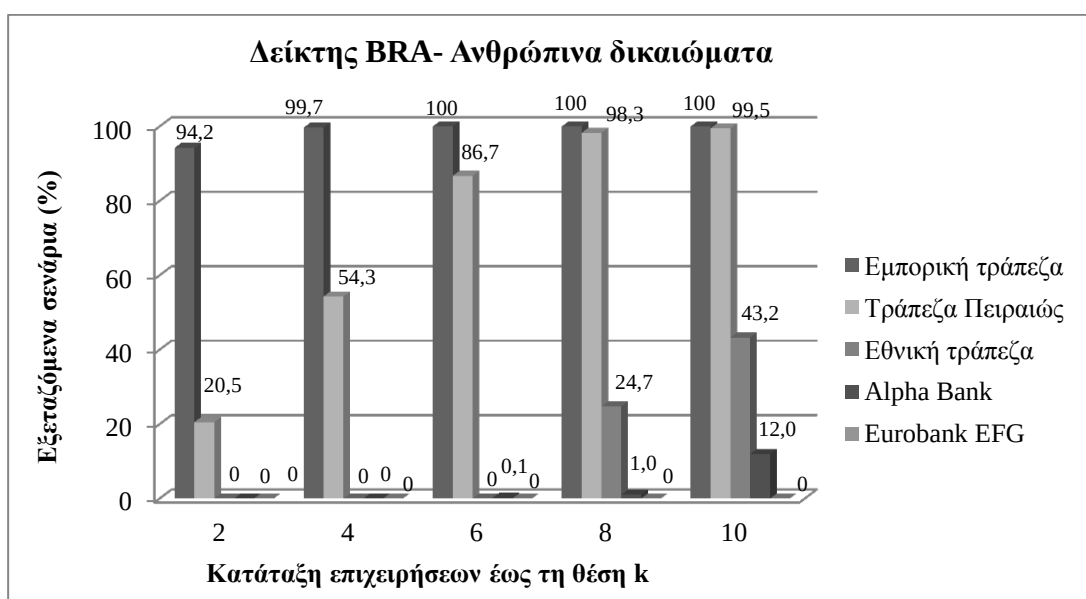

Σχήμα 6.24: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

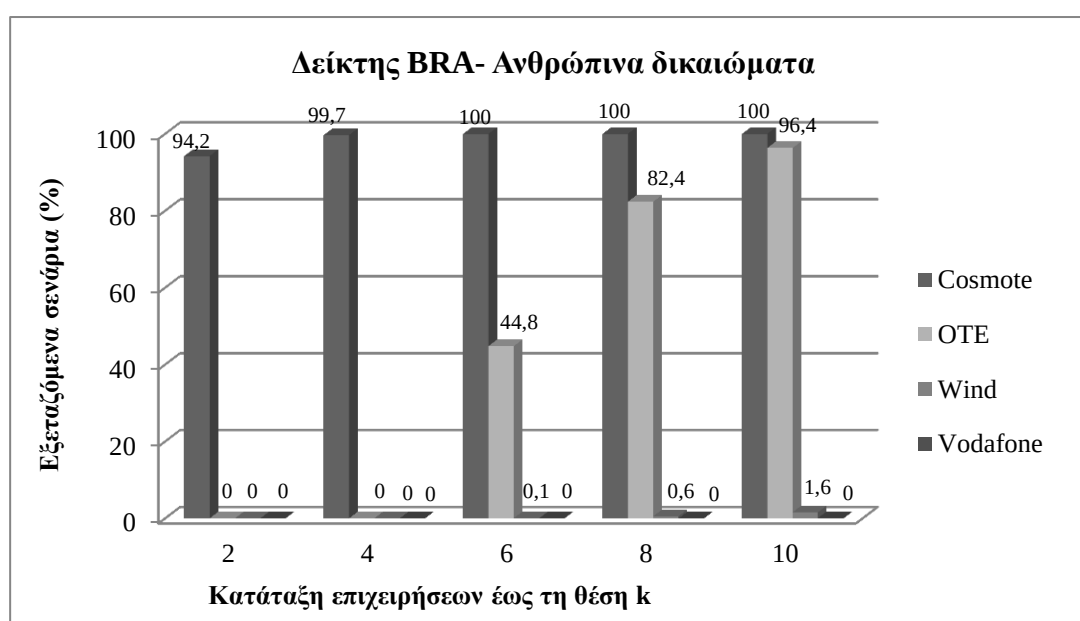
Σχήμα 6.25: Κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Όσον αφορά τον τραπεζικό κλάδο, σύμφωνα με τον Πίνακα 6.8, η Εμπορική τράπεζα κατατάχθηκε στην 1^η θέση στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ακολούθησαν κατά φθίνουσα σειρά η τράπεζα Πειραιώς στην 3^η, η Εθνική στην 10^η, η Alpha bank στην 13^η και η Eurobank στην 18^η θέση της κατάταξης. Όπως παρατηρείται από το Σχήμα 6.26, η Εμπορική κατατάσσεται έως την 4^η θέση για το 94,2% των σεναρίων, η Πειραιώς για το 20,5%, ενώ οι άλλες τράπεζες δεν κατατάσσονται ποτέ έως τη θέση αυτή. Οι επιδόσεις των τραπεζών Εμπορική και Πειραιώς είναι συγκριτικά καλύτερες από τις αντίστοιχες των άλλων τραπεζών.

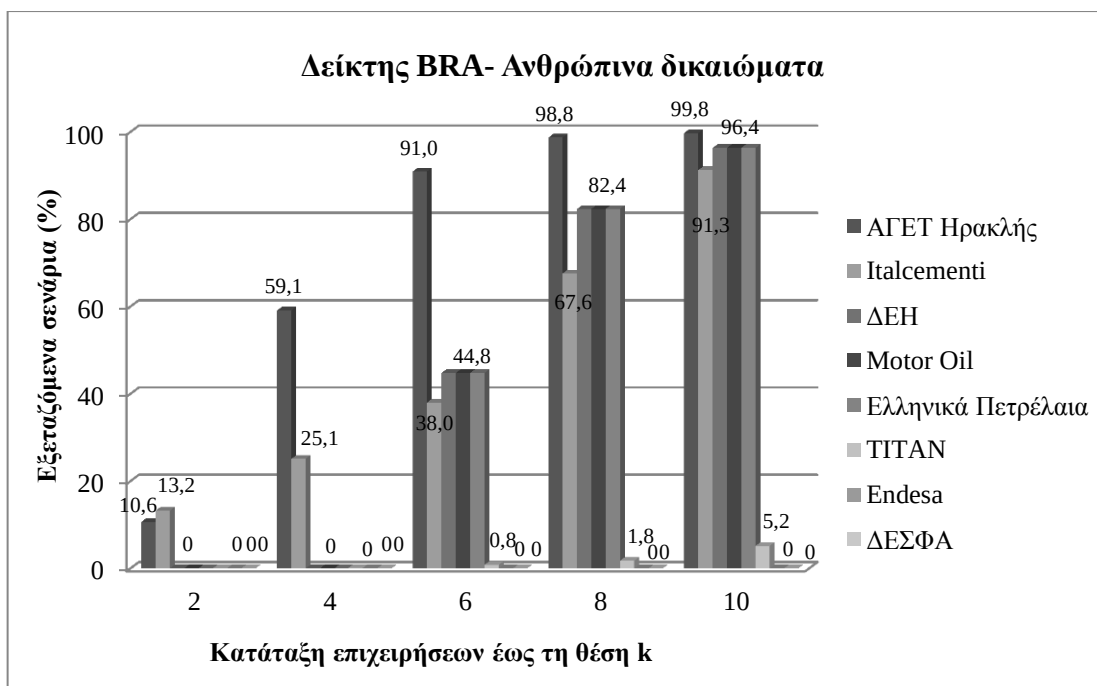
Σχήμα 6.26: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του τραπεζικού κλάδου στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Για τον κλάδο των τηλεπικοινωνιών, σύμφωνα με τον Πίνακα 6.8, η Cosmote κατατάχθηκε στην 1^η θέση στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ακολούθησαν κατά φθίνουσα σειρά η ΟΤΕ στην 7^η, η Wind στην 16^η και η Vodafone στην 17^η θέση της κατάταξης. Από το Σχήμα 6.27 παρατηρείται ότι η Cosmote κατατάσσεται έως την 6^η θέση για το 100% των σεναρίων, η ΟΤΕ για το 44,8%, η Vodafone για το 0,1 %, ενώ η Wind δεν κατατάσσεται έως 10^η θέση. Η επίδοση της Cosmote στη διάσταση αυτή είναι η καλύτερη σε σχέση με τις αντίστοιχες του κλάδου τηλεπικοινωνιών. Οι επιδόσεις των Wind και Vodafone είναι χαμηλές αφού κατέλαβαν τις χαμηλότερες θέσεις στην κατάταξη.

Σχήμα 6.27: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του κλάδου των τηλεπικοινωνιών στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που εξετάστηκαν για τον κλάδο των βιομηχανιών παραγωγής τσιμέντων, πετρελαιοειδών, φυσικού αερίου και ενέργειας, η κατάταξή τους στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι κατά φθίνουσα σειρά: η ΑΓΕΤ Ηρακλής στην 4^η, ο Italcementi στην 6^η, η Motor Oil, οι όμιλοι ΔΕΗ και Ελληνικά Πετρέλαια στην 7^η, ο όμιλος TITAN στην 14^η, η Endesa και η ΔΕΣΦΑ στην 18^η θέση της κατάταξης. Από το Σχήμα 6.28 παρατηρείται ότι η ΑΓΕΤ Ηρακλής κατατάσσεται έως την 4^η θέση για το 59,1% των σεναρίων, ο Italcementi για το 25,1% ενώ οι άλλες επιχειρήσεις αυτού του κλάδου δεν κατατάσσονται έως τη θέση αυτή. Η Endesa και η ΔΕΣΦΑ δεν κατατάσσονται έως τη 10^η θέση και έχουν την χαμηλότερη επίδοση στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τις αντίστοιχες των άλλων επιχειρήσεων του κλάδου αυτού. Η ΑΓΕΤ Ηρακλής έχει την καλύτερη επίδοση στη διάσταση αυτή.

Σχήμα 6.28: Αθροιστική κατανομή θέσεων των βιομηχανιών στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

6.3.4 Ευθύνη για τα προϊόντα

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η εκτιμώμενη κατάταξη των εξεταζόμενων επιχειρήσεων στη διάσταση της ΕΚΕ που αφορά την ευθύνη για τα προϊόντα, όπως προκύπτει από την εφαρμογή της μεθόδου SMAA-2. Για την συγκεκριμένη διάσταση εξετάστηκαν εννέα δείκτες επίδοσης της κατηγορίας αυτής (Σχήμα 6.5). Αξίζει να σημειωθεί ότι σε αυτή τη διάσταση κάποιες θέσεις της κατάταξης περιλαμβάνουν περισσότερες από μία εταιρείες, λόγω του ότι αυτές οι εταιρείες απέκτησαν ακριβώς την ίδια τιμή στο δείκτη αποδοχής ΗΑ και κατά συνέπεια η διάσταση αυτή περιλαμβάνει 33 θέσεις.

Ο Πίνακας 6.11 παρουσιάζει τη σειρά κατάταξης των εταιρειών/ομίλων στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα για το έτος 2008, σύμφωνα με το δείκτη ΗΑ. Ακολούθως επιλέχθηκαν να εξεταστούν η καλύτερη και η χειρότερη πεντάδα της κατάταξης που αφορούν τις εταιρείες/ομίλους που κατέλαβαν τις πέντε πρώτες θέσεις και τις πέντε τελευταίες θέσεις της κατάταξης, αντίστοιχα. Επίσης, επιλέχθηκαν να εξεταστούν οι επιδόσεις των επιχειρήσεων ανάλογα με τον κλάδο στον οποίο ανήκουν έτσι ώστε να είναι εφικτή η σύγκριση ανά κλάδο.

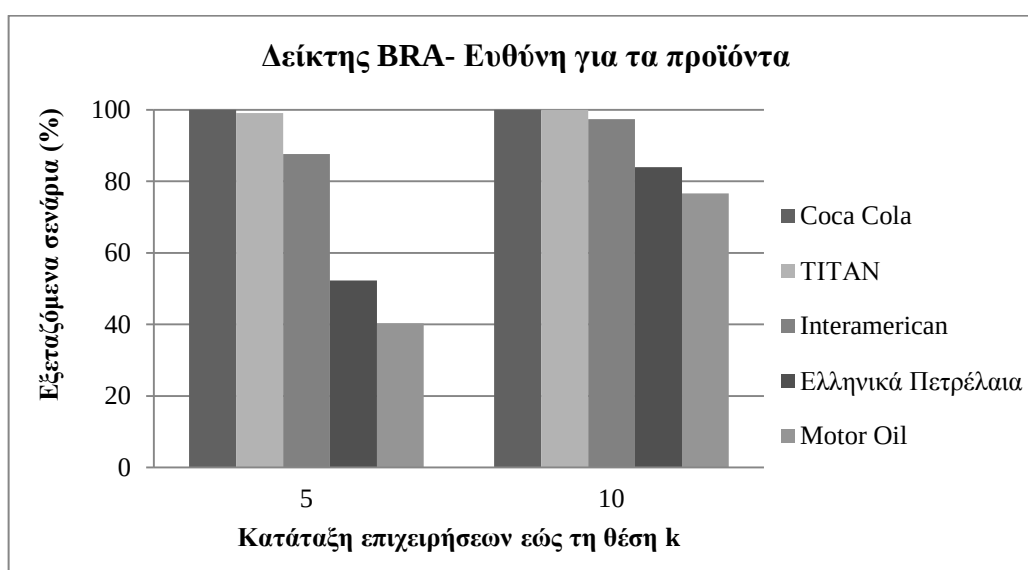
Πίνακας 6.11: Κατάταξη εταιρειών στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.

ΚΑΤΑΤΑΞΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ
1	COCA-COLA Τρία Έγυλλον Α.Ε.	1,0000
2	Όμιλος TITAN	0,7457
3	Όμιλος INTERAMERICAN Α.Ε.	0,6081
4	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε.	0,4746
5	MOTOR OIL	0,4453
6	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ της Ελλάδος Α.Ε.	0,4241
7	ΓΕΦΥΡΑ ΡΙΟΥ-ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	0,4034
8	ΟΤΕ Α.Ε.	0,3850
9	VODAFONE-ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.Ε.Τ.	0,3839
10	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,3712
11	ALPHA BANK	0,3556
12	ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ	0,3034
13	COSMOTE	0,3013
14	Όμιλος FRIGOGLOSS Α.Β.Ε.Ε.	0,2890
15	ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΑ Α.Ε.	0,2324
16	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,2288
17	ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.	0,2262
18	ΟΠΑΠ Α.Ε.	0,2258
19	WIND Hellas AEBE	0,2188
20	Όμιλος Italcementi Α.Ε. (ΧΑΛΥΨ)	0,1864
21	S&B ΟΡΥΚΤΑ	0,1747
22	ΧΑΛΚΟΡ Α.Ε.	0,1735
	ΕΛΒΑΛ Α.Ε.	0,1735
23	ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ Α.Ε.	0,1619
24	Όμιλος KLEEMANN HELLAS-ABEE	0,1419
25	Όμιλος ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.	0,1331
26	ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ Α.Ε.	0,1166
27	ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ Α.Ε.	0,1090
28	Όμιλος ΔΕΗ Α.Ε.	0,1084
29	EPT Α.Ε.	0,0942
30	Αλουμίνιον της Ελλάδος Α.Β.Ε.Ε.	0,0876
	METKA Α.Ε.	0,0876
	ΔΕΛΦΟΙ- ΔΙΣΤΟΜΟΝ Α.Μ.Ε	0,0876
	ENDESA HELLAS Α.Ε.	0,0876
31	EXODUS Α.Ε.	0,0752
32	Όμιλος EUROBANK EFG	0,0695
33	ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε.	0,0568
	ΕΛΒΟ Α.Β.Ε.	0,0568
	ΔΕΣΦΑ Α.Ε.	0,0568
	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ Α.Ε.	0,0568
	BLUE STAR FERRIES	0,0568

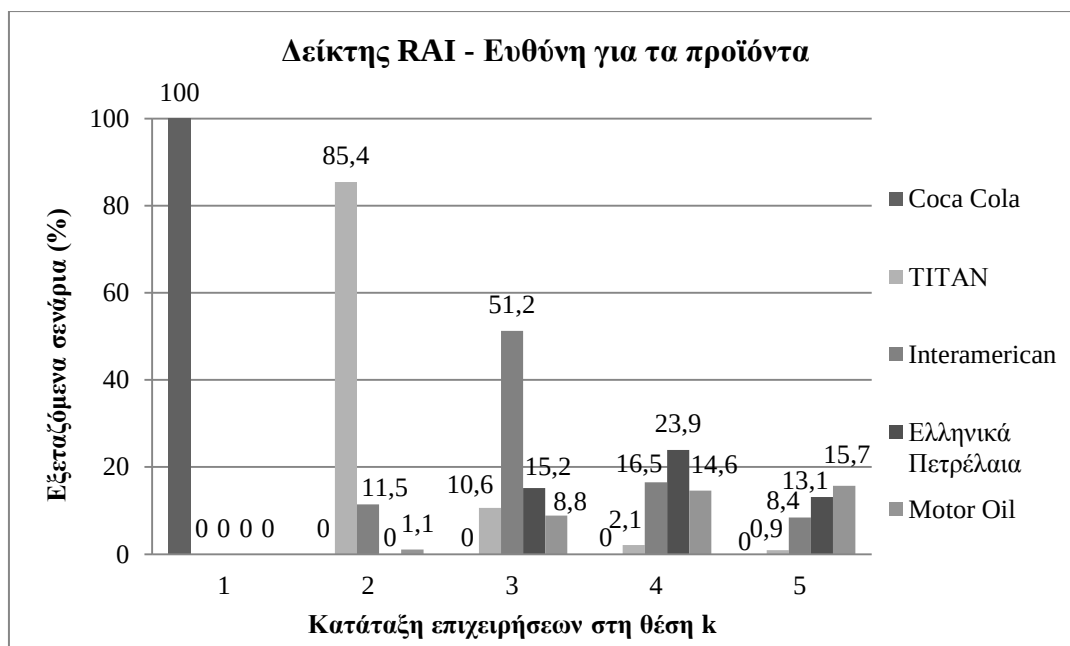
Από τον Πίνακα 6.11 παρατηρείται ότι η καλύτερη εταιρεία στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα είναι η Coca Cola και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά οι όμιλοι TITAN, Interamerican, Ελληνικά Πετρέλαια και η εταιρεία Motor Oil. Αυτή η σειρά κατάταξης επιβεβαιώνεται από τον δείκτη BRA (Πίνακας 6.12 και Σχήμα 6.29) και από τον δείκτη RAI (Σχήμα 6.30 και Παράρτημα Γ - Πίνακας Γ.11). Όπως παρατηρείται από το Σχήμα 6.30, η Coca Cola κατατάσσεται στην πρώτη θέση για το 100% των σεναρίων που εξετάστηκαν και όπως είναι αναμενόμενο, καμία άλλη επιχείρηση δεν βρέθηκε στη θέση αυτή (0% σεναρίων). Σύμφωνα με τον Πίνακα 6.12 και το Σχήμα 6.29, ο όμιλος TITAN κατατάσσεται έως την 2^η θέση για το 85,4% των εξεταζόμενων σεναρίων, το οποίο είναι μεγαλύτερο από τα αντίστοιχα ποσοστά των ακόλουθων εταιρειών της κατάταξης. Με την ίδια λογική, ο όμιλος Interamerican κατατάσσεται έως την 3^η θέση για το 62,7%, ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια έως την 4^η θέση για το 39,1% και η Motor Oil έως την 5^η θέση για το 40,3% των εξεταζόμενων σεναρίων.

Πίνακας 6.12: Δείκτης BRA για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.

			Ποσοστό σεναρίων ως προς τη θέση k									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Κατάταξη επιχειρήσεων	1	Coca Cola	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	2	TITAN	0,0	85,4	96,0	98,1	99,1	99,6	99,7	99,8	99,9	100,0
	3	Interamerican	0,0	11,5	62,7	79,2	87,6	91,7	94,2	95,7	96,8	97,4
	4	Ελληνικά Πετρέλαια	0,0	0,0	15,2	39,1	52,2	61,6	68,6	74,9	80,1	84,0
	5	Motor Oil	0,0	1,1	10,0	24,6	40,3	49,3	57,3	63,7	69,2	76,6

Σχήμα 6.29: Αθροιστική κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.

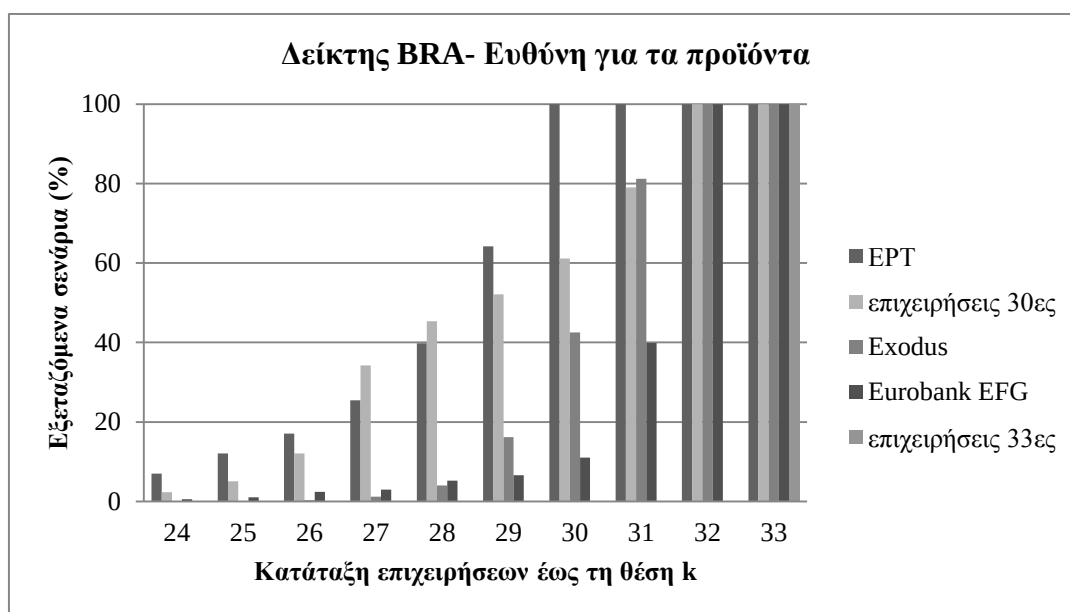

Σχήμα 6.30: Κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.

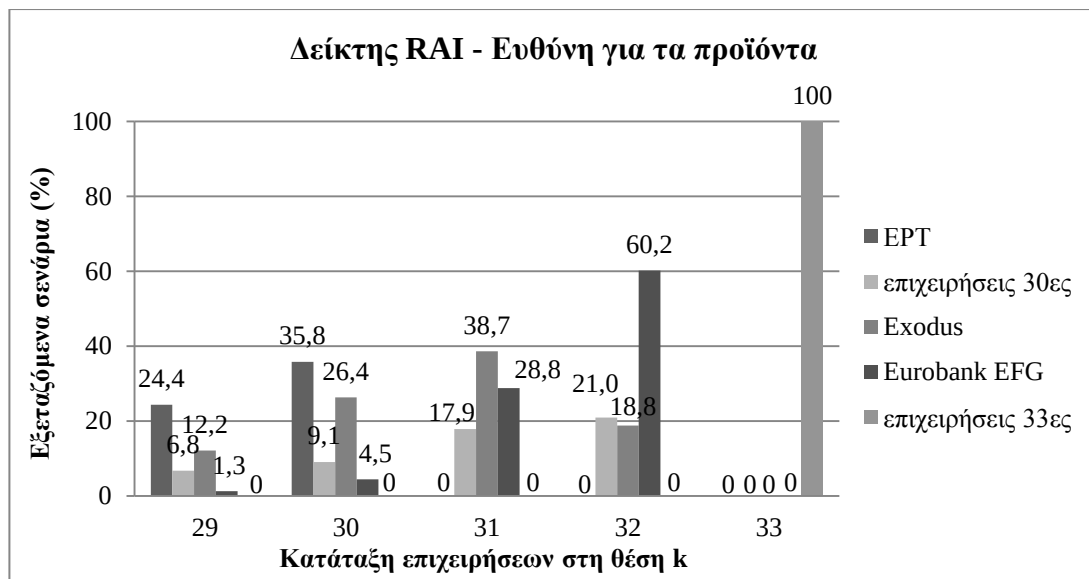
Στην τελευταία πεντάδα της κατάταξης ανήκουν η EPT, η Αλουμίνιο της Ελλάδος, η METKA, η Δελφοί- Δίστομον, η Endesa, η Exodus, η Eurobank, η Άκτωρ, η ΕΛΒΟ, η ΔΕΣΦΑ, ο όμιλος Ελληνικά Χρηματιστήρια και η Blue Star Ferries (Πίνακας 6.11). Από το Σχήμα 6.32 παρατηρείται ότι η EPT κατατάσσεται στην 29^η θέση για το 24,4% των σεναρίων που εξετάστηκαν, το οποίο είναι μεγαλύτερο από τα αντίστοιχα των ακόλουθων επιχειρήσεων της κατάταξης. Η Αλουμίνιο της Ελλάδος, η METKA, η Δελφοί- Δίστομον και η Endesa κατατάσσονται στην 30^η θέση για το 9,1% των σεναρίων. Αν και η κατάταξη αυτών των επιχειρήσεων στην 30^η θέση ισχύει για μικρότερο ποσοστό σεναρίων από τα αντίστοιχα των ακόλουθων επιχειρήσεων της κατάταξης, οι επιχειρήσεις αυτές κατατάσσονται στην 30^η θέση γιατί έχουν μεγαλύτερο ποσοστό σεναρίων έως την 29^η θέση. Με την ίδια λογική, η Exodus κατατάσσεται στην 31^η θέση για το 38,7%, η Eurobank στην 32^η για το 60,2% και η Άκτωρ, η ΕΛΒΟ, η ΔΕΣΦΑ, ο όμιλος Ελληνικά Χρηματιστήρια και η Blue Star Ferries στην 33^η για το 100% των σεναρίων που εξετάστηκαν.

Πίνακας 6.13: Δείκτης BRA για τις πέντε χειρότερες επιχειρήσεις στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.

Ποσοστό εξεταζόμενων σεναρίων ως προς τη θέση k											
		24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
Κατάταξη επιχειρήσεων	29 EPT	7,0	12,1	17,1	25,4	39,8	64,2	100,0	100,0	100,0	100,0
	30	Αλουμίνιο της Ελλάδος	2,3	5,1	12,1	34,2	45,3	52,1	61,2	79,0	100,0
		METKA	2,3	5,1	12,1	34,2	45,3	52,1	61,2	79,0	100,0
		Δελφοί - Δίστομον	2,3	5,1	12,1	34,2	45,3	52,1	61,2	79,0	100,0
		Endesa Hellas	2,3	5,1	12,1	34,2	45,3	52,1	61,2	79,0	100,0
	31 Exodus	0,0	0	0,3	1,2	4,0	16,2	42,5	81,2	100,0	100,0
	32 Eurobank EFG	0,5	1,0	2,4	3,0	5,3	6,6	11,0	39,8	100,0	100,0
	33	Άκτωρ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		ΕΛΒΟ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		ΔΕΣΦΑ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Ελληνικά Χρηματιστήρια	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Blue Star Ferries	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0

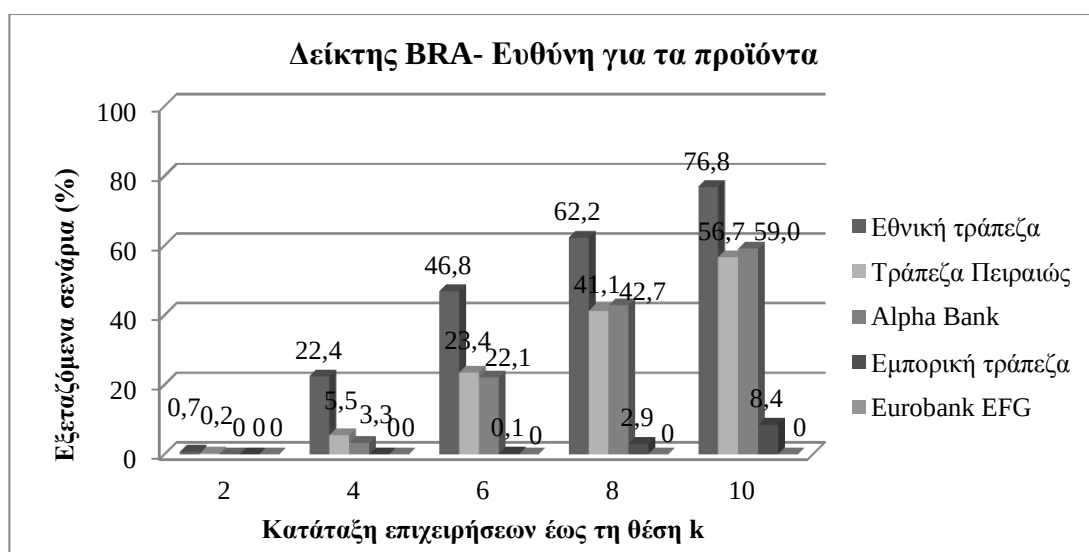

Σχήμα 6.31: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.

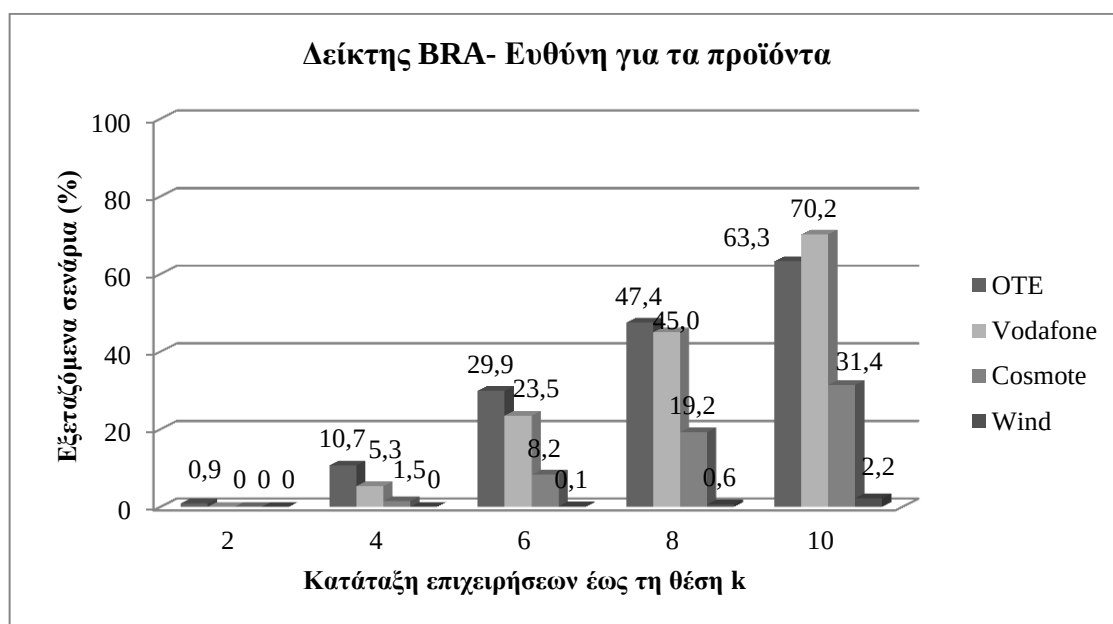
Σχήμα 6.32: Κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.

Όσον αφορά τον τραπεζικό κλάδο, σύμφωνα με τον Πίνακα 6.11, η Εθνική τράπεζα έχει την καλύτερη επίδοση στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα και κατατάσσεται στην 6^η θέση, ακολουθούν η τράπεζα Πειραιώς στην 10^η, η Alpha bank στην 11^η, η Εμπορική τράπεζα στην 16^η θέση και η Eurobank στην 32^η θέση. Από το Σχήμα 6.33 παρατηρείται ότι η Εθνική τράπεζα κατατάσσεται έως την 6^η θέση για το 46,8% των σεναρίων, η τράπεζα Πειραιώς για το 23,4%, η Alpha bank για το 22,1%, η Εμπορική τράπεζα για το 0,1% ενώ η Eurobank δεν κατατάσσεται έως τη θέση αυτή. Η Eurobank έχει την χαμηλότερη επίδοση στη διάσταση αυτή συγκριτικά με τις αντίστοιχες επιδόσεις των άλλων τραπεζών.

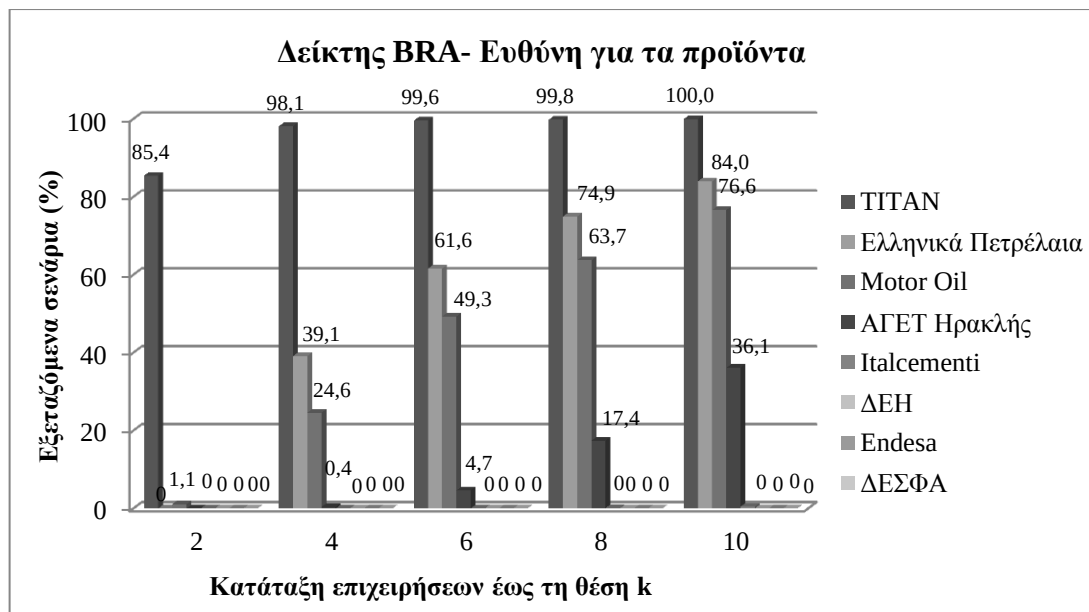
Σχήμα 6.33: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του τραπεζικού κλάδου στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.

Για τον κλάδο των τηλεπικοινωνιών, σύμφωνα με τον Πίνακα 6.11, η OTE κατατάσσεται στην 8^η θέση και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Vodafone στην 9^η, η Cosmote στην 13^η και η Wind στην 19^η θέση της κατάταξης. Από το Σχήμα 6.34 παρατηρείται ότι η OTE κατατάσσεται έως την 4^η θέση της κατάταξης για το 10,7% των σεναρίων, η Vodafone για το 5,3%, η Cosmote για το 1,5%, ενώ η Wind δεν κατατάσσεται έως τη θέση αυτή. Η επίδοση της OTE στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα είναι συγκριτικά καλύτερη από τις αντίστοιχες επιδόσεις των επιχειρήσεων που ανήκουν στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών.

Σχήμα 6.34: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του κλάδου των τηλεπικοινωνιών στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που εξετάστηκαν για τον κλάδο των βιομηχανιών παραγωγής τσιμέντων, πετρελαιοειδών, φυσικού αερίου και ενέργειας, η κατάταξή τους στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα είναι κατά φθίνουσα σειρά (Πίνακας 6.11): ο όμιλος TITAN στην 2^η θέση της κατάταξης, ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια στην 4^η, η Motor Oil στην 5^η, η ΑΓΕΤ Ηρακλής στην 12^η, ο όμιλος Italcementi 20^η, ο όμιλος ΔΕΗ στην 28^η, η Endesa στην 30^η και η ΔΕΣΦΑ στην 33^η. Από το Σχήμα 6.35 παρατηρείται ότι ο TITAN κατατάσσεται έως τη 10^η θέση της κατάταξης για το 100% των σεναρίων, ο Ελληνικά Πετρέλαια για το 84%, η Motor Oil για το 76,6%, η ΑΓΕΤ Ηρακλής για το 36,1%, ενώ ο Italcementi, η ΔΕΗ, η Endesa και η ΔΕΣΦΑ δεν κατατάσσονται έως τη θέση αυτή.

Σχήμα 6.35: Αθροιστική κατανομή θέσεων των βιομηχανιών στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.

6.3.5 Περιβάλλον

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η εκτιμώμενη κατάταξη των εξεταζόμενων επιχειρήσεων στη διάσταση της ΕΚΕ που αφορά το περιβάλλον, όπως προκύπτει από την εφαρμογή της μεθόδου SMAA-2. Για τη συγκεκριμένη κατηγορία εξετάστηκαν δεκαεννέα δείκτες επίδοσης της κατηγορίας αυτής (Σχήμα 6.6).

Ο Πίνακας 6.14 παρουσιάζει τη σειρά κατάταξης των εταιρειών/ομίλων στην περιβαλλοντική διάσταση για το έτος 2008, σύμφωνα με το δείκτη HA. Ακολούθως επιλέχθηκαν να εξεταστούν η καλύτερη και η χειρότερη πεντάδα της κατάταξης που αφορούν τις εταιρείες/ομίλους που κατέλαβαν τις πέντε πρώτες θέσεις και τις πέντε τελευταίες θέσεις της κατάταξης, αντίστοιχα. Επίσης, επιλέχθηκαν να εξεταστούν οι επιδόσεις των εταιρειών ξεχωριστά για τον κλάδο των τραπεζών, των τηλεπικοινωνιών και τις βιομηχανίες παραγωγής τσιμέντων, ενέργειας, πετρελαιοειδών και φυσικού αερίου έτσι ώστε να είναι δυνατή η σύγκριση ανά κλάδο.

Πίνακας 6.14: Κατάταξη εταιρειών στην περιβαλλοντική διάσταση.

ΚΑΤΑΤΑΞΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
1	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,6496
2	ΓΕΦΥΡΑ ΡΙΟΥ-ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	0,6354
3	COSMOTE	0,5191
4	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ της Ελλάδος Α.Ε.	0,4980
5	Όμιλος TITAN	0,4894
6	Όμιλος Italcementi Α.Ε. (ΧΑΛΥΨ)	0,4589
7	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε.	0,4020
8	Όμιλος ΔΕΗ Α.Ε.	0,3639
9	COCA-COLA Τρία Έψιλον Α.Ε.	0,3577
10	ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.	0,3528
11	ALPHA BANK	0,3345
12	MOTOR OIL	0,3232
13	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,2912
14	ΟΤΕ Α.Ε.	0,2852
15	METKA Α.Ε.	0,2769
16	ΕΛΒΑΛ Α.Ε.	0,2449
17	Όμιλος FRIGOGLOSS Α.Β.Ε.Ε.	0,2413
18	ΟΠΑΠ Α.Ε.	0,2409
19	Όμιλος EUROBANK EFG	0,2363
20	VODAFONE-ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.Ε.Τ.	0,1983
21	ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ	0,1972
22	ΧΑΛΚΟΡ Α.Ε.	0,1913
23	S&B ΟΡΥΚΤΑ	0,1903
24	Όμιλος INTERAMERICAN Α.Ε.	0,1828
25	ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ Α.Ε.	0,1457
26	ΔΕΛΦΟΙ- ΔΙΣΤΟΜΟΝ Α.Μ.Ε	0,1323
27	Αλουμίνιον της Ελλάδος Α.Β.Ε.Ε.	0,1256
28	WIND Hellas ΑΕΒΕ	0,1061
29	ENDESA HELLAS Α.Ε.	0,1054
30	ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ Α.Ε.	0,1015
31	ΔΕΣΦΑ Α.Ε.	0,0958
32	ΕΛ.Β.Ο Α.Β.Ε.	0,0931
33	BLUE STAR FERRIES	0,0841
34	ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ Α.Ε.	0,0688
35	EXODUS Α.Ε.	0,0686
36	ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε.	0,0664
37	EPT Α.Ε.	0,0539
38	Όμιλος KLEEMANN HELLAS-ABEE	0,0526
39	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ Α.Ε.	0,0330
40	ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΑ Α.Ε.	0,0198
41	Όμιλος ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.	0,0145

Από τον Πίνακα 6.14 παρατηρείται ότι η καλύτερη εταιρεία στην περιβαλλοντική διάσταση είναι η τράπεζα Πειραιώς και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Γέφυρα Ρίου- Αντιρρίου, η Cosmote, η Εθνική τράπεζα και ο όμιλος TITAN. Αυτή η σειρά κατάταξης επιβεβαιώνεται από τον δείκτη BRA (Πίνακας 6.15 και Σχήμα 6.36) και από τον δείκτη RAI (Σχήμα 6.37 και Παράρτημα Γ - Πίνακας Γ.12). Από το Σχήμα 6.37 παρατηρείται ότι η τράπεζα Πειραιώς κατατάσσεται στην 1^η θέση για το 26,4% των σεναρίων που εξετάστηκαν, η Γέφυρα Ρίου- Αντιρρίου στην 2^η θέση για το 19,1%. Αυτά τα ποσοστά των σεναρίων κατέταξαν τις εταιρείες αυτές στις συγκεκριμένες θέσεις γιατί είναι μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα ποσοστά των ακόλουθων εταιρειών της κατάταξης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η τράπεζα Πειραιώς βραβεύτηκε το 2011 από το CRIndex για τις επιδόσεις της στο περιβάλλον.

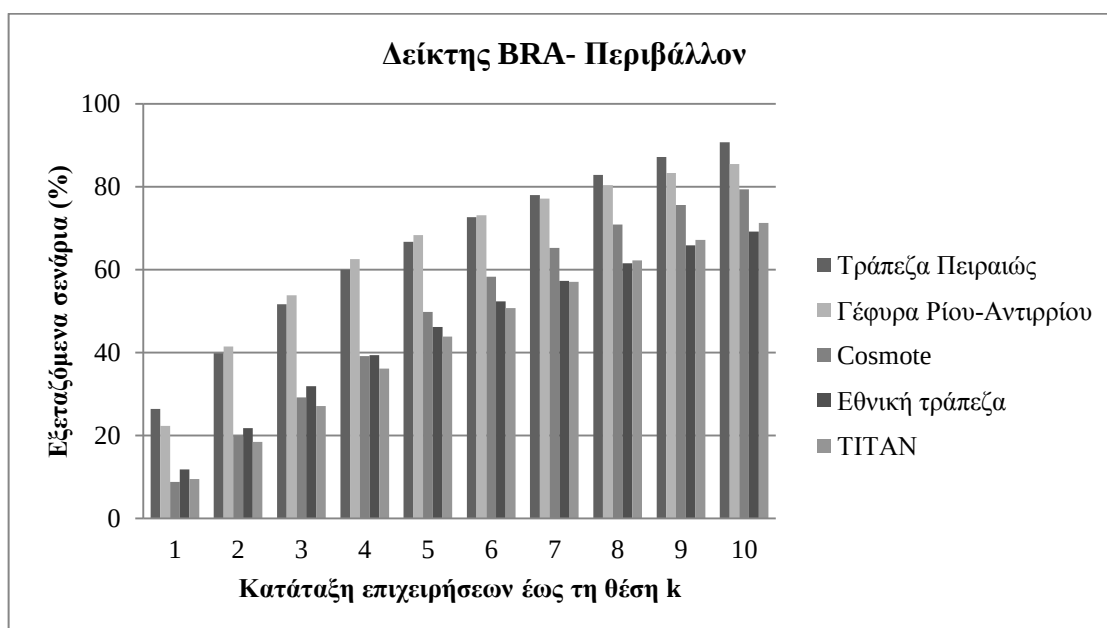
Η Cosmote κατατάσσεται στην 3^η θέση για το 9,2% των σεναρίων, ποσοστό το οποίο δεν είναι μεγαλύτερο από της Εθνικής τράπεζας που ακολουθεί στην κατάταξη. Όμως, η Cosmote έλαβε αυτή τη θέση γιατί κατατάσσεται έως την 5^η θέση για το 49,8% των σεναρίων που είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της Εθνικής (Πίνακα 6.15). Με την ίδια λογική, η Εθνική τράπεζα κατατάσσεται στην 4^η θέση για το 7,5% και έως την 5^η θέση για το 46,2% των σεναρίων. Ο όμιλος TITAN έλαβε την 5^η θέση για το 7,7% των σεναρίων που εξετάστηκαν.

Πίνακας 6.15: Δείκτης BRA για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις στην περιβαλλοντική διάσταση.

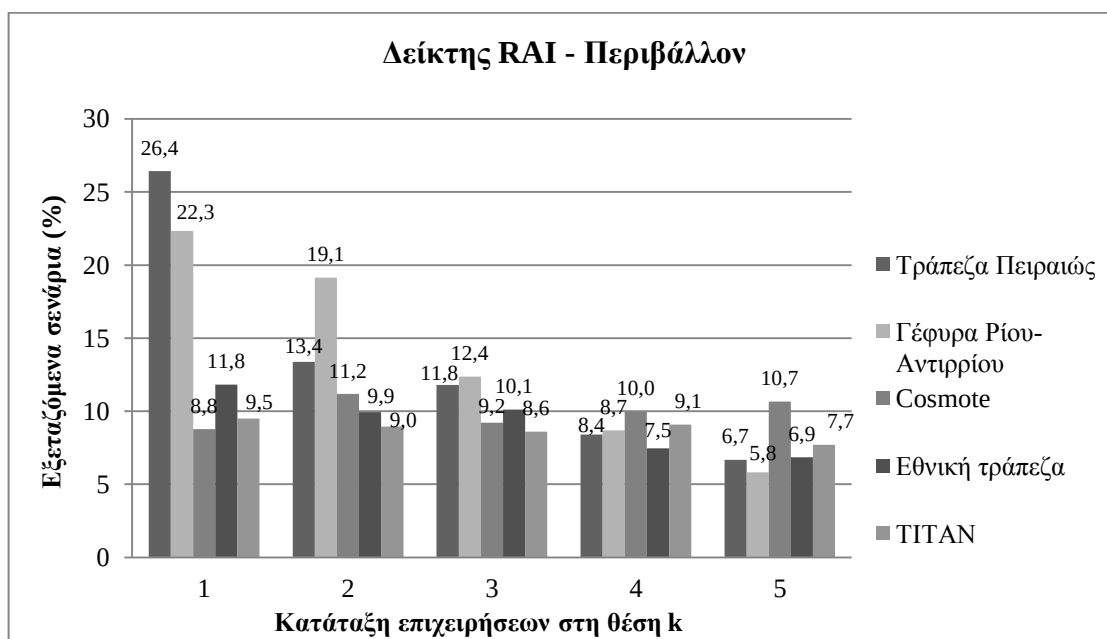
			Ποσοστό σεναρίων ως προς τη θέση k									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Κατάταξη επιχειρήσεων	1	Τράπεζα Πειραιώς	26,4	39,8	51,6	60,0	66,7	72,7	78,0	82,8	87,2	90,7
	2	Γέφυρα Ρίου- Αντιρρίου	22,3	41,5	53,8	62,5	68,4	73,1	77,1	80,4	83,3	85,5
	3	Cosmote	8,8	20,0	29,2	39,1	49,8	58,3	65,2	70,9	75,6	79,4
	4	Εθνική τράπεζα	11,8	21,8	31,9	39,4	46,2	52,4	57,3	61,5	65,9	69,2
	5	TITAN	9,5	18,5	27,1	36,2	43,9	50,7	57,0	62,2	67,2	71,3

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι τέσσερις πρώτες θέσεις της κατάταξης καταλαμβάνονται από επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών, οι οποίες όπως ήταν αναμενόμενο έχουν καλή επίδοση στην περιβαλλοντική διάσταση αφού δεν μπορούν να έχουν αρνητικό περιβαλλοντικό αντίκτυπο όπως είναι πιθανό για τις βιομηχανίες. Άξιο προσοχής είναι η κατάταξη του ομίλου TITAN στην 5^η θέση, ο οποίος ανήκει στις βιομηχανίες παραγωγής τσιμέντου. Ο όμιλος TITAN είναι λογικό να συμπεριλαμβάνεται στην πρώτη καλύτερη πεντάδα της κατάταξης αφού έχει δεσμευτεί για την προστασία

του περιβάλλοντος συμμετέχοντας σε πρωτοβουλία για τη βιώσιμη ανάπτυξη στον κλάδο του τσιμέντου (CSI – Cement Sustainability Initiative).

Σχήμα 6.36: Αθροιστική κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στην περιβαλλοντική διάσταση.

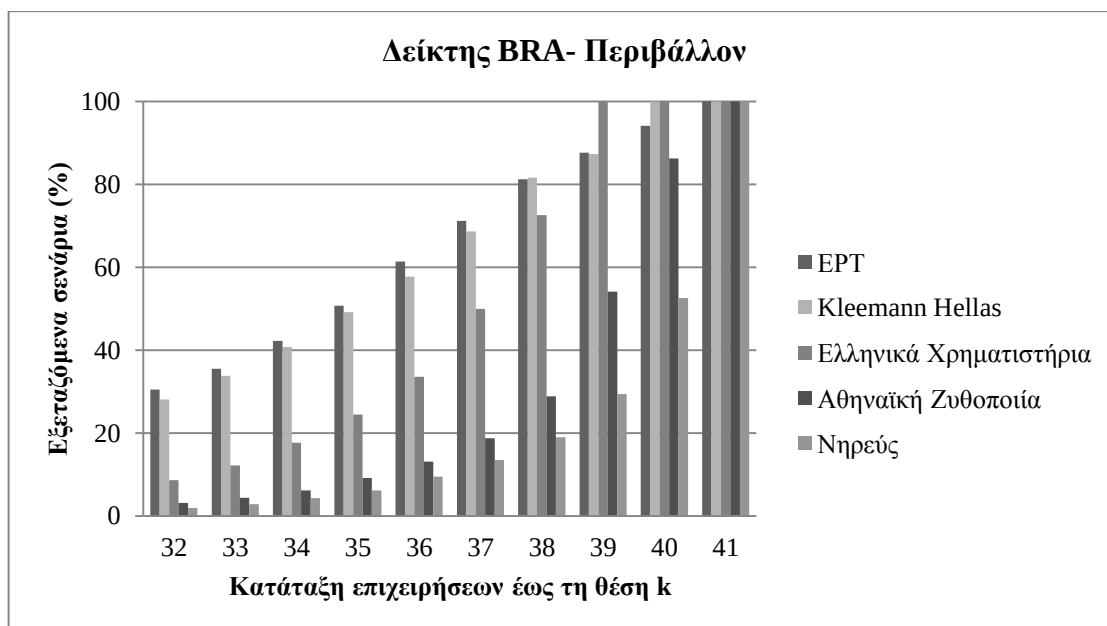
Σχήμα 6.37: Κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στην περιβαλλοντική διάσταση.

Στην τελευταία πεντάδα της κατάταξης ανήκουν η ΕΡΤ, ο όμιλος Kleemann, ο όμιλος Ελληνικά Χρηματιστήρια, η Αθηναϊκή Ζυθοποιία και ο όμιλος Νηρέυς (Πίνακας 6.14). Από το Σχήμα 6.39 παρατηρείται ότι η ΕΡΤ κατατάσσεται στην 37^η θέση για το 9,9% των σεναρίων που εξετάστηκαν. Αν και το ποσοστό αυτό δεν είναι μεγαλύτερο από

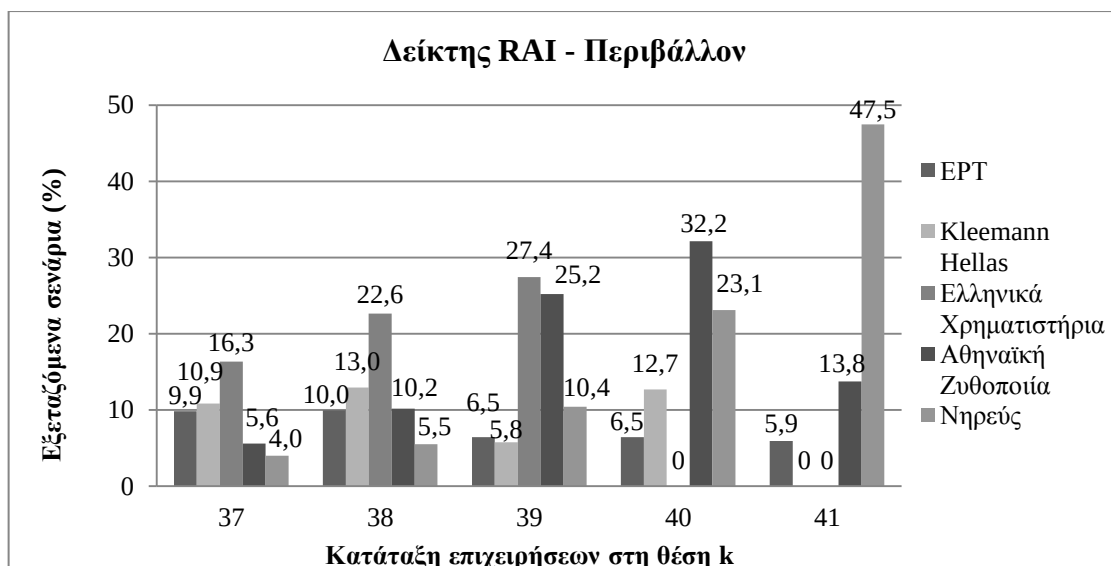
τα αντίστοιχα των ακόλουθων επιχειρήσεων της κατάταξης, η EPT έλαβε την 37^η θέση της κατάταξης γιατί έχει μεγαλύτερο ποσοστό σεναρίων έως την 37^η θέση (Πίνακας 6.16 και Σχήμα 6.38). Με την ίδια λογική, ο όμιλος Kleemann κατατάσσεται στην 38^η θέση για το 13% των σεναρίων και έως την 38^η θέση για το 81,6%. Ο όμιλος Ελληνικά Χρηματιστήρια κατατάσσεται στην 39^η θέση για το 27,4% των σεναρίων που είναι το μεγαλύτερο ποσοστό σεναρίων για αυτή τη θέση της κατάταξης. Η Αθηναϊκή Ζυθοποιία κατατάσσεται στην 40^η θέση για το 32,2% των σεναρίων και ο όμιλος Νηρεύς στην 41^η θέση για το 47,5%. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι επιχειρήσεις που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα της κατάταξης δεν εκδίδουν τον απολογισμό τους σύμφωνα με τις οδηγίες του προτύπου GRI και κατά συνέπεια υπήρχε έλλειψη στην αναφορά ενός μεγάλου αριθμού δεικτών της περιβαλλοντικής διάστασης.

Πίνακας 6.16: Δείκτης BRA για τις πέντε χειρότερες επιχειρήσεις στην περιβαλλοντική διάσταση.

		Ποσοστό σεναρίων ως προς τη θέση k									
		32	33	34	35	36	37	38	39	40	41
Κατάταξη επιχειρήσεων	37 EPT	30,5	35,5	42,3	50,7	61,4	71,2	81,2	87,6	94,1	100,0
	38 Kleemann Hellas	28,1	33,8	40,7	49,2	57,8	68,6	81,6	87,3	100,0	100,0
	39 Ελληνικά Χρηματιστήρια	8,6	12,2	17,7	24,5	33,6	49,9	72,6	100,0	100,0	100,0
	40 Αθηναϊκή Ζυθοποιία	3,1	4,4	6,2	9,2	13,1	18,7	28,9	54,1	86,2	100,0
	41 Νηρεύς	1,9	2,9	4,3	6,2	9,5	13,5	19,0	29,4	52,5	100,0

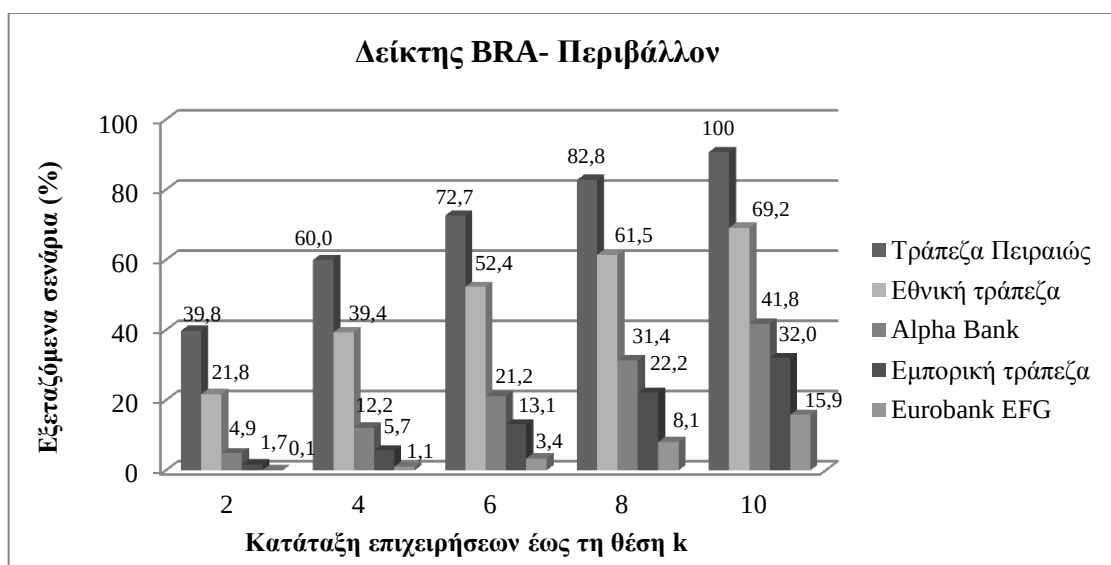

Σχήμα 6.38: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στην περιβαλλοντική διάσταση.

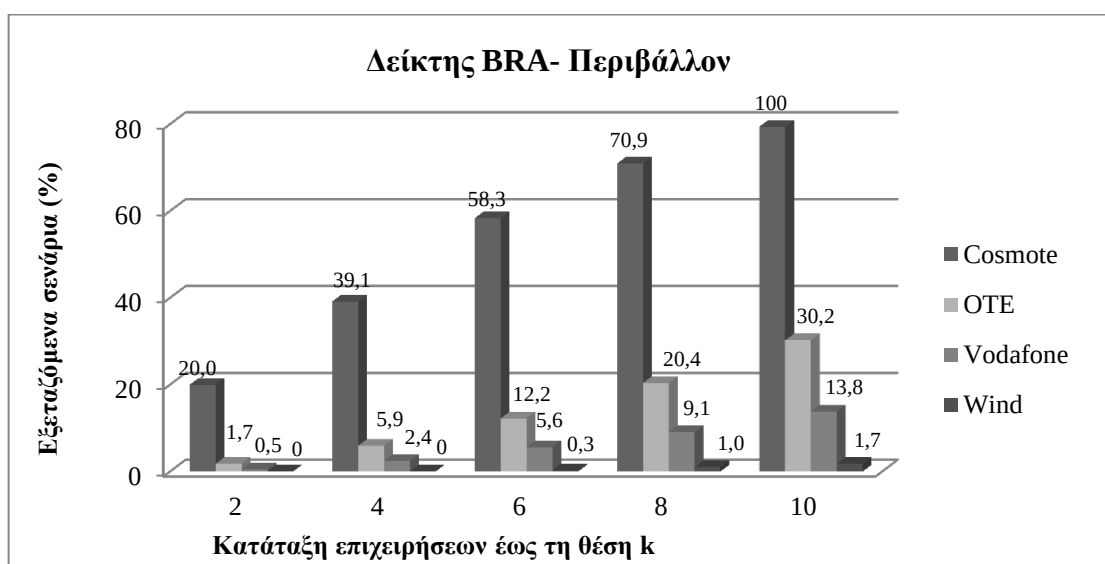
Σχήμα 6.39: Κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στην περιβαλλοντική διάσταση.

Όσον αφορά τον τραπεζικό κλάδο, σύμφωνα με τον Πίνακα 6.14, η τράπεζα Πειραιώς έχει την καλύτερη επίδοση στην περιβαλλοντική διάσταση λαμβάνοντας την 1^η θέση της κατάταξης. Η Εθνική τράπεζα κατατάσσεται στην 4^η θέση και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Alpha bank στην 11^η, η Εμπορική τράπεζα στην 13^η και η Eurobank στην 19^η θέση. Από το Σχήμα 6.40 παρατηρείται ότι η τράπεζα Πειραιώς κατατάσσεται έως την 2^η θέση για το 39,8% των σεναρίων, η Εθνική τράπεζα για το 21,8%, ενώ η Alpha bank, η Εμπορική τράπεζα και η Eurobank για πολύ μικρότερα ποσοστά σεναρίων. Η Eurobank έχει την χαμηλότερη επίδοση στη διάσταση αυτή συγκριτικά με τις αντίστοιχες επιδόσεις των άλλων τραπεζών.

Σχήμα 6.40: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του τραπεζικού κλάδου στην περιβαλλοντική διάσταση.

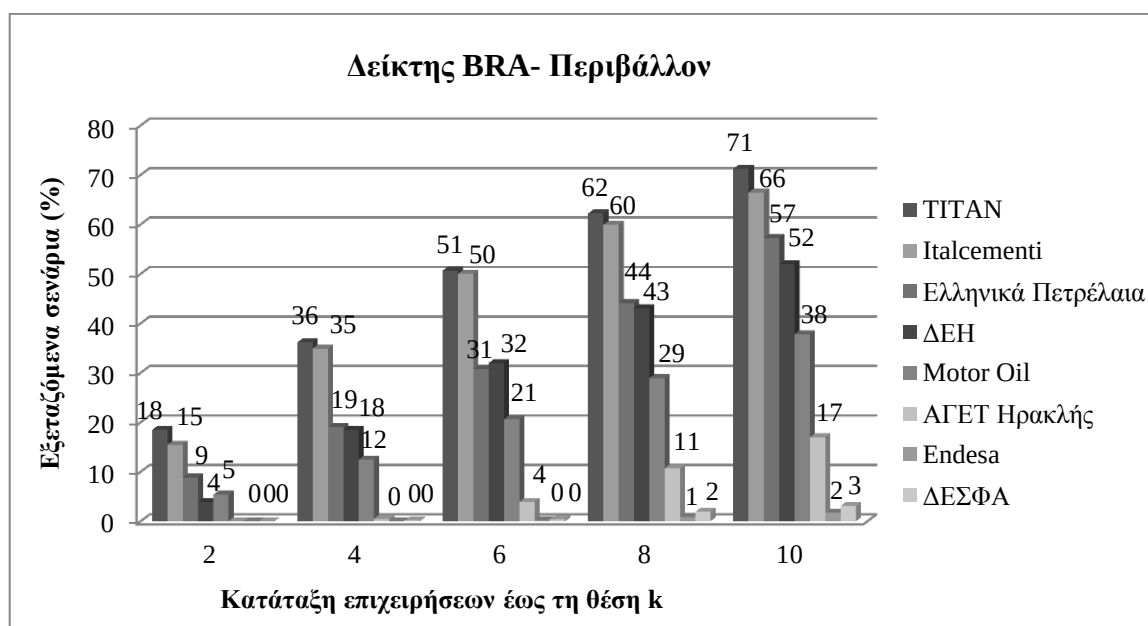
Από τον Πίνακα 6.14 παρατηρείται ότι η Cosmote έχει την καλύτερη επίδοση στην περιβαλλοντική διάσταση συγκριτικά με τις αντίστοιχες επιδόσεις των επιχειρήσεων που ανήκουν στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών, λαμβάνοντας την 3^η θέση. Την Cosmote ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η OTE στην 14^η, η Vodafone στην 20^η και η Wind στην 28^η θέση της κατάταξης. Από το Σχήμα 6.41 παρατηρείται ότι η Cosmote κατατάσσεται έως την 2^η θέση για το 20% των σεναρίων, η OTE για το 1,7%, η Vodafone για το 0,5%, ενώ η Wind δεν κατατάσσεται έως τη θέση αυτή. Η επίδοση της Wind στη διάσταση αυτή είναι η χαμηλότερη για τον κλάδο τηλεπικοινωνιών. Το αποτέλεσμα αυτό δικαιολογείται λόγω του γεγονότος ότι ο ετήσιος απολογισμός ΕΚΕ της Wind δεν είχε εκδοθεί σύμφωνα με το πρότυπο GRI και κατά συνέπεια είχε ελλείψεις πληροφορίες σχετικά με τις περιβαλλοντικές δράσεις της.

Σχήμα 6.41: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του κλάδου των τηλεπικοινωνιών στην περιβαλλοντική διάσταση.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που εξετάστηκαν για τον κλάδο των βιομηχανιών παραγωγής τσιμέντων, πετρελαιοειδών, φυσικού αερίου και ενέργειας, η κατάταξή τους στην περιβαλλοντική διάσταση είναι κατά φθίνουσα σειρά (Πίνακας 6.14): ο όμιλος TITAN στην 5^η θέση της κατάταξης, ο όμιλος Italcementi στην 6^η, ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια 7^η, ο όμιλος ΔΕΗ στην 8^η, η Motor Oil στην 12^η, η ΑΓΕΤ Ηρακλής στην 21^η, η Endesa στην 29^η και η ΔΕΣΦΑ στην 31^η. Από το Σχήμα 6.42 παρατηρείται ότι ο όμιλος TITAN κατατάσσεται έως την 10^η θέση της κατάταξης για το 71% των σεναρίων, ο όμιλος Italcementi για το 66%, ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια για το 57%, ο όμιλος ΔΕΗ για το 52%, η Motor Oil για το 38%, η ΑΓΕΤ Ηρακλής για το 17%, ενώ η Endesa και η ΔΕΣΦΑ κατατάσσονται για πολύ μικρότερα ποσοστά σεναρίων έως τη θέση αυτή.

Οι επιδόσεις των ομίλων TITAN, Italcementi, Ελληνικά Πετρέλαια και ΔΕΗ στην περιβαλλοντική διάσταση είναι υψηλή αν αναλογιστεί κανείς ότι οι όμιλοι αυτοί περιλαμβάνονται στις δέκα πρώτες θέσεις της κατάταξης και ότι πρόκειται για βιομηχανίες που οι δράσεις τους επιβαρύνουν περισσότερο το περιβάλλον σε σχέση με τις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι όμιλοι αυτοί προσπαθούν να ελαχιστοποιήσουν τον περιβαλλοντικό τους αντίκτυπο διαχειριζόμενοι τα απόβλητά τους, εξοικονομώντας ενέργεια και νερό, μειώνοντας τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου και προστατεύοντας οικοτόπους.

Σχήμα 6.42: Αθροιστική κατανομή θέσεων των βιομηχανιών στην περιβαλλοντική διάσταση.

6.3.6 Οικονομικά στοιχεία

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η εκτιμώμενη κατάταξη των εξεταζόμενων επιχειρήσεων στην οικονομική διάσταση της ΕΚΕ που αφορά τα οικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων από τις δράσεις ΕΚΕ, όπως προκύπτει από την εφαρμογή της μεθόδου SMAA-2. Για την συγκεκριμένη διάσταση εξετάστηκαν τέσσερις δείκτες επίδοσης της κατηγορίας αυτής (Σχήμα 6.7). Αξίζει να σημειωθεί ότι σε αυτή τη διάσταση κάποιες θέσεις της κατάταξης περιλαμβάνουν περισσότερες από μία εταιρείες, λόγω του ότι αυτές οι εταιρείες απέκτησαν ακριβώς την ίδια τιμή στο δείκτη αποδοχής HA και κατά συνέπεια η διάσταση αυτή περιλαμβάνει 16 θέσεις.

Πίνακας 6.17: Κατάταξη εταιρειών στην οικονομική διάσταση.

ΚΑΤΑΤΑΞΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
1	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1,0000
2	ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.	0,6745
3	Όμιλος ΤΙΤΑΝ	0,5929
4	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,5068
5	VODAFONE-ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.Ε.Τ.	0,4780
6	S&B ΟΡΥΚΤΑ	0,4717
7	ΕΛΒΑΛ Α.Ε.	0,4616
	ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ Α.Ε.	0,4616
8	COCA-COLA Τρία Έψιλον Α.Ε.	0,4356
9	ALPHA BANK	0,4099
	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ της Ελλάδος Α.Ε.	0,4099
10	ΧΑΛΚΟΡ Α.Ε.	0,3534
	MOTOR OIL	0,3534
11	ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ Α.Ε.	0,3511
12	ΟΤΕ Α.Ε.	0,3451
	ΔΕΣΦΑ Α.Ε.	0,3451
	BLUE STAR FERRIES	0,3451
13	Όμιλος ΔΕΗ Α.Ε.	0,2896
14	Όμιλος EUROBANK EFG	0,2756
	COSMOTE	0,2756
	Όμιλος Italcementi Α.Ε. (ΧΑΛΥΨ)	0,2756
	ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΑ Α.Ε.	0,2756
15	WIND Hellas AEBE	0,2729
	ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ	0,2729
	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε.	0,2729
	Όμιλος INTERAMERICAN Α.Ε.	0,2729
	Όμιλος KLEEMANN HELLAS-ABEE	0,2729
16	ΓΕΦΥΡΑ ΡΙΟΥ-ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	0,2288
	ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε.	0,2288
	Αλουμίνιον της Ελλάδος Α.Β.Ε.Ε.	0,2288
	METKA Α.Ε.	0,2288
	ΔΕΛΦΟΙ- ΔΙΣΤΟΜΟΝ Α.Μ.Ε	0,2288
	ΕΛ.Β.Ο Α.Β.Ε.	0,2288
	ENDESA HELLAS Α.Ε.	0,2288
	ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ Α.Ε.	0,2288
	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ Α.Ε.	0,2288
	ΟΠΑΠ Α.Ε.	0,2288
	EXODUS Α.Ε.	0,2288
	Όμιλος ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.	0,2288
	Όμιλος FRIGOGLASS Α.Β.Ε.Ε.	0,2288
	EPT Α.Ε.	0,2288

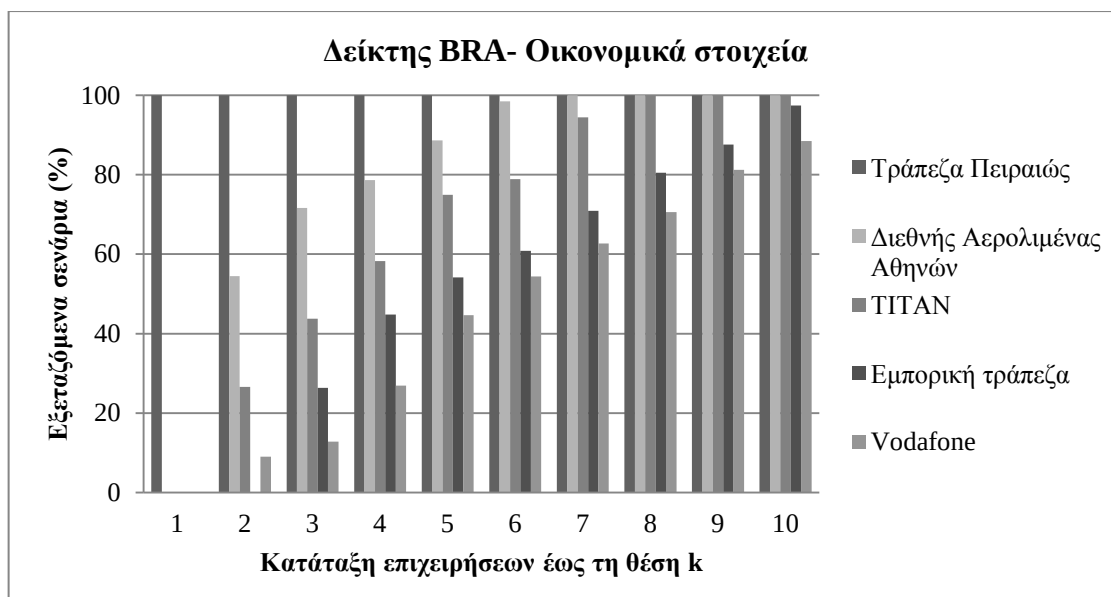
Ο Πίνακας 6.17 παρουσιάζει τη σειρά κατάταξης των εταιρειών/ομίλων στη διάσταση των οικονομικών στοιχείων για το έτος 2008, σύμφωνα με το δείκτη ΗΑ. Ακολούθως επιλέχθηκαν να εξεταστούν η καλύτερη και η χειρότερη πεντάδα της κατάταξης που αφορούν τις εταιρείες/ομίλους που κατέλαβαν τις πέντε πρώτες θέσεις και τις πέντε τελευταίες θέσεις της κατάταξης, αντίστοιχα. Επίσης, επιλέχθηκαν να εξεταστούν οι επιδόσεις των επιχειρήσεων ανάλογα με τον κλάδο στον οποίο ανήκουν έτσι ώστε να είναι εφικτή η σύγκριση ανά κλάδο.

Από τον Πίνακα 6.17 παρατηρείται ότι η καλύτερη εταιρεία στη διάσταση των οικονομικών στοιχείων είναι η τράπεζα Πειραιώς και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά ο Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών, ο όμιλος TITAN, η Εμπορική τράπεζα και η Vodafone. Αυτή η σειρά κατάταξης επιβεβαιώνεται από τον δείκτη BRA (Πίνακας 6.18 και Σχήμα 6.43) και από τον δείκτη RAI (Σχήμα 6.44 και Παράρτημα Γ - Πίνακας Γ.13). Από το Σχήμα 6.44 παρατηρείται ότι η τράπεζα Πειραιώς κατατάσσεται στην 1^η θέση για το 100% των σεναρίων που εξετάστηκαν και όπως είναι αναμενόμενο, καμία άλλη επιχείρηση δεν βρέθηκε στη θέση αυτή (0% σεναρίων). Ο Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών κατατάσσεται στην 2^η θέση για το 54,5%, το οποίο είναι μεγαλύτερο από τα αντίστοιχα ποσοστά των ακόλουθων εταιρειών της κατάταξης.

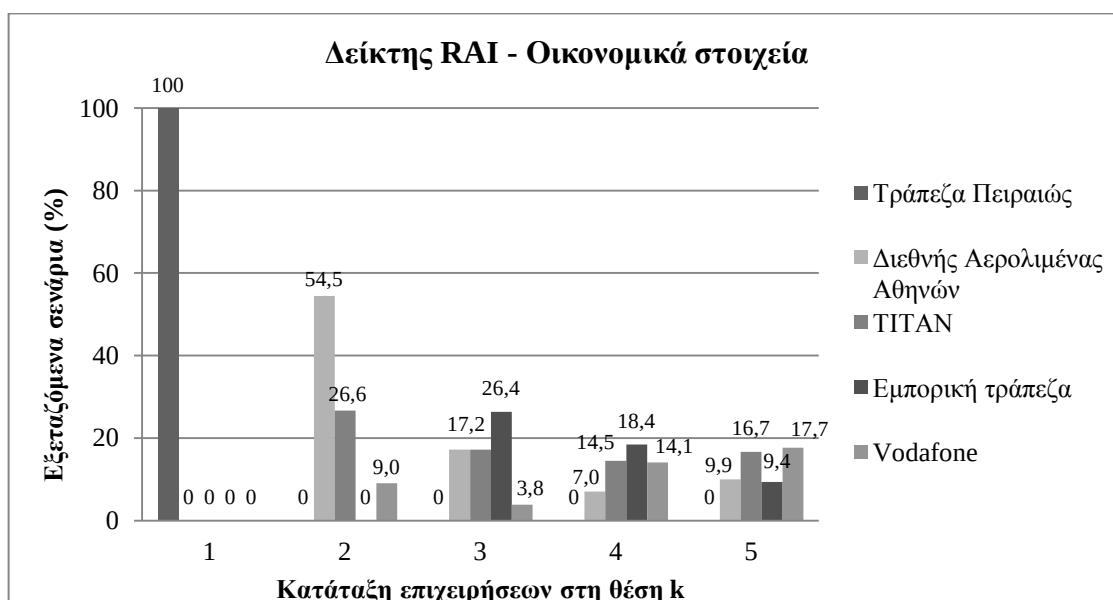
Ο όμιλος TITAN κατατάσσεται στην 3^η θέση για το 17,2% των σεναρίων, το οποίο δεν είναι μεγαλύτερο από της Εμπορικής τράπεζας που ακολουθεί στην κατάταξη. Όμως, ο TITAN έλαβε αυτή τη θέση γιατί κατατάσσεται έως την 3^η θέση για το 43,8% των σεναρίων που είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της Εμπορικής (Πίνακα 6.18). Η Εμπορική τράπεζα κατατάσσεται στην 4^η θέση για το 18,4% των σεναρίων και έως την 4^η θέση για το 44,8% των σεναρίων. Ο όμιλος TITAN έλαβε την 5^η θέση για το 17,7% των σεναρίων και έως την 5^η θέση για το 44,6% των σεναρίων που εξετάστηκαν.

Πίνακας 6.18: Δείκτης BRA για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις στην οικονομική διάσταση.

			Ποσοστό σεναρίων ως προς τη θέση k									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Κατάταξη επιχειρήσεων	1	Τράπεζα Πειραιώς	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	2	Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών	0,0	54,5	71,7	78,7	88,6	98,4	100,0	100,0	100,0	100,0
	3	TITAN	0,0	26,6	43,8	58,3	74,9	78,9	94,4	100,0	100,0	100,0
	4	Εμπορική τράπεζα	0,0	0,0	26,4	44,8	54,2	60,9	71,0	80,5	87,6	97,4
	5	Vodafone	0,0	9,0	12,9	27,0	44,6	54,4	62,7	70,6	81,2	88,5

Σχήμα 6.43: Αθροιστική κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στην οικονομική διάσταση.

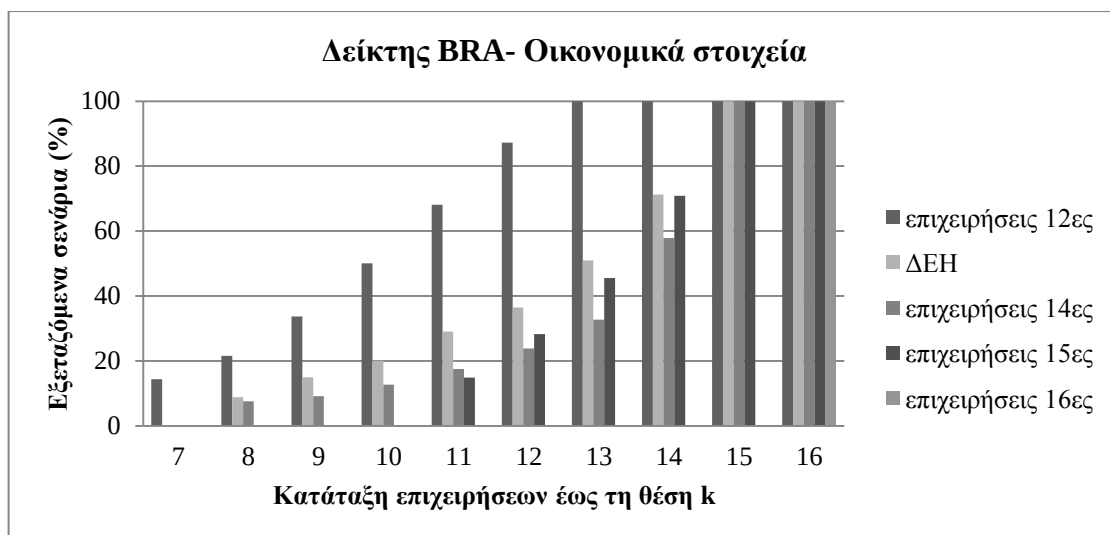
Σχήμα 6.44: Κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στην οικονομική διάσταση.

Όσον αφορά την τελευταία πεντάδα της κατάταξης, από το Σχήμα 6.46 παρατηρείται ότι οι εταιρείες OTE, ΔΕΣΦΑ και Blue Star Ferries κατατάσσονται στην 12^η θέση για το 19,2% των σεναρίων. Η ΔΕΗ κατατάσσεται στην 13^η θέση για το 12,7% των σεναρίων, το οποίο δεν είναι μεγαλύτερο από τα αντίστοιχα ποσοστά των άλλων επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα της κατάταξης. Όμως, η ΔΕΗ έλαβε την 13^η θέση γιατί κατατάσσεται έως την 8^η θέση για μεγαλύτερο ποσοστό σεναρίων από τα αντίστοιχα των ακόλουθων επιχειρήσεων της κατάταξης (Πίνακας 6.19 και το Σχήμα 6.45). Οι εταιρείες Eurobank, Cosmote και Αθηναϊκή Ζυθοποιία και ο όμιλος Italcementi κατατάσσονται στην 14^η για το 25,2% των σεναρίων και έως την 8^η θέση για μεγαλύτερο

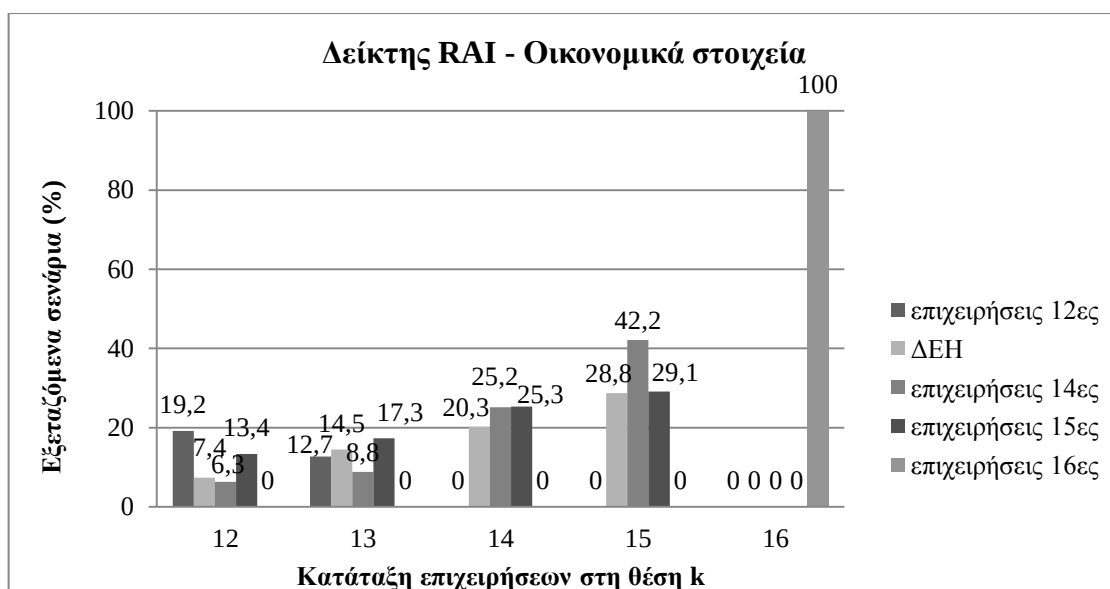
ποσοστό σεναρίων από τα αντίστοιχα των ακόλουθων επιχειρήσεων της κατάταξης. Οι εταιρείες Wind και ΑΓΕΤ Ηρακλής και οι όμιλοι Ελληνικά Πετρέλαια, Interamerican και Kleemann κατατάσσονται στην 15^η για το 29,1% των σεναρίων. Στην τελευταία θέση της κατάταξης, σύμφωνα με τον Πίνακα 6.17, ανήκουν οι εταιρείες Γέφυρα Ρίου- Αντιρρίου, Άκτωρ, Αλουμίνιο της Ελλάδος, ΜΕΤΚΑ, Δελφοί- Δίστομο, ΕΛΒΟ, Endesa, ΚΕΔ, ΟΠΑΠ, Exodus, ΕΡΤ και οι όμιλοι Ελληνικά Χρηματιστήρια, Νηρεύς και Frigoglass που κατατάσσονται στην 16^η θέση για το 100% των σεναρίων που εξετάστηκαν.

Πίνακας 6.19: Δείκτης BRA για τις πέντε χειρότερες επιχειρήσεις στην οικονομική διάσταση.

Ποσοστό σεναρίων ως προς τη θέση k												
			7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Κατάταξη επιχειρήσεων	12	ΟΤΕ	14,4	21,6	33,7	50,1	68,1	87,3	100,0	100,0	100,0	100,0
		ΔΕΣΦΑ	14,4	21,6	33,7	50,1	68,1	87,3	100,0	100,0	100,0	100,0
		Blue Star Ferries	14,4	21,6	33,7	50,1	68,1	87,3	100,0	100,0	100,0	100,0
	13	ΔΕΗ	0,0	8,9	15,0	20,1	29,1	36,5	51,0	71,2	100,0	100,0
	14	Eurobank EFG	0,0	7,6	9,1	12,7	17,6	23,9	32,7	57,9	100,0	100,0
		Cosmote	0,0	7,6	9,1	12,7	17,6	23,9	32,7	57,9	100,0	100,0
		Italcementi	0,0	7,6	9,1	12,7	17,6	23,9	32,7	57,9	100,0	100,0
		Αθηναϊκή Ζυθοποιία	0,0	7,6	9,1	12,7	17,6	23,9	32,7	57,9	100,0	100,0
	15	Wind Hellas	0,0	0,0	0,0	0,0	14,8	28,2	45,6	70,9	100,0	100,0
		ΑΓΕΤ Ηρακλής	0,0	0,0	0,0	0,0	14,8	28,2	45,6	70,9	100,0	100,0
		Ελληνικά Πετρέλαια	0,0	0,0	0,0	0,0	14,8	28,2	45,6	70,9	100,0	100,0
		Interamerican	0,0	0,0	0,0	0,0	14,8	28,2	45,6	70,9	100,0	100,0
		Kleemann Hellas	0,0	0,0	0,0	0,0	14,8	28,2	45,6	70,9	100,0	100,0
	16	Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Άκτωρ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Αλουμίνιον της Ελλάδος	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		METKA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Δελφοί- Δίστομον	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		ΕΛΒΟ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Endesa Hellas	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		ΚΕΔ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Ελληνικά Χρηματιστήρια	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		ΟΠΑΠ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Exodus	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Νηρέυς	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		Frigoglass	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
		EPT	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0

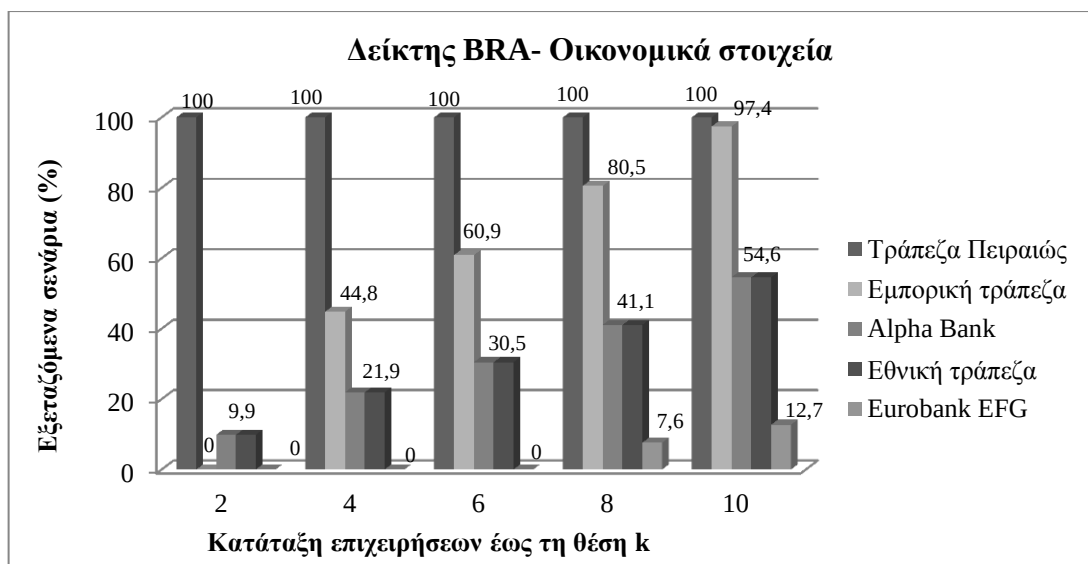

Σχήμα 6.45: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στην οικονομική διάσταση.

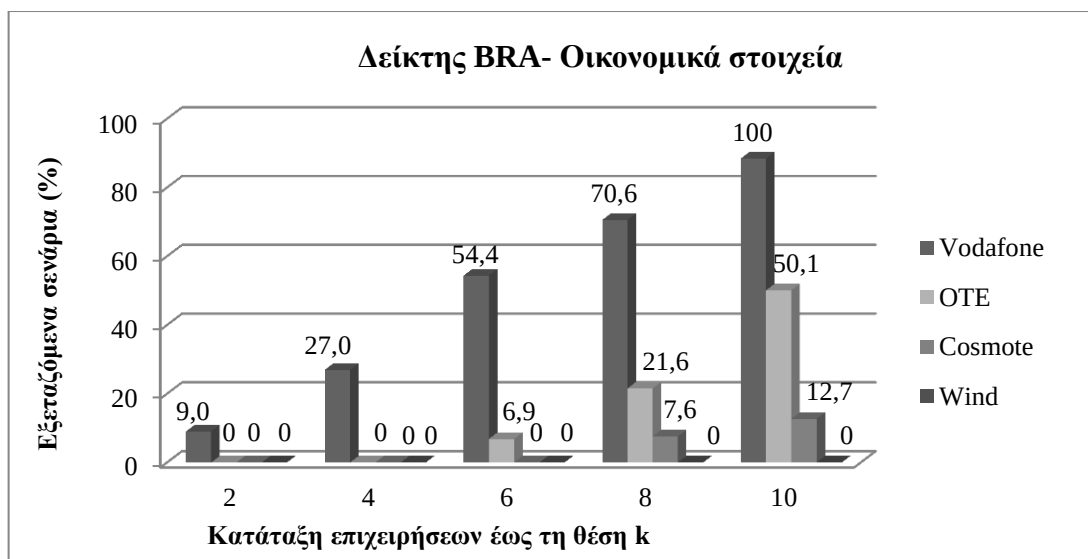
Σχήμα 6.46: Κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα στην οικονομική διάσταση.

Όσον αφορά τον τραπεζικό κλάδο, σύμφωνα με τον Πίνακα 6.17, η τράπεζα Πειραιώς έχει την καλύτερη επίδοση στην οικονομική διάσταση λαμβάνοντας την 1^η θέση της κατάταξης. Η Εμπορική τράπεζα κατατάσσεται στην 4^η θέση και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Εθνική τράπεζα και η Alpha bank που κατατάσσονται μαζί στην 9^η και η Eurobank στην 14^η θέση. Από το Σχήμα 6.47 παρατηρείται ότι η τράπεζα Πειραιώς κατατάσσεται έως την 4^η θέση για το 100% των σεναρίων, η Εθνική τράπεζα για το 44,8%, η Alpha bank και η Εμπορική τράπεζα για το 21,9%, ενώ η Eurobank δεν κατατάσσεται έως τη θέση αυτή. Η Eurobank έχει την χαμηλότερη επίδοση στη διάσταση αυτή συγκριτικά με τις αντίστοιχες επιδόσεις των άλλων τραπεζών.

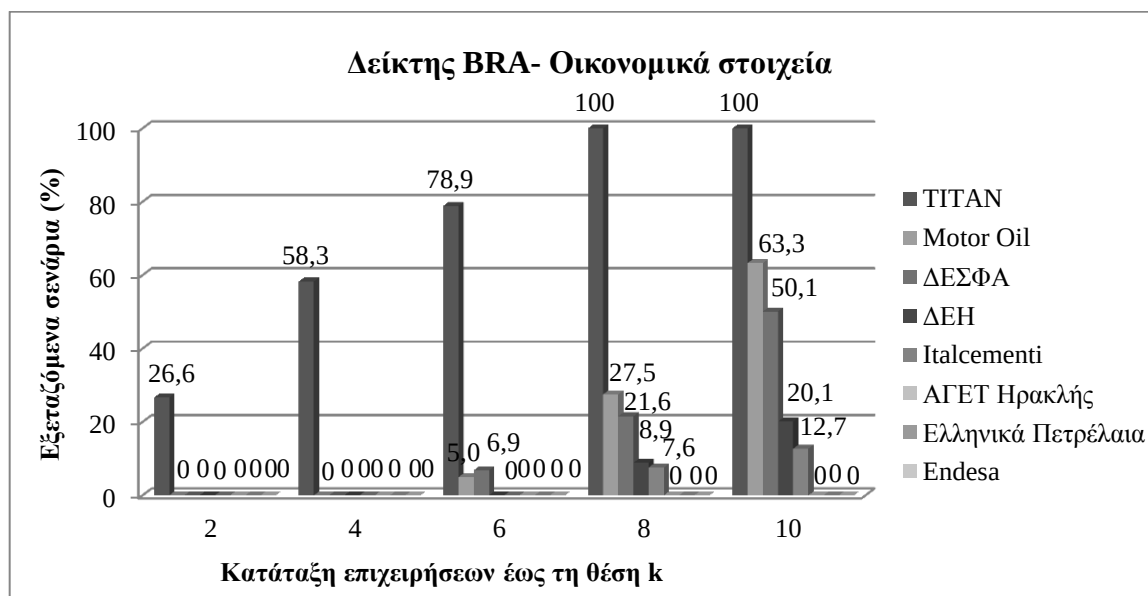
Σχήμα 6.47: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του τραπεζικού κλάδου στην οικονομική διάσταση.

Από τον Πίνακα 6.17 παρατηρείται ότι η Vodafone έχει την καλύτερη επίδοση στην οικονομική διάσταση συγκριτικά με τις αντίστοιχες επιδόσεις των επιχειρήσεων που ανήκουν στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών, λαμβάνοντας την 5^η θέση της κατάταξης. Η OTE κατατάσσεται στην 12^η, η Cosmote στην 14^η και η Wind στην 15^η θέση της κατάταξης. Από το Σχήμα 6.48 παρατηρείται ότι η Vodafone κατατάσσεται έως την 10^η θέση για το 100% των σεναρίων, η OTE για το 50,1%, η Cosmote για το 12,7%, ενώ η Wind δεν κατατάσσεται έως τη θέση αυτή. Οι επιδόσεις των εταιρειών Cosmote, OTE και Wind είναι πολύ χαμηλές αν αναλογιστεί κανείς ότι η κατάταξη στη διάσταση αυτή περιλαμβάνει 16 θέσεις.

Σχήμα 6.48: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του κλάδου των τηλεπικοινωνιών στην οικονομική διάσταση.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που εξετάστηκαν για τον κλάδο των βιομηχανιών παραγωγής τσιμέντων, πετρελαιοειδών, φυσικού αερίου και ενέργειας, η κατάταξή τους στην οικονομική διάσταση είναι κατά φθίνουσα σειρά (Πίνακας 6.17): ο όμιλος TITAN στην 3^η θέση, η Motor Oil στην 10^η, η ΔΕΣΦΑ στην 12^η, ο όμιλος ΔΕΗ στην 13^η, ο όμιλος Italcementi στην 14^η, ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια, η ΑΓΕΤ Ηρακλής στην 15^η και η Endesa στην 16^η θέση της κατάταξης. Από το Σχήμα 6.49 παρατηρείται ότι ο όμιλος TITAN κατατάσσεται έως την 10^η θέση της κατάταξης για το 100% των σεναρίων, η Motor Oil για το 63,3%, η ΔΕΣΦΑ για το 50,1%, ο όμιλος ΔΕΗ για το 20,1%, όμιλος Italcementi για το 12,7%, ενώ ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια και οι εταιρείες Endesa και ΑΓΕΤ Ηρακλής δεν κατατάσσονται έως τη θέση αυτή. Η επίδοση του ομίλου TITAN είναι η καλύτερη συγκριτικά με τις αντίστοιχες επιδόσεις των βιομηχανιών.

Σχήμα 6.49: Αθροιστική κατανομή θέσεων των βιομηχανιών στην οικονομική διάσταση.

6.3.7 Συνολικά αποτελέσματα

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η εκτιμώμενη κατάταξη των εξεταζόμενων επιχειρήσεων με βάση τη συνολική τους επίδοση στις επιμέρους διαστάσεις της ΕΚΕ, όπως προκύπτει από την εφαρμογή της μεθόδου SMAA-2. Για την εκτίμηση της συνολικής κατάταξης εξετάστηκαν 57 δείκτες επίδοσης ΕΚΕ (Σχήματα 6.2 – 6.7). Στόχος της παρούσας ενότητας είναι η εκτίμηση της συνολικής εταιρικής κοινωνικής επίδοσης, ώστε να συσχετιστεί σε μεταγενέστερο στάδιο με την χρηματοοικονομική επίδοση των επιχειρήσεων.

Πίνακας 6.20: Κατάταξη εταιρειών σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους στις επιμέρους διαστάσεις.

ΚΑΤΑΤΑΞΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΑ
1	COCA-COLA Τρία Έψιλον Α.Ε.	8,800
2	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	7,411
3	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	6,526
4	Όμιλος TITAN	6,008
5	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε.	5,737
6	ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ	5,217
7	ΟΤΕ Α.Ε.	5,176
8	COSMOTE	5,069
9	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ της Ελλάδος Α.Ε.	4,615
10	MOTOR OIL	4,585
11	ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.	4,455
12	ALPHA BANK	3,809
13	S&B ΟΡΥΚΤΑ	3,341
14	VODAFONE-ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.Ε.Τ.	3,320
15	Όμιλος INTERAMERICAN Α.Ε.	3,207
16	Όμιλος FRIGOGLOSS Α.Β.Ε.Ε.	3,135
17	Όμιλος Italcementi Α.Ε. (ΧΑΛΥΨ)	3,025
18	Όμιλος ΔΕΗ Α.Ε.	2,621
19	ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΙΑ Α.Ε.	2,463
20	ΟΠΑΠ Α.Ε.	2,159
21	Όμιλος KLEEMANN HELLAS-ABEE	1,590
22	EXODUS Α.Ε.	1,580
23	ΕΛΒΑΛ Α.Ε.	1,494
24	ΓΕΦΥΡΑ ΡΙΟΥ-ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	1,478
25	EPT Α.Ε.	1,003
26	WIND Hellas ΑΕΒΕ	0,998
27	ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ Α.Ε.	0,992
28	ΧΑΛΚΟΡ Α.Ε.	0,931
29	Όμιλος EUROBANK EFG	0,727
30	ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ Α.Ε.	0,545
31	METKA Α.Ε.	0,453
32	ΔΕΣΦΑ Α.Ε.	0,411
33	BLUE STAR FERRIES	0,320
34	ENDESA HELLAS Α.Ε.	0,282
35	ΔΕΛΦΟΙ- ΔΙΣΤΟΜΟΝ Α.Μ.Ε	0,259
36	Αλουμίνιον της Ελλάδος Α.Β.Ε.Ε.	0,251
37	ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ Α.Ε.	0,236
38	Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ Α.Ε.	0,205
39	Όμιλος ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.	0,155
40	ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε.	0,151
41	ΕΛ.Β.Ο Α.Β.Ε.	0,074

Πίνακας 6.21: Εταιρική κοινωνική επίδοση των εταιρειών στις επιμέρους διαστάσεις.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΕΠΙΔΟΣΗ ΕΚΕ ΣΤΙΣ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ					
	Κοινωνία	Πρακτικές εργασίας & Αξιοπρεπής εργασία	Ανθρώπινα δικαιώματα	Ευθύνη για τα προϊόντα	Περιβάλλον	Οικονομικά στοιχεία
COCA-COLA	1,0000	0,6817	0,5553	1,0000	0,3577	0,4356
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0,1435	0,8830	0,5833	0,3712	0,6496	1,0000
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,5329	0,4092	0,9232	0,2288	0,2912	0,5068
TITAN	0,4582	0,2538	0,2663	0,7457	0,4894	0,5929
ΕΛ. ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ	0,4330	0,4196	0,4263	0,4746	0,4020	0,2729
ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ	0,5947	0,2977	0,5724	0,3034	0,1972	0,2729
ΟΤΕ	0,3003	0,5953	0,4263	0,3850	0,2852	0,3451
COSMOTE	0,3651	0,3548	0,9232	0,3013	0,5191	0,2756
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,3695	0,2071	0,3343	0,4241	0,4980	0,4099
MOTOR OIL	0,2013	0,3783	0,4263	0,4453	0,3232	0,3534
ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝ	0,4071	0,2275	0,3306	0,2262	0,3528	0,6745
ALPHA BANK	0,4044	0,3280	0,2799	0,3556	0,3345	0,4099
S&B ΟΡΥΚΤΑ	0,1630	0,3774	0,4263	0,1747	0,1903	0,4717
VODAFONE	0,4072	0,2497	0,2210	0,3839	0,1983	0,4780
INTERAMERICAN	0,2292	0,1667	0,3343	0,6081	0,1828	0,2729
FRIGOGLASS	0,2937	0,4169	0,3923	0,2890	0,2413	0,2288
Italcementi	0,2228	0,2763	0,4869	0,1864	0,4589	0,2756
ΔΕΗ	0,1395	0,3698	0,4263	0,1084	0,3639	0,2896
ΑΘΗΝ. ΖΥΘΟΠΟΙΑ	0,7114	0,4330	0,2006	0,2324	0,0198	0,2756
ΟΠΑΠ	0,2905	0,1517	0,4164	0,2258	0,2409	0,2288
KLEEMANN	0,1395	0,3266	0,3258	0,1419	0,0526	0,2729
EXODUS	0,1825	0,2076	0,7496	0,0752	0,0686	0,2288
ΕΛΒΑΛ	0,1042	0,1530	0,2006	0,1735	0,2449	0,4616
ΓΕΦΥΡΑ	0,1395	0,0940	0,2006	0,4034	0,6354	0,2288
EPT	0,2532	0,0309	0,4263	0,0942	0,0539	0,2288
WIND	0,1565	0,1306	0,2431	0,2188	0,1061	0,2729
ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ	0,1132	0,0952	0,2006	0,1166	0,1457	0,4616
ΧΑΛΚΟΡ	0,1042	0,1132	0,2006	0,1735	0,1913	0,3534
EUROBANK	0,1630	0,1762	0,2006	0,0695	0,2363	0,2756
ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ	0,1132	0,0322	0,2006	0,1619	0,1015	0,3511
METKA	0,1132	0,0989	0,2006	0,0876	0,2769	0,2288
ΔΕΣΦΑ	0,1132	0,0976	0,2006	0,0568	0,0958	0,3451
BLUE STAR FERRIES	0,1388	0,0555	0,2006	0,0568	0,0841	0,3451
ENDESA	0,1395	0,1049	0,2006	0,0876	0,1054	0,2288
ΔΕΛΦΟΙ- ΔΙΣΤΟΜΟΝ	0,1132	0,0989	0,2006	0,0876	0,1323	0,2288
Αλουμίνιον Ελλάδος	0,1132	0,0989	0,2006	0,0876	0,1256	0,2288
Κ.Ε.Δ.	0,1132	0,0982	0,2006	0,1090	0,0688	0,2288
ΕΛ. ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ	0,2409	0,0625	0,2006	0,0568	0,0330	0,2288
ΝΗΡΕΥΣ	0,1395	0,0604	0,2006	0,1331	0,0145	0,2288
ΑΚΤΩΡ	0,1132	0,0174	0,2551	0,0568	0,0664	0,2288
ΕΛ.Β.Ο	0,0956	0,0784	0,2006	0,0568	0,0931	0,2288

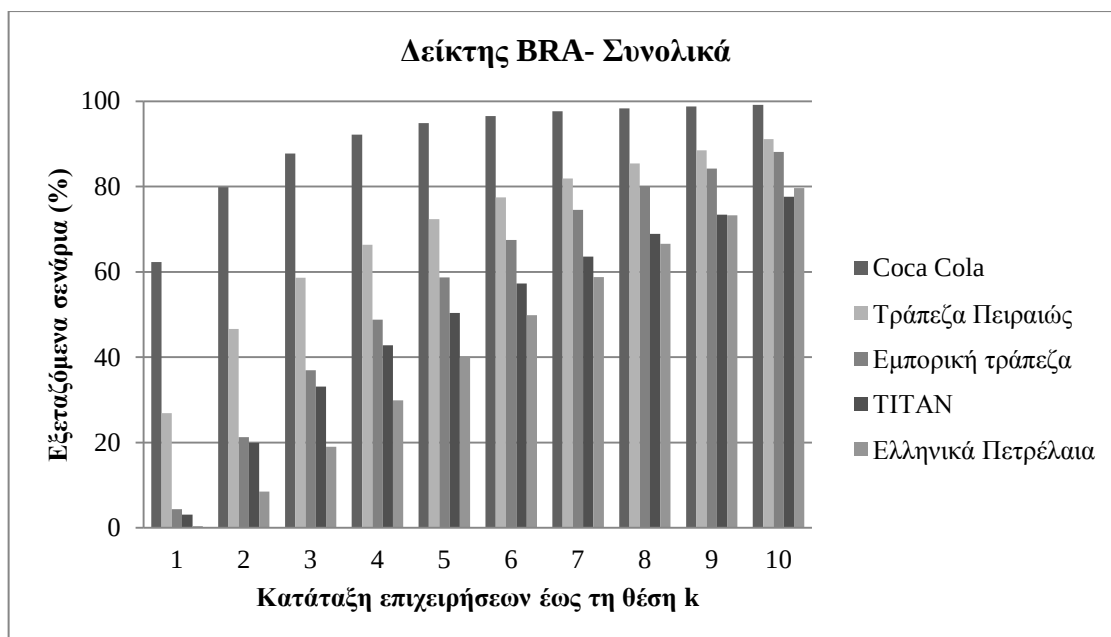
Ο Πίνακας 6.20 παρουσιάζει τη σειρά κατάταξης των εταιρειών/ομίλων με βάση τη συνολική τους επίδοση στις επιμέρους διαστάσεις της ΕΚΕ για το έτος 2008, σύμφωνα με το δείκτη ΗΑ. Ακολούθως επιλέχθηκαν να εξεταστούν η καλύτερη και η χειρότερη πεντάδα της κατάταξης σύμφωνα με τη συνολική επίδοση ΕΚΕ, που αφορούν τις επιχειρήσεις που κατέλαβαν τις πέντε πρώτες θέσεις και τις πέντε τελευταίες θέσεις της κατάταξης, αντίστοιχα. Επίσης, επιλέχθηκαν να εξεταστούν οι επιδόσεις των επιχειρήσεων ανάλογα με τον κλάδο στον οποίο ανήκουν, έτσι ώστε να είναι εφικτή η συγκριτική αξιολόγησή τους ανά κλάδο.

Από τον Πίνακα 6.20 παρατηρείται ότι η καλύτερη εταιρεία σύμφωνα με τη συνολική επίδοση ΕΚΕ είναι η Coca Cola και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η τράπεζα Πειραιώς, η Εμπορική τράπεζα, ο όμιλος TITAN και ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια. Αυτή η σειρά κατάταξης επιβεβαιώνεται από τον δείκτη BRA (Πίνακας 6.22 και Σχήμα 6.50) και από τον δείκτη RAI (Σχήμα 6.51 και Παράρτημα Γ - Πίνακας Γ.14).

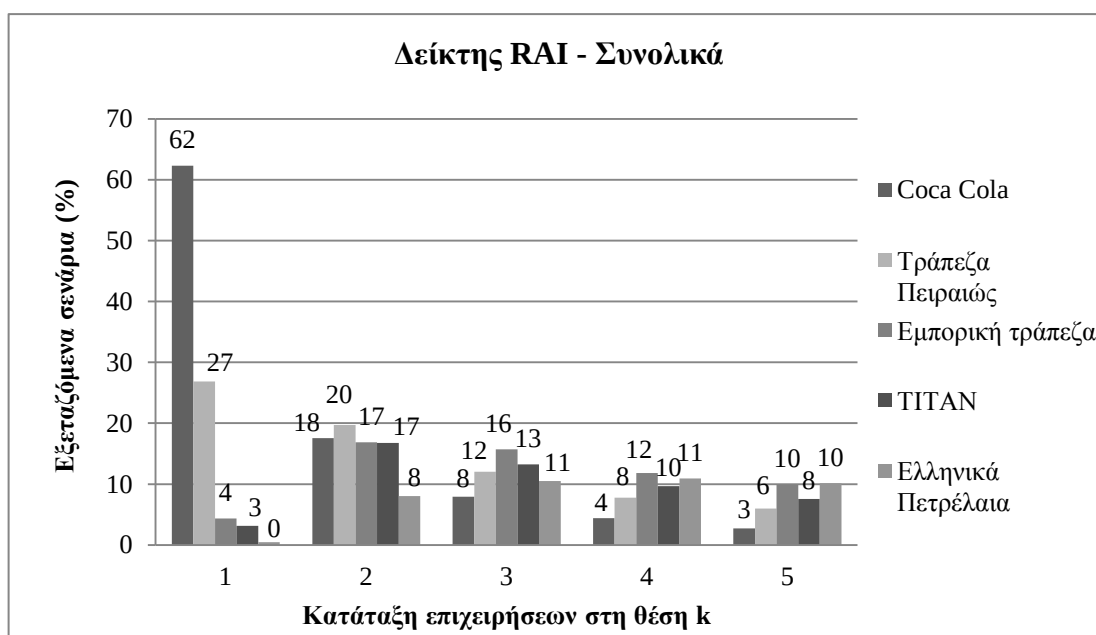
Από το Σχήμα 6.51 παρατηρείται ότι η Coca Cola κατατάσσεται στην 1^η θέση για το 62% των σεναρίων που εξετάστηκαν, η τράπεζα Πειραιώς στην 2^η θέση για το 20%, η Εμπορική τράπεζα για το 16%. Αυτά τα ποσοστά των σεναρίων κατέταξαν τις εταιρείες αυτές στις συγκεκριμένες θέσεις γιατί είναι μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα ποσοστά των ακόλουθων εταιρειών της κατάταξης. Ο όμιλος TITAN κατατάσσεται στην 3^η θέση για το 10% των σεναρίων, ποσοστό το οποίο δεν είναι μεγαλύτερο από του ομίλου Ελληνικά Πετρέλαια που ακολουθεί στην κατάταξη. Όμως, ο όμιλος TITAN έλαβε αυτή τη θέση γιατί κατατάσσεται έως την 4^η θέση για το 42,8% των σεναρίων που είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του ομίλου Ελληνικά Πετρέλαια (Πίνακα 6.22). Ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια έλαβε την 5^η θέση για το 10% των σεναρίων που εξετάστηκαν.

Πίνακας 6.22: Δείκτης BRA για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις σύμφωνα με τη συνολική σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.

Ποσοστό σεναρίων ως προς τη θέση k												
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Κατάταξη επιχειρήσεων	1	Coca Cola	62,3	79,9	87,8	92,2	94,9	96,6	97,7	98,3	98,8	99,1
	2	Τράπεζα Πειραιώς	26,9	46,6	58,6	66,4	72,4	77,5	81,9	85,4	88,5	91,2
	3	Εμπορική τράπεζα	4,4	21,2	37,0	48,8	58,7	67,5	74,6	80,1	84,2	88,1
	4	TITAN	3,1	19,9	33,2	42,8	50,4	57,3	63,6	68,9	73,4	77,6
	5	Ελληνικά Πετρέλαια	0,4	8,5	19,0	29,9	40,0	49,9	58,8	66,6	73,3	79,6

Σχήμα 6.50: Αθροιστική κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.

Σχήμα 6.51: Κατανομή θέσεων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να εξεταστούν εκτενέστερα οι επιδόσεις των πέντε πρώτων επιχειρήσεων της συνολικής κατάταξης για κάθε διάσταση και για κάθε κριτήριο των επιμέρους διαστάσεων της ΕΚΕ, έτσι ώστε να αξιολογηθούν τα δυνατά και τα αδύναμα σημεία των επιχειρήσεων αυτών. Για το λόγο αυτό, ακολούθως θα εξεταστούν τα μέσα βάρη των έξι διαστάσεων της ΕΚΕ και τα βάρη των κριτηρίων των επιμέρους διαστάσεων της ΕΚΕ στα σενάρια εκείνα που η κάθε επιχείρηση κατατάχθηκε στις πέντε πρώτες θέσεις. Όταν τα βάρη αυτά είναι υψηλά για τη θέση στην οποία έχει

καταταχθεί μια επιχείρηση σε μια διάσταση και κατόπιν μειώνονται όσο η επιχείρηση πέφτει στην κατάταξη, τότε μπορεί να συμπεραθεί ότι η διάσταση αυτή ή το κριτήριο της διάστασης αποτελεί ισχυρό σημείο της επιχείρησης.

Πίνακας 6.23: Μέσο βάρος των έξι διαστάσεων της ΕΚΕ για την κατάταξη των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στις πέντε πρώτες θέσεις.

Εταιρείες	Συνολική κατάταξη	Κατάταξη στις επιμέρους διαστάσεις	Διαστάσεις	Μέσο βάρος διαστάσεων στη θέση k				
				1	2	3	4	5
Coca Cola	1	1	Κοινωνία	21,21	18,75	17,94	17,49	17,25
		1	Ευθύνη για τα προϊόντα	19,81	18,45	17,76	17,37	17,13
		2	Πρακτικές εργασίας & Αξιοπρεπής εργασία	16,45	16,96	16,90	16,89	16,86
		5	Ανθρώπινα δικαιώματα	16,44	16,67	16,76	16,74	16,69
		9	Περιβάλλον	14,55	15,43	16,01	16,29	16,50
		8	Οικονομικά στοιχεία	11,54	13,75	14,64	15,22	15,58
Τράπεζα Πειραιώς	2	23	Κοινωνία	6,63	8,53	9,86	10,73	11,46
		10	Ευθύνη για τα προϊόντα	10,79	13,10	14,35	14,92	15,38
		1	Πρακτικές εργασίας & Αξιοπρεπής εργασία	18,95	19,56	18,97	18,70	18,42
		3	Ανθρώπινα δικαιώματα	16,17	17,20	17,14	17,21	17,21
		1	Περιβάλλον	19,35	18,19	17,78	17,75	17,69
		1	Οικονομικά στοιχεία	28,11	23,43	21,90	20,69	19,84
Εμπορική τράπεζα	3	4	Κοινωνία	20,26	21,16	19,49	19,03	18,56
		16	Ευθύνη για τα προϊόντα	6,63	9,03	10,17	11,04	11,89
		7	Πρακτικές εργασίας & Αξιοπρεπής εργασία	13,69	15,28	15,98	16,31	16,45
		1	Ανθρώπινα δικαιώματα	25,60	22,26	21,44	20,44	19,62
		13	Περιβάλλον	13,85	14,03	14,47	14,91	15,24
		4	Οικονομικά στοιχεία	19,96	18,24	18,46	18,26	18,24
Όμιλος TITAN	4	5	Κοινωνία	13,60	18,42	17,41	17,46	17,57
		2	Ευθύνη για τα προϊόντα	22,83	27,46	24,45	22,86	21,83
		16	Πρακτικές εργασίας & Αξιοπρεπής εργασία	8,86	11,95	13,66	14,17	14,62
		14	Ανθρώπινα δικαιώματα	5,64	7,05	8,39	9,26	9,90
		7	Περιβάλλον	30,42	18,68	17,68	17,84	17,67
		3	Οικονομικά στοιχεία	18,66	16,44	18,40	18,41	18,41
Όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια	5	6	Κοινωνία	10,94	20,14	19,74	18,91	18,83
		4	Ευθύνη για τα προϊόντα	20,56	21,84	22,05	20,72	19,93
		5	Πρακτικές εργασίας & Αξιοπρεπής εργασία	22,60	17,35	16,98	16,90	16,47
		7	Ανθρώπινα δικαιώματα	14,44	16,56	15,87	16,81	17,24
		5	Περιβάλλον	22,60	16,58	16,87	16,86	16,87
		15	Οικονομικά στοιχεία	8,86	7,52	8,49	9,80	10,66

Η εξέταση των ισχυρών και των αδύναμων σημείων των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων σύμφωνα με τη συνολική τους επίδοση ΕΚΕ θα πραγματοποιηθεί μέσω του δείκτη CWV (Central Weight Vector) που προέκυψε από τη μέθοδο SMAA-2 και κυμαίνεται στο διάστημα $[0, 100]$. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα βάρη των διαστάσεων αθροίζουν στο 100, όπως και τα βάρη των κριτηρίων της κάθε διάστασης. Για τα κριτήρια των διαστάσεων της ΕΚΕ έχουν δοθεί κωδικοί για λόγους συντομίας, οι οποίοι παρατίθενται στην ενότητα 6.2. Επίσης, για τα κριτήρια αυτά γίνεται αναλυτική περιγραφή στο Παράρτημα Α2.

Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα και από την εξέταση του δείκτη CWV στις πέντε πρώτες θέσεις της κατάταξης στις επιμέρους διαστάσεις της ΕΚΕ (Πίνακα 6.23) παρατηρείται ότι η κοινωνία, η ευθύνη για τα προϊόντα, οι πρακτικές εργασίας & αξιοπρεπής εργασία και τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν ισχυρά σημεία της Coca Cola. Για την Πειραιώς που βρίσκεται στη δεύτερη θέση της συνολικής κατάταξης, οι πρακτικές εργασίας & αξιοπρεπής εργασία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, το περιβάλλον και τα οικονομικά στοιχεία αποτελούν ισχυρά σημεία της τράπεζας. Για την Εμπορική τράπεζα που βρίσκεται στην τρίτη θέση της συνολικής κατάταξης, η κοινωνία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα οικονομικά στοιχεία αποτελούν ισχυρά σημεία της. Επίσης, ισχυρά σημεία για τον όμιλο TITAN που ακολουθεί στην κατάταξη αποτελούν η ευθύνη για τα προϊόντα, το περιβάλλον και τα οικονομικά στοιχεία και για τον Ελληνικά Πετρέλαια (ΕΛ.ΠΕ.) οι διαστάσεις της κοινωνίας, της ευθύνης για τα προϊόντα και των πρακτικών εργασίας και αξιοπρεπούς εργασίας.

Τα αποτελέσματα αυτά μπορούν να επιβεβαιωθούν από τον συγκεντρωτικό Πίνακα 6.21, όπου καταγράφονται οι βαθμολογίες που έλαβαν οι επιχειρήσεις σε όλες τις επιμέρους διαστάσεις της ΕΚΕ. Οι διαστάσεις στις οποίες οι πέντε καλύτερες επιχειρήσεις έλαβαν τις υψηλότερες βαθμολογίες αποτελούν ισχυρά σημεία τους. Ενώ, οι διαστάσεις στις οποίες έλαβαν χαμηλότερη βαθμολογία αποτελούν αδυναμίες τους. Συνεπώς, κάτι το οποίο μπορεί να συμπεραθεί είναι ότι οι πέντε καλύτερες επιχειρήσεις έχουν καλή επίδοση στις διαστάσεις αυτές που αποτελούν ισχυρά σημεία τους και θα πρέπει να προσέξουν τις επιδόσεις τους στις άλλες διαστάσεις.

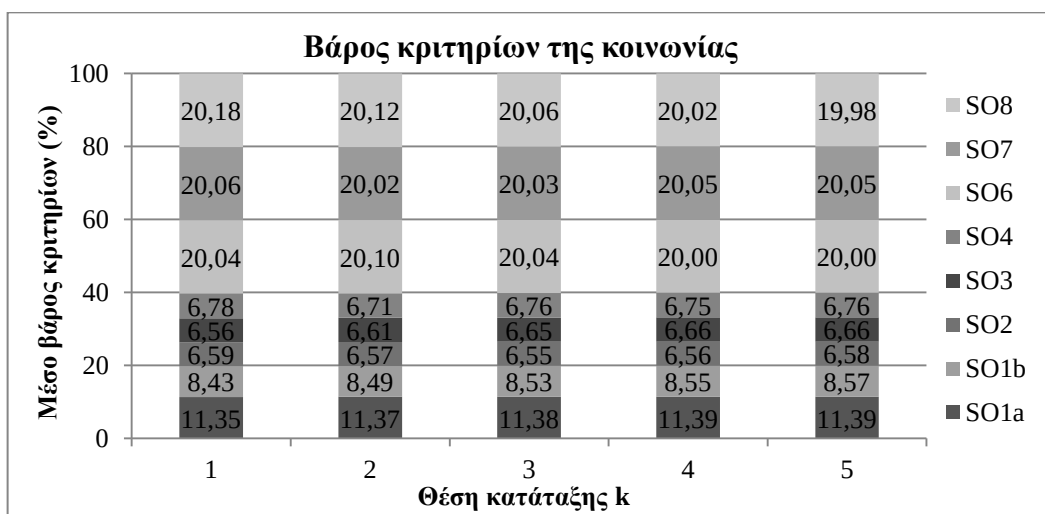
Εξετάζοντας αναλυτικότερα τα βάρη των κριτηρίων των επιμέρους διαστάσεων της ΕΚΕ από τα Σχήματα 6.52 – 6.68 παρατηρούνται ποια είναι τα κριτήρια, τα οποία αποτελούν ισχυρά και αδύναμα σημεία για τις πέντε καλύτερες επιχειρήσεις. Κατά επέκταση, οι επιχειρήσεις έχουν καλή επίδοση στα κριτήρια αυτά που αποτελούν ισχυρά σημεία τους, ενώ θα πρέπει να προσέξουν τις επιδόσεις τους στα υπόλοιπα κριτήρια που

αποτελούν αδυναμίες τους. Στον Πίνακα 6.24 συνοψίζονται οι επιδόσεις των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στα κριτήρια των επιμέρους διαστάσεων της ΕΚΕ. Για τα ισχυρά σημεία των επιχειρήσεων εντοπίζεται το σύμβολο (+), ενώ για τα αδύναμα το κελί είναι κενό.

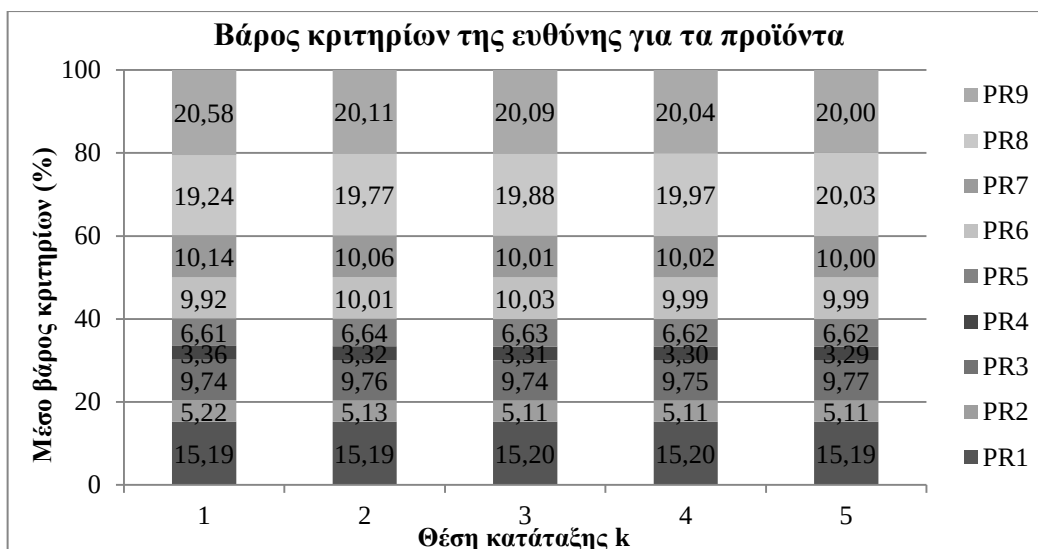
Πίνακας 6.24: Επιδόσεις των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων στα κριτήρια των επιμέρους διαστάσεων.

Διαστάσεις	Κριτήρια	Επιδόσεις των πέντε πρώτων επιχειρήσεων στα κριτήρια				
		Coca Cola	Πειραιώς	Εμπορική	TITAN	ΕΛ.ΠΕ.
Κοινωνία	SO1a			+		
	SO1b			+		+
	SO2	+		+		
	SO3			+		
	SO4	+		+		
	SO6			+		+
	SO7	+				
	SO8	+				+
Ευθύνη για τα προϊόντα	PR1				+	+
	PR2	+			+	+
	PR3					
	PR4	+			+	
	PR5					
	PR6				+	
	PR7	+			+	+
	PR8					+
	PR9	+			+	+
Πρακτικές εργασίας & Αξιοπρεπής εργασία	LA3		+			+
	LA4		+			+
	LA6	+				+
	LA8	+				
	LA9	+				+
	LA10a		+			
	LA10b	+				+
	LA11		+			+
	LA12					+
	LA13	+				
Ανθρώπινα δικαιώματα	HR1			+		
	HR2			+		
	HR3			+		
	HR4		+			
	HR5	+	+			
	HR6	+				
	HR7	+	+			
Περιβάλλον	EN1					
	EN2		+		+	

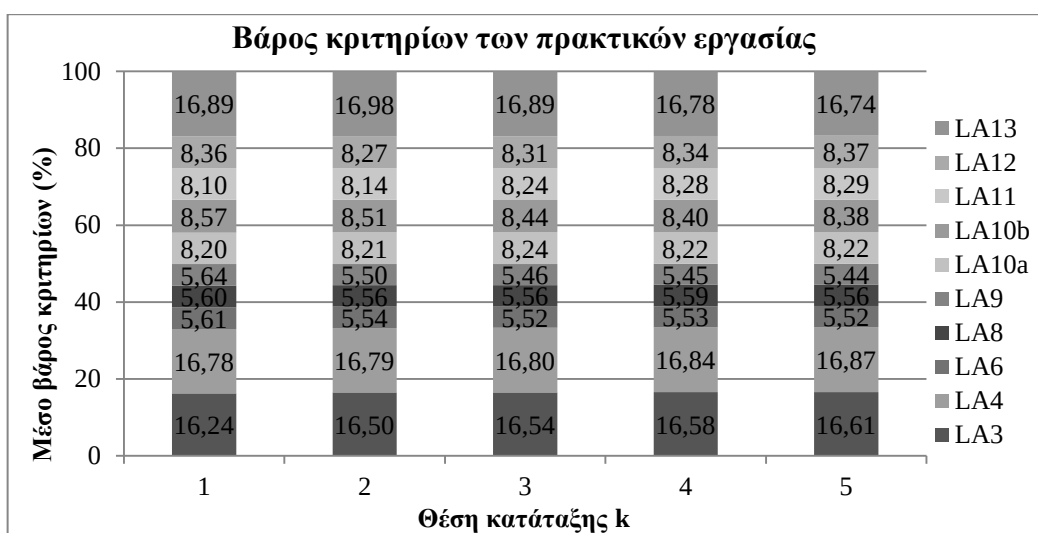
	EN3&4					
	EN5					
	EN6		+			
	EN7					
	EN8		+			
	EN10					
	EN13				+	
	EN14				+	
	EN16		+			
	EN18		+			
	EN20		+			
	EN22					
	EN24		+			
	EN26		+			
	EN29		+			
	EN30				+	
	EN28				+	
Οικονομικά στοιχεία	EC1		+	+		
	EC6				+	
	EC7				+	
	EC8		+	+		

Σχήμα 6.52: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Coca Cola στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση της κοινωνίας.

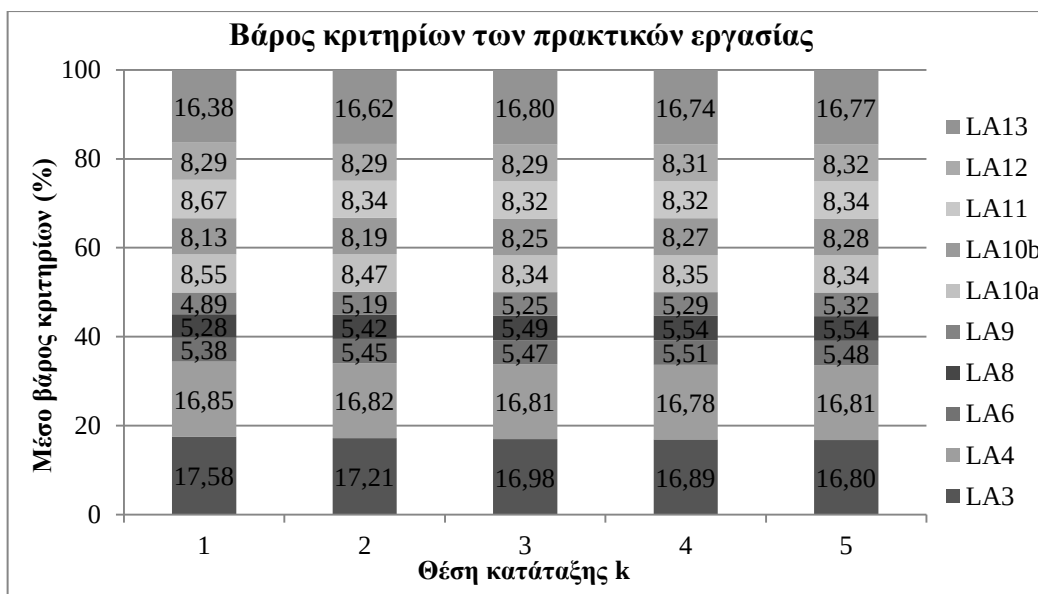
Σχήμα 6.53: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Coca Cola στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.

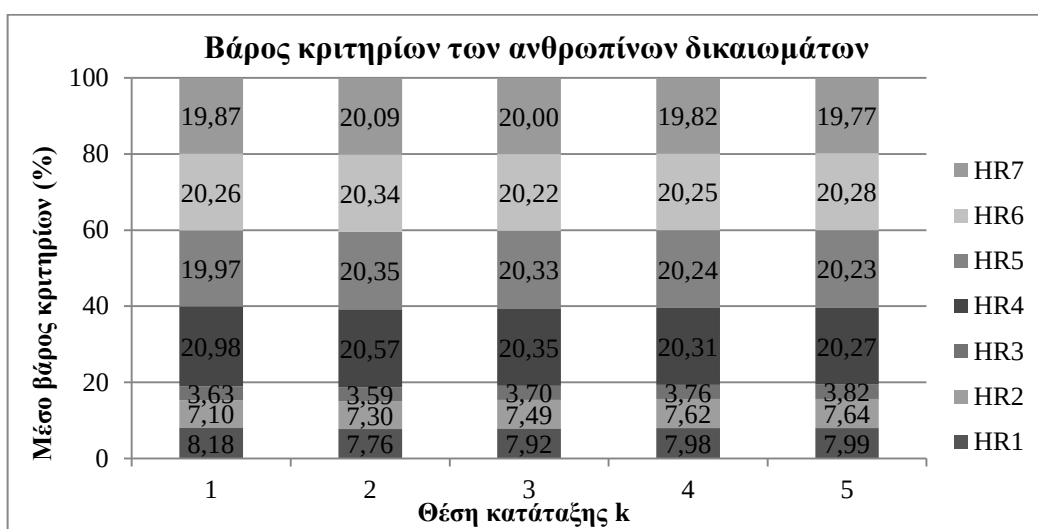
Σχήμα 6.54: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Coca Cola στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση των πρακτικών εργασίας και της αξιοπρεπούς εργασίας.

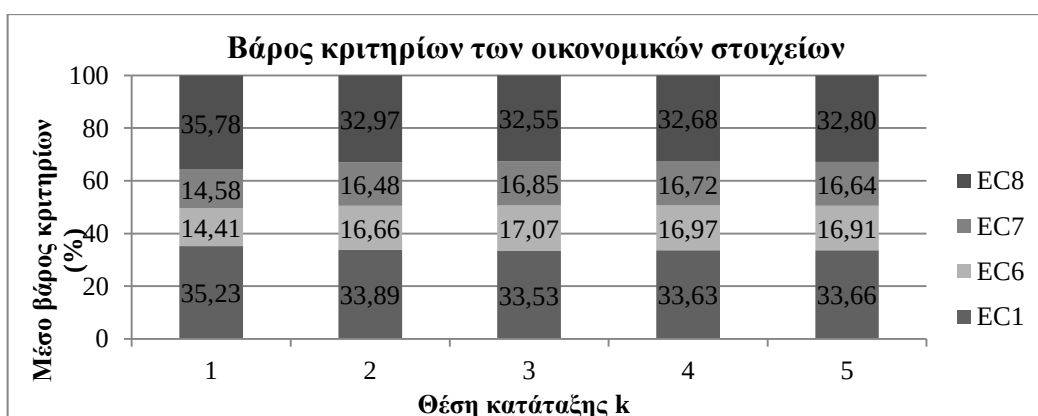
Σχήμα 6.55: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Coca Cola στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

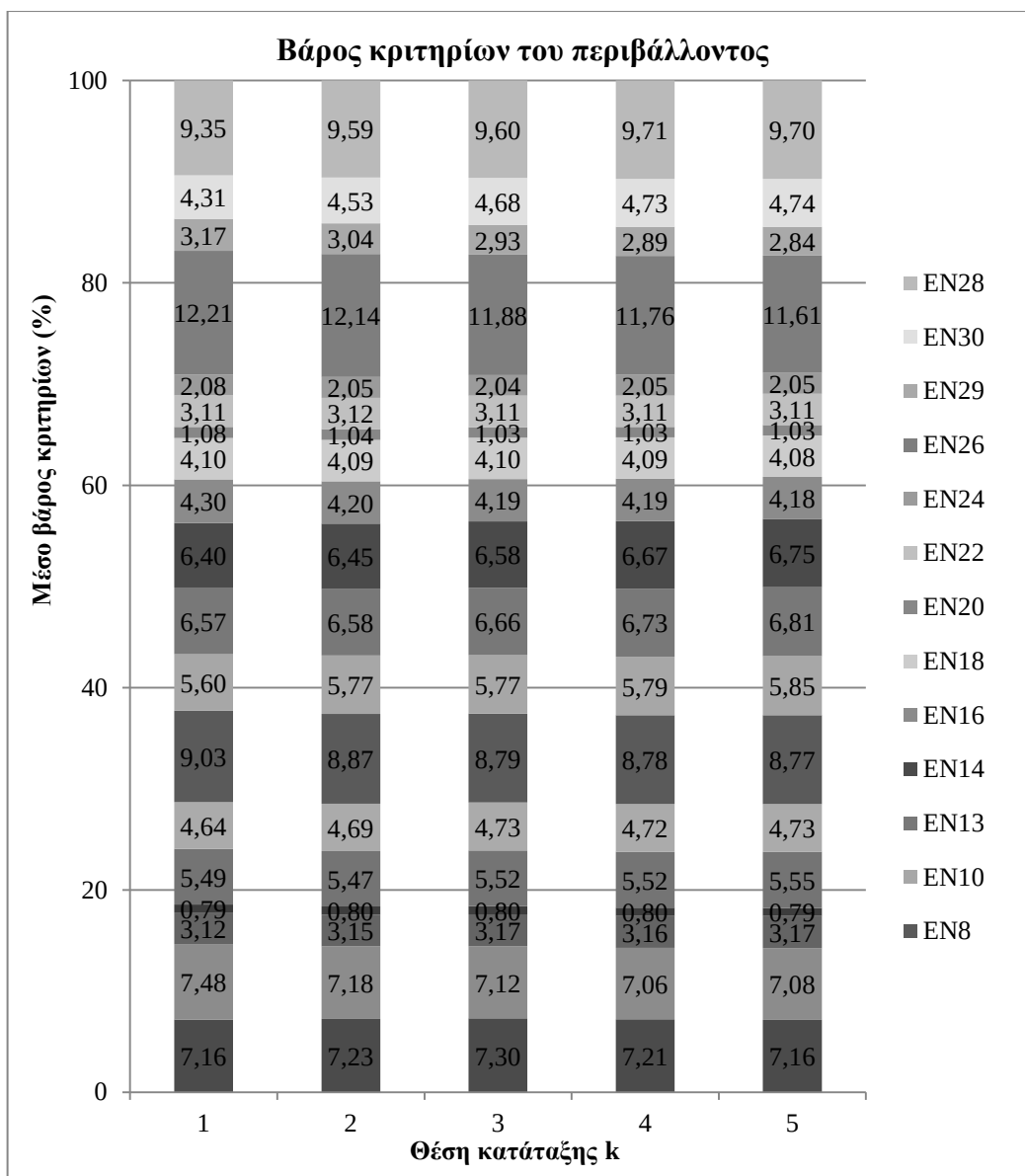
Σχήμα 6.56: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Πειραιώς στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση των πρακτικών εργασίας και της αξιοπρεπούς εργασίας.

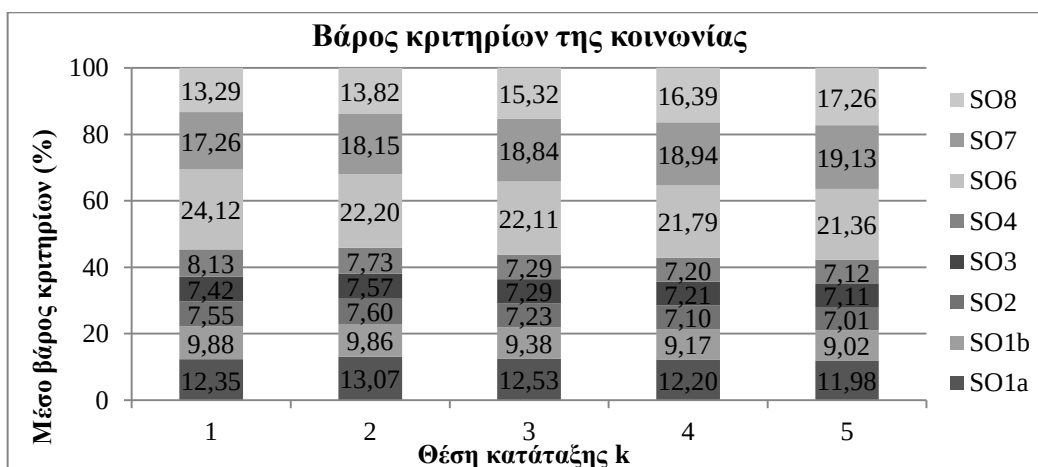
Σχήμα 6.57: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Πειραιώς στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

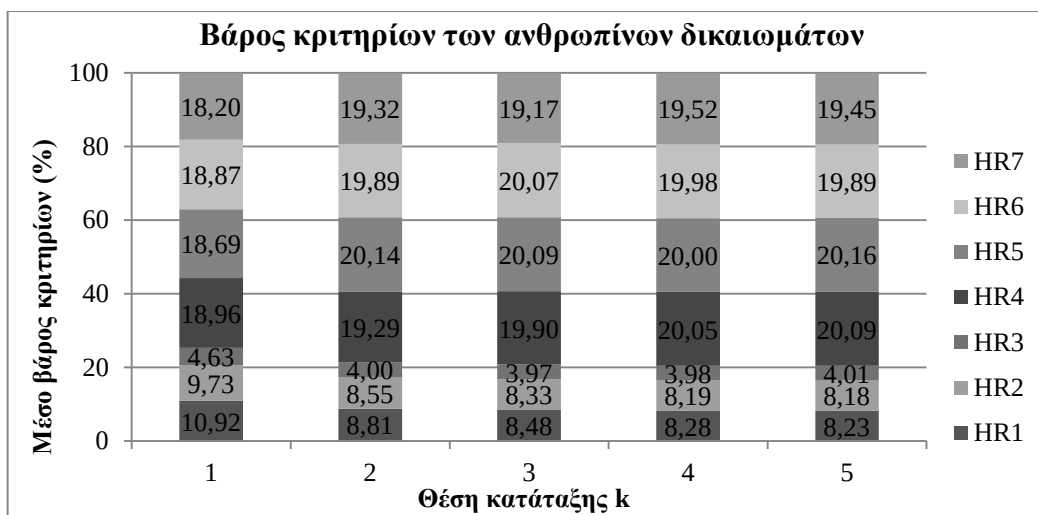
Σχήμα 6.58: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Πειραιώς στις πέντε πρώτες θέσεις στην οικονομική διάσταση.

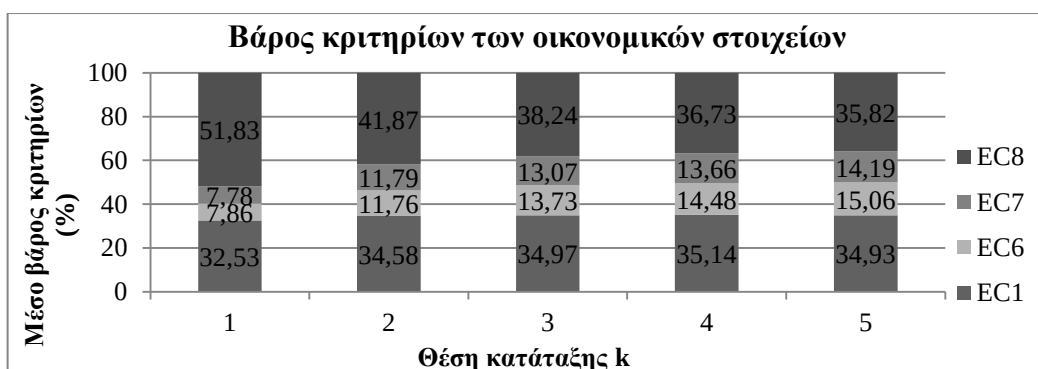
Σχήμα 6.59: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Πειραιώς στις πέντε πρώτες θέσεις στην περιβαλλοντική διάσταση.

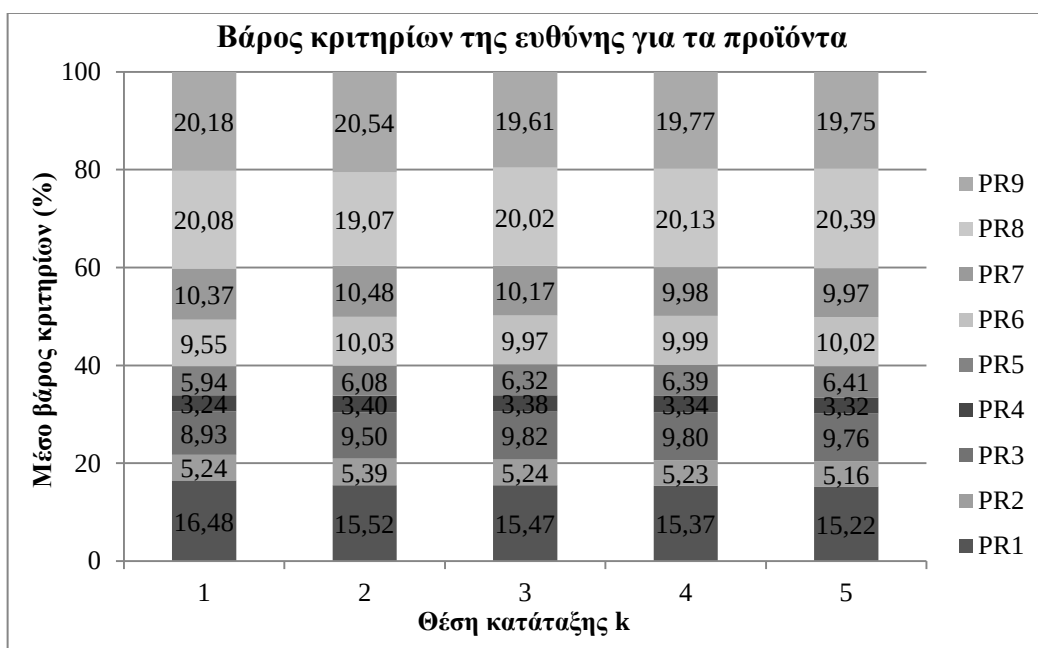
Σχήμα 6.60: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Εμπορικής στις πέντε πρώτες θέσεις στην διάσταση της κοινωνίας.

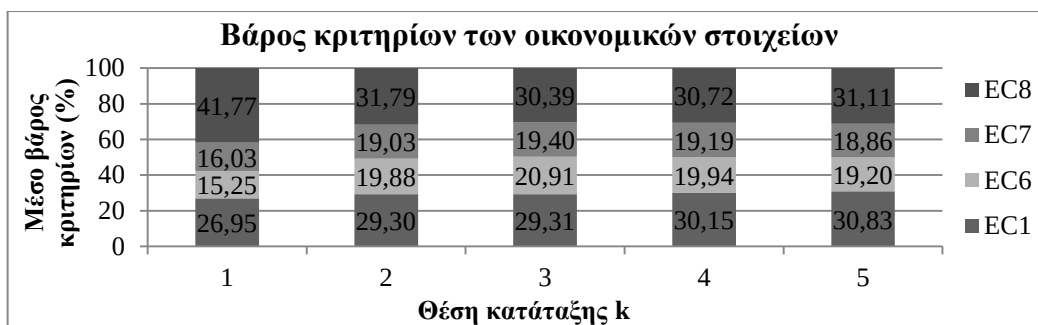
Σχήμα 6.61: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Εμπορικής στις πέντε πρώτες θέσεις στην διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

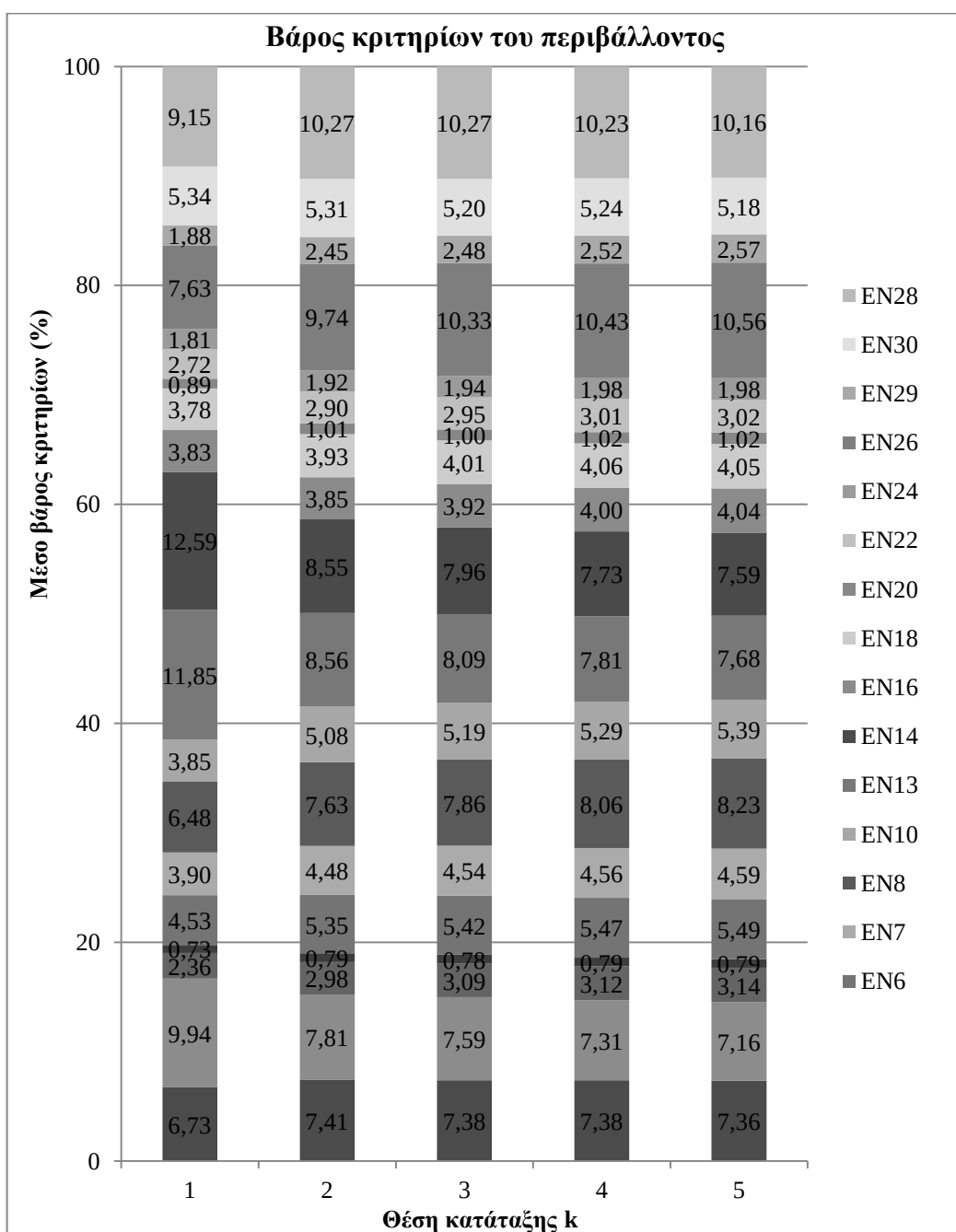
Σχήμα 6.62: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη της Εμπορικής στις πέντε πρώτες θέσεις στην οικονομική διάσταση.

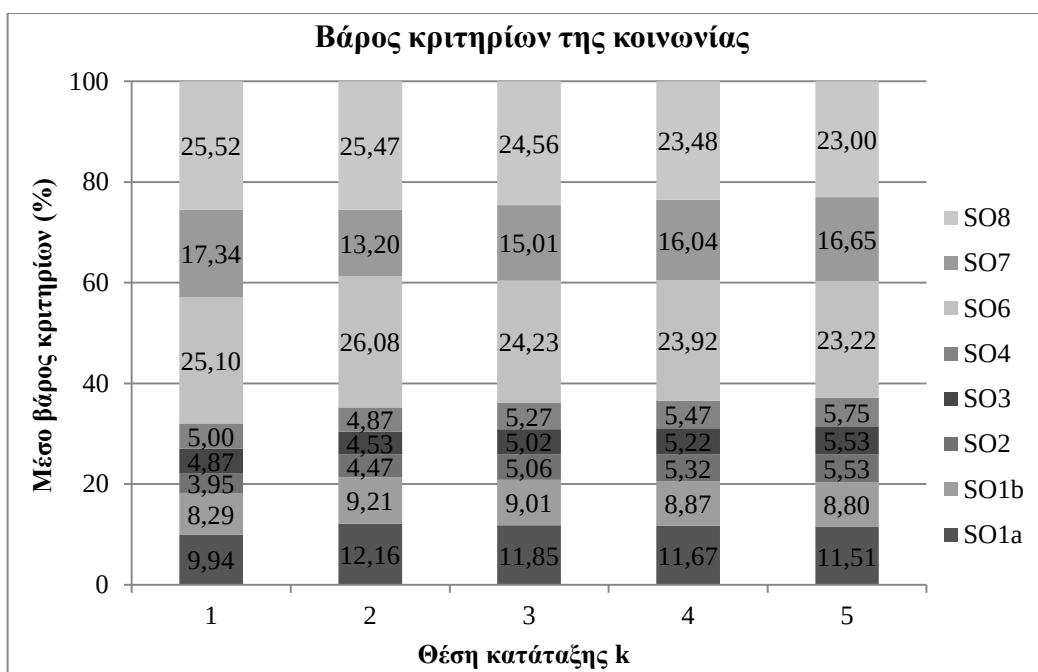
Σχήμα 6.63: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη του TITAN στις πέντε πρώτες θέσεις στην διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα.

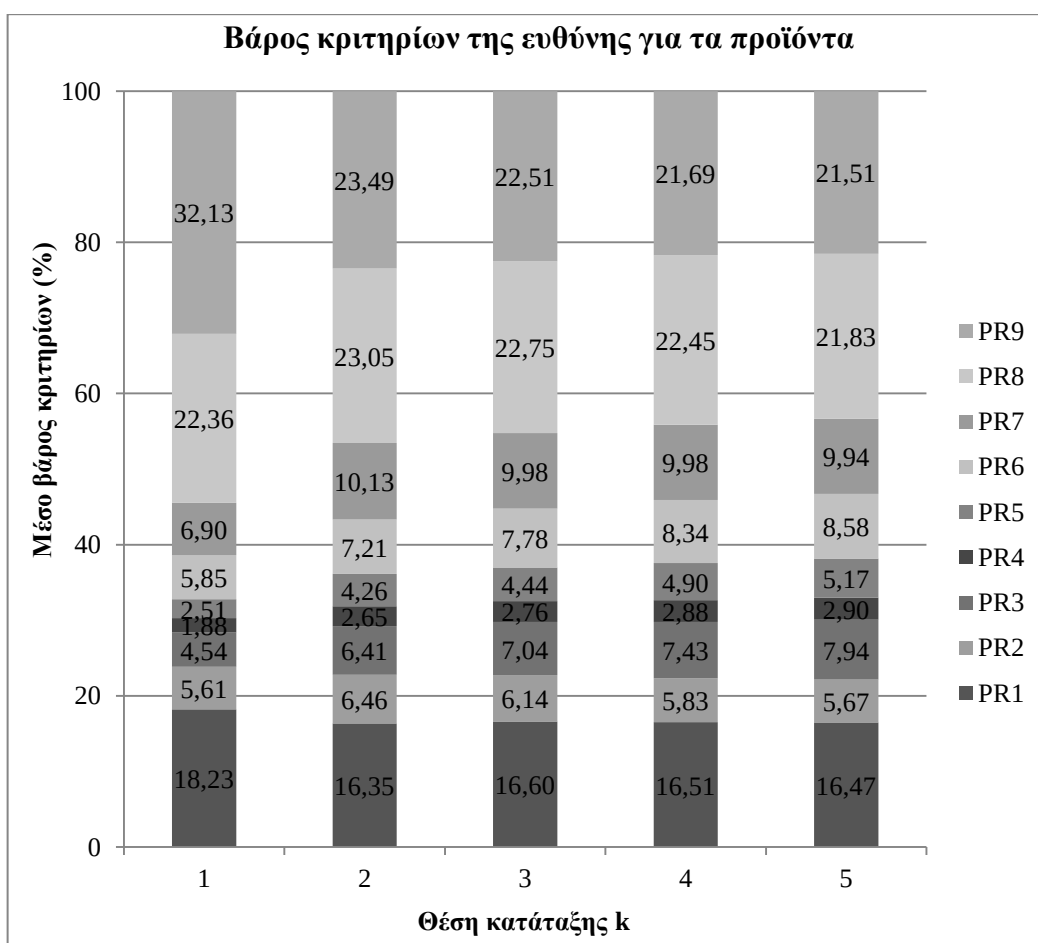
Σχήμα 6.64: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη του TITAN στις πέντε πρώτες θέσεις στην οικονομική διάσταση.

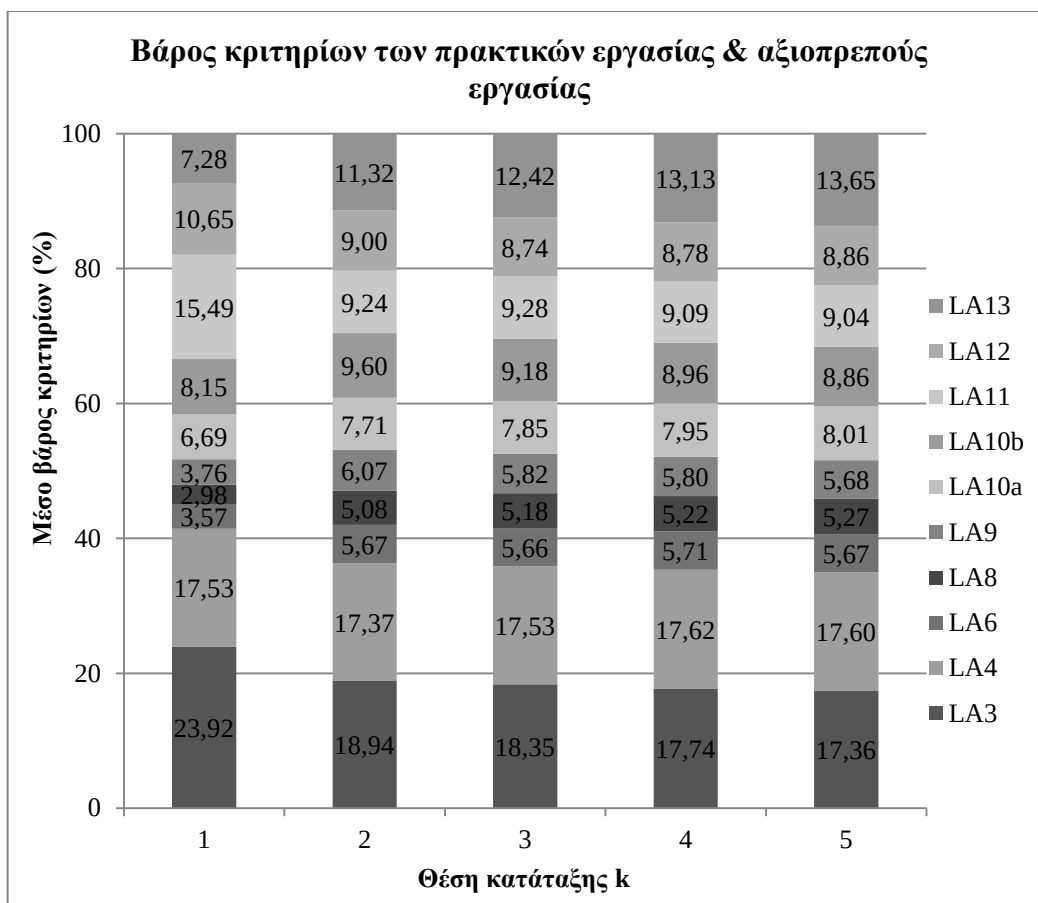
Σχήμα 6.65: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη του TITAN στις πέντε πρώτες θέσεις στην περιβαλλοντική διάσταση.

Σχήμα 6.66: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη του ομίλου Ελληνικά Πετρέλαια στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση της κοινωνίας.

Σχήμα 6.67: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη του ομίλου Ελληνικά Πετρέλαια στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση της ευθύνης για τα προϊόντα

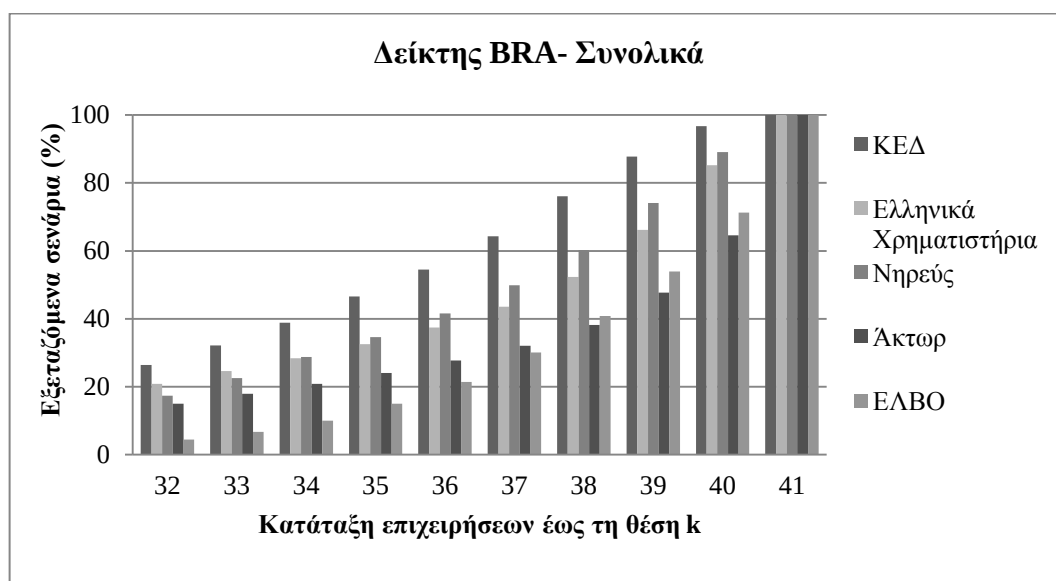

Σχήμα 6.68: Μέσα βάρη κριτηρίων για την κατάταξη του ομίλου Ελληνικά Πετρέλαια στις πέντε πρώτες θέσεις στη διάσταση των πρακτικών εργασίας και της αξιοπρεπούς εργασίας.

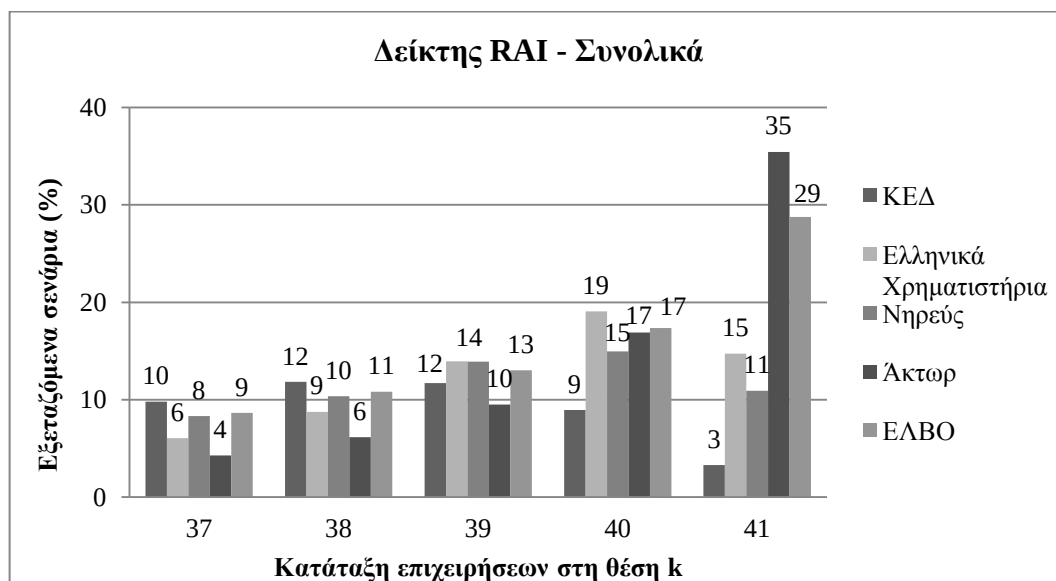
Στο σημείο αυτό θα εξεταστούν οι επιδόσεις των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα της κατάταξης με βάση τη συνολική κατάταξή τους. Οι πέντε τελευταίες επιχειρήσεις είναι η ΚΕΔ, ο όμιλος Ελληνικά Χρηματιστήρια, ο όμιλος Νηρέυς, η Άκτωρ και η ΕΛΒΟ (Πίνακας 6.20). Από το Σχήμα 6.70 παρατηρείται ότι η ΚΕΔ κατατάσσεται στην 37^η θέση για το 10% των σεναρίων που είναι μεγαλύτερο από τα αντίστοιχα των ακόλουθων επιχειρήσεων της κατάταξης. Ο όμιλος Ελληνικά Χρηματιστήρια κατατάσσεται στην 38^η θέση για το 9% των σεναρίων. Αν και το ποσοστό αυτό δεν είναι μεγαλύτερο από τα αντίστοιχα των ακόλουθων επιχειρήσεων της κατάταξης, ο όμιλος Ελληνικά Χρηματιστήρια έλαβε την 38^η θέση της κατάταξης γιατί έχει μεγαλύτερο ποσοστό σεναρίων έως την 32^η θέση (Πίνακας 6.25 και Σχήμα 6.69). Με την ίδια λογική, ο όμιλος Νηρέυς κατατάσσεται στην 39^η θέση για το 14% των σεναρίων και έως την 32^η θέση για το 17,3% των σεναρίων. Η Άκτωρ κατατάσσεται στην 40^η θέση για το 17% των σεναρίων και έως την 32^η θέση για το 15% των σεναρίων. Η ΕΛΒΟ κατατάσσεται στην 41^η θέση για το 29% των σεναρίων και έως την 32^η θέση για το 4,4%.

Πίνακας 6.25: Δείκτης BRA για τις πέντε χειρότερες επιχειρήσεις σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.

			Ποσοστό σεναρίων ως προς τη θέση k									
			32	33	34	35	36	37	38	39	40	41
Κατάταξη επιχειρήσεων	37	ΚΕΔ	26,4	32,2	38,9	46,5	54,5	64,3	76,1	87,8	96,7	100,0
	38	Ελληνικά Χρηματιστήρια	20,9	24,6	28,3	32,5	37,5	43,5	52,3	66,2	85,3	100,0
	39	Νηρεύς	17,3	22,6	28,7	34,6	41,6	49,9	60,2	74,1	89,1	100,0
	40	Άκτωρ	15,0	17,9	20,8	24,0	27,7	32,0	38,2	47,7	64,6	100,0
	41	ΕΛΒΟ	4,4	6,7	9,9	15,0	21,4	30,0	40,9	53,9	71,2	100,0

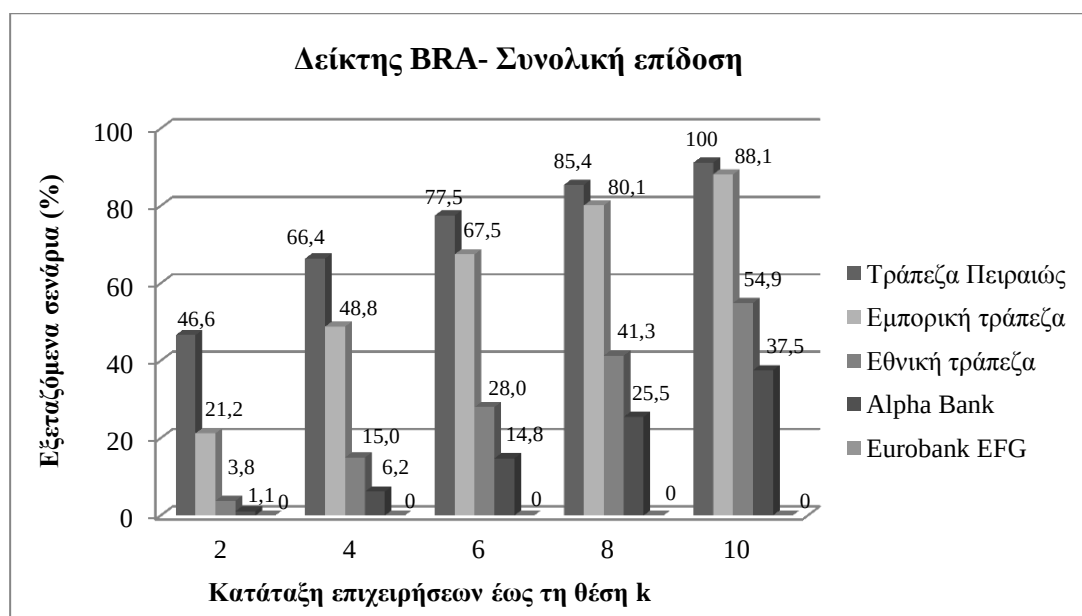
Σχήμα 6.69: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.

Σχήμα 6.70: Κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην τελευταία πεντάδα σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.

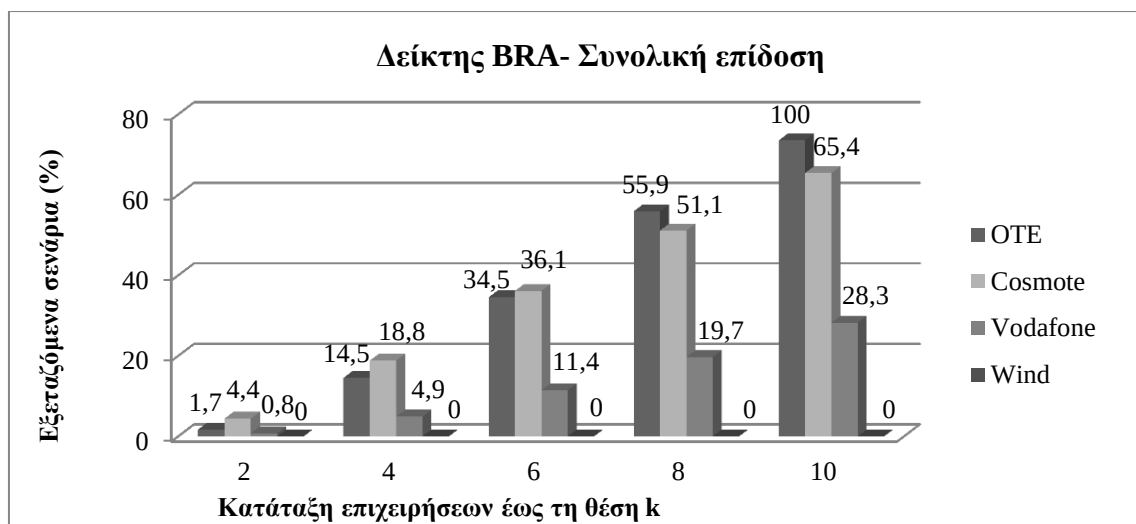
6.3.7.1 Συγκριτική αξιολόγηση των εταιρικών κοινωνικών επιδόσεων ανά κλάδο

Όσον αφορά τον τραπεζικό κλάδο, σύμφωνα με τον Πίνακα 6.20, η τράπεζα Πειραιώς έχει την καλύτερη συνολική επίδοση ΕΚΕ λαμβάνοντας την 2^η θέση της κατάταξης. Η Εμπορική τράπεζα κατατάσσεται στην 3^η θέση και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Εθνική τράπεζα στην 9^η, η Alpha bank στην 12^η και η Eurobank στην 29^η θέση. Από το Σχήμα 6.71 παρατηρείται ότι η Πειραιώς κατατάσσεται έως την 10^η θέση για το 100% των σεναρίων, η Εμπορική για το 88,1%, η Εθνική για το 54,1%, η Alpha για το 37,5%, ενώ η Eurobank δεν κατατάσσεται έως τη θέση αυτή. Η Eurobank έχει την χαμηλότερη συνολική επίδοση ΕΚΕ συγκριτικά με τις αντίστοιχες επιδόσεις των άλλων τραπεζών.

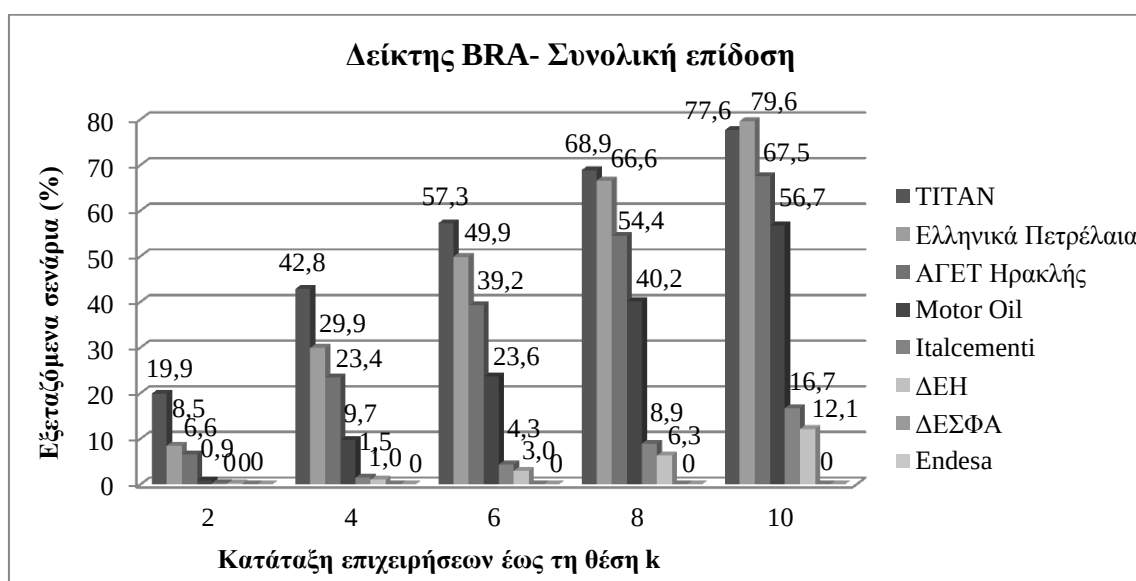
Σχήμα 6.71: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του τραπεζικού κλάδου σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.

Από τον Πίνακα 6.20 παρατηρείται ότι η ΟΤΕ έχει την καλύτερη συνολική επίδοση συγκριτικά με τις αντίστοιχες επιδόσεις των επιχειρήσεων που ανήκουν στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών, λαμβάνοντας την 7^η θέση. Την ΟΤΕ ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Cosmote στην 8^η, η Vodafone στην 14^η και η Wind στην 26^η θέση της κατάταξης. Από το Σχήμα 6.72 παρατηρείται ότι η ΟΤΕ κατατάσσεται έως την 10^η θέση για το 100% των σεναρίων, η Cosmote για το 65,4%, η Vodafone για το 28,3%, ενώ η Wind δεν κατατάσσεται έως τη θέση αυτή. Η Wind έχει την χαμηλότερη συνολική επίδοση για τον κλάδο των τηλεπικοινωνιών.

Σχήμα 6.72: Αθροιστική κατανομή θέσεων των επιχειρήσεων του κλάδου των τηλεπικοινωνιών σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που εξετάστηκαν για τον κλάδο των βιομηχανιών παραγωγής τσιμέντων, πετρελαιοειδών, φυσικού αερίου και ενέργειας, η κατάταξή τους με βάση τη συνολική επίδοσή τους είναι κατά φθίνουσα σειρά (Πίνακας 6.20): ο όμιλος TITAN στην 4^η θέση της κατάταξης, ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια 5^η, η ΑΓΕΤ Ηρακλής στην 6^η, η Motor Oil στην 10^η, ο όμιλος Italcementi στην 17^η, ο όμιλος ΔΕΗ στην 18^η, η ΔΕΣΦΑ στην 32^η και η Endesa στην 34^η. Από το Σχήμα 6.73 παρατηρείται ότι ο όμιλος TITAN κατατάσσεται έως την 8^η θέση της κατάταξης για το 68,9% των σεναρίων, ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια για το 66,6%, η ΑΓΕΤ Ηρακλής για το 54,4%, η Motor Oil για το 40,2%, ο όμιλος Italcementi για το 8,9%, ο όμιλος ΔΕΗ για το 6,3%, ενώ η Endesa και η ΔΕΣΦΑ δεν κατατάσσονται έως τη θέση αυτή.

Σχήμα 6.73: Αθροιστική κατανομή θέσεων των βιομηχανιών σύμφωνα με τη συνολική επίδοσή τους.

Έπειτα από την ανάλυση των κοινωνικών επιδόσεων των επιχειρήσεων που ανήκουν στον τραπεζικό κλάδο, στον κλάδο τηλεπικοινωνιών και στις βιομηχανίες παραγωγής τσιμέντων, ενέργειας, πετρελαιοειδών και φυσικού αερίου, θα γίνει συγκριτική αξιολόγηση των κλάδων αυτών σύμφωνα με την κατάταξή τους στις επιμέρους διαστάσεις της ΕΚΕ και σύμφωνα με τη συνολική εταιρική κοινωνική επίδοσή τους.

Πίνακας 6.26: Συγκριτική αξιολόγηση των εταιρικών κοινωνικών επιδόσεων ανά κλάδο

ΚΛΑΔΟΙ	ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ						
		Κοινωνία	Πρακτικές εργασίας & Αξιοπρεπής εργασία	Ανθρώπινα δικαιώματα	Ευθύνη για τα προϊόντα	Περιβάλλον	Οικονομικά στοιχεία	Συνολικά
Τραπεζικός	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	23	1	3	10	1	1	2
	ΕΜΠΟΡΙΚΗ	4	7	1	16	13	4	3
	ΕΘΝΙΚΗ	10	20	10	6	4	9	9
	ALPHA BANK	9	12	13	11	11	9	12
	EUROBANK	21	21	18	32	19	14	29
Τηλεπικοινωνίες	ΟΤΕ	12	3	7	8	14	12	7
	COSMOTE	11	11	1	13	3	14	8
	VODAFONE	7	17	17	9	20	5	14
	WIND	22	25	16	19	28	15	26
Βιομηχανίες	TITAN	5	16	14	2	5	3	4
	ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ	6	5	7	4	7	15	5
	ΑΓΕΤ	3	14	4	12	21	15	6
	MOTOR OIL	18	8	7	5	12	10	10
	ITALCEMENTI	18	15	6	20	6	14	17
	ΔΕΗ	24	10	7	28	8	13	18
	ΔΕΣΦΑ	26	30	18	33	31	12	32
	ENDESA	24	27	18	30	29	16	34

Από τον Πίνακα 6.26, όπου καταγράφονται οι εταιρικές κοινωνικές επιδόσεις ανά κλάδο, παρατηρείται ότι οι επιχειρήσεις του τραπεζικού κλάδου έχουν συγκριτικά καλύτερη συνολική εταιρική κοινωνική επίδοση από τους άλλους εξεταζόμενους κλάδους. Οι τράπεζες που εξέχουν είναι η τράπεζα Πειραιώς και η Εμπορική τράπεζα. Η Πειραιώς έχει πολύ καλή επίδοση στις διαστάσεις: πρακτικές εργασίας & αξιοπρεπής εργασία, ανθρώπινα δικαιώματα, περιβάλλον και οικονομικά στοιχεία. Η Εμπορική έχει πολύ καλή επίδοση στην κοινωνία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα οικονομικά στοιχεία.

Τον τραπεζικό κλάδο ακολουθούν οι τσιμεντοβιομηχανίες, με τον όμιλο TITAN και την ΑΓΕΤ να ανήκουν στις έξι πρώτες θέσεις της συνολικής κατάταξης. Ο TITAN

παρουσιάζει πολύ καλή επίδοση ΕΚΕ στις διαστάσεις: κοινωνία, ευθύνη για τα προϊόντα, περιβάλλον και οικονομικά στοιχεία και η ΑΓΕΤ στις διαστάσεις: κοινωνία και ανθρώπινα δικαιώματα. Οι βιομηχανίες πετρελαιοειδών και φυσικού αερίου φαίνεται να μην έχουν τόσο καλή επίδοση ΕΚΕ με εξαίρεση τον όμιλο Ελληνικά Πετρέλαια, ο οποίος καταλαμβάνει την πέμπτη θέση της κατάταξης για τη συνολική ΕΚΕ και παρουσιάζει καλή επίδοση για τις πρακτικές εργασίας και αξιοπρεπή εργασία, την ευθύνη για τα προϊόντα και την κοινωνία.

Όσον αφορά τον κλάδο τηλεπικοινωνιών, την καλύτερη συνολική επίδοση ΕΚΕ έχουν οι ΟΤΕ και Cosmote. Όμως, η επίδοση που παρουσιάζουν δεν είναι τόσο καλή όσο των εξεχουσών τραπεζών και βιομηχανιών τσιμέντου και πετρελαιοειδών. Τέλος, οι βιομηχανίες ενέργειας και φυσικού αερίου έχουν πολύ χαμηλή συνολική επίδοση ΕΚΕ.

6.4 Συσχέτιση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης με την χρηματοοικονομική επίδοση των επιχειρήσεων

Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται η σχέση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης με την χρηματοοικονομική αποδοτικότητα. Για το σκοπό αυτό, στην προηγούμενη ενότητα 6.3.7 εκτιμήθηκε με τη μέθοδο SMAA-2 μόνο η εταιρική κοινωνική επίδοση για το 2008 και όχι η χρηματοοικονομική αποδοτικότητα λόγω της ετερογένειας των επιχειρήσεων. Τα οικονομικά στοιχεία που εξετάστηκαν ως μια από τις διαστάσεις της ΕΚΕ με τη μέθοδο SMAA-2 αφορούν τις οικονομικές επιπτώσεις των κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων μιας επιχείρησης στο επιχειρηματικό περιβάλλον της. Ο σκοπός αυτής της εξέτασης ήταν η διερεύνηση της σχέσης των δράσεων ΕΚΕ με την κερδοφορία και αποδοτικότητα των επιχειρήσεων, η οποία αποτελεί βασικό συστατικό των χρηματοοικονομικών τους επιδόσεων.

Η χρηματοοικονομική αποδοτικότητα των εξεταζόμενων επιχειρήσεων εκτιμήθηκε για την τετραετία 2006-2009 με βάση τους χρηματοοικονομικούς δείκτες RoA, RoE και μεταβολή των πωλήσεων (ενότητα 6.2, δεδομένα), οι οποίοι παρουσιάζονται στον Πίνακα 6.27. Οι δείκτες αυτοί έχουν χρησιμοποιηθεί από διάφορους ερευνητές για τη μελέτη της εξεταζόμενης σχέσης, όπως Tsoutsoura (2004), Brine et. al. (2006), Hino (2006) Aras et. al. (2010) κ.λπ.. Για τον υπολογισμό τους χρησιμοποιήθηκαν τα χρηματοοικονομικά στοιχεία που παρέχονται στους ισολογισμούς των επιχειρήσεων. Τα στοιχεία αυτά, όπως έχει προαναφερθεί, διαφέρουν για τις χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν διαφορετικά λογιστικά πρότυπα

από τις άλλες επιχειρήσεις. Αυτή η παρατήρηση έχει επισημανθεί και από άλλους ερευνητές, όπως Lee & Park (2009) και Kang et al. (2010). Για το λόγο αυτό, ακολούθως θα αποφευχθεί η σύγκριση μεταξύ ανόμοιων επιχειρήσεων και θα προτιμηθεί η συγκριτική αξιολόγηση ανά κλάδο.

Πίνακας 6.27: Χρηματοοικονομικοί δείκτες τετραετίας 2006-2009.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	RoA				RoE				Μεταβολή πωλήσεων		
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009	2007	2008	2009
COCA-COLA	1,5	3,1	3,3	3,5	6,4	8,0	7,8	11,9	9,8	4,0	-1,9
ALPHA BANK					29,4	22,4	16,7	11,9	27,2	32,6	-18,9
EUROBANK					20,4	18,2	6,8	0,0	45,5	27,7	-71,5
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ					-29,2	7,3	-196,4	-51,1	25,1	20,4	-34,5
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ					13,7	15,8	9,8	4,9	29,7	18,2	-9,6
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ					24,8	16,9	5,2	6,2	56,8	39,1	-33,4
WIND	5,9	8,2	-0,9	8,0	-48,4	94,5	-47,2	-401,5	23,9	-89,0	710,9
VODAFONE	22,6	18,6	22,5	18,1	31,1	24,5	42,1	33,8	-1,9	-5,7	-9,9
COSMOTE	12,6	14,2	14,1	12,3	54,7	47,2	46,3	39,7	6,5	6,2	3,5
OTE	4,6	3,8	3,5	3,7	20,2	22,3	12,7	12,0	-1,2	-3,5	-6,8
ΔΕΗ	1,3	1,9	-1,2	7,2	1,5	1,9	-6,6	15,3	7,4	13,2	3,3
TITAN	16,6	15,9	7,8	6,4	21,4	19,8	14,2	9,9	3,1	2,4	-18,0
ITALCEMENTI	10,8	9,8	6,1	4,5	19,7	17,9	9,3	6,6	2,5	-3,8	-13,3
A.G.E.T. ΗΡΑΚΛΗΣ	10,4	10,6	10,1	5,2	13,6	14,2	14,5	7,7	0,2	2,4	-25,8
ΓΕΦΥΡΑ ΡΙΟΥ- ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ	47,7	30,7	23,1	22,8	112,4	58,5	48,5	38,3	0,0	13,2	-4,7
ΑΚΤΩΡ	2,4	1,5	5,2	5,0	11,3	9,6	12,2	10,5	8,5	44,8	3,2
ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ	6,9	10,0	9,7	9,2	26,1	28,5	24,4	21,5	9,1	1,9	0,4
S&B ΟΡΥΚΤΑ	8,0	8,2	7,5	2,8	17,4	17,8	12,8	3,2	17,5	-12,5	-28,3
ΧΑΛΚΟΡ	5,6	4,5	-2,3	-1,8	10,0	6,8	-13,0	-8,2	3,5	-16,0	-45,9
ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΝ ΕΛΛΑΔΟΣ	-14,8	5,8	2,4	5,0	-15,4	7,7	2,3	6,3		32,8	-8,8
ΜΕΤΚΑ	22,4	14,9	17,8	9,0	44,7	40,3	34,4	26,6	-6,6	32,8	-18,9
ΔΕΛΦΟΙ- ΔΙΣΤΟΜΟΝ	17,6	3,1	1,7	7,3	23,5	4,3	2,2	9,6	-17,5	2,6	-8,5
ΕΛ.Β.Ο	-2,5	1,9	-5,1	-13,6	-30,3	-2,5	-78,6	-970,0	33,8	-51,6	-9,1
ENDESA	-64,9	-1,4	-2,7		-234,5	-0,7	-1,6			81,6	
MOTOR OIL	17,3	16,1	10,3	9,8	56,0	56,6	33,1	44,2	2,3	35,3	-28,5
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ	8,1	9,4	2,2	4,5	15,0	18,9	0,7	9,7	5,1	18,7	-33,3
ΕΛΒΑΛ	2,4	3,0	-1,8	-0,5	3,9	5,0	-2,7	-0,4	10,7	-11,5	-24,6
ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ	9,6	13,6	4,1	10,8	22,4	28,0	8,5	17,1	12,0	1,6	-20,1
ΑΘΗΝΑΙΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΑ	18,2	20,7	21,5	21,4	27,4	32,2	33,8	33,3	10,1	5,9	-2,7
Κ.Ε.Δ.	-1,0	-0,2	-1,3	-2,2	-7,7	16,5	-3,8	-60,8	54,4	-31,7	-24,8
INTERAMERICAN	2,0	1,6	-10,7		48,8	38,3	7,2	9,1	13,7	3,4	9,1
ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ	5,8	7,7	9,7	15,5	25,9	31,1	34,6	52,1	12,1	5,6	1,6
KLEEMANN	14,7	13,9	12,2	7,6	21,4	20,9	17,5	10,6	24,7	10,3	-18,4
ΔΕΣΦΑ		6,0	3,2	3,0		7,4	3,9	4,9		-23,3	52,7
ΕΛ. ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ	39,1	48,5	43,6	27,6	55,7	65,2	55,4	28,6	36,3	-32,8	-27,7
ΟΠΑΠ	74,4	65,9	71,2	74,5	145,6	143,8	157,2	167,6	9,0	8,1	-2,0
EXODUS	11,1	10,7	8,6	-10,2	28,7	24,2	14,1	-44,9	27,0	15,5	-22,1
ΝΗΡΕΥΣ	5,9	5,7	4,4	2,6	11,9	11,6	5,8	0,6	32,7	-20,8	-3,7
FRIGOGLASS	19,5	18,5	9,5	6,3	34,8	33,0	26,0	14,2	10,2	7,6	-30,8
BLUE STAR FERRIES	4,7	3,8	6,3	6,0	7,4	7,1	7,0	7,3	12,0	29,2	6,3
EPT	1,3	3,9	-1,2	-2,5	-10,5	-3,8	-2,8	-11,6	71,6	-30,7	-5,6

Ακολούθως θα εξεταστεί η χρηματοοικονομική αποδοτικότητα των επιχειρήσεων πριν και μετά το εξεταζόμενο έτος δημοσίευσης των κοινωνικών απολογισμών, ώστε να διερευνηθεί η επίδραση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στην χρηματοοικονομική αποδοτικότητα των επιχειρήσεων. Τα ακόλουθα διαγράμματα (Σχήμα 6.74 – 6.79) απεικονίζουν την απόδοση του ενεργητικού, την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων και τη μεταβολή των πωλήσεων των επιχειρήσεων πριν και μετά το 2008 και θα βοηθήσουν στην ερμηνεία της εξεταζόμενης σχέσης διερευνώντας τις ακόλουθες υποθέσεις:

1. Η καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα συντελεί σε καλύτερη ΕΚΕ.
2. Η καλύτερη ΕΚΕ οδηγεί σε καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα.
3. Δεν υπάρχει σχέση μεταξύ ΕΚΕ και χρηματοοικονομικής αποδοτικότητας.

Η υπόθεση 1 αφορά την θεωρία της περίσσειας των πόρων (slack resources theory) που υπερασπίζεται ότι μια επιχείρηση πρέπει να είναι σε καλή οικονομική κατάσταση έτσι ώστε να συνεισφέρει στην εταιρική κοινωνική επίδοσή της, γιατί η ΕΚΕ απαιτεί κάποιο κεφάλαιο που προκύπτει από την οικονομική επίδοση. Η υπόθεση 2 αφορά την καλή διαχείριση (good management theory) και θεωρεί ότι μια επιχείρηση που αντιλαμβάνεται από τα ενδιαφερόμενα μέρη της ότι έχει καλή φήμη θα αποκτήσει καλή οικονομική κατάσταση.

Σύμφωνα με την εκτιμώμενη κατάταξη για τη συνολική εταιρική κοινωνική επίδοση του 2008 (Πίνακας 6.20), η Coca Cola έχει λάβει την πρώτη θέση. Όσον αφορά τη χρηματοοικονομική της αποδοτικότητα, από τον Πίνακα 6.27 παρατηρείται ότι η Coca Cola κατάφερε να αυξήσει την απόδοση του ενεργητικού (δείκτης RoA) και να βελτιώσει την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων (δείκτης RoE) κατά τη διάρκεια της τετραετίας 2006-2009. Ο δείκτης RoA για την Coca Cola διαμορφώνεται στο 3,5% και ο δείκτης RoE στο 11,9% για το 2009. Οι δείκτες αυτοί αυξήθηκαν για το 2009, γεγονός που επιβεβαιώνει τη θεωρία που υπερασπίζεται ότι η εμπλοκή μιας επιχείρησης με την ΕΚΕ αυξάνει την κερδοφορία της. Όμως, οι πωλήσεις της Coca Cola μειώνονται κατά 1,9% για το 2009, γεγονός που δεν επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό ότι η δέσμευση μιας επιχείρησης με δράσεις ΕΚΕ αυξάνει τις πωλήσεις της.

Σε γενικές γραμμές η χρηματοοικονομική αποδοτικότητα της Coca Cola μπορεί να βελτιώθηκε, αλλά δεν είναι η καλύτερη του κλάδου παραγωγής ειδών διατροφής. Συγκεκριμένα, η οικονομική αποδοτικότητα της εταιρείας Αθηναϊκή Ζυθοποιία που ανήκει στον ίδιο κλάδο με την Coca Cola, παρατηρείται ότι είναι υψηλότερη της Coca Cola, αλλά μειώνεται στο τέλος του 2009. Πιο συγκεκριμένα, ο δείκτης RoA για την

Αθηναϊκή Ζυθοποιία διαμορφώνεται στο 21,5% για το 2008 και μειώνεται σε 21,4% για το 2009, παραμένοντας υψηλότερος από τον αντίστοιχο της Coca Cola. Το ίδιο παρατηρείται και για τον δείκτη RoE, ο οποίος είναι 33,8% για το 2008 και μειώνεται σε 33,3% για το 2009. Οι πωλήσεις της Αθηναϊκής Ζυθοποιίας μειώνονται κατά τη διάρκεια της τετραετίας, έχοντας αρνητική μεταβολή πωλήσεων το 2009 (-2,7% έναντι 5,9% το 2008).

Αν συσχετιστεί η μείωση της χρηματοοικονομικής αποδοτικότητας της Αθηναϊκής Ζυθοποιίας το 2009 με τη χαμηλότερη κοινωνική επίδοση που είχε η εταιρεία το 2008 από την Coca Cola, επιβεβαιώνεται η υπόθεση 2 (η κακή ΕΚΕ συντελεί στη μείωση της κερδοφορίας). Όμως, η υπόθεση 1 δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί γιατί παρόλο που η εταιρεία έχει καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα από την Coca Cola πριν το 2008, δεν φαίνεται να έχει καλύτερη ΕΚΕ.

Η χρηματοοικονομική αποδοτικότητα του ομίλου Νηρέυς που ανήκει στον κλάδο παραγωγής ειδών διατροφής, βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο από των εταιρειών Αθηναϊκή Ζυθοποιία και Coca Cola για το 2009. Επίσης, από τον Πίνακα 6.27 παρατηρείται ότι οι δείκτες RoA και RoE μειώνονται κατά τη διάρκεια του 2006-2009, ενώ οι πωλήσεις του ομίλου βελτιώθηκαν στο τέλος του 2009. Όμως, η εταιρική κοινωνική επίδοση του ομίλου ήταν χαμηλή, αν ληφθεί υπόψη ότι ανήκει στην τελευταία πεντάδα της κατάταξης για τη συνολική ΕΚΕ. Συνεπώς, η κακή χρηματοοικονομική αποδοτικότητα του ομίλου φαίνεται να συντελεί στην κακή ΕΚΕ και το αντίστροφο (υπόθεση 1 και 2). Επίσης, η ΕΚΕ δεν φαίνεται να σχετίζεται με τη μεταβολή των πωλήσεων.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που ανήκουν στους κλάδους παραγωγής ενέργειας, πετρελαιοειδών και φυσικού αερίου, την καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα (με εξαίρεση τη μεταβολή των πωλήσεων) με βάση τα αποτελέσματα του 2008 φαίνεται να έχει η Motor Oil και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η ΔΕΣΦΑ, ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια, η Endesa και η ΔΕΗ. Όπως παρατηρείται από τον Πίνακα 6.27, η Motor Oil κατάφερε να βελτιώσει την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων της σε 44,2% για το 2009, ενώ η απόδοση του ενεργητικού και η μεταβολή των πωλήσεών της φαίνεται να μειώνονται σε 9,8% και -28,5%, αντίστοιχα.

Η ΔΕΗ και ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια βελτίωσαν την χρηματοοικονομική τους αποδοτικότητα τόσο σε επίπεδο απόδοσης ενεργητικού όσο και σε επίπεδο απόδοσης ιδίων κεφαλαίων για το 2009. Οι πωλήσεις που πέτυχε η ΔΕΗ για το 2008 ήταν αυξημένες κατά 13,2%, ενώ το 2009 αυξήθηκαν κατά 3,3%. Η μεταβολή των

πωλήσεων για τον όμιλο Ελληνικά Πετρέλαια ήταν 19% για το 2008 και πήρε αρνητική τιμή για το 2009. Η βελτίωση των αποτελεσμάτων της ΔΕΗ είναι ιδιαίτερα αξιοσημείωτη για το 2009, η οποία κατάφερε να αυξήσει την κερδοφορία της περισσότερο από τον όμιλο Ελληνικά Πετρέλαια και την ΔΕΣΦΑ. Η ΔΕΣΦΑ κατάφερε να αυξήσει την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων και τη μεταβολή των πωλήσεών της, αλλά μειώθηκε η απόδοση του ενεργητικού της για το 2009. Η χρηματοοικονομική αποδοτικότητα της Endesa είναι αρκετά χαμηλή και οι δείκτες RoA και RoE κυμαίνονται σε αρνητικές τιμές κατά τη διάρκεια της τετραετίας.

Την καλύτερη εταιρική κοινωνική επίδοση μεταξύ των επιχειρήσεων που ανήκουν στις βιομηχανίες παραγωγής ενέργειας, πετρελαιοειδών και φυσικού αερίου σημείωσε ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια, ο οποίος έλαβε την 5^η θέση στην κατάταξη με βάση τη συνολική ΕΚΕ. Η εταιρική κοινωνική επίδοση της Motor Oil είναι αμέσως καλύτερη (10^η θέση της κατάταξης) και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά οι επιδόσεις ΕΚΕ των ΔΕΗ, ΔΕΣΦΑ και Endesa. Συγκρίνοντας την εταιρική κοινωνική επίδοση αυτών των επιχειρήσεων με την προαναφερθείσα οικονομική τους αποδοτικότητα, μπορεί να συμπεραθεί ότι η καλύτερη ΕΚΕ συντελεί στην καλύτερη απόδοση ιδίων κεφαλαίων με εξαίρεση τη μεταβολή των πωλήσεων (υπόθεση 2).

Όσον αφορά τις βιομηχανίες τσιμέντου, η χρηματοοικονομική αποδοτικότητα της ΑΓΕΤ Ηρακλής και του ομίλου TITAN είναι καλύτερες από του ομίλου Italcementi. Όμως, οι δείκτες RoA και RoE για αυτές τις επιχειρήσεις μειώνονται το 2009. Οι πωλήσεις της ΑΓΕΤ και του TITAN είναι αυξημένες κατά 2,4%, ενώ του Italcementi μειώνονται κατά 3,8% στο τέλος του 2008. Αλλά, η μεταβολή των πωλήσεων κινήθηκε πτωτικά στο 2008-2009 και κυμάνθηκε σε αρνητικά επίπεδα και για τις τρεις βιομηχανίες τσιμέντου. Από τον Πίνακα 6.20 μπορεί να παρατηρηθεί ότι ο TITAN έχει την καλύτερη εταιρική κοινωνική επίδοση για το 2008 και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η ΑΓΕΤ και ο Italcementi. Συσχετίζοντας τη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα με την εταιρική κοινωνική επίδοση για τις βιομηχανίες τσιμέντου συμπεραίνεται ότι η καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα συντελεί στην καλύτερη ΕΚΕ (υπόθεση 1), ενώ δεν φαίνεται να υπάρχει σχέση μεταξύ ΕΚΕ και πωλήσεων.

Για τις επιχειρήσεις που ανήκουν σε άλλους βιομηχανικούς κλάδους παρατηρείται ότι την καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα, τόσο σε επίπεδο απόδοσης ενεργητικού όσο και σε επίπεδο απόδοσης ιδίων κεφαλαίων, παρουσιάζει η Frigoglass συγκρινόμενη με τις Kleemann και ΕΛΒΟ. Η Kleemann παρουσιάζει την αμέσως καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα. Όμως, οι δείκτες RoA και RoE μειώνονται

και για τις τρεις αυτές βιομηχανίες κατά τη διάρκεια της τετραετίας 2006-2009. Σε πτωτικά επίπεδα κινούνται επίσης οι πωλήσεις τους στο 2008-2009. Από τον Πίνακα 6.20 παρατηρείται ότι η εταιρική κοινωνική επίδοση της Frigoglass είναι συγκριτικά καλύτερη και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Kleemann και η ΕΛΒΟ. Συσχετίζοντας τη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα αυτών των βιομηχανιών με την εταιρική κοινωνική τους επίδοση, συμπεραίνεται ότι η καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα συντελεί στην καλύτερη ΕΚΕ (υπόθεση 1). Όμως, η ΕΚΕ δεν συντελεί στην αύξηση των πωλήσεων.

Η S&B έχει την καλύτερη απόδοση ενεργητικού και την καλύτερη απόδοση ιδίων κεφαλαίων έναντι των άλλων μεταλλουργικών βιομηχανιών για το 2008 και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Σωληνουργία Κορίνθου, η Αλουμίνιον της Ελλάδος, η Δελφοί-Δίστομο, η ΕΛΒΑΛ και η ΧΑΛΚΟΡ. Οι δείκτες RoA και RoE για τις επιχειρήσεις Σωληνουργία Κορίνθου, Αλουμίνιο της Ελλάδος, Δελφοί-Δίστομο, ΕΛΒΑΛ και ΧΑΛΚΟΡ αυξήθηκαν για το 2009, ενώ για την S&B μειώθηκαν, με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις Σωληνουργία Κορίνθου, Αλουμίνιο της Ελλάδος και Δελφοί-Δίστομο να έχουν συγκριτικά καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα για το 2009. Οι πωλήσεις των αυτών των επιχειρήσεων μειώνονται στο τέλος του 2009.

Από τον Πίνακα 6.20 παρατηρείται ότι η S&B έχει συγκριτικά καλύτερη κοινωνική επίδοση και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά οι επιχειρήσεις ΕΛΒΑΛ, Σωληνουργία Κορίνθου, ΧΑΛΚΟΡ, Δελφοί-Δίστομο και Αλουμίνιο της Ελλάδος. Συσχετίζοντας τη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα αυτών των επιχειρήσεων με την εταιρική κοινωνική τους επίδοση παρατηρείται ότι η καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα συντελεί στην καλύτερη ΕΚΕ (υπόθεση 1), ενώ δεν φαίνεται η εμπλοκή των επιχειρήσεων με την ΕΚΕ να συντελεί στην αύξηση των πωλήσεων.

Όσον αφορά τον κατασκευαστικό κλάδο, η Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου έχει την καλύτερη απόδοση ενεργητικού και απόδοση ιδίων κεφαλαίων έναντι των άλλων επιχειρήσεων και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η ΜΕΤΚΑ, η Αττική Οδός και η Άκτωρ. Οι πωλήσεις της Άκτωρ και της Αττικής Οδού αυξάνονται στο τέλος του 2009 κατά 3,2% και 0,4%, αντίστοιχα. Ενώ, οι πωλήσεις της Γέφυρας Ρίου-Αντιρρίου και της ΜΕΤΚΑ μειώνονται για το 2008-2009 κατά 4,7% και 18,9%, αντίστοιχα. Την καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα έχει η Γέφυρα και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Αττική Οδός, η ΜΕΤΚΑ και η Άκτωρ. Αν συσχετιστεί η χρηματοοικονομική αποδοτικότητα αυτών των επιχειρήσεων με την εταιρική κοινωνική τους επίδοση μπορεί να συμπεραθεί ότι η καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα, τόσο σε επίπεδο

απόδοσης ενεργητικού όσο και σε επίπεδο απόδοσης ιδίων κεφαλαίων, συντελεί στην καλύτερη ΕΚΕ (υπόθεση 1). Όμως, η καλύτερη ΕΚΕ δεν συντελεί στην αύξηση των πωλήσεων.

Η χρηματοοικονομική αποδοτικότητα σε επίπεδο απόδοσης ενεργητικού και απόδοσης ιδίων κεφαλαίων της ΟΠΑΠ είναι συγκριτικά καλύτερη από τις αντίστοιχες των άλλων επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών κατά τη διάρκεια της τετραετίας. Πιο συγκεκριμένα, η ΟΠΑΠ έχει την καλύτερη απόδοση ενεργητικού για το 2008 και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά οι επιχειρήσεις Ελληνικά Χρηματιστήρια, Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών (ΔΑΑ), Exodus, Interamerican, Blue Star Ferries, EPT και Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου (ΚΕΔ). Οι δείκτες RoA και RoE της ΟΠΑΠ αυξάνονταν κατά το 2007-2009 και για το 2009 διαμορφώθηκαν σε 74,5% και 167,6%, αντίστοιχα. Όμως, οι πωλήσεις της ΟΠΑΠ, παρατηρείται ότι μειώνονται κατά τη διάρκεια της τετραετίας. Εμφανώς βελτιωμένοι είναι οι δείκτες RoA και RoE για τον ΔΑΑ, οι οποίοι διαμορφώθηκαν το 2009 σε 15,5% και 52,1%, αντίστοιχα (έναντι 9,7% και 34,6% για το 2008). Οι πωλήσεις του οργανισμού στο τέλος του 2008 αυξήθηκαν κατά 5,6% και στο τέλος του 2009 κατά 1,6%.

Σε συγκριτικά υψηλά επίπεδα διαμορφώνονται οι δείκτες RoA και RoE για τον όμιλο Ελληνικά Χρηματιστήρια που προσεγγίζουν το 43,6% και το 55,4% για το 2008, αλλά μειώνονται για το 2009 σε 27,6% και το 28,6%, αντίστοιχα. Οι πωλήσεις του ομίλου μειώνονται κατά 27,7% το 2009. Η απόδοση ιδίων κεφαλαίων του ομίλου Interamerican διαμορφώνεται σε 7,2% το 2008 και αυξάνεται σε 9,1% το 2009, καθώς επίσης οι πωλήσεις του αυξάνονται κατά 9,1% στο τέλος του 2009. Η μείωση της χρηματοοικονομικής αποδοτικότητας το 2009 της Exodus, της EPT και της ΚΕΔ είναι πολύ εμφανής, τόσο που οι δείκτες RoA, RoE και μεταβολή των πωλήσεων κυμαίνονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα προσεγγίζοντας αρνητικές τιμές. Ο δείκτης RoA για την Blue Star Ferries διαμορφώνεται σε 6,3% το 2008 και μειώνεται σε 6% το 2009. Η μεταβολή των πωλήσεων κινείται πτωτικά το 2008-2009, ενώ ο δείκτης RoE αυξάνεται από 7% το 2008 σε 7,3% το 2009.

Όσον αφορά την εκτιμώμενη εταιρική κοινωνική επίδοση, ο ΔΑΑ έχει συγκριτικά καλύτερη ΕΚΕ έναντι των άλλων επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά οι επιχειρήσεις: Interamerican, ΟΠΑΠ, Exodus, EPT, Blue Star Ferries, ΚΕΔ και Ελληνικά Χρηματιστήρια. Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα και συσχετίζοντας τη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα αυτών των επιχειρήσεων με την εταιρική κοινωνική τους επίδοση, θα μπορούσε να συμπεραθεί ότι η εμπλοκή μιας επιχείρησης με

την ΕΚΕ αυξάνει την κερδοφορία της και κατά επέκταση επιβεβαιώνεται η υπόθεση που υπερασπίζεται ότι η ΕΚΕ συντελεί στη βελτίωση της απόδοσης ενεργητικού και απόδοσης ιδίων κεφαλαίων μιας επιχείρησης (υπόθεση 2), αλλά δεν φαίνεται να συμβάλλει στην αύξηση των πωλήσεων της.

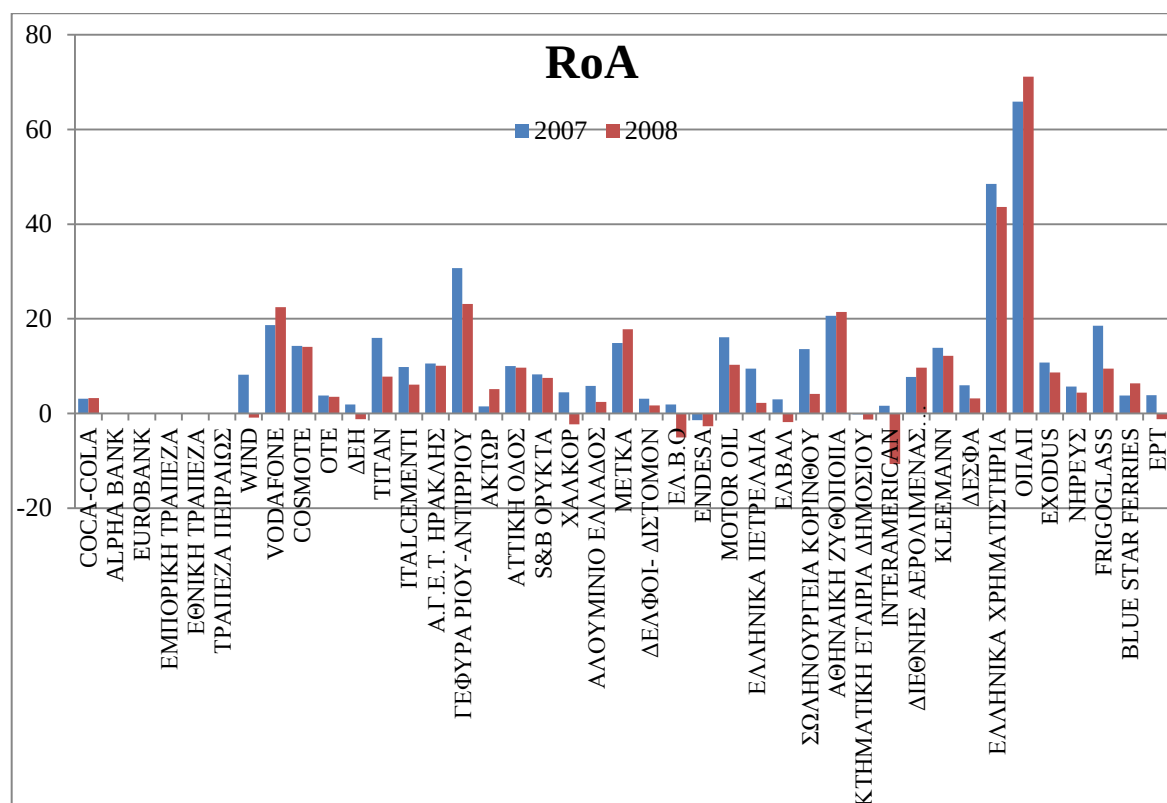
Όσον αφορά τον τραπεζικό κλάδο, την καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα σύμφωνα με τα αποτελέσματα του 2008 έχει η Alpha bank και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Εθνική, η Eurobank, η Πειραιώς και η Εμπορική. Από τον Πίνακα 6.27 παρατηρείται ότι ο δείκτης απόδοσης ιδίων κεφαλαίων της Alpha bank κυμάνθηκε σε σχετικά υψηλά επίπεδα το 2006 (29%) έναντι των άλλων τραπεζών, ο οποίος μειώθηκε κατά τη διάρκεια της τετραετίας προσεγγίζοντας το 11,9% για το 2009. Οι πωλήσεις της Alpha bank αυξήθηκαν στο τέλος του 2008 κατά 32,8%, ενώ μειώθηκαν κατά 18,9% στο τέλος του 2009.

Σε παρόμοια επίπεδα κυμάνθηκαν οι δείκτες απόδοσης ιδίων κεφαλαίων της Πειραιώς, της Eurobank και της Εθνικής για το 2006. Πιο συγκεκριμένα, ο δείκτης RoE για την Πειραιώς φαίνεται να μειώνεται κατά το 2006-2008, αλλά αυξάνεται το 2009 προσεγγίζοντας το 6,2%. Ο δείκτης RoE της Eurobank κινείται πτωτικά κατά τη διάρκεια της τετραετίας προσεγγίζοντας το 0% για το 2009. Η απόδοση ιδίων κεφαλαίων της Εθνικής βελτιώνεται για το 2007 σε 16%, αλλά μειώνεται για τα ακόλουθα έτη προσεγγίζοντας το 5% για το 2009. Ο δείκτης RoE για την Εμπορική κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα, αλλά βελτιώνεται για το 2009 προσεγγίζοντας το -51,1% (έναντι του -193,4% το 2008). Οι πωλήσεις των τραπεζών Πειραιώς, Eurobank, Εμπορικής και Εθνικής μειώνονται κατά τη διάρκεια της τετραετίας.

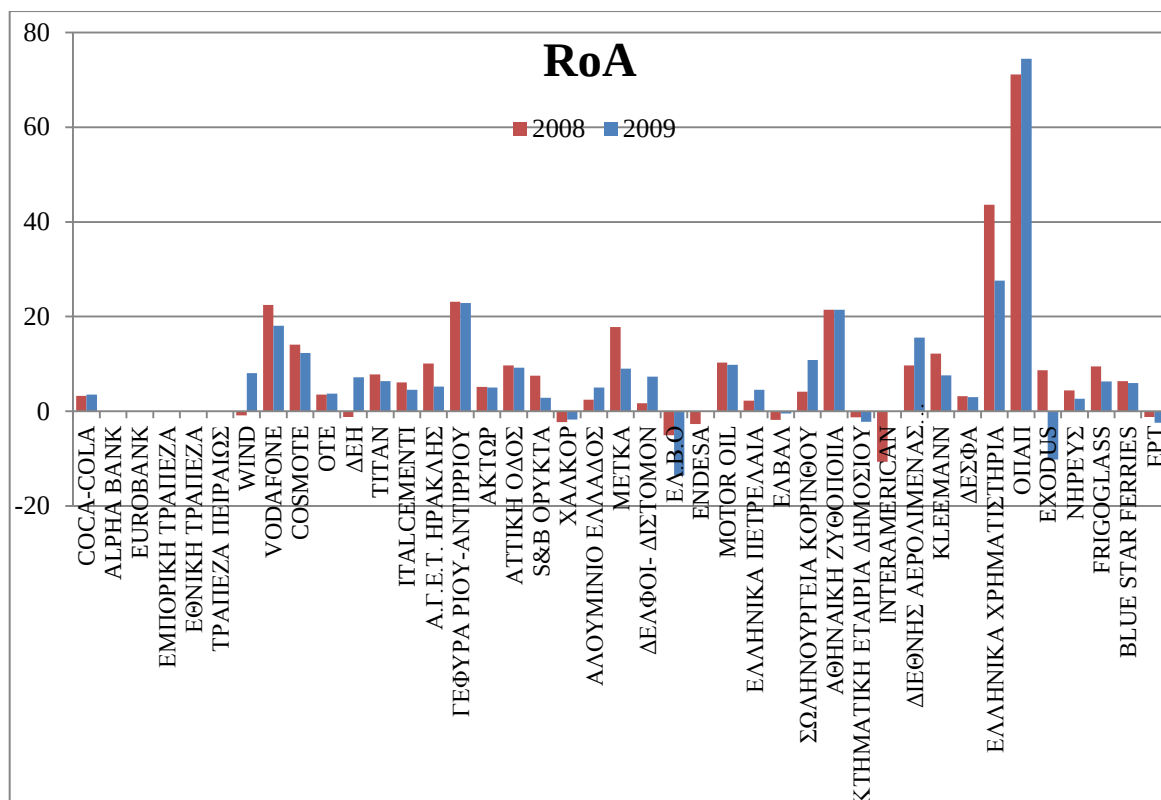
Συσχετίζοντας τη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα των τραπεζών με την κοινωνική επίδοσή τους παρατηρείται ότι οι τράπεζες Πειραιώς και Εμπορική που είχαν καλύτερη ΕΚΕ (έλαβαν την 2^η και 3^η θέση στην κατάταξη ΕΚΕ, αντίστοιχα) έναντι των άλλων τραπεζών για το 2008, κατάφεραν να βελτιώσουν την απόδοση ιδίων κεφαλαίων για το 2009. Όμως, η μεταβολή των πωλήσεων δεν φαίνεται να αλληλεπιδρά με την ΕΚΕ. Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα επιβεβαιώνεται η υπόθεση 2.

Για τον κλάδο των τηλεπικοινωνιών, η καλύτερη οικονομική αποδοτικότητα σε επίπεδο απόδοσης ιδίων κεφαλαίων για το 2008 αντιστοιχεί στην Cosmote και ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η Vodafone, η ΟΤΕ και η Wind. Ο δείκτης RoE για την Cosmote κυμαίνεται σε σχετικά υψηλά επίπεδα (46,3% το 2008) και σε συνδυασμό με την απόδοση του ενεργητικού της (14,1% το 2008) διαμορφώνει ένα συγκριτικά καλό αποτέλεσμα έναντι των άλλων επιχειρήσεων του κλάδου τηλεπικοινωνιών. Εξίσου υψηλά

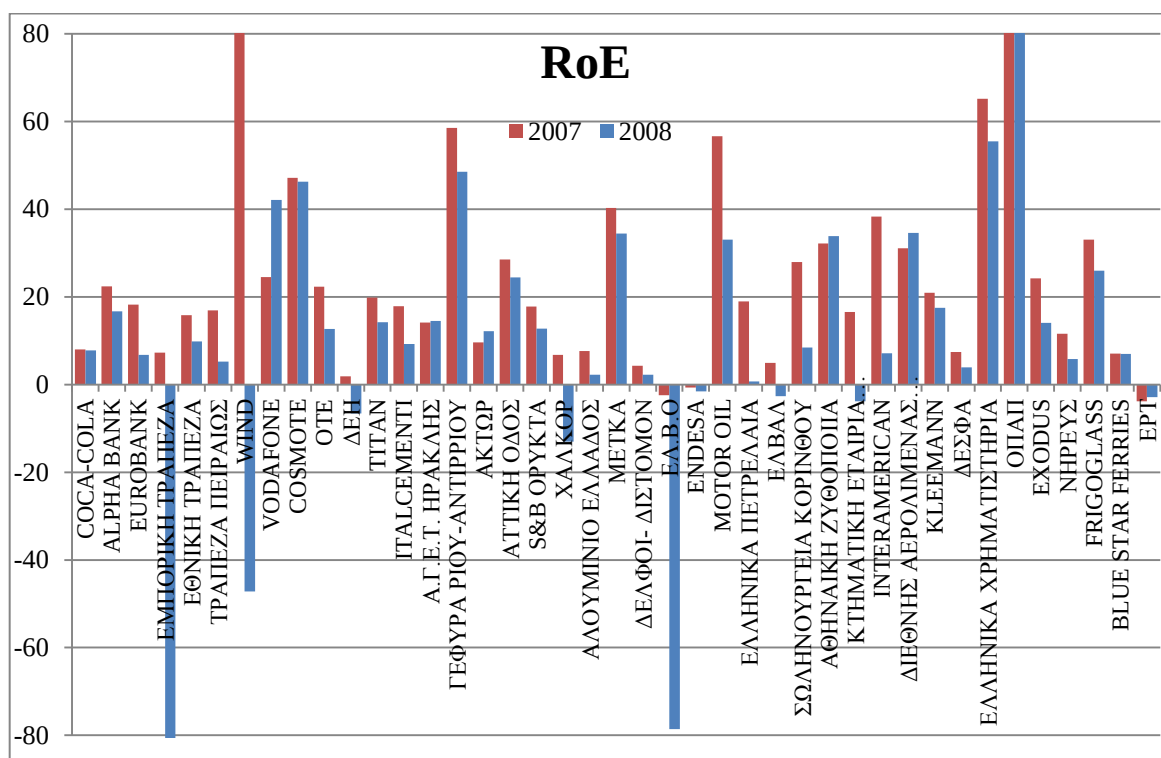
κυμαίνονται οι δείκτες RoE και RoA για την Vodafone το 2008 προσεγγίζοντας το 42,1% και το 22,5%, αντίστοιχα. Ο δείκτης RoE για την OTE διαμορφώνεται στο 12,7% και ο δείκτης RoA στο 3,5% για το 2008. Σε αρνητικά επίπεδα κυμαίνονται αυτοί οι δείκτες για την Wind το 2008. Σε επίπεδο μεταβολής των πωλήσεων, η Wind είναι πρώτη και ακολουθούν η Cosmote, η OTE και η Vodafone. Συγκρίνοντας την χρηματοοικονομική αποδοτικότητα αυτών των επιχειρήσεων με την κοινωνική τους επίδοση (OTE 7^η, Cosmote 8^η, Vodafone 14^η και Wind 26^η θέση της κατάταξης σύμφωνα με τη συνολική επίδοση ΕΚΕ) παρατηρείται ότι η καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα σε επίπεδο απόδοσης ιδίων κεφαλαίων συντελεί σε καλύτερη ΕΚΕ (υπόθεση 1).

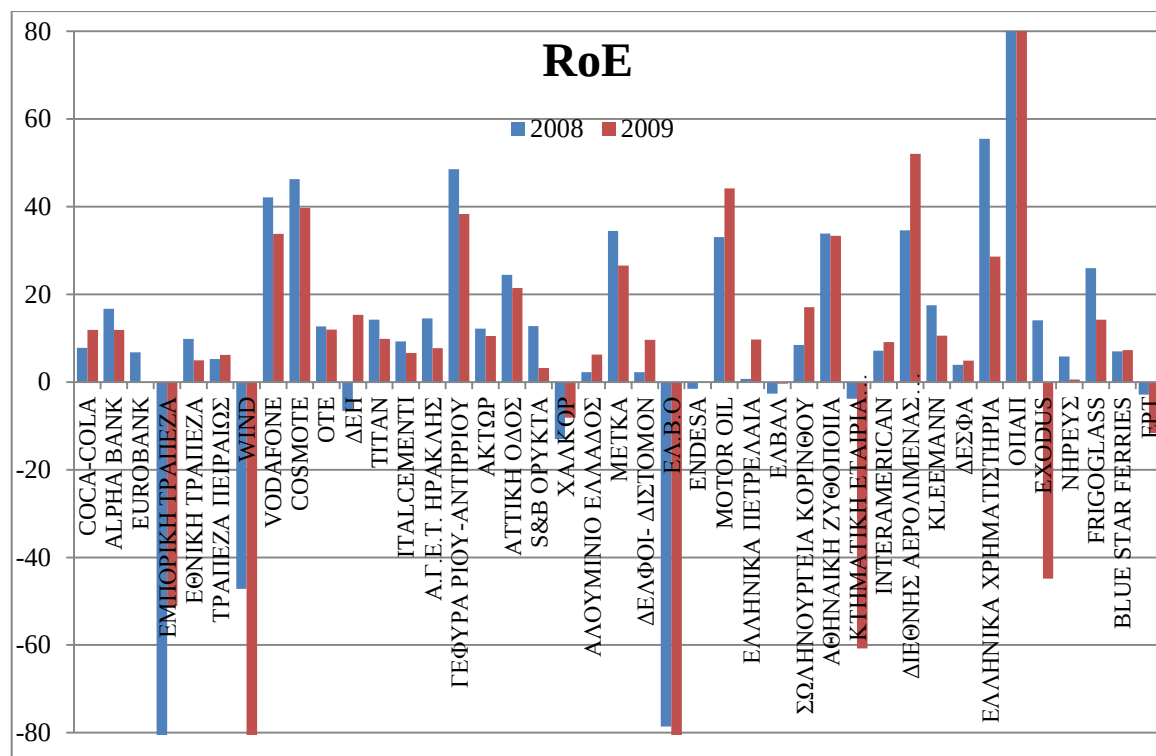
Σχήμα 6.74: Δείκτης RoA για το 2007-2008.

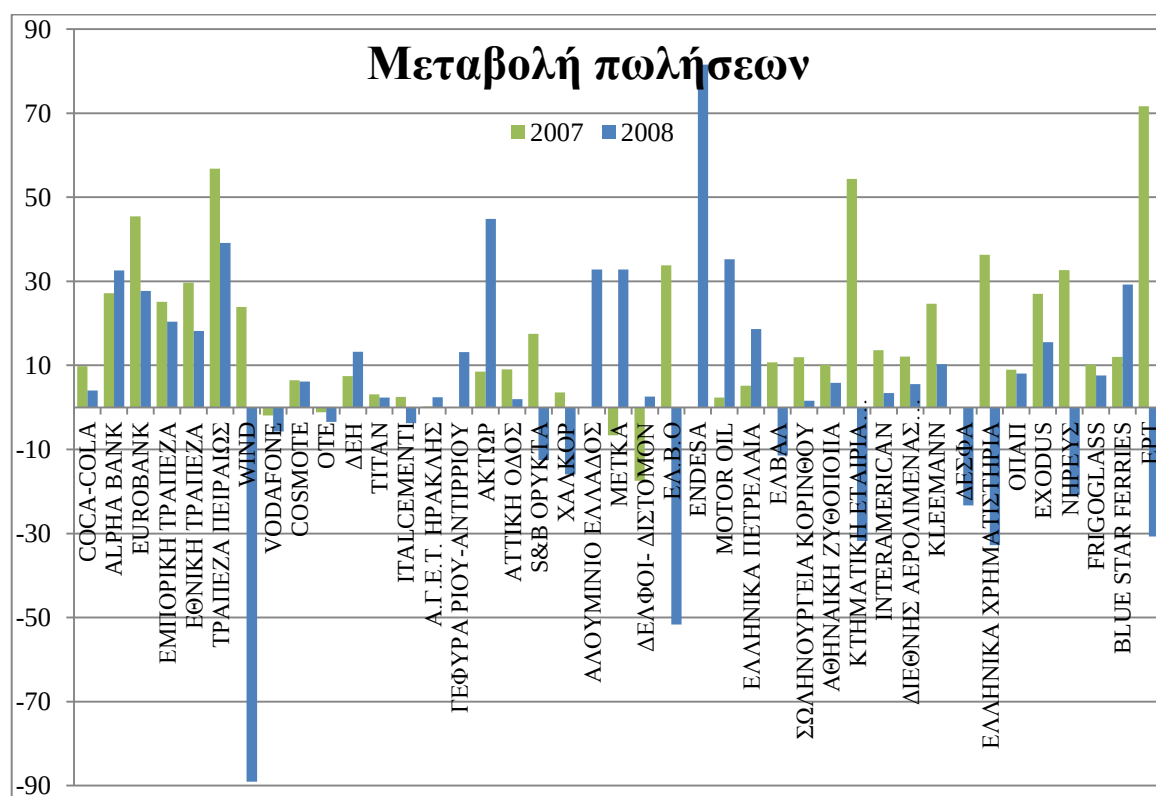
Σχήμα 6.75: Δείκτης RoA για το 2008-2009.

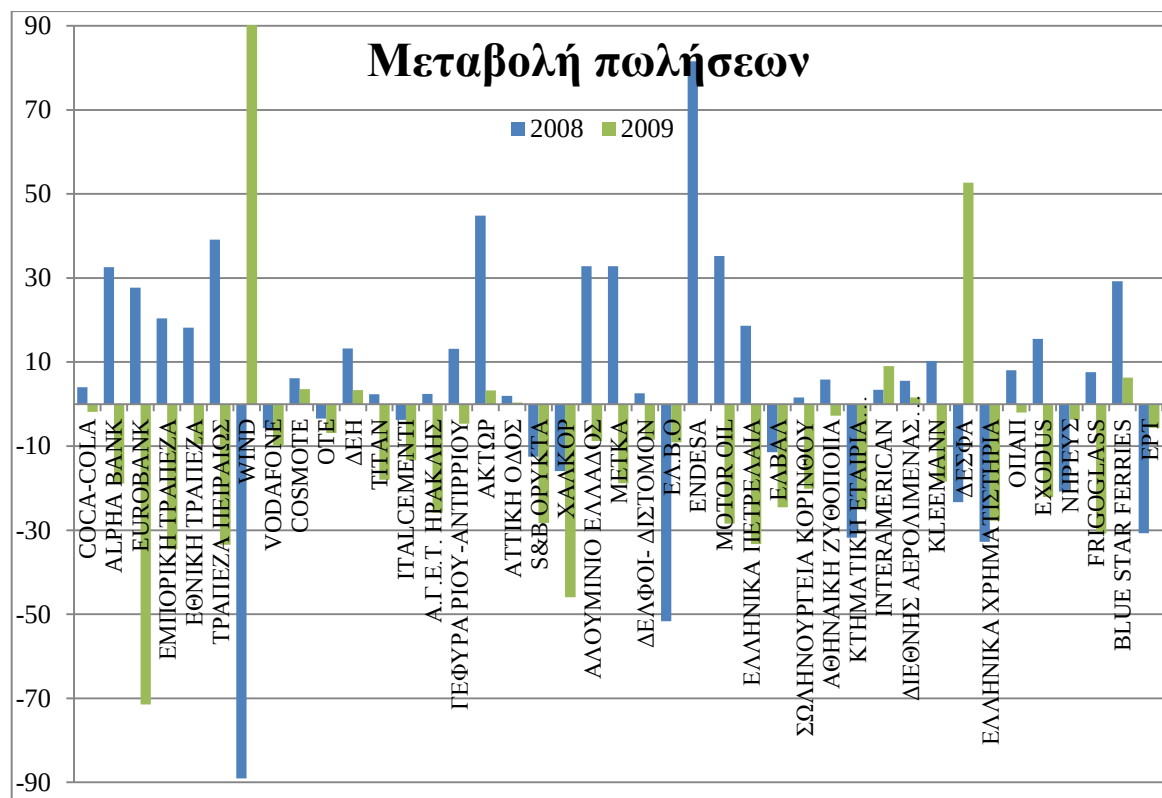
Σχήμα 6.76: Δείκτης RoE για το 2007-2008.

Σχήμα 6.77: Δείκτης RoE για το 2008-2009.

Σχήμα 6.78: Δείκτης μεταβολής των πωλήσεων για το 2007-2008.

Σχήμα 6.79: Δείκτης μεταβολής των πωλήσεων για το 2008-2009.

Συμπερασματικά, έπειτα από τη διερεύνηση των υποθέσεων για την εξεταζόμενη σχέση παρατηρήθηκε ότι η ΕΚΕ σχετίζεται με τη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα των επιχειρήσεων τόσο σε επίπεδο απόδοσης ενεργητικού, όσο και σε επίπεδο ιδίων κεφαλαίων. Η σχέση αυτή εξετάστηκε ανά κλάδο προκειμένου να εξαχθούν όσο το δυνατό πιο αξιόπιστα συμπεράσματα.

Για τους κλάδους των κατασκευών και των τηλεπικοινωνιών, τις τσιμεντοβιομηχανίες, τις μεταλλουργικές και άλλες βιομηχανίες, στους οποίους ανήκουν 20 επιχειρήσεις συνολικά, επιβεβαιώθηκε η υπόθεση 1. Για τους κλάδους παροχής υπηρεσιών και τραπεζών, αλλά και για τις βιομηχανίες ειδών διατροφής, πετρελαιοειδών, φυσικού αερίου και ενέργειας, στους οποίους ανήκουν συνολικά 21 επιχειρήσεις, επιβεβαιώθηκε η υπόθεση 2. Επομένως, για το 50% των περιπτώσεων ισχύει ότι η καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα συντελεί σε καλύτερη ΕΚΕ (υπόθεση 1) και για το υπόλοιπο 50% των περιπτώσεων, η καλύτερη ΕΚΕ συντελεί σε καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα (υπόθεση 2).

Όμως, η μεταβολή των πωλήσεων φαίνεται να μην αλληλεπιδρά με την ΕΚΕ για το 100% των περιπτώσεων που εξετάστηκαν (ισχύει για όλους τους εξεταζόμενους κλάδους). Όπως παρατηρήθηκε από την συσχέτιση αυτού του δείκτη με την εταιρική

κοινωνική επίδοση, η καλύτερη ΕΚΕ δεν συντελεί σε αύξηση των πωλήσεων, ούτε οι αυξημένες πωλήσεις συνέβαλαν σε καλύτερη ΕΚΕ. Το αποτέλεσμα αυτό επιβεβαιώνει τα ευρήματα μιας πρόσφατης έρευνας «Κοινωνικό Βαρόμετρο Α.Σ.Β.Ι.-2010» που καταλήγει στο ότι η τάση του «πράσινου καταναλωτισμού» είναι ακόμα σε πρώιμο στάδιο και η κρίση των καταναλωτών διαμορφώνεται ακόμα και σήμερα σύμφωνα με παραδοσιακούς παράγοντες (VPRC, 2010).

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1 Ανακεφαλαίωση

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη αφορά ένα σύνολο δράσεων που αναλαμβάνει μια επιχείρηση εθελοντικά για τη στρατηγική διαχείριση και επίλυση ποικίλων κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων που προκύπτουν από την επιχειρηματική δραστηριότητά της, δεσμευόμενη με τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη (εργαζόμενοι, μέτοχοι, επενδυτές, πελάτες, καταναλωτές, επιχειρηματικοί συνεργάτες, ανταγωνιστές, δημόσιες αρχές, μη κυβερνητικές οργανώσεις, τοπικές κοινότητες, μέσα μαζικής επικοινωνίας, φυσικό περιβάλλον κ.λπ.). Η έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης είναι ευρεία λόγω της πολυδιάστατης δομής της που περικλείει μια ποικιλομορφία θεμάτων, όπως βιώσιμη ανάπτυξη, κοινωνική ευημερία και οικονομική αποδοτικότητα.

Πολλοί είναι οι παράγοντες που έχουν προωθήσει την ανάπτυξη της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Ένας από αυτούς είναι η σημερινή κρίση στην Ελλάδα και την παγκόσμια οικονομία που έχει οδηγήσει τη σύγχρονη επιχειρηματική οντότητα να συνειδητοποιήσει ότι για να διαφοροποιηθεί και να επιβιώσει πρέπει να εγκαταλείψει τις παραδοσιακές αντιλήψεις σχετικά με τον τρόπο επιδίωξης του κέρδους και να στηρίξει τις αποφάσεις της σε γερές βάσεις στρατηγικής που έχουν ως στόχο την κοινωνική ευημερία. Έτσι, οι επιχειρήσεις καλούνται να επιδείξουν έμπρακτα τον κοινωνικό τους ρόλο λαμβάνοντας υπόψη κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και υιοθετώντας μια συστηματική και στρατηγική διαχείριση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης τους, ώστε να παραμείνουν βιώσιμες στο παρόν και να αυξήσουν τη μακροπρόθεσμη κερδοφορία και ανταγωνιστικότητά τους.

Παράλληλα, τα οφέλη που προκύπτουν για τις κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις είναι πολύπλευρα και σημαντικά. Το κοινωνικά υπεύθυνο προφίλ που θα δημιουργήσει μια επιχείρηση συντελεί στην καλή εταιρική φήμη και την αύξηση της κερδοφορίας της. Επίσης, η διαχείριση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης βοηθά τις επιχειρήσεις να εκτιμήσουν καλύτερα το εξωτερικό περιβάλλον και να ρυθμίσουν τη λειτουργία τους σύμφωνα με κανονιστικές διατάξεις, κοινωνικές απαιτήσεις και επιθυμίες που πιθανόν να μην είχαν αντιληφθεί στο παρελθόν. Με τη διαχείριση και τη μέτρηση της επίδρασής τους στην κοινωνία και το περιβάλλον, οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν την εικόνα τους και να δημιουργήσουν αμοιβαία επωφελείς σχέσεις με τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη που επηρεάζουν και επηρεάζονται από την λειτουργία τους

καθώς επίσης, να αξιολογήσουν και να διαχειριστούν αποτελεσματικά τους επιχειρηματικούς κινδύνους.

Η σημαντικότητα του ζητήματος της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στο σύγχρονο ανταγωνιστικό επιχειρηματικό περιβάλλον κατέστησε αναγκαία την εύρεση μιας κοινά αποδεκτής μεθόδου μέτρησης της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης, ώστε να είναι δυνατή η διερεύνηση της σχέσης της με την χρηματοοικονομική επίδοση των επιχειρήσεων. Η σχέση αυτή έχει απασχολήσει πολύ την ακαδημαϊκή και επιχειρηματική κοινότητα και αποτελεί ένα σημαντικό ερευνητικό πεδίο τις τελευταίες τρεις δεκαετίες. Όμως, η μέτρηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης έχει αποδειχθεί προβληματική και δεν μπορεί να προσεγγιστεί εύκολα λόγω της ποιοτικής φύσης των δεδομένων και της πολυδιάστατης δομής της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης που περιορίζει τη δημιουργία μιας προσέγγισης που αντανάκλα όλο το εύρος του οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού αντίκτυπου που προκύπτει από την επιχειρηματική λειτουργία.

Στόχος της παρούσας διατριβής ήταν η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και της χρηματοοικονομικής επίδοσης. Για το σκοπό αυτό, στα πλαίσια της εργασίας αναπτύχθηκε μεθοδολογία πολυκριτήριας ανάλυσης που εφαρμόστηκε σε ένα δείγμα 41 ελληνικών επιχειρήσεων που διαχειρίζονται την εταιρική κοινωνική ευθύνη μεμονωμένα ή με προγραμματισμό (δράση σε βάθος χρόνου) προκειμένου να μετρηθεί η εταιρική κοινωνική επίδοσή τους και κατόπιν, να διερευνηθεί η σχέση της με τους χρηματοοικονομικούς δείκτες RoA, RoE και μεταβολή των πωλήσεων.

Οι επιχειρήσεις εξετάστηκαν ως προς την εταιρική κοινωνική επίδοσή τους με βάση τις πληροφορίες που δημοσιοποίησαν στους ετήσιους απολογισμούς εταιρικής κοινωνικής ευθύνης το 2008 και κατόπιν ταξινομήθηκαν στις επιμέρους διαστάσεις της EKE και συνολικά, από την καλύτερη στη χειρότερη, με την πολυκριτήρια μέθοδο SMAA-2. Η οικονομική διάσταση της EKE που εξετάστηκε με τη SMAA-2 αφορά τις οικονομικές επιπτώσεις των δράσεων EKE στο επιχειρηματικό περιβάλλον και όχι την χρηματοοικονομική επίδοση των επιχειρήσεων, η οποία υπολογίστηκε με χρήση λογιστικών μεγεθών. Τα οικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων αξιολογήθηκαν ανά κλάδο, λόγω της ετερογένειας των επιχειρήσεων, με βάση τους χρηματοοικονομικούς δείκτες RoA, RoE και μεταβολής των πωλήσεων και συσχετίστηκαν με τις εταιρικές κοινωνικές επιδόσεις τους.

Τα συμπεράσματα για την εξεταζόμενη σχέση προέκυψαν από την εξέταση υποθέσεων σχετικά με το αν η καλύτερη εταιρική κοινωνική επίδοση συντελεί στην

καλύτερη χρηματοοικονομική αποδοτικότητα ή αν ισχύει το αντίστροφο. Έτσι θα είναι δυνατό να απαντηθεί το καίριο ερώτημα αν η κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά των επιχειρήσεων συντελεί σε βελτίωση της οικονομικής αποδοτικότητάς τους (είτε μέσω αύξησης των πωλήσεων λόγω της βελτίωσης της εταιρικής εικόνας είτε μέσω μείωσης του κόστους λειτουργίας λόγω της αποδοτικής χρήσης των πόρων) ή οι επιχειρήσεις με υψηλή κερδοφορία επιλέγουν να διαχειριστούν την ΕΚΕ επειδή είναι σε πλεονεκτική θέση και έχουν αυτή την οικονομική δυνατότητα.

7.2 Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν στα πλαίσια της παρούσας εργασίας αφορούν την αξιολόγηση της κοινωνικής επίδοσης των ελληνικών επιχειρήσεων στις επιμέρους διαστάσεις της ΕΚΕ και συνολικά και σε μεταγενέστερο στάδιο την εύρεση της σχέσης της με την χρηματοοικονομική αποδοτικότητα. Η εκτίμηση της χρηματοοικονομικής αποδοτικότητας βοήθησε στην εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την ενδεχόμενη σχέση που υπάρχει μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και της χρηματοοικονομικής επίδοσης των επιχειρήσεων.

Από την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων για την εταιρική κοινωνική επίδοση που προέκυψαν από την εφαρμογή της πολυκριτήριας μεθόδου SMAA-2 ήταν δυνατή η εκτίμηση του βαθμού στον οποίο οι ελληνικές επιχειρήσεις διαχειρίζονται τα διάφορα θέματα της ΕΚΕ όπως περιβάλλον, κοινωνία, ανθρώπινα δικαιώματα, πρακτικές εργασίας και αξιοπρεπής εργασία, ευθύνη για τα προϊόντα και οικονομικά στοιχεία, καθώς και ο εντοπισμός των δυνατών και αδύναμων σημείων τους. Παράλληλα, λαμβάνοντας υπόψη ότι η εταιρική κοινωνική επίδοση αναπαριστά τη διοικητική προαίρεση, θα είναι δυνατή η εκτίμηση του βαθμού στον οποίο τα διευθυντικά στελέχη των ελληνικών επιχειρήσεων έχουν ανταποκριθεί στις πιέσεις των ενδιαφερομένων μερών και έχουν λάβει υπόψη κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες στη λήψη αποφάσεων. Όμως, η εθελοντική υιοθέτηση κοινωνικών και περιβαλλοντικών πρακτικών εξαρτώνται κατά πολύ από τη διάθεση των πόρων (excess funds).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα για την εταιρική κοινωνική επίδοση παρατηρείται ότι ανάμεσα στις καλύτερες επιχειρήσεις δεν βρίσκονται μόνο επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών, όπως οι τράπεζες Πειραιώς και Εμπορική, αλλά και βιομηχανίες, όπως οι επιχειρήσεις Coca Cola, TITAN και Ελληνικά Πετρέλαια. Άξιο αναφοράς είναι ότι οι όμιλοι TITAN και Ελληνικά Πετρέλαια αποτελούν βαριές βιομηχανίες και ανήκουν στην

καλύτερη πεντάδα της κατάταξης για τη συνολική ΕΚΕ. Επίσης, ο όμιλος TITAN έχει πολύ καλή περιβαλλοντική επίδοση καταλαμβάνοντας μια θέση στην πρώτη πεντάδα της κατάταξης για το περιβάλλον.

Αρκετά καλή επίδοση για το περιβάλλον είχαν και οι όμιλοι TITAN, Italcementi, Ελληνικά Πετρέλαια και ΔΕΗ, αν αναλογιστεί κανείς ότι περιλαμβάνονται στις δέκα πρώτες θέσεις της συγκεκριμένης κατάταξης και ότι πρόκειται για βιομηχανίες που οι δράσεις τους επιβαρύνουν περισσότερο το περιβάλλον σε σχέση με τις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών. Το αποτέλεσμα αυτό, ειδικά για την περίπτωση του ομίλου TITAN, δεν ήταν αναμενόμενο γιατί θεωρείται ότι οι βιομηχανίες παραγωγής προϊόντων και ειδικότερα οι βαριές βιομηχανίες έχουν αρνητική επίδραση στο περιβάλλον, σε αντίθεση με τις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μεθόδου SMAA-2 εντοπίστηκαν τα δυνατά και τα αδύναμα σημεία των πέντε καλύτερων επιχειρήσεων και κατά συνέπεια οι τομείς στους οποίους εξέφρασαν την κυρίως κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά τους. Η Coca Cola εστίασε το ενδιαφέρον της το 2008 σε κοινωνικές δράσεις που αφορούσαν και τις τέσσερις επιμέρους διαστάσεις της κοινωνικής διάστασης της ΕΚΕ (κοινωνία, ευθύνη για τα προϊόντα, πρακτικές εργασίας & αξιοπρεπής εργασία και ανθρώπινα δικαιώματα), σημειώνοντας πολύ καλή επίδοση στις διαστάσεις αυτές. Η τράπεζα Πειραιώς και ο όμιλος TITAN ασχολήθηκαν ενεργά και αποδοτικά και με τις τρεις διαστάσεις της ΕΚΕ, έχοντας η Πειραιώς πολύ καλή επίδοση για τις πρακτικές εργασίας & αξιοπρεπή εργασία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, το περιβάλλον και τα οικονομικά στοιχεία, ενώ ο TITAN για την ευθύνη για τα προϊόντα, το περιβάλλον και τα οικονομικά στοιχεία. Ο όμιλος Ελληνικά Πετρέλαια ασχολήθηκε περισσότερο με κοινωνικές δράσεις σημειώνοντας πολύ καλή επίδοση στις διαστάσεις της κοινωνίας, της ευθύνης για τα προϊόντα και των πρακτικών εργασίας και αξιοπρεπούς εργασίας. Η Εμπορική τράπεζα έχει πολύ καλή επίδοση στην κοινωνία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα οικονομικά στοιχεία.

Τις χειρότερες εταιρικές κοινωνικές επιδόσεις συνολικά σημείωσαν η Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου, ο όμιλος Ελληνικά Χρηματιστήρια, ο όμιλος Νηρέυς, η Άκτωρ και η ΕΛΒΟ. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι επιχειρήσεις αυτές δεν είχαν εκδώσει τον απολογισμό τους σύμφωνα με το πρότυπο GRI. Οι επιχειρήσεις που ακολούθησαν το πρότυπο GRI για την έκδοση του απολογισμού ΕΚΕ είχαν καλύτερη εταιρική κοινωνική επίδοση σε σχέση με εκείνες που στον απολογισμό τους έκαναν απλή περιγραφή των δράσεων ΕΚΕ που πραγματοποίησαν. Επίσης, οι επιχειρήσεις που αξιολόγησαν τον απολογισμό τους από εξωτερικό φορέα και έλαβαν καλή βαθμολογία, είχαν ακόμα

καλύτερη εταιρική κοινωνική επίδοση. Τα συμπεράσματα αυτά είναι λογικά, αν αναλογιστεί κανείς ότι οι επιχειρήσεις εξετάστηκαν με βάση τους δείκτες GRI και την πληρότητα σε δείκτες των απολογισμών που είχαν εκδώσει το 2008.

Από τη συγκριτική αξιολόγηση των εταιρικών κοινωνικών επιδόσεων ανά κλάδο, παρατηρείται ότι οι επιχειρήσεις του τραπεζικού κλάδου έχουν συγκριτικά καλύτερη συνολική εταιρική κοινωνική επίδοση από τους άλλους εξεταζόμενους κλάδους. Οι τράπεζες που εξέχουν είναι η τράπεζα Πειραιώς και η Εμπορική τράπεζα. Τον τραπεζικό κλάδο ακολουθούν οι τσιμεντοβιομηχανίες, με τον όμιλο TITAN και την ΑΓΕΤ να ανήκουν στις έξι πρώτες θέσεις της συνολικής κατάταξης. Οι βιομηχανίες πετρελαιοειδών και φυσικού αερίου φαίνεται να μην έχουν τόσο καλή επίδοση ΕΚΕ με εξαίρεση τον όμιλο Ελληνικά Πετρέλαια, ο οποίος καταλαμβάνει την πέμπτη θέση της κατάταξης για τη συνολική ΕΚΕ. Όσον αφορά τον κλάδο τηλεπικοινωνιών, την καλύτερη συνολική επίδοση ΕΚΕ έχουν οι ΟΤΕ και Cosmote. Όμως, η επίδοση που παρουσιάζουν δεν είναι τόσο καλή όσο των εξεχουσών τραπεζών και βιομηχανιών τσιμέντου και πετρελαιοειδών. Τέλος, οι βιομηχανίες ενέργειας και φυσικού αερίου έχουν πολύ χαμηλή συνολική επίδοση ΕΚΕ.

Από τη συσχέτιση της εκτιμώμενης εταιρικής κοινωνικής επίδοσης για το 2008 με την χρηματοοικονομική αποδοτικότητα των επιχειρήσεων πριν και μετά το εξεταζόμενο έτος δημοσίευσης των κοινωνικών απολογισμών, παρατηρήθηκε ότι υπάρχει σχέση μεταξύ αυτών των δύο επιδόσεων. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι υπάρχει σχέση μεταξύ της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης και των δεικτών RoA και RoE. Όμως, η ύπαρξη σχέσης της ΕΚΕ με τη μεταβολή των πωλήσεων δεν επιβεβαιώθηκε για όλες τις εξεταζόμενες περιπτώσεις. Η επίδραση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στην χρηματοοικονομική αποδοτικότητα των επιχειρήσεων διερευνήθηκε με βάση την εξέταση της υπόθεσης 2, η οποία επιβεβαιώθηκε για το 50% των περιπτώσεων. Η εξέταση της υπόθεσης 1 που αφορά την επίδραση της κερδοφορίας των επιχειρήσεων στην εταιρική κοινωνική επίδοση επιβεβαιώθηκε για το υπόλοιπο 50% των περιπτώσεων. Ενώ, η υπόθεση 3 που αφορά τη μη ύπαρξη σχέσης, δεν επιβεβαιώθηκε για κάποια από τις εξεταζόμενες περιπτώσεις.

Επομένως, οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών, οι τράπεζες, αλλά και οι βιομηχανίες ειδών διατροφής, πετρελαιοειδών, φυσικού αερίου και ενέργειας αποκτούν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των άλλων επιχειρήσεων του κλάδου τους, καθώς παρατηρήθηκε αύξηση της κερδοφορίας τους μετά το 2008. Ενώ, οι επιχειρήσεις των κλάδων των κατασκευών και των τηλεπικοινωνιών, οι τσιμεντοβιομηχανίες, οι

μεταλλουργικές και οι άλλες βιομηχανίες που είχαν υψηλή κερδοφορία πριν το 2008 είναι σε πλεονεκτική θέση και επιλέγουν να διαχειριστούν την ΕΚΕ επειδή έχουν αρκετούς πόρους.

Όμως, το αποτέλεσμα αυτό (υπόθεση 1) οφείλεται στην προαίρεση της διαχείρισης των επιχειρήσεων. Οι διευθυντές αυτών των επιχειρήσεων έχουν ανταποκριθεί στις πιέσεις των ενδιαφερομένων μερών επιδεικνύοντας κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά που συντελεί στην κερδοφορία των επιχειρήσεων τους. Κατά συνέπεια, οι μισές από τις εξεταζόμενες ελληνικές επιχειρήσεις λαμβάνουν υπόψη κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες στη λήψη αποφάσεων, παρά να επικεντρώνονται στη μεγιστοποίηση των βραχυπρόθεσμων λογιστικών κερδών.

7.3 Προτάσεις

Έχοντας ως βάση τα αποτελέσματα της παρούσας εργασίας, θα μπορούσε να διερευνηθεί η σχέση της χρηματοοικονομικής αποδοτικότητας με τις επιμέρους διαστάσεις της ΕΚΕ, καθώς υπάρχει πιθανότητα ύπαρξης διαφορετικής σχέσης μεταξύ τους. Ακόμα, η χρηματοοικονομική αποδοτικότητα θα μπορούσε να εκτιμηθεί χρησιμοποιώντας άλλους δείκτες (φερεγγυότητας, ρευστότητας, επίδοσης της διαχείρισης), προκειμένου να διερευνηθεί η επίδρασή τους με την ΕΚΕ. Το θεωρητικό υπόβαθρο της εν λόγω σχέσης υποστηρίζει ότι η μορφή της αλληλεπίδρασης της χρηματοοικονομικής επίδοσης με την κοινωνική επίδοση διαφέρει ανάλογα με το θέμα της ΕΚΕ (σχέσεις με την κοινότητα, σχέσεις με τους εργαζομένους, ποικιλομορφία, περιβάλλον, χαρακτηριστικά προϊόντος) και ανάλογα με τους χρηματοοικονομικούς δείκτες.

Επιπλέον, για την εκτίμηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης θα μπορούσε να εξεταστούν ξεχωριστά οι δυνάμεις και οι αδυναμίες της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης (παράγοντες που πρέπει να μεγιστοποιηθούν και να ελαχιστοποιηθούν, αντίστοιχα) γιατί σύμφωνα με τη βιβλιογραφία θεωρείται ότι η μη διαφοροποίησή τους επηρεάζει το αποτέλεσμα. Επίσης, σε μελλοντική έρευνα καλό θα ήταν να συσχετιστεί η χρηματοοικονομική επίδοση των επιχειρήσεων με την εταιρική κοινωνική επίδοση σε βάθος χρόνου εφαρμόζοντας την απλή μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (OLS) με διάσπαρτες χρονικές υστερήσεις και την ανάλυση της αιτιότητας κατά Granger, όπως στην έρευνα του Scholtens (2008), προκειμένου να αξιολογηθεί πιο αξιόπιστα η αιτιότητα της εξεταζόμενης σχέσης.

Στην παρούσα εργασία, το δείγμα που εξετάστηκε εμπεριείχε επιχειρήσεις από διάφορους τομείς δραστηριότητας λόγω του μικρού αριθμού ελληνικών επιχειρήσεων που εκδίδουν απολογισμό ΕΚΕ. Όμως, σύμφωνα με το θεωρητικό υπόβαθρο, η διακλαδική ανάλυση ίσως δεν είναι αξιόπιστη λόγω του ότι διαφορετικές επιχειρήσεις δέχονται διαφορετικές πιέσεις που επηρεάζουν την εταιρική κοινωνική επίδοση. Επομένως, καλό θα ήταν σε μελλοντική έρευνα να εκτιμηθεί η εταιρική κοινωνική επίδοση ανά κλάδο (εφόσον μελλοντικά υπάρξει επαρκής αριθμός επιχειρήσεων που εκδίδουν απολογισμό ΕΚΕ), έτσι ώστε να είναι πιο αξιόπιστα τα αποτελέσματα. Ακόμα, καλό θα ήταν να δημιουργηθούν βάσεις δεδομένων όπου θα καταγράφονται τα απαραίτητα στοιχεία για τις επιχειρήσεις, προκειμένου να γίνει πιο εύκολη η αξιολόγηση της ΕΚΕ.

Τέλος, οι δείκτες ΕΚΕ που χρησιμοποιήθηκαν για την εκτίμηση της εταιρικής κοινωνικής επίδοσης αποτελούσαν μέρος των δεικτών του προτύπου GRI, η επιλογή των οποίων πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τα παρεχόμενα δεδομένα και λόγω έλλειψης πληροφοριών στους παρεχόμενους απολογισμούς ΕΚΕ. Σε μελλοντική έρευνα θα ήταν προτιμότερο να χρησιμοποιηθούν όσο το δυνατό περισσότεροι δείκτες GRI (αν όχι όλοι), προκειμένου να αποκτηθεί μια συνολικότερη εικόνα της ΕΚΕ των επιχειρήσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abbott, W., & Monsen, R. (1979). On the Measurement of Corporate Social Responsibility: Self-Reported Disclosures as a Method of Measuring Corporate Social Involvement. *Academy of Management Journal*, 22(3), pp. 501–515.
- AccountAbility. (2008). *AA1000 Πρότυπο Διασφάλισης, ελληνική μετάφραση του AA1000AS*. Αθήνα: AccountAbility.
- Ackerman, R. W., & Bauer, R. A. (1976). *Corporate social responsiveness*. Reston, VA: Reston.
- Alexander, G. J., & Buchholz, R. A. (1978). Corporate social responsibility and stock market performance. *Academy of Management Journal*, 21(3), pp. 479-486.
- Andriof, J., & Waddock, S. (2002). Unfolding stakeholder thinking. In J. Andriof, & S. Waddock, *Unfolding stakeholder engagement* (pp. 19-42). Greenleaf Publishing.
- Aupperle, K. E. (1984). An Empirical Measure of Corporate Social Orientation. In L. E. Preston, *Research in Corporate Social Performance and Policy* (Vol. 6, pp. 27–54). Greenwich: JAI Press.
- Aupperle, K. E., Carroll, A. B., & Hatfield, J. D. (1985). An empirical examination of the relationship between corporate social responsibility and profitability. *Academy of Management Journal*, 28(2), pp. 446-463.
- Ball, R., Kothari, S. P., & Robin, A. (2000). The effect of international institutional factors on properties of accounting earnings. *Journal of Accounting & Economics*, 29(1), pp. 1-51.
- Banerjee, S. B. (2008). Corporate Social Responsibility: The Good, the Bad and the Ugly. *Critical Sociology*, 34(1), pp. 51-79.
- Barnea, A., & Rubin, A. (2010). Corporate Social Responsibility as a Conflict Between Shareholders. *Journal of Business Ethics*, 97(1), pp. 71–86.
- Barnett, M., & Salomon, R. (2002, August 11-14). Unpacking social responsibility: the curvilinear relationship between social and financial performance. *Paper presented at the Academy of Management*. Denver.

- Basu, K., & Palazzo, G. (2008). Corporate social responsibility: A process model of sensemaking. *Academy of Management Review*, 33(1), pp. 122-136.
- Baucus, M. S., & Baucus, D. A. (1997). Paying the Piper: An Empirical Examination of Longer-Term Financial Consequences of Illegal Corporate Behavior. *Academy of Management Journal*, 40(1), pp. 129–151.
- Bauer, R., Koedijk, K., & Otten, R. (2005). International evidence on ethical mutual fund performance and investment style. *Journal of Banking and Finance*, 29(7), pp. 1751–1767.
- Beatty, A. (2006, November). *G3: The new edition of the Global Reporting Initiative's sustainability reporting framework*. Retrieved October 2011, from AllBusiness.com: <http://www.allbusiness.com/management-companies-enterprises/4006204-1.html>
- Becchetti, L., Rocco, C., & Hasan, I. (2009). Corporate social responsibility and shareholder's value: an empirical analysis. *Research Discussion Papers*.
- Bello, Z. (2005). Socially responsible investing and portfolio diversification. *Journal of Financial Research*, 28(1), pp. 41–57.
- Belu, C., & Manescu, C. (2009, June). Strategic Corporate Social Responsibility and Economic Performance.
- Bendheim, C. L., Waddock, S., & Graves, S. (1998). Determining best practice in corporate stakeholder relations using Data Envelopment Analysis. *Business & Society*, 37(3), pp. 305-338.
- Ben-Zion, U. (1984). The R&D and investment decision and its relationship to the firm's market value: some preliminary results. In Z. Griliches, *R&D, patents, and productivity* (pp. 134–162). Chicago: University of Chicago Press.
- Bird, R., Hall, A. D., Momente, F., & Reggiani, F. (2007). What corporate social responsibility activities are valued by the market? *Journal of Business Ethics*, 76(2), pp. 189-206.
- Bloom, P. N., & Gundlach, G. T. (2001). *Handbook of Marketing and Society*. California: Sage Publications.

- Bowen, H. R. (1953). *Social responsibilities of the businessman*. New York: Harper & Row.
- Bowman, E. (1980). A risk/return paradox for strategic management. *Sloan Management Review*, 21(3), pp. 17–31.
- Bowman, E., & Haire, M. (1975). A strategic posture toward corporate social responsibility. *California Management Review*, 18(2), pp. 49–58.
- Bragdon, J. H., & Marlin, J. A. (1972). Is Pollution Profitable? *Risk Management*, 19(4), pp. 9–18.
- Brine, M., Brown, R., & Hackett, G. (2007). Corporate social responsibility and financial performance in the Australian context. *Economic Round-up*, pp. 47-58.
- Brown, C. (2010). Emergent Sustainability: The Concept of Sustainable Development in a Complex World. In H. Brauch, Ú. Oswald Spring, C. Mesjasz, J. Grin, P. Dunay, N. Behera, et al., *Globalization and Environmental Challenges: Reconceptualizing Security in the 21st Century*. New York: United Nations University.
- Brummer, J. (1991). *Corporate Responsibility and Legitimacy: An Interdisciplinary Analysis*. New York: Greenwood Press.
- BSR, B. f. (2003, October). *Overview of Corporate Social Responsibility*. Retrieved February 25, 2011, from <http://www.dcp.ufl.edu/ckibert/Poland/MiscMaterials/CSR-Overview-bsr.htm>
- Carroll, A. B. (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *Academy of management review*, 4(4), pp. 497-505.
- Carroll, A. B. (1991, July-August). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, vol. 34, pp. 39-48.
- Carroll, A. B. (1999). Corporate social responsibility: Evolution of a Definitional Construct. *Business and Society*, 38(3), pp. 268-295.
- Carroll, A. B. (2000). A Commentary and an Overview of Key Questions on Corporate Social Performance Measurement. *Business & Society*, 39(4), pp. 466-478.

- Carroll, A. B., & Buchholtz, A. K. (2003). *Business and Society: Ethics and Stakeholder Management* (5th ed.). Australia: Thomson South-Western.
- CFO Agenda. (2011, Μαρτίου 9). Νίκος Ζαχαράτος, *Elmec Sport*: «Οι άνθρωποι κάνουν την επιχείρηση». Ανάκτηση Μαρτίου 9, 2011, από CFO Agenda: <http://www.cfoagenda.gr/default.asp?pid=9&la=1&cID=3&arId=348>
- Chatterji, A., Levine, D., & Toffel, M. (2009). How Well Do Social Ratings Actually Measure Corporate Social Responsibility? *Journal of Economics & Management Strategy*, 18(1), pp. 125–169.
- Chen, C.-M., & Delmas, M. (2010). Measuring Corporate Social Performance: An Efficiency Perspective. *Production and Operations Management*.
- Chen, K. H., & Metcalf, R. W. (1984). The Relationship Between Pollution Control Record and Financial Indicators Revisited. *The Accounting Review*, 55(1), pp. 168–177.
- Choo, E., Schoner, B., & Wedley, W. (1999). Interpretation of criteria weights in multicriteria decision making. *Computers & Industrial Engineering*, 37(3), pp. 527–541.
- Clarkson, M. (1995). A stakeholder framework for analyzing and evaluating corporate social performance. *Academy of Management Review*, 20(1).
- Cochran, P., & Wood, R. (1984). Corporate Social Responsibility and financial performance. *Academy of Management Journal*, 27(1), pp. 42-56.
- Committee for Economic Development. (1971). *Social Responsibilities of Business Corporations*. New York: CED.
- Crandall, W., Parnell, J., & Spillan, J. (2010). Chapter 10: The Underlying Role of Ethics in Crisis Management. In W. Crandall, J. Parnell, & J. Spillan, *Crisis management in the new strategy landscape* (pp. 193-217). California: Sage Publications.
- Crandall, W., Parnell, J., & Spillan, J. (2010). Chapter 10: The Underlying Role of Ethics in Crisis Management. Στο *Crisis management in the new strategy landscape* (σσ. 193-217). California: Sage Publications.
- Crawford, J. (1974). *Advertising*. Boston: Allyn and Bacon Inc.

- Crisp, R. S. (1998). A defence of philosophical business ethics. In C. J. Cowton, & R. S. Crisp, *Business Ethics: Perspectives on the Practice of Theory* (pp. 9-25). Oxford: Oxford University Press.
- Cruz, J. (2009). The impact of corporate social responsibility in supply chain management: Multicriteria decision-making approach. *Decision Support Systems*, 48(1), pp. 224-236.
- Cruz, J., & Wakolbinger, T. (2008). Multiperiod effects of corporate social responsibility on supply chain networks, transaction costs, emissions, and risk. *International Journal of Production Economics*, 116(1), pp. 61–74.
- CSRwire. (2010, Ιούλιος 20). *Corporate Responsibility Reporting - A journey, not a destination, 07.20.10 - Events on CSRwire.com*. Retrieved Φεβρουάριος 03, 2011, from <http://www.csrwire.com>
- Dahlsrud, A. (2008). How Corporate Social Responsibility is Defined: an Analysis of 37 Definitions. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Volume 15, Issue 1, pp. 1-13.
- Davidson, W. N., & Worrell, D. L. (1990). A Comparison and Test of the Use of Accounting and Stock Market Data in Relating Corporate Social Responsibility and Financial Performance. *Akron Business and Economic Review*, 21(3), pp. 7–19.
- Davis, K. (1960). Can business afford to ignore social responsibilities? *California Management Review*, 2(3), pp. 70-76.
- Davis, K. (1973). The Case for and Against Business Assumption of Social Responsibilities. *Academy of Management Journal*, 16(2), pp. 312–322.
- De George, R. T. (1987). The Status of Business Ethics: Past and Future. *Journal of Business Ethics* 6, pp. 201–211.
- Dean, K. L. (1998). The Chicken and The Egg Revisited: Ties Between Corporate Social Performance and the Financial Bottom Line. *Academy of Management Executive*, 12(2), pp. 99-101.
- Dirksen, C., & Kroeger, A. (1973). *Advertising principles and problems* (4th ed.). Georgetown: Richard D. Irwin.

- Donaldson, T., & Preston, L. E. (1995). The stakeholder theory of the corporation: Concepts, evidence, and implications. *Academy of Management Review*, 20(1), pp. 65–91.
- Dong, J., & Nagurney, A. (2001). Bicriteria decision making and financial equilibrium: a variational inequality perspective. *Computational Economics*, 17(1), pp. 29–42.
- Duhé, S. (2009). Good management, sound finances, and social responsibility: Two decades of U.S. corporate insider perspectives on reputation and the bottom line. *Public Relations Review* 35, pp. 77–78.
- Economist Intelligence Unit (), . a. (2007). *Global Business Barometer*. Retrieved 08 15, 2011, from <http://www.economist.com/media/pdf/20080116CSRResults.pdf>
- Economist Intelligence Unit. (2007, November-December). *Global Business Barometer: corporate responsibility*. Retrieved February 28, 2011, from Economist: <http://www.economist.com/media/pdf/20080116CSRResults.pdf>
- Eells, R., & Walton, C. (1961). *Conceptual Foundations of Business*. Homewood, Illinois: Richard D. Irwin.
- EFQM. (2004). *The EFQM Framework for CSR*. European Foundation for Quality Management.
- Egri, C., & Ralston, D. (2008). Corporate responsibility: A review of international management research from 1998 to 2007. *Journal of International Management*, 14, pp. 319-339.
- Egri, C., & Ralston, D. (2008). Corporate responsibility: A review of international management research from 1998 to 2007. *Journal of International Management*, 14, σσ. 319-339.
- Eilbirt, H., & Parket, R. (1973). The practice of business: The current status of corporate social responsibility. *Business Horizons*, pp. 5-14.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Oxford: Capstone Publishing.
- Emerald Group Publishing Limited. (2005). Becoming a better citizen: The value of corporate social responsibility. *Strategic Direction*, vol. 21, no. 7, pp. 24-28.

- Epstein, E. M. (1987). The corporate social policy process: Beyond business ethics, corporate social responsibility, corporate social responsiveness. *California Management Review*, 29(3), pp. 99-114.
- Etheredge, J. M. (1999). The Perceived Role of Ethics and Social Responsibility: An Alternative Scale Structure. *Journal of Business Ethics*, 18(1), pp. 51-64.
- European Commission. (2004). *ABC of the main instruments of Corporate Social Responsibility*. Luxembourg: European Communities.
- European Commission. (2009). *Towards greater corporate responsibility: Conclusions of EU-funded research*. Luxembourg: European Union.
- European Commission. (2009). *Towards greater corporate responsibility: Conclusions of EU-funded research*. Luxembourg: European Union.
- European Multistakeholder Forum on CSR. (2004, June 29). Round Table «Improving Knowledge about CSR and Facilitating the Exchange of Experience and Good Practice». *Final Results and Recommendations: Final Report*, pp. 1 – 27.
- Falck, O., & Heblich, S. (2007). Corporate social responsibility: Doing well by doing good. *Business Horizons*, 50(3), pp. 247-254.
- Fama, E., & French, K. (1995). Size and book-to-market factors in earnings and returns. *Journal of Finance*, 50(1), pp. 131-155.
- Fauzi, H. (2009). Corporate Social and Financial Performance: Empirical Evidence from American Companies. *Globsyn Management Journal*.
- Ferguson, H. (2009). The Environmental Scan in Corporate Citizenship. *The McMaster Journal of Communication*. Vol. 6, Issue 1, Article 4, pp. 34-58.
- Ferguson, H. (2009). The Environmental Scan in Corporate Citizenship. *The McMaster Journal of Communication*. Vol. 6, Issue 1, Article 4, σσ. 34-58.
- Frederick, W. C. (1986). Toward CSR3: Why ethical analysis is indispensable and unavoidable in corporate affairs. *California Management Review*, 28(4), pp. 126-141.
- Frederick, W. C. (1994). From CSR1 to CSR2: The maturing of business and society thought. *Business & Society*, 33(2), pp. 150-164.

- Freedman, M., & Jaggi, B. (1982). Pollution disclosures, pollution performance and economic performance. *Omega*, 10(2), pp. 167-176.
- Freedman, M., & Wasley, C. (1990). The Association Between Environmental Performance and Environmental Disclosure in Annual Reports and 10-Ks. In M. Neimark, B. Merino, & T. Tinker, *Advances in Public Interest Accounting* (Vol. 3, pp. 183–193). Greenwich: JAI Press.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Marshfield, MA: Pitman Publishing.
- Freeman, R. E., & Evan, W. M. (1990). Corporate governance: A stakeholder interpretation. *Journal of Behavioral Economics*, 19(4), pp. 337–359.
- Freeman, R., & Liedtka, J. (1991). Corporate Social Responsibility: A Critical Approach. *Business Horizons*, pp. 92-98.
- Freeman, R., & Liedtka, J. (1991). Corporate Social Responsibility: A Critical Approach. *Business Horizons*, σσ. 92-98.
- Friedman, M. (1962). *Capitalism and freedom*. Chicago: University of Chicago Press.
- Friedman, M. (1970, September 13). The social responsibility of business is to increase its profits. *New York Times Magazine*, pp. 32-33, 122-126.
- Galaskiewicz, J., & Burt, R. S. (1991). Interorganizational contagion in corporate philanthropy. *Administrative Science Quarterly*, 36(1), pp. 88 –105.
- García, F., & Armas, Y. (2007). Relationship between social-environmental responsibility and performance in hotel firms. *International Journal of Hospitality Management*, 26(4), pp. 824–839.
- Geczy, C. C., Stambaugh, R. F., & Levin, D. (2005, October). Investing in Socially Responsible Mutual Funds. *SSRN working paper*.
- Giannarakis, G., Litinas, N., & Sariannidis, N. (2011). Evaluation of corporate social responsibility performance standards. *African Journal of Business Management*, 5(17), pp. 7367-7374.
- Giannetti, M., & Simonov, A. (2006). Which investors fear expropriation? Evidence from investors' portfolio choices. *The Journal of Finance*, 61(3), pp. 1507—1547.

- Gjølberg, M. (2009). Measuring the immeasurable? Constructing an index of CSR practices and CSR performance in 20 countries. *Scandinavian Journal of Management*, 25(1), pp. 10-22.
- Godfrey, P., & Hatch, N. (2006). Researching Corporate Social Responsibility: An Agenda for the 21st century. *Journal of Business Ethics*, pp. 87-98.
- Gompers, P., Ishii, J., & Metrick, A. (2003). Corporate governance and equity prices. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(1), pp. 107—155.
- Goodpaster, K. (2003). Some challenges of social screening. *Journal of Business Ethics*, 43(3), pp. 239-246.
- Grace, D., & Cohen, S. (1998). *Business ethics: Australian problems and cases* (2nd ed.). Oxford University.
- Gray, R., Kouhy, R., & Lavers, S. (1995). Corporate Social and Environmental Reporting: A Review of the Literature and a Longitudinal Study of UK Disclosure. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 8(2), pp. 47–77.
- GRI. (2005). *Κατευθυντήριες Οδηγίες GRI για την Έκδοση Κοινωνικών Απολογισμών*. Αθήνα: Global Reporting Initiative.
- GRI. (2006). *RG - Κατευθυντήριες Οδηγίες έκδοσης απολογισμών βιωσιμότητας*. Αθήνα: Global Reporting Initiative.
- Griffin, J., & Mahon, J. (1997). The Corporate Social Performance and Corporate Financial Performance Debate: Twenty-Five Years of Incomparable Research. *Business & Society*, 36(1), pp. 5-31.
- Guerard, J., Bean, A., & Andrews, S. (1987). R&D management and corporate financial policy. *Management Science*, 33(11), pp. 1419–1427.
- Guerard, J., Stone, B., & Andrews, S. (1988). Corporate R&D expenditures, innovation, and competition in an international economy. In R. Shrieves, *Competition in the international economy* (pp. 215–250). Cambridge: Cambridge University Press.
- Hall, B. (1999). *Innovation and market value*. National Bureau of Economic Research, Working Paper 6984.
- Heath, R., & Ni, L. (2008, September 25). *Corporate Social Responsibility*. Retrieved June 15, 2011, from Paper published at the homepage of Institute of Public

- Heslin, P. A. (2008). Understanding and developing strategic corporate social responsibility. *Organizational Dynamics*, vol. 37, no.2,, pp. 125-144.
- Hill, R. P., Ainscough, T., Shank, T., & Manullang, D. (2007). Corporate Social Responsibility and Socially Responsible Investing: A Global Perspective. *Journal of Business Ethics*, 70(2), pp. 165-174.
- Hillman, A., & Keim, G. (2001). Shareholder value, stakeholder management, and social issues: what's the bottom line? *Strategic Management Journal*, 22(2), pp. 125-139.
- Hindle, T. (2008). Triple Bottom Line. In T. Hindle, *Guide to Management Ideas and Gurus*. London: The Economist.
- Hindle, T. (2008). Triple Bottom Line. Στο T. Hindle, *Guide to Management Ideas and Gurus*. London: The Economist.
- Hino, K. (2006, September). Corporate Social and Financial Performance: An Empirical Study on a Japanese Company. *IFSAM VIIIth World Congress*, (pp. 28-30). Berlin, Germany.
- Hirsch, P., & Levin, D. (1999). Umbrella advocates versus validity police: a life-cycle model. *Organization Science*, 10(2), pp. 199-212.
- Hoffman, M., & Moore, J. (1990). *Business Ethics* (2nd ed.).
- Hohnen, P., & Potts, J. (2007). *Corporate social responsibility: An implementation guide for business*. Canada: International Institute for Sustainable Development.
- Holme, R., & Watts, P. (2000). *Corporate social responsibility: Making good business sense*. Geneva: World Business Council for Sustainable Development.
- Holmes, S. L. (1978). Adapting corporate structure for social responsiveness. *California Management Review*, 21(1), pp. 47-54.
- Holt, D. (1998). *International management*. The Dryden Press.
- Hopkins, M. (2004). *Corporate Social Responsibility: An Issues Paper, Working Paper No.27*. Geneva: International Labour Office.

- Hopkins, M. (2004). *Corporate Social Responsibility: An Issues Paper, Working Paper No.27*. Geneva: International Labour Office.
- Hummels, H. (1998). Organizing ethics: A stakeholder debate. *Journal of Business Ethics*, 17(13), pp. 1403-1419.
- Husted, B. (2000). A Contingency Theory of Corporate Social Performance. *Business & Society*, 39(1), pp. 24-48.
- Husted, B. (2000). A Contingency Theory of Corporate Social Performance. *Business & Society*, 39(1), σσ. 24-48.
- Ibrahim, N. A., & Parsa, F. (2005). Corporate social responsiveness orientation: Are there differences between U.S. and French managers? *Review of Business*, 26(1), pp. 27–33.
- Igalens, J., & Gond, J. (2005). Measuring Corporate Social Performance in France: A Critical and Empirical Analysis of ARESE data. *Journal of Business Ethics*, 56(2), pp. 131-148.
- IISD. (2007). *Corporate Social Responsibility - An Implementation Guide for Business*. Canada: International Institute for Sustainable Development.
- Ingram, R., & Frazier, K. (1980). Environmental Performance and Corporate Disclosure. *Journal of Accounting Research*, 18(2), pp. 614–622.
- Insurance Daily. (2010, May 04). *PricewaterHouse Coopers - Είναι Ανάγκη να Αναβαθμιστεί ο Εσωτερικός Έλεγχος*. Retrieved February 26, 2011, from <http://www.insurancedaily.gr/blog/?p=17342>
- International Institute for Sustainable Development. (2010). *Corporate Social Responsibility*. Retrieved February 25, 2011, from <http://www.iisd.org/business/issues/sr.aspx>
- ISO. (2009). *DRAFT INTERNATIONAL STANDARD ISO/DIS 26000: Guidance on social responsibility*. Geneva: International Organization for Standardization.
- Jain, P. K., & Rezaee, Z. (2006). The Sarbanes-Oxley Act of 2002 and capital-market behavior: Early evidence. *Contemporary Accounting Research*, 23(3), pp. 629—654.

- Jensen, M. (2001). Value maximization, stakeholder theory, and the corporate objective function. *Journal of Applied Corporate Finance*, 14(3), pp. 8–21.
- Jensen, M., & Meckling, W. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs, and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), pp. 305–360.
- Johnson, M. E. (2001). Learning from toys: lessons in managing supply chain risk from toy industry. *California Management Review*, 43(3), pp. 106-130.
- Jones, T. M. (1980). Corporate social responsibility revisited, redefined. *California Management Review*(3), pp. 59-67.
- Jones, T. M. (1995). Instrumental stakeholder theory: A synthesis of ethics and economics. *Academy of Management Review*, 20(2), pp. 404–437.
- Jones, T., Wicks, A., & Freeman, E. (2002). The blackwell guide to business ethics. In N. Bowie, *Stakeholder theory: The state of art* (pp. 19-37). Malden: Blackwell Publishers.
- Kang, K., Lee, S., & Huh, C. (2010). Impacts of positive and negative corporate social responsibility activities on company performance in the hospitality industry. *International Journal of Hospitality Management*, 29(1), pp. 72-82.
- Kirk, D. (1995). Environmental management in hotels. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 7(6), pp. 3–8.
- Klapper, L., & Love, I. (2004). *Corporate governance, investor protection, and performance in emerging markets (Working Paper No. 2818)*. Washington, DC: World Bank Policy Research.
- Kok, P., van der Wiele, T., McKenna, R., & Brown, A. (2001). A Corporate Social Responsibility Audit within a Quality Management Framework. *J. Bus. Ethics*, 31(4), pp. 285-297.
- Kotler, P., & Lee, N. (2005). *Corporate Social Responsibility – Doing the Most Good for your Company and your Cause*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Kotler, R., & Lee, N. (2005). *Corporate social responsibility*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.

- Lahdelma, R., & Salminen, P. (2001). SMAA-2: Stochastic Multicriteria Acceptability Analysis for Group Decision Making. *Operations Research*, 49(3), pp. 444-454.
- Lahdelma, R., & Tervonen, T. (2007). Implementing stochastic multicriteria acceptability analysis. *European Journal of Operational Research*, 178, pp. 500–513.
- Lahdelma, R., Hokkanen, J., & Salminen, P. (1998). SMAA - Stochastic multiobjective acceptability analysis. *European Journal Of Operational Research*, 106(1), pp. 137-143.
- Lang, M. H. (2003). *International accounting in light of Enron: Evidence from empirical research (Working Paper)*. Chapel Hill, NC: University of North Carolina.
- Lantos, G. (2001). The boundaries of strategic corporate social responsibility. *Journal of Consumer Marketing*, 18(7), pp. 595-630.
- Lawrence, A., Weber, J., & Post, J. (2004). *Business and Society: Stakeholders, Ethics, Public Policy* (11th ed.). Singapore: McGraw-Hill International Editions.
- Lee, M.-D. (2008). A review of the theories of corporate social responsibility: Its evolutionary path and the road ahead. *International Journal of Management Reviews*, vol. 10, issue 1, pp. 53-73.
- Lee, S., & Park, S. (2009). Do socially responsible activities help hotel and casino achieve their financial goals? *International Journal of Hospitality Management*, 28(1), pp. 105–112.
- Lichtenberg, F., & Siegel, D. (1991). The impact of R&D investment on productivity: new evidence using linked R&D-LRD data. *Economic Inquiry*, 29(2), pp. 203–228.
- Lin, C.-H., Yang, H.-L., & Liou, D.-Y. (2009). The impact of corporate social responsibility on financial performance: Evidence from business in Taiwan. *Technology in Society*, 31(1), pp. 56-63.
- Lockwood, N. (2004, Dec). Retrieved Mar 01, 2011, from “Corporate Social Responsibility : HR's Leadership Role”, HR Magazine: http://findarticles.com/p/articles/mi_m3495/is_12_49/ai_n8583189/

- Lockwood, N. (2004, Dec). Ανάκτηση Mar 01, 2011, από Corporate Social Responsibility: HR's Leadership Role, HR Magazine: http://findarticles.com/p/articles/mi_m3495/is_12_49/ai_n8583189/
- Lynes, J., & Andrachuk, M. (2008). Motivations for corporate social and environmental responsibility: A case study of Scandinavian Airlines. *Journal of International Management*, 14, pp. 377–390.
- Magnusson, K. H. (2008). "Corporate Social Responsibility and Knowledge Management Implications in Sustainable Vehicle Innovation and Development". *Communications of the IBIMA*, Vol. 6, No. 2, pp. 8-14.
- Mahoney, L., & Thorne, L. (2005). Corporate Social Responsibility and Long-Term Compensation: Evidence from Canada. *Journal of Business Ethics*, 57(3), pp. 241–253.
- Maignan, I., & Ferrell, O. (2000). Measuring Corporate Citizenship in Two Countries: The Case of the United States and France. *Journal of Business Ethics*, 23(3), pp. 283-297.
- Margolis, J., & Walsh, J. (2001). *People and profits? The search for a link between a company's social and financial performance*. Mahwah, N.J.: Lawrence Elbaum.
- Margolis, J., & Walsh, J. (2003). Misery Loves Companies: Rethinking Social Initiatives by Business. *Administrative Science Quarterly*, 48(2), pp. 268–305.
- Marsden, C., & Andriof, J. (1998). Towards an Understanding of Corporate Citizenship and How to Influence It. *Citizenship Studies*, 2(2), pp. 329 - 352.
- Matten, D., Crane, A., & Chapple, W. (2003). Behind the Mask: Revealing the True Face of Corporate Citizenship. *Journal of Business Ethics*, 45(1-2), pp. 109–120.
- McGuire, J. W. (1963). *Business and society*. New York: McGraw-Hill.
- McGuire, J., Sundgren, A., & Schneeweis, T. (1988). Corporate Social Responsibility and Firm Financial Performance. *Academy of Management Journal*, 31, pp. 854–872.
- McWilliams, A., & Siegel, D. (1997). The role of money managers in assessing corporate social responsibility research. *Journal of Investing*, 6(4), pp. 98-107.
- McWilliams, A., & Siegel, D. (2001). Corporate social responsibility: a theory of the firm perspective. *Academy of Management Review*, 26(1), pp. 117–127.

- Monks, R., & Minow, N. (1995). *Corporate Governance*. Cambridge, MA: Blackwell.
- Moon, J. (2007). The Contribution of Corporate Social Responsibility to Sustainable Development. *Sustainable Development*, vol. 15, Issue 5, pp. 296-306.
- Moore, G. (2001). Corporate social and financial performance: an investigation in the U.K. supermarket industry. *Journal of Business Ethics*, 34(3-4), pp. 299-315.
- Moskowitz, M. (1972). Choosing socially responsible stocks. *Business and Society Review*, 1(1), pp. 71-75.
- Nagurney, A., & Ke, K. (2006). Financial networks with intermediation: risk management with variable weights. *European Journal of Operational Research*, 172(1), pp. 40-63.
- Nagurney, A., Dong, J., & Mokhtarian, P. (2002). Multicriteria network equilibrium modeling with variable weights for decision-making in the information age with applications to telecommuting and teleshopping. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 26(9-10), pp. 1629-1650.
- Neal, R., & Cochran, P. (2008). Corporate social responsibility, corporate governance, and financial performance: Lessons from finance. *Business Horizons*, 51(6), pp. 535-540.
- Nicolau, J. (2008). Corporate social responsibility: worth-creating activities. *Annals of Tourism Research*, 35(4), pp. 990-1006.
- Norrman, A., & Jansson, U. (2004). Ericssons proactive supply chain risk management approach after a serious sub-supplier accident. *International Journal of Physical Distribution and Logistics Management*, 34(5), pp. 434-456.
- OECD. (2011). *OECD Guidelines for Multinational Enterprises*. OECD Publishing.
- Orlitzky, M., Schmidt, F., & Rynes, S. (2003). Corporate Social and Financial Performance: A Meta-analysis. *Organization Studies*, 24(3), pp. 403-441.
- Orpen, C. (1987). The Attitudes of United States and South African Managers to Corporate Social Responsibility. *Journal of Business Ethics*, 6(2), pp. 89-96.
- Ostlund, L. E. (1977). Attitudes of Managers Towards Corporate Social Responsibility. *California Management Review*, 19(4), pp. 35-49.

- Parke, I., & Eilbirt, H. (1975). Social responsibility: the underlying factors. *Business Horizons*, 18(4), pp. 5–10.
- Peterson, D. K. (2004). The Relationship Between Perceptions of Corporate Citizenship and Organizational Commitment. *Business & Society*, 43(3), pp. 296–319.
- Porter, M. E., & Van der Linde, C. (1995). Green and competitive: ending the stalemate. *Harvard Business Review*, 73(5), pp. 120–134.
- Posnikoff, J. F. (1997). Disinvestment from South Africa: They did well by doing good. *Contemporary Economic Policy*, 15(1), pp. 76–86.
- Post, J., Lawrence, A., & Weber, J. (2002). *Business and society: Corporate strategy, public policy, ethics*. New York: McGraw-Hill.
- Post, J., Preston, L., & Sachs, S. (2002). Managing the extended enterprise: the new stakeholder view. *California Management Review*, 45(1), pp. 6–28.
- Preston, L. (1990b). Corporate-society research: retrospect and prospect. In L. Preston, *Research in corporate society and research*. Greenwich, CT: JAI Press.
- Preston, L. E. (1990a). Corporate social policy and performance: A synthetic framework for research and analysis. In L. E. Preston, *Corporation and society research: Studies in theory and measurement* (pp. 63-87). Greenwich, CT: JAI Press.
- Preston, L., & O'Bannon, D. (1997). The corporate social-financial performance relationship. *Business & Society*, 36(4), pp. 419-429.
- PricewaterhouseCoopers. (2010, March). *'Internal audit professionals face a future rich in opportunity: PricewaterhouseCoopers 2010 State of the Internal Audit Profession study*. Retrieved February 25, 2011, from http://www.pwc.com/en_US/us/internal-audit/assets/state_internal_audit_profession_study_10.pdf
- Quazi, A. M., & O'Brien, D. (2000). An Empirical Test of a Cross-National Model of Corporate Social Responsibility. *Journal of Business Ethics*, 25(1), pp. 33–51.
- Rawlins, B. L. (2005). Corporate social responsibility. In R. L. Heath, *Encyclopedia of public relations* (pp. 210-214). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Richter, J. (2001). *Holding Corporations Accountable: Corporate Conduct, International Codes and Citizen Action*. New York: Zed Books.

- Rockness, J. W. (1985). An Assessment of the Relationship Between US Corporate Environmental Performance and Disclosure. *Journal of Business Finance & Accounting*, 12(3), pp. 339–354.
- Roman, R., Hayibor, S., & Agle, B. R. (1999). The relationship between social and financial performance: Repainting a portrait. *Business & Society*, 38(1), p. 109.
- Rowley, T. (1997). Moving Beyond Dyadic Ties: A Network Theory of Stakeholder Influences. *Academy of Management Review*, 22(4), pp. 887-910.
- Rowley, T., & Berman, S. (2000). A brand new brand of corporate social performance. *Business & Society*, 39(4), pp. 397-418.
- Ruf, B., Muralidhar, K., & Paul, K. (1998). The development of a systematic, aggregate measure of corporate social performance. *Journal of Management*, 24(1), pp. 119-133.
- Saeed, J. (2009). Ethical Challenges Confronting Entrepreneurs within Contemporary Global Economy: In search of a new world ethics. *Journal of Management Systems*, Vol. 21, Number 1, pp. 49-59.
- Salbu, S. R. (1993). Corporate social responsiveness: Choosing between hierarchical and contractual control. *Journal of Business Ethics*, 12(1), pp. 27–35.
- Savitz, A., & Weber, K. (2006). *The triple bottom line: how today's best-run companies are achieving economic, social, and environmental success-and how you can too*. San Francisco: Jon Wiley & Sons.
- Schäfer, H., Beer, J., Zenker, J., & Fernandes, P. (2006). *Who is who in Corporate Social Responsibility Rating? - A survey of internationally established rating systems that measure Corporate Responsibility*. Stuttgart: Bertelsmann Stiftung.
- Scholtens, B. (2008). A note on the interaction between corporate social responsibility and financial performance. *Ecological Economics*, 68(1-2), pp. 46-55.
- Sethi, S. (1979). A conceptual framework for environmental analysis of social issues and evaluation of business response patterns. *Academy of Management Review*, 4(1), pp. 63–74.
- Sethi, S. P. (1975). Dimensions of corporate social performance: An analytic framework. *California Management Review*, 17(3), pp. 58-64.

- Sharfman, M. (1996). The construct validity of the Kinder, Lydenberg & Domini social performance ratings data. *Journal of Business Ethics*, 15, pp. 287-296.
- Sharma, A. a. (2005). Insights from practice, corporate social responsibility: modern vis-à-vis Vedic approach. *Measuring Business Excellence*, vol. 9, no. 1, pp. 35-45.
- Shleifer, A., & Vishny, R. (1996). *A Survey of Corporate Governance*, National Bureau of Economic Research, Working Paper 5554. Cambridge, MA.
- Singhapakdi, A., Vitell, S. J., Rallapalli, K. C., & Kraft, K. L. (1996). The Perceived Role of Ethics and Social Responsibility: A Scale Development. *Journal of Business Ethics*, 15(11), pp. 1131–1140.
- Sirgy, M. (2002). Measuring Corporate Performance by Building on the Stakeholders Model of Business Ethics. *Journal of Business Ethics*, 35(3), pp. 143-162.
- Sloan, P. (2005). *Stakeholders and the enterprise : Scholarship at a crossroads*. Montréal: HEC Montréal.
- Smith, A. (2007). “Making the case for the competitive advantage of corporate social responsibility”. *Business Strategy Series*, Vol. 8, No. 3, pp. 186-195.
- Smith, W. J., & Blackburn, R. S. (1988). CSR: A Psychometric Examination of A Measurement Instrument. *Proceedings of the Southern Management Association*, pp. 293–295.
- Spicer, B. (1978). Investors, corporate social performance and information disclosure: an empirical study. *Accounting Review*, 53(1), pp. 94–111.
- Sprinkle, G., & Maines, L. (2010). The benefits and the costs of corporate social responsibility. *Business Horizons*, 53(5), pp. 445-453.
- Strand, R. (1983). A systems paradigm of organizational adaptations to the social environment. *Academy of Management Review*, 8(1), pp. 90–96.
- Sturdivant, F. D., & Ginter, J. L. (1977). Corporate social responsiveness: Management attitudes and economic performance. *California Management Review*, 19(3), σσ. 30–39.
- Swanson, D. L. (1995). Addressing a theoretical problem by reorienting the corporate social performance model. *Academy of Management Review*, 20(1), pp. 43-64.

- Teoh, S. H., Welch, I., & Wazzan, C. P. (n.d.). The effect of socially activist investment policies on the financial markets: Evidence from the South African boycott. *Journal of Business*, 72(1), pp. 35–89.
- Thorne, L., Mahoney, L., & Bobek, D. (2010). A comparison of the Association between Corporate Social Responsibility and Executive Compensation: United States versus Canada. In C. Jeffrey, *Research on Professional Responsibility and Ethics in Accounting* (1st edition ed., Vol. 14, pp. 37-56). Bingley, UK: Emerald Group Publishing.
- Trotman, K., & Bradley, G. (1981). Associations between social responsibility disclosure and characteristics of companies. *Accounting, Organisations and Society*, 6(4), pp. 355-362.
- Tsoutsoura, M. (2004). *Corporate Social Responsibility and Financial Performance*. Berkeley: University of California.
- Turban, D., & Greening, D. (1996). Corporate social performance and organizational attractiveness to prospective employees. *Academy of Management Journal*, 40(3), pp. 658-672.
- Turker, D. (2009). Measuring Corporate Social Responsibility: A Scale Development Study. *Journal of Business Ethics*, 85(4), 411-427.
- Turnbull, S. (1997). Corporate Governance: Its scope, concerns & theories. *Corporate Governance: An International Review*, 5(4), pp. 180-205.
- Ullman, A. (1985). Data in search of a theory: a critical examination of the relationship among social performance, social disclosure, and economic performance. *Academy of Management Review*, 10(3), pp. 540–577.
- Vallentin, S. (2009). Private Management and Public Opinion: Corporate Social Responsiveness Revisited. *Business & Society*, 48(1), pp. 60-87.
- Valor, C. (2005). Corporate social responsibility and corporate citizenship: Towards corporate accountability. *Business and Society Review*, 110(2), pp. 191-212.
- Vance, S. (1975). Are socially responsible corporations good investment risks? *Managerial Review*, 64(8), pp. 18–24.

- VPRC. (2010). *Στοιχεία Κοινωνικού Βαρόμετρου A.S.B.I.-2010 "Εταιρική κοινωνική Ευθύνη στην Ελλάδα: Ευκαιρίες και Απειλές"*. Ανάκτηση Μάρτιος 11, 2011, από VPRC S.A. (V-Project Research Consulting): http://www.vprc.gr/uplds/File/teleytaia%20nea/ASBI2010/Ekthesi_Apotelesmatwn_ASBI_2010.pdf
- Waddock, S., & Graves, S. (1997). The Corporate Social Performance – Financial Performance Link. *Strategic Management Journal*, 18(4), pp. 303–319.
- Wang, J., & Coffey, B. S. (1992). Board Composition and Corporate Philanthropy. *Journal of Business Ethics*, 11(10), pp. 771–778.
- Ward, H., & Smith, C. (2006). *Corporate Social Responsibility at a Crossroads: Futures for CSR in the UK to 2015*. London: IIED-International Institute for Environment and Development.
- Wartick, S. L., & Cochran, P. L. (1985). The evolution of the corporate social performance model. *Academy of Management Review*, 10(4), pp. 758-769.
- Watts, P., & Holme, R. (1999). *Corporate Social Responsibility: Meeting changing expectations*. Geneva: World Business Council for Sustainable Development.
- Webb, T. (2002, March-April). Editor's Notes. *Ethical Corporation Magazine*, p. 3.
- Werther, W., & Chandler, D. (2006). Chapter 1: What is CSR? In *Strategic Corporate Social Responsibility – Stakeholders in a Global Environment* (pp. 3-26). California: Sage Publications.
- Williamson, O. (1964). *The Economics of Discretionary Behaviour: Managerial Objectives in a Theory of the Firm*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Willmot, M. (2001). *Citizen brands: putting society at the heart of your business*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Wiseman, J. (1982). An Evaluation of Environmental Disclosures Made in Corporate Annual Reports. *Accounting, Organizations, and Society*, 7(1), pp. 53–63.
- Wolfe, R., & Aupperle, K. (1991). Introduction to Corporate Social Performance: Methods for Evaluating an Elusive Construct. In L. Post, *Research in corporate social performance and policy* (Vol. 12, pp. 265-268).

- Wood, D. (1991). Corporate Social Performance Revisited. *Academy of Management Review*, 16(4), pp. 691-718.
- Wood, D. (2010). Measuring Corporate Social Performance: A Review. *International Journal of Management Reviews*, 12(1), pp. 50-84.
- Wright, P., & Ferris, S. P. (1997). Agency conflict and corporate strategy: The effect of divestment on corporate value. *Strategic Management Journal*, 18(1), pp. 77–83.
- Yehya, N., & Dutta, M. (2008). Corporate Social Responsibility: Decision Support System. *Paper presented at the annual meeting of the International Communication Association, TBA, Montreal, Quebec, Canada.*
- Yermack, D. (2006). Flights of fancy: Corporate jets, CEO perquisites and inferior shareholder returns. *Journal of Financial Economics*, 80(1), pp. 211—242.
- Zadek, S. (2001). Balancing Performance, Ethics and Accountability. In R. Starkey, & R. Welford, *The Earthscan Reader in Business and Sustainable Development* (pp. 185-214). London: Earthscan.
- Zairi, M., & Peters, J. (2002). The impact of social responsibility on business performance. *Managerial Auditing Journal*, 17(4), pp. 174-178.
- Γαλάνης, Γ. (2007α, Ιούνιος). Το βήμα της ΕΚΕ: Η εικόνα των Επιχειρήσεων και η σχέση της με την έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. *Επιστημονικό μάρκετινγκ*.
- Γαλάνης, Γ. (2007β, Ιούνιος). Αφιέρωμα του Μήνα: Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Η αξία της Ανάπτυξης του Εθελοντισμού στο εργασιακό περιβάλλον. *Επιστημονικό Μάρκετινγκ*.
- Γεωργοπούλου, Β. (2005). Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Ε.Κ.Ε.): Η οικοδόμηση μιας νέας σχέσης ανάμεσα στην επιχείρηση και την κοινωνία. *Διοικητική ενημέρωση*, Τεύχος 34, σσ. 5-14.
- ΕΔΕΚΕ. (2007, Μαΐου 30). *Συνέδριο «Κοινωνικώς Επιχειρείν '07 -Αξίες & Πρακτικές Υπεύθυνης Επιχειρηματικότητας», Συνοπτική παρουσίαση*. Ανάκτηση Φεβρουάριος 27, 2011, από Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: http://www.csrhellas.org/portal/images/stories/files/CONFERENCE_BOOK_Definitive.pdf

- ΕΔΕΚΕ. (2008). *Οδηγός Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις*. Αθήνα: Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη.
- Εθνικό Παρατηρητήριο για τις Μικρομεσαίες επιχειρήσεις. (2010, Σεπτέμβριος). *Άξονες στρατηγικής που συμβάλλουν στη δημιουργία επιτυχημένων ΜΜΕ*. Ανάκτηση Φεβρουάριος 27, 2011, από http://observatory.eommex.gr/eommex/Prosdiiorismos_Parametrwn_Stratigikis_gi_a_MME.pdf
- ΕΟΚΕ. (2011, Ιανουάριος 21). Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κοινωνικά υπεύθυνα. *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, (2011/C 21/06).
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2001). *Πράσινη Βίβλος: Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*. Βρυξέλλες: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2001). *Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*. Πράσινη Βίβλος, Βρυξέλλες.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2002). *Ανακοίνωση της Επιτροπής - Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Μία συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη*. Βρυξέλλες: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2006). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την ΕΟΚΕ "Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: Να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης". *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, αριθ. C 325/14, 0053 - 0060.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2006). *Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: Να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης*. Βρυξέλλες: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2006). *Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: Να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης*. Βρυξέλλες.

- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2007, 10 8). *EUR-Lex* - 52007SC0907. Ανάκτηση 2 28, 2011, από <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007SC0907:EL:HTML>
- ΕΤΑΤ Α.Ε., Α. Ε. (2008, Δεκέμβριος 2). *Αειφορία, Αειφόρα αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις, Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*. Ανάκτηση Φεβρουάριος 25, 2011, από <http://www.etat.gr/knowshycles/training/Sustainability.pdf>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή . (2004). *Καινοτομία μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου*. Λουξεμβούργο: Ευρωπαϊκές Κοινοότητες.
- Ζοπουνίδης, Κ., & Λεμονάκης, Χ. (2007, Ιούνιος). *Το βήμα της ΕΚΕ: Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και η Ανάπτυξη του Ανταγωνιστικού Επιχειρηματικού Πλεονεκτήματος*. Ανάκτηση Φεβρουάριος 26, 2011, από Επιστημονικό Μάρκετινγκ: http://www.epistimonikomarketing.gr/article_show.php?article_id=1331
- Ζοπουνίδης, Κ., & Μπάλλα, Β. (2010, Ιούνιος). 4 Μοντέλα Διαχείρισης Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. *Λεύκωμα Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Δράσεις & Πρακτικές 2010, Επιστημονικό μάρκετινγκ*, σσ. 24-27.
- Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας, G. S. (2005). *"Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Η Κοινωνική Λογιστική και η σύνταξη του Κοινωνικού Απολογισμού"*. Ανάκτηση Φεβρουάριος 3, 2011, από Intercollegiate Studies Institute (ISI): <http://www.isi.org.gr/GR/files/social%20accounting%20manual.pdf>
- Καλούμενος, Γ. (2011, 04). Αφιέρωμα Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη - "Κρύβει" πολλαπλά οφέλη. *Χρήμα*.
- Κυριακόπουλος, Ο. (2004). Η νέα εταιρική κουλτούρα της κοινωνικής ευθύνης. *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 73-74.
- Μέτοχος & Επενδύσεις. (2006). Μακροπρόθεσμα, αλλά σεβαστά τα οφέλη της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. *Μέτοχος & Επενδύσεις, Αφιέρωμα στην Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*, 8-11.
- Ξακούστου, Τ. (2010, Απριλίου 30). Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Η αντίληψη των πελατών ανεβάζει τις απαιτήσεις. *Σελφ Σέρβις, Τεύχος 394*.
- ΟΚΕ. (2003). *Γνώμη της ΟΚΕ: Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*. Αθήνα: Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδος.

- Παναγιώτου, Ν., & Αραβώση, Κ. (2008, 06 02). *Αναφορές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην Ελλάδα: Μία Εμπειρική Μελέτη*. Ανάκτηση 02 22, 2011, από <http://www.plant-management.gr/index.php?id=3647>
- Παπαδόπουλος, Δ. (2007, Ιανουάριος – Φεβρουάριος – Μάρτιος). Κοινωνική ευθύνη και ηθική των επιστημόνων χρηματοοικονομικής και λογιστικής Ελλάδος σε μια δυναμικά μεταβαλλόμενη κοινωνία. *Δελτίο Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών*, σσ. 121-128.
- Παπαδόπουλος, Δ. (2009, 12 25). *Τα πλεονεκτήματα της ΕΚΕ*. Ανάκτηση 02 25, 2011, από Εφημερίδα Κέρδος: <http://www.kerdos.gr/Default.aspx?id=1152328&nt=103>
- Σίσκος, Γ. (2008). *Μοντέλα αποφάσεων*. Αθήνα: Εκδόσεις νέων τεχνολογιών.
- Σπανός, Μ. (2011). Άποψη: Υπεύθυνες Επενδύσεις. *Καθημερινή*.
- Στυλιανίδης, Ε. (2009). Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη - Το κοινωνικό προφίλ των επιχειρήσεων είναι κέρδος για όλους. *Το Έθνος*.
- Το Βήμα. (2010, Φεβρουάριος 21). *MDJ.gr - Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*. Ανάκτηση Φεβρουάριος 25, 2011, από http://mdj.gr/site/index.php?option=com_content&view=article&id=757%3Aetairiki-koinoniki-efthini&catid=5%3Abuzinezzz&Itemid=3&showall=1
- ΥΠΕΚΑ. (2006). *Οδηγός Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης*. Λευκωσία: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
- Χρήμα. (2007, Οκτώβριος). *CEO&CSR2007: Ο δρόμος προς τις κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις*. Ανάκτηση Μάρτιος 10, 2011, από Περιοδικό "Χρήμα": <http://hrima.gr/article.asp?view=288&ref=282>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

1. Κατευθυντήριες Οδηγίες G3 του GRI (Έκδοση 3.0)

(www.globalreporting.org)

Κοινωνική Διάσταση

Οι δείκτες κοινωνικής επίδοσης GRI προσδιορίζουν τις βασικές πτυχές επίδοσης που σχετίζονται με τις πρακτικές εργασίας, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την κοινωνία και την ευθύνη για τα προϊόντα.

- **Δείκτες επίδοσης για την κοινωνία**

Πτυχή: Κοινότητα

SO1 Η φύση, το πεδίο εφαρμογής και η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων και των πρακτικών που αξιολογούν και διαχειρίζονται τις επιδράσεις των επιχειρήσεων στις κοινότητες, συμπεριλαμβανομένης της εισαγωγής, της λειτουργίας και της εξόδου.

Πτυχή: Διαφθορά

SO2 Ποσοστό και συνολικός αριθμός επιχειρηματικών μονάδων που εξετάζονται για κινδύνους που σχετίζονται με τη διαφθορά.

SO3 Ποσοστό των εργαζομένων που εκπαιδεύονται στις πολιτικές και τις διαδικασίες που εφαρμόζει ο οργανισμός κατά της διαφθοράς.

SO4 Ενέργειες που πραγματοποιούνται για την αντιμετώπιση περιστατικών διαφθοράς.

Πτυχή: Δημόσια Πολιτική

SO5 Οι θέσεις της δημόσιας πολιτικής και η συμμετοχή στην ανάπτυξη της δημόσιας πολιτικής και στη δημιουργία ομάδων πίεσης (λόμπι).

SO6 Συνολική αξία οικονομικών συνεισφορών και συνεισφορών σε είδος σε πολιτικά κόμματα, πολιτικούς και σχετικά ιδρύματα ανά χώρα.

Πτυχή: Αντι-ανταγωνιστική συμπεριφορά

SO7 Συνολικός αριθμός δικαστικών προσφυγών που αφορούν σε αντιανταγωνιστική συμπεριφορά, αποφυγή δημιουργίας τραστ και απαγόρευση μονοπωλιακών πρακτικών, και η έκβασή τους.

Πτυχή: Συμμόρφωση

SO8 Χρηματική αξία των σημαντικών προστίμων και συνολικός αριθμός μη χρηματικών κυρώσεων για τη μη συμμόρφωση με τη νομοθεσία και τους κανονισμούς.

- **Δείκτες επίδοσης για τις πρακτικές εργασίας και την αξιοπρεπή εργασία**

Πτυχή: Απασχόληση

- LA1 Συνολικό εργατικό δυναμικό με βάση τον τύπο απασχόλησης, τη σύμβαση εργασίας και την περιοχή.
- LA2 Συνολικός αριθμός και ποσοστό κίνησης προσωπικού με βάση την ηλικιακή ομάδα, το φύλο και την περιοχή.
- LA3 Παροχές που προσφέρονται από μεγάλες επιχειρήσεις στους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης, οι οποίες δεν ισχύουν για τους εποχικούς εργαζομένους ή τους εργαζομένους μερικής απασχόλησης.

Πτυχή: Σχέσεις εργαζομένων/διοίκησης

- LA4 Ποσοστό εργαζομένων που καλύπτονται από συμφωνίες που βασίζονται σε συλλογικές διαπραγματεύσεις.
- LA5 Ελάχιστη περίοδος ειδοποίησης όσον αφορά στις λειτουργικές αλλαγές, συμπεριλαμβανομένου του εάν προσδιορίζεται στις συλλογικές συμβάσεις.

Πτυχή: Υγιεινή και ασφάλεια στο χώρο εργασίας

- LA6 Ποσοστό του συνολικού εργατικού δυναμικού που εκπροσωπείται στις επίσημες επιτροπές υγιεινής και ασφάλειας, στις οποίες συμμετέχουν από κοινού εκπρόσωποι της Διοίκησης και των εργαζομένων, οι οποίες συμβάλλουν στον έλεγχο και παρέχουν συμβουλές σχετικά με τα προγράμματα υγιεινής και ασφάλειας στο χώρο εργασίας.
- LA7 Ποσοστά τραυματισμών, επαγγελματικών ασθενειών, απώλειας ημερών εργασίας και απουσιών εργαζομένων και αριθμός θανατηφόρων εργατικών ατυχημάτων ανά περιοχή.
- LA8 Προγράμματα εκπαίδευσης, κατάρτισης, παροχής συμβουλών, πρόληψης και περιορισμού κινδύνων, που εφαρμόζονται για την υποστήριξη των μελών του εργατικού δυναμικού, των οικογενειών τους ή των μελών της κοινότητας σχετικά με σοβαρές ασθένειες.
- LA9 Θέματα υγιεινής και ασφάλειας που καλύπτονται στις επίσημες συμφωνίες με τα εργατικά συνδικάτα.

Πτυχή: Κατάρτιση και επιμόρφωση

- LA10 Μέσος όρος ωρών εκπαίδευσης ανά έτος/εργαζόμενο, με βάση την κατηγορία εργαζομένων.
- LA11 Προγράμματα για τη διαχείριση των δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση, που υποστηρίζουν τη συνεχή απασχολησιμότητα των εργαζομένων και συμβάλλουν στη διαχείριση της ολοκλήρωσης της σταδιοδρομίας τους.

LA12 Ποσοστό εργαζομένων που λαμβάνουν τακτικές εκθέσεις σχετικά με την επίδοση και την εξέλιξη της σταδιοδρομίας.

Πτυχή: Διαφοροποίηση και ίσες ευκαιρίες

LA13 Σύνθεση των φορέων διακυβέρνησης και ανάλυση των εργαζομένων ανά κατηγορία, σύμφωνα με το φύλο, την ηλικιακή ομάδα, το εάν ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες και άλλους δείκτες διαφοροποίησης.

LA14 Αναλογία βασικού μισθού ανδρών/γυναικών με βάση την κατηγορία εργαζομένων.

• **Δείκτες επίδοσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα**

Πτυχή: Στρατηγική επενδύσεων και προμηθειών

HR1 Ποσοστό και συνολικός αριθμός σημαντικών επενδυτικών συμφωνιών που περιλαμβάνουν όρους που αφορούν στα ανθρώπινα δικαιώματα ή έχουν υποβληθεί σε έλεγχο σχετικά με το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

HR2 Ποσοστό σημαντικών προμηθευτών και αναδόχων που έχουν υποβληθεί σε έλεγχο σχετικά με το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί.

HR3 Σύνολο ωρών εκπαίδευσης εργαζομένων σχετικά με πολιτικές και διαδικασίες που αφορούν σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα οποία σχετίζονται με τις δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένου του ποσοστού των εργαζομένων που έχουν εκπαιδευτεί.

Πτυχή: Έλλειψη διακρίσεων

HR4 Συνολικός αριθμός περιστατικών διάκρισης και ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί.

Πτυχή: Ελευθερία συνδικαλισμού και συλλογική διαπραγμάτευση

HR5 Δραστηριότητες κατά τις οποίες θεωρείται ότι το δικαίωμα στην ελευθερία του συνδικαλισμού και των συλλογικών διαπραγματεύσεων ενδεχομένως να αντιμετωπίζει σημαντικό κίνδυνο και ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί για την υποστήριξη αυτών των δικαιωμάτων.

Πτυχή: Παιδική εργασία

HR6 Δραστηριότητες που θεωρείται ότι ενέχουν σημαντικό κίνδυνο εμφάνισης περιστατικών παιδικής εργασίας και μέτρα που έχουν ληφθεί για την εξάλειψη της παιδικής εργασίας.

Πτυχή: Εξαναγκασμένη και υποχρεωτική εργασία

HR7 Δραστηριότητες που θεωρείται ότι ενέχουν σημαντικό κίνδυνο περιστατικών εξαναγκασμένης ή υποχρεωτικής εργασίας και μέτρα που έχουν ληφθεί για την εξάλειψη της εξαναγκασμένης ή υποχρεωτικής εργασίας.

Πτυχή: Πρακτικές ασφάλειας

HR8 Ποσοστό προσωπικού ασφαλείας που εκπαιδεύεται σε πολιτικές ή διαδικασίες του οργανισμού σχετικά με ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αφορούν τις δραστηριότητές της.

Πτυχή: Δικαιώματα αυτόχθονων πληθυσμών

HR9 Συνολικός αριθμός περιστατικών παραβίασης δικαιωμάτων αυτόχθονων πληθυσμών και ενέργειες που έχουν πραγματοποιηθεί.

• Δείκτες επίδοσης για την ευθύνη για τα προϊόντα

Πτυχή: Υγιεινή και ασφάλεια των πελατών

PR1 Στάδια του κύκλου ζωής κατά τα οποία οι επιδράσεις των προϊόντων και των υπηρεσιών στην υγιεινή και την ασφάλεια αξιολογούνται με στόχο τη βελτίωση και ποσοστό των σημαντικών κατηγοριών προϊόντων και υπηρεσιών που υπόκεινται σε αυτές τις διαδικασίες.

PR2 Συνολικός αριθμός περιστατικών μη συμμόρφωσης με τους κανονισμούς και προαιρετικοί κώδικες που διέπουν τις επιδράσεις των προϊόντων και των υπηρεσιών στην υγεία και την ασφάλεια, με βάση τον τύπο της έκβασης.

Πτυχή: Επισήμανση προϊόντων και υπηρεσιών

PR3 Τύπος προϊόντων και υπηρεσιών που απαιτούνται με βάση τις διαδικασίες και ποσοστό σημαντικών προϊόντων και υπηρεσιών που υπόκεινται σε τέτοιου είδους απαιτήσεις πληροφόρησης.

PR4 Συνολικός αριθμός περιστατικών μη συμμόρφωσης με τους κανονισμούς και τους προαιρετικούς κώδικες σχετικά με τις πληροφορίες και τη σήμανση των προϊόντων και των υπηρεσιών, με βάση τον τύπο και την έκβαση.

PR5 Πρακτικές που σχετίζονται με την ικανοποίηση των πελατών, συμπεριλαμβανομένων των αποτελεσμάτων των ερευνών, βάσει των οποίων υπολογίζεται η ικανοποίηση των πελατών.

Πτυχή: Επικοινωνίες μάρκετινγκ

PR6 Προγράμματα για τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία, τα πρότυπα και τους προαιρετικούς κώδικες συμπεριφοράς, που σχετίζονται με τις επικοινωνίες μάρκετινγκ, όπως η διαφήμιση, η προώθηση προϊόντων και η χορηγία.

PR7 Συνολικός αριθμός περιστατικών μη συμμόρφωσης με τους κανονισμούς και τους προαιρετικούς κώδικες σχετικά με τις επικοινωνίες μάρκετινγκ, συμπεριλαμβανομένης της διαφήμισης, της προώθησης προϊόντων και της χορηγίας, με βάση τον τύπο και τα αποτελέσματα.

Πτυχή: Απόρρητο των πελατών

PR8 Συνολικός αριθμός τεκμηριωμένων παραπόνων σχετικά με παραβιάσεις του απορρήτου των πελατών και απώλειες προσωπικών δεδομένων πελατών.

Πτυχή: Συμμόρφωση

PR9 Χρηματική αξία των σημαντικών προστίμων που επιβλήθηκαν για τη μη συμμόρφωση με τη νομοθεσία και τους κανονισμούς αναφορικά με τη χρήση των προϊόντων και των υπηρεσιών.

Περιβαλλοντική Διάσταση

- **Δείκτες περιβαλλοντικής επίδοσης**

Πτυχή: Υλικά

EN1 Χρησιμοποιούμενα υλικά, με βάση το βάρος ή τον όγκο.

EN2 Ποσοστό χρησιμοποιούμενων υλικών που προέρχονται από εισαγωγή ανακυκλωμένων υλικών.

Πτυχή: Ενέργεια

EN3 Άμεση κατανάλωση ενέργειας, με βάση την πρωτογενή πηγή ενέργειας.

EN4 Έμμεση κατανάλωση ενέργειας, με βάση την πρωτογενή πηγή ενέργειας.

EN5 Ενέργεια που εξοικονομείται χάρη στην οικονομία και τις βελτιώσεις στην αποδοτικότητα.

EN6 Πρωτοβουλίες για την παροχή προϊόντων και υπηρεσιών που χρησιμοποιούν αποδοτικά την ενέργεια ή βασίζονται σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και περιορισμός των απαιτήσεων σε ενέργεια ως αποτέλεσμα αυτών των πρωτοβουλιών.

EN7 Πρωτοβουλίες για τη μείωση της έμμεσης κατανάλωσης ενέργειας και περιορισμοί που επιτεύχθηκαν.

Πτυχή: Νερό

EN8 Συνολική άντληση νερού με βάση την πηγή.

EN9 Πηγές νερού που επηρεάζονται σημαντικά από την άντληση.

EN10 Ποσοστό του συνολικού όγκου νερού που ανακυκλώνεται και επαναχρησιμοποιείται.

Πτυχή: Βιοποικιλότητα

EN11 Θέση και έκταση ιδιόκτητων, εκμισθωμένων ή διαχειριζόμενων γαιών εντός ή παρακείμενων σε προστατευόμενες περιοχές και περιοχές υψηλής αξίας βιοποικιλότητας, εκτός προστατευόμενων περιοχών.

EN12 Περιγραφή των σημαντικών επιδράσεων των δραστηριοτήτων, των προϊόντων και των υπηρεσιών στη βιοποικιλότητα των προστατευόμενων περιοχών και των περιοχών υψηλής αξίας βιοποικιλότητας, εκτός των προστατευόμενων περιοχών.

- EN13 Οικότοποι που προστατεύονται ή αποκαθίστανται.
- EN14 Στρατηγικές, τρέχουσες ενέργειες και μελλοντικά σχέδια για τη διαχείριση των επιδράσεων στη βιοποικιλότητα.
- EN15 Αριθμός των ειδών που συγκαταλέγονται στην Κόκκινη Λίστα του IUCN και στον εθνικό κατάλογο προστατευόμενων ειδών, των οποίων ο οικότοπος βρίσκεται σε περιοχές που επηρεάζονται από τις δραστηριότητες, με βάση το επίπεδο κινδύνου εξαφάνισης.

Πτυχή: Εκπομπές αερίων, υγρά & στερεά απόβλητα

- EN16 Συνολικές άμεσες και έμμεσες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου με βάση το βάρος.
- EN17 Άλλες σχετικές έμμεσες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου με βάση το βάρος.
- EN18 Πρωτοβουλίες για τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και περιορισμοί που επιτεύχθηκαν.
- EN19 Εκπομπές ουσιών που προκαλούν μείωση του όζοντος με βάση το βάρος.
- EN20 NO_x, SO_x και άλλες σημαντικές εκπομπές αερίων, με βάση τον τύπο και το βάρος.
- EN21 Συνολικός όγκος υδάτινων αποβλήτων, με βάση την ποιότητα και τον προορισμό.
- EN22 Συνολικό βάρος των αποβλήτων, με βάση τον τύπο και τη μέθοδο διάθεσης.
- EN23 Συνολικός αριθμός και όγκος σημαντικών διαρροών.
- EN24 Βάρος διακινούμενων, εισαγόμενων, εξαγόμενων ή επεξεργασμένων αποβλήτων, που θεωρούνται επικίνδυνα σύμφωνα με τους όρους των Παραρτημάτων I, II, III και VIII της Σύμβασης της Βασιλείας και ποσοστό των αποβλήτων που διακινούνται σε όλο τον κόσμο.
- EN25 Ταυτότητα, μέγεθος, κατάσταση «προστατευόμενου» και αξία βιοποικιλότητας των υδάτινων μαζών και των σχετικών οικοτόπων που επηρεάζονται σημαντικά από τις απορρίψεις νερού και τις απορροές από τον οργανισμό που εκδίδει τον απολογισμό.

Πτυχή: Προϊόντα και Υπηρεσίες

- EN26 Πρωτοβουλίες για τη μείωση των περιβαλλοντικών επιδράσεων των προϊόντων και των υπηρεσιών και βαθμός μείωσης των επιδράσεων.
- EN27 Ποσοστό προϊόντων που πωλούνται και τα επιστρεφόμενα υλικά συσκευασίας τους, ανά κατηγορία.

Πτυχή: Συμμόρφωση

EN28 Χρηματική αξία των σημαντικών προστίμων και συνολικός αριθμός μη χρηματικών κυρώσεων για τη μη συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία και τους κανονισμούς.

Πτυχή: Μεταφορές

EN29 Σημαντικές περιβαλλοντικές επιδράσεις από τη μεταφορά προϊόντων και άλλων αγαθών και υλικών που χρησιμοποιούνται κατά τις δραστηριότητες του οργανισμού και μεταφορά των μελών του εργατικού δυναμικού.

Πτυχή: Γενικά

EN30 Συνολικές δαπάνες και επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, με βάση τον τύπο.

Οικονομική Διάσταση

• Δείκτες οικονομικής επίδοσης

Πτυχή: Οικονομική επίδοση

- EC1 Άμεση οικονομική αξία που παράγεται και κατανέμεται, συμπεριλαμβανομένων των εσόδων, του κόστους λειτουργίας, των αμοιβών των εργαζομένων, των δωρεών και άλλων επενδύσεων σε επίπεδο κοινότητας, παρακρατηθέντων κερδών και πληρωμών σε παρόχους κεφαλαίου και κρατικούς φορείς.
- EC2 Χρηματοοικονομικές επιπτώσεις και άλλοι κίνδυνοι και ευκαιρίες για τις επιχειρησιακές δραστηριότητες λόγω της αλλαγής του κλίματος.
- EC3 Κάλυψη των υποχρεώσεων του οργανισμού, σχετικά με το καθορισμένο πρόγραμμα παροχών.
- EC4 Σημαντική χρηματοοικονομική βοήθεια που λαμβάνεται από κυβερνητικούς φορείς.

Πτυχή: Παρουσία στην αγορά

- EC5 Κλίμακα ποσοστού του τυπικού βασικού μισθού σε σύγκριση με τον κατώτατο μισθό που ισχύει σε τοπικό επίπεδο, σε σημαντικές τοποθεσίες δραστηριοποίησης του οργανισμού.
- EC6 Πολιτική, πρακτικές και αναλογία δαπανών σε τοπικούς προμηθευτές στις σημαντικές τοποθεσίες δραστηριοποίησης του οργανισμού.
- EC7 Διαδικασίες για προσλήψεις προσωπικού από την περιοχή και αναλογία προσλήψεων ανώτερων στελεχών από την τοπική κοινότητα στις περιοχές στις οποίες δραστηριοποιείται σημαντικά ο οργανισμός.

Πτυχή: Έμμεσες Οικονομικές επιδράσεις

- EC8 Ανάπτυξη και επίδραση των επενδύσεων σε υποδομή και υπηρεσίες που παρέχονται κυρίως για κοινό όφελος, μέσω της συμμετοχής μέσω του εμπορίου, καθώς και της συμμετοχής σε είδος ή δωρεάν.
- EC9 Κατανόηση και περιγραφή των σημαντικών έμμεσων οικονομικών επιδράσεων, συμπεριλαμβανομένης της έκτασης των επιδράσεων.

2. Δείκτες Επίδοσης ΕΚΕ

Σε αυτό το σημείο παρουσιάζονται οι πενήντα επτά (57) δείκτες επίδοσης ΕΚΕ που επιλέχθηκαν από το σύνολο των δεικτών του GRI (79 δείκτες) για την αξιολόγηση των επιδόσεων ΕΚΕ των σαράντα μία (41) ελληνικών επιχειρήσεων. Οι εξεταζόμενες επιχειρήσεις αξιολογήθηκαν ως προς τις επιδόσεις τους στις έξι διαστάσεις της ΕΚΕ σύμφωνα με το GRI, οι οποίες είναι: κοινωνία, ευθύνη για τα προϊόντα, πρακτικές εργασίας & αξιοπρεπής εργασία, ανθρώπινα δικαιώματα, περιβάλλον και οικονομικά στοιχεία. Σύμφωνα με το GRI, οι διαστάσεις για την κοινωνία, την ευθύνη για τα προϊόντα, τις πρακτικές εργασίας & την αξιοπρεπή εργασία και τα ανθρώπινα δικαιώματα συνθέτουν την κοινωνική διάσταση. Συνεπώς, οι επιχειρήσεις εξετάστηκαν με βάση κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και οικονομικούς δείκτες επίδοσης. Για κάθε δείκτη δηλώνεται ακολούθως η κλίμακα αξιολόγησης και η μονοτονία του.

2.1 Δείκτες κοινωνικής επίδοσης

• Κοινωνία

Κοινότητα

SO1a Αριθμός κοινωνικών δράσεων.

Αναφέρεται ποσοτικά ο αριθμός των κοινωνικών δράσεων για τις οποίες εφαρμόζονται προγράμματα.

[Κλίμακα: 0: καμία, 1: πολύ λίγες (0-50), 2: λίγες (50-100), 3: αρκετές (100-150), 4: πολλές (150-200+), Κριτήριο: Αύξον (+)].

SO1b Πεδίο εφαρμογής προγραμμάτων και πρακτικών.

Αναφέρονται τα πεδία εφαρμογής των προγραμμάτων και των πρακτικών που αξιολογούν και διαχειρίζονται τις επιδράσεις των επιχειρήσεων στις κοινότητες από τις δραστηριότητες. Η καθιέρωση αξιόπιστων συστημάτων διαχείρισης μπορεί να ενδυναμώσει το όνομα και τη φήμη της εταιρείας.

[Κλίμακα: 0: ανύπαρκτο, 1: μικρό (1-3], 2: μεσαίο (3-6], 3: μεγάλο (6-9), Κριτήριο: Αύξον (+)].

Διαφθορά

SO2 Επιχειρηματικές μονάδες που εξετάζονται για κινδύνους που σχετίζονται με τη διαφθορά.

Προσδιορίζεται ο αριθμός των επιχειρηματικών μονάδων που εξετάστηκαν για τον εντοπισμό των επιχειρησιακών κινδύνων που σχετίζονται με τη διαφθορά. Η ανάλυση κινδύνου συμβάλλει στην αξιολόγηση της πιθανότητας εκδήλωσης περιστατικών διαφθοράς μέσα στην εταιρεία.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και λίγες, 2: αναφέρεται και πολλές, Κριτήριο: Αύξον (+)].

SO3 Εκπαίδευση εργαζομένων στις διαδικασίες που εφαρμόζει ο οργανισμός κατά της διαφθοράς.

Προσδιορίζεται ο συνολικός αριθμός εργαζομένων που εκπαιδεύτηκαν για την καταπολέμηση της διαφθοράς κατά τη διάρκεια της περιόδου του απολογισμού. Η εκπαίδευση εδραιώνει την ευαισθητοποίηση σε εσωτερικό επίπεδο και την ικανότητα για την πρόληψη τέτοιων περιστατικών.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και λίγοι, 2: αναφέρεται και πολλοί, Κριτήριο: Αύξον (+)].

SO4 Ενέργειες για την αντιμετώπιση της διαφθοράς.

Αναφέρονται οι ενέργειες που πραγματοποιούνται ως απόκριση στα περιστατικά διαφθοράς, όπως περιστατικά εξαιτίας των οποίων απολυθήκαν εργαζόμενοι ή οι συμβάσεις με επιχειρηματικούς εταίρους δεν ανανεώθηκαν, λόγω παραβιάσεων που είχαν σχέση με τη διαφθορά.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και δεν γίνονται, 2: αναφέρεται και γίνονται, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Δημόσια πολιτική

SO6 Αξία οικονομικών συνεισφορών και συνεισφορών σε είδος στον πολιτικό χώρο.

Αναφέρεται η συνολική χρηματική αξία των οικονομικών συνεισφορών και συνεισφορών σε είδος που καταβάλλει η επιχείρηση σε πολιτικά κόμματα ή

πρόσωπα και σχετικούς φορείς. Ο σκοπός αυτού του δείκτη είναι να διασφαλίσει τη διαφάνεια στις συναλλαγές και τις σχέσεις πολιτικής φύσεως με την επιχείρηση που εκδίδει τον απολογισμό.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και δεν έχει, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Αντι-ανταγωνιστική συμπεριφορά

SO7 Αριθμός δικαστικών προσφυγών που αφορούν σε αντιανταγωνιστική συμπεριφορά.

Αναφέρεται αν η εταιρεία έχει αντιμετωπίσει δικαστικές προσφυγές σχετικά με τις παραβάσεις της νομοθεσίας κατά της δημιουργίας τραστ ή μονοπωλίων στα οποία έχει προσδιοριστεί ότι συμμετείχε η εταιρεία. Η νομική προσφυγή υποδεικνύει μια κατάσταση κατά την οποία οι ενέργειες της αγοράς ή το μέγεθος της εταιρείας έχουν φτάσει σε τέτοιο σημείο που να αποτελούν σημείο προβληματισμού για τους τρίτους.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και έχει, 2: αναφέρεται και δεν έχει, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Συμμόρφωση

SO8 Χρηματική αξία των σημαντικών προστίμων για τη μη συμμόρφωση με τη νομοθεσία και τους κανονισμούς.

Αναφέρονται τα σημαντικά πρόστιμα και οι μη χρηματικές κυρώσεις που επιβάλλονται στον οργανισμό λόγω της μη συμμόρφωσης με κανονισμούς, όπως οι διεθνείς δηλώσεις/συμβάσεις/συνθήκες καθώς και εθνικοί, υποεθνικοί, περιφερειακοί και τοπικοί κανονισμοί.

[0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και έχει, 2: αναφέρεται και δεν έχει, Κριτήριο: Αύξον (+)].

• Πρακτικές εργασίας και αξιοπρεπής εργασία

Απασχόληση

LA3 Προσφερόμενες παροχές στους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης.

Προσδιορίζεται ο αριθμός των παροχών που είναι καθιερωμένες για τους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης. Η ποιότητα των παροχών για το προσωπικό πλήρους απασχόλησης είναι βασικός παράγοντας για τη διατήρηση των εργαζομένων.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: (1-5) παροχές, 2: (6-10) παροχές, 3:(11-15) παροχές, 4: (15-20) παροχές, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Σχέσεις εργαζομένων/Διοίκησης

LA4 Ποσοστό εργαζομένων που καλύπτονται από συμφωνίες που βασίζονται σε συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Αναφέρεται ο αριθμός των εργαζομένων ως προς το σύνολο τους που καλύπτονται από συλλογικές διαπραγματεύσεις. Η συλλογική διαπραγμάτευση είναι μια μορφή συμμετοχής εργαζομένων που συμβάλλει στην εδραίωση θεσμικών πλαισίων και θεωρείται ότι συμβάλλει στην κοινωνική σταθερότητα. Αποτελεί επίσης μέρος του συνολικού πλαισίου που συμβάλλει στην υπεύθυνη διαχείριση.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Υγιεινή και ασφάλεια εργασίας

LA6 Ποσοστό εργατικού δυναμικού που εκπροσωπείται στις επίσημες επιτροπές υγιεινής και ασφάλειας.

Αναφέρονται οι επίσημες επιτροπές υγιεινής και ασφάλειας που συμβάλλουν στην παρακολούθηση και την παροχή συμβουλών σχετικά με τα προγράμματα επαγγελματικής ασφάλειας σε επίπεδο εγκατάστασης ή σε υψηλότερο επίπεδο με κοινή εκπροσώπηση διοίκησης/εργαζομένων. Μια επιτροπή κοινής εκπροσώπησης για τα θέματα υγιεινής και ασφάλειας μπορεί να προάγει τη θετική φιλοσοφία σχετικά με την υγιεινή και την ασφάλεια.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: δεν σχετίζεται, 2: αναφέρεται, Κριτήριο: Αύξον (+)].

LA8 Προγράμματα εκπαίδευσης και πρόληψης κινδύνων σχετικά με σοβαρές ασθένειες.

Αναφέρονται τα προγράμματα που σχετίζονται με την υποστήριξη των μελών του εργατικού δυναμικού και των οικογενειών τους ή των μελών της κοινότητας, όπως εκπαίδευση, συμβουλευτική υποστήριξη, πρόληψη/έλεγχος κινδύνου και θεραπεία. Η πρόληψη ασθενειών συμβάλλει στην υγιεινή, την ικανοποίηση και τη σταθερότητα του εργατικού δυναμικού.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και δεν έχει, 2: αναφέρεται εκτενώς, Κριτήριο: Αύξον (+)].

- LA9 Θέματα υγιεινής και ασφάλειας που καλύπτονται στις επίσημες συμφωνίες με τα εργατικά συνδικάτα.

Αναφέρεται ο αριθμός των θεμάτων υγιεινής και ασφάλειας που καλύπτονται από τις συμφωνίες τοπικού και παγκοσμίου χαρακτήρα που υπογράφει ο οργανισμός. Οι επίσημες συμφωνίες προάγουν την αποδοχή των ευθυνών τόσο από τους εργαζομένους όσο και από τη διοίκηση, καθώς και στην ανάπτυξη μιας θετικής φιλοσοφίας ως προς την υγιεινή και την ασφάλεια.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται (1-4), 2: αναφέρεται (5-8), Κριτήριο: Αύξον (+)].

Κατάρτιση και επιμόρφωση

- LA10a Μ.Ο. ωρών εκπαίδευσης ανά έτος/εργαζόμενο.

Αναφέρεται ο μέσος όρος ωρών εκπαίδευσης και κατάρτισης ανά εργαζόμενο. Η διατήρηση και η βελτίωση του ανθρώπινου κεφαλαίου, ιδίως μέσω της κατάρτισης που διευρύνει τη γνωστική βάση των εργαζομένων, αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την ανάπτυξη της επιχείρησης.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: (0-10) ώρες/εργαζόμενο, 2: (10,1-20) ώρες/εργαζόμενο, 3: >20 ώρες/εργαζόμενο, Κριτήριο: Αύξον (+)].

- LA10b Ποσοστό εκπαιδευομένων.

Αναφέρεται ο συνολικός αριθμός εργαζομένων που εκπαιδεύονται ως προς το σύνολο του ανθρώπινου δυναμικού. Η πρόσβαση σε ευκαιρίες κατάρτισης διασφαλίζει τις ίσες ευκαιρίες στο χώρο εργασίας και συμβάλλει στην παροχή κινήτρων βελτίωσης σε προσωπικό και σε επιχειρησιακό επίπεδο.

[Μέτρηση % εργαζομένων επί του συνόλου, Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: (0-35%), 2: (35,1-70%), 3: >70%, Κριτήριο: Αύξον (+)].

- LA11 Προγράμματα διαχείρισης των δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση των εργαζομένων.

Αναφέρεται ο αριθμός προγραμμάτων κατάρτισης εργαζομένων για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων σχετικά με: εσωτερικά εκπαιδευτικά σεμινάρια,

παροχή περιόδων εκπαιδευτικής άδειας και υποστήριξη με τη μορφή χρηματοδότησης για εξωτερικά επιμορφωτικά προγράμματα. Τα προγράμματα αυτά εφοδιάζουν τους εργαζομένους με τα κατάλληλα προσόντα για να επιτύχουν τους στρατηγικούς στόχους μιας επιχείρησης σε ένα διαρκές μεταβαλλόμενο εργασιακό περιβάλλον.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: (1-3) προγράμματα, 2: (4-6) προγράμματα, Κριτήριο: Αύξον (+)].

LA12 Ποσοστό εργαζομένων που λαμβάνουν τακτικές εκθέσεις σχετικά με την επίδοση και την εξέλιξη της σταδιοδρομίας.

Προσδιορίζεται ο αριθμός των εργαζομένων που έλαβε επίσημη αξιολόγηση σχετικά με την επίδοση και την ανάπτυξη της σταδιοδρομίας κατά την περίοδο του απολογισμού ως προς το σύνολο των εργαζομένων. Μέσα από την αξιολόγηση της επίδοσης των εργαζομένων, βελτιώνεται η ικανοποίησή τους, η οποία είναι συνυφασμένη με τη βελτιωμένη επιχειρησιακή επίδοση.

[Μέτρηση % εργαζομένων επί του συνόλου, Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται (0-50%), 2: αναφέρεται (50-100%), Κριτήριο: Αύξον (+)].

Διαφοροποίηση και ίσες ευκαιρίες

LA13 Αναλογία Γυναικών/Ανδρών σε θέσεις ευθύνης.

Αναφέρεται ο αριθμός των γυναικών ως προς το σύνολο των ανδρών του ανθρώπινου δυναμικού που βρίσκονται σε θέσεις ευθύνης. Αυτός ο δείκτης, όπως και οι επόμενοι τρεις, παρέχει ένα ποσοτικό κριτήριο για τον υπολογισμό της διαφοροποίησης σε μια εταιρεία.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: 0,01 -0,3, 2: 0,31 -0,6, 3: >0,6, Κριτήριο: Αύξον (+)].

• **Ανθρώπινα δικαιώματα**

Στρατηγική επενδύσεων και προμηθειών

HR1 Επενδυτικές συμφωνίες που περιλαμβάνουν όρους που αφορούν στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Αναφέρεται αν υπάρχουν επενδυτικές συμφωνίες που περιλαμβάνουν όρους σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η μέτρηση αποτελεί μια ένδειξη για

το βαθμό ενσωμάτωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις χρηματοοικονομικές αποφάσεις της εταιρείας.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και δεν υπάρχουν, 2: αναφέρεται και υπάρχουν, Κριτήριο: Αύξον (+)].

HR2 Προμηθευτές και εργολάβοι που έχουν υποβληθεί σε έλεγχο σχετικά με το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αναφέρεται αν έχουν συναφθεί συμβάσεις με προμηθευτές και εργολάβους και περιλαμβάνουν κριτήρια ή έλεγχο σχετικό με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Προβλήματα σχετικά με την επίδοση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που ανακύπτουν στους προμηθευτές μπορούν να προκαλέσουν αστάθεια στις δραστηριότητές τους.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και δεν υπάρχουν, 2: αναφέρεται και υπάρχουν, Κριτήριο: Αύξον (+)].

HR3 Εργαζόμενοι που έχουν εκπαιδευτεί σχετικά με πολιτικές και διαδικασίες που αφορούν σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τη δυνατότητα του οργανισμού να εφαρμόσει πολιτικές και διαδικασίες προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσω της εκπαίδευσης του προσωπικού.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Έλλειψη διακρίσεων

HR4 Περιστατικά διάκρισης.

Αναφέρεται αν η εταιρεία αναφέρει στον απολογισμό της την ύπαρξη περιστατικών διάκρισης. Η πολιτική κατά των διακρίσεων αποτελεί βασική προϋπόθεση των διεθνών συμβάσεων και της κοινωνικής νομοθεσίας.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και δεν υπάρχουν, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Ελευθερία συνδικαλισμού

HR5 Δραστηριότητες κατά τις οποίες το δικαίωμα στην ελευθερία συνδικαλισμού και συλλογικής διαπραγμάτευσης αντιμετωπίζει κίνδυνο.

Αναφέρονται οι δραστηριότητες κατά τις οποίες τα δικαιώματα των εργαζομένων στην ελευθερία συνδικαλισμού και συλλογικής διαπραγμάτευσης ενδέχεται να τίθεται σε κίνδυνο.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και υπάρχουν, 2: αναφέρεται και δεν υπάρχουν, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Παιδική εργασία

HR6 Δραστηριότητες που θεωρείται ότι ενέχουν σημαντικό κίνδυνο εμφάνισης περιστατικών παιδικής εργασίας.

Αναφέρονται οι δραστηριότητες που θεωρείται ότι ενέχουν σημαντικό κίνδυνο εμφάνισης περιστατικών παιδικής εργασίας ή/και απασχόληση νεαρών εργαζομένων σε επικίνδυνη εργασία.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Εξαναγκασμένη και Υποχρεωτική εργασία

HR7 Δραστηριότητες που θεωρείται ότι ενέχουν σημαντικό κίνδυνο εμφάνισης περιστατικών εξαναγκασμένης ή υποχρεωτικής εργασίας.

Αναφέρονται οι δραστηριότητες που θεωρείται ότι ενέχουν σημαντικό κίνδυνο εμφάνισης περιστατικών εξαναγκασμένης ή υποχρεωτικής εργασίας.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται, Κριτήριο: Αύξον (+)].

• Ευθύνη για τα προϊόντα

Υγιεινή και ασφάλεια πελατών

PR1 Στάδια του κύκλου ζωής κατά τα οποία οι επιδράσεις των προϊόντων και των υπηρεσιών στην υγιεινή και την ασφάλεια αξιολογούνται με στόχο τη βελτίωση.

Αναφέρονται τα στάδια του κύκλου ζωής που αξιολογούνται με στόχο τη βελτίωση. Αυτό το κριτήριο συμβάλλει στον προσδιορισμό της ύπαρξης συστηματικών προσπαθειών για την αντιμετώπιση των θεμάτων υγιεινής και ασφάλειας καθ' όλο τον κύκλο ζωής ενός προϊόντος.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: δεν σχετίζεται, 2: αναφέρεται (1-4 στάδια), 3: αναφέρεται (5-8 στάδια), Κριτήριο: Αύξον (+)].

PR2 Αριθμός περιστατικών μη συμμόρφωσης με τους κανονισμούς που διέπουν τις επιδράσεις των προϊόντων και των υπηρεσιών στην υγεία και την ασφάλεια.

Προσδιορίζεται αν έχουν καταγραφεί περιστατικά μη συμμόρφωσης με τους κανονισμούς που αφορούν στην υγιεινή και την ασφάλεια των προϊόντων και των υπηρεσιών κατά την περίοδο έκδοσης του απολογισμού. Αυτός ο δείκτης αφορά στον κύκλο ζωής του προϊόντος ή της υπηρεσίας από τη στιγμή που θα διατεθεί προς χρήση και, ως εκ τούτου, θα υπόκειται στους κανονισμούς σχετικά με την υγιεινή και την ασφάλεια των προϊόντων και των υπηρεσιών.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και δεν έχει, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Επισήμανση προϊόντων και υπηρεσιών

PR3 Τύπος πληροφοριών που απαιτούνται για προϊόντα και υπηρεσίες με βάση τις διαδικασίες.

Προσδιορίζεται αν αναφέρονται οι πληροφορίες που απαιτούνται για την επισήμανση των προϊόντων και των υπηρεσιών, όπως η ασφαλής χρήση του προϊόντος ή της υπηρεσίας, η απόρριψη του προϊόντος και το περιεχόμενο, ιδίως όσον αφορά ουσίες που ενδέχεται να έχουν περιβαλλοντικές ή κοινωνικές επιπτώσεις.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 2: αναφέρεται (1-2), 3: αναφέρεται (2-4), Κριτήριο: Αύξον (+)].

PR4 Αριθμός περιστατικών μη συμμόρφωσης με τους κανονισμούς και τους προαιρετικούς κώδικες σχετικά με τις πληροφορίες και τη σήμανση προϊόντων και υπηρεσιών.

Προσδιορίστε το συνολικό αριθμό περιστατικών μη συμμόρφωσης με τους κανονισμούς και τις πληροφορίες και την επισήμανση για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες, που παρέχονται προαιρετικά κατά την περίοδο έκδοσης του απολογισμού. Αυτός ο δείκτης αναφέρεται σε περιστατικά μη συμμόρφωσης με τους κανονισμούς και την επισήμανση των προϊόντων κατά την περίοδο έκδοσης του απολογισμού. Η μη συμμόρφωση υποδεικνύει είτε ανεπάρκεια εσωτερικών συστημάτων και διαδικασιών είτε μη αποδοτική εφαρμογή.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και δεν υπάρχουν, Κριτήριο: Αύξον (+)].

PR5 Πρακτικές που σχετίζονται με την ικανοποίηση πελατών, συμπεριλαμβανομένων των αποτελεσμάτων των ερευνών.

Αναφέρονται οι πρακτικές που εφαρμόζονται για την αξιολόγηση και τη διατήρηση της ικανοποίησης πελατών, όπως η συχνότητα εκτίμησης της ικανοποίησης πελατών, οι τυπικές απαιτήσεις σχετικά με τη μεθοδολογία εκτίμησης και οι μηχανισμοί που δίνουν στους πελάτες τη δυνατότητα να παρέχουν σχόλια καθώς επίσης τα αποτελέσματα αυτών των πρακτικών. Επίσης, αναφέρονται τα αποτελέσματα ή τα βασικά αποτελέσματα των ερευνών που διεξάγονται κατά τη διάρκεια της περιόδου έκδοσης απολογισμού.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται χωρίς αποτελέσματα, 2: αναφέρεται με αποτελέσματα, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Επικοινωνίες μάρκετινγκ

PR6 Προγράμματα για τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία και τα πρότυπα που σχετίζονται με τις επικοινωνίες μάρκετινγκ.

Αναφέρονται οι κώδικες ή τα πρότυπα που εφαρμόζονται σχετικά με τις επικοινωνίες μάρκετινγκ, όπως η διαφήμιση, η προώθηση προϊόντων και η χορηγία. Οι προσεγγίσεις μάρκετινγκ που χαρακτηρίζονται ανάρμστες μπορεί να ενέχουν κινδύνους συμπεριλαμβανομένης της αποξένωσης των πελατών, της δυσφήμισης και του χρηματοοικονομικού κόστους.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και δεν έχει, 2: αναφέρεται και έχει, Κριτήριο: Αύξον (+)].

PR7 Περιστατικά μη συμμόρφωσης με τους κανονισμούς σχετικά με τις επικοινωνίες μάρκετινγκ.

Αυτός ο δείκτης αναφέρεται στα περιστατικά μη συμμόρφωσης σχετικά με τις διαδικασίες μάρκετινγκ κατά την περίοδο έκδοσης του απολογισμού, με βάση περιστατικά που είχαν ως αποτέλεσμα την επιβολή προστίμου ή ποινής ή μια προειδοποίηση.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και έχει, 2: αναφέρεται και δεν έχει, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Απόρρητο πελατών

PR8 Αριθμός τεκμηριωμένων παραπόνων σχετικά με παραβιάσεις του απορρήτου των πελατών και απώλειες δεδομένων πελατών.

Προσδιορίζεται αν υπάρχουν παράπονα σχετικά με τις παραβιάσεις του απορρήτου των πελατών. Η προστασία του απορρήτου των πελατών αποτελεί αναγνωρισμένο στόχο των διεθνών κανονισμών και των επιχειρησιακών πολιτικών.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και έχει, 2: αναφέρεται και δεν έχει, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Συμμόρφωση

PR9 Χρηματική αξία προστίμων για τη μη συμμόρφωση με τη νομοθεσία και τους κανονισμούς σχετικά με τη χρήση προϊόντων και υπηρεσιών.

Προσδιορίζεται αν επιβλήθηκαν διοικητικές ή δικαστικές κυρώσεις για τη μη συμμόρφωση με τη νομοθεσία σχετικά με τη διάθεση και τη χρήση των προϊόντων και των υπηρεσιών της εταιρείας που εκδίδει τον απολογισμό.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται και έχει, 2: αναφέρεται και δεν έχει, Κριτήριο: Αύξον (+)].

2.2 Δείκτες περιβαλλοντικής επίδοσης

• Περιβάλλον

Υλικά

EN1 Χρησιμοποιηθέντα υλικά με βάση το βάρος ή τον όγκο.

Σύνολο χρησιμοποιούμενων υλικών: πρώτες ύλες (φυσικοί πόροι που χρησιμοποιούνται για τη μετατροπή προϊόντων ή υπηρεσιών), υλικά που σχετίζονται με διαδικασίες (υλικά που απαιτούνται για τη διαδικασία κατασκευής αλλά δεν περιέχονται στο τελικό προϊόν, όπως λιπαντικά για τα μηχανήματα παραγωγής) και υλικά συσκευασίας.

[Κλίμακα: 0: δεν αναγράφεται, 1: αναγράφεται, Κριτήριο: Αύξον (+)].

EN2 Χρήση ανακυκλωμένων υλικών.

Προσδιορίζεται η δυνατότητα του οργανισμού που καταρτίζει τον απολογισμό να χρησιμοποιεί ανακυκλωμένα υλικά. Η χρήση αυτών των υλικών συμβάλλει στη μείωση της ζήτησης για παρθένα υλικά και στη διατήρηση του επιπέδου των παγκοσμίων πόρων. Μπορεί επίσης να συμβάλλει στη μείωση του συνολικού λειτουργικού κόστους.

[Κλίμακα: 0: δεν γίνεται χρήση, 1: γίνεται χρήση, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Ενέργεια

EN3&4 Κατανάλωση ενέργειας.

Αυτός ο δείκτης υπολογίζει την άμεση (καύσιμα υλικά) και την έμμεση (ηλεκτρικό ρεύμα, θέρμανση) κατανάλωση πρωτογενών πηγών ενέργειας. Η κατανάλωση ενέργειας επηρεάζει άμεσα το λειτουργικό κόστος και την έκθεση στις αυξομειώσεις του ενεργειακού αποθέματος και των τιμών. Το περιβαλλοντικό «αποτύπωμα» της εταιρείας διαμορφώνεται εν μέρει από τις επιλογές της όσον αφορά τις πηγές ενέργειας.

Για τον υπολογισμό αυτού του δείκτη έχει συμπεριληφθεί η ενέργεια που καταναλώνει κάθε εταιρεία για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς επίσης τα λίτρα πετρελαίου που έχουν καταναλωθεί στις εταιρικές μετακινήσεις και στη θέρμανση των εσωτερικών χώρων. Για τη μετατροπή των λίτρων πετρελαίου σε κιλοβατώρες, πολλαπλασιάστηκαν τα λίτρα πετρελαίου με το συντελεστή απόδοσης 11 kWh/ lt.

[Μέτρηση σε κιλοβατώρες, Κλίμακα: 0: (0-10000) kWh, 1: (10001-100000) kWh, 2: (100001-1000000) kWh, 3: >100000 kWh, 4: δεν αναφέρεται, Κριτήριο: Φθίνον (-)].

EN5 Εξοικονόμηση ενέργειας.

Αυτός ο δείκτης υποδεικνύει την ενέργεια που εξοικονομείται από τις προσπάθειες περιορισμού της χρήσης ενέργειας και την αύξηση της αποδοτικότητας της ενέργειας. Η υποστήριξη της αποδοτικής ενεργειακής τεχνολογίας έχει άμεση επίδραση στο κόστος λειτουργίας και μειώνει τη μελλοντική εξάρτηση της εταιρείας από μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

[Κλίμακα: 0: δεν πραγματοποιείται, 1: πραγματοποιείται, Κριτήριο: Αύξον (+)].

EN6 Πρωτοβουλίες για την παροχή προϊόντων και υπηρεσιών που χρησιμοποιούν αποδοτικά την ενέργεια.

Αναφέρονται οι πρωτοβουλίες για τον περιορισμό των απαιτήσεων σε ενέργεια προϊόντων ή υπηρεσιών. Αυτά τα προϊόντα και οι υπηρεσίες μπορεί να αποτελέσουν πηγή ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων μέσω της ενίσχυσης, της διαφοροποίησης και της φήμης του προϊόντος.

[Αριθμός πρωτοβουλιών: Κλίμακα: από 0 (καμία) έως 8 (οκτώ), Κριτήριο: Αύξον (+)].

EN7 Πρωτοβουλίες για τη μείωση της έμμεσης κατανάλωσης ενέργειας.

Η έμμεση χρήση ενέργειας πραγματοποιείται μέσω της αγοράς υλικών ή υπηρεσιών όπως ταξίδια, μετακίνηση εργαζομένων και ανάθεση παραγωγής σε τρίτους. Η εφαρμογή πρωτοβουλιών για τη μείωσή της μπορεί να βελτιώσει τη συνολική απόδοση του κύκλου ζωής των προϊόντων και να λειτουργήσει ως τμήμα ενός προγράμματος σχεδιασμού για το περιβάλλον.

[Αριθμός πρωτοβουλιών: Κλίμακα: από 0 (καμία) έως 8 (οκτώ), Κριτήριο: Αύξον (+)].

Νερό

EN8 Κατανάλωση νερού.

Ο συνολικός όγκος του νερού που καταναλώνεται παρέχει μια ένδειξη του σχετικού μεγέθους και της σπουδαιότητας της εταιρείας ως χρήστη νερού και συμβάλλει στην κατανόηση της κλίμακας των πιθανών επιπτώσεων και κινδύνων που σχετίζονται με τη χρήση του.

[Μέτρηση σε κυβικά μέτρα (m^3), Κλίμακα: 0: (0-40000) m^3 , 1: (40001-1000000) m^3 , 2: >1000000 m^3 , 3: δεν αναφέρεται, Κριτήριο: Φθίνον (-)].

EN10 Ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση νερού.

Ο δείκτης αυτός προσδιορίζει τη δυνατότητα της εταιρείας να ανακυκλώνει ή/και να επαναχρησιμοποιεί το νερό που καταναλώνει. Η αυξημένη επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους της κατανάλωσης, της επεξεργασίας και της διάθεσης του νερού.

Ο δείκτης αυτός εφαρμόστηκε για όλες τις επιχειρήσεις εκτός από τις εταιρείες παροχής υπηρεσιών για τις οποίες δεν υφίσταται ανακύκλωση ή επαναχρησιμοποίηση του νερού, κάτι το οποίο είναι δυνατό να συμβεί σε βιομηχανικές μονάδες.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: δεν εφαρμόζει, 2: γίνεται ανακύκλωση, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Βιοποικιλότητα

EN13 Προστασία και αποκατάσταση οικότοπων.

Αυτός ο δείκτης καθορίζει την εφαρμογή συγκεκριμένων στρατηγικών για την πρόληψη ή την επανόρθωση αρνητικών επιπτώσεων που σχετίζονται με τις δραστηριότητες. Σχετικά με τις εταιρείες παροχής υπηρεσιών μπορεί να έχουν αναλάβει να προστατέψουν εθελοντικά φυσικούς οικότοπους χωρίς να σχετίζονται με τις δραστηριότητές τους.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται, Κριτήριο: Αύξον (+)].

EN14 Ενέργειες για τη διαχείριση των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα.

Αναφέρονται η στρατηγική που εφαρμόζει η επιχείρηση για την καθιέρωση της πολιτικής της σε θέματα διαχείρισης της βιοποικιλότητας, καθώς επίσης οι ενέργειες που πραγματοποιούνται για τη διαχείριση των κινδύνων για τη βιοποικιλότητα. Αυτός ο δείκτης δείχνει τη δυνατότητα της εταιρείας να αντιμετωπίζει πιθανές επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα μέσω αποτελεσματικών στρατηγικών, ενεργειών και μελλοντικών σχεδίων.

[Κλίμακα: 0: δεν πραγματοποιούνται ή δεν αναφέρονται, 1: πραγματοποιούνται, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Εκπομπές αερίων - Απόβλητα

EN16 Άμεσες και έμμεσες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου.

Προσδιορισμός των άμεσων και των έμμεσων εκπομπών αερίων φαινομένου θερμοκηπίου (ΑΦΘ). Οι εκπομπές ΑΦΘ είναι η κύρια αιτία της κλιματικής αλλαγής και διέπονται από τη Σύμβαση –Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC) και το μεταγενέστερο Πρωτόκολλο του Κιότο.

[Μέτρηση σε τόνους (t), Κλίμακα: 0: (0-10.000)t, 1: (10.001-100.000)t, 2: (100.001-10.000.000)t, 3: >10.000.000t, 4: δεν αναφέρεται, Κριτήριο: Φθίνον (-)].

EN18 Πρωτοβουλίες για τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου.

Αναφέρονται οι πρωτοβουλίες για τη μείωση των εκπομπών ΑΦΘ καθώς και ο βαθμός επίτευξης της μείωσης των εκπομπών ως άμεσο αποτέλεσμα των πρωτοβουλιών σε τόνους ισοδύναμου CO₂.

[Κλίμακα: 0: καμία πρωτοβουλία, 1: (1-3) πρωτοβουλίες χωρίς να αναφέρονται μειώσεις, 2: (1-3) πρωτοβουλίες με αναφορά των μειώσεων, 3: (4-6) πρωτοβουλίες χωρίς να αναφέρονται μειώσεις, 4: (4-6) πρωτοβουλίες με αναφορά των μειώσεων, Κριτήριο: Αύξον (+)].

EN20 NO_x, SO_x και άλλες σημαντικές εκπομπές αερίων.

Προσδιορίζονται οι σημαντικές εκπομπές αερίων με καταγραφή ή όχι του βάρους τους. Σε αυτά τα αέρια περιλαμβάνονται τα: NO_x, SO_x, σκόνη επικίνδυνος ατμοσφαιρικοί ρύποι (HAP), σωματίδια και εκπομπές καμινάδας.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρονται, 1: αναφέρονται, Κριτήριο: Αύξον (+)].

EN22 Απόβλητα με βάση τον τύπο και τη μέθοδο διάθεσης.

Προσδιορίζονται τα επικίνδυνα και μη-επικίνδυνα απόβλητα (στερεά ή υγρά), αναφέρεται η συνολική τους ποσότητα και η μέθοδος διάθεσης που εφαρμόζει η εταιρεία. Τα δεδομένα σχετικά με την παραγωγή αποβλήτων υποδεικνύουν δυνατότητες βελτίωσης στην αποδοτικότητα των διαδικασιών και στην παραγωγικότητα.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται μόνο το βάρος ή μόνο το είδος, 2: αναφέρεται το βάρος και γίνεται ανακύκλωση, 3: αναφέρεται το βάρος και γίνεται ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση ή ελεγχόμενη διάθεση, Κριτήριο: Αύξον (+)].

EN24 Απόβλητα που θεωρούνται επικίνδυνα.

Προσδιορίζονται τα επικίνδυνα απόβλητα που διακινούνται, εισάγονται, εξάγονται ή επεξεργάζονται από την εταιρεία που καταρτίζει τον απολογισμό. Το κριτήριο αυτό δεν έχει εφαρμογή στις εταιρείες παροχής υπηρεσιών, αλλά μόνο στη βιομηχανία.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: αναφέρεται, 2: δεν εφαρμόζει, Κριτήριο: Αύξον (+)].

EN26 Πρωτοβουλίες για μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των προϊόντων και των υπηρεσιών.

Αναφέρονται οι πρωτοβουλίες με στόχο το μετριασμό των σημαντικότερων περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε σχέση με: τη χρήση υλικών,

την κατανάλωση νερού, τις εκπομπές αερίων, τα απόβλητα και το θόρυβο. Σε ορισμένες περιπτώσεις αναφέρεται ποσοτικά ο βαθμός μείωσης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

[Κλίμακα: 0: καμία πρωτοβουλία, 1: 1-3 πρωτοβουλίες χωρίς να αναφέρονται μειώσεις, 2: 1-3 πρωτοβουλίες με αναφορά των μειώσεων, 3: 4-8 πρωτοβουλίες χωρίς να αναφέρονται μειώσεις, 4: 4-8 πρωτοβουλίες με αναφορά των μειώσεων, Κριτήριο: Αύξον (+)].

EN29 Περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τη μεταφορά προϊόντων και εργατικού δυναμικού.

Προσδιορίζονται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των τρόπων μεταφοράς που χρησιμοποιεί η κάθε εταιρεία συμπεριλαμβάνοντας τη χρήση ενέργειας, τις εκπομπές αερίων, τα απόβλητα και τις διαρροές.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρονται, 1: αναφέρονται, Κριτήριο: Αύξον (+)].

Γενικά

EN30 Δαπάνες και επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος.

Προσδιορίζονται οι δαπάνες για τη μείωση των επιπτώσεων και την προστασία του περιβάλλοντος ώστε να αξιολογείται η αποτελεσματικότητα των πρωτοβουλιών των εταιρειών σε σχέση με το περιβάλλον. Όταν αυτές οι δαπάνες παρακολουθούνται και αναλύονται δίνεται η δυνατότητα στην εταιρεία να εκτιμά την αξία των σύνθετων επιχειρησιακών και τεχνολογικών επενδύσεων για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης.

[Κλίμακα: 0: δεν γίνονται ή δεν μετρούνται, 1: γίνονται και αναφέρονται, Κριτήριο: Αύξον (+)].

EN28 Χρηματική αξία προστίμων που επιβάλλονται για τη μη συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία.

Προσδιορίζονται οι διοικητικές ή δικαστικές κυρώσεις που επιβάλλονται για τη μη συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία και τους κανονισμούς. Η διασφάλιση της συμμόρφωσης συμβάλλει στη μείωση των χρηματοοικονομικών κινδύνων που προκύπτουν είτε άμεσα μέσω των προστίμων είτε έμμεσα μέσω της φήμης.

[Κλίμακα: 0: αναφέρονται κυρώσεις, 1: δεν αναφέρεται, 2: κανένα πρόστιμο, Κριτήριο: Αύξον (+)].

2.3 Δείκτες οικονομικής επίδοσης

- **Οικονομικά στοιχεία**

Οικονομική επίδοση

EC4 Μερίσματα και τόκοι ως ποσοστό των εσόδων.

Προσδιορίζονται όλες οι χρηματοοικονομικές πληρωμές που πραγματοποιούνται προς τους παρόχους κεφαλαίων, όπως μερίσματα σε όλους τους μεριδιούχους και πληρωμές τόκων στους δανειστές. Αυτό περιλαμβάνει τους τόκους σε μορφή χρεών και δανεισμών (και όχι μόνο από μακροπρόθεσμα χρέη), καθώς και τις αναδρομικές οφειλές μερισμάτων προς τους προνομιούχους μετόχους.

[Κλίμακα: 1: (0-15)% , 2: [15-30)%, 3: [30-45)%, 4: 45% +].

Παρουσία στην αγορά

EC6 Συνεργασία με τοπικούς προμηθευτές, στις σημαντικές τοποθεσίες δραστηριοποίησης του οργανισμού.

Αναφέρεται αν ο οργανισμός εφαρμόζει πολιτική ή κοινές πρακτικές όσον αφορά την επιλογή τοπικών προμηθευτών σε όλο τον οργανισμό ή σε συγκεκριμένες τοποθεσίες. Υποδεικνύονται οι παράγοντες που επηρεάζουν που επηρεάζουν την επιλογή των προμηθευτών (π.χ. κόστος, περιβαλλοντική και κοινωνική επίδοση) σε συνδυασμό με τη γεωγραφική τους θέση.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: στήριξη τοπικών προμηθευτών].

EC7 Προσλήψεις προσωπικού από την περιοχή και την τοπική κοινότητα στις περιοχές στις οποίες δραστηριοποιείται σημαντικά ο οργανισμός.

Αναφέρεται αν ο οργανισμός εφαρμόζει παγκόσμια πολιτική ή κοινές πρακτικές για την υπόδειξη της προτίμησής της σε κατοίκους της περιοχής όταν πραγματοποιεί προσλήψεις σε σημαντικές τοποθεσίες δραστηριοποίησης.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: εντοπιότητα προσωπικού].

Έμμεσες Οικονομικές επιδράσεις

EC8 Πρωτοβουλίες ανάπτυξης και επίδρασης των επενδύσεων σε υποδομή και υπηρεσίες που παρέχονται κυρίως για κοινό όφελος μέσω της συμμετοχής σε είδος ή δωρεάν.

Εξηγείται ο βαθμός ανάπτυξης (π.χ. μέγεθος, κόστος, διάρκεια) των σημαντικών επενδύσεων και υποστήριξης, καθώς και τις αναμενόμενες οικονομικές επιδράσεις (θετικές ή αρνητικές) στις κοινότητες και τις τοπικές οικονομίες. Υποδεικνύεται αν αυτές οι επενδύσεις και οι υπηρεσίες αποτελούν εμπορικές συμμετοχές σε είδος ή είναι δωρεάν.

[Κλίμακα: 0: δεν αναφέρεται, 1: γίνονται δράσεις προς όφελος της τοπικής κοινότητας, 2: αναφέρονται συγκεκριμένες δράσεις].

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

1. Παρουσίαση των επιχειρήσεων

Σε αυτό το σημείο γίνεται η παρουσίαση των επιχειρήσεων που εξετάστηκαν στην παρούσα εργασία ώστε να αξιολογηθεί η δράση τους στον τομέα της ΕΚΕ. Έτσι λοιπόν, για τις ανάγκες της εμπειρικής ανάλυσης χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από σαράντα μία (41) εταιρείες και ομίλους που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα σε διάφορους κλάδους (Πίνακας 6.1). Για τις επιχειρήσεις αυτές, θεωρούνταν απαραίτητο να εκδίδουν ετήσιους απολογισμούς ΕΚΕ για την αξιολόγησή τους από τα ενδιαφερόμενα μέρη. Από τις σαράντα μία επιχειρήσεις, οι είκοσι εννέα (29) συνθέτουν τον ετήσιο απολογισμό τους με βάση το διεθνές πρότυπο Global Reporting Initiative (GRI), ενώ οι δώδεκα (12) εκδίδουν μια γενική μορφή απολογισμού παρουσιάζοντας τις σημαντικές δράσεις σύμφωνα με την κρίση τους. Επισημαίνεται ότι για τη διάσταση ΕΚΕ που αφορά τα οικονομικά στοιχεία, τα δεδομένα δεν λήφθηκαν από τους απολογισμούς ΕΚΕ, αλλά από τους ετήσιους ισολογισμούς, λόγω έλλειψης δεδομένων στους απολογισμούς ΕΚΕ.

Στους ακόλουθους πίνακες παρέχονται χρήσιμες πληροφορίες για το οργανωτικό προφίλ των εξεταζόμενων επιχειρήσεων, όπως αυτές παρουσιάζονται στους απολογισμούς ΕΚΕ. Τυχόν ελλείψεις δεδομένων οφείλονται στην ανεπαρκή παρεχόμενη πληροφορία από αυτούς τους απολογισμούς.

Πίνακας Β.1: COCA-COLA Τρία Έψιλον Α.Ε.

Δραστηριότητα	παραγωγή & εμπορία μη αλκοολούχων ποτών
Καθεστώς ιδιοκτησίας	
Έτη λειτουργίας	40
Απονεμηθέντα βραβεία	1
Χώρες δραστηριοποίησης	28
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	9
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO9001, ISO14001, OHSAS18001, ISO22000, HACCP

Πίνακας Β.2: ALPHA BANK

Δραστηριότητα	χρηματοοικονομικές υπηρεσίες
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Οικογένεια Κωστόπουλου: 11%, Ιδιώτες Επενδυτές: 38%, Θεσμικοί Επενδυτές: 50%, Ίδιες Μετοχές: 1%
Έτη λειτουργίας	30
Απονεμηθέντα βραβεία	17
Χώρες δραστηριοποίησης	10
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	6
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9001:2000

Πίνακας Β.3: Όμιλος EUROBANK EFG

Δραστηριότητα	χρηματοοικονομικές υπηρεσίες
Καθεστώς ιδιοκτησίας	EFG Group: 43,7%
Έτη λειτουργίας	
Απονεμηθέντα βραβεία	6
Χώρες δραστηριοποίησης	7
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	7
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO14001, Σύστημα EMAS

Πίνακας Β.4: ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Δραστηριότητα	χρηματοοικονομικές υπηρεσίες
Καθεστώς ιδιοκτησίας	θυγατρική της Credit Agricole S.A.
Έτη λειτουργίας	18
Απονεμηθέντα βραβεία	2
Χώρες δραστηριοποίησης	5
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	14
Πρότυπα που εφαρμόζονται	

Πίνακας Β.5: ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ της Ελλάδος Α.Ε.

Δραστηριότητα	χρηματοοικονομικές υπηρεσίες
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Νομικά και φυσικά πρόσωπα του εξωτερικού 42,5% Ιδιώτες επενδυτές εσωτερικού 26,1%
Έτη λειτουργίας	168
Απονεμηθέντα βραβεία	11
Χώρες δραστηριοποίησης	17
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	14
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 14001

Πίνακας Β.6: ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Δραστηριότητα	χρηματοοικονομικές υπηρεσίες
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Ιδιώτες: 38%, Ξένοι θεσμικοί: 26,4%
Έτη λειτουργίας	92
Απονεμηθέντα βραβεία	1
Χώρες δραστηριοποίησης	
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	8
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9001:2000

Πίνακας Β.7: WIND Hellas AEBE

Δραστηριότητα	τηλεπικοινωνίες
Καθεστώς ιδιοκτησίας	
Έτη λειτουργίας	18
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	1
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9001:2000, ISO 14001:2004

Πίνακας Β.8: VODAFONE-ΠΑΝΑΦΟΝ Α.Ε.Ε.Τ.

Δραστηριότητα	τηλεπικοινωνίες
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Vodafone Group Plc.: 99,878%
Έτη λειτουργίας	
Απονεμηθέντα βραβεία	1
Χώρες δραστηριοποίησης	
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 14001:2004, ISO 9001, EMAS, OHSAS 18001

Πίνακας Β.9: COSMOTE

Δραστηριότητα	τηλεπικοινωνίες
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Όμιλος ΟΤΕ: 100%
Έτη λειτουργίας	16
Απονεμηθέντα βραβεία	4
Χώρες δραστηριοποίησης	4
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	7
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO9001, ISO14001, OHSAS18001

Πίνακας Β.10: ΟΤΕ Α.Ε.

Δραστηριότητα	τηλεπικοινωνίες
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Ελληνικό δημόσιο: 25%, Deutsche Telecom: 25%, Έλληνες θεσμικοί επενδυτές: 9,8%, Διεθνείς θεσμικοί επενδυτές: 32.2%, Λοιποί: 7,9%
Έτη λειτουργίας	60
Απονεμηθέντα βραβεία	18
Χώρες δραστηριοποίησης	6
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9001:2000, ISO 14001:2004, ISO 1801:2007

Πίνακας Β.11: Όμιλος ΔΕΗ Α.Ε.

Δραστηριότητα	παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας
Καθεστώς ιδιοκτησίας	
Έτη λειτουργίας	
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 14001

Πίνακας Β.12: Όμιλος TITAN

Δραστηριότητα	παραγωγή και εμπορία τσιμέντου
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Ιδιώτες επενδυτές: 44,4%, Λοιπά νομικά πρόσωπα: 30,2%
Έτη λειτουργίας	107
Απονεμηθέντα βραβεία	5
Χώρες δραστηριοποίησης	8
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 14001, ISO 9000, OHSAS 18001, SA 8000

Πίνακας Β.13: Όμιλος Italcementi A.E. (ΧΑΛΥΨ)

Δραστηριότητα	παραγωγή και εμπορία τσιμέντου
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Italmobiliare: 60,26%
Έτη λειτουργίας	144
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	22
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 14001

Πίνακας Β.14: ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ

Δραστηριότητα	παραγωγή και εμπορία τσιμέντου
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Lafarge (άμεσα): 78,70% Lafarge (έμμεσα): 10,29%
Έτη λειτουργίας	99
Απονεμηθέντα βραβεία	0
Χώρες δραστηριοποίησης	79
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	2
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 14001

Πίνακας Β.15: ΓΕΦΥΡΑ ΡΙΟΥ - ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ

Δραστηριότητα	διαχείριση γέφυρας ζεύξης Στερεάς με Πελοπόννησο
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Vinci Concessions: 57,45%, ΑΚΤΩ Ρ Παραχωρήσεις 22.02%
Έτη λειτουργίας	15
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	

Πίνακας Β.16: ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε.

Δραστηριότητα	κατασκευές
Καθεστώς ιδιοκτησίας	ΕΛΛΑΚΤΩΡ
Έτη λειτουργίας	10
Απονεμηθέντα βραβεία	2
Χώρες δραστηριοποίησης	8
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 14001:2004, EMAS, ISO 9001:2000

Πίνακας Β.17: ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ Α.Ε.

Δραστηριότητα	εταιρεία διαχείρισης αυτοκινητόδρομου
Καθεστώς ιδιοκτησίας	
Έτη λειτουργίας	11
Απονεμηθέντα βραβεία	1
Χώρες δραστηριοποίησης	
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	

Πίνακας Β.18: S&B ΟΡΥΚΤΑ

Δραστηριότητα	βιομηχανικά ορυκτά
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Οικογένεια ιδρωτών: 59,6%, Ξένοι θεσμικοί επενδυτές: 21,2%
Έτη λειτουργίας	16
Απονεμηθέντα βραβεία	2
Χώρες δραστηριοποίησης	21
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 14001:2004, ISO 9001:2000

Πίνακας Β.19: ΧΑΛΚΟΡ Α.Ε.

Δραστηριότητα	προϊόντα χαλκού, ορείχαλκου, ψευδάργυρου και ειδικών κραμάτων
Καθεστώς ιδιοκτησίας	BIOΧΑΛΚΟ Α.Ε.: 55,59%
Έτη λειτουργίας	
Απονεμηθέντα βραβεία	2
Χώρες δραστηριοποίησης	13
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	2
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9001:2000, ISO 14001:2004

Πίνακας Β.20: Αλουμίνιον της Ελλάδος Α.Β.Ε.Ε.

Δραστηριότητα	παραγωγή και εμπορία αλουμίνιας και αλουμινίου
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Όμιλος Μυτιληναίου 100%
Έτη λειτουργίας	48
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	1
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	OHSAS 18001 ΕΛΟΤ 1801 ,ISO 14001:2004, ΕΛΟΤ 9001:2000

Πίνακας Β.21: ΜΕΤΚΑ Α.Ε.

Δραστηριότητα	κατασκευές
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Όμιλος Μυτιληναίου 56,6%
Έτη λειτουργίας	44
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9001:2000, ISO 14001:2004, OHSAS 18001:2007

Πίνακας Β.22: ΔΕΛΦΟΙ- ΔΙΣΤΟΜΟΝ Α.Μ.Ε.

Δραστηριότητα	παραγωγή βωξίτη
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Όμιλος Μυτιληναίου 100%
Έτη λειτουργίας	
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	1
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	

Πίνακας Β.23: ΕΛ.Β.Ο Α.Β.Ε.

Δραστηριότητα	βιομηχανία οχημάτων
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Όμιλος Μυτιληναίου 43%
Έτη λειτουργίας	36
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	1
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9001:2000

Πίνακας Β.24: ENDESA HELLAS Α.Ε.

Δραστηριότητα	παραγωγή ενέργειας
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Όμιλος Μυτιληναίου 49,99%
Έτη λειτουργίας	1
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	

Πίνακας Β.25: MOTOR OIL

Δραστηριότητα	διύλιση και εμπορία προϊόντων πετρελαίου
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Petroventure Holdings Ltd: 51%
Έτη λειτουργίας	38
Απονεμηθέντα βραβεία	1
Χώρες δραστηριοποίησης	
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 14001:2004, OHSAS 18001:2007, ISO 9001:2000, ISO 17025:2005

Πίνακας Β.26: Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε.

Δραστηριότητα	διύλιση και εμπορία προϊόντων πετρελαίου
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Panuropean Oil & Industrial Holdings S.A.: 36,3%, Ελληνικό Δημόσιο: 35,5%
Έτη λειτουργίας	
Απονεμηθέντα βραβεία	1
Χώρες δραστηριοποίησης	10
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	10
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18000, Σχήμα EMAS

Πίνακας Β.27: ΕΛΒΑΛ Α.Ε.

Δραστηριότητα	βιομηχανία έλασης αλουμινίου
Καθεστώς ιδιοκτησίας	BIOXALKO Α.Ε.: 65,88%
Έτη λειτουργίας	
Απονεμηθέντα βραβεία	0
Χώρες δραστηριοποίησης	3
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	2
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO9001:2000, ISO14001:2004, Σύστημα ΘΑССР

Πίνακας Β.28: ΣΩΛΗΝΟΥΡΓΕΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ Α.Ε.

Δραστηριότητα	παραγωγή χαλυβδосωλήνων και κοίλων δοκών
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Όμιλος ΣΙΔΕΝΟΡ
Έτη λειτουργίας	40
Απονεμηθέντα βραβεία	0
Χώρες δραστηριοποίησης	4
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	2
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9001:2008, OHSAS 18001:1999, ISO 14001:2004

Πίνακας Β.29: ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΪΑ Α.Ε.

Δραστηριότητα	παραγωγή και εμπορία μπίρας
Καθεστώς ιδιοκτησίας	
Έτη λειτουργίας	47
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	27
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9001:2000, ISO 22000:2005, ISO 14001:2004, OHSAS 18001:1999

Πίνακας Β.30: ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ Α.Ε.

Δραστηριότητα	διαχείριση και αξιοποίηση της περιουσίας του δημοσίου
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Ελληνικό Δημόσιο
Έτη λειτουργίας	30
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	1
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	3
Πρότυπα που εφαρμόζονται	

Πίνακας Β.31: Όμιλος INTERAMERICAN A.E.

Δραστηριότητα	χρηματοοικονομικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες
Καθεστώς ιδιοκτησίας	EURECO: 99.89%, 0.11% μεμονωμένοι μέτοχοι
Έτη λειτουργίας	41
Απονεμηθέντα βραβεία	6
Χώρες δραστηριοποίησης	13
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	5
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO9001, ISO14000, ISO22000, OHSAS 18001

Πίνακας Β.32: ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.

Δραστηριότητα	Εταιρεία διαχείρισης αεροδρομίου
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Ελληνικό Δημόσιο: 55%
Έτη λειτουργίας	14
Απονεμηθέντα βραβεία	2
Χώρες δραστηριοποίησης	1
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	9
Πρότυπα που εφαρμόζονται	AA1000, ISO 9001:2000, ISO 14001:2004

Πίνακας Β.33: Όμιλος KLEEMANN HELLAS A.B.E.E.

Δραστηριότητα	κατασκευή και εμπορία ανελκυστήρων
Καθεστώς ιδιοκτησίας	
Έτη λειτουργίας	50
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9001:2000

Πίνακας Β.34: ΔΕΣΦΑ Α.Ε.

Δραστηριότητα	μεταφορά και αποθήκευση φυσικού αερίου
Καθεστώς ιδιοκτησίας	
Έτη λειτουργίας	2
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 14001

Πίνακας Β.35: Όμιλος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ Α.Ε.

Δραστηριότητα	χρηματοοικονομικές υπηρεσίες
Καθεστώς ιδιοκτησίας	
Έτη λειτουργίας	
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	

Πίνακας Β.36: ΟΠΑΠ Α.Ε.

Δραστηριότητα	τυχερά παιχνίδια
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Ελληνικό Δημόσιο 34%
Έτη λειτουργίας	50
Απονεμηθέντα βραβεία	4
Χώρες δραστηριοποίησης	2
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	7
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9001:2000, ISO 14001:2004, SA 8000:2001

Πίνακας Β.37: EXODUS A.E.

Δραστηριότητα	δημιουργία και εμπορία λύσεων λογισμικού
Καθεστώς ιδιοκτησίας	
Έτη λειτουργίας	19
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	2
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9000:2001

Πίνακας Β.38: Όμιλος NHPEYS A.E.

Δραστηριότητα	παραγωγή και εμπορία ιχθύων
Καθεστώς ιδιοκτησίας	
Έτη λειτουργίας	20
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	3
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9001:2000, ISO 14001:2004, BRC, ISO 22000: 2005

Πίνακας Β.39: Όμιλος FRIGOGLASS A.B.E.E.

Δραστηριότητα	επαγγελματική ψύξη και υλικά συσκευασίας
Καθεστώς ιδιοκτησίας	Boval S.A.: 44%
Έτη λειτουργίας	30
Απονεμηθέντα βραβεία	1
Χώρες δραστηριοποίησης	17
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	8
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 14001:2004, EMAS

Πίνακας Β.40: BLUE STAR FERRIES

Δραστηριότητα	ναυτιλιακές υπηρεσίες
Καθεστώς ιδιοκτησίας	
Έτη λειτουργίας	
Απονεμηθέντα βραβεία	1
Χώρες δραστηριοποίησης	
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 9001, ISO 14001:2004

Πίνακας Β.41: EPT A.E.

Δραστηριότητα	ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός
Καθεστώς ιδιοκτησίας	
Έτη λειτουργίας	70
Απονεμηθέντα βραβεία	
Χώρες δραστηριοποίησης	1
Αριθμός μη εκτελεστικών μελών	
Πρότυπα που εφαρμόζονται	ISO 14001

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Σε αυτό το σημείο παρατίθενται οι πίνακες με τα αποτελέσματα των δεικτών BRA και RAI για τις επιμέρους διαστάσεις της ΕΚΕ σύμφωνα με το GRI και συνολικά, όπως αυτά προέκυψαν από την εφαρμογή της μεθόδου SMAA-2. Με βάση αυτούς τους δείκτες ελέγχθηκε η συνολική κατάταξη των επιχειρήσεων.

Πίνακας Γ.1: Δείκτης BRA για τη διάσταση «Κοινωνία».

[illegible]

Πίνακας Γ.2: Δείκτης BRA για τη διάσταση «Πρακτικές Εργασίας και Αξιοπρεπής Εργασία».

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
6	1	0,8418	0,9212	0,9621	0,9808	0,9892	0,993	0,9963	0,9985	0,9996	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1	0	0,418	0,6137	0,7284	0,8034	0,8584	0,8988	0,9297	0,9529	0,9706	0,98	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10	0	0,2657	0,5072	0,657	0,7555	0,8266	0,8733	0,9085	0,9363	0,9586	0,97	0,98	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
29	0	0	0,0415	0,1921	0,3396	0,4551	0,5579	0,6491	0,726	0,7952	0,85	0,89	0,92	0,95	0,97	0,98	0,99	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
26	0	0,0784	0,1534	0,2277	0,2998	0,3715	0,4381	0,5045	0,5644	0,6268	0,68	0,75	0,79	0,83	0,86	0,9	0,92	0,94	0,95	0,96	0,98	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
39	0	0,0622	0,1028	0,1649	0,2424	0,3252	0,4213	0,5144	0,6089	0,6906	0,76	0,81	0,85	0,89	0,92	0,93	0,95	0,96	0,97	0,98	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
4	0	0,025	0,0884	0,1716	0,2854	0,3802	0,4718	0,5371	0,5977	0,657	0,71	0,76	0,81	0,85	0,88	0,91	0,94	0,95	0,97	0,98	0,99	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
25	0	0,0154	0,0541	0,1083	0,1737	0,2618	0,3512	0,4379	0,5265	0,6143	0,69	0,75	0,8	0,85	0,88	0,91	0,93	0,95	0,96	0,97	0,98	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
18	0	0,0943	0,1364	0,1761	0,2237	0,2847	0,3405	0,3942	0,4419	0,4777	0,52	0,56	0,6	0,64	0,68	0,72	0,77	0,81	0,87	0,91	0,94	0,96	0,98	0,99	0,99	0,99	1	1	1	0,9996	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
11	0	0,0832	0,1266	0,165	0,2079	0,2466	0,2915	0,3475	0,3997	0,4556	0,51	0,57	0,63	0,69	0,74	0,78	0,81	0,85	0,87	0,89	0,91	0,93	0,95	0,96	0,97	0,98	0,99	1	1	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9	0	0,0353	0,0731	0,1252	0,182	0,252	0,3255	0,3865	0,4383	0,4861	0,53	0,58	0,62	0,67	0,71	0,76	0,81	0,85	0,9	0,94	0,97	0,98	0,99	0,99	1	1	1	1	1	0,9998	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	0	0,0088	0,0204	0,0416	0,0764	0,1212	0,1864	0,2584	0,3375	0,4298	0,53	0,61	0,69	0,76	0,81	0,85	0,89	0,91	0,93	0,95	0,96	0,97	0,98	0,98	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
33	0	0,0079	0,0251	0,0555	0,0991	0,1439	0,1989	0,2644	0,3377	0,4106	0,49	0,57	0,65	0,72	0,78	0,83	0,87	0,9	0,92	0,94	0,96	0,97	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
14	0	0,028	0,0563	0,0915	0,1282	0,1861	0,2263	0,2724	0,3163	0,349	0,39	0,43	0,47	0,52	0,57	0,62	0,66	0,7	0,73	0,76	0,79	0,82	0,84	0,86	0,88	0,9	0,91	0,92	0,94	0,9476	0,957	0,9675	0,974	0,9798	0,9849	0,9906	0,9986	1	1	1	1	
13	0	0,005	0,0135	0,0265	0,046	0,0737	0,1075	0,1454	0,1877	0,2447	0,31	0,37	0,45	0,52	0,6	0,66	0,72	0,77	0,81	0,86	0,89	0,92	0,95	0,97	0,98	0,99	0,99	1	1	0,9993	0,9998	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
12	0	0	0,0023	0,0067	0,0156	0,027	0,0444	0,0687	0,1041	0,1522	0,21	0,28	0,37	0,46	0,55	0,63	0,7	0,76	0,81	0,86	0,89	0,92	0,95	0,96	0,98	0,99	0,99	1	1	0,9991	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
8	0	0,0214	0,0385	0,0523	0,0674	0,0846	0,1081	0,1348	0,1664	0,2026	0,24	0,28	0,32	0,37	0,41	0,46	0,51	0,56	0,62	0,67	0,73	0,78	0,82	0,86	0,88	0,91	0,93	0,94	0,96	0,9678	0,9768	0,9875	0,9995	1	1	1	1	1	1	1	1	1
32	0	0	0	0	0,0005	0,002	0,0075	0,0168	0,0346	0,0763	0,12	0,17	0,24	0,33	0,44	0,52	0,6	0,67	0,74	0,79	0,84	0,88	0,91	0,94	0,96	0,98	0,99	1	1	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
37	0	0,0047	0,0134	0,0245	0,0335	0,0482	0,0639	0,0997	0,1387	0,1569	0,18	0,2	0,23	0,26	0,29	0,33	0,37	0,42	0,47	0,52	0,58	0,63	0,68	0,73	0,78	0,81	0,85	0,88	0,9	0,9256	0,9433	0,959	0,9743	0,9856	0,9915	0,9957	0,9988	1	1	1	1	1
5	0	0,004	0,0082	0,015	0,0249	0,0346	0,05	0,0671	0,0843	0,1027	0,13	0,15	0,19	0,22	0,26	0,31	0,37	0,43	0,49	0,56	0,63	0,7	0,77	0,83	0,88	0,92	0,94	0,96	0,98	0,9905	0,9971	0,9993	0,9996	1	1	1	1	1	1	1	1	
3	0	0,0008	0,0032	0,0059	0,009	0,014	0,022	0,0309	0,0434	0,0553	0,07	0,09	0,11	0,14	0,17	0,21	0,25	0,3	0,36	0,43	0,5	0,57	0,64	0,7	0,77	0,83	0,87	0,9	0,94	0,9626	0,9799	0,9964	0,9998	1	1	1	1	1	1	1	1	
31	0	0	0	0,0004	0,0006	0,0018	0,0042	0,009	0,0182	0,0274	0,04	0,06	0,09	0,12	0,15	0,19	0,23	0,28	0,33	0,4	0,47	0,55	0,63	0,7	0,76	0,81	0,86	0,89	0,92	0,942	0,9589	0,9771	0,9981	1	1	1	1	1	1	1	1	
27	0	0,0001	0,0003	0,0008	0,002	0,0034	0,0059	0,0094	0,0131	0,0193	0,03	0,04	0,05	0,07	0,1	0,13	0,17	0,21	0,26	0,32	0,39	0,47	0,54	0,62	0,69	0,75	0,8	0,85	0,89	0,9242	0,9468	0,9714	0,986	0,9957	0,9985	0,9999	1	1	1	1	1	
36	0	0	0	0	0	0,0036	0,0048	0,0071	0,0106	0,0178	0,02	0,04	0,05	0,07	0,1	0,18	0,23	0,27	0,33	0,37	0,42	0,46	0,51	0,55	0,61	0,66	0,71	0,76	0,82	0,8695	0,9329	0,9733	0,9938	0,9982	1	1	1	1	1	1	1	
7	0	0	0,0001	0,0004	0,0009	0,0017	0,0026	0,0038	0,0071	0,0106	0,02	0,02	0,03	0,04	0,05	0,07	0,09	0,12	0,15	0,19	0,24	0,3	0,36	0,44	0,52	0,59	0,67	0,74	0,81	0,8685	0,9165	0,9546	0,9877	0,997	1	1	1	1	1	1	1	
19	0	0	0,0003	0,0005	0,0017	0,0022	0,0032	0,0044	0,0061	0,0082	0,01	0,02	0,02	0,03	0,04	0,05	0,06	0,08	0,1	0,13	0,16	0,2	0,26	0,31	0,37	0,44	0,51	0,59	0,66	0,7357	0,7986	0,8578	0,918	0,9587	0,9885	1	1	1	1	1	1	
24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0002	0	0	0	0,01	0,01	0,02	0,03	0,05	0,07	0,09	0,12	0,16	0,2	0,26	0,33	0,4	0,48	0,56	0,64	0,7092	0,7906	0,8607	0,9109	0,9519	0,9796	0,9977	1	1	1	1	1	1
20	0	0	0	0	0	0	0,0003	0,0004	0,0006	0,0008	0	0	0	0	0,01	0,01	0,02	0,03	0,05	0,07	0,09	0,12	0,16	0,21	0,27	0,34	0,42	0,5	0,59	0,6749	0,7585	0,8316	0,8848	0,932	0,9793	0,9988	1	1	1	1	1	1
21	0	0	0	0	0	0	0,0003	0,0004	0,0006	0,0008	0	0	0	0	0,01	0,01	0,02	0,03	0,05	0,07	0,09	0,12	0,16	0,21	0,27	0,34	0,42	0,5	0,59	0,6749	0,7585	0,8316	0,8848	0,932	0,9793	0,9988	1	1	1	1	1	1
22	0	0	0	0	0	0	0,0003	0,0004	0,0006	0,0008	0	0	0	0	0,01	0,01	0,02	0,03	0,05	0,07	0,09	0,12	0,16	0,21	0,27	0,34	0,42	0,5	0,59	0,6749	0,7585	0,8316	0,8848	0,932	0,9793	0,9988	1	1	1	1	1	1
30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,05	0,09	0,11	0,14	0,18	0,2	0,24	0,27	0,3	0,34	0,38	0,43	0,48	0,5387	0,6044	0,6881	0,7886	0,8768	0,9483	0,9817	0,996	1	1	1	1	1	1
34	0	0	0	0	0	0,0007	0,0011	0,0016	0,0025	0,0034	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,04	0,05	0,07	0,09	0,12	0,16	0,21	0,26	0,31	0,39	0,47	0,54	0,6271	0,709	0,7824	0,8604	0,9244	0,9725	0,9997	1	1	1	1	1	1
28	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,01	0,02	0,03	0,05	0,07	0,11	0,16	0,22	0,3	0,39	0,49	0,59	0,6871	0,7837	0,8526	0,9375	0,9746	0,9963	1	1	1	1	1	1	1	1	
15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,04	0,08	0,1	0,13																							

Πίνακας Γ.3: Δείκτης BRA για τη διάσταση «Ανθρώπινα Δικαιώματα».

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41		
4	0,7105	0,9421	0,9675	0,9966	0,9993	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
9	0,7105	0,9421	0,9675	0,9966	0,9993	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
37	0,2361	0,581	0,754	0,9215	0,9899	0,9971	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
6	0	0,2053	0,3859	0,5429	0,7847	0,8669	0,949	0,9825	0,9909	0,9948	0,9965	0,9998	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
14	0	0,1062	0,3056	0,5911	0,8128	0,9099	0,9686	0,9875	0,9947	0,9976	0,9995	0,9998	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1	0	0	0,2997	0,5038	0,8008	0,9227	0,9832	0,9936	0,9994	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
13	0,0503	0,1322	0,2024	0,2511	0,3071	0,3804	0,5839	0,6762	0,8296	0,9128	0,98	0,9992	0,9997	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10	0	0	0	0	0	0,4479	0,6085	0,8236	0,9244	0,9635	0,9799	0,9882	0,9948	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
11	0	0	0	0	0	0,4479	0,6085	0,8236	0,9244	0,9635	0,9799	0,9882	0,9948	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
18	0	0	0	0	0	0,4479	0,6085	0,8236	0,9244	0,9635	0,9799	0,9882	0,9948	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
25	0	0	0	0	0	0,4479	0,6085	0,8236	0,9244	0,9635	0,9799	0,9882	0,9948	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
26	0	0	0	0	0	0,4479	0,6085	0,8236	0,9244	0,9635	0,9799	0,9882	0,9948	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
41	0	0	0	0	0	0,4479	0,6085	0,8236	0,9244	0,9635	0,9799	0,9882	0,9948	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
36	0	0,0183	0,0576	0,1182	0,1658	0,238	0,3677	0,6091	0,7023	0,869	0,9322	0,9974	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
39	0	0	0	0,0302	0,0741	0,1476	0,4143	0,5083	0,6071	0,8569	0,9286	0,9751	0,9974	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5	0	0	0	0	0	0	0	0,2473	0,3158	0,4324	0,7605	0,8474	0,9169	0,9616	0,9818	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
31	0	0	0	0	0	0	0	0,2473	0,3158	0,4324	0,7605	0,8474	0,9169	0,9616	0,9818	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
32	0,0031	0,0149	0,0271	0,0431	0,0603	0,0794	0,1051	0,1388	0,2425	0,2815	0,3423	0,7142	0,8557	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
33	0	0	0	0	0	0	0	0	0,333	0,4326	0,7073	0,8145	0,929	0,9598	0,9791	0,9912	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	0	0	0	0	0,0011	0,0014	0,0048	0,0101	0,0228	0,1195	0,1629	0,3524	0,5046	0,7986	0,9428	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
12	0	0	0,0002	0,0013	0,0039	0,0081	0,012	0,0175	0,0276	0,0515	0,0997	0,1543	0,3734	0,5925	0,8636	0,9339	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0704	0,084	0,1169	0,336	0,4652	0,6705	0,7575	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
7	0	0	0	0,0002	0,0002	0,0007	0,0029	0,0055	0,0093	0,0163	0,0231	0,0344	0,0798	0,2018	0,4805	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
8	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0006	0,0012	0,0035	0,0064	0,0127	0,0206	0,0817	0,3174	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Πίνακας Γ.4: Δείκτης BRA για τη διάσταση «Ευθύνη για τα Προϊόντα».

[illegible]

Πίνακας Γ.5: Δείκτης BRA για τη διάσταση «Περιβάλλον».

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41			
6	0,2643	0,398	0,5161	0,6002	0,667	0,7266	0,7796	0,8283	0,8718	0,9074	0,93	0,95	0,96	0,97	0,98	0,98	0,99	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			
15	0,2233	0,4147	0,5383	0,6252	0,6835	0,7307	0,771	0,8037	0,8332	0,8546	0,87	0,89	0,91	0,92	0,93	0,94	0,95	0,96	0,96	0,97	0,97	0,98	0,98	0,99	0,99	1	1	1	1	1	0,9993	0,9997	0,9998	0,9998	0,9999	0,9999	0,9999	0,9999	0,9999	1	1	1	1	
9	0,0877	0,1995	0,2917	0,3913	0,4979	0,583	0,652	0,7089	0,7557	0,7938	0,82	0,85	0,88	0,9	0,92	0,93	0,95	0,96	0,97	0,98	0,98	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
5	0,1183	0,2177	0,3189	0,3935	0,462	0,5235	0,5725	0,6151	0,6586	0,6915	0,72	0,75	0,77	0,8	0,82	0,84	0,86	0,87	0,89	0,9	0,92	0,93	0,94	0,95	0,96	0,97	0,98	0,98	0,99	0,9933	0,9963	0,9981	0,9993	0,9994	0,9997	0,9999	1	1	1	1	1	1		
12	0,0951	0,1847	0,2707	0,3616	0,4386	0,5069	0,5704	0,6221	0,6717	0,7126	0,74	0,78	0,81	0,84	0,86	0,88	0,89	0,91	0,92	0,94	0,95	0,96	0,97	0,97	0,98	0,98	0,99	0,99	0,9928	0,9953	0,9966	0,9977	0,9982	0,9985	0,9989	0,9993	0,9998	0,9999	1	1	1	1		
13	0,0696	0,1546	0,2485	0,3492	0,4346	0,5001	0,555	0,5991	0,6322	0,6646	0,69	0,72	0,75	0,77	0,79	0,81	0,83	0,84	0,86	0,87	0,89	0,9	0,91	0,92	0,94	0,94	0,95	0,96	0,96	0,968	0,9725	0,9757	0,9775	0,9803	0,9821	0,9838	0,9848	0,9864	0,9877	0,9958	1	1	1	
26	0,0348	0,0885	0,1388	0,1903	0,2452	0,3074	0,3703	0,4409	0,5056	0,573	0,64	0,69	0,74	0,79	0,83	0,86	0,88	0,91	0,93	0,94	0,96	0,97	0,98	0,99	0,99	0,99	1	1	1	0,999	0,9996	0,9997	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
11	0,0065	0,0386	0,1078	0,1844	0,2547	0,3199	0,38	0,4309	0,4753	0,5203	0,56	0,61	0,64	0,68	0,71	0,74	0,77	0,8	0,82	0,84	0,86	0,88	0,89	0,91	0,93	0,94	0,95	0,96	0,97	0,9784	0,9831	0,9868	0,9905	0,9936	0,9956	0,9972	0,9984	0,9987	0,9994	0,9999	1	1	1	1
1	0,0186	0,0556	0,0901	0,1307	0,1782	0,227	0,2803	0,3344	0,3945	0,4573	0,53	0,59	0,65	0,7	0,75	0,8	0,84	0,87	0,9	0,92	0,94	0,96	0,97	0,98	0,99	0,99	1	1	0,9991	0,9996	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
32	0,0078	0,0393	0,0787	0,1349	0,191	0,2583	0,3198	0,3792	0,4382	0,494	0,54	0,59	0,64	0,67	0,71	0,75	0,78	0,81	0,85	0,88	0,91	0,93	0,95	0,96	0,97	0,98	0,98	0,99	0,99	0,996	0,9979	0,9983	0,9987	0,999	0,9993	0,9994	1	1	1	1	1	1	1	
2	0,0221	0,0492	0,0838	0,1219	0,1653	0,2118	0,2626	0,3142	0,3671	0,4181	0,47	0,52	0,57	0,62	0,66	0,7	0,73	0,77	0,79	0,83	0,85	0,88	0,9	0,92	0,94	0,95	0,96	0,97	0,98	0,9843	0,9895	0,9924	0,9946	0,9961	0,9977	0,9993	0,9994	0,9996	0,9999	1	1	1	1	
25	0,0209	0,0538	0,0873	0,1245	0,164	0,2062	0,2448	0,2892	0,3332	0,3783	0,42	0,46	0,5	0,55	0,59	0,63	0,67	0,71	0,75	0,79	0,83	0,87	0,9	0,92	0,94	0,96	0,97	0,98	0,99	0,9926	0,9953	0,9974	0,998	0,9985	0,9988	0,9994	1	1	1	1	1	1	1	
4	0,0053	0,0171	0,0348	0,0571	0,0856	0,1314	0,1752	0,2216	0,2698	0,3201	0,37	0,42	0,47	0,52	0,57	0,63	0,68	0,72	0,77	0,81	0,84	0,88	0,9	0,93	0,95	0,96	0,98	0,99	0,990	0,9958	0,9975	0,9993	0,9997	0,9998	1	1	1	1	1	1	1	1		
10	0,0041	0,0174	0,036	0,0588	0,0885	0,1219	0,1632	0,2035	0,2543	0,3019	0,35	0,4	0,45	0,5	0,56	0,61	0,65	0,7	0,75	0,79	0,83	0,87	0,9	0,92	0,94	0,96	0,97	0,98	0,98	0,9892	0,9928	0,9949	0,9958	0,9971	0,9985	0,9997	0,9999	0,9999	1	1	1	1	1	
21	0,0089	0,0252	0,05	0,0747	0,1025	0,1302	0,1604	0,1894	0,224	0,2639	0,31	0,36	0,41	0,46	0,5	0,55	0,59	0,64	0,68	0,73	0,78	0,82	0,86	0,89	0,91	0,93	0,95	0,96	0,97	0,976	0,9812	0,9855	0,9888	0,992	0,9949	0,9984	0,9987	0,9992	1	1	1	1	1	
27	0,0012	0,0042	0,0127	0,0309	0,0531	0,0759	0,1022	0,1341	0,1737	0,2168	0,26	0,31	0,36	0,41	0,46	0,51	0,56	0,6	0,64	0,68	0,72	0,75	0,78	0,82	0,85	0,88	0,9	0,92	0,94	0,9519	0,9624	0,9711	0,9783	0,9831	0,9869	0,9903	0,9939	0,9984	0,9999	1	1	1	1	
36	0,0061	0,0131	0,0257	0,0429	0,0649	0,0897	0,1221	0,1525	0,182	0,2135	0,25	0,28	0,31	0,35	0,39	0,43	0,47	0,51	0,56	0,6	0,65	0,7	0,75	0,8	0,84	0,87	0,91	0,94	0,96	0,9779	0,9892	0,9947	0,9971	0,9992	0,9997	1	1	1	1	1	1	1	1	
39	0,0043	0,0195	0,0354	0,0514	0,0725	0,0975	0,1263	0,1597	0,1899	0,226	0,26	0,3	0,34	0,37	0,41	0,45	0,49	0,53	0,57	0,61	0,65	0,68	0,72	0,75	0,78	0,81	0,84	0,87	0,9	0,9166	0,9357	0,9515	0,9612	0,9708	0,9765	0,9821	0,9857	0,9897	0,9953	0,9977	1	1	1	1
3	0	0,0006	0,0041	0,0105	0,0202	0,0343	0,0554	0,0811	0,115	0,1587	0,21	0,26	0,32	0,38	0,44	0,5	0,55	0,61	0,66	0,72	0,76	0,81	0,85	0,89	0,92	0,95	0,97	0,98	0,99	0,9952	0,9981	0,9989	0,9996	0,9997	1	1	1	1	1	1	1	1		
8	0,0004	0,0051	0,0126	0,0235	0,0407	0,0559	0,0721	0,0908	0,1147	0,1379	0,17	0,2	0,22	0,25	0,29	0,32	0,35	0,39	0,43	0,47	0,51	0,55	0,6	0,64	0,69	0,74	0,78	0,83	0,87	0,9032	0,931	0,9565	0,9729	0,9857	0,9969	1	1	1	1	1	1	1		
14	0	0,0002	0,0015	0,0047	0,0157	0,0391	0,0705	0,107	0,1391	0,1701	0,21	0,24	0,28	0,31	0,35	0,38	0,42	0,46	0,49	0,53	0,56	0,59	0,61	0,64	0,67	0,69	0,72	0,75	0,78	0,8083	0,8384	0,866	0,8886	0,9	0,913	0,9233	0,9312	0,9394	0,9475	0,9583	1	1	1	1
19	0,0002	0,0007	0,0037	0,01	0,0206	0,0336	0,0498	0,0683	0,0911	0,1201	0,15	0,19	0,23	0,27	0,31	0,35	0,4	0,44	0,48	0,52	0,55	0,58	0,62	0,65	0,68	0,71	0,75	0,79	0,82	0,8472	0,8733	0,8965	0,9154	0,9325	0,9478	0,9549	0,9627	0,97	0,9785	0,9958	1	1	1	1
18	0	0,0021	0,0066	0,0124	0,0244	0,0376	0,0589	0,085	0,111	0,1396	0,17	0,2	0,23	0,26	0,3	0,34	0,37	0,4	0,43	0,47	0,51	0,55	0,59	0,62	0,66	0,69	0,73	0,76	0,8	0,8412	0,8781	0,9063	0,927	0,9454	0,9594	0,9671	0,9744	0,9804	0,9868	0,9953	1	1	1	1
31	0	0,0001	0,0052	0,0115	0,0191	0,0286	0,0406	0,0532	0,0703	0,0888	0,11	0,13	0,16	0,19	0,23	0,27	0,32	0,37	0,41	0,46	0,51	0,56	0,61	0,66	0,71	0,75	0,8	0,84	0,87	0,9014	0,9296	0,9485	0,9635	0,9734	0,9822	0,99	0,997	0,9993	1	1	1	1	1	
28	0,0001	0,0001	0,0003	0,0013	0,0032	0,0067	0,0141	0,024	0,0346	0,0483	0,06	0,08	0,1	0,12	0,14	0,17	0,21	0,26	0,3	0,34	0,38	0,43	0,47	0,51	0,55	0,59	0,64	0,68	0,72	0,7584	0,7956	0,8326	0,8642	0,8883	0,9144	0,9347	0,951	0,9628	0,9782	0,9898	1	1	1	1
22	0	0	0,0002	0,0004	0,0012	0,0021	0,0037	0,0065	0,0099	0,0137	0,02	0,03	0,04	0,05	0,07	0,09	0,11	0,14	0,18	0,22	0,27	0,32	0,38	0,45	0,53	0,6	0,67	0,73	0,79	0,8433	0,8822	0,9128	0,9399	0,9561	0,969	0,9777	0,9842	0,9913	0,9964	0,9994	1	1	1	1
20	0	0	0	0,0001	0,0003	0,0009	0,0016	0,0038	0,0074	0,0136	0,02	0,03	0,04	0,06	0,08	0,1	0,13	0,15	0,18	0,22	0,25	0,29	0,34	0,4	0,46	0,52	0,59	0,65	0,71	0,7746	0,8261	0,8642	0,8916	0,9215	0,9449	0,9607	0,9698	0,9773	0,986	0,9962	1	1	1	1
7	0	0	0	0,0003	0,0012	0,0028	0,0063	0,0101	0,0138	0,0174	0,02	0,03	0,04	0,05	0,06	0,07	0,09	0,1	0,12	0,15	0,17	0,2	0,24	0,28	0,32	0,37	0,42	0,47	0,54	0,6074	0,6783	0,7354	0,7897	0,8412	0,8843	0,9118	0,9389	0,9597	0,9782	1	1	1	1	
24	0	0	0	0,0004	0,0009	0,0025	0,0055	0,0088	0,0122	0,0171	0,02	0,03	0,03	0,04	0,05	0,06	0,08	0,09	0,11	0,14	0,16	0,19	0,23	0,28	0,32	0,38	0,44	0,5	0,56	0,6261	0,682	0,7419	0,7941	0,8396	0,8737	0,9027	0,9275	0,9524	0,9725	0,9898	1	1	1	1
17	0	0	0	0	0,0007	0,0009	0,0018	0,0035	0,0052	0,0072	0,01	0,02																																

Πίνακας Γ.7: Δείκτης BRA για τη Συνολική Επίδοση.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41			
1	0,6233	0,7987	0,8778	0,9218	0,9488	0,9655	0,9767	0,9833	0,9879	0,9913	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			
6	0,2688	0,4661	0,5864	0,6639	0,7238	0,775	0,8186	0,8543	0,8847	0,9115	0,93	0,95	0,97	0,98	0,99	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
4	0,0437	0,2124	0,3696	0,4879	0,5873	0,6745	0,7457	0,801	0,8424	0,8814	0,91	0,93	0,95	0,97	0,98	0,99	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
12	0,0312	0,1989	0,3315	0,428	0,5035	0,5725	0,6359	0,6888	0,7343	0,7762	0,81	0,84	0,86	0,88	0,9	0,91	0,93	0,95	0,97	0,98	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,9999	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
26	0,0044	0,0848	0,1899	0,2989	0,4	0,4989	0,5875	0,6657	0,7327	0,7963	0,85	0,89	0,92	0,95	0,96	0,98	0,99	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
14	0,0031	0,0662	0,1531	0,2341	0,3145	0,3919	0,4727	0,544	0,6101	0,675	0,73	0,79	0,83	0,87	0,9	0,92	0,95	0,96	0,97	0,98	0,99	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	0,9992	0,9994	0,9995	0,9995	0,9997	0,9999	0,9999	0,9999	1	1	1	1		
10	0,0009	0,017	0,0658	0,1449	0,2428	0,3452	0,4522	0,5589	0,6573	0,735	0,8	0,86	0,9	0,93	0,96	0,97	0,98	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
9	0,0089	0,044	0,1081	0,188	0,2753	0,3613	0,4355	0,5112	0,5854	0,6539	0,72	0,78	0,83	0,87	0,9	0,93	0,96	0,97	0,98	0,99	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
5	0,0075	0,0379	0,0865	0,1497	0,2149	0,28	0,3456	0,4131	0,4795	0,5491	0,61	0,67	0,73	0,78	0,82	0,86	0,9	0,92	0,95	0,96	0,98	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
25	0,0002	0,0085	0,042	0,0968	0,1646	0,2361	0,3129	0,4018	0,4863	0,5669	0,64	0,71	0,77	0,83	0,88	0,92	0,95	0,97	0,98	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
32	0,0036	0,0321	0,0797	0,1437	0,2046	0,268	0,3273	0,3869	0,4493	0,5069	0,57	0,62	0,68	0,73	0,78	0,83	0,86	0,89	0,92	0,95	0,97	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2	0,002	0,0108	0,0318	0,0615	0,1033	0,1476	0,1997	0,2546	0,3159	0,3752	0,44	0,5	0,56	0,62	0,68	0,74	0,79	0,83	0,87	0,91	0,95	0,97	0,98	0,99	0,99	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
18	0,0001	0,0035	0,0154	0,0367	0,0616	0,0917	0,1226	0,1604	0,2064	0,2546	0,31	0,37	0,43	0,5	0,57	0,64	0,71	0,78	0,85	0,9	0,94	0,97	0,98	0,99	0,99	1	1	1	1	1	0,9994	0,9995	0,9997	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
8	0,0009	0,0078	0,0194	0,0491	0,0792	0,1144	0,1562	0,1968	0,2389	0,2825	0,34	0,39	0,44	0,5	0,55	0,6	0,64	0,69	0,74	0,79	0,84	0,91	0,96	0,98	0,99	0,99	0,99	1	1	1	0,9992	0,9997	0,9998	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
31	0	0,0013	0,012	0,0275	0,0464	0,0703	0,1024	0,1393	0,1803	0,2293	0,29	0,35	0,41	0,48	0,55	0,62	0,69	0,75	0,81	0,86	0,91	0,94	0,97	0,98	0,99	0,99	1	1	1	1	0,9991	0,9996	0,9998	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
39	0	0,0011	0,0045	0,0096	0,0224	0,0378	0,0651	0,0975	0,1404	0,196	0,26	0,33	0,41	0,49	0,58	0,66	0,73	0,8	0,85	0,89	0,92	0,94	0,96	0,97	0,98	0,99	0,99	1	1	1	0,9997	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
13	0,0011	0,0031	0,0069	0,0147	0,0261	0,0434	0,0603	0,0893	0,1271	0,1671	0,22	0,29	0,35	0,42	0,5	0,59	0,68	0,77	0,84	0,89	0,93	0,95	0,97	0,98	0,99	0,99	1	1	1	1	0,9995	0,9997	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
11	0,0003	0,0019	0,0052	0,0101	0,0191	0,0295	0,0435	0,0628	0,0867	0,1214	0,16	0,21	0,26	0,32	0,37	0,44	0,52	0,59	0,67	0,75	0,82	0,88	0,91	0,94	0,96	0,97	0,98	0,99	0,99	1	0,9983	0,9996	0,9998	0,9999	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
29	0	0,003	0,0118	0,025	0,0421	0,0615	0,086	0,1102	0,1355	0,1592	0,19	0,22	0,25	0,29	0,33	0,37	0,42	0,46	0,52	0,57	0,63	0,7	0,77	0,82	0,86	0,89	0,92	0,93	0,95	0,97	0,9793	0,9858	0,9896	0,9925	0,9947	0,9968	0,9982	0,9994	1	1	1	1		
36	0	0,0003	0,0006	0,0016	0,0042	0,0069	0,0133	0,0204	0,0329	0,0487	0,07	0,1	0,13	0,18	0,23	0,31	0,39	0,48	0,57	0,65	0,72	0,78	0,83	0,87	0,9	0,93	0,95	0,97	0,98	0,99	0,9911	0,995	0,997	0,9988	0,9997	1	1	1	1	1	1	1	1	
33	0	0	0	0	0	0,0001	0,0008	0,0017	0,0025	0,0061	0,01	0,02	0,03	0,05	0,08	0,11	0,16	0,22	0,28	0,37	0,48	0,59	0,69	0,76	0,82	0,87	0,9	0,93	0,95	0,96	0,9729	0,9824	0,9888	0,993	0,996	0,998	0,9994	0,9997	0,9998	1	1	1	1	
37	0	0	0,0002	0,0005	0,0021	0,0036	0,0057	0,0086	0,0137	0,0227	0,04	0,05	0,07	0,1	0,13	0,16	0,21	0,26	0,31	0,38	0,45	0,53	0,59	0,65	0,7	0,75	0,79	0,83	0,87	0,9	0,9223	0,9441	0,9584	0,971	0,9816	0,9904	0,9955	0,9988	0,9997	1	1	1	1	
27	0	0	0	0,0021	0,0061	0,0095	0,0139	0,0204	0,0272	0,0338	0,04	0,05	0,07	0,08	0,1	0,12	0,15	0,18	0,22	0,26	0,32	0,39	0,48	0,59	0,7	0,8	0,87	0,91	0,94	0,96	0,9738	0,9822	0,988	0,9913	0,9937	0,9949	0,9967	0,9977	0,9998	1	1	1	1	
15	0	0,0006	0,0018	0,0036	0,0054	0,008	0,011	0,016	0,0229	0,0304	0,04	0,05	0,07	0,09	0,11	0,14	0,17	0,21	0,25	0,3	0,35	0,41	0,49	0,58	0,65	0,71	0,77	0,81	0,85	0,89	0,9208	0,9474	0,9631	0,9754	0,9831	0,989	0,9937	0,9969	0,9988	0,9998	1	1	1	1
41	0	0	0	0	0	0	0	0,0001	0,0003	0,0009	0	0	0,01	0,02	0,03	0,05	0,07	0,1	0,13	0,17	0,23	0,29	0,36	0,42	0,47	0,52	0,57	0,62	0,67	0,71	0,7534	0,7916	0,8221	0,8508	0,8799	0,9109	0,9422	0,9672	0,9865	0,9988	1	1	1	1
7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,01	0,01	0,02	0,03	0,05	0,08	0,12	0,17	0,25	0,36	0,5	0,61	0,71	0,8	0,86	0,9	0,9359	0,9602	0,976	0,9858	0,9915	0,9959	0,9986	0,9994	0,9998	1	1	1	1	
28	0	0	0	0,0003	0,0019	0,005	0,0062	0,009	0,0128	0,0168	0,02	0,03	0,03	0,04	0,05	0,06	0,07	0,08	0,1	0,13	0,15	0,18	0,23	0,29	0,36	0,44	0,54	0,64	0,72	0,78	0,8332	0,8709	0,9059	0,9331	0,9583	0,9744	0,9878	0,9946	0,9981	0,9994	1	1	1	1
19	0	0	0	0	0	0,0001	0,0001	0,0005	0,0018	0,0051	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,04	0,05	0,07	0,09	0,12	0,16	0,22	0,28	0,37	0,47	0,59	0,69	0,77	0,83	0,8677	0,9018	0,9261	0,9434	0,9592	0,9728	0,9815	0,9887	0,9926	0,9994	1	1	1	1
3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0002	0	0	0	0	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,04	0,06	0,09	0,13	0,18	0,25	0,34	0,42	0,51	0,6	0,68	0,7583	0,8297	0,8813	0,9173	0,9476	0,9731	0,9879	0,9966	0,9992	1	1	1	1	
17	0	0	0	0	0	0,0015	0,0024	0,0031	0,0043	0,0058	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02	0,03	0,04	0,05	0,06	0,07	0,09	0,11	0,15	0,19	0,24	0,3	0,38	0,45	0,5154	0,5757	0,6318	0,6814	0,7295	0,7832	0,8378	0,8894	0,9376	0,9817	1	1	1	1
21	0	0	0	0	0	0,0001	0,0001	0,0001	0,0001	0,0001	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,04	0,05	0,08	0,11	0,16	0,22	0,3	0,39	0,4934	0,5952	0,7013	0,7962	0,8735	0,9328	0,9741	0,9914	0,9983	1	1	1	1	
34	0	0	0	0	0	0	0	0,0001	0,0003	0,0004	0	0	0	0	0	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,04	0,05	0,06	0,08	0,11	0,15	0,21	0,27	0,34	0,4141	0,4908	0,5564	0,6227	0,6895	0,7565	0,8305	0,9047</						

Πίνακας Γ.8: Δείκτης RAI για τη διάσταση «Κοινωνία».

[illegible]

Πίνακας Γ.9: Δείκτης RAI για τη διάσταση «Πρακτικές Εργασίας και Αξιοπρεπής Εργασίας».

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	43	53	63	73	83	93	41			
6	0,6186	0,2232	0,0794	0,0409	0,0187	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
1	0,2153	0,2027	0,1957	0,1147	0,075	0,06	0,04	0,03	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
10	0	0,2657	0,2415	0,1498	0,0985	0,07	0,05	0,04	0,03	0,02	0,02	0,01	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
29	0	0	0,0415	0,1506	0,1475	0,12	0,1	0,09	0,08	0,07	0,06	0,04	0,03	0,03	0,02	0,01	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
26	0,0193	0,0591	0,075	0,0743	0,0721	0,07	0,07	0,07	0,06	0,06	0,06	0,06	0,05	0,04	0,03	0,03	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
39	0,0243	0,0379	0,0406	0,0621	0,0775	0,08	0,1	0,09	0,09	0,08	0,07	0,06	0,04	0,03	0,03	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
4	0,0103	0,0147	0,0634	0,0832	0,1138	0,09	0,09	0,07	0,06	0,06	0,06	0,05	0,05	0,04	0,03	0,03	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
25	0	0,0154	0,0387	0,0542	0,0654	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,07	0,06	0,05	0,05	0,04	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
18	0,0457	0,0486	0,0421	0,0397	0,0476	0,06	0,06	0,05	0,05	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,05	0,05	0,06	0,04	0,03	0,02	0,01	0,01	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
11	0,0415	0,0417	0,0434	0,0384	0,0429	0,04	0,04	0,06	0,05	0,06	0,06	0,05	0,06	0,06	0,05	0,04	0,04	0,03	0,03	0,02	0,02	0,02	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
9	0,0058	0,0295	0,0378	0,0521	0,0568	0,07	0,07	0,06	0,05	0,05	0,05	0,05	0,04	0,04	0,04	0,05	0,05	0,04	0,05	0,04	0,03	0,01	0,01	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
2	0,003	0,0058	0,0116	0,0212	0,0348	0,04	0,07	0,07	0,08	0,09	0,1	0,08	0,08	0,07	0,05	0,04	0,03	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
33	0	0,0079	0,0172	0,0304	0,0436	0,04	0,06	0,07	0,07	0,07	0,08	0,09	0,08	0,07	0,06	0,05	0,04	0,03	0,03	0,02	0,01	0,02	0,02	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14	0,0069	0,0211	0,0283	0,0352	0,0367	0,06	0,04	0,05	0,04	0,03	0,04	0,04	0,04	0,05	0,05	0,05	0,04	0,04	0,04	0,03	0,03	0,03	0,02	0,02	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,0058	0,0051	0,0057	0,008	0,0014	0	0	0	
13	0,0009	0,0041	0,0085	0,013	0,0195	0,03	0,03	0,04	0,04	0,06	0,06	0,06	0,07	0,07	0,08	0,06	0,06	0,05	0,04	0,04	0,03	0,03	0,03	0,02	0,01	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12	0	0	0,0023	0,0044	0,0089	0,01	0,02	0,02	0,04	0,05	0,06	0,07	0,08	0,1	0,09	0,08	0,07	0,06	0,05	0,04	0,04	0,03	0,03	0,02	0,01	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	0,0067	0,0147	0,0171	0,0138	0,0151	0,02	0,02	0,03	0,03	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,06	0,06	0,05	0,04	0,03	0,03	0,02	0,02	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,0005	0	0	0	0	0	0	0	0	
32	0	0	0	0	0,0005	0	0,01	0,01	0,02	0,04	0,05	0,05	0,07	0,09	0,11	0,08	0,07	0,07	0,07	0,05	0,05	0,04	0,03	0,03	0,02	0,02	0,01	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
37	0,0006	0,0041	0,0087	0,0111	0,009	0,01	0,02	0,04	0,04	0,02	0,02	0,02	0,03	0,03	0,03	0,04	0,04	0,04	0,05	0,05	0,06	0,05	0,05	0,05	0,04	0,04	0,03	0,03	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,0113	0,0059	0,0042	0,0031	0,0012	0	0	0	0	
5	0,0011	0,0029	0,0042	0,0068	0,0099	0,01	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,03	0,03	0,04	0,04	0,05	0,05	0,06	0,07	0,07	0,07	0,07	0,06	0,05	0,04	0,02	0,03	0,02	0,01	0,01	0	0	0,0004	0	0	0	0	0	0	0	0		
3	0	0,0008	0,0024	0,0027	0,0031	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,03	0,04	0,04	0,05	0,06	0,07	0,07	0,07	0,07	0,06	0,06	0,06	0,04	0,04	0,03	0,02	0,02	0,02	0	0,0002	0	0	0	0	0	0	0	0	
31	0	0	0	0,0004	0,0002	0	0	0	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,03	0,03	0,04	0,04	0,05	0,05	0,06	0,07	0,08	0,08	0,07	0,06	0,05	0,04	0,03	0,03	0,02	0,02	0,02	0,0019	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
27	0	0,0001	0,0002	0,0005	0,0012	0	0	0	0	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,03	0,03	0,04	0,04	0,05	0,06	0,07	0,07	0,07	0,08	0,07	0,06	0,05	0,04	0,03	0,02	0,01	0,0097	0,0028	0,0014	0,0001	0	0	0	0	0	0	0	
36	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,03	0,08	0,04	0,04	0,06	0,05	0,04	0,05	0,04	0,05	0,06	0,05	0,05	0,05	0,05	0,06	0,04	0,02	0,0044	0,0018	0	0	0	0	0	0	0	0	
7	0	0	0,0001	0,0003	0,0005	0	0	0	0	0	0	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,03	0,04	0,05	0,06	0,06	0,08	0,08	0,07	0,06	0,06	0,05	0,04	0,03	0,0093	0,003	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
19	0	0	0,0003	0,0002	0,0012	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,03	0,04	0,05	0,05	0,06	0,07	0,07	0,07	0,08	0,06	0,06	0,06	0,0407	0,0298	0,0115	0	0	0	0	0	0	0	
24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02	0,03	0,04	0,04	0,06	0,06	0,07	0,08	0,08	0,07	0,08	0,07	0,05	0,041	0,0277	0,0181	0,0023	0	0	0	0	0	
20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02	0,02	0,03	0,04	0,05	0,06	0,07	0,08	0,08	0,08	0,09	0,08	0,07	0,05	0,0472	0,0473	0,0195	0,0012	0	0	0	0	0	
21	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02	0,02	0,03	0,04	0,05	0,06	0,07	0,08	0,08	0,08	0,09	0,08	0,07	0,05	0,0472	0,0473	0,0195	0,0012	0	0	0	0	0	
22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02	0,02	0,03	0,04	0,05	0,06	0,07	0,08	0,08	0,08	0,09	0,08	0,07	0,05	0,0472	0,0473	0,0195	0,0012	0	0	0	0	0	
30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,04	0,04	0,02	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,04	0,04	0,05	0,05	0,06	0,07	0,08	0,1	0,0882	0,0715	0,0334	0,0143	0,004	0	0	0	0	0	
34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,04	0,04	0,05	0,06	0,07	0,08	0,08	0,08	0,08	0,07	0,08	0,064	0,0481	0,0272	0,0003	0	0	0	0	0	
28	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,01	0,01	0,03	0,04	0,05	0,06	0,07	0,1	0,1	0,09	0,1	0,1	0,07	0,08	0,0371	0,0217	0,0037	0	0	0	0	0	0		
15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,03	0,05	0,02	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,04	0,04	0,04	0,05	0,05	0,06	0,08	0,09	0,0735	0,0634	0,065	0,0623	0	0	0	0	0		
23	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,03	0,04	0,04	0,06	0,06	0,07	0,09	0,09	0,09	0,11	0,076	0,0645	0,0653								

Πίνακας Γ.10: Δείκτης RAI για τη διάσταση «Ανθρώπινα Δικαιώματα».

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
4	0,7105	0,2316	0,0254	0,0291	0,0027	0,0006	0,0001	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
9	0,7105	0,2316	0,0254	0,0291	0,0027	0,0006	0,0001	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
37	0,2361	0,3449	0,173	0,1675	0,0684	0,0072	0,0029	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	0	0,2053	0,1806	0,157	0,2418	0,0822	0,0821	0,0335	0,0084	0,0039	0,0017	0,0033	0,0002	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14	0	0,1062	0,1994	0,2855	0,2217	0,0971	0,0587	0,0189	0,0072	0,0029	0,0019	0,0003	0,0002	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0,2997	0,2041	0,297	0,1219	0,0605	0,0104	0,0058	0,0006	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13	0,0503	0,0819	0,0702	0,0487	0,056	0,0733	0,2035	0,0923	0,1534	0,0832	0,0672	0,0192	0,0005	0,0002	0,0001	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10	0	0	0	0	0	0,4479	0,1606	0,2151	0,1008	0,0391	0,0164	0,0083	0,0066	0,0052	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	0	0	0	0	0	0,4479	0,1606	0,2151	0,1008	0,0391	0,0164	0,0083	0,0066	0,0052	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18	0	0	0	0	0	0,4479	0,1606	0,2151	0,1008	0,0391	0,0164	0,0083	0,0066	0,0052	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25	0	0	0	0	0	0,4479	0,1606	0,2151	0,1008	0,0391	0,0164	0,0083	0,0066	0,0052	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
26	0	0	0	0	0	0,4479	0,1606	0,2151	0,1008	0,0391	0,0164	0,0083	0,0066	0,0052	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41	0	0	0	0	0	0,4479	0,1606	0,2151	0,1008	0,0391	0,0164	0,0083	0,0066	0,0052	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
36	0	0,0183	0,0393	0,0606	0,0476	0,0722	0,1297	0,2414	0,0932	0,1667	0,0632	0,0652	0,0026	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
39	0	0	0	0,0302	0,0439	0,0735	0,2667	0,094	0,0988	0,2498	0,0717	0,0465	0,0223	0,0026	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	0	0	0	0	0	0	0	0,2473	0,0685	0,1166	0,3281	0,0869	0,0695	0,0447	0,0202	0,0182	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31	0	0	0	0	0	0	0	0,2473	0,0685	0,1166	0,3281	0,0869	0,0695	0,0447	0,0202	0,0182	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
32	0,0031	0,0118	0,0122	0,016	0,0172	0,0191	0,0257	0,0337	0,1037	0,039	0,0608	0,3719	0,1415	0,1443	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
33	0	0	0	0	0	0	0	0	0,333	0,0996	0,2747	0,1072	0,1145	0,0308	0,0193	0,0121	0,0088	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	0	0	0	0	0,0011	0,0003	0,0034	0,0053	0,0127	0,0967	0,0434	0,1895	0,1522	0,294	0,1442	0,0572	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12	0	0	0,0002	0,0011	0,0026	0,0042	0,0039	0,0055	0,0101	0,0239	0,0482	0,0546	0,2191	0,2191	0,2711	0,0703	0,0661	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0704	0,0136	0,0329	0,2191	0,1292	0,2053	0,087	0,2425	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	0	0	0	0,0002	0	0,0005	0,0022	0,0026	0,0038	0,007	0,0068	0,0113	0,0454	0,122	0,2787	0,5195	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
8	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0006	0,0006	0,0023	0,0029	0,0063	0,0079	0,0611	0,2357	0,6826	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
21	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
23	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
27	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
28	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
29	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
38	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
40	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Πίνακας Γ.11: Δείκτης RAI για τη διάσταση «Ευθύνη για τα Προϊόντα».

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	01	11	21	31	41	51	61	71	81	92	02	12	22	32	42	52	62	72	82	93	03	13	233	34	35	36	37	38	39	40	41						
1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
12	0	0.8543	0.1061	0.0208	0.0093	0.0053	0.0016	0.0006	0.0012	0.0004	0.0001	0.0002	0.0001	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
31	0	0.1147	0.5123	0.1651	0.0843	0.0402	0.0249	0.0153	0.0111	0.0057	0.0034	0.0029	0.005	0.003	0.002	0.0019	0.0009	0.001	0.0009	0.0007	0.0005	0.0006	0.0036	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
26	0	0	0.1521	0.2391	0.1311	0.0935	0.0701	0.0635	0.0517	0.0385	0.0279	0.0221	0.0164	0.0155	0.0151	0.0126	0.0098	0.0097	0.0041	0.0044	0.0037	0.0025	0.0018	0.0031	0.0019	0.0019	0.0034	0.0025	0.0013	0.0005	0.0002	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
25	0	0.0111	0.0884	0.1462	0.1571	0.0901	0.0804	0.0639	0.0549	0.0738	0.0668	0.0699	0.033	0.019	0.0133	0.0111	0.0128	0.005	0.0031	0.0001	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
5	0	0.0069	0.0352	0.1818	0.139	0.1053	0.0812	0.073	0.0742	0.0718	0.0489	0.0267	0.0221	0.0196	0.0123	0.0111	0.0111	0.0095	0.0083	0.0068	0.0064	0.0048	0.005	0.0066	0.0102	0.0177	0.0045	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
15	0	0.0024	0.0338	0.0619	0.0907	0.128	0.1356	0.1005	0.0881	0.0776	0.0777	0.056	0.0543	0.0435	0.0316	0.0141	0.0021	0.001	0.0006	0.0003	0.0002	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
10	0	0.0087	0.0389	0.059	0.0914	0.101	0.0887	0.0865	0.0829	0.0756	0.0627	0.0492	0.0586	0.0464	0.037	0.0385	0.0212	0.0224	0.0151	0.0078	0.0061	0.0015	0.0005	0.0003	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
8	0	0	0.0173	0.0357	0.0733	0.1089	0.1132	0.1011	0.1091	0.1434	0.1024	0.0686	0.043	0.0302	0.0264	0.0085	0.0053	0.0037	0.0031	0.0016	0.0026	0.0019	0.0005	0.0002	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
6	0	0.0018	0.0126	0.0404	0.0699	0.1095	0.09	0.0871	0.0743	0.0811	0.0944	0.1056	0.1112	0.0681	0.0209	0.0094	0.0079	0.0108	0.005	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
2	0	0	0	0.0325	0.0945	0.0939	0.1022	0.1043	0.0889	0.0739	0.056	0.0511	0.0583	0.0465	0.048	0.036	0.0187	0.016	0.0132	0.0131	0.008	0.0072	0.0076	0.0115	0.0077	0.0059	0.0048	0.0001	0.0001	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
14	0	0	0	0.0038	0.0155	0.0272	0.0453	0.0822	0.1099	0.0771	0.0783	0.0817	0.0849	0.0732	0.0791	0.0764	0.0646	0.0332	0.0361	0.0127	0.0083	0.0065	0.0024	0.0011	0.0005	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
9	0	0.0001	0.0033	0.0115	0.0235	0.044	0.0491	0.0605	0.0584	0.0632	0.0776	0.0868	0.0827	0.0808	0.0699	0.0695	0.1156	0.0329	0.0234	0.018	0.0219	0.0046	0.0021	0.0006	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
39	0	0	0	0.0021	0.0144	0.0401	0.0662	0.062	0.0534	0.0539	0.0552	0.0673	0.0864	0.0965	0.0778	0.0652	0.0548	0.0712	0.0571	0.042	0.0145	0.0092	0.0064	0.0021	0.0022	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
29	0	0	0	0	0.0013	0.0027	0.0049	0.01	0.0154	0.0218	0.0321	0.0505	0.0724	0.0891	0.1064	0.11	0.1176	0.1414	0.08	0.0513	0.026	0.0269	0.0158	0.0127	0.0067	0.005	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
4	0	0	0	0	0	0.0014	0.012	0.0156	0.0213	0.0339	0.0872	0.093	0.0698	0.0708	0.0674	0.0816	0.0636	0.0431	0.0378	0.0338	0.0304	0.0297	0.0255	0.0306	0.0371	0.0458	0.0248	0.0183	0.0128	0.008	0.0042	0.0005	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
32	0	0	0	0	0.0003	0.0011	0.0114	0.0442	0.0473	0.038	0.039	0.0458	0.0402	0.0573	0.0822	0.0746	0.0571	0.0471	0.0717	0.0631	0.0574	0.0428	0.0368	0.0343	0.0275	0.0214	0.0127	0.0115	0.0256	0.0096	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
36	0	0	0	0	0.0043	0.0066	0.0204	0.0248	0.0491	0.0448	0.0438	0.0474	0.0529	0.0689	0.0747	0.0745	0.0612	0.0448	0.0323	0.0325	0.0308	0.0284	0.0266	0.0283	0.0302	0.0416	0.0971	0.0145	0.0109	0.0056	0.003	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
7	0	0	0	0.0001	0.0001	0.0011	0.0014	0.0033	0.0041	0.0122	0.018	0.0318	0.049	0.0802	0.0973	0.1102	0.1176	0.1541	0.1501	0.0568	0.0434	0.0563	0.011	0.0011	0.0008	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
13	0	0	0	0	0	0	0.0006	0.0005	0.0013	0.0022	0.0037	0.0069	0.0125	0.0207	0.0414	0.0538	0.0792	0.1113	0.1327	0.2279	0.0981	0.0742	0.1006	0.0264	0.0038	0.0022	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
18	0	0	0	0	0	0.0001	0.0006	0.0005	0.0007	0.0046	0.0089	0.0122	0.0143	0.0219	0.0317	0.0406	0.0545	0.0655	0.0805	0.1039	0.1503	0.1327	0.1086	0.0678	0.0479	0.0334	0.0188	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
19	0	0	0	0	0	0	0.0001	0.0003	0.0018	0.0041	0.0093	0.0082	0.0158	0.0215	0.0262	0.0373	0.0504	0.0603	0.1056	0.1403	0.1552	0.1196	0.0915	0.0406	0.0316	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
27	0	0	0	0	0	0	0.0001	0.0003	0.0018	0.0041	0.0093	0.0082	0.0158	0.0215	0.0262	0.0373	0.0504	0.0603	0.0803	0.1056	0.1403	0.1552	0.1196	0.0915	0.0406	0.0316	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17	0	0	0	0	0	0	0	0.0003	0.0009	0.0024	0.0047	0.0057	0.0085	0.0134	0.0198	0.0249	0.032	0.0506	0.0572	0.0857	0.1175	0.1372	0.1378	0.1682	0.115	0.0182	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
33	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.0003	0.007	0.0041	0.0093	0.0108	0.0212	0.02	0.0283	0.0314	0.0479	0.0666	0.0829	0.1299	0.1441	0.1274	0.0893	0.0834	0.0616	0.0345	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
38	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.0007	0.0004	0.0007	0.0008	0.0014	0.0038	0.0058	0.0122	0.0201	0.0324	0.0507	0.0993	0.1121	0.1759	0.2413	0.1203	0.0696	0.0411	0.0114	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
28	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.0008	0.0025	0.0025	0.0026	0.0047	0.0079	0.0097	0.0123	0.0242	0.0218	0.0283	0.0421	0.0569	0.0563	0.0633	0.0745	0.1345	0.2123	0.2428	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
30	0	0	0	0	0	0	0.0001	0	0	0	0.0001	0.0005	0.0013	0.0012	0.0026	0.0053	0.0065	0.0115	0.0293	0.0248	0.0766	0.0251	0.0327	0.0414	0.0395	0.0357	0.0557	0.2019	0.1601	0.1391	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.0007	0.005	0.0161	0.0238	0.0561	0.1131	0.3186	0.1717	0.1306	0.1055	0.0588	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.0011	0.0024	0.0043	0.006	0.0083	0.0208	0.0273	0.0505	0.0502	0.0832	0.1437	0.2438	0.3584	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.0036	0.0095	0.0103	0.0275	0.0698	0.2215	0.111	0.0676	0.0907	0.1786	0.2099	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.0036	0.0095	0.0103	0.0275	0.0698	0.2215	0.111	0.0676	0.0907																	

Πίνακας Γ.13: Δείκτης RAI για τη διάσταση «Οικονομικά Στοιχεία».

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41			
6	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
32	0	0,5448	0,1717	0,0704	0,0994	0,098	0,0157	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
12	0	0,2663	0,1716	0,1447	0,1665	0,0398	0,1553	0,0558	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
4	0	0	0,2639	0,1841	0,0939	0,0668	0,1008	0,0959	0,0709	0,0978	0,0259	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
8	0	0,0903	0,0382	0,1411	0,1768	0,0974	0,0831	0,0789	0,1065	0,0725	0,0528	0,0219	0,0405	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
18	0	0	0,1148	0,1098	0,1666	0,1597	0,149	0,0914	0,0931	0,0567	0,0589	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
27	0	0	0,1152	0,1361	0,1349	0,0947	0,088	0,1631	0,1157	0,0735	0,0206	0,0582	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
28	0	0	0,1152	0,1361	0,1349	0,0947	0,088	0,1631	0,1157	0,0735	0,0206	0,0582	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
1	0	0	0,092	0,126	0,1046	0,1235	0,0991	0,0592	0,0847	0,0687	0,0265	0,1004	0,1153	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
2	0	0,0986	0,0326	0,0878	0,0359	0,0496	0,0612	0,0448	0,0598	0,0753	0,0624	0,1241	0,1085	0,1594	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
5	0	0,0986	0,0326	0,0878	0,0359	0,0496	0,0612	0,0448	0,0598	0,0753	0,0624	0,1241	0,1085	0,1594	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
19	0	0	0	0	0	0,0496	0,1169	0,1086	0,1607	0,1969	0,1367	0,1063	0,1243	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
25	0	0	0	0	0	0,0496	0,1169	0,1086	0,1607	0,1969	0,1367	0,1063	0,1243	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
17	0	0	0	0	0	0,1738	0,0559	0,0652	0,1118	0,1072	0,1494	0,1263	0,0776	0,1328	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
10	0	0	0	0	0,0214	0,0471	0,075	0,0722	0,1209	0,1644	0,1799	0,1919	0,1272	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
34	0	0	0	0	0,0214	0,0471	0,075	0,0722	0,1209	0,1644	0,1799	0,1919	0,1272	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
40	0	0	0	0	0,0214	0,0471	0,075	0,0722	0,1209	0,1644	0,1799	0,1919	0,1272	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
11	0	0	0	0	0	0	0	0,0889	0,0609	0,051	0,0901	0,0737	0,145	0,2028	0,2876	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
3	0	0	0	0	0	0	0	0,076	0,015	0,036	0,0485	0,0632	0,0882	0,2516	0,4215	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
9	0	0	0	0	0	0	0	0,076	0,015	0,036	0,0485	0,0632	0,0882	0,2516	0,4215	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
13	0	0	0	0	0	0	0	0,076	0,015	0,036	0,0485	0,0632	0,0882	0,2516	0,4215	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
29	0	0	0	0	0	0	0	0,076	0,015	0,036	0,0485	0,0632	0,0882	0,2516	0,4215	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,1483	0,134	0,1734	0,2534	0,2909	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,1483	0,134	0,1734	0,2534	0,2909	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,1483	0,134	0,1734	0,2534	0,2909	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,1483	0,134	0,1734	0,2534	0,2909	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
33	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,1483	0,134	0,1734	0,2534	0,2909	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
21	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
23	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
36	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
37	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
38	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
39	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
41	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

